

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

V

1951 - 1953

Tehnoredactare computerizată: LUMINIȚA LOGIN, NICOLAE LOGIN

Coperta: MIRCIA DUMITRESCU

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Cronologia vieții literare românești / pref. de acad. Eugen Simion ; ed.
coordonată de Andrei Gligor. - București : Editura Muzeului Literaturii
Române, 2010-
vol.
ISBN 978-973-167-040-9
Vol. 5. - 2011. - ISBN 978-973-167-075-1

I. Simion, Eugen (pref.)
II. Gligor, Andrei (coord.)

821.135.1.09

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

V

1951 - 1953

Coordonare generală și prefață
Acad. Eugen Simion

Coordonator redacțional al ediției
Andrei Grigor

Documentare și redactare
Nicolae Birna, Oana Soare, Oana Safta, Lucian Chișu, Andrei Grigor, Andrei Milca,
Alina Crihană, Nicoleta Ifrim

Editura Muzeul Național al Literaturii Române
București, 2011

1951

IANUARIE

2 ianuarie

- „Adevărul”, An 65, nr. 17963, (director: H. Soreanu) este „reactualizat” sub pretextul „sfârșitului fără glorie” al Planului Național Marshall. Printre colaboratorii constanți se numără: Andrei Filimon, Demostene Botez (cu articole despre „muncitorul manual” și alte subiecte de actualitate, tratate conformist), Cezar Petrescu (prezent mai rar, susține rubrica de primă pagină „Carnetul nostru”, cu scurte reverențe literare, de exemplu *În amintirea lui I. Creangă*), Anghel Dumbrăveanu, Victor Eftimiu – semnând uneori „Cronica de teatru” (*La casa cu storurile trase* la Teatrul de Comedie, în nr. 17965), Tudor Șoimaru, F. Brunea Fox – „Cronica bucureșteană”, (în nr.17980). Sporadic, apar cronici despre viața Capitalei, predominant de film și muzicale – ziarul fiind axat pe scurte știri interne și externe, anunțuri, social, politică și mai puțin pe literatură.

3 ianuarie

- În „Universul” Eugen Jebeleanu trage un semnal de alarmă în privința scriitorului Luiz Carlos Prestes, hărțuit de autoritățile braziliene și devenit chiar personajul unei cărți de Jorge Amado, *Cavalerul speranței*. □ Un articol similar, *Să-l salvăm pe Luiz Carlos Prestes!*, semnează și G. Călinescu în „Flacăra” din 13.01.1951. Luiz Carlos Prestes, scriitor și secretar general al Partidului Comunist Brazilian, fusese hărțuit și scos în afara legii, pe capul său cârmuitorii „trădători și reacționari” ai Americii Latine punând și o recompensă de un milion de cruzeiros, pentru a fi prins, viu sau mort: „Conștienți că libertatea de a lupta pentru binele poporului este cel mai mare bun, că imperialismul nu va izbuti să anuleze niciodată speranța popoarelor de a scăpa de exploatare, nu putem alege cuvinte de protest mai nimerite decât acelea înseși ale lui Romain Rolland: *Apel lumii! Apel popoarelor! Să-l salvăm pe Luis Prestes!*”.

4 ianuarie

- „Scânteia tineretului” publică discursul rostit de Paul Cornea la Consfătuirea pe țară a secretarilor organizațiilor UTM din Învățământul Superior, în care îndeamnă să se adopte „acele măsuri menite să dea un puternic și nou avânt muncii studenților pentru îndeplinirea genialului precept stalinist: cucerirea cetății științei”.

5 ianuarie

• L. Sărățeanu, în cronică sa din nr. 1954 al „României libere”, consideră *Nada florilor* „o nouă pildă de activă participare la zidirea viitorului nostru, pe care o oferă ca artist și cetățean M. Sadoveanu, clasic al literaturii române”. Cartea ar fi astfel cu mult mai mult decât ceea ce notează autorul în subtitlu (*Amintirile unui pescar cu undița*): „este cercetarea cu ochi noi, cu nouă și adâncă înțelegere, a unui trecut îndepărtat, a cărui justă cunoaștere îngăduie autorului și împlinirea unei deosebit de valoroase opere de artă.” În nr. 1956 din 7 ianuarie se publică și fragmente din *Nada florilor*.

6 ianuarie

• Eusebiu Camilar semnează în „Flacăra”, nr. 1(157) articolul-program ***Mai multă grijă pentru calitatea literaturii!***, în legătură cu Planul Cincinal și misiunea scriitorilor de a se pune în serviciul realizării acestuia: „Una din sarcinile de onoare ale întâiului nostru Plan Cincinal este ridicarea unor regiuni ale țării, rămase în urmă, în întuneric și în mizerie, moștenire hâdă a guvernelor boierești. Peste 5 ani, acele regiuni vor cunoaște o viață omenească, vor merge înainte mândre, către ziua cea mare a socialismului. Având în față acest punct de onoare al Planului m-am gândit cât de multe sunt de îndeplinit și în domeniul nostru scriitoricesc. Și în literatură trebuie să ridicăm încă multe domenii rămase în urmă. Dar pentru aceasta trebuie să se desfășoare o bătălie pentru *calitate*, pentru calitatea literară pusă în slujba mărețelor planuri pe care le îndeplinesc poporul. Pentru acei dintre noi care-și dau lucrările de proză peste cap, pentru acei care versifică din fuga calului – pun următoarea întrebare: au văzut ei cu câtă conștiință și eroism lucrează tovarășii din fabrici?... De bună seamă că nu! Atunci, de ce unii dintre noi dau cititorilor lucrări lipsite de calitate? Când clasa muncitoare a atins culmi, noi scriitorii n-avem voie, față de menirea noastră, să rămânem în urmă. Cu sânge să ne plecăm asupra lucrului și nimic să nu iasă la iveală, din laboratoarele talentului, lucrat numai pe jumătate ori de mântuială”. Autorul se referă aici – fără a nominaliza – la unii confrăți, versificatori scriu „capodopere” în grabă, poeme de 400 de versuri pe noapte. La polul opus se află modele demne de urmat, ca Eminescu, migălind *Luceafărul* în multiple variante, până la atingerea desăvârșirii, sau Sadoveanu, care a avut mereu simțământul de răspundere față de cititori, de popor, fără alte lungimi inutile – adică a posedat *o conștiință artistică*: „S-ascultăm răsunetul fiecărui vers, fiecărei fraze, cu dragoste și cu grijă. Spiritul de întrecere, care animă muncitorimea, să ne cuprindă și pe noi scriitorii, și mai profund ca până azi. Să ne depășim pe noi înșine. Să muncim din răspuțeri, să dăm cititorului ceea ce ne cere și i se cuvine: *calitate!*” conchide Camilar. □ În același mai sunt incluse *Poem arheologic* de Geo Bogza (o evocare a Dobrogei, publicată și în volumul *Porțile măreției*, din 1951), reportajul *Imagini din China Nouă* de Radu Boureanu și *O călătorie în patria Socialismului (De pe înălțimea Dealului Lenin)*, despre voiajul în URSS al lui Ion Vitner, cu prilejul alegerilor din soviete, de pe 17 decembrie 1950.

6 ianuarie

- „Universul” cuprinde și o cronică literară, nesemnată, generată de „noul și cuprinzătorul roman al anului 1907”, *Zorii robilor* de V. Em. Galan, o carte „de mare cuprindere și adâncire, care rămâne un bun al literaturii noastre și oferă o cunoaștere temeinică a unor episoade mărețe din lupta poporului nostru [...] adâncite cu ajutorul învățaturii marxist-leniniste”. Spre deosebire de celelalte lucrări similare, volumul nu se mărginește doar la descrierea celor întâmplate la țară sau la evenimentele Răscoalei ci „caută să cuprindă întregul realității sociale, cauzele frământărilor care au dus la Răscoală și legăturile ascunse sau fâțișe dintre diferitele fenomene. [...] Punând în lumină ajutorul spontan dat de clasa muncitoare țărănimii asuprite, cu prilejul Răscoalei de la 1907, romanul descrie totodată creșterea conștiinței și acțiunii muncitorești – pe care liberalii încercaseră să o facă să devieze -, întărirea mișcării muncitorești, condusă de I.C. Frimu”. □ Și Silvian Iosifescu recenzează, în „Flacăra” din 27.01.1951, romanul lui V. Em. Galan, subliniind aportul autorului la omologarea metodei realiste în literatura noastră: „Cartea aceasta a știut să se oprească asupra unui element nou și esențial din Răscoala de la 1907 și să-l încadreze într-o evocare surprinzătoare și adevărată a societății burghezo-moșierești. Se pune astfel în fața oamenilor muncii de la noi, care, eliberați de exploatare, clădesc o altă viață, infinit superioară, oglinda întunecatei vieți pe care au dus-o cei ce munceau în trecut. Și felul cum toată cartea confirmă sentimentul de încredere și ideea de orizont deschis prin luptă cuprinse în titlu o așează printre romanele care reușesc să evoce trecutul cu înțelegerea științifică și cu combativitatea puternică a luptătorului de astăzi”.

7 ianuarie

- „Scânteia” prezintă *Simpozionul despre operele distinse cu Premiile Internaționale ale Păcii*, între care se află și romanul „Mitrea Cocor” al lui M. Sadoveanu. Au vorbit Boris Caragea, președintele Uniunii Artiștilor Plastici, membru în Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din RPR, Marcel Breslașu, rectorul Institutului de Artă, Camil Ressu ș.a.

10 ianuarie

- În nr. 1958 din „România liberă” este reprodus articolul *Un exemplu măreț* din „Pravda”, 2 ianuarie 1951, sub titlul *Apa vie* de Boris Polevoi (o scrisoare a scriitorului sovietic despre țara noastră).

12 ianuarie

- „Universul” semnalează, în scurte prezentări de câteva fraze, volumele apărute la Editura Tineretului, *Bădița Stalin* (schiță) de Otilia Cazimir și *Președinta cooperativei* (nuvelă) de Petru Vintilă.

13 ianuarie

• La rubrica „Ce să citim”, în „Scânteia tineretului” apare o recenzie, nesemnata, a nuvelei *Arma vicleană* de Mircea Slavu, mostră clară pentru natura „funcției educative” a literaturii în epocă: „Acțiunea [...] se desfășoară într-o facultate din București, unde printre studenții anului I se mai găsesc elemente dușmănoase care încearcă să pună piedici învățaturii, sabotând cu viclenie munca de însușire a materiei. [...] Dar secretarul organizației de Partid și secretarul organizației de bază UTM au ochii ațintiți asupra acestor elemente dușmănoase, pe care le demască și le înlătură din facultate cu ajutorul studenților cinstiți. Citind nuvela [...] utemiștii și tinerii din Facultăți și Institute vor învăța să-și întărească vigilența, pentru a demasca dușmanul de clasă și uneltele lui, care încearcă să pună piedici bunei desfășurări a învățaturii, încercând în acest fel să lovească în regimul nostru de democrație populară”.

• Nr. 2 din „Flacăra” cuprinde integral textele rezoluțiilor redactate de către Comisiile celui de-al II-lea Congres Mondial al Partizanilor Păcii de la Varșovia (16-22 noiembrie 1950), care au servit ca bază pentru întocmirea celor două documente esențiale, *Manifest către popoarele lumii* și *Apel către Organizația Națiunilor Unite*. Rezoluțiile se opresc asupra definirii agresiunilor, a interzicerii armelor atomice și a dezarmării nucleare, a respingerii propagandei de război, a consolidării și dezvoltării relațiilor economice și culturale între țări, a largirii mișcării pentru pace (rezoluția financiară și privitoare la organizare). Pe marginea acestui subiect se situează și articolul lui M. Beniuc, *Pentru Pace, pentru apărarea vieții și a culturii!*. □ Vicu Mândra publică prima parte a unui articol despre *Câteva probleme ale literaturii pentru copii* (continuat în numărul din 20 ianuarie), privind succesul unor volume ca *Nică fără frică*, de Nina Cassian și *Vlăstar Voinicul*, de Gica Iuteș. Textul este semnificativ pentru funcția de îndoctrinare care i se atribuie și acestui gen: „Lupta pentru construirea socialismului îi cere literaturii noastre pentru copii să nu se mulțumească cu «culoarea socială» a unor poezii sau povești, cu așa zisele adaptări în «spiritul vremii» a unor întâmplări vechi, mai mult sau mai puțin atrăgătoare. Dimpotrivă, acestei literaturi i se cere să dea la iveală opere de reală valoare, vorbind *despre viață și despre luptă*, cu tăria și adâncimea cerută de aceste mari teme. [...] Cum poate dobândi scriitorul nostru pentru copii această bună și adâncă cunoaștere a copilului? Firește, el va citi, studiind cu atenție, materiale pedagogice lămuritoare. Dar cu aceasta va putea el să devină *un adevărat educator*? Bineînțeles că nu, bineînțeles că numai pătrunzând adânc în viața copilului, cunoscându-i acolo unde ei trăiesc și se dezvoltă, mai cu seamă în lumea școlii, va deosebi scriitorul pentru copii *specificul*, viziunea despre lume a celor cărora el li se va adresa”.

14 ianuarie

• „România liberă” reia din „Voz Operaria” articolul lui Pablo Neruda *Să-l salvăm pe Prestes!* Poemele *Scrisoare către Stalin*, de Kim Sun Sek, și *Kim Ir*

Sen de N. Gribacev sunt traduse de Mihail Djentemiriov: „Să zboare, dar, pe un petec de hârtie/ Cuvintele în care știu să cânt/ E limba care datorită Ție/ A înviat pe scumpul meu pământ”

19 ianuarie

• „Contemporanul”, nr. 224, publică, la pagina 2, cronică la *Zorii robilor* – de V. Em. Galan, semnată de N. Tertulian care arată că: „Teoria marxist-leninistă a istoriei l-a condus pe scriitor la evocarea momentului istoric din 1907. Romanul lui V. Em. Galan scoate la iveală germenii alianței trainice dintre muncitori și țărani, alianță ce se va consolida în timp de decenii și va izbândi deschizând robilor zorii unei vieți eliberată de exploatarea omului de către om”. □ În aceeași pagină, Simion Alterescu scrie despre dramatizarea fraților Tur, *Casa cu stururile trase*, piesă care, în accepțiunea cronicarului înfățișează „cu ascuțime lupta dintre cele două lagăre, dintre imperialiștii războinici și partizanii păcii”. Concluzia vine de la sine: „*Casa cu stururile trase* este încă una din lucrările dramaturgiei sovietice, care contribuie în mod activ la lupta pentru pace”.

20 ianuarie

• „Flacăra”, nr. 3, apare într-un format special, dedicat lui Lenin, la 27 de ani de la dispariție, cu articolele *Lenin trăiește printre noi* (nesemnat), *Monument lui Lenin la Stejar*, de Paul Anghel, *Chipul lui Lenin*, de I. Vitner, dar și poemul lui Eugen Frunză, *Nu e putere să-i steie-n cale*, din care cităm: „Venit-am din partea acelor care/ În inimi și-n sloboda soartă/ Scânteia din flacăra inimii mari/ Scânteia lui Lenin o poartă/ Căci inima lui trăiește în noi/ Și freamătă-n toți laolaltă/ Cum undele tale se-adună șuvoi/ Și-n albia largă tresaltă/ Cu ochii lui Lenin departe privim/ Prin genele zării albastre/ Cu Stalin la cârmă prin valuri vâslim/ Cu Lenin al zilelor noastre”.

21 ianuarie

• În nr. 1968 din „România liberă” are loc comemorarea a 27 de ani de la dispariția lui Lenin, cu un articol omagial nesemnat, intitulat *Sub steagul de nebiruit al lui Lenin și Stalin*. Ziarul reproduce și cuvântarea lui Gh. Apostol, pe aceeași idee clasicizată: „Steagul lor de luptă s-a dovedit invincibil, este steagul lui Lenin purtat în zilele noastre de marele său tovarăș de luptă și continuator al operei lui, I.V. Stalin. Nu există pe lume o mai sigură cheazășie a victoriei măreței noastre cauze, cauza păcii și a eliberării omenirii.” □ În același număr, apare un fragment din piesa lui V. Vișnevschi, *Neuitatul an 1919*.

24 ianuarie

• Nr. 1970 al „României libere” cuprinde cronică la *Zorii robilor* de V. Em. Galan, roman apărut la Editura pentru Literatură și Artă.

Dincolo de „obișnuitele” lipsuri (tendențele naturaliste pe alocuri, schematismul zugrăvirii unor personaje exploatoare, dar și ignorarea importanței influenței proletariatului rus în mișcările de la 1907!), „[...] prin marile calități artistice, *Zorii robilor* se înscrie ca o puternică armă în arsenalul de luptă al poporului nostru muncitor. Cartea tov. Galan este un exemplu în plus al nivelului pe care îl poate atinge o creație literară, făurită de pe înaintatele poziții ale clasei muncitoare în lupta pentru tot mai deplina stăpânire a înaintatei metode a realism-socialismului.”

27 ianuarie

● „Flacăra”, nr. 4, cuprinde traducerea lui Miha Dragomir din Alexei Surkov, Moscova și a Veronicăi Porumbacu din Stepan Scipaciov, *Drumul spre sovhoz*. □ Valentin Silvestru se oprește la câteva dintre *Învățămintele operei lui Caragiale*, la 99 de ani de la nașterea dramaturgului, a cărui popularizare ar fi de natură „să-i apropie opera de înțelesul maselor și să arate cu legitimă mândrie patriotică aportul pe care-l aduce prin Caragiale cultura noastră la tezaurul culturii mondiale”. Evident, opera sa va fi receptată de acum conform noii grile, în care autorul poate fi revizuit drept un mare realist critic: „Învățând de la Caragiale autorii dramatici au astăzi posibilitatea ca, trăind într-o țară eliberată de asuprirea claselor pe care le-a biciuit marele lor înaintaș, să ducă mai departe creația lor peste limitele acestuia, zugrăvind și pe învingătorii burghezo-moșierimii, pe constructorii societății fericite a Socialismului. Iar criticii și istoricii literari au datoria să analizeze și mai adânc și să explice și să popularizeze mai departe această bogată și atât de variată operă realistă, în lumina concepției marxist-leniniste despre artă”. □ M. Novicov își aduce salutul *La sărbătorirea unui bun prieten*, Ilya Ehrenburg, la împlinirea vârstei de 60 de ani de către scriitorul sovietic, omagiat în această zi și de alte publicații, între care „Scânteia”, „România liberă”, „Adevărul” și „Universul”. Una dintre tezele conținute în toate aceste articole vizează valoarea de model a scriitorului și a literaturii sovietice.

28 ianuarie

● Ample fragmente din romanul *Drum fără pulbere*, de Petru Dumitriu, apar în „România liberă”.

31 ianuarie

● „România liberă” găzduiește *Protestul* semnat de M. Sadoveanu în numele Uniunii Scriitorilor, adresat guvernatorului John Battle, Richmond – Statul Virginia. Scriitorii din R.P.R. protestează cu indignare „împotriva monstruoasei sentințe prin care sunt condamnați la moarte cei 7 negri nevinovați din Martinsville (victime ale unui proces rasial – n.n.). Asemenea acte de discriminare și prigoană rasială sunt manifestări de barbarie tipic fascistă. Omenirea

civilizată nu poate tolera și nu va ierta niciodată asemenea crime împotriva umanității. Unindu-ne vocea cu cea a oamenilor cinstiți din lumea întreagă (400 de fruntași progresiști din SUA au protestat la fel) cerem cu hotărâre anularea sentinței nedrepte și imediata eliberare a celor 7 negri nevinovați”.

[IANUARIE]

• În numărul din ianuarie al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 1), publică versuri Eugen Jebeleanu (*Glasul lui Lenin*), Nina Cassian (*Unui tovarăș din armata populară coreeană și La Tractorul Roșu, într-o seară*), Veronica Porumbacu ș. a. □ Petru Dumitriu continuă publicarea fragmentelor din *Drum fără pulbere*. □ Aniversării lui Sadoveanu (70 de ani), Traian Șelmaru îi dedică studiul **Între viață și creație**. Aceluiași eveniment îi este consacrată relatarea întâlnirii scriitorului cu cititorii, organizată de Uniunea Scriitorilor. Cititorii care au rostit cu acest prilej cuvinte de apreciere a operei prozatorului au fost: un pionier, un țăran muncitor din comuna Mușetești, scriitorii Mihail Sorbul, Eusebiu Camilar, Aurel Mihale, directoarea Căminului cultural din comuna Belciugatele, o învățătoare, un profesor, o studentă la Facultatea de Filologie, actrița Lucia Sturdza Bulandra ș.a. □ În același număr, la rubrica „Teorie și critică”, M. Novicov semnează articolul **Din învățămintele criticii lui Dobroliubov**, iar Traian Șelmaru **O mărturie dramatică**, studiu extins pe 64 de pagini despre creația lui Alexandru Jar. Rubrica mai cuprinde textele lui Mihail Petroveanu (**O treaptă nouă în creația lui Eugen Jebeleanu**), Eugen Campus (**Luptând pentru fericirea oamenilor**), Titus Ștefănescu-Priboi (**Literatura alegerilor**). Paul Georgescu semnează textul **O mărturie dramatică**, analiză a romanelor lui Alexandru Jar din seria *Grivița*, înspre finalul căreia face o observație ușor comică: „În cărțile lui Alex. Jar se petrece un fenomen curios: eroii săi sunt comuniști, gata să-și dea viața pentru partid și idealurile clasei muncitoare; cu toate acestea, prezența partidului este insuficient oglindită”.

• „Cultura poporului”, An I, nr. 1, se dorește a fi o nouă revistă „în slujba muncii culturale de masă”, editată sub îngrijirea Comitetului pentru Așezămintele Culturale din RPR de pe lângă Consiliul de Miniștri. Mihail Roșianu, președintele Comitetului, semnează și articolul de fond cu titlul omonim: „«Cultura poporului» se va strădui să aibă colaborarea fruntașilor literaturii noastre [...] îi va lega pe scriitori de mișcarea culturală de masă, de frământarea și viața maselor. Prin revistă, maeștrii scrisului vor sfătui și ajuta activitatea artistică a maselor și vor primi sugestii din partea lor. «Cultura poporului» va susține și va dezvolta inițiativa creatoare, folclorul și producțiile populare locale”. □ Sunt prezenți în acest prim număr al noii publicații Al. Kirițescu, cu piesa în trei acte *Darul frăției*, Francisc Munteanu – *Fata lui Tudoran* (piesă), Cezar Petrescu – *Ioniță Murgu a deschis ochii* (schiță), Dan Deșliu – *Arta poetică* (versuri), Miha Dragomir – *Cântec pentru pace*, Petre Sălcudeanu – poemul *Deputatul*, Victor Tulbure etc.

- Începând cu nr. 1 (an IV de apariție) din ianuarie 1951, „Îndrumătorul cultural” își schimbă profilul, devenind mai politizat, cu articole program, mai lungi, cum ar fi **Popularizarea Planului Cincinal, sarcină prioritară a acțiunilor culturale**. Dispar textele scurte, cu profil umoristic, schițele, poeziile. Se vor urmări de acum în special acțiunile din raioane, diferitele regiuni cu exemple de angajament local, secțiile din muzee și biblioteci. De exemplu, în numărul 2 al publicației se publică ample cronici despre festivalul de la Uzinele textile din Arad, serile culturale închinat luptei pentru pace, activitățile din cluburile sătești și casele de citit în zilele Semănăturilor. Se instituie și rubricile permanente „Poșta Redacției” și cea de „Legătură cu corespondenții locali”.

[IANUARIE – FEBRUARIE]

- „Almanahul literar”, nr 1-2, cuprinde șapte poeme de Stepan Scipaciov, în traducerea lui Miron Radu Paraschivescu, *Poemul electrificării* de Ion Motoarcă, *Povestea Crișului* de Al. Andrițoiu, *Cântec despre Gabor Cincisutistul* de Ion Brad și piesa în trei acte (șapte tablouri) *Mireasa desculță* de Suto Andras și Hajdu Zoltan, în traducerea lui Iosif Pervain și M. Zaciu. □ Continuă ciclul **Pentru o largă discuție asupra problemelor de bază ale poeziei noastre**, cu articolul lui George Munteanu, **Însușirea experienței înaintașilor, condiție de bază a dezvoltării poeziei noastre**: „Pe baza experienței înregistrate în cei câțiva ani de dezvoltare a poeziei noi devine evident faptul că fără a studia cele mai reușite creații populare, fără a învăța de la clasici și de la maeștrii versului sovietic, nu poate exista dezvoltare rodnică a poeziei noastre – o dovedesc lucrările nerealizate ale poezilor stăpâniți încă de o mentalitate nihilistă față de *moștenirea literară* [...] Ei nu știu să vadă în realitate ce e esențial, indispensabil pentru artist. Pentru că nu o văd cu ochii artistului experimentat. Iar artist experimentat nu poți deveni dacă ți-e străină concepția revoluționară despre lume a proletariatului și dacă, pe baza principiilor ei, nu întreprinzi verificarea critică a experienței înregistrate în istoria ramurii tale de activitate, preluând ceea ce este folositor muncii tale”. □ În același număr, Dan Costa (C. Regman) dedică o recenzie volumului *Încredere* al lui M. Novicov. Cartea ar fi un „adevărat stil de raport sau de memorii cu caracter documentar, ale unuia care vrea să spună totul și pentru aceasta rezumă totul, generalizează și abstractizează. În felul acesta viața operei apare sărăcită, descărnată de ceea ce are ea mai esențial: imaginea”. Versiunea „actuală” a romanului *Încredere*, o reconstituire profund realistă a vieții ilegalistilor din lagărul de la Târgu Jiu (unde a fost închis ca deținut politic și M. Novicov) răspunde doar pe jumătate dezideratului că lectorii vor „cărți interesante, viu scrise, în care realitatea trecutului ori a prezentului să se oglindească just, prin mijlocirea acelei forțe adânci care este *cuvântul – imagine*”. (**Între cronică și roman**) □ Aurel Martin comentează tot aici *Nada florilor*, subliniind calitatea autorului de a sintetiza și

a reține doar esențialul din vechea variantă, *Împărăția apelor*. „Cu această carte, maestrul Sadoveanu a fructificat tot ceea ce avea mai bun metoda de creație utilizată de el în trecut, îmbogățind-o cu noi trăsături, care o apropie în chip apreciabil de *realismul socialist*”.

FEBRUARIE

2 februarie

- În „Contemporanul”, nr. 226, Ov. S. Crohmălniceanu recenzează cartea lui Ion Pas, *Lanțuri*. În loc de concluzii, excursul critic redă tonurile de alb și negru ale unei judecăți emise de pe pozițiile celui mai abrupt maniheism: „Istoria are două fețe. Evenimentele au și ele două aspecte. Unul oficios, colorat în roz, înecat în frazeologia patriotardă a burgheziei și moșierimii, altul real, crunt dezvăluind exploatarea și teroarea.” (*Din anii blestematei domnii*).
- Ion Marin Sadoveanu discută, în nr. 46 din „Universul”, despre *Limba și măiestria artistică a lui Sadoveanu în Nada florilor*.

3 februarie

- J. Popper realizează în nr. 5 din „Flacăra”, în *Omul, un nesecat izvor de poezie*, o serie de comentarii pe marginea articolului apărut în „Contemporanul”, *Succesele poeziei noastre*.

4 februarie

- Nr. 1980 din „România liberă” conține *Cântece* despre Luiz Carlos Prestes, traduse în românește de M. Beniuc: *Prestes de Brazilia, Spus la Pacaembu și Tiranii din nou*, din care cităm: „Poporul meu plecarea mi-a mscat-o,/ cu mâinile mi-a învăluit poemele,/ și m-a ferit de moarte,/ poporul în Brazilia închide/ în mii de chipuri drumurile/ pe care Prestes încă o dată/ respinge pe cel rău”.

5 februarie

- În „Adevărul”, Demostene Botez discută despre retipărirea lui I. L. Caragiale la Ed. de Stat, în articolul *Reeditarea clasicilor*, exprimând punctul de vedere oficial asupra „valorificării moștenirii literare: „Din operele literare ale trecutului trebuia ales ce este bun și de republicat. [...] E adevărat că mulți dintre ei nu au avut o atitudine justă a viitorului – dar I. L. Caragiale, Eminescu, Vlahuță, Coșbuc au ridicat glas pentru cei obijduiți și în contra stărilor de lucruri existente”.

9 februarie

- În „Contemporanul”, nr. 227, apare un atac violent și cam lipsit de logică al lui M. Novicov, împotriva redacției de la „Jașul nou” care manifestă o vino-

vătă indiferență la criticile care i se aduc: „Toate acestea dovedesc că redacția «Iașul nou», în loc de a aplica metoda criticii și autocriticii, singura în măsură să asigure creșterea muncii, a alunecat pe panta extrem de periculoasă a îngâmfării și mulțumirii de sine. Insuccesul ultimului număr al almanahului trebuie să fie considerat, în acest sens, ca un grav avertisment” (*Îngâmfare în loc de autocritică*)

10 februarie

● În nr. 6 din „Flacăra”, G. Călinescu traduce poemele *Sunt un necunoscut* de N. Necrasov și *Secretul tinereții* de V. Maiakovski: „Sunt tineri/ acei care/ În cete pline de avânt/ în numele copiilor vestesc/ Noi, / refacem viața pe pământ / Tinerime/ acest nume-i dar/ Acelor ce combat în ITC-eu/ acelora ce luptă/ ca zilele de muncă/ Să fie vesele/ să nu apese greu”. (ITC este K.I.M., Internaționala Tineretului Comunist – n.n.).

11 februarie

● Studiul lui J. Popper, *Reconsiderarea lui G. Coșbuc – poet al poporului*, apărut la EPLA, este semnalat în „Universul”. Autorul va susține și o conferință pe aceeași temă, pe 4 martie, la Teatrul Municipal al Matineului Literar.
□ De asemenea, sunt amintite, în nr. 66 al publicației, retipărirea lui N. Filimon, *Ciocoii vechi și noi*, cu un studiu introductiv de Paul Georgescu, și publicarea *Scrisorilor alese* ale lui Ion Ghica, prefătat de Ion Manole, ambele la BPT.

15 februarie

● „Adevărul” îl comemorează pe Pușkin – la 114 ani de la dispariție, într-un articol semnat de Demostene Botez.

16 februarie

● În „Contemporanul”, nr. 228, Petru Vintilă semnează reportajul *Învățătorul din Țara Moșilor*, elogiind efortul eradicării analfabetismului în termeni militari: „Sub conducerea învățătorului Leahu Ion, se țin ședințe săptămânale de analiză a muncii de alfabetizare. Parcă sunt ședințele unui stat major pe câmpul de luptă”.

16 – 17 februarie

● Pe 16 și 17 februarie, în cadrul Plenarei Uniunii Scriitorilor din RPR, au loc dezbaterile despre pericolul proletcultismului, considerat cauza fundamentală a schematismului unor opere literare din ultimii ani, care nu ating un realism socialist mai elaborat. Intervențiile din ședințe vor fi reluate sub formă de articole în „Flacăra”, nr. 8 și 9 (vezi mai jos): *Pericolul proletcultismului* de Nicolae Moraru, *Poezia noastră, armă a poporului în lupta pentru apărarea*

păcii și construirea socialismului, raport prezentat de Mihai Beniuc, *Pentru o mai înaltă măiestrie artistică a poeziei noastre* ș.a. N. Moraru arată că în URSS s-a dus o luptă înverșunată împotriva proletcultismului, adică „împotriva transformării realității vii și oamenilor vii în scheme moarte, împotriva transformării vieții în atribuțiile ei exterioare”. N. Moraru atrage atenția asupra unui pericol asemănător care ar putea lovi și lirica românească: „Realitatea ne impune, deci, să ridicăm poezia noastră pe o treaptă mai înaltă. Aceasta înseamnă că va trebui să învățăm a oglindi cu mai multă măiestrie viața în întreaga ei complexitate, că în centrul creației noastre trebuie să stea *omul nou*, care crește în țara noastră, omul nou educat de Partid, însuflețit de fierbintețea dragostei de patrie, constructorul Socialismului, luptătorul pentru pace. În același timp noi trebuie să învățăm a demasca mai puternic chipul bestial al imperialismului american. Să învățăm pe oameni prin creațiile noastre să iubească și să urmeze pilda celor mai înaintați dintre tovarășii noștri, să-i învățăm să urască pe dușmanii dintotdeauna ai poporului nostru. Dar, pentru a face acest lucru cu succes, trebuie să dăm o mare bătălie, poate una din cele mai grele bătălii, și anume aceea pentru a ne dezvolta măiestria artistică. Aceasta e, de fapt, problema centrală pe care Raportul o ridică; și în legătură cu ea se pune pe primul plan chestiunea combaterii tendințelor de *PROLET-CULT* pe care Raportul le semnalează în poezia noastră”.

17 februarie

- În nr. 7 din „Flacăra” se semnalează apariția la Moscova a unui volum de traduceri a *Poeziilor* lui Eminescu, apreciat prin cuvintele lui G. N. Leonidze, sosit și în România la Centenarul poetului sărbătorit în 1950: „Marea noastră epocă a eliberat pe poeți – Prometei răstigniți, sfâșiiați și oprimați – și printre aceștia se află minunatul poet Mihai Eminescu, al cărui nume s-a aprins astăzi cu o nouă strălucire în țara sa”. □ Tot aici este prezentat, nesemnlat, volumul apărut la ESPLA, *Zece poeți tineri* (cu nume precum V. Nicorovici, D. Vicol, I. Horea) iar J. Popper comentează volumul *Vișinul lui Vania*, de Victor Tulbure, în cronică *De la reveria romantică la vis revoluționar*.
- Numărul 1991 al „României libere” reproduce interviul integral acordat de Stalin ziarului „Pravda”, pe probleme de politică externă.

18 februarie

- În nr. 1992 din „România liberă” este publicat reportajul *Șantierul de la cumpăna apelor*, de Geo Bogza, despre Canalul Dunăre-Marea Neagră.

19 februarie

- În „Scânteia” apare un fragment din romanul *Sfârșitul jalbelor* de Alexandru Jar, în care „este înfățișat un meeting-fulger organizat de Partid la poarta Atelierelor Grivița”.

24 februarie

- „Adevărul” cuprinde recenzia *Versurile satirice ale lui Caragiale*, de Demostene Botez, la volumul III al noii ediții apărute la Editura de Stat.

- În „Flacăra”, nr. 8, este prezentat integral Raportul lui M. Beniuc, *Poezia noastră, arma poporului în lupta pentru apărarea păcii și construirea socialismului*. Este vorba despre discursul susținut la Plenara Uniunii Scriitorilor din RPR privind *Problemele poeziei noastre* (deschisă de M. Sadoveanu), la care se adaugă și rapoartele altor vorbitori: Veronica Porumbacu, *Ce înseamnă să învățăm de la viață*, Ov. S. Crohmălniceanu, *Să sădim în sufletul fiecărui om al muncii ura împotriva imperialiștilor*, Dan Deșliu, *Dezvoltarea criticii în marea familie a poezilor*, Miha Dragomir, *Cunoașterea vieții și măiestria artistică*, M. Novicov, *Zugrăvirea chipului omului nou din patria noastră*, și Nicolae Moraru, *Pericolul proletcultismului*. Cităm un fragment relevant din discursul lui Beniuc: „Dacă astăzi cineva ar întreba din nou: *Unde ni sunt vișătorii?* i s-ar putea răspunde: Acolo, în mijlocul oamenilor muncii, în fabrici, în uzine, în gospodării colective. Și dacă ar mai spune: *Cum? Nu sunt în turnurile lor de fîldeș?* i s-ar răspunde: De mult le-au dărâmat. Acum, printre oameni, învață să devină *ingineri ai sufletelor omenesci*, ca să poată crește tot mai buni constructori ai socialismului, tot mai buni luptători pentru pace”. □ În același număr, Maria Banuș se întreabă *Tu ce faci pentru pacea lumii?*, iar răspunsul vine imediat, din actualitate, implicând solidaritatea mondială și participarea tuturor creatorilor la demersurile inițiate în Congresele Partizanilor Păcii de la Varșovia: „Ce armă ascuțită de luptă poate constitui opera scriitorului, atunci când e însuflețită de o fierbinte dragoste de patrie și de o ură nemărginită împotriva vrăjmașilor omenirii, însetați de sânge și de câștiguri, ne arată cu prisosință poeziile, romanele, pamfletele scriitorilor sovietici. *Să le urmăm exemplul!* Să nu șovăim în hotărârea noastră, în munca noastră. Să dăm *acum* ceea ce popoarele așteaptă de la noi: arme puternice în lupta pentru pace. *Acum*, când în cumpăna dintre război și pace, aportul fiecărui om, a fiecărei conștiințe active, contribuie la înclinarea balanței în favoarea forțelor păcii, libertății și demnității umane”. □ Un text nesemnificativ anunță apariția volumului lui Geo Bogza, *Porțile măreției*: „Cartea se deschide cu un reportaj despre mărețul plan stalinist de transformare a naturii (**vezi Anexa**). Ca într-un film trec pe dinainte milioanele de ani. [...] Istoria aleargă dindărăt: cel puțin așa crezi. În realitate, tu, cititor, mergi înainte uluitor de repede, trecând prin *Porțile măreției*, porți care duc spre viitor. În fața ochilor milioane de becuri se deschid. Scriitorul te poartă pe urmele înfăptuirii planului de electrificare a Patriei noastre. Apoi, reporterul poposește la Capul Midia, acolo unde se făurește Canalul Dunăre Marea Neagră”.

25 februarie

- „Universul” reproduce integral Lucrările Sesiunii Consiliului Mondial al Păcii și discursurile rostite de Ilya Ehrenburg și M. Sadoveanu cu această ocazie. Aceleași texte apar și în ziarul „Scânteia”.

- În nr. 1998 al „României libere” sunt redată fragmente din *Cuvântarea* lui M. Sadoveanu, președintele Comitetului permanent pentru apărarea păcii din R.P.R., rostită la 24 februarie, la Sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii, de la Berlin. Cităm pasajele cele mai importante: „Poporul nostru și-a manifestat prin fapte convingerea că poporul coreean și voluntarii chinezi apără cauza sfântă a păcii lumii împotriva agresorilor americani. În numele căror principii refuză ONU de ani de zile dreptul de reprezentare a R.P.R., a R.P. Bulgaria, a Republicii Populare Ungare? Singurul motiv al neprimirii acestor țări, care au făcut cu prisosință dovada devotamentului lor pentru cauza păcii, este împotrivirea imperialiștilor americani, care știu că nu vor avea niciodată în ele instrumente docile ale politicii lor de agresiune. Decăderea ONU sporește imens sarcinile și însemnătatea mișcării partizanilor păcii și a Consiliului Mondial al Păcii. Azi mai mult ca oricând popoarele pașnice trebuie să ia în propriile lor mâini cauza menținerii păcii și să întărească neconținut unitatea mișcării lor”.

27 februarie

- „Adevărul” realizează un grupaj omagial pentru H. Heine, la 95 de ani de la moarte.

28 februarie

- În „România liberă”, cu ocazia închiderii Sesiunii Consiliului Mondial al Păcii, este publicat textul lui Cezar Petrescu, *Apelul pentru Pactul Păcii*. Pornind de la momentele 1914 și 1939, care au precedat două războaie mondiale, scriitorul discută despre monstruoșitatea tehnicii puse în slujba exterminării. Într-un secol al ororilor, în care „primează barbaria tehnicizată și omuciderea motorizată”, trebuie „să dorim, voim și să luptăm pentru PACE”. „Și furiei destructive cu care naziștii s-au năpustit ieri asupra lumii îi sunt azi moștenitori imperialiștii americani și englezi, care de altfel își recrutează mercenari din rândurile experimentaților asasini ai SS. [...] Încă nu s-au cicatrizat rănilor celor 2 războaie, încă nu s-au ridicat toate orașele și satele din ruini. Omenirea mai are atâtea de făcut și atâtea îi pun la îndemână mijloacele tehnice pentru a transforma planeta într-un adevărat paradis! Ce stă în calea acestui viitor? Spectrul rănit al războiului. Aceasta o știe, o simte, o înțelege acum oricare din sutele de milioane de oameni care vor pacea și deci cer încheierea pactului între cele cinci mari puteri. Precum mai știe oricine, după o veche experiență a mileniilor, că *cel ce scoate sabia de sabie va pieri*. Istoria n-a dezmințit niciodată acest banal adevăr”.

[FEBRUARIE]

- „Cultura poporului”, Nr. 2, îi are în sumar pe Eusebiu Camilar, cu proza *Răsare grâul*, Radu Boureanu – poema *Delegatul*, Ion Daniel cu piesa *Azi țara ta e casa ta*.

- Numărul 79 din „Carnetul agitatorului” reia interviul lui Stalin din *Pravda*, despre politica externă. Acesta crede că un nou război mondial nu poate fi considerat inevitabil – dar, firește, în SUA, Anglia, Franța, „există forțe agresive care și-ar dori o nouă conflagrație globală, pentru a obține supraprofituri și monopol asupra altor țări”. Principalul pericol ar fi, deci, milionarii și miliardarii burghezi – care văd într-un eventual Război doar o afacere profitabilă.
- În nr. 2 din „Tânărul scriitor”, Paul Georgescu lansează o serie de sfaturi pentru noua generație realist socialistă, prin articolul ***Să ne apropiem de viață***. Autorul consideră că lacunele, chiar și în cazul unor cărți importante apărute în ultimii ani, provin mai ales din două cauze: insuficienta cunoaștere a vieții (care va duce la schematismul literar) și lipsa unei temeinice pregătiri ideologice. „Noi admitem cu toții că în centrul literaturii noastre, care merge cu pași siguri pe drumul realismului socialist, stă omul. Omul care construiește eroic socialismul trăiește pretutindeni în țara noastră. Și eroul vremurilor noastre poate fi întâlnit pretutindeni. Lupta de clasă, de asemeni, sub atât de diferite forme se desfășoară. Îl putem întâlni în «pădurosul Maramureș», pe imensul șantier care este Canalul Dunărea- Marea Neagră, la Văliug sau într-o gospodărie colectivă, în cetatea de foc a Reșiței, dar și în fabricile și uzinele bucureștene. De aceea, scriitorul, într-un birou sau pe un șantier, în tramvai sau în tren, într-un sat sau într-o uzină – este peste tot un luptător și un scriitor «în documentare». Scriitorul scriind despre oameni, oriunde există oameni, poate învăța să-i cunoască.” Dar „fără o serioasă cunoaștere a materialismului dialectic și istoric scriitorul nu va reuși să-și organizeze «materialul» într-o operă trairică, nu se va putea orienta printre oameni și fapte și nu va găsi semințele roditoare”. Criticul conchide că, evident, aplicarea metodei realismului socialist în creația artistică nu este deloc una comodă – ea cere „muncă susținută, interes pasionat și în primul rând participare revoluționară în vâlvătaia evenimentelor: *spiritul de partid*”.
- La rubrica „Teorie și critică” a revistei „Viața Românească” din februarie (an IV, nr. 2), H. Bratu semnează articolul ***Tratarea confuză a unor probleme însemnate***, în care comentează cartea *Problemele realismului critic* de Horia Deleanu. Comentatorul identifică în volumul respectiv mai multe erori și confuzii: folosirea cuvântului „concepție” în locul termenului „metodă”, prezentarea „neștiințifică” a diferenței între realism și realismul socialist, care fac ca autorul să nu poată „combate în mod științific tezele istoriografiei burgheze”; insuficienta accentuare a faptului că „realismul critic rus” a fost „curentul literar cel mai înaintat până la apariția realismului socialist” etc. În final acuză Editura pentru Literatură și Artă de lipsa vigilenței în verificarea textului. □ Aceeași rubrică mai cuprinde semnăturile obișnuite, sub texte stereotipe: Vera Călin (*Căile luminii*), Eugen Campus (*Originalitate și manieră*), Mihnea Gheorghiu (*Spre un cântec nou*); George Macovescu prezintă, tot aici, *Câteva aspecte din literatura Chinei noi* □ Petru Dumitriu ajunge în acest număr la al patrulea episod al romanului *Drum fără pulbere*. □ Mai semnalăm prezența lui

A. Toma, Sanda Movilă, Ben Corlaci (nuvela *Timpii de aur*), Eugen Frunză (*Afară din Europa!*), Horvath Imre (*Crunt să-i urâm*) □ Rubrica „Orientări” reproduce articolul lui G. Alexandrov, *Lucrarea lui I.V. Stalin „Marxismul și problemele lingvisticii” și rolul ei esențial în dezvoltarea științelor sociale.*

MARTIE

1 martie

- „Scânteia” informează despre *Ședința plenară a Uniunii Scriitorilor din RPR consacrată problemelor actuale ale poeziei*, în care s-a discutat, printre altele, și despre pericolul proletcultismului. Pe de altă parte, se evidențiază ideea că poetul trebuie să fie un luptător, devotat cauzei poporului din viața căruia trebuie să se inspire, cunoscând-o în mod concret.

2 martie

- „Contemporanul”, nr. 230, publică un amplu material redacțional (nesemnat), perfect încadrabil în coordonatele limbajului propagandistic și tributar viziunii „critice” asupra exemplelor pozitive, dar și al celor negative. Textul se intitulează *Spre noi succese în creația poezilor noștri* și începe cu constatarea: „Toți acești poeți au venit pe drumuri deosebite sub steagurile de luptă ale clasei muncitoare. Unii se aflau mai de mult pe aceste poziții înaintate, ca maestrul A. Toma, a cărui operă face legătura cu cele mai bune tradiții ale literaturii noastre clasice; alții au trecut prin paraginile ermetismului și suprarrealismului și, pe măsură ce-și însușesc metoda realismului socialist, ei reflectă în versurile lor conținutul nou al vieții, patosul construirii socialismului, dragostea înflăcărată de Patrie și ura înverșunată a poporului muncitor împotriva ațâțătorilor de război”. Sunt citați pentru merite artistice: A. Toma (*Partidul*) Dan Deșliu (*Lazăr de la Rusca, Reșița cântă slava lui Stalin*), Mihai Beniuc (*Țară, N-am putut să cânt un cântec*), Veronica Porumbacu (*Mierla lui Ilie Pintilie, An-Sen-Hi, Tovarășul Matei a primit Ordinul muncii*), Eugen Jebeleanu (*Lidice*), Maria Banuș (*La masa verde*), A. E. Baconsky (*Baladă despre Barta Josif și ortacii săi*). Între cei criticați (pentru formalism și lipsă de concretețe a versurilor) se numără Eugen Frunză, Victor Felea, Suzana Delciu. Exemplul de creație șablonardă este oferit de Ion Zăgan cu poezia *Bătrânică*: „În locul bogăției problemelor pe care le trăiește un astfel de om, în lumina lungii sale experiențe de viață, asistăm la un tablou grotesc: bătrânică desemnată «un ostaș călit în vifor și țărână !? privește țeapănă către zare» ținând teatral «un picior pe brazdă ca pe piept»”. (vezi **Anexa**)

3 martie

- În nr. 9 din „Flacăra” sunt reproduse integral concluziile lui Traian Șelmaru de la plenara Uniunii Scriitorilor din RPR, *Pentru o mai înaltă măiestrie*

artistică a poeziei noastre: „Noi nu putem considera pe poet ca pe un producător de poezie iar revistele ca pe un client neînțelegător. Poetul adevărat, legat de popor, nu creează numai atunci când o revistă îi comandă. El creează pentru că are ceva de spus poporului, pentru că vrea să dea poporului armele în lupta sa. Și aici poetul, ca orice luptător, trebuie să învingă timpul, să-și perfecționeze arta *în lupta cu Timpul*. [...] VIAȚA ÎNTREAGĂ ESTE CEA MAI MARE ȘCOALĂ PENTRU SCRITOR!” □ În același număr al revistei este reprodus Apelul Consiliului Mondial al Păcii, cu privire la încheierea unui Pact pacifist între cele cinci mari puteri, SUA, URSS, R. P. Chineză, Marea Britanie și Franța. Este, de fapt, reluarea unei teorii mai vechi, lansată de Stalin și Lenin la Congresul al XV-lea al PCUS, denumită și „posibilitatea coexistenței pașnice *îndelungate* a celor două sisteme”. Semnează, printre alții, pentru sprijinirea acestui apel Hortensia Papadat-Bengescu („Pacea, creatoare de solidaritate și iubire între oameni noi nu o putem îngădui a fi amenințată. Acesta va fi cuvântul de ordine, cuvântul de bază, cel constructiv, cel de bună propășire, cel care este idealul omenirii. Propaganda pe care răuvoitorii feluriți ai Apusului o încearcă, pentru a lovi în blocul de neînving al Socialismului, e întâmpinată cu lupta neobosită pentru pace. E în puterea noastră să dobândim pacea. *Vom lupta și vom dobândi*. Voi semna cu hotărâre pentru Pactul Păcii, știind că numai acest Pact va apăra fericirea oamenilor”) sau Ionel Teodoreanu („Aici e masa mea de lucru: de 40 de ani e ogorul meu. Aici e lampa mesei mele de lucru: de 40 de ani e lumina trudei mele. Aici e casa mea, aici e familia mea, aici e țara mea, aici e soarele. A apăra pacea, bărbătește, luminat de chemarea Consiliului Mondial al Păcii înseamnă a lupta pentru tot ceea ce, pentru fiecare om cinstit și limpede, înseamnă lumina, casa, familia, țara și soarele. Pacea nu e în palma care o cerșește, ci în pumnul nostru, al milioanelor de oameni care o impun”). □ Revista revine la acest subiect în nr. 15 din 12.04.1951, când pentru un Pact al Păcii vor semna M. Beniuc și T. Șelmaru, în numele scriitorilor, dar și M. Andricu și Hilda Jerea pentru Uniunea Compozitorilor, sau C. Ressu, Al. Ciucurencu, Th. Pallady, I. Jalea pentru Uniunea Artiștilor Plastici. □ În „Universul” din 1.05.1951, vor fi prezente și numele altor intelectuali care au aderat la Apelul pentru un Pact al Păcii. G. Călinescu își subliniază, laconic, poziția, într-o singură frază: „În timpul războaielor muzele tac, opera scriitorului are nevoie de pace!”. Iar Tudor Vianu subliniază că „după multele și grelele încercări ale istoriei contemporane, omenirea are nevoie de pace pentru a-și tămădui rănilile, pentru a construi și a crea. Învățații, artiștii, fiecare din oamenii care muncesc și susțin edificiul civilizației au nevoie să li se garanteze liniștea muncii și durata operei lor . Alături glasul meu aceluia al tuturor oamenilor cinștiți ai acestei lumi: *Să asigurăm pacea!*”.

● „Scânteia tineretului” începe să publice sub genericul „Sarcinile actuale ale tinerilor poeți” „un ciclu de articole, care vor lua în discuție, pe rând, unele din sarcinile cele mai de seamă pe care Plenara Uniunii Scriitorilor din RPR le-a

pus în fața poezilor noștri și mai ales a celor tineri”. Ciclul este deschis cu articolul lui Mihai Lupu despre sarcina nr. **I**, *Cunoașterea adâncă a vieții*.

4 martie

- Tudor Mușatescu publică în „Universul” „comedia” într-un act *Alimente nylon*. În același număr, A. Coman crede în articolul său că *Literatura de azi tinde să dezvolte literatura noastră clasică*.

7 martie

- Numărul 2006 din „România liberă” punctează pe marginea discuțiilor despre poezie organizate de U.S. din R.P.R. (*Plenara* de la sfârșitul lui februarie), cu un rezumat al raportului lui Beniuc, *Poezia noastră armă a poporului în lupta pentru apărarea păcii și construirea socialismului*, cu exemple pozitive ca M. Banuș, D. Deșliu, V. Porumbacu, E. Jebeleanu, N. Cassian, Cicerone Theodorescu, R. Boureanu, punând în primul rând problema temelor care interesează, realul concret în poeme, contactul permanent al autorului cu realitatea și nu doar *ad hoc*, evitarea șabloanelor sau a violenței verbale și mai ales documentarea pe teren. După cum și la începuturile literaturii sovietice s-a ajuns la manifestarea dușmănoasă a proletcultismului demascat de Lenin ca literatură-șablon, *pseudoproletară*, și la noi vechii poeți decadentei foloseau forme deja preparate pe care brodau versuri de duzină. Pericolul proletcultismului, care lua în răs chiar adevăratele valori ale literaturii realist socialiste a fost înlăturat în timp, prin ridicarea nivelului ideologic și cultural, pentru a se ajunge la *măiestria artistică* dorită. Este dat și un exemplu negativ, E. Frunză, care a parcurs drumul de la facilul liric (prin ajutor critic!) la poeme de valoare, dar care tot mai „are scăpări”, în poeme ca *Afară din Europa*, publicat în *Viața Românească*, unde „înlocuiește combativitatea autentică prin inexpressiva violență verbală.” Acest exemplu ar demonstra necesitatea continuării discuțiilor pentru poezii noștri mai mult sau mai puțin experimentați. Concluzia importantei Plenare, care cu siguranță marchează un punct de cotitură în activitatea poezilor noștri, trebuie legată „de necesitatea unei organizări sistematice de către forul coordonator al muncii scriitorilor, a studiului ideologiei și de cultură generală. Secția de poezie a US din RPR trebuie să devină mult mai mult decât a fost până acum, un centru de dezbateră critică pe baza principialității de clasă a problemelor poeziei.. Dezbătând pe larg problemele noii noastre tematici, plenara a avut meritul deosebit de a fi pus cu curaj și ascuțime și problema *muncii* pentru realizarea acesteia. Sarcinile poeziei noastre noi nu constau doar în a lichida vechile teme promovate de burghezie dar și în a ridica noua creație poetică la o expresie artistică valoroasă – prin lichidarea unor lipsuri care încă mai stăruie, în primul rând la poezii tineri dar și la cei cu experiență și prestigiu.”

9 martie

• În „Contemporanul”, nr. 231, apare textul redacțional *O sfruntată manifestare de cosmopolitism*. Intervenția este în legătură cu evenimentul debătut pe larg, al abaterilor de la „etica științifică de lagăr comunist” care atrăsese „Revistei de oftalmologie” cele mai aspre critici, de la cel mai înalt nivel. Autorul (necunoscut) se indignează pe motiv că „istoria se repetă”, de astă dată în sens invers: trei cercetători români își publică observațiile într-o publicație științifică din Occident, având, în plus, nerușinarea de a nu consemna rezultate ale cercetării sovietice din același domeniu. Textul îmbracă următoarele forme de acuzare: „La câteva luni după ce Prezidium-ul Academiei RPR a înfierat poziția antipatriotică, cosmopolită a «Revistei de oftalmologie» și a indicat clar calea pe care trebuie să meargă medicina noastră pentru a înfrânge rămășițele concepțiilor obscurantiste și retrograde ale pseudo-științei imperialiste, doctorii C. I. Ureche, Al. Retezeanu și O. Maller au publicat articolul lor într-o revistă reacționară, tribuna a idealismului militant, specializată în publicarea reclamelor unor «psihiatri numai pentru femei». Îndrăzneala celor trei medici este calificată în termenii următori: „autorii despre care vorbim au scris în mod intenționat într-o revistă reacționară. Ei și-au dat perfect de bine seama că nicio publicație de specialitate și niciun for științific nu le-ar fi permis să debiteze «ideile» ostile științei sovietice, ostile noului drum pe care, alături de întregul popor muncitor, pășește știința noastră. Și...atunci, s-au dus acolo unde li se potrivea mai bine.” În încheiere, se arată: „Atitudinea lor a stârnit, pe drept cuvânt, o profundă indignare în rândurile oamenilor de știință”

10 martie

• T. S. Priboi comentează în revista „Flacăra” volumul de *Poezii* al lui A. E. Baconsky, apărut la EPLA, luând ca repere poemele *Frasinii de la răscruce* și *Balada despre Bartha Iosif și ortacii săi*, care i se par cele mai bune versuri de până atunci ale poetului, „reflectând viața poporului, oglindind realitățile noi, socialiste, ale Patriei noastre [...] adevărate victorii ale tinerei noastre literaturi cu care ne mândrim”. Totuși, „ar fi fără îndoială nepotrivit a închide doar într-o formulă particularitățile poeziei lui Baconsky”, primul său volum anunțând clar un valoros talent „care, pe măsură ce va reuși să se lepede de egocentrism și de balastul unei gândiri abstracte, confuze, va putea să urce pe o treaptă mai înaltă creația sa”. □ Probleme similare vor fi semnalate și într-o cronică a lui Aurel Martin din „Almanahul poporului”, nr. 5 (mai), *Poezia lui Anatol Baconsky*: „Este necesar ca iscusința pe care a dovedit-o în unele versuri (ca *La frasinii de la răscruce*) să nu rămână un simplu exercițiu de preluare a unor motive populare, ci preludiul unor opere care vor pulsa și mai intens de viața complexă a țării noastre în perioada construirii socialismului”.

11 martie

- „România liberă” marchează 90 de ani de la moartea lui Taras Șevenco, tradus în română de Val Cordon cu *De ați ști*: „Oricine cântă slavă – minte! / Văd sânge, lacrimi – te hulesc/ Hulesc orice! Aici, sub soare/ Nimic nu-i sfânt în jurul meu/ Ci omenirea, cât îmi pare/ Te-a blestemat, o, dumnezeu!”.

12 martie

- „Universul” prezintă o conferință a lui Sadoveanu despre Creangă, iar Ioan Massoff scrie câteva *note* la rubrica „Reconsiderarea clasicilor” în legătură cu *Opere-le* lui Caragiale, editate cu un studiu introductiv de S. Iosifescu. Studiul critic al lui Silviu Iosifescu este analizat și de Anton Coman în numărul din 7.06.1951 al ziarului: „Este o lucrare serios documentată, care, privind pe Caragiale în legătură cu evenimentele timpului său, cu stările și luptele de atunci, arată rădăcinile *realismului său critic*, modul în care și-a manifestat el nemulțumirea, protestul, revolta, față de nedreptățile și mentalitatea învechită a lumii în care a trăit. În noul studiu vedem cum opera lui Caragiale are o unitate realistă, fie că este vorba de teatrul, de schițele sau de nuvelele sale. [...] În limitele și cu contradicțiile sale, Caragiale a fost un critic al relelor din vremea sa, atacând clasele stăpânitoare de atunci și arătându-și simpatia față de cei asupriți. El a luat din viață, din propria cunoaștere, materialul pe care l-a oglindit cu geniul său satiric și cu puternică adâncire realistă”.

13 martie

- „Scânteia” și „România liberă” publică Lista cu laureații premiului de Stat pe 1949, care îi include pe M. Sadoveanu, pentru *Mitrea Cocor*, D. Danielopolu, muncitorul de la Sovromtractor Ilie Trandafirescu, M. Roller, inginerul Stoian Petrescu, A. Toma, C. Nenițescu, Camil Petrescu, pentru *Bălcescu*, Anatol Vieru, M. Banuș, pentru piesa *Ziua cea mare*, D. Deșliu, pentru *Lazăr de la Rusca* etc

14 martie

- În „Adevărul”, G. Tăușan semnalează decernarea Premiilor de Stat: „Oprindu-ne la numele legate de personalitățile din câmpul literaturii, artei ori științei, putem spune că ele n-au nevoie de recomandarea ad hoc pentru că sunt mai de mult înscrise în admirația și respectul unanim: nume ca Mihail Sadoveanu ori A. Toma, sau Camil Petrescu, în literatură, George Georgescu, Valentin Gheorghiu, Anatol Vieru ori Matei Socor în muzică, Boris Caragea, Contantin Baraschi, Adina Moscu în arta plastică, prof. Danielopolu sau Nenițescu în câmpul cercetării medicale, M. Roller și colectivele la cercetarea istorico-arheologică etc”.
- Articolul de fond, nesemnlat, al ziarului „Scânteia tineretului” se intitulează *Succesele științei, literaturii și artei din Patria noastră* și este prilejuit de

Hotărârea Consiliului de Miniștri privind acordarea Premiului de Stat al R.P.R. și al titlului de „Laureat al Premiului de Stat” pentru lucrările „de o deosebită valoare realizate în anul 1949”. Evenimentul este valorificat propagandistic: „Se surpă în fața faptelor reale toată propaganda teoreticienilor reacționari, cosmopoliți vânduți imperialiștilor, care susțineau că poporul nostru este incapabil de a-și crea o puternică știință și cultură, de a-și clădi cu propriile forțe o viață fericită. Primind neconținut ajutorul frățesc, internaționalist al Marii Uniuni Sovietice, țara noastră pășește sigur către zărilor socialismului, bizuindu-se pe temelia de nezdruncinat a forței creatoare a poporului”.

15 martie

- În semn de recunoștință pentru primirea Premiului de Stat, Dan Deșliu publică în „Scânteia tineretului” articolul *Partidul îmi călăuzește creația*.
- „Flacăra”, nr. 11, publică lista laureaților, după ce în ședința din 8 martie Consiliul de Miniștri al RPR, pe baza referatului Comitetului Premiului de Stat al RPR, a hotărât să acorde *Premiul de Stat* și titlul de *Laureat al RPR* pentru lucrări de o deosebită valoare, realizate în 1949. Astfel, în domeniul literaturii distincțiile sunt acordate lui M. Sadoveanu, pentru *Mitrea Cocor* și lui A. Toma, pentru *Cântul vieții (Clasa I-a)*, lui Asztalos Istvan pentru *Vântul se stărnise din senin*, Mariei Banuș pentru piesa *Ziua cea mare*, lui Petru Dumitriu pentru *Noaptea de iunie* și lui Camil Petrescu pentru piesa *Bălcescu (Clasa a II-a)*. M. Roller obține Premiul de Stat (*Clasa a I-a*) în domeniul științelor istorice și filosofice, pentru publicarea volumelor I-III care cuprind documentele privind Răscoala de la 1907. □ În același număr apare un grupaj de *folklor* (adunând poeme inedite, culese din diferite zone ale țării, în perioada 1900-1944), cu un scurt cuvânt înainte al Directorului Institutului de Istorie Literară și Folclor al Academiei, G. Călinescu – *Din tezaurul poeziei populare*. Criticul supralicitează demersul cercetătorilor care au contribuit la întocmirea selecției lirice, cu poeme precum *Cântecul emigranților la America* sau *Și pe ruși vom imita*: „Poezia noastră de azi va fi ajutată de o bună culegere de folclor, făcută în spirit științific și artistic totodată. Poeții noștri vor învăța de la popor măiestria oglinzirii vieții și a exprimării sentimentelor. Poezia populară este un remediu sigur împotriva formalismului”.

16 martie

- În „Contemporanul”, nr. 232, Fl. I. Bociort salută ediția de *Opere* ale lui Caragiale, scriind despre patriotismul dramaturgului: „Pentru oamenii muncii din țara noastră, Caragiale este una din cele mai mărețe figuri progresiste din cultura noastră națională, un mare scriitor al poporului nostru, scriitor a cărui operă este străbătută, de la un capăt la celălalt, de un fierbinte patriotism. Ediția din *Opere* de I. L. Caragiale, recent apărută în editura de Stat, aduce astfel un ajutor prețios la educarea patriotică a oamenilor muncii din țara noastră”.

18 martie

- „România liberă” publică *Lumina din munți* de E. Camilar, un fel de nuvelă-reportaj despre „cum s-a făcut la Albac uzină electrică și cum datorită electricității, vieții omului i se adaugă încă o viață...”.

22 martie

- În „Flacăra”, nr. 12, sunt semnalate deschiderea Muzeului de Artă Populară al RPR, și apariția în limba chineză a *Nopților de iunie* de Petru Dumitriu. □ Virgil Teodorescu semnează articolul *Măiestria artistică, rău înțeleasă*: „«Numai muncind asupra cuvântului nu vom ajunge la adevărata poezie. Dar neglijând cultivarea mijloacelor de expresie noi nu vom putea exprima artistic bogatul conținut de viață». Învârtirea pe loc în jurul cuvintelor luate în sine nu e numai searbădă și inutilă. Ea te rătăcește de la adevărata măiestrie artistică și are contingente cu acele «inovații» care nu făceau decât servicii burgheziei. Eroarea aceasta își are originea în ruperea artistului de viață, în indiferența lui față de conținutul ideologic al artei și duce, fără doar și poate, la *subiectivismul arbitrar* al artistului față de legile Realității”.

22 – 23 martie

- Numerele 2019 și 2020 din „România liberă” redau în întregime Deschiderea Sesiunii Generale Științifice a Academiei RPR, cuvântarea președintelui forului, Traian Săvulescu, comunicările lui E. Petrovici și M. B. Mitin, conferința lui L. Răutu despre *Lucrările tovarășului Stalin asupra lingvisticii și problemele științelor* și *Programul de Activitate* al Institutelor Academiei RPR pe 1951 în cadrul Planului Cincinal și al Planului de Electrificare al RPR.

23 martie

- „Contemporanul”, nr. 233, rezumă în paginile, 2,3 și 4 comunicările susținute în cadrul Sesiunii Generale a Academiei RPR. Printre semnatarii referatelor științifice se află academicianul sovietic M. B. Mitin, care conferențiază despre *Rolul și însemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică pentru dezvoltarea materialismului dialectic și materialismului istoric*. Spicuim din intervențiile românești: „Lucrările lui I. V. Stalin, privitoare la problemele de limbă, vor pune capăt influențelor dăunătoare ale diferitelor curente idealiste burgheze în lingvistica noastră [...] Marele Dicționar al Limbii Române, la care lucrează colectivele Academie RPR din București și Cluj, va apărea în curând” (acad. Emil Petrovici); „În contact nedezlipit cu frământarea poporului muncitor, științele, literatura și arta din Republica Populară Română se vor dezvolta în realitatea complexă a vieții în curs de reînnoire. Știința, literatura și artele vor deveni o forță creatoare, mereu în creștere, vor participa a marea și fecunda operă a construirii socialismului, la lupta pentru înflorirea Patriei, la lupta pentru pacea omenirii” (acad. Tr. Săvulescu, președintele Academiei RPR);

„Studierea și discutarea, în principalul for științific al țării a lucrărilor genialului corifeu al științei, tovarășul Stalin, va constitui pentru oamenii noștri de știință un îmbold pentru a-și pune toate cunoștințele în slujba cauzei nobile a păcii, în slujba construirii socialismului în Patria noastră” (prof. Leonte Răutu, șeful Catedrei de Marxism-leninism, Institutul Maxim Gorki)

- „Scânteia” prezintă ***Deschiderea sesiunii generale științifice a Academiei R.P.R.*** Traian Săvulescu, Președintele Academiei, a susținut comunicarea ***Lucrările tovarășului Stalin privitoare la marxism în lingvistică și sarcinile muncii științifice în R.P.R.*** Emil Petrovici prezintă o lucrare pe aceeași temă: ***Învățăturile lui I.V. Stalin cu privire la știința limbii și sarcinile lingviștilor din Republica Populară Română.***

- La Casa de Cultură ARLUS din București, Mihail Sadoveanu conferențiază despre ***Importanța literaturii în opera de educare a tineretului***, respingând „romanele polițiste ale întreprinderilor de îndobitocire americane”, „poveștile pornografice care au copleșit veacul”, și „versurile ermetice, fiice ale nebuniei și disperării”.

- „Scânteia” „Adevărul” și „Universul” informează despre Lucrările Sesiunii Generale Științifice ale Academiei RPR, cu discursurile lui L. Răutu și ale Președintelui forului, T. Săvulescu, dezbătând Raportul despre lingvistică al lui Stalin: „Pornind de la principiul, subliniat de Stalin, al existenței unei legături de continuitate și succesivitate în Istorie a dezvoltării științei, tehnicii și limbii arătăm că numai societatea fără clase antagoniste oferă științei posibilități de dezvoltare”. Combătând „prejudecata științei universale”, a așa-zisei *științe pentru știință*, Săvulescu a subliniat poziția combativă a Academiei RPR contra cosmopolitismului, afirmând că „oamenii de știință de la noi care nu-și împlântă rădăcinile științei în pământul Patriei, în aspirațiile și nevoile poporului, întăresc mitul inferiorității științei naționale și șubrelesc baza și suprastructura societății socialiste, pe care clasa muncitoare le construiește”. □ Sesiunea Academiei va fi prezentată pe spații largi și în nr. 13 din „Flacăra” (29.03.1951) care reia integral o serie de discursuri. Astfel, se consemnează coraportul ***Importanța însușirii științei sovietice pentru dezvoltarea activității științifice a Academiei Române***, prezentat de P. Constantinescu-Iași în ședința din 25 martie. La finalul sesiunii, prim-secretarul Academiei, Șt. S. Nicolau, a susținut un raport asupra hotărârilor luate de prezidiu iar T. Săvulescu a citit în plen o telegramă adresată lui Stalin și o alta lui Gheorghiu Dej, prin care academicienii își exprimă mulțumirile pentru „sprijinul neprecupețit” primit din partea Partidului. M. Sadoveanu (care va pleca la Moscova chiar pe 26 martie) a citit apoi o moțiune semnată de toți academicienii și membrii corespondenți, prin care aceștia își exprimă hotărârea „de a intensifica munca științifică în slujba construirii Socialismului” și își dau adeviziunea la Apelul pentru încheierea unui Pact al Păcii. „Însușindu-și teoria stalinistă despre bază și suprastructură, oamenii de știință, literatură și artă de la noi au înțeles mai

profund însăși legătura organică între lupta pentru construirea Socialismului și lupta pentru apărarea Păcii. Noile relații de producție, care se nasc și se dezvoltă în patria noastră, nu mai sunt vechile relații dintre exploatat și exploatator, ci dintre oameni liberi care construiesc o lume nouă. În aceste relații tovarășești e cuprins însuși înțelesul adânc al acestei lumi, care este incompatibilă cu Războiul, cu distrugerea, cu exploatarea și nimicirea omului de către om. A crea opere care să mobilizeze la luptă pentru Pace înseamnă a crea opere care să conducă la întărirea acestor relații noi, a acestei BAZE NOI, SOCIALISTĂ”.

25 martie

- În ciclul „Sarcini actuale ale tinerilor poeți” („Scânteia tineretului”), S. Damian publică articolul *Însușirea bogatei experiențe a literaturii sovietice* invocând pilda poezilor de la Răsărit pentru înfrângerea „dușmanilor temuți ai poeziei adevărate”: formalismul, schematismul, rămășițele putrede ale literaturii decadente burgheze, individualismul.

- Este adoptată *Hotărârea Sesiunii Generale științifice a Academiei R.P.R. (publicată și în „Studii”, nr. III, iulie-septembrie 1951)*. În urma comunicărilor și discuțiilor care au avut loc, se constată că în ultimul an Academia R.P.R. și Institutele ei de Cercetări Științifice au desfășurat o activitate pozitivă, obținând succese serioase. Aceste realizări sunt datorate „condițiilor deosebit de favorabile pe care Partidul Muncitoresc Român și Guvernul R.P.R. le-au creat muncii științifice și faptului că marea majoritate și cei mai valoroși oameni de știință ai țării noastre au început să se orienteze tot mai mult în activitatea lor științifică după concepția materialismului dialectic, să-și însușească cuceririle științei sovietice și să pună cunoștințele și puterea lor de muncă în slujba înfloririi Patriei și a practicei construirii socialismului în Patria noastră”. Sesiunea Generală a fost astfel închinată importanței deosebite pe care o au „genialele lucrări ale tovarășului Stalin cu privire la lingvistică pentru dezvoltarea muncii științifice din țara noastră”. Dezbaterile au arătat străduința oamenilor de știință din R.P.R. de a pătrunde „cât mai adânc învățăturile cuprinse în aceste lucrări, de a le însuși și a le aplica în toate sectoarele lor de muncă, pentru a asigura astfel muncii lor științifice creatoare cea mai mare înflorire spre binele Patriei și poporului nostru”. Sesiunea a aprobat hotărârea exprimată în cursul dezbaterilor de cercetătorii din toate domeniile de a folosi mai larg și mai adânc experiența științei sovietice, drept bază a muncilor creatoare – ceea ce reprezintă „chezășia unor succese mereu sporite ale științei din țara noastră (prin folosirea experienței științifice sovietice au fost dobândite rezultate remarcabile, cum ar fi aportul pe care Academia l-a dat în întocmirea planului decenal de electrificare a țării)”. Cu toate aceste mari succese înregistrate, discuțiile desfășurate la Sesiune au scos la lumină și anumite lipsuri în activitatea Academiei, a căror cauză „stă, pe de

o parte, în insuficienta însușire a bazelor marxist-leninismului de către cercetătorii științifici și pe de alta, în organizarea pe alocuri încă defectuoasă a legăturii cu Ministerele. La aceasta se adaugă, în unele cazuri, spiritul individualist, moștenit din trecut, care a făcut ca unii colaboratori să nu aprecieze îndeajuns munca în colectiv și să continue a sta izolați în preocupările lor”. Ca urmare, Sesiunea Generală Științifică a Academiei R.P.R. din 21-25 Martie 1951 a decis adoptarea unui plan de lucru.

- Are loc inaugurarea Casei Oamenilor de Știință din București (cf. „Flacăra” din 29.03.1951).

29 martie

- „Flacăra”, nr. 13, cuprinde o serie de traduceri **Pentru pace, Împotriva ațâțătorilor la război**, cu poeme din SUA (*Cântec popular al negrilor din America*, tălmăcit de E. Frunză), Pakistan (*Patria mea* de Zahur Nasa, traducere de Costin Ștefănescu), India (*Avertisment* de Saikar Sailendra, traducere de Vlaicu Bârna), Algeria (*Nu, eu nu sunt rob!* de Paul Amar, traducere de N. Tăutu), Nigerul francez (*De ce* de Maudit, traducere de Veronica Porumbacu), Spania (*Apelul de la Stockholm* de Cesar M. Arconada, tradus de Cezar Drăgoi).

30 martie

- În „Gazeta învățământului”, An III, nr. 104, sunt prezentate **Lucrările Sesiunii generale științifice a Academiei Române din R.P.R.** Cuvântul de deschidere rostit de Traian Săvulescu, președintele Academiei Române, se intitulează **Lucrările lui I.V. Stalin cu privire la lingvistică și problemele muncii științifice în Republica Populară Română**. Vorbitorul arată că „schimbul de păreri în chestiunile științifice, critica liberă urmează să fie o parte integrantă a muncii științifice, un fenomen obișnuit în viața instituțiilor noastre științifice. Lupta liberă va permite să relevăm și să respingem vederile eronate, să anihilăm influența ideologiei burgheze și să menținem activitatea științifică la un înalt nivel de principialitate” și încheie convins că, „învățăturile pe care le tragem din cunoașterea lucrărilor tovarășului Stalin privitoare la lingvistică sunt un îndemn puternic pentru oamenii noștri de știință la o muncă mai perseverentă în însușirea marxism-leninism-stalinismului, fundament trainic al științei, mijloc sigur în descoperirea legilor dezvoltării naturii și societății, armă a adevărului, făclie conducătoare a omenirii.” □ Din textul lui M. B. Mitin, membru titular activ al Academiei de Științe din U.R.S.S. (**Rolul și însemnătatea lucrărilor lui I.V. Stalin cu privire la lingvistică, pentru dezvoltarea materialismului dialectic și materialismului istoric**) rezultă că „în lucrările sale despre lingvistică, I.V. Stalin a formulat o serie de teze, care sunt de o importanță excepțională pentru dezvoltarea mai departe a metodei dialectice marxiste”. □ Pornind de la revoluționara teorie lingvistică elaborată de

Stalin, prof. univ. dr. Leonte Răutu șeful catedrei de marxism de la universitatea C.I. Parhon, găsește nimerit să atragă atenția că „studierea influenței slavei asupra formării și dezvoltării limbii române este una din cele mai actuale și însemnate sarcini ale lingvisticii noastre. În acest domeniu au existat falsurile cele mai grosolane, ticluite de sabotorii ideologici ai claselor dominante în scopul de a se izola de poporul rus, de Uniunea Sovietică. Lingviștii noștri ar trebui să acorde un permanent ajutor studierii limbii ruse în țara noastră. Răspândirea limbii ruse înseamnă răspândirea în original a genialelor opere ale lui Lenin și Stalin, răspândirea nemuritoarelor opere ale literaturii progresiste ruse, răspândirea tezaurului nesecat al științei ruse și sovietice”. □ Acad. Emil Petrovici, directorul institutului de lingvistică din Cluj, crede că „pentru a extrage un cât mai mult folos din aceste opere ale lui I.V. Stalin, lingviștii din R.P.R. trebuie să-și însușească pe deplin învățătura marxist-leninistă. Ei trebuie să integreze exemplul lingviștilor sovietici de a discuta pe baze materialist-dialectice și de a supune criticii și autocriticii principiale toată activitatea din domeniul lingvisticii, atât teoretică cât și practică desfășurată în patria noastră. Tot de la lingvistica sovietică trebuie însușită lupta împotriva tendințelor cosmopolite în știință, caracterizate îndeosebi prin antiistorism, ca de exemplu saussure-anismul și structuralismul”.

- În nr. 2026 din „România liberă”, prin *Primăvară spaniolă*, Geo Bogza salută ieșirea în stradă a manifestațiilor antifranchiști din Catalonia, amintind de cei 12 ani trecuți de la reprimarea mișcărilor din Spania și instaurarea dictaturii lui Franco, cu ajutorul reacționarilor și fasciștilor. Mișcărilor din 1951 din Barcelona sunt „asemeni zgomotelor surde ce, în adâncimea vulcanului, arată că focul e departe de a fi stins. Ele sunt menite să arate – și nu numai fasciștilor de la Madrid – că sub liniștea aparentă a popoarelor subjugate se ascund marile furtuni, că sub stratul de gheață, oricât de gros, al dictaturii franchiste, încolțesc firele de iarbă ale primăverii”.

31 martie

- „Adevărul” lansează un important *Cuvânt către cititori*: „Ziarul *Adevărul* își încetează astăzi apariția. Reapărut la 12 aprilie 1946, a înțeles presa de masă și direcția nouă. Misiunea ziarului *Adevărul* e terminată, el aparține de aici înainte Istoriei, care va judeca și stabili meritele și scăderile sale, contribuția ce a adus-o la progresul politic și social al Țării. Salutăm, în toiul acestor mari schimbări istorice care deschid perspective uriașe țării noastre și poporului nostru, societatea socialistă, ale cărei baze se clădesc prin stăruințele gigantice ale clasei muncitoare”.

[MARTIE]

- Apare numărul din martie al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 3). Din sumar: Veronica Porumbacu (*Aici a trăit Lenin* – republicată în „Scânteia

tinereții” din 6 noiembrie), Aurel Baranga (*Recolta de aur* – piesă în trei acte), Petru Dumitriu (*Drum fără pulbere* – ultimul fragment), poezii de Taras Șevcenko și sonete de W. Shakespeare, în traducerea lui Mihail Sebastian, Mihnea Gheorghiu și Petre Solomon. □ O secvență a revistei este dedicată împlinirii a 80 de ani de la *Comuna din Paris* și cuprinde versuri de A. Toma, Paul Verlaine, Victor Hugo, Eugen Pottier, Louise Michel, traduse de Al. Philippide, Aurel Rău, Mișu Dragomir și Eugen Jebeleanu. □ La rubrica „Orientări”, Mihai Beniuc semnează articolul ***Poezia noastră, armă a poporului în lupta pentru apărarea păcii și construirea socialismului*** – o sinteză a poeziei „luptătoare” de după 23 August 1944, cu exemplificări pozitive din A. Toma, Ștefan Iureș, Ilie Purcaru, Dan Deșliu, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Victor Tulbure etc. Într-un paragraf, autorul textului definește răsplată misiunea poeziei: „Opera poezilor este chemată să sporească tot mai mult dragostea poporului, pentru înfăptuirile oamenilor muncii, pentru construirea socialismului și să stârnească o ură tot mai înverșunată împotriva dușmanilor păcii între popoare, imperialiștii americani și englezi”. □ În cadrul aceleiași rubrici este reprodus articolul sovieticului G. Nedoșivin, ***În legătură cu problema caracterului popular al artei sovietice***. □ Nicolae Moraru, Tamara Gane și Mihai Gafița susțin rubrica de „Teorie și critică”, cu teme lipsite de interes. □ S. Damian prezintă, la rubrica „Recenzii”, volumul colectiv de poezie *Zece poeți tineri*.

- „Îndrumătorul cultural”, nr. 3, prezintă două articole de interes pentru linia literară a vremii (nesemnate): ***George Coșbuc, poet al poporului și Mitrea Cocor, un roman al păcii***. „Cel mai mare prozator al nostru”, M. Sadoveanu, a obținut la Congresul Mondial al Partizanilor Păcii înalta distincție Medalia de aur a Păcii. Prin personajul respectiv autorul ar reprezenta întregul nostru neam „asuprit timp de zeci și zeci de ani de moșieri și capitaliști”, dar care, ajutat de Armata Sovietică, „a scuturat jugul fascismului, a sfărâmat lanțurile exploatării capitaliste, avântându-se într-o uriașă muncă creatoare de construcție a capitalismului”.

- „Muzica”, revista Uniunii Compozitorilor din RPR, apare sub conducerea unui comitet și cuprinde în sumarul numărului 2 (ianuarie – martie) articole tematice de tipul ***Stalin în cântecele popoarelor*** sau ***Să creăm o muzică la înălțimea vremurilor noastre***. Printre semnatari se află Andrei Tudor, D. Ghecu, Sabin Drăgoi. Sunt urmărite figuri exemplare ale muzicii din URSS, ca M. I. Glinka, părintele muzicii ruse, sau D. Șostakovici și cuvântarea sa la Congresul păcii, dar și alte pilde considerate demne de urmat: concerte și recitaluri ale artiștilor sovietici și ale Corului de Stat și ale Ansamblului Gruzin, maeștrii baletului, Săptămâna Muzicii Sovietice etc. Se inaugurează rubrica „Din democrațiile populare”, urmărindu-se fenomenul muzical în R.P. Chineză, Bulgaria, Ungaria, RDG, Polonia.

- „Cultura poporului”, Nr. 3, îi cuprinde pe A. Toma – *Partidul*, Geo Bogza – *Note de drum*, Cezar Petrescu – un fragment din *Moara de la Cotul Dracului*,

Veronica Porumbacu – traduceri din S. Scipaciov – *Cearta*, I. Șerbu – *Erupția*, Mihai Beniuc – *Moscovă, tu!*.

• „Studii”, an 4, nr.1 (ianuarie-martie), revista de istorie și filosofie care apare trimestrial îl comemorează pe Lenin, după 27 de ani de la moarte. □ Sunt publicate ***Raportul de activitate pe 1950 a Institutului de Studii Româno-Sovietic al Academiei RPR*** și un articol semnat de M. Ralea și C. I. Gulian, ***Adevăratele «concepții morale» ale imperialiștilor americani***, în care se demontează teoriile despre om din filosofia, sociologia și literatura din SUA, vorbindu-se despre o demagogie a „valorilor” și a moralei practice din societatea americană. „*Concepția despre om pe care am văzut-o exprimată de către cei care se numesc filosofi, artiști, moraliști, pe care am văzut-o reieșind clar din contrastul între frazeologia ipocrită și realitatea crudă a vieții americane este o evidentă întoarcere la barbarie. [...] Niciodată mai mult ca în zilele noastre nu s-a reliefat mai energic antagonismul dintre morala lumii vechi în descompunere și morala nouă socialistă*”.

• Numărul 3 din „Almanahul literar” conține versuri de Ion Brad, Ilie Purcaru, traduceri din Imre Horvath (de Miron Radu Paraschivescu), Tin Son Von (de Tiberiu Utan), schița *Istoria lui Ion și a lui Ianoș* de Nagy Istvan și fragmentul de roman *Printre oameni curajoși* de Asztalos Istvan. □ Pe lângă articolul lui D. Micu, ***Împotriva schematismului și optimismului steril din poezia noastră nouă***, din ciclul *Pentru o largă discuție asupra problemelor de bază ale poeziei noastre (vezi Anexa)*, mai prezintă interes textul lui G. Munteanu, dezbătând chestiuni asemănătoare, ***Despre unele lipsuri ale criticii noastre***: „Formalismul și schematismul în critică sunt pricinuite de necunoașterea vieții și a literaturii noi, de slaba pregătire ideologică și profesională, de subaprecierea și ignorarea moștenirii critice clasice [Ibrăileanu, Gherea – n.n.] și a celei sovietice, de lipsa de experiență și de cultură. Nu poți analiza temeinic un poem – de exemplu *În satul lui Sahia* – dacă nu ai văzut niciodată în viață o gospodărie agricolă de stat. După cum nu poți aprecia cu precizie dacă Baconsky l-a redat veridic pe Barta în balada sa, dacă nu ai văzut niciodată un miner și mai ales un miner de tip nou, ca fruntașul din Valea Jiului”. □ D. Popovici semnalează apariția noii ediții a *Țiganiadei* lui Budai Deleanu, la editura BPT, cu un studiu introductiv de Ion Manole. Deși se constată destule deficiențe ale ediției, D. Popovici îi subliniază preponderent calitatea de reconsiderare a unei opere esențiale: „Astăzi, când suntem în căutarea marilor deschizători de drumuri din trecutul nostru cultural, amputarea unui precursor de talia lui Budai Deleanu este un fapt care trebuie combătut cu hotărâre”.

APRILIE

1 aprilie

• „România liberă” cuprinde poemul *Adunare la Bicz*, de Nichita Bistriceanu: „Măinile ce ți se-ntind te cheamă/ Să te-avânți cu ele-n viitor/ Adunarea s-a

sfârșit. Din ramă/ Lenin te îndeamnă-ncrezător”. □ Olga Ilieș semnează *Comorile de artă făurite de poporul nostru de-a lungul veacurilor*, un *Popas la Muzeul de Artă Populară al RPR*, cel deschis de curând „prin grija Partidului pentru trecut”.

8 aprilie

• În „România liberă”, E. Camilar realizează un bogat material de propagandă, prin *Însemnări dintr-o documentare. În sus, spre Istrița*, despre electrificare, organizația de partid și entuziasmul sătenilor în privința colectivizării.

12 aprilie

• „Flacăra”, nr. 15, reproduce articolul lui Sadoveanu, apărut în „Comsomolskaia Pravda”, pe 8 aprilie, cu ocazia decernării Premiilor Internaționale Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare”. Laureatii ediției, din al cărei Comitet a făcut parte și scriitorul român, au fost Federic Joliot Curie, Sun Ciu Lin, Hewlett Johnson, Eugenie Cotton, Heuberto Jara. □ Din sumarul revistei se mai rețin: *Balada luptătoarei Donca Simo* de Nicolae Nasta, piesa în trei acte *Comuniștii* de A. Baranga și N. Moraru și o traducere a lui Cicerone Theodorescu după Maiakovski cu celebrele *Versuri despre pașaportul sovietic*: „Mai dă-le-n pârlouage/ de terfeloage/ O, birocrațismul/ De beregăți/ ca lupul, cu colții, l-aș rupe-n bucăți.../”.

• „Scânteia tineretului” publică articolul *Partidul – păstrătorul și continuatorul tradiției culturale a poporului român*, în care Ion Hobana elogiază rolul conducător al P.M.R. în cultură, vorbește despre „revoluția culturală”, despre „culturalizarea maselor” și reconsiderarea trecutului cultural.

13 aprilie

• În „Contemporanul”, nr. 236, după ce trece în revistă strânsele legături ale limbii ruse cu limba română, ca și pe cele ale unor cărturari români, de la Udriște Năsturel la Dimitrie Cantemir și Nicolae Milescu, acad. Emil Petrovici arată că „limba rusă a câștigat astăzi o importanță mondială atât de mare încât nu se poate întrece cu ea nicio altă limbă din lume”. (*Marea limbă rusă*)

16 aprilie

• Geo Bogza scrie în „România liberă” despre *Vocea lui Maiakovski*, „adâncă și caldă, vibrantă și puternică, părând că vine de departe și se duce spre o țintă pe care noi de abia o puteam întrezări, era vocea lui Maiakovski în acea după amiază de vară în care am auzit-o, fiind, impresiilor puternice din acea zi, punct culminant și de neuitat... Printre atâtea comori de artă ale Moscovei, printre atâtea documente prețioase din numeroasele ei muzee, un loc cu totul deosebit îl ocupă cele câteva discuri istorice de pe care generațiile viitoare vor

putea auzi, tot mai impresionate, ca pe o lecție fără egal, profunda vibrație omenească, toată căldura și patosul cu care, în anii zguduitori ai Marii Revoluții, Vladimir Maiakovski a chemat pe drumul ei măreț milioane și milioane de oameni de pe cuprinsul Uniunii Sovietice și de dincolo de hotarele ei, de pe întreaga întindere a lumii”. □ E. Oproiu semnează două articole, *La capătul a 5 ani de rodnică activitate a teatrului din Târgu Mureș* și *Pe marginea ultimelor noastre jurnale cinematografice*, din care cităm: „Punând în miezul preocupărilor lor lupta pentru pace, realizatorii Actualităților în imagini vor trebui să pună la contribuție toată capacitatea lor creatoare, toată forța lor de inventivitate, să spargă șabloanele, să creeze forme noi de prezentare: vii, atractive, interesante. Și, cum cineaștii sovietici pun cu atâta combativitate și măiestrie meșteșugul lor în slujba progresului, a păcii, a patriei socialiste, și tovarășii noștri care lucrează în domeniul cinematografic trebuie să facă din jurnalul nostru cinematografic unul dintre cei mai importanți factori de agitație în lupta pe care poporul nostru o duce pentru apărarea păcii”.

19 aprilie

• Sub semnul a 81 de ani de la nașterea lui Lenin (cel *Veșnic viu*, conform titlului unui poem de I. Serebreanu), în „Flacăra”, nr. 16, se celebrează inaugurarea de pe 13 aprilie a Institutului de Istorie al Partidului de pe lângă CC al PMR, unde a avut loc comunicarea lui Gh. Stoica (prim secretar al Comitetului de București al PMR), cu tema *Însemnătatea luptelor de la 13 decembrie 1918 în istoria mișcării muncitorești din țara noastră*. □ În același număr al publicației Ticu Archip și Ion Marin Sadoveanu semnează pentru *Cauza Păcii și a omenirii întregi*, iar G. Călinescu impune portretul caricatural al unui *General nepacific din Pacific, Douglas Mac Arthur*. □ Dan Petrașincu abordează *Literatura fantasticului*: „Avem nevoie și de o literatură fantastică-științifică, de aventuri, care să-i însufle tineretului dragostea pentru știință, trezindu-i interesul pentru cercetarea și pătrunderea fenomenelor vieții și naturii, să-i stimuleze îndrăzneala, educându-l în spiritul eroismului, deschizându-i totodată o largă perspectivă asupra viitorului”. □ D. Micu salută *O școală a măiestriei sovietice*, referindu-se la calitatea remarcabilă a traducerii și editării a trei culegeri din lirica sovietică: *Poezii* de Alexei Surkov, în tălmăcirea lui Miha Dragomir, *Versuri alese* de Stepan Scipaciov (traducere de Veronica Porumbacu) și *Poezii alese* de Mihail Isacovski, traduse de Nina Cassian. Aceasta din urmă este prezentă în cuprinsul revistei cu poemul propriu *Versuri vechi, versuri noi*: „Cum să nu-mi iubesc Partidul/ Când, pe marea vremii hartă/ El mi-a fost și-mi este ghidul/ Cum în viață – și în artă”.

20 aprilie

• La Editura Cartea Rusă apare, sub îngrijirea lui I. Vitner, volumul *Pentru o înaltă principialitate în literatură și artă*, care cuprinde mai multe articole

preluate din presa sovietică a anului 1951, în centrul acestora aflându-se figura de îndrumător cultural și teoretician a lui Lenin. Astfel, prof. A. S. Measnicov discută, în *V.I. Lenin și unele probleme de teoria literaturii*, despre concepte din volumele traduse și la noi, la Editura PMR, în 1949: *Lenin despre literatură, Opere*, vol. I și *Materialism și empiriocriticism*: „Arta realistă urmează un drum cu totul diferit, constituind întotdeauna o oglindire a caracterelor tipice în situații tipice, o reflectare a legilor sociale. Fundamentul filosofic al realismului socialist este *teoria leninistă a reflectării și principiul leninist al partinității*”. □ Celelalte studii aparțin lui G. A. Nedoșivin, *V.I. Lenin și arta sovietică* (analizând alte însușiri ale realismului socialist, „simțul noului” și „romantismul revoluționar”), V.I. Ivanov, *Lupta Partidului pentru formarea literaturii sovietice în primii ani ai Revoluției* (despre „conținutul nou” al artei) și V.M. Ozerov, *Chipul bolșevicului în proza sovietică din perioada 1920-1930* (privind nașterea *omului socialist* în operele lui Gorki și Fadeev, doar bolșevicul având capacitatea „de a conduce masele și de a fi o figură centrală a epocii”). Volumul respectiv stă sub semnul unui moto din Maia-kovski: „Numai Octombrie a dat idei noi și uriașe, care cer o formulare nouă”. Aceste teorii critice, bazate pe alte coordonatele leninismului și ale stalinismului, se transmit și devin valabile și pe teritoriul literar românesc.

- În „Scânteia”, Nicolae Teșă, secretar general ARLUS publică articolul *Cunoașterea limbii ruse – un ajutor puternic în lupta pentru socialism*. Unul dintre argumentele invocate este următorul: „În limba rusă au gândit și au scris genialele lor opere marii conducători ai proletariatului internațional. Lenin și Stalin”. Astfel de texte pregătesc și justifică introducerea limbii ruse ca materie de studiu obligatorie în școli.

- Continuă, în „Scânteia tineretului”, ciclul de articole „Sarcinile actuale ale tinerilor poeți”. Mereu prezent prin texte de îndrumare ideologică, S. Damian semnează articolul *Cunoașterea și prețuirea înaintașilor literaturii*, în care recomandă, ca maeștri ai literaturii contemporane, pe A. Toma și Mihai Beniuc, iar ca model comportamental „modestia, exigența bolșevică față de fiecare creație”. □ Pe o pagină întregă ziarul publică poemul *Cântec de leagăn al Doncâi* (Donca Simo – figură a mitologiei comuniste) din volumul *File din povestea poveștilor*, în curs de apariție la editura Tineretului.

22 aprilie

- „România liberă” publică actul II din piesa *Pentru fericirea poporului*, de N. Moraru și A. Baranga, despre istoria luptei Partidului din timpul ilegalității, perioada huliganismului legionar, piesa oglindind puterea voinței activiștilor, atitudinea comunistului, adevărat patriot ce nu se lasă înfrânt de teroarea fascistă „ci dimpotrivă luptă cu forțe sporite pentru a-și salva țara și poporul.” N. Moraru se ocupă aici probabil de componenta ideologică, iar A. Baranga este responsabil pentru stil și intrigă.

26 aprilie

● „Flacăra” amintește, în nr. 17, despre existența a două organe de luptă antifasciste din trecut, reviste politice, muncitorești și sociale, pentru cultura maselor: „Veac nou”, scos de Sașa Pană în 1932, și „Clopotul” lui Scarlat Calimachi (1933). □ Veronica Porumbacu își închipuie un fel de introducere în propria-i biografie comunistă, prin **Partidul m-a îndrumat spre învățătura vieții**: „Partidul ne-a învățat că nu poate exista azi bucuria construcției, fără grijă pentru apărarea ei. În fiecare zi se întâmplă la noi în țară lucruri minunate. În fiecare zi se pune altă piatră, ca temelie a hidrocentralelor, se înaintează cu alți metri pătrați la săparea Canalului, se deschide o școală nouă, apare o carte frumoasă. Dar în timpul acesta alte fabrici sunt distruse în Coreea, alți copii sunt uciși, alte bombe ucigașe se fabrică pentru noi măceluri. Partidul ne-a învățat că zadarnic am cânta numai minunatele întâmplări ale Patriei, dacă versul nu și-ar îndrepta în același timp ascuțitul împotriva dușmanilor vieții, împotriva ațâțătorilor la noi războaie. Partidul ne-a arătat, nu o dată, că în miezul poeziei noastre trebuie să stea LUPTA PENTRU APĂRAREA PĂCII, BUNUL CEL MAI DE PREȚ AL OMENIRII”.

28 aprilie

● „Universul” sărbătorește **Ziua frăției popoarelor**, 1 Mai, prin mai multe articole festive, câteva rânduri aparținându-i lui Camil Petrescu.

[APRILIE]

● În numărul din aprilie al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 4), la rubrica „Teorie și critică”, Gh. Gonda semnează articolul **Trăsăturile fundamentale ale metodei realismului socialist**, abundent în citate din Lenin, Stalin și Jdanov și larg elogios la adresa literaturii sovietice, la care face numeroase referiri exemplificatoare. Pe de altă parte, formulările „teoretice” au caracter axiomatic: „Arta realismului socialist este cea mai înaintată din lume. Ea reprezintă o uriașă forță socială.” □ Din sumarul aceluiași număr: Nicolae Moraru și Aurel Baranga – piesa în trei acte *Comuniștii*; Mihai Beniuc – *Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej* (republicat în „Scânteia tineretului” din 16 octombrie); Miron Radu Paraschivescu – *Patru toasturi de ziua Partidului*, Aurel Mihale (nuvela *În pragul primăverii*), Veronica Porumbacu (*Tovarășa*), Letiția Papu (*Fiul luptătoareii*), Constanța Tudorache (*Tovarășei Ana*), Vladimir Colin (*În spatele frontului*).

● Cezar Petrescu conturează în „Îndrumătorul cultural” un portret al lui I. L. Caragiale, considerat „scriitorul cu cea mai ascuțită până satirică a poporului nostru” care „nu era doar un om vesel, sub răsul lui se ascundea revolta, doar *Cațavencii* timpului său i-au răstălmăcit scrisul”. □ În același număr, V. Eftimiu se ocupă de repertoriul pieselor sovietice de pe scenele noastre – *Casa cu storurile trase*, *Cui i se supune vremea* și *Confruntarea*, toate aparținând

Fraților Tur și lui L. Șeinin, *Bătrânețe zbuciumată* de I. Rahmanov, *Egor Bulăcirov* de M. Gorki etc.

• În „Cultura poporului”, nr. 4., Sadoveanu vorbește despre ***O datorie patriotică a activiștilor culturali: să semnăm petiția pentru pace!*** □ Semnează în acest număr și Veronica Porumbacu – *Mierla lui Ilie Pintilie* (poem), N. Moraru și A. Baranga – *Comuniștii* (piesă), Haralamb Zincă – *Bunicuța*, I. Călugăru – *Oameni noi în satele noastre*.

• „Almanahul poporului”, nr. 4, cuprinde poeme de Miron Radu Paraschivescu, N. Tăutu, traduceri din S. Scipaciov de Ion Brad și A. Gurghianu, fragmentul de roman *Un an din cei 30* de Nagy Istvan, schița *Stănilă* de Francisc Munteanu și Titus Popovici, cronică teatrală a lui Radu Roman, la *Cetatea de foc* a lui M. Davidoglu (montată pe scena Naționalului din Cluj) și o cronică literară a lui Aurel Martin, *Un roman al răscoalei* de la 1907, despre *Zorii robilor* de V. Em. Galan. □ De reținut și *Aniversarea Partidului* de E. Isac.

MAI

3 mai

• „România liberă” reamintește că printr-un Decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale au fost acordate titlurile de Artist al Poporului., Artist Emerit și Maestru Emerit al Artei. Astfel. Au fost desemnați *Artiști ai poporului din RPR* Lucia Sturdza Bulandra și Nicolae Bălțățeanu, *Artiști Emeriți ai RPR*, printre alții, Ion Manolescu, Aura Buzescu, Beate Fredanov, I. Iser, C. Ressu, Ion Voicu, Sabin Drăgoi, Sanda Orleanu Jar, *Maestri Emeriți ai Artei din RPR* M. Andricu, M. Socor, A. Mendelsohn, C. Silvestri, C. Baraschi, B. Caragea.

4 mai

• În „Contemporanul”, nr. 239, sub titlul ***Partidul făurește o cultură înaintată***, P. Țugui oferă date statistice despre progresele obținute pe tărâm cultural. Sunt consemnate, la zi, dar și în perspectiva cincinalului încă neîncheiat, numărul școlilor și căminelor culturale, al centrelor universitare. Aflăm, de pildă, că în anul universitar 1950-1951 urmau cursurile 55.000 de studenți, iar la sfârșitul cincinalului 78.000. Nu sunt ignorate nici ajutorul sovietic și nici lupta împotriva imperialiștilor ațâțători de război: „O minunată realizare a regimului de democrație populară o formează politehnicile de doi ani pentru muncitori, care răspund cerinței imperioase de a crea cadre noi de tehnicieni ridicați din mijlocul poporului. Sub îndrumarea permanentă a Partidului, folosindu-se experiența pedagogiei sovietice, în școli se face o nouă educație copiilor și tineretului, o educație bazată pe principiile frăției între popoare, pe patriotismul socialist, pe devotamentul față de popor și în spiritul luptei pentru apărarea păcii împotriva provocatorilor de noi războaie”

5 mai

- „Flacăra”, nr. 18, stă sub semnul celei de-a 30-a aniversări a PMR, cu articolul omagial (nesemnat) *Slavă făuritorilor visurilor noastre!*, cu multiple citate din Ana Pauker și Gheorghiu Dej – din *Raportul politic al CC al PMR* și din *Lupta pentru pace, sarcină centrală a Partidului nostru*. □ În cinstea sărbătorii de la 8 mai au loc diferite manifestări artistice, organizate de Ansamblul de cântece și jocuri al Confederației Generale a Muncii, un festival al filmului organizat de Comitetul Cinematografic și Sovromfilm, un festival de poezie și cântec (pe versurile unor scriitori fruntași ca M. Beniuc, M. Banuș, M. Breslașu, V. Porumbacu, E. Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, E. Frunză). □ Tot în nr. 18, se publică poemul *Două lumi*, de Veronica Porumbacu și nuvela *Până la capăt*, de Petre Iosif. □ În ediția următoare a revistei, din 10.05.1951, apar alte articole similare: *Glorioasa aniversare*, *Cântecele lui 8 mai*, *Reportajele de la Lupeni* (Petre Sălcudeanu) și *Bicaz* (Nichita Bistriceanu), aniversându-se, de asemenea, și 9 mai, *Ziua Victoriei*.

6 mai

- „Lupta Moldovei” publică poemul *De ziua presei sovietice* de Ioanichie Olteanu.

8 mai

- „Luptătorul bănățean” publică schița lui Al. Jebeleanu, *Steagul roșu*, care descrie o temerară acțiune a mișcării ilegaliste de la Atelierele CFR Timișoara în 1933, în întâmpinarea sărbătoririi Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.
- În „Lupta Moldovei” apare poemul lui Serghei Vasilev, *Volga-Don*, în traducerea lui Miha Dragomir.
- Dan Deșliu publică în „Scânteia” fragmente din poemul *Minerii din Maramureș*, piesă rămasă reprezentativă pentru creația dogmatică a epocii..
- În „Scânteia tineretului”, Ștefan Iureș dedică lui Gheorghe Gheorghiu-Dej poezia *Celui mai iubit fiu al Patriei*.
- „România liberă” celebrează a 30-a aniversare a Partidului, cu poemul *Slavă eroilor Doftanei*, de M. Banuș: „S-aducem copiii aici, lângă pietre/ Să simtă dogoarea nestinselor vetre/ Cu fruntea lipită, lipită de zid/ Să simtă copilul ce înseamnă Partid/ Ce-nseamnă iubire, ce-nseamnă eroi/ Ce-nseamnă tovarășul Dej pentru noi/ Ce-nseamnă atunci când credință jurăm/ Ce-nseamnă stindardul sub care luptăm”.

9 mai

- „Opinia” aniversează Ziua Victoriei, prin articolul lui I. Istrati, *Sub îndrumarea Partidului, spre o nouă literatură*: „Dintr-o țară înapoiată, adevărat sălaș al analfabetismului și inculturii, dintr-o țară exploatată până la sânge de regimul burghezo-moșieresc și de imperialiștii care prin uneltele lor storceau vloga poporului muncitor, Patria noastră s-a transformat azi într-o țară

înaintată. [...] În orașul nostru [Iași] scriitorii grupați în jurul filialei US din RPR luptă de asemenea pentru înflorirea noii literaturi, pentru promovarea de opere literare în spiritul realismului socialist. Scriitorii ieșeni și-au însușit și ei învățăturile părintelui celei mai avansate metode literare, Gorki, care ne învață că «*Realismul socialist* este acea oglindire a realității care constă în demascarea și combaterea trecutului de exploatare și întuneric, în combaterea rămășițelor trecutului în sânul prezentului și în promovarea germenilor viitorului. *Realismul socialist* înseamnă neapărat lupta necruțătoare contra claselor exploatare și lupta plină de avânt pentru transformarea revoluționară a realității, pentru construirea socialismului și comunismului»”.

- Se semnaleză în „România liberă” inaugurarea marelui Centru Poligrafic „Casa Scânteii”.

10 mai

- În „Flacăra”, nr. 19, sunt semnalate în câteva pasaje, nesemnate, „Cărțile anului 1951”, cele două romane ale construirii socialismului, *Drum fără pulbere și Oțel și pâine*. „Marele merit al lui Petru Dumitriu în romanul său stă în faptul de a fi sesizat și zugrăvit în adâncime, de pe o poziție partinică, lupta dintre vechi și nou, dintre construirea Socialismului și vrăjmașii neîmpăcați ai vieții noi. Aceeași idee de bază străbate de la un capăt la altul și romanul *Oțel și pâine* de Ion Călugăru. [...] Amândouă romanele sunt luminate de un optimism robust, sunt imnuri închinare muncii creatoare a omului nou. Ele prezintă în imagini artistice rolul Partidului, prin cuvântul și fapta căruia din ruine se înalță uzine și orașe noi, din câmpuri pustii cresc construcții uriașe, o lume nouă, o lume a oamenilor liberi și apărători dârzi ai viitorului”.

11 mai

- În articolul *Vlăstarul iubit al Partidului*, publicat în „Scânteia”, Paul Cornea, secretar al C.C. al U.T.M., face un istoric al organizației comuniste de tineret, îi citează pe Gheorghiu Dej („iubitul conducător al partidului și al poporului”) și pe Teohari Georgescu cu o frază despre vigilență în fața dușmanului de clasă („acolo unde nu există conducerea de către Partid, burghezia infiltrează în rândurile tineretului muncitor otrava ideologiei și moralei burgheze”) și laudă grija partidului pentru educarea tineretului.

13 mai

- „Opinia” publică integral Raportul lui Gheorghiu Dej de la Adunarea solemnă în cinstea celei de-a 30-a aniversări a PCR.
- În „Universul”, Anton Coman comentează apariția volumului lui Al. Sahia, *Nuvele și articole* (ESPLA), la 14 ani de la dispariția autorului: „Cartea aceasta este astăzi, în multe privințe, depășită – dar ea rămâne o vie mărturie a

dragostei și înțelegerii lui Sahia pentru adevărata cale a progresului și fericirii umane. Chinuit de mizerie și boală, cunoscând tot felul de piedici din partea cenzurii și a autorităților de atunci, Sahia nu a putut scrie tot ce ar fi vrut să comunice oamenilor, ca scriitor, dar nuvelele, articolele și reportajele sale au spus cu talent și curaj, cu adâncă și deplină convingere, ceea ce putea spune atunci un scriitor militant în rândurile Partidului. El nu a avut condițiile necesare de a-și da deplină măsură a talentului său, iar timpuria sa moarte, în 1937, la 29 de ani, nu i-a îngăduit bucuria de a trăi mărețele zile ale victoriei clasei muncitoare și Partidului. [...] Dar ceea ce ne-a rămas de la el, din lupta și năzuințele lui, din omenia și gândirea lui, sunt, cu inerentele lor lipsuri și limite, mărețe și nepieritoare dovezi ale luptei și jertfei pe care le-a trăit *o adevărată conștiință progresistă*". □ Semn al asimilării propagandistice a lui Al. Sahia, în lunile următoare vor apărea în diverse publicații mai multe comentarii prilejuite de apariția volumului respectiv: A. Joltea (în „Viața sindicală” din 15.07.1951): „Opera lui Al. Sahia constituie o armă în mâna poporului nostru muncitor, care pășește pe drumul victorios al construirii Socialismului, pe drumul unei vieți fericite. [...] Opera lui e răspândită în masele largi ale poporului muncitor, față de care scriitorul a avut mereu o inimă caldă, s-a apropiat cu interes și cu dragoste de suferințele celor exploatați și cu vorba sau cu fapta le-a luminat calea, i-a îndemnat la lupta hotărâtă împotriva împilatorilor. *Metoda realistă* a lui Sahia, cunoașterea profundă a vieții pe care o zugrăvește în lucrările sale, eroii săi pozitivi, tipici, *constituie un îndreptar* pentru scriitorii tineri de azi, care zugrăvesc în operele lor viața și realizările poporului nostru, descătușat de exploatare”. □ O lună mai târziu, Maria Novac semnează în numărul din 29.08.1951 al „Luptătorului bănățean” o altă cronică literară care vizează ***Opera lui Al. Sahia, un puternic îndemn la lupta pentru pace***: „Din numărul restrâns de nuvele publicate se vede că prin tematică Al. Sahia denunță oprimarea și exploatarea clasei muncitoare în regimul burezo-moșieresc, combate cu vehemență războiul și militarismul, diversiunea rasială, metode folosite de burghezie pentru rezolvarea problemelor ei situată pe poziția de luptă a clasei muncitoare. Opera lui Al. Sahia are valoarea unui document de viață autentică, reală. De o puternică actualitate, scrierile lui constituie *o adevărată armă în lupta pentru pace* [...] *un act de acuzare* împotriva instigatorilor la un nou război”.

15 mai

- Numărul 2062 din „România liberă” cuprinde cronica lui L. Sărățeanu la primul volum al romanului *Lanțuri*, de I. Pas, apărut la Editura pentru Literatură și Artă. Pe lângă deja obișnuitele imputări, precum alunecarea spre naturalism și neadâncirea unor tipologii, criticul recunoaște și meritele romanului, „înscris ca o pozitivă contribuție la prezentarea în adevărata sa lumină a unui trecut de tristă amintire din istoria noastră. [...] conceput de pe înaintatele

poziții ale clasei muncitoare, pătruns de spirit de partid, romanul vibrează de ură împotriva celor care au ținut vreme îndelungată masele muncitoare sub asuprire și în beznă”.

16 mai

- Leonard Gavrilu analizează în „Luptătorul bănățean”, romanul *La borna* 23, publicat de Al. Jar la ESPLA. Romanul este generat de ostilitatea României, la instigarea Moscovei, față de conducătorul Iugoslaviei, Iosip Broz Tito. În concepția recenzentului, romanul „este deosebit de instructiv și are proprietatea de a ne trezi și mai mult vigilența față de manevrele ticăloase ale fasciștilor de la Belgrad, spioni plătiți de miliardarii americani, dornici să aprindă pe glob vâlvătaia războiului. Al. Jar zugrăvește viața pichetului grăniceresc și a satului de graniță, în toată complexitatea lor. El surprinde cu măiestrie ceea ce este nou în conștiința ostașilor care apără pământul țării, urmărește prefacerea care are loc în conștiința țărănimii muncitoare, înrădăcinarea convingerii că, apărând Patria noastră, apără înseși cuceririle ei democratice, primejdite de Tito și clica sa”. □ Un comentariu similar apare în „Viața sindicală”, din 29 iulie, sub semnătura lui M. Solgan care apreciază că „Noua lucrare a lui Al. Jar dovedește că scriitorul pășește cu și mai multă hotărâre pe drumul realismului socialist, pe drumul literaturii pătrunsă de spiritul de partid”.

- N. Moraru prezintă, în „Scânteia”, *Noile victorii ale literaturii sovietice*, oprindu-se asupra unor lucrări recent laureate cu Premiul Stalin, evidențind faptul că toate reflectă marea operă de construcție a socialismului, lupta dintre vechi și nou, lupta pentru pace, împotriva imperialismului etc.

17 mai

- În „Scânteia tineretului”, Nicolae Țic recenzează volumul *Pe noi ne-a crescut Partidul*, „culegere de articole scrise de oameni ai muncii din țara noastră – muncitori, colectiviști, artiști – prin care aceștia povestesc în cuvinte simple despre ajutorul neprețuit pe care l-au primit în munca și lupta lor de fiecare zi din partea Partidului, despre dragostea lor fierbinte pentru Partidul comunistilor care i-a crescut și care îi conduce spre construirea societății socialiste”.

- „România liberă” consemnează conferința susținută de Mihail Sadoveanu pe 15 mai la Ateneul Român, cu tema *Lupta poporului împotriva jugului otoman*: „După atâtea suferinți și nedreptăți a sosit pentru poporul nostru ceasul eliberării și înfloririi. Calea cea nouă i-a fost deschisă de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, eliberarea i-a sosit în august 1944, prin armata glorioasă a marii Uniuni Sovietice, prin marele prieten și învățător Stalin. Partidul clasei muncitoare a luat în mână sa conducerea poporului muncitor, a înlăturat pe dușmanul de clasă, pe capitaliștii cosmopoliți, a făcut dreptate

norodului, a dat școli neluminaților, vindecă rănila trecutului. Ridicarea materială și culturală este în curs. *Planul Cincinal* va fi saltul în pragul socialismului, minune pe care nici n-au visat-o generațiile trecutului de suferinți”.

18 mai

- În „Contemporanul”, nr. 241, apare textul redacțional *Creația poetică în cinstea Partidului*, în care se scrie pe larg despre versurile dedicate conducătorilor. În prim plan se află poeziile scrise de Mihai Beniuc în cinstea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și de Veronica Porumbacu, despre Ana Pauker, cam hilare pentru gustul contemporan: „Poeta Veronica Porumbacu, străduindu-se să închege o imagine a vieții de luptă zbuțuită pe care a dus-o tovarășa Ana Pauker, se oprește la un singur moment. Deși posibilitățile poetei sunt astfel mult limitate, ea a reușit totuși să dea o imagine a hotărârii de neclintit, a omeniei profunde, caracteristice conducătorilor comuniști. În versuri e evocată dragostea caldă cu care conducătorii comuniști sunt înconjurați de cei ce muncesc. Tovarășa Ana vine noaptea [...] într-o căsuță din periferie, să țină o ședință scurtă cu doi tovarăși”. În articol se mai arată că „despre eroismul lor înălțător (al conducătorilor) a scris o pleiadă de poeți, tineri sau mai vârstnici, căutând să dea cu toții cât mai multă forță poemelor lor”. Sunt amintiți și citați Marcel Breslașu, Dan Deșliu, Cicerone Theodorescu, Miron Radu Paraschivescu și, mai tinerii Vasile Iosif, Ștefan Iureș, Aurel Rău, Letiția Papu, Valeriu Filimon, Constanța Tudorache, Alexandru Andrițoiu, Nicolae Nasta și, în ceea ce privește literatura pentru copii, Mioara Cremene.

- „Scânteia tineretului” anunță deschiderea la Moscova a Sesiunii științifice *Problemele criticii literare în lumina lucrărilor lui I.V. Stalin în domeniul lingvisticii*. □ În același număr este consemnată conferința susținută de M. Sadoveanu la Ateneul R.P.R. despre *Lupta poporului împotriva jugului otoman*. Prozatorul vorbește despre marele Stalin și Armata Sovietică eliberatoare, despre planul cincinal și conducerea poporului de către partid pentru „a înlătura dușmanul de clasă, pe capitaliștii cosmopoliți” etc.

- Romanul *Mitrea Cocor* al lui M. Sadoveanu apare la Editura de Stat pentru Literatură din Moscova, în colecția „Ogoniok”, într-un tiraj de peste 500.000 de exemplare (!), cu o prefață de Boris Polevoi. Fragmente din comentariile scriitorului rus sunt traduse în „Opinia”, sub titlul *Cartea unui mare adevăr*: „Forța principală a romanului *Mitrea Cocor* constă în faptul că autorul, generalizând bogatele-i observații, arată cu multă putere de convingere cum ideile lui Lenin și Stalin trezesc și ridică pe oamenii simpli din toate țările de democrație populară, inspirându-i în lupta împotriva fascismului și aștătorilor la război. [...] Romanul – de o mare forță educativă – arată cum mărețta experiență a țării socialiste ajută popoarele muncitoare din țările de democrație populară să pornească pe drumul larg al libertății și socialismului”, iar

cititorului sovietic îi arată „tabloul real al felului cum, inspirați de *exemplul nostru*, însușindu-și în mod creator experiența URSS, oamenii muncii din țările de democrație populară construiesc o viață nouă și fericită”.

22 mai

- Are loc, la sediul Consiliului de Miniștri, solemnitatea decernării diplomelor, medaliilor și premiilor în bani primilor laureați ai Premiului de Stat al R.P.R. Printre aceștia se află M. Sadoveanu și A. Toma. Premiile au fost înmânate de Petru Groza, Chivu Stoica, Iosif Chișinevschi, Gheorghe Apostol și Traian Săvulescu.

23 mai

- „România liberă” și „Scânteia” relatează despre solemnitatea decernării diplomelor, medaliilor și premiilor în bani primilor laureați ai Premiului de Stat al RPR, festivitate care a avut loc la Consiliul de Miniștri și la care au participat, printre alții, P. Groza, I. Chișinevschi, L. Răutu, Chivu Stoica, Gh. Apostol etc. Solemnitatea a fost deschisă de Traian Săvulescu, președintele Academiei.

24 mai

- În articolul *Cărți sterpe* „Universul”, J. Botez discută despre decadenții francezi, cărora le este opus modelul lui Gorki și cartea acestuia, *Meșteșugul scrisului*, o adevărată „sculă literară, ce nu trebuie să lipsească nici unui începător ori chiar meșter în ale scrisului, mai de preț decât atâtea și atâtea manuale de stil și compoziție ori de estetică. Nu este numai nicovala pe care slova trebuie fără preget ciocănită, [...] ci însăși vatra aprinsă, unde gândurile și simțirea se înfierbântă și capătă cele mai neașteptate forme”. Demitizând vestitul sonet al vocalelor colorate al lui Rimbaud, scriitorul rus a intuit că arta simboliztilor era bazată doar pe un banal joc de cuvinte. „Ceea ce Gorki vedea atât de clar acum o jumătate de veac în scamatoria de cuvinte a lui Rimbaud a fost o mare taină a frumosului pentru simboliztii noștri. Vorba românului: *un nebun aruncă un bolovan în baltă și...*”.

- În „Scânteia tineretului”, Ion Hobana comentează elogios romanul *Oțel și pâine* de Ion Călugăru”.

24 – 31 mai

- J. Popper analizează în „Flacăra”, nr 21, *Primul roman al marilor construcții din țara noastră, Drum fără pulbere*, de Petru Dumitriu: „Dacă în unele nuvele, precum *Ion Lăscan* de Petre Dragoș sau *Tăria firului* de Maria Rován, lupta între vechi și nou a fost zugrăvită cu succes în cadrul conștiinței unuia sau câtorva eroi, exponenți ai maselor muncitoare, *Drum fără pulbere* este prima lucrare în proză în care această luptă e reflectată pe un plan vast de

mase, acțiunea de făurire a conștiinței socialiste, dusă de Partid, e urmărită de-a lungul unui peisaj uman foarte variat și pusă în lumină prin definirea vie, concretă, a împrejurărilor în care se desfășoară, precum și a consecințelor ei. Literatura noastră nu a oglindit niciodată până la *Drum fără pulbere* atât de amplu și multilateral, cu atâta măiestrie și forță de convingere biruința Socialismului în conștiința oamenilor”. Aici ar trebui înțeles fără îndoială și meritul principal al romanului lui P. Dumitriu. Popper își continuă reflecțiile și în numărul următor al revistei, 22, din 31.05.1951: „Dar romanul nu este numai o oglindă în care se reflectă luminos o etapă însemnată a luptelor pe care oamenii muncii de pe șantierul Canalului le duc sub conducerea Partidului, pentru a transforma pustiul dobrogean într-o regiune înfloritoare și bogată; el este mai ales o armă de luptă a oamenilor muncii, capabilă să le sporească vigilența împotriva dușmanilor dinlăuntru și din afara țării, un izvor din care sorb o puternică încredere în victoria păcii și a socialismului”. Dar pe lângă o mulțime de laude aduse cărții, criticul subliniază și nereușitele ei, părțile neunitare. Punctul slab major ar fi „lipsa imaginii creșterii continue a Canalului” și de aceea „însăși creșterea oamenilor muncii de pe șantier este prezentată fragmentar”. „Deficiența principală în construcția și subiectul romanului constituie un aspect secundar al acțiunii și nu are vreun efect serios asupra șantierului, care rămâne până aproape de sfârșitul romanului unul codăș; Maftai ar fi trebuit să fie personajul central, exponentul atitudinii și ideilor scriitorului însuși. [...] devine însă vizibilă când raportăm cele de mai sus la ansamblul lucrării”. □ Mult mai entuziastă este receptarea Stelei Szanto, din „Luptătorului bănățean”, apărut la 3.06.1951: „Cartea lui Petru Dumitriu îmbrățișează șantierul uriaș al Canalului, pe care muncesc mii de oameni diferiți prin obiceiurile lor, prin graiul lor, prin viața pe care au dus-o înainte și care, datorită Partidului, ajung să fie strâns uniți prin elanul cu care construiesc această măreață operă, prin dragostea lor fierbinte pentru muncă și încrederea într-un viitor luminos. [...] Dar această biruință nu adoarme vigilența oamenilor ci o ascute și mai mult. Lupta i-a călit pe muncitori, ei vor ști de acum înainte să descopere și să nimicească mai ușor încercările dușmanilor de a pune piedici avântului lor, căci în sufletul oamenilor din acest colectiv, ca și în sufletul celor care citesc cartea lui Petru Dumitriu, își face loc cu tărie convingerea că nimeni și nimic nu poate opri mersul victorios al poporului nostru spre Socialism”. □ Pe parcursul anului 1951, vor mai apărea și alte comentarii la romanul lui P. Dumitriu, cum este aceea, nesemnată, publicată în „Universului” din 16.06.1951: Cartea ar fi „un îndemn și un îndrumar în lupta pentru fericire, viață și pace. [...] Este un fragment din istoria vie și clocoțitoare a Construirii Canalului. Este victoria primei construcții uriașe din țara noastră, construcție socialistă. Canalul va fertiliza și ridica ținuturi sărace și pustiite de milenii. Dar, o dată cu înaintarea lucrării, altă operă, uriașă și ea, pașnică și ea, se conturează tot mai precis. Este transformarea oamenilor ce

construiesc Canalul. [...] Prin stilul clar, viu și antrenant, prin bogăția de descrieri de personaje și locuri, prin poziția sănătoasă de clasă ce se desprinde din el, romanul d-lui Petru Dumitriu poate fi considerat ca o carte de genul acelorla la care se referea Lenin (vezi *Lenin despre literatură*, Ed. PMR), o operă care nu se adresează nici unei eroine suprasătule, nici celor zece mii din pătura de sus, plictisiți și obezi, ci milioanele și zecile de milioane de muncitori care alcătuiesc floarea țării, forțele ei, viitorul”. □ Cea mai complexă abordare a romanului lui P. Dumitriu apare însă sub semnătura lui Dumitru Micu, *Epopeea marilor transformări*, în „Almanahul literar”, nr. 12, decembrie 1951 (vezi Anexa).

29 mai

- „Universul” salută 175 de ani de la înființarea Balșoi Teatr, Teatrul Mare al URSS, „uriaș centru cultural”.

[MAI]

- În numărul din mai al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 5), Dan Deșliu publică integral (circa 60 de pagini) poemul *Minerii din Maramureș*, celebru în epocă (fragmente din acest poem apăruseră și în „Scânteia” din 8 mai). □ Poeziile publicate de Maria Banuș în acest număr (*Spunea odată Heine* și *Nu, niciodată*) vor stârni o adevărată furtună ideologică fiind obiectul unei critici severe în „Scânteia”, urmată de apărarea poetei de către Europa Liberă și o ripostă fermă a poetei împotriva apărătorilor, publicată chiar în ziarul care o sancționase. □ La rubrica „Teorie și critică”, Eugen Campus semnează articolul *Pentru o limbă literară cu adevărat populară*. Pornind de la „ideile” lui Stalin, Gorki și, în general, ale esteticii marxiste, autorul evidențiază „succesele” înregistrate în folosirea limbajului popular de Dan Deșliu, Mihai Beniuc, Petru Dumitriu, Eusebiu Camilar, V. Em. Galan ș.a. În revers, critică dur „concepția despre limbă a imperialiștilor”, „așa numitul basic-english – o formă deosebit de virulentă a lingvisticii pusă în slujba imperialismului”. Este vizată și critica literară românească, neglijentă în chestiunea problemelor limbii, nesfiindu-se să-l mustre chiar pe H. Bratu, coleg de rubrică. De pe aceleași poziții, ale gândirii staliniste, atacă suprarealismul, formalismul, naturalismul etc. □ La aceeași rubrică, Mihai Gafița semnează articolul *Împotriva manifestărilor proletcultiste în literatură*, chestiune care fusese discutată și „la recenta Plenară a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. privitoare la problemele poeziei”: „Pentru ca imaginea omului nou să apară întregă, măreață și exemplară, Plenara a arătat că poezia are de luptat împotriva formalismului, schematismului, agramatismului – dar toate acestea au o rădăcină comună, sunt datorate unui dușman comun, care este tendința spre proletcult a unora dintre scriitori și în special a celor mai tineri”. În premieră, apare la această rubrică de greutate a revistei Em. Vasiliu, care semnează o cronică *la*

Prima monografie despre Coșbuc, publicată de J. Popper: „În opera de valorificare a moștenirii noastre literare, înlăturarea acestei false imagini pe care vechea istorie și critică literară se străduia [sic!] să o formeze, era absolut necesar să se arate că opera lui Coșbuc servește interesele noastre și nu ale foștilor exploatare”. J. Popper, spune cronicarul, „vine să întregască opera lui Gherea”, singurul care demonstrase aceste adevăruri. □ La rubrica „Recenzii”, semnează Radu Petrescu (*Drumul colhoznică Maria*) și Dan Grigorescu (*Soarele vestește o dimineață nouă*).

- Se înființează la Munchen, în RFG, Radio „Europa Liberă”, post care va avea și un departament românesc – subversiv pentru regimul comunist din R.P.R.

- În urma hotărârii CC al UTM, reapare „Tânărul leninist”, revistă cu un caracter teoretic și politic, editată la fiecare două luni. Primul număr cuprinde textul programatic al lui Vicu Mândra, *Despre unele probleme ale dezvoltării tinerilor noștri poeți (vezi Anexa)* și o recenzie a culegerii de *Articole și cuvântări* aparținând tovarășului Gheorghiu Dej, semnată de Al. Mirodan.

- Sumarul „Îndrumătorului cultural” pe luna mai cuprinde, printre altele, Aniversarea a trei decenii de la înființarea PMR, demascările chiaburilor în Căminele Culturale, o apologie a filmului sovietic – „progresist și pacifist”, Capitala cu parcurile ei de cultură și odihnă, dar și un articol al lui Mihail Roșianu, *PMR, organizator și îndrumător al Revoluției culturale din țara noastră*.

- „Cultura poporului”, nr. 5, prezintă Decernarea Premiului Stalin pentru pace și publică poeziile *La Doftana* de Virgil Teodorescu, *Imn tovarășului Dej* de Eugen Jebeleanu, *Recolta de aur* de A. Baranga.

- În nr. 5 din „Almanahul poporului”, serialul *Pentru o mai înaltă principialitate a criticii noastre* cuprinde un nou articol de G. Munteanu, *Spiritul de partid, baza succeselor poeziei noastre*. □ De remarcat și traducerea din Iosif Utchin, semnată de Al. Andrițoiu și Aurel Covaci.

IUNIE

1 iunie

- În „Contemporanul”, Ov. S. Crohmălniceanu semnează în două numere consecutive (243, din ziua curentă și 244, din 8 iunie) cronică literară la romanul lui Petru Dumitriu, *Drum fără pulbere*, despre care afirmă: „Petru Dumitriu s-a străduit să înfățișeze activistul de partid. În trăsăturile lui, scriitorul a căutat să sublinieze hotărârea și perseverența, puterile de a desluși peste greutatea momentului perspectivele viitorului. [...] Petru Dumitriu scoate în relief ce e nou în existența oamenilor despre care a vorbit, înfățișând cu curaj cum noile realități socialiste iau naștere în focul unei neînduplecate lupte cu tot ce e sortit să moară”. Dedicat construirii canalului, *Drum fără pulbere* este „o carte care

merită să fie citită de cât mai mulți cititori, pentru că reușește să comunice într-o foarte mare măsură elanul care-i însuflețește pe constructorii canalului. *Drum fără pulbere* amintește de romanele sovietice ale planurilor cincinale”.

- Traian Șelmaru, Secretarul Uniunii Scriitorilor din R.P.R., susține la Școala de Literatură și Critică Literară „Mihail Eminescu” conferința **Sarcinile tinerilor scriitori** (reluată în revista „Tânărul scriitor”, nr. 1, octombrie 1951 – **vezi Anexa**). Cerințele, cât și concluziile, sunt foarte clare, respectând cu strictețe tezele ideologice ale momentului. „Dorința de a participa cât mai puternic la împlinirea sarcinilor literaturii vă impune încă o datorie: *de a lupta împotriva proletcultismului*. Este un dușman care stă între noi și popor, care ne împiedică să dăm poporului lucrări din ce în ce mai bune. Să luptăm de asemenea împotriva *individualismului* mic burghez, împotriva tendințelor acelor poeți, chiar tineri, care vrând să cânte omul nou, îl găsesc doar în ei înșiși. Să căutăm oamenii noi acolo unde sunt și să luptăm să fim la înălțimea lor și să-i luăm ca exemplu. Să luptăm împotriva *formalismului*, care n-a murit cu desăvârșire” etc.

2 iunie

- Cezar Petrescu discută „Universul”, cu ocazia zilei de 1 iunie, despre relația dintre **Părinți și copii**, recomandând apariția în limba română a cărții pentru părinți a „celebrului pedagog” A. S. Macarenko.

3 iunie

- „România liberă” publică textul lui Geo Bogza, *Muntele stelelor*, despre Caucaz și revelațiile călătoriei sale în URSS.

7 iunie

- În numărul 23 din „Flacăra”, Cezar Petrescu vorbește despre **Traduceri și traducători**: „În ultimii ani am avut de luptat cu două dificultăți esențiale. Pe de o parte, cu o josnică tradiție înrădăcinată în trei sferturi de veac, care prin mercantilismul editorilor discreditase treptat problema traducerilor față de scriitorii și criticii noștri, bagatelizând-o și aproape scoțând-o automat din zona preocupărilor adânci de cultură ale poporului nostru. Pe de altă parte, noi am avut de luptat cu o dificultate de ordin particular și anume lipsa de traducători care să fie și cunoscători desăvârșiți ai limbii ruse și scriitori mai mult sau mai puțin consacrați ai literaturii române, stăpâni pe toate resursele graiului nostru, pe arta scrisului, pe stil, nuanțe dialectale etc. Critica are datoria să lase deoparte creionul roșu al notelor din catalog și să lărgescă orizontul dezbaterilor pe realitățile concrete. Aceasta așteptăm noi, traducătorii și stilizatorii, pătrunși de încredințarea că tot ce-am făcut e încă prea puțin și e departe de ce-am putea face. Să pregătim împreună condiții mai prielnice, cu soluții adaptate la realitatea concretă, nu cu brevete acordate în absolut”. □ În același context, în nr. 25 din 21.06.1951 al amintitei publicații, Miha Dragomir discută **Despre**

limbă, traduceri și munca traducătorului: „Cred că pentru scriitori activitatea de traducător este o prețioasă școală a limbii. Poeții, mai ales, sunt puși în fața operei de creație. Desigur, limba rusă, exprimând o realitate extrem de bogată, este mai dezvoltată decât limba noastră. Dar tocmai de aceea scriitorul traducător trebuie să găsească formele limbii române care tind să exprime acele realități, să răscolească pentru aceasta atent și pasionat în tezaurul limbii noastre, să valorifice întregul nostru fond principal de cuvinte, toate posibilitățile oferite de gramatica noastră. Este o muncă grea. Dar sentimentul că dai poporului tău armele înaintatei literaturi sovietice îți dă și responsabilitatea și bucuria și calea realizării”.

9 – 10 iunie

- În două numere consecutive ale „Luptei Moldovei” apare o cronică dramatică, desemnată: ***Cetatea de foc de M. Davidoglu, pe scena Teatrului Național din Iași.***

10 iunie

- Tudor Mușatescu realizează în „Universul” rubrica „Satiră și humor”, cu o scurtă schiță în stilul lui Caragiale, *Scrisori pierdute și... găsite*, o parodie compusă ca o misivă a Doamnei Evdochia Sorcovelișteanu către un procuror.

13 iunie

- În articolul ***Un fiu strălucit al marelui popor rus***, publicat în „Scânteia”, M. Novicov omagiază 140 de ani de la nașterea lui Belinski, „creatorul esteticii democrat-revoluționare, bazate pe o concepție materialistă”, pledând, implicit, pentru preluarea acesteia de către critica românească.

- L. Sărățeanu comentează în „România liberă” studiul lui S. Iosifescu despre *Caragiale*, apărut la EPLA, reproșându-i că, deși a surprins caracterul adânc *realist* al operei lui Caragiale, poziția *progresistă* a acestuia, aspectul integrării operei dramaturgului în ansamblul literaturii noastre proletare este mai puțin adâncit. Dar, crede cronicarul, studiul despre Caragiale „rămâne o foarte utilă contribuție la cunoașterea justă a uneia dintre cele mai proeminente figuri ale culturii noastre, ajutând la pătrunderea cât mai adânc și nealterat în mase a marilor valori ale moștenirii noastre culturale”.

14 iunie

- „Luptătorul bănățean” îl comemorează pe Eminescu, după 62 de ani, fiind reprodusă și poezia *Criticilor mei*. Eminescu a condamnat, notează într-un scurt portret al acestuia Al. Jebeleanu, pe „nesătuii exploatatori de pe timpul său, care au supt vloga poporului”. Versurile citate arată și acum „fața hidoasă a burgheziei imperialiste, care se pregătește să arunce popoarele într-un nou măcel, pentru a-și satisface poftele de câștig”.

14 -17 iunie

• Mai multe publicații comemorează 15 ani de la moartea lui Maxim Gorki, întemeietorul realismului socialist. „Flacăra”, nr. 24, din 14 iunie, preia din revista „Novii Mir” (Lumea nouă) un articol al lui Anatoli Tarasencov și publică textul *Mesajul lui Gorki*, de J. Popper: „În multe din lucrările scriitorilor noștri munca este ocolită sau prezentată în mod reportericesc, superficial, prin elementele ei tehnice, brute, nu prin transformările adânci ce le determină în caracterul oamenilor. De aceea chipurile muncitorilor apar uneori în literatură schematice, necorespunzătoare adevărului vieții. De la Gorki au învățat scriitorii noștri că, numai pătrunși de flacăra patosului revoluționar, vor izbuti să exprime patosul vieții noi, elanul creator care apropie poporul nostru de zărilor luminoase ale socialismului”. □ „Opinia” din 16 iunie apare cu o pagină special dedicată *întemeietorului literaturii sovietice și părintelui realismului socialist*, cu articole precum *Gorki și proverbele*, de Dan Simonescu, *Să învățăm de la Maxim Gorki*, de I. Archip sau *Gorki, denunțator al ațățătorilor la război* (semnat V.B.). În numărul din 23 iunie continuă „dosarul Gorki”, cu o *Scrisoare* – preluată din „Pravda”- a lui Howard Fast, dar și cu semnalarea comemorării la Iași a autorului rus, prin conferința lui N. Țațomir, *M. Gorki, luptător pentru pace și socialism*. □ „Universul” din 17 iunie cuprinde o pagină omagială M. Gorki, cu un portret al autorului rus semnat de M. Sevastos, un articol de Serghei Petrov, *Maxim Gorki luptător pentru pace*, și un fragment din cartea aflată sub tipar la Ed. Cartea Rusă, *Întâlniri cu Gorki*, de N. Ivanov. □ Tot la data de 17 iunie, în „Luptătorul bănățean”, N. Busuioc îl consideră pe scriitorul sovietic *Un mare luptător pentru pace*, iar „Lupta Moldovei”, într-un text nesemnat, îl califică drept *Părintele literaturii socialiste*.

15 iunie

• În „Contemporanul”, nr. 245, citând copios din genialele învățături (lingvistice) ale marelui Stalin, Costin Murgescu este de părere că „mândria fiecărui ziarist din țara noastră trebuie să fie aceea de a ști că e pe deplin înțeles de oricare cititor și (că) scrisul său este steag de luptă pentru cauza păcii și a socialismului. Pilda zăriștilor sovietici este și în această direcție la îndemâna noastră” (*Pentru îmbunătățirea limbii folosite în presă*). □ Trei articole din p. 3 consemnează împlinirea a 15 ani de la moartea lui Maxim Gorki. Unul dintre ele este semnat de Mihai Beniuc, care îl citează pe Molotov: „De la moartea lui Lenin, moartea lui Gorki este cea mai grea pierdere pentru țara noastră și pentru omenire”. Altul, poartă semnătura lui Camil Petrescu: „Eroii săi ilustrează acum încrederea în viitor, cultul muncii, afirmarea omului ca OM, lupta lui împotriva imperialismului cu tot convoiul crimelor sale, cu tot șirul oprimărilor de care era capabil, așa cum Lenin l-a înfățișat în adevărata lui lumină, dezvoltând în condiții noi marxismul”. În

sfârșit, în cel de al treilea, Moni Ghelerter afirmă că „Dramaturgia lui Gorki reprezintă pentru noi, oamenii de teatru din RPR, un minunat instrument de educare artistică. În contact cu operele primului dramaturg clasic sovietic, noi am învățat cum să valorificăm în mod just operele clasice universale și mai ales cele legate de lupta și victoriile de azi ale clasei muncitoare”

17 – 19 iunie

- În două numere consecutive (2068 și 2069), „Scânteia” îl omagiază pe M. Gorki, la 15 ani de la moarte, prezentându-i cărțile, multe traduse în limba română, și evidențiindu-i exemplaritatea. Semnează texte elogioase M. Sadoveanu și Marcel Breslașu. □ Cu același prilej, la Academie are loc o ședință comemorativă în care G. Călinescu susține comunicarea **Gorki, întemeietorul realismului socialist**. □ Numărul din 17 iunie (2068) al ziarului publică, fără semnătură, un articol critic de o mare severitate la adresa Mariei Banuș, datorită unor poezii „neprincipiale” publicate în revista „Viața Românească” din luna iunie: **Când poetul se depărtează de viață. Pe marginea unor poezii ale tov. Maria Banuș**. Printre acuze: insuficienta cunoaștere a omului nou și confuziile ideologice vădite mai cu seamă de poeziile *Spunea odată Heine* și *Nu, niciodată*. Cum în cea de a doua poezie Maria Banuș îndrăznise să vorbească despre dragoste, ziarul îi aduce aminte de principiile realismului socialist care „nu admite nicio separație artificială [...] între sentimentele individuale și cele obștești care în bogatul univers sufletesc al constructorilor socialismului se împletesc într-un tot organic, înnobilându-se și îmbogățindu-se reciproc”. Pentru a fi mai convingător în criticile sale, autorul anonim al articolului face apel la observațiile aspre ale unui soldat fruntaș, formulate în legătură cu incriminatele poezii într-o scrisoare trimisă redacției. Articolul este la originea unei mici istorii comico-dramatice. Postul de radio Europa liberă ia apărarea poetei într-o emisiune difuzată pe 31 iulie, iar poeta refuză cu indignare apărarea în prin articolul **Când asasinii devin gentili**, publicat în „Scânteia” din 11 august (vezi mai jos)

17 iunie

- „România liberă” dedică o pagină lui Gorki, prin M. Sadoveanu (care vorbește despre scriitorul proletar prin excelență), Geo Bogza (**Profet în țara lui**), I. Purcaru (**De care parte este măreția**) și H. Zincă (**Opera lui Maxim Gorki luminează calea tinerilor scriitori**), ultimii doi semnatari fiind studenți la Școala de Literatură „M. Eminescu”.

19 – 20 iunie

- Numerele 2092 și 2093 ale „României libere” consemnează ședința comemorativă de la Academia Română, cu prilejul împlinirii a 15 ani de la dispariția lui Gorki, prezidată de C. I. Parhon. Au conferențiat M. Sadoveanu,

despre *Gorki luptător pentru pace și democrație*, M. Beniuc, despre *Însemnătatea operei lui Gorki pentru scriitorii români*, și G. Călinescu, acesta din urmă vorbind despre Gorki ca *întemeietor al realismului socialist*. În numărul următor este reprodus din „Pravda” articolul lui H. Fast *Scrisoare lui Maxim Gorki*.

21 iunie

- „Flacăra”, nr. 25, cuprinde o serie de *Însemnări cu privire la aplicarea învățăturii lui Stalin despre lingvistică la studiul limbii literare*, marginalii de Ion Coteanu pe tema binecunoscută a rolului activ al literaturii în construirea socialismului. Ideea ar fi că „pe baza învățăturilor lui Stalin cu privire la lingvistică se definește mai categoric poziția scriitorului față de lupta pentru construirea socialismului și de aici necesitatea măririi eforturilor sale pentru combaterea necruțătoare a oricărei răbufniri a ideologiei burgheze în literatură”.
- „România liberă” anunță sosirea la București a lui Nazim Hikmet, iar în nr. 2101, din 29 iunie, relatează vizita poetului progresist turc la Uniunea Scriitorilor din RPR și întâlnirea cu scriitorii M. Beniuc, Veronica Porumbacu, D. Deșliu, E. Jebeleanu și R. Boureanu, care au citit din creațiile lor. M. Sadoveanu a citit poezii de M. Eminescu și poezii populare.

22 iunie

- În „Contemporanul”, nr. 246, apare articolul (nesemnat) *Limba literară și măiestria artistică*, care vine în întâmpinarea Sesiunii lărgite a Secțiunii de limbă, literatură și arte a Academiei R.P.R. Sesiunea „va constitui un prețios ajutor pentru scriitorii și criticii noștri literari. În articol se atrage atenția că limba artistică a operei literare este ignorată cu desăvârșire în unele studii: „Astfel, Petru Dumitriu în studiul care deschide volumul conținând operele lui Creangă (Editura de Stat), vorbește despre Moldova moșierilor și arendașilor, despre satele de munte și lumea munților, etc. Numai despre limba lui Creangă, model de contribuție excepțională la dezvoltarea limbii noastre nu suflă un cuvânt. Aceeași tăcere păstrează M. Petroveanu în studiul despre Caragiale, care stă în fruntea culegerii *Momente și schițe* editată în colecția BPT”.
- „Gazeta învățământului”, An III, nr. 116, reproduce, *in extenso*, știrea difuzată de agenția Tass despre sesiunea secției de Istorie și Filosofie a Academiei de Științe a U.R.S.S., închinată împlinirii unui an de la publicarea lucrării lui I.V. Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*, la care au participat cei mai de seamă oameni de știință sovietici, istorici, filosofi, lingviști și arheologi. Tot pe prima pagină, continuat în pagina trei apare, sub semnătura lui I. Cremer, articolul *Un îndreptar luminos pentru îmbunătățirea predării limbii în școala noastră*, care face o trecere în revistă a contribuției lui I.V. Stalin din lucrările *Cu privire la marxism și lingvistică*, *Cu privire la unele probleme de lingvistică și Răspuns unor tovarăși*, de la a căror apariție a trecut un an: „«Limba este un

mijloc de dezvoltare și de luptă» – ne învață tovarășul Stalin. [...] O bună însușire a limbii va permite elevilor noștri, la terminarea școlii, să participe mai activ la lupta pe care oamenii muncii din țara noastră o duc sub conducerea Partidului, pentru construirea socialismului și apărarea păcii”.

- În „Universul”, Anton Coman recenzează volumul lui Geo Bogza, *Șantierul de la cumpăna apelor*, (Editura Cartea Poporului): „Reportajul literar spune pe scurt dar nespuse de grăitor povestea Canalului Dunăre Marea Neagră, pe o durată de aproximativ doi ani, arătând deci începuturile și perioada de organizare a uriașelor lucrări, munca oamenilor de acolo și ajutorul dat de mașinile cele mai moderne – aduse din URSS, consemnând totodată apariția primelor construcții și orașe. Împreună cu romanul lui Petru Dumitriu, *Drum fără pulbere*, reportajul lui Geo Bogza constituie o cuprinzătoare și vie oglindire a uriașei construcții a Canalului, a uneia din primele bătălii date pentru construirea Socialismului la noi”.

- Apare ultimul număr al „Luptei Ardealului” în acest format și sub vechea denumire, din 22 iunie 1951 transformându-se în „Făclia Ardealului”, cu specificarea „Organ al Comitetului Regional Cluj al PMR și al Sfatului Popular Regional și Orășenesc”.

27 iunie

- Cronica literară semnată de Ion Marin Sadoveanu în „Universul” se oprește la nuvela lui Vladimir Colin, *Pânzele vremii*. Aceasta abordează transformarea vechiului artist antisocial, egoist, urmărind un anumit vedetism din *turnul lui de fildeș*, într-un creator de factură nouă, care prin arta lui va ajuta la construirea socialismului în RPR: „Cu observațiile pline de miez, cu un stil sprinten și colorat, cu replici adevărate (ele s-ar putea foarte bine adăugi unui bun dialog teatral), cu bune analize psihologice dar mai cu seamă cu o limpede urmărire a tematicii ideologice, lucrarea d-lui Vladimir Colin dă o izbită pagină din noua noastră literatură epică”.

28 iunie

- Apare ultimul număr în acest format al publicației „Flacăra”, redacția „unindu-și forțele” cu aceea a „Contemporanului”, pentru a putea face față în condiții mai bune problemelor pe care le ridică dezvoltarea literaturii și artei în RPR. Sarcinile revistei „Flacăra” vor fi preluate, începând cu 1.07.1951, de către redactorii de la „Contemporanul”, care va apărea într-un număr sporit de pagini, dezbătând în coloanele sale și problemele literaturii și artei.

30 iunie

- M. Sadoveanu este omagiat în „Opinia” prin articolele *Sadoveanu și literatura poporului*, de Dan Simonescu, și *M. Sadoveanu, apărător al țărânimii muncitoare*, semnat de S. Tudor.

[IUNIE]

● În numărul din iunie al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 6), Petru Dumitriu publică povestirea *Vestitorul furtunii*, cu subtitlul *Gorki, luptător pentru pace și democrație*. □ Sunt prezenți cu versuri Miha Dragomir, Demostene Botez, Nicolae Labiș (*Gazeta de stradă*). □ La rubrica „Teorie și critică”, H. Bratu publică articolul *La școala crimei și a războiului*, virulentă critică a literaturii imperialiste din Statele Unite și din „țările marshallizate”, aflate în plină „descompunere”, datorită „concepției gangsteriste asupra lumii”. Sunt vizați, printre alții, Dos Passos, Simone de Beauvoir, Camus, „pornograful Henry Miller și existențialiștii lui Sartre” „aflați în solda majestății sale, dolarul”, „hienele oportuniste” Ezra Pound, Celine etc. Imaginea literaturii americane și, în general, a literaturii occidentale este apocaliptică: „În mâna trustmanilor americani și a acoliților lor din Apusul Europei, operele unui Graham Green, Huxley sau Camus reprezintă o armă perfidă pe terenul ofensivei ideologice. Ei urmăresc să adoarmă conștiința maselor, să le abată atenția de la lupta anti-imperialistă al cărei val uriaș crește în întreaga lume. Pusă în slujba fascizării vieții sociale din America și din Apusul Europei, întreaga literatură burgheză apuseană cultivă anumite teme caracteristice: ea face elogiul violenței, apologia forței brute și a primitivismului sub toate aspectele sale; glorifică gangsterismul și crima, ba chiar exterminarea în masă a oamenilor; [...] încearcă infiltrarea cosmopolitismului corupt, ideologia supunerii popoarelor față de capitalul american; alimentează admirația abia mascată pentru canibalism, cultul nebuniei, simularea de către autor a paranoiei și a tuturor bolilor mintale, evadarea în coșmaruri și în patologie prin zugrăvirea naturalistă a pornirilor bestiale, prin preamărirea desfrâului animal, vădește disprețul față de omul simplu, față de sentimentele omenești. Ea dovedește noua fază a descompunerii societății burgheze contemporane, trecerea ei în stare de completă sălbăticie”. □ Tot aici, Eugen Campus este prezent cu câteva considerații *În preajma centenarului Caragiale*, subliniind critica la care a supus acesta regimul burghezo-moșieresc. □ Destul de bogată în acest număr, rubrica „Luptăm pentru pace” reunește doi poeți români, un evreu, un maghiar, doi sovietici și un coreean.

● „Carnetul agitatorului” (nr. 83) evidențiază ideea aderării tuturor popoarelor la Apelul Consiliului Mondial al Păcii, în lupta pentru victoria cauzei comune. Imperialiștii americani ar fi „ațâțătorii unui nou război”, pregătindu-se să extindă conflictul generat tot de ei din Coreea în întreaga lume.

● Numărul 6 al „Îndrumătorului cultural” prezintă cercurile de cultură generală și lectură din diferite raioane, urmărindu-se – de exemplu, la cel din Moinești, Bacău – realizările și lipsurile activităților lor. M. Roșianu (și M. Vescan, în nr. următor, 7) analizează proiectele echipelor artistice de amatori din căminele culturale, ajutate în concursurile interregionale și de artiștii profesioniști.

- „Cultura poporului”, nr. 6, îi include pe Demostene Botez – *Belșug*, I. Luca – *Socoteala lui Tarabă* (piesă), Fred Firea – monologul *La seceriș*, Cezar Petrescu – *Prietenul meu* (povestire despre 23 august), Petre Sălcudeanu – *Prima holdă în cincinal* (poem), Al. Kirițescu – *Bouleanul Catrinei*.
- „Almanahul poporului”, nr. 6 – 7, adună traduceri din N. A. Necrasov, *Poet și cetățean* (de Miron Radu Paraschivescu), Demian Bednâi (de Geo Dumitrescu) și I. Utchin, (*Mașinistul*, *După luptă și Sora de caritate* semnate de aceiași Al. Andrițoiu și Aurel Covaci), dar și o nouă schiță a tandemului Titus Popovici – Francisc Munteanu, *Marah*. □ G. Munteanu vorbește despre ***Poezia pentru care trebuie să luptăm***, iar D. Micu este prezent cu articolul ***Pentru înlăturarea unor neajunsuri ale criticii noastre literare***.

IULIE

2 – 4 iulie

- Se desfășoară, la București, lucrările Sesiunii lărgite a Secțiunii a VI-a a Academiei R.P.R. (Știința limbii, Literatură și Arte), organizată în colaborare cu Ministerul Învățământului Public și Uniunea Scriitorilor din R.P.R. Participă lingviști, profesori, scriitori și pentru a discuta noile orientări pentru știința limbii, ca efect al contribuțiilor lui Stalin la lămurirea unor chestiuni lingvistice. Este un nou prilej de condamnare a devierilor ideologice, a cosmopolitismului și a erorilor științifice de care s-ar fi făcut vinovați unii dintre cei mai importanți lingviști români; Al. Rosetti, Iorgu Iordan, Emil Petrovici. Unii dintre cei criticați susțin însă comunicări puse sub semnul contribuțiilor staliniste: ***Emil Petrovici – Învățătura lui I.V. Stalin despre limbă și sarcinile Institutelor de Lingvistică ale Academiei R.P.R.***, Alexandru Gaur – ***Pentru o ortografie justă a limbii române***. Cei doi depun câte un proiect de reformă ortografică. Mai participă la dezbateri Iorgu Iordan, Al. Rosetti, J. Byck. □ Lucrările acestei sesiuni se încheie cu adoptarea unei Hotărâri cu prevederi care vor afecta profund atât cercetările lingvistice, cât și existența curriculară a limbii și literaturii române în sistemul de învățământ, cât și, într-o măsură, critica literară. Textul integral al acestei Hotărâri va fi reprodus în revista trimestrială „Studii”, nr 3, iulie-septembrie 1951.

5 iulie

- În „Viața sindicală”, M. Doinaru realizează cronică literară a *romanului siderurgiei, Oțel și pâine*, de Ion Călugăru. „Romanul *Oțel și pâine* constituie fără îndoială un mare succes. El deschide drumul literaturii legate de marile uzine și șantiere ale Socialismului, aducând multe lucruri noi, o acțiune încheată și personaje vii”. Dar sunt semnalate și destule deficiențe: de limbă (excesul de regionalisme, provincialisme); de anecdotic, în conturarea unor personaje hătre și a „șolticăriilor” lor; scăderi în reliefarea conflictelor între

unele personaje, dar mai ales schematizarea chipurilor comuniștilor (cu o excepție, a eroului Pavel Ilie), care se rețin mai puțin, comparativ cu personajele negative, mult mai bine conturate. „Scriitorul trebuie să renunțe la extravagante de stil și de limbă, care sunt rămășițe ale literaturii burgheze. Mergând pe acest drum sănătos, Ion Călugăru, ajuns la maturitatea talentului său, va da pe viitor opere și mai valoroase, cu conținut ideologic și formă artistică, atât de necesare oamenilor muncii în perioada de construire a Socialismului”. □ „Luptătorul bănățean” din 18 august publică, sub inițialele *S.F.*, o recenzie, cu observații asemănătoare, a aceluiași roman, care cuprinde „perioada luptelor politice ascuțite împotriva claselor exploatoare, a partidelor reacțiunii burgheze, puse în slujba puterilor imperialiste ca și a oportuniștilor cuibăriți în sânul clasei muncitoare, social-democrației din dreapta. [...] În aceste împrejurări autorul ne prezintă acțiunile inițiate de partidul nostru pentru refacerea uzinelor. [...] Din păcate, Ion Călugăru nu a reușit să ne prezinte la fel de viu oamenii noi, cât a reușit să redea puternic și sugestiv figurile dușmanilor de clasă și ale uneltelor lui, mentalitatea care se reliefează nu numai în acțiunile de sabotaj dar și în birocratismul caracteristic, îndărătnicia de a nu depăși munca haotică, teama de ordine și planificare în muncă ne sunt arătate ca tot atâtea manevre ale dușmanului. [...] Personajele pozitive sunt deseori schematic și figurative. În ciuda acestor lipsuri, cartea lui Ion Călugăru este prețioasă, pentru că redă aspectele caracteristice luptei purtate pretutindeni, în fabrici și uzine, pentru refacerea economică a țării și pentru cucerirea puterii politice de către proletariat”.

- M. Sevastos pune în discuție, în „Universul”, *Noua generație de scriitori*, care s-a ridicat într-un timp relativ scurt, inclusiv din Școala de literatură și de critică literară „Mihail Eminescu” a Uniunii Scriitorilor: „Lumea nouă care se alcătuiește, omul nou, acestea sunt temele de căpetenie ale literaturii noastre de azi și de mâine. Literatura de ieri, în mare parte, n-a fost scrisă pentru popor, ea nu reflecta viața poporului. Apoi limba în care era scrisă, nu era înțeleasă de masele populare. [...] De aceea și limba tinerilor scriitori trebuie să fie cea străbătută de spiritul poporului, îmbogățită doar de cuvintele și de expresiile care corespund noțiunilor noi – forme de exprimare care trebuiesc însă construite după simțul graiului poporan. Toate instituțiile noastre de cultură au pornit o ofensivă pentru înfrumusețarea și îmbogățirea limbii – prin sporirea aportului poporan, dobândit deja de la graiul maselor până la folclor, cronicari și la clasicii noștri, care și-au luat limba de-a dreptul de la izvorul național”.

6 iulie

- „Contemporanul”, nr. 248, publică începând cu pagina a cincea, *Hotărârea Sesiunii lărgite a Secțiunii a VI-a (știința limbii, literatură și artă)* și discursul de încheiere, rostit de Acad. Traian Săvulescu, președintele Academiei R.P.R. Efect al „intervenției” lui Stalin în chestiunile lingvisticii, coin-

cident cu înlăturarea teoriilor marxiste, acad. Tr. Săvulescu face o aspră critică lingviștilor academicieni. Concluzia principală a Sesiunii a fost aceea că „lingviștii noștri trebuie să pășească cu toată hotărârea spre rezolvarea problemelor fundamentale ale limbii noastre, ale predării limbii române și ale limbilor naționalităților conlocuitoare, contribuind astfel la făurirea unei culturi socialiste prin conținut și naționalitate prin formă. Este absolut necesar ca ideile dezvoltate în cursul dezbaterilor, ca intervențiile critice, ca schimbul liber și creator de păreri să fie deplin valorificate, în cel mai scurt timp, printr-o muncă sistematică și perseverentă, prin rezolvarea problemelor concrete ce stau în fața lingvisticii noastre”. Ecourile sesiunii se vor prelungi și în numerele viitoare. (vezi Anexa) □ La pagina 2, apare textul-dare de seamă ***Sfârșit de an la Școala de literatură și critică literară „Mihail Eminescu”***, în care se vorbește despre cei 65 de absolvenți, „în mare parte fii de muncitori și țărani muncitori, cărora li s-au creat cele mai bune condiții de studiu. Printre cei lăudați se află: Ion Friduș, Florea Saioc, Ilie Purcaru, Victor Felea, Vasile Iosif, Constanța Tudorache. Progresele n-ar fi fost posibile fără „ajutorul frățesc” al unora dintre scriitorii de frunte ca Mihail Sadoveanu, „maestrul” A. Toma, Mihai Beniuc, Maria Banuș, Marcel Breslașu, Petru Dumitriu, Dan Deșliu, Veronica Porumbacu. În încheiere se arată: „Absolvenții școlii sunt datori să-și ridice măiestria artistică, să-și îmbogățescă neîncetat cunoștințele, să-și ridice nivelul politic și ideologic. Acolo unde vor munci – în cenacluri, redacții sau edituri – ei trebuie să fie un exemplu de conștiinciozitate și de disciplină proletară. Luptând împotriva influențelor vătămătoare ale ideologiei dușmanului de clasă, pentru o literatură pătrunsă de spirit de partid, ei pot și trebuie să contribuie la îmbogățirea și dezvoltarea literaturii noastre, acre să devină o armă din ce în ce mai puternică în marea bătălie pentru apărarea păcii și construirea socialismului.” □ La p. 4 Marcel Breslașu (***Un aspect criticabil***) vine cu întăriri ale punctelor de vedere privitoare la critici și la limbajul acestora, prezentate de Eugen Campus în „Viața Românească”.

7 iulie

• În „Universul”, Cezar Petrescu îi dedică un articol lui ***Mihail Șolohov***, după vizita scriitorului sovietic în RPR: „Asemeni rapsozilor populari de odinioară, prin glasul lui Mihail Alexandrovici Șolohov s-a exprimat încă o dată, din tainicile adâncuri, geniul creator al mulțimilor fără număr și fără nume. Geniul epic al poporului său”. Cu aceeași artă Șolohov a scris două „epopei constructive”, capodopere ale realismului socialist, *Pe Donul liniștit* (tradusă chiar de C. Petrescu) și *Pământ desțelenit*. Autorul acestor romane, care au deschis calea tinerilor scriitori ai planurilor cincinale, „speră într-o eră a ciclurilor constructive; crede cu tărie în biruința omului asupra instinctelor exterminatorii, asupra poftelor de dominare, în biruința omului chiar asupra naturii: vrea ca opera sa să pună încă o lespede de granit la temelia așezărilor de mâine”.

- Apare, în „Scânteia”, *Vestitoarea furtunii*, de Geo Bogza, un fel de poem în proză având ca motiv structurant versurile „Internaționalei”.

8 iulie

- Acad. Camil Petrescu inaugurează în „Universul” o anchetă a gazetei, pe tema *Scriitorul – critic literar*. „Acum mai ales funcțiunea critică exercitată de scriitor este mai necesară decât oricând, căci se introduce în artă o realitate nouă, *realitatea socialistă*, care nu poate fi cunoscută printr-o atitudine neutră, obiectivistă, ci printr-o participare vie, printr-o activitate solidară. Scriitorul, ca și artistul în genere, nu mai e singur, «izolarea» este azi o carență de neîngăduit, el trebuie să-și poată recunoaște tovarășii de luptă, să-i judece, să-i aprecieze, să-i ajute la nevoie, precum să fie la rândul său ajutat”. Mai răspund anchetei în următoarele numere C. Ignătescu, D. Botez, Cezar Petrescu („Scriitorul, creatorul de operă literară [...] poate fi în același timp și critic? Adică, poate judeca opera literară a altor creatori cu destul discernământ, situând-o în timp și în spațiu cu aceeași maturitate de cugetare a criticilor specializați și calificați ca atare? Răspunsul este fără șovăială DA!”), Eugen Luca, J. Popper. □ În numărul din 15 iulie se alătură celor de mai sus și M. Sadoveanu: „Scriitorul creator poate, fără îndoială, deveni critic literar dacă are inteligența, experiența, cultura și celelalte calități ale unui critic. [...] Cel care a fost creator de artă poate să-și ia dreptul a fi judecător în materie, de a lumina cu inteligența și iubirea sinceră a artei pe contemporanii săi. [...] În lumea noastră *criticul tinde a deveni tovarășul scriitorului în lupta pentru progres*”.

13 iulie

- În „Contemporanul”, nr. 249, N. Moraru recenzează poemul *Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej*, semnat de Mihai Beniuc. Autorul este literalmente vrăjit de forța imaginilor artistice la care apelează Beniuc și nu pregetă a-și exprima entuziasmul: „O mare izbândă a poetului sunt imaginile sugestive în care înfățișează grija și dragostea maselor muncitoare pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej. Când dușmanii vor să-l împuște, întreaga țară freamătă: «Șoptiră frunzele'ntr-olaltă,/ Șoptiră undele pe ape,/ Șopti pădurea, iarba, vântul: *De sub escortă vor să-l scape!*». [...] Admirabilă imagine!” declară criticul, care, spre finalul textului, arată cu degetul către criticii literari ai momentului: „De aceea, poemul se bucură de o mare popularitate în rândul oamenilor muncii. Din păcate, însă, presa noastră, în special cea literară, n-a acordat atenția cuvenită acestei lucrări. Poemul lui Beniuc este un adevărat eveniment în literatura noastră, totuși criticii se feresc parcă să-și sună opiniile lor despre această lucrare. Aceasta dovedește că criticii n-au sesizat noul care-l reprezintă în poezia noastră acest poem, nu au văzut importanța lui în dezvoltarea poeziei noastre pe drumul realismului socialist. Oare nu cumva tăcerea aceasta se datorește tocmai faptului că unii critici nu s-au putut dezbăra complet de prejudecățile estetizante?” (vezi **Anexa**) □ În documentul intitulat

Hotărârea Sesiunii lărgite a Secțiunii a VI-a, se arată: „Adoptând steril aceste teorii importate din Apus, o parte însemnată a lingviștilor din țara noastră considerau limba ca un sistem de simboluri convenționale care nu au nimic în comun cu gândirea, nimic în comun cu viața poporului și cultivau antiistorismul în studiul limbii. Din cauza acestor teorii reacționare mulți lingviști din țara noastră nu au știut să facă distincție între obiectul și funcțiile gramaticii și au subordonat gramatica lexicologiei [...] Aceste teorii antiștiințifice, antinaționale au împins pe unii dintre lingviști în tabăra dușmanilor poporului nostru, în tabăra șovinismului, fascismului și a trădării de Patrie (Pușcariu, Candrea, Sever Pop etc.) Ploconirea servilă în fața acestor curente idealiste și metafizice a mers atât de departe încât până și lucrările cu privire la limba noastră se publicau în limbi străine”; „Cosmopolitismul a constituit o piedică serioasă în calea dezvoltării lingvisticii în țara noastră. De aceea, încă nu avem o gramatică științifică a limbii române, un dicționar științific, o ortografie științifică. Chiar după 23 August 1944, cu tot sprijinul dat de partid și guvern, unii lingviști din țara noastră au rămas înfeudați conceptelor idealiste apusene (de ex. acad. Al. Rosetti cu lucrările *Le Mot*, și *Mélanges de linguistique et d'histoire*; acad. Iorgu Iordan cu lucrarea *Limba română contemporană – o gramatică a greșelilor*, etc. Acestor vechi influențe idealiste li s-a adăugat influența teoriilor vulgarizatoare ale lui N. I. Marr, care s-a manifestat mai ales în periodicele „Studii și cercetări lingvistice” ale Institutului de lingvistică din București al Academiei RPR și în „Cum vorbim” al Societății de Istorie, Filologie și Folclor (redactor responsabil acad. Al. Graur), care dă o atenție exagerată unor probleme fără mare importanță și ocolește problemele mari, în principal, ale științei limbii”. □ În consonanță cu „directivele” Hotărârii menționate mai înainte, Ion Z. Marin trece fugitiv peste paginile literare ale colecției Albina („editată pentru uzul a milioane de țărani”) împărțind cu dărnicie textele în „bine” și „rău” scrise. După ce se arată copleșit de frumusețea stilului maestrului Sadoveanu (povestirea *Clonț de fier*), autorul îi execută, „pentru că scriu într-o limbă stâlcită și greoaie”, pe Ben Corlaci, George Sidorovici, Vera Hudici, Ion Jipa, Mihai Botez, Miha Dragomir, Ion Istrati.

14 iulie

• Apare în „Scânteia” *În văzduh și pe arii*, reportaj al lui Petru Dumitriu despre campania de recoltare a grânelor la gospodăria colectivă Căldărăști, județul Bacău. Extragem din text un singur enunț: „Tractorul este simbolul agriculturii socialiste”. Deși conjunctural și propagandistic, textul este scris bine.

15 iulie

• „România liberă” conține texte ale absolvenților Școlii de literatură „Mihai Eminescu”: Ștefan Iureș, *Poem despre pace și pățania conșopistului*, Ion Socol, *Cota vânătorilor* și V. Nicorovici, cu traducerea poemului *Copilăria*, de M. Isakovski, despre joaca pruncilor săraci dintr-un sat țarist obidit: „S-a

„... dus acea vreme, pe veci e-ngropată/ Aceasta de s-a întâmplat../ De-mi pare c-aieieva n-a fost niciodată/ Și numai un vis am visat”. □ Leon Sărățeanu comentează în același număr romanul *Drum fără pulbere*, observând că, pornind să scrie această carte Petru Dumitriu „și-a propus să surprindă în desfășurarea concretă a operei de construire a Canalului elementul major al realității noastre de azi: procesul de adâncă transformare a omului, care prin acțiunea lui conștientă transformă însăși fața țării. [...] *Drum fără pulbere* este – prin întinderea povestirii, prin organica închegare a acțiunilor, prin viabilitatea multora dintre personaje – o nouă verificare a forței epice de care dispune Petru Dumitriu. Cartea îl face pe cititor să trăiască aieieva momente din istoricul proces al pătrunderii vieții acolo unde *la început a fost pustiul*, din lupta eroică dusă de oamenii noi, pentru *ca niciodată să nu mai fie pustiu*. Știind să-i creioneze pe viu pe cei mai mulți, autorul a reușit să redea uneori – alteori numai să o afirme – dragostea oamenilor pentru activistul de partid, încrederea lor adâncă în comuniști. Munca grea pe care a avut să o desfășoare Petru Dumitriu în realizarea romanului său a fost, cu scăpările și scăderile inerente și arătate, indiscutabil încununată de succes. Primul mare roman al primei mari construcții socialiste din țara noastră reprezintă o biruință pentru tânăra noastră literatură. O experiență de viață de gigantice proporții, un uriaș proces de transformare a omului și a naturii au putut fi prinse de cele mai multe ori pe viu, oglindite veridic în paginile de masivă proză ale lui Petru Dumitriu. Pentru poporul nostru muncitor apariția romanului în cadrul activității editoriale închinată celor 30 de ani de eroice lupte și biruințe ale Partidului are o înaltă semnificație. Ea oglindește deopotrivă rolul partidului nostru în tot ce se făurește viu și mare în țara noastră liberă și atenția permanentă, hotărâtoare, pe care detașamentul de avangardă al clasei muncitoare din țara noastră o dă creației artistice, îndrumând-o pe calea legăturii indisolubile cu marea operă constructivă a poporului muncitor”.

- „Luptătorul bănățean” comemorează 47 de ani de la moartea lui Cehov.

19 iulie

- „Opinia” îi dedică o pagină lui Maiakovski, *Poetul Revoluției Socialiste*, la 58 de ani de la naștere. Este tradus (fără semnătură) *Marșul recoltei*: „Azi/ lăcomia averii ca pe timpuri/ nu mai e/ La-ntrecere cu America,/ pornește URSS!/ Se vor ivi azi grânele/ spre cer/ până sub boltă/ Poftește, hai, stimata mea/ tovarășă recoltă”. □ Petru Vintilă își aduce și el salutul tânăr *Către Maiakovski*: „Nu-s cioturi și piedici să poată/ Opri milioanele noastre de pași/ Vladimir Vladimirovici în lumea toată/ Octombrie se-nalță uriaș”.

20 iulie

- În „Contemporanul”, nr. 250, Maria Popescu semnează reportajul *Cartea, tovarășă de luptă al constructorilor Canalului Dunăre-Marea Neagră*. Autoa-

rea se referă la metodele practicate de bibliotecari în scopul de a atrage cât mai mulți cititori. Scris tendențios, textul evidențiază strania plăcere a cititorilor pentru cărți cu tematică similară, cum sunt, de pildă, romanele lui Petru Dumitriu, *Drum fără pulbere*, *Cresc oameni noi pe șantierele Canalului Dunăre-Marea Neagră*, de Vălmaru, *Importanța canalului Dunăre-Marea Neagră*, *Canalul înaintează spre Dunăre*, de Sorin Strujan. Aflăm, de asemenea, că „bibliotecara Elena Toth, de la *Șantierul 11 Excavatorie stâncă*, discutând cu oameni muncii și recomandându-le cele mai potrivite cărți reușește să împartă în fiecare zi 20, 30 de cărți. Bibliotecara a dus lupta de lămurire cu absolvenții cursului de alfabetizare, reușind să-i antreneze pe mulți dintre ei în cercurile de citit sau convingându-i chiar să citească singuri” Astfel, Neagoe Ilie, spărgător în piatră, a citit cartea *Canalul înaintează spre Dunăre* de Sorin Strujan, iar fratele său Neagoe Voicu a citit *Lumina la Corodi* de Hans Lebercht”. □ În articolul ***Patriotismul și caracterul popular al poeziei lui V. Alecsandri***, Gh. Orzea trece în revistă poezia și subiectele literare în legătură cu istoria mai veche ori mai recentă a țării spre a tace concluzia: „Astăzi scriitorii noștri trebuie să învețe din promptitudinea și avântul cu care Alecsandri a participat în cei cincizeci de ani de activitate poetică la evenimentele importante prin care poporul nostru a trecut , din actualitatea pe care o aveau majoritatea poeziilor sale pentru contemporanii poetului”. □ Marin Preda semnează reportajul *În zilele secerișului, în sat la Călinești*, un text scris în cheia moromețiană a celui de-al doilea volum: „Gospodăria colectivă începu treierișul mazărei. Totul fusese pregătit din vreme. Treierișul la batoză a fost început de președintele Gospodăriei, Lupașcu și secretarul organizației de bază, Vasile Hâmpu, care băgaseră la coș timp de câteva ceasuri”.

22 iulie

- Ion Brad dedică poemul *Secerișul*, din „Făclia Ardealului”, colectivităților din Viile Dejului: „De-ogoare înguste, de fâșii stinghere/ Peste care omul tot mai greu se zbate/ Piere sărăcia strămoșească, piere,/ Pe aceste câmpuri de tractor brăzdate”.
- La 130 de ani de la nașterea lui V. Alecsandri, Ion Vitner publică în „Scânteia” un articol în care evidențiază patriotismul scriitorului, fără să omită „influențele dăunătoare ale claselor exploatare” asupra operei acestuia.

23 iulie

- „România liberă” publică *Un an din cei 30* de Nagy Istvan, fragment din romanul cu același titlu în curs de apariție la ESPLA.

25 iulie

- În „România liberă”, V. Nicorovici scrie despre ***Legătura poetului cu poporul***, cu prilejul celei de-a 130-a aniversări a lui Alecsandri. Legătura

strânsă cu poporul său, spune autorul textului, a însemnat pentru Alecsandri „izvorul bogat, veșnic proaspăt care a dat viață creației sale artistice”. În măsura în care s-a îndepărtat de poporul său opera sa „și-a pierdut vigoarea, valoarea artistică” – în *Lăcrămioare* sau *Boieri și ciocoi*. Aici, aflat sub influența ideologiei claselor dominante („el însuși fiul unui bogat proprietar de pământ”) Alecsandri „a deformat realitatea”, mai ales spre finalul vieții și ultima parte a operei, „înlocuind critica la adresa unei orânduiri nedrepte cu o viziune idilică, falsă”. Este așa zisul „tribut al perioadei târzii a poetului, plătit apolitismului și șovinismului”. În concluzie, „trebuie păstrat din creația lui ceea ce e valabil patriotic”, criticul referindu-se explicit la poemele din momentele 1848, 1859, 1877.

- La 130 de ani de la naștere, V. Alecsandri este sărbătorit în „Lupta Moldovei”, prin reproducerea poemului din 1883, *Plugul blăstemat*.

- În „Scânteia” apare, fără semnătură, articolul ***Pentru înflorirea lingvisticii în țara noastră***, un atac violent la adresa lingviștilor Al. Rosetti, Iorgu Iordan și Alexandru Graur, vinovați de a nu aplica învățăturile staliniste în lucrările lor, preferând concepțiile „idealiste, metafizice, reacționare și antiștiințifice” ale lui Saussure. „Toate aceste teorii – afirmă autorul articolului – urmăreau, în fond, să răpească limbii caracterul său de instrument de luptă și de dezvoltare a societății. Ele sprijineau politica anticulturală, obscurantistă și anti-națională a regimului burghezo-moșieresc”. Teoria „semanticilor”, mai spune anonimul „urmărește să scoată din limba poporului acele cuvinte care trezesc ura împotriva imperialiștilor ațâțători la război și împotriva exploatării capitaliste”. Următoarea frază, ca multe altele, are caracter de directivă obligatorie: „Partidul cheamă pe lingviști la o intensă activitate de creație științifică, la muncă rodnică de îmbogățire a culturii noastre naționale, pe baza genialelor învățături staliniste despre lingvistică”

27 iulie

- În „Contemporanul”, nr. 251, Petru Dumitriu se confesează: „Din toate drumurile acestea s-au născut reportaje și nuvele. Oamenii pe care i-am văzut au devenit eroii unor fapte care semănau tare mult cu ce se întâmplase aievea pe unde am fost. Iar acum, în vara asta, când mi-am dat seama, din mii de amănunte observate, ce uriașă schimbare se petrece în jurul nostru, sub ochii noștri, la țară, mi-am pus pentru întâia dată întrebarea: ce s-or fi făcut eroii mei? Ce sunt ei azi ?” (***Întâlnire cu eroii***). □ În același număr, Eugen Luca semnează o cronică literară la romanul lui Al. Jar: „*La borna 203* se citește cu interes deosebit și este un instrument prețios de prelucrare politică. Cartea aceasta ar trebui să constituie un stimulent prețios pentru cititorii noștri de a aborda cu curaj teme în care să se oglindească viața din cazărmile noastre, tipul înaintat al ostașului Armatei Republicii Populare Române, apărător dârș și conștient al scumpei noastre patrii.”

● Numărul din această zi al ziarului „Opinia” marchează 110 ani de la moartea lui Lermontov, printr-o pagină specială, cu date biografice și traduceri (nesemnate) din *Vecinul de temniță* și un fragment din *Demonul*. □ Tot un fragment din *Demonul* apare și în „Lupta Moldovei”, în traducerea lui G. Lesnea.

28 iulie

● Anton Coman semnalează, în „Universul”, apariția la Biblioteca pentru Toți a volumului *Poezii* de M. Eminescu, prefațat de M. Sadoveanu.

29 iulie

● Al. Jebeleanu publică în „Luptătorul bănățean” schița *Noaptea cu lumină*, despre electrificarea satelor.

31 iulie

● Fără a se specifica traducătorul, „Lupta Moldovei” tipărește în memoria lui Sandor Petofi, la 102 de ani de la moarte, poemul *Trimiteteți regii la spânzurațoare*.

[IULIE]

● În numărul din iulie al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 7), la rubrica „Teorie și critică”, Mihai Gafița publică articolul *Împotriva schematismului în literatură*. Extragem un exemplu de schematizare dintre cele dezbătute de autorul articolului: „Este, dacă putem spune astfel, tipul de femeie fatală, «femeia vampă», care începe să-și facă loc în tot mai multe opere, mai ales dintre cele de mare întindere”. Ilustrările sunt din Drum fără pulbere, *Cumpăna luminilor* (de Nicolae Jianu), un „proiect de roman” al lui Ben Corlaci, amendate fiind și numele cosmopolite ale „vampelor”: Dona, Yvonne etc. „Nu e interzis, desigur, scriitorilor de a utiliza anumite personaje atunci când necesitățile conținutului o cer; dar când acest personaj începe să devină un personaj șablon, atunci fără îndoială el începe să semene a schemă. Viața de fapt nu prezintă la fiecare construcție – Canalul Dunăre- Marea Neagră, hidrocentrala din Banat etc. – câte o femeie frumoasă, care reprezintă un real pericol pentru liniștea unuia sau altuia dintre personajele și care devine aliata dușmanului de clasă”. □ În articolul *În lupta pentru socialism*, apărut la aceeași rubrică, H. Bratu critică, printre altele, „tendențele intimiste” care „s-au manifestat în ultima vreme îngrijorător” în unele poezii ale Mariei Banuș și ale lui Mihaela Dragomir, autori ai unor „poezii strict personale, individualiste – rupte de societate”. Autorul articolului afirmă că „asemenea versuri în care dragostea, viața nu sunt văzute din punctul de vedere al mentalității socialiste sunt cu atât mai regretabile cu cât vin din partea unor poeți de frunte”. Deși elogiul pentru *Minerii din Maramureș*, Dan Deșliu este și el aspru criticat

pentru că nu a evidențiat lupta împotriva „dușmanului de clasă”. Aceeași rubrică mai conține pledoaria lui Mihai Novicov *Pentru continua îmbunătățire a calității traducerilor*. □ La rubrica „Orientări” este preluat articolul lui V. Zimenco, *Realismul socialist ca metodă de oglindire a societății socialiste*. □ „Recenzii” semnează Dumitru Micu (*Străbătând paginile Almanahului „Iașul nou”*) și Horia Lovinescu (*Cartea unui erou*). □ În prima secțiune a revistei apar poezii de Nazim Hikmet (traducere de Veronica Porumbacu), Miha Dragomir, Toma George Maiorescu, Lermontov (în versiunea românească a lui Victor Tulbure) etc.

- Revista „Muzica”, nr. 3-4 (aprilie-iulie) discută atât *Premiile Stalin pe 1950, o sărbătoare a creației progresiste* îndrumată de Partid (articol de A. Mendelsohn), cât și pe cele naționale, de Stat, *O strălucită confirmare a succeselor vieții noastre muzicale* (comentează Sabin Drăgoi, directorul Institutului de Folclor). Printre premianți, dirijorul George Georgescu, compozitorii Matei Socor, Anatol Vieru, pianistul Valentin Gheorghiu. Se semnalează întâlniri cu compozitorii sovietici, sunt publicate cântecele *Imn tovarășului Dej*, de G. Klein, și *Mare bucurie în țară* de I. D. Chirescu, iar la rubrica „Probleme și discuții” se dau sfaturi corurilor muncitorești, se analizează realismul în muzică și interpretare și reflectarea realității, „pentru o melodie originală și mobilizatoare în cântecul de masă”.

AUGUST

3 august

- În „Contemporanul”, nr. 252, Laurențiu Fulga publică un fragment din piesa *Ion Vodă cel Cumplit* în care, ne avertizează redacția, se redă „un episod eroic din istoria poporului nostru”. □ La pagina 2, Al. Andrițoiu realizează un fel de reportaj despre *Un Concurs între căminele culturale*: „Și s-a întins apoi o horă mare! O horă între toate satele. Au jucat și bătrânii, și cei ce nu știau juca. Băteau și ei pasul așa cum puteau, dar îl băteau strașnic”.

5 august

- Cezar Petrescu abordează tema *Munca în literatură*, în „Universul”, pe marginea literaturii lui Gorki și a altor autori sovietici.
- „Luptătorul bănățean” comemorează 56 de ani de la dispariția lui Engels și 22 de ani de la măcelul de la Lupeni.

10 august

- În „Contemporanul”, nr. 253, este prezentă, cu un text pacifist, Hortensia Papadat-Bengescu: „Am scris de mult o carte de care m-am despărțit – din nefericire nu pentru totdeauna – ca de o obsesie. Sunt astfel de cărți ale morții și durerii pe care n-aș fi voit niciodată să e scriu. [...] O lume întregă se ridică

astăzi spre a face zid în jurul leagănelor. O lume întreagă care pășește spre o viață liberă pătrunsă de adevărata omenie știe prea bine care sunt smârcurile blestemate de unde pornește balaurul și ce trebuie să facă pentru a-l răpune pentru vecie”. (***Să retezăm capetele balaurului***). □ Pentru muncă și pace, pledează și Mihai Beniuc, versificând pe pagina 1: „Bat ciocane-n abataje,/ Crațere cărbuni adună,/ Curge munca, geme stânca/ Când împușcături detună/ Jiul curge ca negreala/ A spălat cărbuni la față,/ Mai curați, mai buni să iasă/ Pentru pace, pentru viață.” □ Într-o postură deloc avangardistă, colonelul Sașa Pană scrie despre ***O școală de educație politică***: „Munca culturală desfășurată în sânul armatei contribuie la îndeplinirea înălțătoarei misiuni ce revine armatei noastre de tip nou, armata populară. Această muncă contribuie la înarmarea ostașilor cu învățătura marxist-leninistă, la formarea lor ca luptători conștienți pentru socialism, pentru pace”. □ Valentin Silvestru semnează articolul ***Un film documentar despre cei mai buni fii ai poporului nostru: comuniștii***. Pe scurt și fără a insista asupra figurilor lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca, și Teohari Georgescu, pentru care autorul abia își găsește cuvintele (metafore și comparații): „Documentarul subliniază legătura indestructibilă a Partidului cu masele, încrederea maselor în Partidul care le conduce din victorie în victorie”.

11 august

- Maria Banuș publică în „Scânteia” un articol amplu, cu titlul ***Când asasinii devin gentili***, în care apreciază criticile „principiale” aduse unor poezii ale sale în acest ziar (nr. 2068) și dă un răspuns violent „bandei trădătorilor de țară, a legionarilor mânjiți cu sânge și a renegaților” „vânduți murdarului sac cu bani anglo-americani” care îi luaseră apărarea la postul de radio BBC, în seara zilei de 31 iulie. Pe de altă parte, poeta își însușește cu smerenie criticile partidului și își afirmă hotărârea de a da poporului operele de care are nevoie, mulțumind pentru ajutorul dat: „Așa e critica pe care partidul și poporul ne-o fac atunci când pe ogorul artei apare un rod atacat de cine știe ce boală: o critică severă și plină de grijă”. Poeziile criticate de „Scânteia” (*Spunea odată Heine și Nu, niciodată*) fuseseră publicate în numărul din iunie al revistei „Viața Românească”.

12 august

- „Făclia Ardealului” include schița *Povestea minerului* de Ion Marian, cu o apologie a Zilei Minerului aparținând lui Emil Isac: ***Învingerea luminii asupra întunericului***.

16 august

- „România liberă” salută *Hotărârea* CC al PMR și a Consiliului de Miniștri al RPR cu privire la măsurile de îmbunătățire a condițiilor de trai și de muncă

ale cadrelor didactice din învățământul elementar și mediu. Printre altele, se prevede decorarea și acordarea titlurilor de învățător și profesor emerit și de învățător și profesor fruntaș, cadrelor didactice care se disting în muncă. Hotărârea precizează totodată drepturile de care urmează să se bucure deținătorii titlurilor amintite, ca și cei decorați cu Ordinul Muncii și Medalia Muncii.

17 august

● „Contemporanul”, nr. 254, salută 20 de ani de la apariția ziarului „Scânteia”, „dârz purtător de cuvânt al Partidului clasei muncitoare, vestitor înflăcărat al primăverii patriei, care, de-a lungul existenței sale, s-a străduit să aplice învățătura marxist-leninistă”; „Contemporanul consideră că aniversarea zilei «Scânteii» este pentru fiecare ziar din țara noastră un minunat prilej de a trece în revistă succesele și lipsurile muncii sale, de a învăța din minunata experiență de luptă a «Scânteii»”. □ Cu prilejul împlinirii a cinci ani de la publicarea Hotărârii CC al PC (b) al URSS, din 14 august 1946, cu privire la gazetele „Zvezda” și „Leningrad”, hotărâre de o importanță esențială pentru dezvoltarea sta liniștită a literaturii în URSS, M. Beniuc scrie articolul *Un luminos îndreptar*, din care aflăm că raportul lui Jdanov (asupra celor două publicații) „a fost studiat și dezbătut pe larg ajutând Partidul nostru să zdrobească teoriile burgheze cosmopolite despre așa zisa criză a culturii, teorii cu ajutorul cărora dușmanul de clasă caută să frâneze dezvoltarea culturii noi”. □ În același număr atrag atenția trei semnături: Vladimir Colin cu un fragment din romanul *Soarele răsare din Deltă*, Al. Andrițoiu (*Scrisorile corespondentului*) și Paul Anghel cu un reportaj de pe șantierul hidrocentralei V. I. Lenin: „Valea Bistriței e în fiecare zi mai deosebită, mai nouă. Se schimbă oamenii ei. Ciobanul coboară de pe munte și o dată cu țundra de berbece își lasă uneltele arhaice, ca să îmbrace salopeta și să prindă în mână perforatorul. Plutașul își priponește pluta la Izvorul Muntelui și trece a îndeletnicirile noi ale șantierului. Și din mâinile și mintea lor iscusită crește hidrocentrala ce va însoți mâine Patria noastră.”

18 – 21 august

● „Viața sindicală” sărbătorește 20 de ani de la apariția „Scânteii” în ilegalitate dar și apropiata zi de 23 August, printr-un Cuvânt al lui Gh. Apostol, Președintele Confederației Generale a Muncii din RPR, și cu un poem al lui Nicolae Tăutu, *Lecția de istorie*, preluat din „Viața Românească”, ediția specială de 23 august. Se conturează aici chipul eroului sovietic, Volodea, căzut pentru eliberarea României în 1944: „Soldații deslușesc cu drag/ Pe o veche scândură de fag/ A drumului de lângă râu/ Gemând sub carele de grâu/ Cu grâu din nou pământ crescut/ «Drumul lui Vladimir Cohut»!”.

23 august

- „Făclia Ardealului” stă sub moto-ul **Înainte, pe drumul Socialismului!**. A. Baconsky semnează poezia *Sunt șapte ani* (numărați de la 23 August 1944).

24 august

- În „Contemporanul”, nr. 255, Mihail Sadoveanu semnează reportajul *Șantiere ale socialismului și păcii*: „În răstimpul acestor vorbe și gânduri automobilul înainta lin, fără a întrece iuțeala de cincizeci de kilometri pe oră. Câmpuri tăcute și grele de holde se înșirau de o parte și de alta a drumului. Din loc în loc, sub sori electrici, întâlneam arii la care abia încetase treierul de noapte. Straja veghea tăcută. Semnele și lozincile socialismului înfloreau lângă batoză. La loc de cinste, în cadru de lemn, gazeta ariei”. □ M. Novicov enumeră victoriile literare din cei 7 ani de la eliberare. În „listă” sunt cuprinși: *Mitrea Cocor*, „eroul maestrului Sadoveanu”, *Pentru fericirea poporului* (dramatizare de N. Moraru și Aurel Baranga și piesa celui de al doilea, *Iarbă rea*), *Lazăr de la Rusca*, *Minerii din Maramureș*, de Dan Deșliu, *Cetatea de foc* a lui M. Davidoglu, *Nicolae Bălcescu* de Camil Petrescu, *Sfârșitul jalbelor* (Al. Jar), *Negura* de Eusebiu Camilar, *Oțel și pâine* de Ion Călugăru, *Drum fără pulbere* de Petru Dumitriu. Alți autori și lucrările lor: *Azi țara ta e casa ta*, *Partidului* de A. Toma, *Lidice* de E. Jebeleanu, *La masa verde* și *Patronul* de Maria Banuș și *Cântec pentru tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej* de Mihai Beniuc. În încheiere, autorul nu uită să precizeze: „Răspunderea scriitorului, a inginerului de suflete omenești, constă în adâncirea realității noi în așa mod, încât fiecare operă nouă să contribuie la dezvoltarea conștiinței luptătorilor pentru socialism și pace.”(*Spre noi succese*).

27 august

- „România liberă” consemnează vizita poezilor sud-americani Pablo Neruda și Nicolas Guillen. Cu prilejul sosirii lor în RPR sunt publicate poemele *Cântec de Anul nou patriei mele în beznă*, de P. Neruda, fragmente în traducerea lui E. Jebeleanu, și *India de vest* de N. Guillen, traducere a lui George Demetru Pan, poem reprodus după „Viața Românească”, nr 6, din care cităm: „După gratii să-mi duc traiul/ ani de zile nu se poate!/ drumul nostru-i drumul luptei/ El e raiul, el e raiul/ Libertate! Libertate!”. Referiri la acest eveniment apar și în ediția din 29 august a ziarului.

29 august

- În „Făclia Ardealului”, apare, nesemnată, o recenzie, analizând **O nuvelă a întovărășirii, Secerișul** de E. Camilar (colecția „Albina” a ESPLA): „Eusebiu Camilar a reușit să arate că drumul spre belșug trece prin întovărășiri, că numai lucrând pământul cu mașini moderne, desființând haturile, poți realiza

recolte bogate. [...] Dar întâmplările povestite dovedesc aici cu prisosință încă ceva: că pentru a realiza toate acestea trebuie să te angajezi și tu, alături de ceilalți țărani muncitori, în uriașa muncă colectivă de construire a Socialismului. Citind nuvela lui E. Camilar îți dai seama că Ilarion va fi unul dintre acei care, acolo, în satul său, va pune temelia unei noi gospodării agricole colective, chează viații fericite și îmbelșugate pentru țăranul muncitor”.

31 august

● A. E. Baconsky semnează în „Contemporanul”, nr. 256, reportajul *Atunci când a răsărit soarele și în Țara de piatră*, din care extragem: „Acum șapte ani s-au aprins luminile pentru totdeauna și dincolo de Bendeleu [masiv muntos din Țara Moșilor]. Și moșii se gândesc cu dragoste la eroii lui Stalin care au aprins luminile și care veghează ca ele să nu se mai stingă niciodată”.

□ În același număr (cu continuare în ediția din 14 septembrie), I. Vitner atrage atenția asupra unor ***Greșeli care trebuiesc combătute și înlăturate***: „Iată de ce în preajma noului an de învățământ merit să lărgească și să adâncească revoluția noastră culturală, apar în fața noastră sarcini noi cărora trebuie să le facem față, sarcini sporite care decurg din dezvoltarea rapidă a sectorului socialist din țara noastră”. Una dintre acestea, la care autorul se referă pe larg și extrem de critic, este „însușirea principială, creatoare a moștenirii culturale a trecutului.

[AUGUST]

● În numărul din august al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 8), semnează versuri Mihai Beniuc (*Spre culmile vieții*), Nicolae Tăutu (*Leția de istorie*), Veronica Porumbacu (*Într-o gară, Politică de stat, Tovarășei Zinaida, Pe punte*), Miha Dragomir (*La monumentul ostașului sovietic*), Ioana Postelnicu (ampla nuvelă *900 Stejăriș*) ș.a. □ La rubrica „Orientări”, C. Sitnic semnează comentariul ***Lenin și problemele esteticii***, cu ocazia „aparității celei de a patra ediții – în trezeci și cinci de volume – operelor lui Lenin. □ La rubrica „Teorie și critică”, în articolul ***Viața, călăuză poetului***, Eugen Campus se adaugă criticilor aduse Mariei Banuș, pe urma articolului ***Când poetul se depărtează de viață*** („Scânteia”, nr. 2068, din 17 iunie), făcându-și autocritica pentru „vinovăția” de a nu fi dovedit la timp vigilența necesară (poeziile înscrinate apăruseră chiar în nr. 5 al revistei „Viața Românească”): „Versurile apărute acum, de curând, în «Viața Românească», marchează chiar un moment de confuzie ideologică, un pas înapoi, o răbufnire a trecutului ce mai dăinuie încă. Deși impasul în care se găsea poeta n-a trecut neobservat, critica nu și-a făcut datoria de a o ajuta. [...] Între timp lucrurile s-au agravat, au apărut poeziile din «Viața Românească» nr. 5 și a fost nevoie să intervină organul C.C. al P.M.R. în articolul intitulat «Când poetul se depărtează de

viață»”. Eugen Campus își propune să analizeze întregul drum parcurs de poetă până la abaterile „intimiste” acuzate de „Scânteia”, fără să neglijeze „glasul acesta care cheamă patetic la luptă pentru apărarea păcii, pentru apărarea fericirii oamenilor” pe care „sute de mii de oameni ai muncii l-au ascultat sunând tot mai puternic, tot mai înflăcărat”.

• Revista „Cum vorbim”, An III, nr. 7-8, cuprinde mai multe texte despre „învățăturile” lucrării lui I. V. Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*. Numărul reproduce *Hotărârile sesiunii lărgite a secției a VI-a (Știința limbii, literatură și arte)* a Academiei R.S.R. și publică articole de difuzare a ideilor lingvistice staliniste: ***Pentru o poziție autocritică a lingviștilor*** (G. Călin), ***Pentru dezvoltarea limbii în școlile și universitățile noastre*** (N. Popescu-Doreanu), ***Pentru înflorirea lingvisticii în țara noastră*** (poziția ziarului „Scânteia”) și răspunsul revistei „Cum vorbim”. ***Pentru dezvoltarea unei lingvistici marxiste***. Schimbarea radicală a direcției din lingvistica sovietică, prin celebra intervenție a lui Stalin, împotriva abuzurilor la care se dedaseră discipolii lui Marr, se abate și asupra lingviștilor români cărora li se aduc reproșuri în „lumina” noii teorii marxiste, inițiate de Stalin. G. Călin, șeful secției de învățământ a raionului Gh. Gheorghiu-Dej din București, critică studiul mai vechi ale lui Iorgu Iordan pe motiv că sunt impregnate de o gândire idealistă și recomandă publicației din a cărei conducere face parte și academicianul incriminat, să nu se abțină de la o serioasă analiză autocritică. În intervenția sa, N. Popescu-Doreanu, ministrul învățământului public, arată: „Cui i-ar reveni rolul să lămurească pe cei care se interesează de problemele limbii asupra lucrărilor mai vechi ale tovarășilor Iordan și Rosetti, dacă nu lor înșiși ? Dacă acești tovarăși văd într-adevăr altfel lucrurile acum decât în 1938 sau 1943, lor le revine sarcina să arate ce anume mai este sau nu mai este valabil în lucrările lor. Tovarășul Rosetti a spus că este dornic de certitudine în locul nesiguranței de ieri, iar lucrările tovarășului Stalin îi dau această certitudine”. □ Și acad. Traian Săvulescu, președintele în exercițiu al forului academic, are cuvinte severe la adresa lingviștilor: „Eu nu mă împac nici-decum cu ideea acad. Iorgu Iordan că cei mai în vârstă nu pot să-și lepede concepțiile greșite. Aceasta este o concepție comodă și burgheză; și cei mai în vârstă (nu vorbesc de bătrânețe) ca și cei mai puțin în vârstă, pot foarte bine să spună cinstit: am greșit și de acum voi lucra altfel”. (***Cuvânt de încheiere***). Cele mai ample și mai dure critici apar însă în oficiosul „Scânteia” (nr. 2100), din care extragem următoarele pasaje: „Influența cosmopolitismului în lingvistica noastră s-a întărit după primul război mondial. În această perioadă majoritatea lingviștilor au urmat diferite teorii idealiste și metafizice reacționare și îndeosebi concepțiile antiștiințifice importante din Apus ale lingvistului Ferdinand de Saussure și ale urmașilor săi, structuraliștii. [...] Lingviștii cosmopoliti și reacționari, care se aflau în slujba burgheziei și moșierimii, ca Sextil Pușcariu, Densusianu, Candrea, Procopovici, Sever Pop și alții foloseau limba

și lingvistica pentru a susține politica șovină, reacționară a clasei exploatare. [...] În 1947 a apărut la Copenhaga și București a doua ediție revăzută și adăugită a lucrării acad. Al. Rosetti; *Le mot. Esquisse d'une théorie générale (Cuvântul – schița unei teorii generale)*. Autorul, puternic influențat de idealism, afirmă că «nu orice expresie lingvistică implică în mod obligatoriu existența unei forme de gândire corespunzătoare» sau că «limba nu este expresia adecvată a realității». Teoriile vulgarizatoare ale lui N. I. Marr și-au exercitat și ele influența lor nefastă în lingvistica din țara noastră. Această influență s-a manifestat îndeosebi în revistele Institutului de Lingvistică din București al Academiei R.P.R., «Studii și cercetări de lingvistică», și în revista Societății de științe istorice, filologice și folclor «Cum vorbim». În revista «Cum vorbim» (redactor responsabil prof. Al. Graur) s-a vădit puternic tendința antimarxistă și vulgarizatoare, în genul tendințelor proletcultiste, de a descoperi și analiza anumite cuvinte și expresii pentru a dovedi caracterul de clasă al limbii. Discuția despre *Cum să ne salutăm* este semnificativă în acest sens. [...] Apariția lucrării lui I.V. Stalin cu privire la lingvistică a dat o lovitură nimicitoare marxismului și în general idealismului lingvistic și a indicat cu precizie și claritate drumul just al creației științifice în lingvistică. [...] Cu toate acestea situația din lingvistica noastră este nesatisfăcătoare față de cerințele mari pe care le pune poporul în fața filologilor. O lipsă fundamentală constă în faptul că până astăzi nu avem nicio lucrare de valorificare critică a operelor filologilor noștri din trecut, nicio lucrare de critică împotriva orientării idealiste și cosmopolite de până azi – principala piedică în calea dezvoltării lingvisticii din țara noastră. Astfel, în *Introducere în filologia romanică*, apărută în 1932, și în *Limba română actuală. O gramatică a «greșelilor»*, lucrare apărută în 1943, acad. Iorgu Iordan susține teoria lingvisticii statice a lui F. De Saussure. În *Gramatica limbii române*, de Al. Rosetti ș.a., apărută în 1945 (ed. a II-a revăzută și adăugită), se dau citate ample din filosofi obscuranțiști reacționari Nae Ionescu și Lucian Blaga. [...] Atitudinea lipsită de spirit critic și autocritic curajos, profund și sincer a unor lingviști ca Iorgu Iordan, Al. Rosetti, Al. Graur ș.a. trebuie căutată în rămășițele vechilor idei care i-au împiedicat să înțeleagă adâncimea lucrărilor lui V. I. Stalin despre lingvistică, și îndepărtarea lor de viață, de limba vie a poporului, de necesitățile practice în privința limbii, cărora trebuie să le dea răspuns lingvistica. [...] Comunicarea acad. Iorgu Iordan despre *Influențe rusești asupra limbii române* este o simplă listă de cuvinte, fără interpretare, fără concluzii științifice. [...] Profund dăunătoare pentru mersul înainte al lingvisticii din țara noastră este tendința așa zișilor «lingviști consacrați», în frunte cu acad. Al. Rosetti, acad. I. Iordan și prof. Al. Graur de a se închide într-o cochilie de monopolizatori ai lingvisticii. Ei arată dispreț față de lingviștii noștri progresiști din trecut, nu se preocupă suficient de problemele cele mai actuale ale limbii, iar pe de altă parte nu acordă atenția cuvenită

creșterii cadrelor noi de lingviști. [...] Partidul cheamă pe lingviști la o intensă activitate de creație științifică, la munca rodnică de îmbogățire a tezaurului culturii noastre naționale, pe baza genialelor învățături staliniste despre lingvistică. [...] Un permanent ajutor trebuie să acorde lingviștii studierii limbii ruse în țara noastră. Limba rusă este scumpă poporului nostru. Este limba primei țări socialiste din lume, a țării care ne-a salvat din ghearele fascismului, care ne asigură prin ajutorul ei frățesc independența națională și progresul spre socialism, limba lui Lenin și Stalin. [...] Numai urmând pas cu pas genialele învățături staliniste și marea experiență sovietică, studiul limbii române, al limbii ruse și al limbilor naționalităților conlocuitoare va putea deveni un instrument puternic de ridicare culturală a poporului muncitor, de întărire a sentimentelor sale patriotice, de educare a tinerei generații și a tuturor oamenilor muncii în spiritul dragostei de patrie și al devotamentului față de cauza nobilă a construirii socialismului în țara noastră. Lingviștii, pedagogii, scriitorii, publiciștii, activiștii frontului ideologic sunt chemați să valorifice tot mai mult comorile nesecate ale limbii noastre în interesul poporului” (Ziarul „Scânteia”, nr. 2100). □ Ca răspuns, redacția își face o aspră autocritică, recunoscând, punct cu punct, acuzațiile aduse: „În urma sesiunii, ziarul „Scânteia” organ al Comitetului central al P.M.R., în numărul 2100, cu data de 25 iulie 1951, a publicat un amplu foileton intitulat *Pentru înflorirea lingvisticii în țara noastră*. Acest foileton conține o drastică critică a activității lingviștilor români, între altele și a revistei noastre. Critica din „Scânteia” ne-a făcut să vedem mai clar lipsurile analizate în sesiunea secției a VI-a și să ne dăm seama mai bine de gravitatea lor. [...] Revista noastră își exprimă convingerea că colectivul ei de redacție și lingviștii noștri în general vor ști să ridice la înălțimea necesară pentru a face față grelelor sarcini pe care însăși viața le pune înaintea lor. Ei trebuie să gândească neconținut că au răspundere față de compatrioții lor care așteaptă ajutor în materie de limbă: față de Partidul Muncitoresc Român, față de Iosif Vissarionovici Stalin, care, în mijlocul răspunderilor istorice, de importanță vitală pentru întreaga lume, a găsit timpul să scoată lingvistica din mlaștina idealismului și să-i arate drumul cel bun, pe care e datoria noastră să mergem înainte!”.

● „Îndrumătorul cultural”, nr. 8, se dedică celei de a șaptea aniversări de la Eliberarea României și 20 de ani de la apariția „Scânteii”. □ V. Eftimiu schițează biografia romanțată a unui mare personaj istoric, preferat în epocă de scriitorii (vezi Eusebiu Camilar de exemplu): Ion Vodă cel Cumplit.

● „Cultura poporului”, nr. 7-8, iulie – august, sărbătorește 20 de ani de „luptă glorioasă” a „Scânteii”, publicându-i pe Geo Bogza – *Poezia minei*, Vlaicu Bârna – *Cântec de August și Cântecul minerilor*, Dan Deșliu – *Povestea lui Toader* (poezie), plus fragmente din nuvela *Drum nou* a lui Marin Preda. Mai cuprinde și *Angajamentul lui Pangratti* de Tudor Șoimaru, dramatizarea unui fragment din *Drum fără pulbere* de Petru Dumitriu.

- „Tânărul leninist”, nr. 2, apare într-o ediție specială pentru 23 august, cu o recenzie a lui Mirel Ilieșiu despre *Biografia* lui Gheorghiu-Dej, „o armă de preț în educația comunistă a tineretului RPR”, iar Em. Rucăr vorbește despre ***Otrăvirea ideologică a tineretului din SUA***.

- Nr. 8 din „Almanahul poporului” conține un *Cântec de drumul mare* al lui Miron Radu Paraschivescu, *Drumul minerilor* de Aurel Rău, dar și cronică literară a lui Dan Costa (C. Regman), ***Temelia de Eusebiu Camilar și problemele ei*** (primul roman al colectivizării). „Cu adevărat esențial și întru totul valoros în *Temelia* e însă faptul că ea continuă și dezvoltă, în ciuda lipsurilor, un fir sănătos: firul celor mai bune pagini din *Negura*. Scriitorul este pe drumul cel bun, acela al orientării tot mai hotărâte spre realitate și totodată spre o artă luptătoare însuflețită de problemele și frământările concrete, vii, ale oamenilor care, înlăturând subjugarea, își construiesc liberi viitorul. Nu trebuie uitat că *Temelia* e și romanul începuturilor colectivizării și totodată cap de serie curajos al unei linii tematice principiale”. □ Tot despre *Temelia* semnase o recenzie și Stela Szanto, în numărul din 1.06.1951 al „Luptătorului Bănățean”: „Romanul lui Eusebiu Camilar a apărut încă din vara anului trecut în «Viața Românească», stârnind vii discuții în jurul lui. Spre marele merit al autorului, care a ținut seama de majoritatea criticilor juste care i s-au adus, fie în paginile revistei «Contemporanul», de către tov. I. Vitner, fie în «Viața Românească» de către Vera Călin, sau în cadrul discuțiilor organizate în jurul romanului, Eusebiu Camilar într-un timp deosebit de scurt a refăcut și a înlăturat în mare parte lipsurile ce i-au fost sesizate. *Temelia* ne înfățișează frământările și lupta țăranilor muncitori în satul Mălini, pentru înființarea gospodăriei colective «Horia» și pentru consolidarea ei. Romanul are pe lângă merite deosebite și pe acela de a ne prezenta, alături de realitatea zilei de azi, cu toată frumusețea ei, și dragostea țăranilor muncitori pentru viitorul însoțit al zilei de mâine”.

SEPTEMBRIE

5 septembrie

- „Scânteia tineretului” informează despre conferințele susținute la București, în Sala Expoziției din Parcul de Cultură și Odihnă „I.V. Stalin”, de poezii Pablo Neruda (Chile) și Nicolas Guillen (Cuba), despre ***Lupta popoarelor din America Latină pentru independență și pace***.

- În „România liberă”, Florin Petrescu comentează culegerea de *Nuvele și articole* ale lui Al. Sahia, apărută la ESPLA. Cuprinzând textele din anii '30 de la „Tribuna muncitorească”, nuvelele și schițele – protest împotriva burgheziei și a războiului mondial „pregătit de aceasta” sau reportajele din URSS, cartea stă mărturie a umanismului unui autor progresist, martor al grevelor de la Grivița și convins comunist și antifascist. Creațiile sale „demască viciile siste-

mului capitalist”, „iar scrisul gazetarului se dovedește o armă de luptă ascuțită, temută”. Comentatorul îl consideră pe Sahia un „înaintaș al luptei pe care o duce astăzi poporul nostru muncitor pentru socialism și pentru pace” și pledează pentru popularizarea creației lui.

14 septembrie

• În „Contemporanul”, nr. 258, Irina Răchițeanu face un rechizitoriu vechii arte dramatice: „Știm cu toții ce a fost odinioară în teatrul burghez, în condițiile de muncă din societatea burgheză. În acel teatru, noi, actorii care nu eram decât niște biete unelte în mâna patronilor, a regizorilor și a dramaturgilor puși în solda claselor avute. Personalitatea noastră era sugrumată. Conștiința noastră artistică era înăbușită. [...] Firește că în condițiile artei burgheze, toate formele decadentei erau în floare: expresionism, suprarealism, simbolism, etc”. □ Tot aici, Marcel Breslașu își exprimă entuziasmul față de apropierea zilei de 7 Noiembrie: „Să-l întâmpinăm pe 7 Noiembrie 1951 cu cântece și flori, cu o recoltă îmbelșugată, așa cum a fost aceea agricolă în anul acesta. Să cântăm munca și lupta noastră pentru pace, pentru socialism, pecetluită cu Marea noastră Prietenie străjuită de avangarda omenirii muncitoare, ostașii marelui Stalin”. (*În pragul marii sărbători*) □ Pe pagina a doua, după laudele de circumstanță, Ioanichie Olteanu trece printr-un duș rece revista „Albina”. Printre reproșurile care inundă pagina se numără schematismul din prezentarea gospodăriilor colective, absența unor informații despre influența recoltelor bune asupra țăranilor săraci și mijlocași, ocolirea și bagatelizarea luptei de clasă, redusă la „păcăleli reciproce între chiaburi și țăranii muncitori”, absența știrilor despre viața culturală a satului. Autorul se arată concesiv numai în privința mediatizării concursurilor artistice ale căminelor de cultură „în cadrul cărora au fost scoase la iveală o mulțime de cântece în care țăranimea muncitoare își exprimă ura împotriva exploatatorilor sau optimismul, dragostea pentru viața nouă, pentru Partid, recunoștința față de Uniunea Sovietică, față de tovarășul Stalin”. (*Răsfoind ultimele numere ale revistei „Albina”*)

14 – 15 septembrie

• În două numere consecutive ale „Universului” sunt comemorați *Dante Alighieri* (text de Ion Marin Sadoveanu) și G. Coșbuc, cu poemul împotriva războiului imperialist, *Morți pentru cine?* și câteva epigrame împotriva regimului burghezo moșieresc.

16 septembrie

• George Sidorovici publică în „România liberă” fragmente din *Învățătoarea*, viitoarea nuvelă în curs de apariție la Editura pentru Literatură și Artă, colecția „Albina”.

19 septembrie

- Aurel Baranga publică în „Scânteia” pamfletul *Melancoliei londoneze după rosturi înmormântate*, în care persiflează jurnalismul și procedeele jurnaliștilor occidentali, caracterul mercantil dar și antiprogresist al acestora, pe care la noi, oamenii „îi denunță lumii ca pe niște mârșavi trădători ai umanității, și-i urăsc din inimă cu aceeași putere cu care iubesc viața nouă, minunată, pe care o trăim.”

21 septembrie

- „Contemporanul”, nr. 259, marchează *Cinci ani de la apariția „Contemporanului”*, însoțind evenimentul de un aspru accent autocritic: „De la început, revista noastră – sub conducerea Partidului – a luat poziție fermă împotriva dușmanilor celor ce muncesc, împotriva încercărilor burgheziei de a-și menține pozițiile în domeniul ideologiei. «Contemporanul» a militat pentru promovarea unei culturi noi, a culturii clasei muncitoare. [...] În lupta împotriva ideologiei imperialismului americano-englez, ideologie menită să favorizeze planurile criminale de dezlănțuire a unui nou război mondial, «Contemporanul» a avut sarcina de a combate armele otrăvite ale ațățătorilor de război: naționalismul și reversul său cosmopolitismul. [...] «Contemporanul» s-a aflat de multe ori în coada transformărilor revoluționare prin care a trecut țara noastră, a neglijat să trateze sau a tratat în mod superficial multe probleme care frământă pe oamenii științei, artei, literaturii, masele de oameni ai muncii. [...] «Contemporanul» a popularizat în mod insuficient mărețele cuceriri ale științei și artei din Patria Socialismului biruitor. [...] Colectivul redacțional al «Contemporanului» n-a depus eforturi susținute în vederea lărgirii continue a cercului de colaboratori ai revistei, în vederea apropierii de redacția noastră a oamenilor de știință, artă și literatură, ceea ce ar fi permis ca în paginile revistei să fie tratate cu competență problemele tuturor sectoarelor frontului nostru ideologic. În pragul celui de-al șaselea an de activitate, colectivul redacțional al «Contemporanului» își ia angajamentul de a depune toate eforturile în vederea lichidării neîntârziate a acestor lipsuri, de a milita cu fermitate sub steagul măreț al ideilor lui Marx, Engels, Lenin și Stalin, de a interveni activ în problemele vieții culturale și științifice din țara noastră, în așa fel încât revista noastră să devină cu adevărat o armă ascuțită a partidului clasei muncitoare, în lupta pentru apărarea păcii și construirea socialismului în Patria noastră”. □ În același număr, Petru Dumitriu, comentează ditirambic cartea Galinei Nicolaeva, *Secerișul*, roman cărui i-a fost atribuit premiul Stalin pe anul 1950: „Noi scriitorii, și îndeobște toți cei ce ne îndeletnicim cu treburile literaturii, avem un fel al nostru, deosebit, de a citi un roman. [...] Nu multe sunt cărțile care au reușit să mă cucerească și prin acțiunea lor și prin dovezile de măiestrie artistică pe care le dă autorul” afirmă semnatarul articolului înainte de a trage concluzia: „Interesul cu totul deosebit al cărții

pentru publicul larg și pentru cititorul scriitor sau critic este caracterul profund educativ al ei. Asistăm într-adevăr aici la un triumf al realismului socialist”. (***O chemare spre înălțimi***). □ În aceeași pagină, Nina Cassian exultă după vizionarea filmului *La noi în sat* în regia lui Jean Georgescu și Victor Iliu, după scenariul scris de Petru Dumitriu (nuvela *Noaptea din Iunie*): „De cum auzi primele replici, rostite în grai românesc, simți o puternică emoție, care suie cu fiecare nouă imagine: emoția mereu proaspătă de a vedea un film al nostru, rod al muncii noastre, un film despre viața noastră. [...] Nimic din pitorescul idilic, ieftin și mincinos cu care ne obișnuiseră fotografiile propagandei burgheze; nimic din decorul de operetă în dosul căruia «abili» regizori ai regimului trecut încercau să ascundă mizeria și paragina în care trăiau țărani noștri. Este poate unul din meritele principale ale filmului, acela de a fi arătat specificul satului nostru, de a fi zugrăvit veridic, fără dulcegărie, fără efecte de suprafață viața satului nostru în plină transformare socialistă. [...] Mi-au fost dragi – și mi-au rămas dragi – chipurile oamenilor care clădesc o lume fericită: chipurile luminoase ale tinerilor oglindind încrederea în viitor, chipurile brăzdate ale moșnegilor care au cunoscut lungul șir al asupririlor, chipurile dârze și senine ale femeilor care se desprind din robie ca dintr-o maramă neagră și îmbracă portul luminos al muncii libere, demne și înnoitoare. Am urât – și urăsc – fețele chiaburilor și ale uneltelor lor, furia lor stăpânită sau fățișă, pofta lor de nimicire, faptele lor odioase.” Despre același film (premiul pentru regie la festivalul de la Karlovy Vary), Stanca Petreanu semnează cronică ***Un nou și important succes***. □ La pagina 4, Radu Boureanu semnează – împotriva greco-catolicilor – poemul anatemă *Corbii Vaticanului*: „Un stol de corbi s-a strâns în țară;/ Prelați ai morții în sutane/ Să-nfigă veninoasa gheară;/ Cernite, putrede satane/ Un stol de corbi s-a strâns în țară// Sfințiți cu papistașe miruri,/ «Părinții» unși de Vatican,/ Cântau litanii în deliruri/ Dolarului american,/ «Sfințiți» cu papistașe miruri”. □ Scriind *Despre unele probleme ale creației cântecului de masă*, Anatol Vieru face următoare constatare: „Cântecul nou, creat după eliberarea Patriei noastre, a început să intre adânc în conștiința a maselor.” Observația este urmată de îndemnul: „Să schimbăm grabnic tendințele greșite care se manifestă în domeniul cântecului de masă și să grăbim dezvoltarea acestui gen muzical atât de popular. Să scriem noi cântece, tot mai frumoase. Ele vor fi o mare contribuție a oamenilor artei la lupta poporului nostru pentru pace și socialism”. □ Ecourile combaterii cosmopolitismului revin în articolul semnat de Ștefan Druia: „necunoscând mărețele realizări ale științei sovietice, cea mai înaintată știință din lume, o mare parte din cei care au redactat aceste lucrări s-au limitat să indice în bibliografie numai autori englezi, americani, francezi”. Autorul analizează cu maximă severitate câteva manuale și cursuri: Manualul lui Darany [Gyula] este îmbibat de ideologia engleză care denaturează realitatea. [...] Plin de greșeli cosmopolite și obiectiviste a fost cursul de Epidemiologie

predat în anii 1944-1947. [...] Însușirea ideologiei marxist-leniniste este cea mai ascuțită armă în lupta împotriva cosmopolitismului. De aceea, a fost bine venită inițiativa de a se organiza cursuri serale de marxism-leninism pentru profesorii institutului. [...] Combătând în mod consecvent rămășițele ideologiei burgheze care mai dăinuie în unele cursuri, luptând cu hotărâre pentru însușirea și aprofundarea ideilor marxist-leniniste, colectivul de la IMF-Târgu Mureș va reuși să consolideze succesele de până acum, să le dezvolte și să le câștige baze noi pentru noi succese în viitor. (*Măsuri pentru combaterea cosmopolitismului la Institutul Medico-Farmaceutic din Târgu-Mureș*)

23 septembrie

- „Făclia Ardealului” își pierde treptat interesul literar, comparativ cu fosta gazetă „Lupta Ardealului”. Mai apar, rareori, versuri, ca în acest număr în care de Al. Andrițoiu semnează poezia *Eliberatorul*, dedicată ostașul sovietic: „Prin noua și întinerita-mi țară/ El crește azi în suflete și-n gând/ Poate de aceea-n fiecare seară/ Parcă-i vorbește-n pragu-i, surâzând/: Tu, ură, pe dușmanii tăi s-arunci/ Numai așa poți prețui iubirea/...”. Cu versuri pe teme ale momentului, autorul este prezent și în ediția din 7 octombrie, cu *Scrisoare*, și în cea din 14 octombrie, prin *Cântec de armonică*.

27 septembrie

- Începutul anului școlar este urmărit de Cezar Petrescu în „Universul”, cu articolul *Elevi, profesori, părinți*, cu trimiteri la opera pedagogului sovietic Macarenko, autorul *Cărții pentru părinți*.

28 septembrie

- În „Contemporanul”, nr. 260, V. Nicorovici, revine asupra ședinței Uniunii Scriitorilor din 21 septembrie, redând sub forma unui proces-verbal ideile mai importante, dintre care o reținem pe aceea a *ajutorului tovărășesc*: „Azi e cu neputință și unui scriitor mai în vârstă și mai ales unui tânăr să scrie de unul singur” (de aceea, Zaharia Stancu arată ca va fi „primul care va cere ajutorul Comisiei de presă pentru cel de-al doilea volum al romanului *Desculț*”; Ion Călugăru (Comisiile au rolul de a face «gospodărirea chibzuită» a creației”; Aurel Baranga: „Scriitorii, așa cum fac lucrătorii din fabrici, trebuie să discute greutățile ivite în muncă. (*Pentru o cotitură în munca de creație a scriitorilor noștri*).

30 septembrie

- „Viața sindicală” consemnează 13 ani de la apariția Cursului scurt de istorie a PC al URSS și doi ani de la proclamarea Republicii Populare Chineze. Al doilea eveniment este marcat printr-un poem de T. Vârgolici, *Scrisoarea voluntarului chinez*: „Îți scriu scrisoare, mamă, de lângă Yancikon/ E-o clipă

de răgaz, e liniște-n tranșee/ Se-aud în depărtare năpraznicele bombe/ Cum pustiesc pământul eroicei Coree/...Când am să vin acasă, în Pekinul iubit/ Pe umeri vom purta o nouă biruință/ Și-n inimi bucuria, crescută fără margini/ Că încă un popor e scos din suferință”.

[IULIE – SEPTEMBRIE]

• Numărul III al revistei „Studii” reproduce *Cuvântările* lui Vasile Luca și K. E. Vorosilov, cu prilejul Adunării festive în cinstea celei de-a 7-A aniversări a eliberării României de către URSS. Publicația redă și *Hotărârile* Sesiunii Generale Științifice a Academiei RPR din 21-25 martie (în urma indicațiilor staliniste cu privire la o reformă lingvistică) și ale Sesiunii lărgite a Secțiunii a VI-A (Știința limbii, Literatură și Arte) a Academiei RPR, aprobate la 18 iulie 1950, privind Institutele de Lingvistică ale Academiei – pentru organizarea unor analize critice în lumina învățăturilor lui Stalin și revizuirea planului de lucru, în vederea alcătuirii unui proiect al ortografiei limbii române – și, respectiv, învățarea limbii române în școli (texte integral în Addenda!).

[SEPTEMBRIE]

• La rubrica „Orientări” a numărului din septembrie al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 9), apare articolul nesemnat *Probleme actuale ale literaturii din R.P.R. în lumina lucrărilor lui A. A. Jdanov*. Textul face o biografie a lui Jdanov, elogiază importanța ideilor acestuia și citează scriitorii care au înregistrat progrese în reflectarea „omului nou”, alcătuiind o listă „canonică” a epocii: M. Sadoveanu, D. Deșliu, Petru Dumitriu, Mihail Davidoglu, Ion Călugăru, Nicolae Jianu, Eusebiu Camilar, Mihai Beniuc ș.a. Directivele privind creația literară sunt trasate ferm, cu caracter de obligativitate: participarea la munca de construcție a socialismului, combaterea necruțătoare a dușmanului de clasă, lupta pentru „nimicirea definitivă a rămășițelor ideologiei burgheze”, combaterea formalismului, a estetismului, a naturalismului (identificat sub forma unor „rămășițe” în scrierile lui Marin Preda, Zaharia Stancu, Eusebiu Camilar) și a altor aspecte „negative” prezente în textele lui Petru Dumitriu, Marcel Breslașu, Veronica Porumbacu ș.a. Acuză critica literară că nu îndrumă pe tinerii scriitori și nu folosește din plin metodele științifice jdanoviste. □ La rubrica „Teorie și critică”, Mihai Novicov semnează articolul *Romanul „Drum fără pulbere” și unele probleme al prozei*, evidențiind „lipsurile” înregistrate de proza românească. Autorul apreciază că în domeniul poeziei lucrurile stau bine, iar dezbaterile privitoare la nivelul ideologic al acestui gen de creație (exemple: Plenara Uniunii Scriitorilor dedicată în luna februarie acestei chestiuni și discuțiile din iulie de la secția de poezie) au generat efecte îmbucurătoare, demonstrând că „pe linia îndeplinirii sarcinilor sale în cadrul bătăliei generale a poporului pentru socialism, pe linia însușirii metodei realismului socialist – literatura noastră nouă se dezvoltă și

crește în lupta înverșunată cu ideologia dușmănoasă a burgheziei în descompunere, prin zdrobirea și eliminare treptată a formelor concrete prin care se manifestă această ideologie în creația literară și artistică”. În lipsa unor dezbateri similare privind proza, acest sector – constată autorul articolului – a înregistrat deficiențe grave, dând impresia „că lupta de clasă s-a terminat, că influența ideologiei burgheze nu se mai manifestă aici și că – în consecință, nu este nevoie de a ascuți vigilența, de a mobiliza forțele pentru zdrobirea unor manifestări concrete ale ideologiei burgheze, ci totul se poate reduce la un efort de perfecționare”. □ Rubrica de poezie este configurată prin texte de Veronica Porumbacu, Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Nicolae Tăutu, Cristian Sârbu, Vintilă Ornaru și străinii Nicolai Tihonov, Pablo Neruda, Nicolas Guillen, Kurt Barthel, Kostas Yannopoulos. □ Aurel Mihale publică acum prima parte din *Ogoare noi*, roman al colectivizării.

- „Almanahul poporului” analizează, prin D. Micu, poemul lui Dan Deșliu, *Minerii din Maramureș*. □ I. Văleanu comentează piesa lui N. Moraru și A. Baranga, *Pentru fericirea popoarelor*, iar Pavel Apostol semnează, în rubrica „Baricada”, *Ceață artificială deasupra Atlanticului*, text critic la adresa imperialismului.

- Cezar Petrescu îl omagiază pe I. Turgheniev, în „Îndrumătorul cultural”, nr. 9.

- În „Cultura poporului”, nr. 9, apar *Cântec pentru tovarășul Dej* (M. Beniuc), *La mormântul soldatului sovietic* (Mihu Dragomir), *Maria Pitoieanca* (nuvelă de V. Eftimiu).

OCTOMBRIE

5 octombrie

- În „Contemporanul”, nr. 261, M. Novicov semnează, în directă legătură cu ideile trasate în dezbaterile asupra intimismului în creație, articolul *Un succes al poeziei noastre*. Succesul îl reprezintă volumul *Minerii din Maramureș*, al lui Dan Deșliu, pe care Novicov îl glosează, nu însă înainte de a face o amplă introducere ideologizantă în chestiune: „Dezbaterile din Februarie 1951 în jurul problemelor poeziei s-au desfășurat sub semnul combaterii proletcultismului. S-a arătat atunci cât de periculoasă este pentru progresul poeziei această tendință de a substitui materialul concret al vieții cu atribute exterioare, cu simpla rimare conformistă și seacă a unor formule șablon. Nu încapă îndoială că, prin această demascare, i s-a aplicat dușmanului (adică putredei ideologii burgheze și manifestărilor ei concrete în creație) o lovitură puternică. Dar ceea ce a urmat, ne-a dovedit câte resurse are dușmanul atunci când se încapățânează a se crampona [sic!] de a rămâne pe scena istoriei. După dezbateri au putut fi observate în poezia noastră două tendințe. În aparență, ambele pornesc de la combaterea proletcultismului. Dar, de fapt, numai una îndreaptă cu adevărat poezia noastră către realismul socialist. Tendința

intimistă (căci despre ea este vorba), însușindu-și cu multe surle și trompete lozinca combaterii retorismului găunos, s-a grăbit s-o completeze cu lozinca «sincerității poetului». Pledând pentru un mod cu totul gratuit pentru dreptul necontestat de nimeni al scriitorului de a fi «sincer», susținătorii acestei teorii se întâlneau de fapt pe vechea antă a izolării poetului de viață, îndemnându-l să caute «conținutul» menit să înlocuiască frazele șablon nu în viața clocotitoare din jur, ci în cercul îngust al propriilor sentimente, egoiste, mărunte. Astfel au ajuns unii poeți să alunece în mlaștina celui mai dăunător individualism burghez și să dea naștere abaterilor care au fost atât de viguros atacate de «Scânteia». Cât de departe s-au încurcat unii pe făgașul unor asemenea rătăcirii, se poate deduce și din faptul că, în cadrul discuțiilor de la Secția de poezie a Uniunii Scriitorilor, s-au găsit poeți care să apere dreptul la un fel de «dublă existență» creatoare a poetului: «una pentru lumea luptătoare din jur» și alta pentru «propriul univers sufletesc». Este evident că, între asemenea teorii putrede mic-burgheze și adevărata luptă pentru realism socialist în poezie, este o distanță de la cer la pământ. De fapt, protagoniștii intimismului și așa-zisei «sincerități» se întâlnesc foarte bine cu proletcultiștii într-un punct esențial: în refuzul încăpățânat de a extrage conținutul poeziei din viața nouă și faptele oamenilor noi. Numai că, în timp ce proletcultiștii își maschează refuzul în fraze sonore și cu declarații sforăitoare, intimiștii caută să umple golul cu aparente elemente de viață, dar de viață morbidă, cu totul străină suflului nou al vremii noastre. Și într-un caz și în altul, dominantă este tendința de a se îndepărta de clocotul vieții noi. Dar împotriva acestei tendințe dăunătoare, adunarea plenară din februarie a scos la iveală și o altă tendință: O tendință puternică, tinzând spre ridicarea calitativă a poeziei prin continua ei îmbogățire cu cele mai înaintate trăsături ale vieții noi, revoluționare, în neconținută transformare”. După acest amplu excurs, autorul trece la analiza poemului *Minerii din Maramureș*, oferit ca model al poeziei noi, cu armătură ideologică: „*Minerii din Maramureș* este un poem al vieții noi, plin de dinamism, avântare și înălțime sufletească. E un tablou literar al luptei pentru construirea socialismului”.

- O prezentare a traducerilor din operele lui Eminescu, Sadoveanu și Caragiale în URSS, apare în „Universul”, sub semnătura lui Anton Coman.

7 octombrie

- Aurel Martin publică în „Luptătorul bănățean” schița *Maistrul cel nou*.

9 octombrie

- În contextul Lunii Prieteniei Româno-Sovietice, G. Călinescu publică în „Universul” câteva pasaje pentru celebrarea evenimentului: „Luna Prieteniei Româno-Sovietice este pentru noi un prilej de a ne simți cât mai aproape de marea noastră prietenă de la Răsărit, în aspirația comună către un viitor bun și

fericit pe calea înțelegerii între popoarele iubitoare de progres și cu înlăturarea grozăviilor războiului și este totodată un mijloc de a ne reîmprospăta cunoașterea unei civilizații și a unei culturi mărețe de la care vom învăța pilda construcțiilor publice uriașe, opere de tehnică dar și de artă în același timp, prin împerecherea utilului cu frumosul, în spiritul umanismului socialist”. Cu alte gânduri omagiale, de sărbătoare, sunt prezenți și Tudor Vianu, în numărul din 14 octombrie, Iorgu Iordan, Al. Graur și alții, în zilele următoare.

11 octombrie

- Dinu Săraru este prezent în „România liberă” cu o recenzie a volumului *Patrioții*, de S. Dicovski (Ed. Tineretului) roman al luptei pe care o poartă grănicerii sovietici pentru apărarea libertății și independenței patriei lor.

12 octombrie

- În „Contemporanul”, nr. 262, Cezar Petrescu semnează textul *Scriitorii tineri și cei cu tâmpetele cărunte*, pe marginea celei de-a doua consfătuiri a tinerilor scriitori sovietici. După ce oferă mai multe exemple de fraternitate literară între generațiile de scriitori ruși și sovietici, participantul la eveniment, Cezar Petrescu, trage concluzia: „munca perseverentă, dârză, iată refrenul sever al tuturor dezbaterilor de la această consfătuire”. □ Gh. Orzea se referă, în același număr, la apariția lucrării lui Stalin, *Marxismul și problemele lingvisticii*, care „a însemnat o contribuție genială în dezvoltarea tuturor ramurilor științei și în primul rând al lingvisticii”. Articolul este un ecou al discuțiilor din cadrul sesiunii largite a Secției A VI-a a Academiei RPR și al Hotărârii care a urmat acestor discuții. (*O schimbare radicală în studiul lingvisticii*)

14 – 28 octombrie

- Cu prilejul lunii Prieteniei Româno Sovietice „România liberă” publică mai multe articole tematice, referindu-se și la vizita unei delegații sovietice care îi cuprinde pe S. P. Babaevski, N. K. Cerkasov și V. P. Nikitin. În articolul nesemnat *Participarea oamenilor de artă la activitatea sfaturilor populare* (14 octombrie) se afirmă că „oamenii noștri de artă trebuie să aibă mereu în față exemplul marilor artiști sovietici. [...] Artistul poporului N. Cerkasov, de pildă, [...] își îmbină în mod strălucit activitatea din teatru și cinematografie cu cea de deputat”. □ În numărul din 18 octombrie se vorbește despre *Minunata sarcină a ARLUS* „de a urmări cu tenacitate ca noile cursuri populare de limba rusă să fie mereu mai bine organizate, să se desfășoare cu perfectă continuitate și să poată încadra pe toți cei care doresc să studieze această limbă [...] a marelui Stalin, în care scriu savanții și scriitorii sovietici, limba popoarelor care clădesc primăvara omenirii”. □ Ediția din 21 octombrie cuprinde un fragment din C. Paustovski, *Primele frunze* și articolul lui J. Popper despre *Zorii comunismului în literatura sovietică*. Tot aici V. Porumbacu publică

poemul *Printre chiparoși* (din viitorul volum de la ESPLA, în cinstea Lunii Prieteniei Româno-Sovietice): „Am ajuns. Pe spinarea, înainte pietroasă,/ din munții pleșuvi de vecii/ printre arbori Gruzinii se simt azi acasă/ sub norii-alburii”. □ În cadrul Săptămânii Cărții Sovietice, M. Davidoglu publică în ziarul din 28 octombrie articolul ***Prietena noastră, cartea sovietică***: „Oamenii sovietici sunt drepti, cu vorba limpede, cu gândul fără ascunzișuri, bărbați în faptele lor, eroi în lupta noului împotriva vechiului. Ce cinste mai mare pentru un scriitor decât aceea ca eroii săi să pășească în primele rânduri ale oamenilor. [...] Aceasta este în realitate. Și dacă scriitorul rândurilor de mai sus va reuși să-și cuprindă în cuvinte eroul, așa cum este acesta în viață, va fi datorită exemplului găsit în cartea sovietică, asupra căreia el se apleacă, cu râvna de a învăța a școlarului.” □ Pe aceeași temă, conform Agerpres, au loc conferințe ale scriitorilor români în toată țara: la Cluj, N. Moraru, redactor șef al revistei „Viața Românească”, în Bacău, E. Camilar vorbește despre ***Cartea sovietică, sprijin prețios în transformarea socialistă a agriculturii***, la Craiova, N. Cassian, despre ***Zorii comunismului***, în Baia Mare, D. Corbea despre ***Poezia sovietică înflăcărează lupta oamenilor muncii pentru pace***. A. Baranga, S. Iosifescu, Ioanichie Olteanu, D. Botez și alții conferențiază în diferite orașe ale țării.

16 octombrie

- Într-o casetă de pe pagina a II-a a „Scânteii tineretului” este recomandată ***Literatura care poate fi folosită de propagandiștii cercurilor care studiază Statutul U.T.M., la predarea lecțiilor***. Din 24 de autori, 11 sunt sovietici: N. Ostrovski, Al. Gaidar, B. Polevoi, Șolohov etc. Dintre scriitorii români sunt recomandați M. Beniuc (*Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej*), A. G. Vaida (*Scânteii în beznă*), S. Bratu (*Vasile Roaită*), Petru Dumitriu (*Drum fără pulbere și Noaptea de Iunie*), M. Sadoveanu (*Mitrea Cocor*) etc.

19 octombrie

- „Contemporanul”, nr. 263, reia analiza asupra romanului Galinei Nicolaeva, *Secerișul*, comentat anterior de Petru Dumitriu. Silvian Iosifescu, semnatul cronicii, conchide: „Artei sovietice îi revine astăzi una dintre cele mai mărețe misiuni pe care e-a avut vreodată arta tuturor timpurilor. Ea ne aduce mărturia vremurilor de aur ale comunismului, pe care l-au visat și pentru care s-au dăruit cei mai de frunte, cei mai buni fii ai clasei muncitoare. Se înfăptuiește ceea ce era înainte lumină în zare, știință îndepărtată. Oamenii sovietici construiesc lumea armonioasă a comunismului – societatea fără clase. Și clocotul, elanul care străbate toate domeniile, în poemele și în piesele ce se scriu astăzi în Uniunea Sovietică. Ele reflectă, toate, cu forța emotivă a artei, faptul acesta fundamental, că lumina puternică a construcției comunismului scaldă astăzi viața oamenilor sovietici”

21 octombrie

- Se semnaleză în „Luptătorul bănațean” vizita scriitorului sovietic Babaevski în România și întâlnirea sa cu scriitorii și cititorii din Timișoara. Este vorba despre autorul romanului *Steagul vieții* (care închide o trilogie din care mai fac parte *Cavalerul stelei de aur* și *Lumină deasupra Pământului*) și consfăturile sale cu Filiala Timiș a Uniunii Scriitorilor.

- În „Scânteia tineretului”, Toma George Maiorescu publică poezia *Privighetoarea*, cu precizarea „În fostul Palat regal din Cotroceni se află astăzi Palatul Pionierilor”, în care imnifică planul cincinal, canalul etc.

24 octombrie

- În „Scânteia” apare articolul *Marele exemplu al literaturii sovietice*, în care Petru Dumitriu crede că faptele și personajele romanelor lui Ehrenburg, Ajaev, Șaghinian etc. constituie modele pentru eroismul în munca de construcție socialistă a românilor, inclusiv la canalul Dunăre – Marea Neagră.

25 octombrie

- Sub titlul de pagină „Să ne însușim cultura sovietică, cultura cea mai înaintată din lume”, S. Damian semnează în „Scânteia tineretului” cronica *Nemuritorii eroi din Crasnodon*, în care analizează elogios romanul *Tânăra Gardă*, de Al. Fadeev.

26 octombrie

- G. Călinescu semnează în „Contemporanul”, nr. 265, amplul articol *Literatura vieții noi*, prilejuit de „săptămâna cărții sovietice”, eveniment în cadrul căruia cunoscutul critic aduce elogii literaturii sovietice și lui Stalin. Textul este ditirambic, înțesat de citări din autori cunoscuți numai pentru că utilizează realismul socialist ca metodă de creație: „Literatura sovietică reflectă azi și în același timp deschide perspectiva înmuguririi vârstei de aur a comunismului. Opere ca *Secerișul*, a scriitoarei Galina Nikolaeva sau *Primăvara în colhozul Pobeda*, a lui Gribacev oferă de pe acum cititorului încântat adieri înmiresmate din acea «primăvară a omenirii», a orânduirii în care muncitorul cu intelectul nu se deosebește de cel manual, în care satul și orașul se confundă în aceleași așezări omenești prospere.

27 octombrie

- „Universul” anunță plecarea reprezentanților poporului român la sesiunea Consiliului Mondial al Păcii de la Viena. Din delegație fac parte M. Sadoveanu, S. Toma și Florica Mezincescu.

[OCTOMBRIE]

- În numărul din octombrie al revistei „Viața Românească” (an IV, nr 10), semnează versuri Mihai Beniuc (*Fiul Patriei* – fragmente), Veronica Porumbacu

(*Doina Craiovii*), Victor Tulbure (*Versuri despre tânărul strungar*), Letiția Papu (*În noapte scria o muncitoare*), Virgil Teodorescu (*Luptăm alături*), Mihai Novicov (*Răzbunare!*), Miha Dragomir (*Mitraliera*), Alfred Margul-Sperger ș.a. Din literatura străină sunt traduse texte din Alexei Surkov (trad. Miha Dragomir), Suri-Su-Gen și Lin Bo (trad. Tudor Măinescu), Liui-Tian și Stanislav Wigodzi, în traducerea lui Al. Philippide. □ La rubrica „Teorie și critică”, Dan Deșliu publică articolul *Perspective deschise literaturii noastre de articolele și cuvântările tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej*, acceptare entuziastă a rolului conducător al partidului în domeniul literaturii: „Principala sarcină a scriitorilor din R.P.R. este de a ajuta prin creația lor victoria socialismului, de a oglindi veridic eforturile, izbânzile și figurile constructorilor săi, pe baza minunatului material de fapte ce ni-l oferă viața”. □ La aceeași rubrică, Sică Alexandrescu publică studiul *Caragiale și editorii săi*, analiză în general corectă a edițiilor operei caragialiene. □ Mai semnează, în cadrul aceleiași rubrici, Eugen Luca (*Zorii comunismului* – cronică a romanului *Secerișul*, de Galina Nicolaeva), Paul Georgescu și Vera Călin, iar la rubrica „Recenzii”, Dan Grigorescu, Al. Oprea, Em. Vasiliu. □ Aurel Mihale continuă publicarea romanului *Ogoare noi*.

- În „Cum vorbim”, An III, nr. 9-10, acad. Iorgu Iordan revine cu un text propriu, intitulat *Pentru o lingvistică marxistă în țara noastră*, în care își face, în numele breslei și în nume propriu, *mea culpa*: „Recunoscând justețea criticilor care li s-au adus în rapoartele prezentate la cele două sesiuni academice, în discuțiile provocate de aceste rapoarte și în articolul din «Scânteia», lingviștii noștri își iau angajamentul să depună toate forțările pentru ca în cel mai scurt timp să lichideze rămășițele vechii lor formații obiectivist-idealiste și totodată să-și însușească, spre a le aplica în cercetările lor, principiile de bază ale științei marxist-leniniste și ale învățaturii staliniste despre limbă”.

- În octombrie 1951 apare la București „Tânărul scriitor”, după model sovietic, organ intern al Uniunii Scriitorilor din RPR, în scopul instruirii și formării autorilor din noua generație, pentru a nu cădea sub nocivele influențe străine, decadente, reacționare, occidentale. Încă de la *Cuvântul înainte* al primului număr, revista, coordonată de Demostene Botez și Miha Dragomir, vrea să ajungă „un organ de luptă, un inel solid al frontului nostru literar”, militând în cadrul U.S. din RPR pentru „neștirbită” introducere a liniei partinice în activitatea cenaclurilor (înființate pretutindeni și cărora PMR le acordă o atenție cu totul specială, pentru că din ele trebuie să iasă *scriitorul nou*, care la rândul său va ajuta la nașterea *omului nou*). Simultan, „Tânărul scriitor” se va lupta consecvent „pentru lichidarea rămănelor în urmă, pentru izgonirea tuturor influențelor străine, strecurate sub masca diferitelor teorii sau practici nesănătoase”. Ucenicia tinerilor autori se va face într-o conexiune permanentă cu Școala de literatură din Capitală, în care predau, printre alții,

Paul Georgescu, M. Novicov, S. Damian, D. Micu, M. Beniuc, H. Zincă, iar condeiele tinere care, se speră, vor fi puse în viitor în slujba partidului aparțin lui N. Labiș, Fănuș Neagu, I. Băieșu, I. Gheorghe, R. Vulpescu, I. Lăncrănjan, Gh. Tomozei, G. Hagi, I. D. Bălan, Lucian Raicu etc., câțiva dintre aceștia rupându-se însă în scurt timp de linia politică impusă și aducând în literatura română o altă generație de creație, cea *șazecistă*. Din 1958 „Tânărul scriitor” își schimbă numele în „Lucafărul”. Primul număr al revistei se dorește o „nouă armă vie de luptă și un îndrumar prețios în muncă”, principalul scop fiind „mobilizarea unui cât mai mare număr de forțe în activitatea creatoare a cenaclurilor literare, înarmarea lor cu principiile de bază ale activității literare”. „Tânărul scriitor” trebuie să dea, deci, tonul scriitorilor aspiranți și ajutorul ideologic pentru ca aceștia să pășească pe un drum nou, iar tribuna lor să se transforme într-un „post avansat de luptă și de onoare” al lumii noastre literare. De aceea, încă de la început, cuvântul de ordine îl dau criticii momentului, T. Șelmaru, în *Sarcinile tinerilor scriitori*, și M. Novicov, *Obiectivele principale în activitatea unui cenaclu (vezi Anexa)*). Pe lângă aceștia, revista mai cuprinde semnăturile lui N. Mihailov, critic literar sovietic (*Pentru o înaltă principialitate, pentru măiestrie artistică*), H. Zincă, (*Sectarismul – frână în dezvoltarea cenaclurilor din București*), I. Serebrianu și V. Nicorovic (*Să învățăm de la clasici*, despre recuperarea lui Coșbuc, respectiv Alecsandri), dar și rubricile constante, *Critica criticii*, *Față în față* și *Ce să citim*, aceasta din urmă conținând „povestea” unei cărți, *Drum fără pulbere* de Petru Dumitriu (se reproduce un fragment din roman).

- „Cultura poporului” celebrează Luna Marii Prietenii Româno- Sovietice. În sumar sunt prezenți Cezar Petrescu, cu articolul *Învățătorul cel nou din Stolniceni*, și V. Eftimiu, cu *Hatmanul Merceveschi*.
- Revista „Muzica” îl omagiază pe „exilatul” George Enescu, dedicându-i un articol și lui Nicolae Filimon, considerat primul nostru critic muzical.
- „Scânteia” se mută din vechiul sediu (fostului Palat „Curentul” al lui Pamfil Șeicaru), în noua ei „Casă” (actuala Casa Presei Libere), după ridicarea primelor clădiri din ansamblul arhitectonic, care nu a fost însă finalizat niciodată.
- „Îndrumătorului cultural” include articole semnate de P. Constantinescu-Iași, despre Luna Prieteniei Româno Sovietice, I. Bubă – despre T. Neculuță, N. Colupaev – *Cum luptă poporul chinez pentru cultura nouă*.
- În numărul din octombrie al „Almanahului literar” sunt prezenți A. E. Baconsky, cu *Portrete din Munții Apuseni*, Aurel Rău, *Cuvintele Lui*, Miron Radu Paraschivescu, *La mulți ani*. □ Sumarul revistei mai conține nuvela lui Remus Luca, *La Toplița într-o primăvară*, povestirea lui M. Novicov, *Vasca*, o rubrică intitulată „Carnet sovietic – Împotriva inerției în munca artistică”, dar și articolele Zorinei Mocanu și I. Văleanu, *Clujul sărbătorește Luna Marii Prietenii*, respectiv *N. K. Cerkasov în mijlocul oamenilor de teatru din Cluj*.

[OCTOMBRIE – DECEMBRIE]

- Numărul 4 din „Studii” cuprinde Raportul de Activitate al Institutului de Istorie și Filosofie din București (prezentat de Petre Constantinescu-Iași), Darea de seamă asupra activității secției de istorie a Institutului similar din Iași (Jean Livescu) și Raportul Institutului din Cluj. De asemenea, sunt prezentate Raportul tov. L. P. Beria, la Ședința solemnă a Sovietului moscovit, consacrată celei de-a 34-a Aniversări a Marii Revoluții Socialiste, cuvântarea Anei Pauker la ședința solemnă a evenimentului și telegramele adresate lui Gheorghe Gheorghiu-Dej cu prilejul împlinirii vârstei de 50 de ani. □ În același număr, M. Roller trasează coordonatele *Cu privire la întocmirea programului de cercetări istorice pe 1952* (este vorba despre o stenogramă revizuită și prescurtată a concluziilor trase după dezbaterile Secțiunii de Istorie și Filosofie a Academiei RPR din 9.10.1951, în ședința lărgită cu delegații institutelor și catedrelor de Istorie și Filosofie din București, Iași și Cluj): „Nu avem dreptul să negăm cuceririle reale de pe tărâmul cercetărilor istorice, dar ar fi o mare primejdie să ne culcăm pe laurii cucerii și să nu vedem manifestările științifice ale unora și lipsurile noastre, care sunt serioase. [...] Rămâne să se dea atenție și documentelor de după 23 August 1944 și mai ales să se lărgească programul studiilor cu privire la istoria modernă și contemporană”.

NOIEMBRIE

2 noiembrie

- În „Contemporanul”, nr. 265, Eugen Frunză semnează poemul *Luminile roșului Octombrie*: „Sfântă fie ziua-n care/ Din jertfe grele, vitejești/ S-au luminat și-n țara noastră/Atâtea palide ferești// Când de la Smolnâi revărsându-și/ Lumina-n steaguri purpurii,/ Și-aici la noi se aprinse focul/ Nemuritoarei bucurii.// Căci nu-i nimica sfânt pe lume/ Și nu-i pe lume vreun popor/ Să nu se-adape din lumina/ Acelui foc renăscător// Și nu-i popor să nu slăvească/ în tot ce are drag și sfânt/ Pe Stalin, marele prieten,/ Stegarul păcii pe pământ”

4 noiembrie

- În „România liberă”, M. Novicov celebrează Marea Revoluție Socialistă din Octombrie prin articolul *Cultura sovietică, cultura libertății*. Revoluția bolșevică ar fi deschis „era unui asemenea avânt în dezvoltarea culturii umane prin aceea că pentru prima dată în istorie ea a subordonat în întregime preocupările culturii intereselor omului. Savanții, scriitorii, artiștii, inginerii și tehnicienii, inventatorii sovietici se ridică în creația lor la înălțimi neatinse în trecut pentru că – însuflețiți de ideile lui Lenin și Stalin – consideră fiecare act de creație în primul rând ca un act de slujire a poporului. Actul de creație a devenit într-adevăr liber pentru că nimic nu-l mai oprește pe creator să dea tot de ce este capabil, să-și valorifice până la limită forțele. Crescuți în lumina

idealurilor socialiste, creatorii sovietici nici nu pot concepe creația altfel. În aceasta constă măreția și forța umanismului socialist. Marii creatori ai tuturor timpurilor au creat cu înfrigurare, hrăniți de speranța că geniul lor îi va aduce până la urmă să vadă *țara făgăduinței*, adică acea lume în care nimic să nu mai împiedice dreptul omului la fericire. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a deschis era dezvoltării într-o nimic stingherită a culturii”.

6 noiembrie

- În „Scânteia Tineretului”, Veronica Porumbacu semnează poezia *Aici a trăit Lenin*, iar Nicolae Țic *Comsomolskul nostru*.
- La Viena, la sesiunea Consiliului Mondial al Păcii, Mihail Sadoveanu rostește un discurs despre felul cum poporul român urmează exemplul culturii sovietice și învățăturile lui Stalin, despre minciunile și calomniile regimurilor capitaliste etc.

7-9 noiembrie

- Edițiile din aceste zile a tuturor publicațiilor românești sunt centrate pe două evenimente importante ale mitologiei comuniste: aniversarea din Octombrie și a zile de naștere (50 de ani) a lui Dej. În acest context, „Lupta Moldovei” publică poezia *1917* de A. Toma și schița *Brigadierii lui Biliuță* de Gabriel Mărgărit, respectiv *Cântec pentru Tovarășul Gheorghiu Dej* de M. Beniuc și *De ziua ta ani mulți eu îți urez*, poem al aceluiași G. Mărgărit. □ „Luptătorul bănățean” prezintă *Măreața Demonstrație a oamenilor muncii din Timișoara sub steagul Marelui Octombrie, pentru Pace și Socialism*. □ Al. Jebeleanu este prezent în aceeași publicație cu o *Scrisoare către Tovarășul Gheorghiu Dej*: „În seara asta eu te simt aproape/ În sediul Comitetului Central/ Te simte și strungarul lângă el/ Și ortacul turnător de la furnal/ De acolo, de pe Dâmbovița lină/ Eu știu c-avântul nostru-l urmărești / Și atuncea când brigada mi-e în frunte/ Îți simt căldura mâinii părintești”.

9 noiembrie

- Dan Deșliu publică în „Scânteia” fragmente din poemul *Sub steagul partidului*, o biografie revoluționară a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, de la plecarea din satul său bistrițean, prin anii petrecuți în carceră pentru convingerile sale comuniste, până la așezarea în fruntea poporului său căruia îi arată cărarea deschisă de Revoluția din Octombrie.
- În „Contemporanul”, nr. 266, Sabin Drăgoi pledează pentru o justă atitudine a compozitorilor față de folclor. Autorul se folosește de „prilejul aniversării a 30 de ani de luptă a Partidului”, când „s-a putut constata cu și mai multă limpezime existența unei bogate tradiții a cântecelor comuniștilor ilegaliști, tradiție pe care compozitorii noștri sunt dator să o adâncească, să o valorifice în creația lor. Devine tot mai limpede că folclorul nu e deloc opus cântecului de

mase și că acesta din urmă îl poate influența în mod serios pe cel dintâi, mărimu-i capacitatea de a exprima în graiul muzical specific poporului un conținut actual, revoluționar”. □ V[ictor] F[elea] semnează doar cu inițialele un text critic la adresa veselei reviste *Urzica* (**Despre unele greșeli ale revistei „Urzica”**). □ La pagina 3, A. Toma îi dedică un poem sărbătoresc *Tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej*. □ Un reportaj al lui Al. Andrițoiu este dedicat, de asemenea, aniversării lui Dej: „Lângă un stâlp, bătrâni, pionieri, femei, tineri. Alături, cutia cu becuri, jerbe de flori, crengi de brad. Și în fața lor, un tablou mare: chipul tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej.” (*Lumina în sat*) □ Pe ultima pagină a „Contemporanului”, S. Damian scrie despre **Mocirla literară a titofasciștilor**: „Literatura titoistă răspândește obscurantismul, slăvește modul de viață american, împrășcă cu noroi realizările Uniunii Sovietice și ale altor țări de democrație populară. [...] Zadarnic încearcă acești scutieri literari titofasciști să înșele poporul iugoslav și pe scriitorii lui cinstiți, revoluționari”.

11 noiembrie

- În nr. „România liberă, Leon Sărățeanu recenzează poemul lui Beniuc *Cântec pentru tovarășul Gheorghe Gheorghiu Dej* în articolul **Chipul iubitului conducător al poporului nostru oglindit într-o mare creație artistică**: „Poemul tovarășului M. Beniuc reprezintă un categoric succes al literaturii noastre. Pe masa oamenilor muncii din patria noastră o nouă operă literară de înalt nivel artistic stă gata să îmbogățească sufletul și mintea cititorului, împărțându-i o experiență de viață de o excepțională bogăție, oferindu-i o strălucită pildă și învățătură, pilda și învățătura vieții iubitului nostru tov Gheorghe Gheorghiu Dej. Poemul lui M. Beniuc pe care autorul făgăduiește să-l continue cu un cântec despre viața noastră nouă, de azi, și rolul conducător al lui Gheorghiu Dej în făurirea ei, răspunde simțămintelor celor mai calde ale maselor largi muncitoare din patria noastră. În acest *Cântec*...răsună acordurile inimii întregului nostru popor muncitor”. □ Maria Banuș semnează în acest număr fragmente din poemul *Sub stele tinere*, dedicat, ca și textul lui Beniuc, „conducătorului iubit”: „De aceea când patria noastră-l slăvește/ Pe cel mai bun dintre fii/ Acesta e darul ce-am vrut să-i aducem/ Din țara cu munți arămii.”

15 noiembrie

- Ion Marin Sadoveanu dezbate problemele literaturii sovietice în articolul **Scriitorii și popoarele lor**, publicat de „Universului”. □ Pe teme similare, Ioachim Botez discută despre *Copilăria lui Tolstoi*, în același ziar din 21 noiembrie.

16 noiembrie

- În „Contemporanul”, nr. 267, Mihail Sadoveanu prezintă câte ceva despre ciclul de **Manifestări pentru pace la Viena**. Autorul se referă la a doua sesiune

a Consiliului Mondial al Păcii, ținută în capitala austriacă. Deși atmosfera e rece, specifică războiului, M. Sadoveanu nu îi găsește și alte semnificații: „A mai avut loc la Viena în acele zile o întâlnire a scriitorilor austrieci cu scriitorii străini, membri ai Consiliului Mondial al Păcii. Adunarea s-a ținut într-o frumoasă sală de concerte și conferințe, cu participarea unei mulțimi dese de intelectuali vienezi. Scena a fost a scriitorilor, parterul și balcoanele ale unui public entuziast care a aplaudat-o pe Ko-Mo-Jo, pe Pablo Neruda, Jorge Amado și mai ales pe Ilya Ehrenburg”. □ Sami Damian semnează cronică la romanul *Cumpăna lucrurilor*, un roman politic de la început la sfârșit: „Problema eroului pozitiv frământă acum în mod deosebit pe scriitorii noștri. Jianu a încercat să facă un pas înainte în rezolvarea acestei probleme. Dar el nu a pătruns adânc în viața eroului său, coborându-l la mentalitatea și preocupările unui intelectual mic burghez. El a încercat să-l «umanizeze» – fără a vedea umanitatea adevărată a unui asemenea om în activitatea lui socială – imaginând o boală gravă pe care trebuie s-o biruie, adăugându-i apoi o poveste sentimentală, de dragoste. Desigur, nu aceasta este calea firească, justă pentru zugrăvirea omului celui mai înaintat din zilele noastre”. □ La pagina 6, Gabriela Dulgu scrie despre „*Fața și reversul*” *diplomației dolarului*. Tonul este cu totul amenințător: „De 6 ani încearcă autorii complotului condus de guvernul USA împotriva păcii popoarelor să transforme Organizația Națiunilor Unite într-o nouă Ligă a națiunilor, într-o platformă «legală» de declanșare a celui de-al treilea carnagiu mondial”.

17 noiembrie

• O recenzie a romanului *Drum fără pulbere*, de Petru Dumitriu, apare sub semnătura lui Sergiu Fărcășan în „Scânteia” (*O carte a construcției socialiste. Romanul „Drum fără pulbere” de Petru Dumitriu*). Cronică furnizează câteva informații în legătură cu o dezbatere organizată de revista „Viața Românească”, în spiritul epocii, pe marginea romanului lui Petru Dumitriu, cu muncitorii de la canal care au, din punct de vedere ideologic, opinii favorabile”. □ În același număr al ziarului, apare poezia lui Dan Deșliu *Călăi, să luați aminte!*, avertisment dat „slugilor” imperialismului american care îl condamnaseră pe Nikos Beloianis, comunist grec, la moarte. □ Pe aceeași temă, „România liberă” publică (în numerele din 17 și 18 noiembrie) un *Protest* adresat președintelui Adunării Generale a ONU și guvernului grec, împotriva sentinței criminale a tribunalului „fascist” de la Atena. C. Balmuș, Gh. Stere, Gh. Orzea, M. Ralea sau Traian Săvulescu se opun categoric condamnării la moarte a grupului de patrioți greci, cerând anularea pedepsei și punerea acestora în libertate. La rândul său, Camil Petrescu crede că „o asemenea sentință nu se poate justifica prin nimic, iar anularea ei se impune fără întârziere”. În același număr al „României libere”, Geo Bogza publică amplul reportaj *Nopți albe la Leningrad* (publicat în volum, în 1951).

23 noiembrie

- Aurel Baranga continuă, în „Scânteia”, campania împotriva imperialismului occidental, avându-i ca ținte pe Vișoianu, Crețeanu, Grigore Gafencu și Tilea, „moșieri expropriați, foști fabricanți și bancheri, unelte, ieri, ale gestapoului, azi agenți ai spionajului american”. (*Odioșii cațavenci de sub pulpana lui Morgan și Rockefeller*)

- În „Contemporanul”, nr. 268, Cicerone Theodorescu semnează poemul *Balada grănicerului rănit*, în care îi glorifică pe apărătorii gliei strămoșești: „Câmp alb, de mușețel în floare:/ O pavăză a păcii, iar/ Cu viața lui biruitoare/ Stă grănicerul la hotar.” □ Mihai Gafița salută primul număr al revistei „Tânărul scriitor” o publicație nou înființată, care se desfășoară în două direcții principale: „În primul rând, se militează pentru ridicarea nivelului ideologic și profesional al tinerilor scriitori. [...] În al doilea rând, revista face educație cetățenească a tinerilor scriitori, ocupându-se îndeaproape de introducerea unei discipline în munca de creație, de organizare a muncii cenaclurilor, de problema atragerii și creșterii noilor cadre scriitoricești”. □ Pe aceeași pagină (4), Laurențiu Fulga se confesează privitor la colaborarea dintre teatru și autorul dramatic: „Teatrul trebuie slujit cu cinste și cu însuflețire. Dramaturgul trebuie prețuit ca atare. Între teatru și dramaturg nu pot exista puternice punți de legătură, decât dacă principiile colaborării lor sunt izvorâte din cel mai adânc devotament pentru cauza lor comună, cauza clasei muncitoare”.

- „România liberă” semnaleză deschiderea Plenarei Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii din RPR, în care Emi Siao, secretar al Consiliului Mondial al Păcii, i-a înmănat lui Sadoveanu Medalia de Aur pentru romanul *Mitrea Cocor*. Sadoveanu rostește un discurs despre cartea sa: „Meritul cel mare al ieșirii ei la lumină e al conducătorilor României noi, al PMR, care cu energie a smuls din nedreptate și nefericire poporul muncitor, ducându-l spre viața nouă, spre socialism. Autorul lui *Mitrea Cocor* vreme de jumătate de veac s-a întristat alături de eroii săi de predilecție, umiliții și obijduiții vieții, până ce, în sfârșit, iată, a putut ajunge să se bucure, cu Mitrea Cocor și frații lui plugari și muncitori de viața nouă ce li s-a deschis.” Au mai vorbit cu acest prilej Traian Șelmaru, Florica Mezincescu și Sorin Toma.

24 noiembrie

- La Editura de Stat pentru literatură și Artă este publicat volumul colectiv *Pentru realismul socialist în literatură și artă*, adunând articole ale teoreticienilor marxist leniniști ai momentului din URSS: V. Ermilov, P. Trofimov, L. Timofeev, G. Abramovici. Punând în discuție lucrarea clasică a lui Stalin, *Marxismul și problema lingvisticii*, V. Ermilov lămurește *Unele probleme ale teoriei realismului socialist*. „Arătând că «limba ca mijloc de comunicare între oameni în societate servește în egală măsură toate clasele societății și manifestă din acest punct de vedere un fel de indiferență față de clase» tovarășul

Stalin subliniază în mod deosebit tendința claselor exploatare de a vicia limba națională a întregului popor”. Într-un al doilea studiu, *Frumosul este viața noastră*, același critic sovietic crede că literatura s-a rupt, în sfârșit, definitiv, de toate influențele decadente, ale naturalismului vulgar burghez, de „cotidianul șters, prozaic, cu toate tendințele mascate sub steagul imparțialității obiective și a *nepartinității* care-și fixa atenția cu exclusivitate asupra rămășițelor trecutului”. □ În *Problema tradiției și a inovației în literatura sovietică*, L. Timofeev laudă operele lui Gorki și Fadeev, care au demascat individualismul burghez și forma sa absolută, fascismul, iar G. Abramovici (*În jurul problemei personajului literar*) îl dă ca exemplu de protagonist ideal pe Pavel Corceaghin, conținutul concret al tuturor trăsăturilor acestuia fiind determinat de partinitatea sa bolșevică. □ P. Trofimov ajunge la un fel de concluzie, pe drumul colegilor săi: „Literatura și arta sunt chemate nu numai să meargă în pas cu cerințele poporului, ele sunt datoare să și dezvolte gustul artistic al poporului, îmbogățindu-l cu idei noi, făcându-l să progreseze. Arta sovietică are menirea de a reda și proslăvi tot ce este mai înaintat, mai frumos, tot ce are viitorul de partea sa. Morala comunistă și arta socialistă au un mare țel comun: *lupta pentru comunism*”. Funcția propagandistică și „formativă” a literaturii este ferm subliniată prin ideea că scriitorii, „raportând cele reprezentate la idealurile afirmate de ei, acționează ca niște *ingineri ai sufletului omenesc*, ce făuresc frumusețea caracterelor umane”.

25 noiembrie

- „Luptătorului bănățean” preia din „Viața Românească” poemul *Fântâna din Coreea*, de Eugen Jebeleanu.
- Al. Gurghianu traduce din poetul coreean Te Ghi Cen, *Din strada care arde*, în „Făclia Ardealului”. □ În același număr este prezent și M. Zaciu, cu povestirea *Eroism*.

30 noiembrie

- Bălcescu este comemorat în „Universul”, la 99 de ani de la dispariție, într-un portret de Anton Coman.
- În „Contemporanul”, nr. 269, Mihai Beniuc anunță că *Se apropie centenarul nașterii lui I. L. Caragiale*, prilej de a face o amplă trecere în revistă a operei și vieții dramaturgului. Beniuc extrage nenumărate exemple despre „prigoana și ura clasei dominante”, care „făcea haz de necaz, ca și cum nu pe ea ar fi privit-o, și direct și indirect, ceea ce, cu neîntrecutul său spirit, Caragiale spunea prin scrisul său”. După ce vorbește cu pasiune despre „revelatoarea atitudine din 1907 – de altfel nu prima și nu singura – a lui Caragiale”, autorul își încheie articolul în termenii: „Prin valorificarea, în lumina adevărului, cu ajutorul științei marxist-leniniste, prin studierea mai profundă a operei lui Caragiale, cu prilejul centenarului, noi continuăm să

desfășurăm mai departe lupta împotriva ideologiei burgheze: curățăm sâmburele viu al acestei minunate opere de coaja de minciuni în care l-a învăluit reaua credință a criticii burgheze, dăm pe Caragiale, pe cel mai de seamă reprezentant al realismului critic în țara noastră, poporului său”. □ În dezbaterile consacrate „războiului rece”, intră și Valentin Silvestru cu textul *Persoane selecționate*, în care arată cum „campaniile popoarelor pentru apărarea păcii încurcă din ce în ce mai serios socotelile imperialiștilor americani”. Persoanele „selecționate” beneficiază de grija serviciului american de spionaj. Drept exemplu, Valentin Silvestru îi dă pe Eftimie Gherman, fost spărgător de grevă și agent provocator.

[NOIEMBRIE]

- „Cum vorbim”, An III, nr. 11, publică textul *Scrisoare adresată tovarășului Stalin*, prin care Consiliul Științific al Institutului de lingvistică al Academiei de Științe din U.R.S.S. aniversează un an de la apariția lucrării *Marxismul și problemele lingvisticii*.

- „Almanahul literar”, nr 11, include versuri de V. Felea, *Tânărul miner*, A. Rău, *Grădinarul*, dar și o cronică teatrală de Ion Brad și Petre Stoica, *D’ale carnavalului pe scena Teatrului Național din Cluj* și o recenzie a lui Dumitru Drumaru, *Pe marginea unei ediții critice din opera lui Coșbuc* (Editura de Stat). Totodată, Dan Costa (C. Regman) amintește care sunt *Problemele criticii literare în discuția scriitorilor clujeni* (despre întrunirea Filialei din 28.10.1951).

- Numărul din noiembrie al revistei „Viața Românească” (an IV, nr. 11) nu cuprinde prea multe texte demne de semnalat. În cadrul rubricii „Teorie și critică”, Mihai Gafița publică articolul *Exemplul literaturii sovietice*. □ La rubrica „Recenzii” apare semnătura lui H. Zalis. □ Poezie publică Miha Dragomir, Valeria Boiculesi, Constanța Tudorache, Mircea Bonda. □ Eugen Jebeleanu și Virgil Teodorescu apar ca traducători ai textelor lui A. Tvardovschi, respectiv Te-Chi-Cen. □ La rubrica „Orientări”, Nicolae Moraru semnează niște note de drum *Prin R.S.S. Bielorusă*. □ Secțiunea de proză este susținută de a treia parte a romanului lui Aurel Mihale, *Ogoare noi* și de sovieticul Mihail Luconin care semnează nuvela *Zile de muncă*, tradusă de Al. Ionașcu și Tiberiu Utan.

DECEMBRIE

1 decembrie

- În „Scânteia tineretului”, Ștefan Iureș semnează poemul antiimperialist *100 milioane de dolari – răsplată pentru cei mai buni tâlhari*. „Tâlharii” sunt Gafencu, Ring, Crețeanu și alți transfugi puși în slujba imperialismului american, care denigrau înfăptuirile din țara noastră.

2 decembrie

- „România liberă”, propune, într-o scurtă prezentare la rubrica (nesemnată) „Ce să citim”, volumul de *Nuvele* al lui Petru Dumitriu apărut la ESPLA, adunând *Bijuterii de familie*, *Vânătoarea de lupi*, *Dușmănie*, *O sută de kilometri* și *Bedros din Bazargic*. Construite de pe pozițiile de luptă ale clasei muncitoare, se spune în prezentare, „nuvelele îmbrățișează aspecte dintre cele mai caracteristice ale noii noastre realități, ca și ale luptei poporului pentru a dobândi zilele luminoase de astăzi. [...] Măiestria artistică pe care o vădese câte și cinci nuvelele, bogatul lor conținut de idei, fac ca aceste lucrări ale lui Petru Dumitriu să se înscrie printre ascuțitele arme de luptă ale poporului nostru muncitor. În acest sens considerăm ca deosebit de utilă retipărirea și reunirea într-un volum a acestor nuvele.”

7 decembrie

- În „Contemporanul”, nr. 270, Eugen Luca scrie despre ***O realizare importantă a poeziei noastre***, referindu-se la volumul *Mărturii*, de Veronica Porumbacu: „Volumul *Mărturii* impresionează în primul rând prin varietatea și diversitatea tematică. Răsfoind cartea, cititorul simte clocotul actualității, constată cât de bogat răsună în versurile poetei această actualitate”. Se mai precizează că volumul cuprinde un întreg ciclu de poezii închinat Uniunii Sovietice, „înmănunchiate într-un carnet de drum prin marea țară prietenă”. □ În pagina 3 sunt reproduse versurile lui Vladimir Maiakovski *Înăbușiți războiu-n fașă*.

8 decembrie

- Conform lui M. Nițescu (vol. *Sub zodia proletcultismului*, Humanitas, 1995, p.74) în 1951 guvernul SUA a înaintat ONU un raport, intitulat *Mărturii asupra violărilor prevederilor drepturilor omului și ale tratatelor de pace de către România, Ungaria și Bulgaria*. În contrareacție, „Guvernul RPR a dat o declarație de dezmințire în legătură cu acest raport”. În acest context, „Contemporanul”, nr. 270, publică articolul fără semnătură ***Când gangsterii vorbesc de drepturile omului***, fără a se spune însă „care erau acuzațiile exacte cuprinse în raportul SUA”, nici declarația guvernului român nefiind publicată în presa noastră.

13 decembrie

- Ca și restul publicațiilor, „Universul” prezintă ample reportaje, discursuri și comentarii de la Conferința Partizanilor Păcii din URSS.

14 decembrie

- În „Contemporanul”, nr. 271, S. Damian recenzează o culegere de reportaje semnate de: A. E. Baconsky, Maria Banuș, Ion Călugăru, Eusebiu Camilar,

Dumitru Corbea, Petru Dumitriu, Dumitru Ignea, Elisabeta Liu și Ion Vitner, editată în cinstea aniversării lui Gh. Gheorghiu-Dej: „Este de ajuns să citești zi de zi ziarele, să urmărești știrile sau informațiile mai cuprinzătoare care vorbesc despre noile construcții, despre invenții, despre realizările însemnate obținute în diferite sectoare ale producției, ca să simți cât de dinamic este ritmul construirii socialismului în țara noastră, cât de repede bate pulsul muncii creatoare”.

15 decembrie

- În „România liberă” se consemnează *Hotărârea* Consiliului de Miniștri al RPR pentru instituirea Comitetului Național Jubiliar al conducerii și organizării sărbătoririi Centenarului nașterii lui Caragiale la 30 ianuarie 1952, din care fac parte, printre alții, M. Beniuc, G. Călinescu, Gala Galaction, Perpeșcius, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, M. Sadoveanu (președinte al Comitetului), Z. Stancu, I. Vitner ș.a. Pe tot parcursul lunii decembrie ziarul va publica diferite texte consacrate evenimentului. Planul de activitate, incluzând și un ciclu de conferințe dedicate subiectului, apare în numărul din 19 decembrie. M. Novicov, secretarul U.S., este autorul textului *În pragul centenarului Caragiale*, publicat la 22 decembrie. În ediția din 28 decembrie apare un rezumat despre conferința lui Camil Petrescu susținută cu o zi înainte, în sala Maxim Gorki, privind *Semnificația operei dramatice a lui I.L. Caragiale*. „Arătând că opera lui Caragiale are un caracter realist critic și că marele scriitor s-a inspirat din realitatea imediată a vieții sociale, conferențiarul, după ce a făcut o amplă trecere în revistă a evenimentelor istorice care au dus la monstruoasa coaliție burghezo moșierească a citat cuvintele marelui Caragiale, prin care acesta condamna oligarhia ce guverna pe atunci țara. [...] Demascând manevrele criticii burgheze, care s-a ocupat mai ales de ridicolul înfățișării personajelor lui Caragiale și a trecut sub tăcere aspectul lor odios, de exploatare, de afaceriști și politicieni verșoi conferențiarul, a arătat că *O scrisoare pierdută*, care e punctul culminant al operei lui Caragiale și în același timp unul dintre piscurile literaturii universale, este neasemuit de bogată în semnificații. În încheiere acad. Camil Petrescu a spus: *În trecut muncitorimea a iubit pe Caragiale ca pe un tovarăș de luptă, azi ea îl sărbătorește cu strălucire ca pe un tovarăș de biruință.*”
- „Lupta Moldovei” cuprinde schița lui Horia Zilieru, *Schimb de onoare*, în cinstea Conferinței Regionale de Partid.

16 decembrie

- M. Sevastos și D. Botez publică în „Universul” articolele *Aniversarea lui Caragiale*, respectiv *Contribuția poezilor*.

18 decembrie

- Constantin Ciopraga discută despre *Regimul de democrație populară în sprijinul dezvoltării literaturii și artei*, în „Lupta Moldovei”: „Rezolvarea cu

ajutorul esteticii și solilor artei sovietice a unor probleme fundamentale a dus la înțelegerea fecundă a concepțiilor despre eroul constructiv, unitatea dintre conținut și formă, măiestria artistică etc., hotărâtoare în orientarea creatorilor. Ei răspund cosmopolitismului din arta burgheză prin marile construcții ale culturii socialismului, opere care se vor difuza prin Combinatul Casa Scânteii înspre miile de biblioteci de la orașe și sate. [...] Combătând *schematismul, vulgarizarea, rămânerea pe loc prin repetarea mecanică a situațiilor, formalismul și intimismul individualist*, literatura și arta noastră cultivă eroismul în muncă, reflectă omul nou, revoluționar, este optimistă și încrezătoare în perspectivele viitorului realist socialist”. Sunt date ca exemple modelele deja clasice ale noului curent literar, Petru Dumitriu, Dan Deșliu, Veronica Porumbacu, dar și scriitorii ieșeni care au înțeles toate aceste schimbări și s-au alăturat colegilor din București, N. Țațomir, I. Istrati, Sanda Faur.

19 decembrie

- Al. Jebeleanu comentează în „Luptătorul bănățean”, noul volum al Veronicăi Porumbacu, *Mărturii*: „Un factor hotărâtor în evoluția poetei a fost cunoașterea poeziei sovietice. Veronica Porumbacu a tradus în românește volumul *Versuri alese* de Șt. Scipaciov. Poeta a avut posibilitatea să studieze în amănunțime arta marelui poet sovietic. Aceasta a ajutat-o să-și perfecționeze meșteșugul artistic și să dea creații valoroase. Poeta crește și se dezvoltă odată cu poezia noastră, făcând în continuu pași înainte”.
- L. Tismăneanu recenzează în „Scânteia tineretului” *Volumul 11 al operelor tovarășului Stalin*, „izvor de învățăminte în lupta pentru educarea comunistilor în spiritul vigilenței revoluționare și al intransigenței de clasă, în spiritul luptei necruțătoare împotriva agenților dușmanului de clasă”.

21 decembrie

- „Făclia Ardealului” apare într-o ediție omagială, *Spre slava marelui Stalin*, cu un poem-fluviu specific *cultului personalității* și *Cuvântul scriitorilor sovietici către tovarășul Stalin*: A. Tvardovski, M. Isacovski, A. Surkov și N. Gribacev, în traducerea lui Aurel Rău. „Noi am venit acum să v-amintim/ Ce nesfârșit vă îndrăgesc popoare/ Cât de aprins, părinte, vă iubim/ Cu fiecare an și zi sub soare”. Și nr 298 din „Universul” îi este dedicat lui Stalin.

20 decembrie

- „Scânteia tineretului” publică un fragment din romanul *Nepoții lui Horia* de Petru Vintilă, în pregătire la Editura Tineretului a CC al UTM. Romanul – se afirmă în prezentare – „arată cum oamenii muncii de astăzi din munții Apuseni, îndrumați și educați de partidul clasei muncitoare, înfrângând greutățile, izbînd în față dușmanul de clasă, luptă pentru triumful vieții noi în țara noastră, pentru apărarea păcii”.

22 decembrie

- „Scânteia” publică articolul cu titlul *Copii în soare – copii în negură*, în care Nina Cassian realizează o antiteză între soarta fericită a copiilor din țara noastră și a celor din „lagărul capitalist”. Nu scapă criticilor politica lui Tito care, „urmând exemplul stăpânilor săi de peste ocean”, „duce aceeași politică de exploatare a copilului”.

28 decembrie

- În „Contemporanul”, nr. 273, p. 1, Mihai Beniuc semnează articolul *În pragul noului an*, text cu citiri din opera lui Grigore Alexandrescu care se transformă repede în prilej de a vorbi (scrie) despre *omul sovietic*, temă predilectă a „Contemporanului”: „Oamenii care în Uniunea Sovietică transformă natura schimbând pustiul în grădini, deșertul în mări, întorcând cursul apelor, săpându-le o matcă nouă, ori zidesc orașe luminoase cum n-a mai cunoscut scoarța pământului, pot fi oare ispitiți de altceva decât de minunatul viitor, de comunismul al cărui tărâm ei încep să-l simtă sub picioare? Sau oamenii din țara noastră, simțindu-se prieteni cu cei din Urali, de pe Don sau de pe Volga, fiind ajutați de aceștia – pot ei crede oare în altceva decât în marile construcții socialiste ce se înalță sub mâinile lor – decât în Canalul Dunăre – Marea Neagră, decât în hidrocentralele electrice, decât în gospodăriile colective ce înfloresc pe întinsurile țării [...] Cu această încredere trece poporul nostru pragul anului 1952, urmându-și drumul său suitor, construindu-și fericirea sa și a generațiilor viitoare”.

29 decembrie

- Dan Deșliu publică în „Scânteia” articolul antioccidental *Zorii lui 1952*, în care opune denigrărilor și uneltirilor războinice ale imperialismului, voința de pace a popoarelor conduse de Stalin: „Înfăptuind cuvintele marelui conducător al frontului păcii, poporul nostru pășește bucuros în noul an. El știe că dacă stalin a spus așa – așa va fi!”
- Geo Bogza publică în „România liberă”, sub moto-ul „Povestea cineva, undeva, într-o seară”, o schiță-reportaj, *Cărți de vizită*, punând față în față caricaturi ale trecutului burghez (senatorul moșier) cu prefăceri ale prezentului și imaginea *omului nou* – muncitor, maistru, sudor, laminator etc.

30 decembrie

„România liberă” publică, sub semnătura lui Sorin Petrescu, *Plugușorul lui 1952*: „Ia mai ziceți măi flăcăi/ Roata peste țară, măi/ Peste țara șantier/ Cu mândre opinci de fier/ Hăi, hăi!” □ Într-un scurt reportaj Georgeta Horodincă se referă la munca unor scriitori și artiști chiar și în preajma Sărbătorilor de iarnă. M. Beniuc are în lucru poemul *Fiul patriei*, Al. Jar scrie romanul *Undeva pe Dunăre*, A. Mihale vrea să refacă diferite părți din romanul *Ogoare*

noi, Alfred Mendelsohn încearcă să transforme în operă poemul *Lazăr de la Rusca*, Ligia Macovei își dorește să realizeze un portret *De ziua tovarășei Ana* (Pauker) ș.a.m.d. „Noul an 1952 – conchide G. Horodincă – găsește pe oamenii de artă din țara noastră la posturile lor de militanți activi în frontul ideologic, scrutând cu încredere viitorul luminos al patriei”.

[DECEMBRIE]

- „Cum vorbim”, An III, nr. 12, nu pierde niciun prilej de a cita, indiferent de subiect, lucrarea lui I.V. Stalin *Marxismul și problemele lingvisticii*. Faptul apare inclusiv în articolul dedicat lexicului din „Sportul popular”, ziar menit „să răspândească dragostea pentru sport în masele largi ale poporului nostru” și care „trebuie să-și îndeplinească această misiune folosind o limbă cât mai înțeleasă de toți”. Adevărat panaceu lingvistic, Stalin este invocat în trei prilejuri, absolut inutile, de Florica Dimitrescu: „Vorbind despre jargoane, I. V. Stalin ne arată că «esențialul, adică majoritatea covârșitoare a cuvintelor și structura gramaticală, este luat din limba național»”. (loc. cit.).

- „Tânărul scriitor”, nr. 2, adună în sumar câteva articole semnate de G. Munteanu, *Semion Babaevski, despre problemele vieții și ale creației artistice*, A. Cernescu, *Școala noastră dragă*, D. C. Micu, *Câteva mijloace de tipizare folosite de Ioan Slavici*, și Toma George Maiorescu, *Câteva probleme de bază ale creației scriitorilor*. În articolul *O greșală din care se poate învăța*, Eugen Luca pornește de la textul *Când poetul se depărtează de viață*, apărut în „Scânteia”, care „constituie un îndreptar prețios pentru dezvoltarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist. După ce se referă la „pericolul pe care îl reprezintă tendința unor poeți de a înlocui marile teme ale construcției socialismului, ale reprezentării omului nou în toată măreția și complexitatea lui sufletească, prin exprimarea unor sentimente mărunte, individualiste, semnalate de „Scânteia” în poeziile Mariei Banuș și ale lui Miha Dragomir, Eugen Luca își dovedește vigilența surprinzând, și el, în numere diferite ale „Almanahului literar” de la Cluj, astfel de „ezități” la tânărul poet Ilie Purcaru. Purcaru este inițial laudat pentru poemul *Însămânțări* („Almanahul literar”, nr. 3/1951) fiindcă „tânărul acesta pașnic – eroul din poezie – (n. n.), care mângâie semințele grele, știe că, peste ocean, Wall-Street-maniile pregătesc un nou măcel” și decăzut din onoruri pentru că în *Cântec despre noi doi*, („Almanahul literar”, nr. 5/ 1951), ratează actul artistic prin separația artificială între sentimentele individuale. Concluzia lui Eugen Luca este: „Ilie Purcaru are talent, dar talentul nu e suficient pentru a scrie poezii bune [...] În cadrul activităților cenaclurilor trebuie dusă o luptă consecventă împotriva răbufnirii ideologiei dușmănoase, care, se observă pe alocurea și în creația tinerilor scriitori”. Reținem textul lui Paul Georgescu, *Să ne apropiem de viață*, (vezi Anexa), dar și debutul de cronicar literar al lui Dinu Săraru, care semnează o recenzie a nuvelei lui Al. Jar, *Tehnicul și-a făcut*

datoria, apărută la Editura de Stat pentru Literatură și Artă: „Citorii găsesc în nuvela lui Al. Jar răspunsurile multor întrebări privitoare la lupta comuniștilor în ilegalitate, la jertfele lor pentru victoria cauzei proletariatului, dar mai ales găsesc răspunsul minunat pe care comuniștii au știut să-l dea întotdeauna Partidului, când acesta a pus în fața lor o sarcină. Este chiar răspunsul pe care Filip (protagonistul – n.n.) însuși le-a dat prin toată activitatea și viața sa: Tehnicul și-a făcut datoria!”.

- „Îndrumătorul cultural”, ultimă apariție pe 1951, discută despre întrecerile între brigăzi și echipe, în textul lui D. Mihalache, ***Pe linia hotărârii CC al PMR***. Sloganul-teză al momentului este „Să întâmpinăm cu noi realizări ziua de 30 decembrie și să dăm un nou avânt activităților culturii de masă!”.

- „Cultura poporului”, nr. 12, sărbătorește 4 ani de la proclamarea RPR. Din sumar, îi remarcăm pe: V. Eftimiu, *Din vremuri grele* (teatru), Virgil Teodorescu, *Stalin* (versuri), Al. Kirițescu, *Viorel din scorbura*, și Ion Marin Sadoveanu, *Iazul de la Șipotul rece* (teatru). □ Un grupaj din I. L. Caragiale cuprinde *Arendașul român* și poezia antimonarhică *Mare farsor, mari gogomani*.

- „Almanahul literar”, nr. 12, cuprinde cronică de D. Micu, ***O epopee a marilor transformări***, despre romanul Canalului, *Drum fără pulbere* (**vezi Anexa**). □ Alte semnături: Radu Cârneli, *Povestește mama*, Tiberiu Utan, *Caragiale în Uniunea Sovietică*, dar și grupajul *Fadeev 50* și un altul, liric, dedicat Comandantului Corabiei, *Conducătorul Popoarelor*, Stalin.

- Revista „Viața Românească” (An IV, nr. 12) pare, de câteva luni, în espedativă sau în criză de organizare, din moment ce, încă de la începutul anului, apare fără casetă redacțională. (Ultima casetă redacțională apare în nr. 12 din 1949 și consemnează următoarea componență: Redactor șef – Cicerone Theodorescu; secretar de redacție – Corin Grosu; Comitetul de redacție: Ion Călugăru, Miron Constantinescu, Gaal Gabor, Corin Grosu, N. Moraru, Perpessicius, Camil Petrescu, Mihai Ralea, Leonte Răutu, Al. Rosetti, Zaharia Stancu și Cicerone Theodorescu). Faptul se datorează, probabil, reacțiilor determinate de poeziile Mariei Banuș, pe care revista le publicase, și în legătură cu care își făcuse autocritica Eugen Campus. De altfel, semnătura acestuia lipsește din acest ultim număr al anului 1951. În această perioadă, textele teoretice, cu caracter de directivă, sunt puține și inconsistente. □ În numărul prezentat aici, semnalăm: Ion Băieșu (*Ileana*), Nina Cassian (*Unsprezece ani*), Laurențiu Fulga (*Ion Vodă cel Cumplit*, evocare dramatică în trei acte), A. E. Baconsky (*Noaptea în flăcări* – despre incendierea unei fabrici pusă la cale de „dușmanii poporului”), „Amintirile” lui A. Toma despre *Caragiale, așa cum l-am cunoscut*. □ La rubrica „Recenzii” apare semnătura lui Lucian Raicu, alături de cele ale lui Dumitru Micu, Aurel Martin, S. Damian (*Chipul revoluționarului la Cernișevschi*), Al. I. Ștefănescu și ale altora.

1951 ANEXA

*** *Spre noi succese în creația poezilor noștri*, „Contemporanul”, nr. 230, 2 martie 1951, text redacțional

„Astăzi, în viața literară simțim din ce în ce mai mult nevoia unor dezbateri rodnice. Altfel cum ar putea fi extinse și adâncite succesele câștigate de literatura noastră pe drumul realismului socialist, cum ar putea fi biruite piedicile care i se mai ridică în cale? Recenta dezbateră în jurul problemelor poeziei, organizată de Uniunea Scriitorilor din R.P.R., are în primul rând meritul de a fi făcut în această direcție un bun început. Deși organizată cu destulă întârziere, dezbateră a fost deosebit de bine venită. Aceasta o dovedește în primul rând faptul că poeții au participat cu însuflețire la discuții, în spirit critic și autocritic. Discuția a scos astfel și mai puternic în relief cât de gravă este răspunderea criticii noastre, care se complăce într-o dulce acalmie și nu intervine cu promptitudine și îndrăzneală în viața literară, pe de o parte spre a îndruma creația, pe de altă parte spre a analiza și ridica la o treaptă de generalizare teoretică experiența câștigată. Or, valoarea raportului prezentat de Uniune, a discuțiilor purtate în jurul lui și a concluziilor stă în special în faptul că toate laolaltă au arătat în chip convingător care e baza succeselor poeziei noastre, care sunt obstacolele principale din drumul ei și ce trebuie făcut pentru ca înlăturându-le, să ridicăm pe o treaptă mai înaltă creația poetică. Desfășurându-se în acest spirit, plenara Uniunii Scriitorilor și-a îndeplinit în mare măsură rostul de a fi un prilej pentru ascuțirea armelor poeziei în luptă pentru apărarea păcii și construirea socialismului.

Când dușmanii omenirii și implicit ai culturii și artei, imperialiștii americani și englezi își ațâță haitele spre a le zvârli asupra popoarelor, poeții noștri s-au întrunit spre a învăța cum să facă mai tăios cuvântul care izbește în inamicii Patriei și mai înflăcărată chemarea în luptă pentru construirea socialismului. În plenară poeții au simțit vibrante, arzătoare, vorbele lui Maiakovski: «Nu, chiar astăzi/ Chiar aici/ Rima poetului adevărat este/ Mângâiere, lozincă, baionetă și bici».

Nu poate fi îndoială, pentru orice artist de bună credință, că succesele noastre au fost câștigate prin pătrunderea poezilor în viață. Fiecare biruință a poezilor este efectiv rezultatul unei lupte câștigate împotriva concepțiilor burgheze decadente în artă, împotriva practicilor formaliste care urmăreau

ruptura de lumea reală. Poezia se află astăzi între oameni, le-a devenit dragă, acum când a intrat în plin șuvoi al vieții. Noi putem spune cu mândrie că am câștigat bătălii grele, că avem azi un front larg de poeți – de la cei mai cu experiență la cei mai tineri, militând pentru o artă care să-și aibă adânc împlântate rădăcinile în viață. Toți acești poeți au venit pe drumuri deosebite sub steagurile de luptă ale clasei muncitoare. Unii se aflau mai de mult pe aceste poziții înaintate, ca maestrul A. Toma, a cărui operă face legătura cu cele mai bune tradiții ale literaturii noastre clasice; alții au trecut prin paginile ermetismului și suprarealismului și, pe măsură ce-și însușesc metoda realismului socialist, ei reflectă în versurile lor conținutul nou al vieții, patosul construirii socialismului, dragostea înflăcărată de Patrie și ura înverșunată a poporului muncitor împotriva ațâțătorilor la război.

Astfel temele noi ale poeziei cuprinzând nenumărate aspecte ale transformărilor revoluționare din țara noastră, se înlănțuie, se leagă, înfățișând laolaltă viața noastră nouă făurindu-se în locul ascuțirii luptei de clasă, pe plan intern și internațional. Așa se întâmplă în atâtea poeme reușite ca: *Reșița cântă slavă lui Stalin*, de Dan Deșliu, *N-am putut să cânt în cântec*, de Mihai Beniuc, *An-Sen-Hi* de Veronica Porumbacu ș.a. Atacând temele care izvorăsc din realitățile vieții de fiecare zi, poezii înșiși se transformă, își însușesc în acest proces o pătrundere în miezul realității, o artă poetică nouă. Eugen Jebeleanu, de pildă, a străbătut un drum considerabil de la «seniorii de ceașcă» și «elevul sur» pe care-l cânta altă-dată, la puternicul poem *Lidice*. În poeme ca *Lazăr de la Rusca*, de Dan Deșliu, *La masa verde* de Maria Banuș, – materialul de viață cunoscut e frământat, judecat în lumina ideilor, care poartă înainte omenirea. Artistul e legat cu mii de fibre de frământările poporului său. Din dragostea cu care el înconjoară tot ce clădește, din hotărârea neclintită de a apăra cu prețul vieții aceste cuceriri, se hrănește patosul autentic, lirismul care e capabil să emoționeze profund pe ascultător. A fi legat de realitate înseamnă a înțelege adânc sensul transformărilor revoluționare și totodată a le trăi din plin, a participa cu sufletul la ele.

Deasemeni, capacitatea de a emoționa, de a câștiga pe ascultători – în cele mai bune poezii ale noastre – din faptul că noul și prețiosul conținut de viață, idei și sentimente se întrupează în imagini impresionante, vii.

Raportul și discuțiile au arătat că tot din cunoașterea adâncită, concretă, a vieții și participarea la ea, ia naștere adevărata personalitate poetică. Deși insuficient lămurită și mai mult enunțată în dezbateri, această calitate constituie la rândul ei o trăsătură caracteristică succeselor poeziei noastre. Învățând să descopere în realitatea din jurul lor, în faptele vieții trăite, elementul nou, revoluționar, poezii noștri au început a-și afirma tot mai puternic personalitatea artistică, liniile dominante proprii poeziei lor.

Puriștii esteți ai burgheziei i-au interzis poeziei cea mai organică năzuință, aceea de a vorbi oamenilor. Ei i-au legat poetului ochii și l-au deprins să se

exprime într-un limbaj papagalicesc, de neînțeles. Partidul clasei muncitoare, dimpotrivă, vrea ca poeții să vorbească milioanele de oameni despre nădej-dile, durerile și bucuriile lor. De aceea, el i-a adus pe poeți în mijlocul realității și luptă ca vocea lor să aibă un ecou din ce în ce mai amplu în conștiința poporului. Astfel, poezia își dezvoltă pe o treaptă superioară rosturile ei cele mai firești – și aici stau, în esență, succesele ei.

Confruntând poezia cu viața, raportul a reușit să sublinieze și să explice succesele poeziei noastre. În același timp, el a avut posibilitatea de a scoate în relief și slăbiciunile ei. Într-adevăr, dacă privim în jurul nostru, dacă învățăm să cunoaștem sufletul oamenilor care iau naștere în procesul transformărilor revoluționare din țara noastră și căutăm apoi imaginea celor văzute și simțite în poezie, ne dăm seama de ce avea dreptate poetul Mihai Beniuc, să spună că realitatea e mai poetică decât poezia. Vorbindu-se de realitate, de viața noului în jurul nostru, adesea se întâmplă ca noțiunile acestea să devină ceva foarte vag și abstract. Or, un alt merit al dezbaterilor a fost concretizarea tezelor de mai sus. A cunoaște viața, înseamnă înainte de toate a cunoaște omul. A deosebi ceea ce e nou în realitate, înseamnă a pătrunde în centrul preocupărilor omului nou, a-i înfățișa faptele și resorturile morale care le determină. Ceea ce e mai înaintat în poezie are la bază acest umanism. De aceea, lucrări ca «Lazăr de la Rusca» de Dan Deșliu, «Tovarășul Matei a primit Ordinul Muncii» de Veronica Porumbacu și «Balada despre Barta Iosif și ortacii săi» de A.E. Baconsky se situează în rândul producțiilor noastre poetice de frunte. Poemul de genul acesta sunt încă puține la număr și nu reflectă întotdeauna întreaga complexitate a oamenilor noi.

Poezia noastră are datoria să așeze în centrul ei pe eroii zilelor noastre, constructorii socialismului. Dar nu numai atât, ei trebuie să evoce figurile legendare ale luptătorilor pentru libertatea și independența patriei, din trecut. Așa au făcut Eminescu și Coșbuc și cu atât mai mult poeții noștri de astăzi au datoria să dezvolte această tradiție patriotică a poeziei noastre, după exemplul poeziei populare, să reconstituie în toată măreția lor figurile celor mai buni fii ai poporului ca: Doja, Horia, Tudor, ș.a., ca eroii clasei muncitoare care au ridicat sensul dragostei de țară la treapta superioară a patriotismului socialist. Deși avem unele poeme ca «Partidul» de A. Toma, «Țară» de Mihail Beniuc sau «Mierla lui Ilie Pintilie» de Veronica Porumbacu, nu se poate spune că poezia noastră a reflectat cu destulă putere chipurile minunate ale celor mai buni fii ai poporului.

În măsura în care poezia noastră este datoare să glorifice pe eroii luptei patriotice, ea trebuie să denunțe fără cruțare pe dușmanii omului, pe călăii imperialiști. Or, și în această direcție, deși avem o serie de realizări prețioase, se mai manifestă o lipsă de combative și uneori lupta împotriva dușmanilor omenirii apare redusă la un soi de pacifism dulceag, opunându-se tancului tractorul și bombelor jerbe de grâu și neglijându-se tocmai conștiința de care e

pătruns poporul că eforturile sale constructive întăresc patria și-i măresc capacitatea de apărare. Dar în același timp trebuie combătută tendința de a se substitui unor imagini puternice, vii, care să întipărească plastic în mintea oamenilor muncii, chipul dușmanilor omenirii și manoperelor lor, însușirea unor așa zise «epitete tari» făcute după un șablon comun, cum se întâmplă, de pildă, în unele poeme ale lui Eugen Frunză.

În general, se poate spune că au mai rămas numeroase domenii ale vieții și preocupări ale oamenilor muncii, străine poeziei. Această îngustare a orizonturilor poeziei, mai ales în raport cu figura omului, se manifestă sub forma unei serii întregi de șabloane, scheme, retorisme, reprezentări convenționale, care sărăcesc viața, o stâlcesc și o întind ca pe un calapod. Citim versuri, în care poetul vrea de pildă să înfățișeze sentimentele cu care o bătrână țărăncă, bunica lui, întâmpină transformarea socialistă a agriculturii (*Bătrânică* de Ion Zăgan). În locul bogăției problemelor pe care le trăiește un astfel de om, în lumina lungii sale experiențe de viață, asistăm la tabloul grotesc: bătrânică devenită un «ostaș călit în vifor și țărăncă (!) privește țeapănă către zare», ținând teatral «un picior pe brazdă ca pe un piept». În alte poeme ni se vorbește de întreceri, de norme sfărâmate, de steaguri, grafice, etc., dar în spatele lor omul dispare, fiind redus la un nume lipit ca o etichetă pe frunte, Pop Ioan, Rusu Traian, ș.a.m.d. Nimic din problemele oamenilor muncii, din ceea ce-i determină să lucreze cu eroism! Totul s-a transformat într-un fel de mecanism lipsit de viață, inuman. «Omul e plin de sudoare și de foc/ Mașina cuprinsă în sălbaticul joc;/ Merge mereu în galop îndrăcit:/ 'Nainte, 'nainte pentru omul trudit»/ (Victor Felea: *La început de an*). Și astfel de versuri se repetă în alte poeme de aceeași factură, unde au fost doar schimbate numele personajilor și al întreprinderii. Ba, se întâmplă să găsim, din nefericire versuri de soiul acesta chiar în creațiile unora dintre cei mai buni poeți ai noștri.

Sunt capabile aceste poezii să câștige dragostea maselor, să le vorbească cu însufletire despre ceea ce e nou în viață? Trezesc alte emoții puternice, sentimente înalte, gânduri bogate? Fără îndoială că nu. Șabloanele grosolane de care am vorbit, scot la iveală o serie de tendințe spre proletcultism și, descoperindu-le această rădăcină comună, Plenara a adus o contribuție deosebit de însemnată în lămurirea problemelor poeziei noastre actuale.

În istoria literaturii sovietice, atât la «Ruznița» («Potcovăria») cât și mai târziu în organizația R.A.P.P., încercând să devieze și să falsifice linia Partidului Comunist (bolșevic) al U.R.S.S. în problemele literaturii, partizanii așa zisei «culturi proletare» reduceau umanismul socialist, înflăcăratul patriotism sovietic, la alegorii abstracte, la mașinism și la descrierea procesului tehnologic al muncii. În concepția unor «teoreticieni» ai lor, munca era ruptă de umanitate, devenea un scop în sine, anulându-se astfel conținutul revoluționar al literaturii. Până și luna, cântecul privighetoarei, stelele, soarele, totul îi făcea să se gândească la procesul muncii. Nu sunt departe de asemenea absurdități

versurile unor poeți de la noi, în care dragostea sau contemplarea naturii sunt legate mecanic și vulgar de simpla depășire a normelor, sau altele în care ritmul muzicii lui Bach evocă unei strungărițe ascultătoare, parcă în acorduri, un strung neuzit (v. Poezia *Concert* de Suzana Delciu, *Viața Românească*, nr. 12, 1950).

Partidul Comunist (bolșevic) a arătat încă din 1920 că, în fapt, în organizațiile culturale muncitorești proletcultiste, se infiltraseră elemente mic-burgheze de cadente sau ratați pur și simplu, care sub masca «culturii proletare» ofereau schimonosirea cea mai absurdă a noțiunii de cultură, deformând gustul muncitorilor și încercând să le inoculeze disprețul pentru marile valori ale literaturii universale. Ei ajunseseră a-l numi pe Pușkin «gardist alb» și vorbeau de arderea pânzelor lui Rafael.

Lenin și Stalin au făcut o critică nimicitoare acestui curent. Lenin a arătat că «ideile» care afirmă că se poate construi o «cultură proletară» ruptă de moștenirea culturală a omenirii sunt absurde, antimarxiste, că dimpotrivă, cultura socialistă preia și dezvoltă pe o treapta superioară tot ce a creat mai bun omenirea în trecut.

Lupta hotărâtă pe care Partidul Bolșevic a dus-o împotriva tendințelor proletcultiste, ne ajută să descoperim și să combatem asemenea manifestări primejdioase ivite în literatura noastră. La noi astfel de manifestări apar la o serie de poeți, mai ales ca o urmare a lipsei de cunoaștere a vieții și a lipsei de cultură a acestora, ceea ce duce la lipsa de măiestrie artistică de care dau dovadă scriitorii la care ne referim.

Reducând poezia la o simplificare grosolană, tendințele amintite îi anulează forța de cunoaștere, valoarea ei de armă în lupta pentru apărarea păcii și construirea socialismului. E ca și cum unui luptător pe baricadă, cineva i-ar încălca pușca și i-ar introduce gloanțe oarbe pe țevă în loc de gloanțe adevărate. Or, aceasta nu poate servi decât dușmanului de clasă. Manifestările proletcultiste tind să falsifice linia partidului, să răspândească în rândurile scriitorilor ideea că aceasta ar fi poezia pe care poporul muncitor o cere de la ei.

Particularitatea caracteristică a unor tendințe proletcultiste în poezia noastră, constă în împletirea vulgarizării ideilor cu nivelul scăzut al măiestriei artistice.

Modul cum schematicul viziunii asupra realității duce la anularea măiestriei artistice a poetului, se reflectă în imaginile plate, în sărăcia tropilor, a rimelor și îndeosebi în platitudinea și vulgarizarea limbajului. În poezia *Nu e putere să-i steie în cale* de Eugen Frunză, poetul fiind lipsit de cunoașterea adâncă a realității, având o înțelegere schematică a felului cum a însuflețit ideea electrificării conștiința oamenilor muncii, a încercat să creeze impresia măreției operei de electrificare cu mijloace artificiale. O gândire confuză, schematică, capătă învelișul material corespunzător. De aici apariția în poemul lui Frunză, a brazilor care își «ciulesc antenele» sau munților care «se-ntoarnă

cu părul vâlvoi/ târșindu-și străvechile fuste», expresii verbale absurde, cu totul improprie, inventate pe de-a-ntregul de poet. Oare seamănă aceste versuri schilodite, neconvingătoare, cu puternicele accente de mânie și de ironie biciuitoare, din frumosul poem «Nu-n slujbe divine petrec monseniorii», pe care ni l-a dat același poet când a înțeles în adâncime ipocrizia și mișelia duhovnicilor Papei?

Strânsa legătură care există între tendințele proletcultiste și anihilarea măiestriei artistice în multe din versurile poezilor noștri, arată cât de îndreptățită a fost plenara să indice calea ridicării măiestriei literare pe o treaptă superioară, ca mijlocul cel mai important pentru înfrângerea acestor tendințe. Concluziile dezbaterilor au arătat în mod just că problema măiestriei artistice, adică a capacității de a da unui bogat conținut de idei și sentimente, expresia cea mai desăvârșită, nu poate fi considerată, cum își închipuie greșit unii o simplă problemă de meșteșug, de potrivire a cuvintelor, ci trebuie privită ca problema unei atitudini noi față de munca literară. Aceasta înseamnă în primul rând a așeza problema cunoașterii oamenilor, a realităților specifice, în primul plan al activității literare. Platitudinile și prozaismele, falsificarea adevărului uman, și jocurile de cuvinte formaliste, care încă mai persistă în lucrările unora din poezii noștri, alegoriile abstracte, apar tocmai atunci când poetul nu cunoaște suficient viața, nu știe să pătrundă în miezul ei, și înlocuiește prezentarea omului cu «fanfare de lumini», «hectare de nădejdi», «Ialomițe de lumină», «Prahove cu târnăcopu-n mână», etc.

Pentru a ridica poezia noastră pe o treaptă superioară, trebuie pe deo parte să continuăm a lupta cu hotărâre împotriva rămășițelor formaliste și pe de altă parte să combatem tendințele proletcultiste prin dezvoltarea neconținută a măiestriei artistice. Și aceasta în primul rând printr-o cunoaștere profundă a vieții.

Ce înseamnă pentru un poet a cunoaște viața? Mulți își închipuie aceasta ca pe o plimbare turistică «de documentare» prin diferite regiuni unde «viața» cu trăsăturile ei esențiale s-ar afla în «stare de concentrare». Este aci un mod simplist, vulgar, de a înțelege procesul de creație. A cunoaște realitatea și pe oamenii din mijlocul ei înseamnă a participa la viață, a avea antene sensibile la tot ce se întâmplă în jurul tău, a te îndurera la fiecare greșală și a avea sentimentul bucuriei intense la fiecare victorie în lupta pentru construirea socialismului, înseamnă a avea simțul noului.

Ca să poți cuprinde realitatea, trebuie să fii om cult. Nu există inginer fără studii și nici inginer al sufletelor omenești care să nu fie posesorul unor întinse și variate cunoștințe în cele mai felurite domenii ale științei și culturii. Proletcultiștilor, ca și formalștiștilor, deopotrivă le este propriu disprețul față de marea cultură clasică. Burghezia cultivând arta «în serie», automatismul supra-realist și artificiile sonore ermetice, avea tot interesul să țină deoparte pe artiști de cuceririle marii culturi clasice. A lupta împotriva unor astfel de concepții

care dezarmează pe poet și-l împiedică să-și însușească înalta măiestrie literară, înseamnă a lovi direct în concepțiile burgheze din domeniul poeziei, în menținerea metodelor primitive de muncă literară.

Oricât de bogată lectură ar avea un scriitor, el nu poate fi considerat pe drept cuvânt un om cult, dacă nu a studiat și studiază neobosit literatura sovietică. Poeții noștri trebuie să asimileze profund metoda de creație folosită de marii poeți sovietici, de la Maiakovski la Tihonov, Scipaciov, Tvardovski, Gribacev, Isacovski, ș.a.

De asemenea este limpede că toate aceste cunoștințe nu vor putea fi folosite în mod creator, dacă scriitorii nu vor munci cu perseverență ca să-și însușească ideile marxism-leninismului, fiindcă numai în lumina lor vor fi adâncite cu adevărat marile probleme ale vieții.

Nu poate exista un mod nou de muncă literară, o însușire a unei înalte măiestrii artistice, fără a se da o atenție deosebită fiecărui element al acestei munci, începând de la cunoașterea profundă a vieții, până la construirea imaginilor, la alegerea cea mai potrivită a măsurii, ritmului, rimei și cuvântului. În această privință, însușirea și folosirea cât mai perfectă a limbii literare, principalul mijloc de expresie a artistului –, are o deosebită importanță în creația poetică. Din păcate, în poezia noastră mai există numeroase lipsuri în ceea ce privește atenția acordată limbii. Întâlnim în versurile unor poeți o sărăcie a limbajului, o repetare a acelorași cuvinte, ca în poemele lui Dan Deșliu, unde revin mereu cuvinte ca: «văleat», «crâncen», etc. sau ca în poemele lui A. E. Baconsky, unde arborii, cântecele, haosul, capătă în mod stereotip calificativul «secular». Unii poeți păcătuiesc împotriva purității limbii, cultivând ostentativ regionalismele, iar alții dezgroapă arhaisme. De asemeni, neglijența față de limbă se manifestă și prin nerespectarea regulilor gramaticale, construcții greșite sau improprii limbii noastre, cum se pot întâlni în *Antologia Zece poeți tineri*.

Editura pentru Literatură și Artă a ilustrat, prin publicarea acestui volum, înțelegerea greșită a ceea ce se cheamă încurajarea tinerilor. Poeții tineri sunt viitorul poeziei noastre și opera lor trebuie înconjurată cu deosebită grijă. Ei au adus o contribuție prețioasă în poezie. Dar tineretul, în special, e pândit de tendințele proletcultiste, tocmai pentru că nu are încă o destul de temeinică pregătire culturală. Față de aceste talente tinere avem o mare răspundere. A publica o antologie în care se manifestă asemenea tendințe înseamnă a nu îndruma poezii tineri pe calea însușirii culturii și a măiestriei literare.

Noi trebuie să intrăm în socialism cu o artă demnă de lumea pe care o construim. În primul rând tineretul trebuie să fie pătruns de dorința arzătoare pentru dobândirea unei cât mai înalte măiestrii literare, superioară celei pe care ne-au lăsat-o înaintașii. Și cum s-o câștigăm dacă nu începem prin a ne însuși ceea ce au descoperit ei cu trudă, cu muncă neobosită?

Sunt unii care răstălmăcesc astfel de păreri: dacă e vorba să lucrăm cu artă un poem – spun ei – atunci să dăm poezilor timp... să așteptăm... ș.a.m.d. Hotărât că poezii bune nu se scriu bătând din palme și munca temeinică are nevoie de timp. Dar a avea spirit de partid și a-l aplica în această problemă înseamnă a munci și lupta totodată, a căuta să dai poporului creații de care el are nevoie, și repede, și la un înalt nivel.

Succesul principal al dezbaterilor organizate de Uniunea Scriitorilor, constă în faptul că a arătat cum fără a combate tendințele proletcultiste și fără a înțelege măiestria artistică drept o atitudine nouă în munca de creație, nu va fi posibil să ridicăm poezia noastră pe o treaptă calificativ superioară.

Cu toate meritele discuției, trebuie să subliniem însă că deoarece nu s-a pus suficient în lumină legătura între necesitatea însușirii unei înalte măiestrii artistice și lichidarea tendințelor proletcultiste, aceste două probleme au apărut adeseori dezlegate, în cadrul dezbaterilor. Desfăcând adeseori analiza acestor probleme, în fapt indisolubil legate, lipsind sublinierea faptului că proletcultismul împletește sărăcia ideilor cu degradarea măiestriei literare, dezbaterile s-au consumat adeseori în a face foarte multe observații, legate de deficiențele poeziei noastre, fără însă a le sistematiza și a le analiza din punct de vedere teoretic, dezvăluind rădăcinile lor. De asemeni în cadrul discuțiilor nu s-a subliniat îndeajuns faptul că manifestările proletcultiste slăbesc eficacitatea de luptă a poeziei ca armă de luptă a poporului muncitor.

În acest sens se poate spune că abia concluziile au desprins din masa observațiilor vorbitorilor direcțiile principale.

Trebuie adăugat de asemenea că poziția justă a Uniunii Scriitorilor în problema ridicării măiestriei artistice înțeleasă ca o muncă literară într-un chip nou, nu a fost valorificată până la capăt în cadrul consfătuirii, neschimbându-se formele organizatorice prin care Uniunea înțelege să traducă în viață aceste principii. Ar fi fost necesară prezentarea unor îndrumări adresate secțiilor Uniunii, Filialelor, cenaclurilor literare, redacțiilor revistei și editurii depinzând de Uniune, pentru asigurarea aplicării în practică a învățămintelor plenarei. Uniunea este datoră să organizeze cât mai des astfel de dezbateri și să le înrădăcineze în întreaga activitate a secțiilor ei.

Dar cea mai mare răspundere în dezvoltarea neconținută a poeziei noastre revine înșiși poezilor. Poezii noștri au câștigat sub îndrumarea Partidului numeroase și grele bătălii. Aceasta este chezașia că azi, când ne aflăm în fața unei noi lupte pentru ridicarea poeziei pe o treaptă superioară, poezii vor reuși ca prin muncă încordată să dea poporului opere la înălțimea luptei sale mărețe”.

Dumitru C. Micu, *Împotriva schematismului și optimismului steril în poezia noastră nouă (în ciclul „Pentru o largă discuție asupra problemelor de bază ale poeziei noastre”)*, „Almanahul Literar”, An II, Nr. 3/16, Martie 1951

„*Mitul lui Anteu*, pe care tovarășul Stalin l-a folosit drept simbol al legăturii dintre practica și teoria revoluționară, este sugestiv și pentru exprimarea legăturii dintre creația literară și realitatea care o generează.

Asemenea eroului antic, pe care legătura neîntreruptă cu Gea, mama sa, îl făcea invincibil, literatura își soarbe viața din ogrorul fertil al realității. Și dimpotrivă, după cum despărțirea pentru o clipă de pământ i-a adus lui Anteu pieirea, tot astfel îndepărtarea literaturii de realitate duce și la moartea ei. O ruptură totală între artă și realitate este de neînchipuit, neexistând nimic în afara realității. Imaginație pură nu poate exista; orice reprezentare a noastră despre lume folosește în chip necesar material existent în realitatea din afara noastră. În afara de realitate nu există senzații, nici gândire. Pseudo-arta occidentală, manifestând un dispreț evident față de realitate, recurge în ultimă instanță tot la date ale realității, pe care le deformează, pentru a ticlui acele aiureli imagistice ce nu spun nimic unei minți sănătoase.

O problemă cardinală a artei este aceasta: ce anume din infinitatea de manifestări ale realității trebuie să oglindim în scrisul nostru, pentru ca aceasta să vorbească inimilor și minților omenești, pătrunzându-le de emoția ce vrem să le-o transmitem (emoție ce conține o concepție despre viață, o atitudine și un îndemn). Arta formalistă manifestă predilecție pentru tot ce e formă moartă. Pictura decadentă e linie, culoare și nimic altceva, muzica e sunet, iar poezia-cuvânt. Toată preocuparea «artiștilor» burghezi e concentrată în vederea «perfecționării» acestor forme exterioare, golite de conținutul lor uman, pentru a sluji prin arta lor decadentă clasa care moare, burghezia imperialistă. La polul opus acestei «arte» a morții se află arta nouă, angajată în lupta clasei muncitoare, arta vieții care a ajuns la o treaptă superioară de dezvoltare în Uniunea Sovietică. Pentru această artă «frumosul e viața», iar centrul preocupărilor îl constituie «cel mai înalt și mai nobil subiect» – după expresia lui Belinski, unul dintre premergătorii esteticii materialist-dialectice – *omul*.

Oglindirea veridică și adâncă a realității poate fi numai de pe pozițiile acelei clase care vede în realitate legile esențiale care o guvernează, mișcarea înainte, prefacerea neconținută, lupta între vechi și nou – de pe pozițiile clasei muncitoare. Oglindirea realității implică atitudinea artistului față de ea. Oglindind ceea ce e nou în realitate, ceea ce crește sfărâmând vechiul, el dă o armă în mâna clasei care poartă în sine acest element nou, grăbește victoria lui.

După 23 August 1944, odată cu izgonirea invadatorilor fasciști de pe meleagurile țării noastre și ruperea României din orbita statelor aservite marelui capital internațional, odată cu încadrarea ei în tabăra democrației, păcii și socialismului, literatura noastră a intrat într-o fază cu totul nouă a dezvoltării

ei. Dacă până atunci scriitorii democrați reflectau critic în operele lor o lume haină, o realitate care le aducea dezamăgiri, suferințe și moarte prematură, de acum înainte ei vor cunoaște și vor oglindi în creațiile lor o viață nouă.

Această epocală transformare din viața patriei noastre a scos la iveală zeci și sute de talente din rândurile poporului muncitor și a determinat atașarea la cauza muncitorească a multor scriitori ruși de viață înainte. Literatura care a izvorât din lupta maselor populare a cunoscut în acești ani succese remarcabile. Opere ca cele create de fruntași ai scrisului nostru de talia lui Sadoveanu și Alexandru Toma, ca și de scriitori de valoare cum sunt Mihai Beniuc, Maria Banuș, Al. Jar, M. Davidoglu, Eusebiu Camilar, Eugen Jebeleanu etc., sau de tineri ca Dan Deșliu, Veronica Porumbacu, Victor Tulbure, Nina Cassian, Mișu Dragomir, A. E. Baconsky și alții, vor rămâne în conștiința maselor de astăzi și din viitor, pentru că în ele au primit ființă artistică aspecte din viață, probleme și idei ale epocii noastre de construire a socialismului.

*

Dacă aceste realizări ne dau dreptul să ne mândrim de literatura noastră nouă, ar fi cu totul nelalocul ei o atitudine de mulțumire, de ignorare a slăbiciunilor care-i întârzie într-o anumită măsură dezvoltarea. Este în afară de orice îndoială faptul că realitățile noastre sunt mult mai mărețe, mai bogate și mai complexe decât imaginea lor în literatură. De ce aceasta? E în însăși firea lucrurilor ca, în procesul dezvoltării, baza materială a societății să o ia înaintea suprastructurii, ca viața să crească deci mai repede și mai complex decât literatura. Ceea ce nu înseamnă nicicum că literatura trebuie să rămână în coada evenimentelor, mulțumindu-se cu o tardivă înregistrare a lor. Dimpotrivă, ea trebuie să meargă în pas cu evenimentele și observând adânc diversitatea de fenomene ale realității, să descifreze sensul evoluției lor, să prevadă desfășurarea lor viitoare. Descoperind în tumultul de fapte elementul nou ce poartă în sine grăunțele viitorului, literatul va proiecta asupra acestuia o lumină puternică, arătând cum se dezvoltă el, sfărâmând tot ce i se opune, tot ce este învechit.

Mulțumindu-se cu înregistrarea întâmplătoare, mecanică, a evenimentelor scriitorul sărăcește lucrările sale de elementul esențial al artei, care e și însușirea principală a vieții: mișcarea înainte, în procesul luptei dintre ceea ce e nou și ceea ce e vechi. Fără oglindirea acestei mișcări interne din sânul realității, lucrările sunt lipsite de veridicitate, de capacitatea de a comunica o imagine fidelă a realității. Iar fără aceasta, opera literară nu mai e o oglindă realistă a vieții.

Unul dintre pericolele ce pândesc la tot pasul creația scriitorilor noștri – a celor tineri în special – e tocmai această înfățișare schematică a realității. Asupra acestei primejdii vom insista în cele ce urmează, urmărind câteva feluri de a se manifesta ale *schematismului* în unul dintre sectoarele literaturii noastre, anume în poezie.

*

Schematismul a fost numit *boală infantilă a literaturii*. Unii l-au explicat numai prin lipsa de meșteșug a tinerilor poeți. De fapt, rădăcinile nu-i sunt numai în lipsa de cultură; el provine înainte de toate din îndepărtarea de realitate, iar meșteșugul artistic cel mai rafinat nu se valorifică decât în practica de oglindire artistică a vieții în lucrări literare. Poetul ce nu cunoaște temeinic viața, nu poate scăpa de schematism. Clasicii marxism-leninismului au accentuat în repetate rânduri că arta și literatura trebuie să fie o oglindire adâncă și complexă a vieții. Tovarășul Stalin îndeamnă pe scriitori să scrie *adevărul și să învețe de la viață*. Condamnând pe acei teoreticieni literari care se credeau îndreptățiți să dea scriitorilor rețete, tovarășul Stalin spune: «Scriitorul trebuie să-și ia materialul și culorile pentru operele sale din realitatea concretă, iar voi îi impuneți o schemă. Să învețe de la viață».

Din această teză stalinistă decurge concluzia că principalul dascăl al scriitorului este viața. Numai cunoașterea adâncă a vieții, a legilor care-i determină dezvoltarea, a faptelor prin care se manifestă aceste legi, va permite unui poet să creeze versuri înaripate, în stare să răscolească sufletele generațiilor de luptători pentru socialism. Cunoașterea vieții nu poate fi suplinită prin nimic. A da rețete scriitorilor înseamnă a-i îndepărta de viață, a-i obișnui să procedeze idealist, nu extrăgându-și din datele realității materialul artei lor, ci turnând observații subiective și întâmplătoare în tipare dinainte confecționate. Dar o bună cunoaștere a vieții e condiționată și de cultură. Și cultura nu se poate concepe fără orizontul marxism-leninismului, după cum nu e de conceput fără bogăția experienței clasice universale, fără bogăția moștenirii literare naționale, a folclorului, fără bogăția literaturii și culturii sovietice, cea mai înaintată din lume. Proletcultul provine din negarea acestor bogății.

Într-o scrisoare către Lassalle (reprodusă în culegerea de articole *Marx și Engels despre artă și literatură*), Marx îi reproșează acestuia faptul că într-o piesă a sa «schilleriza» în loc să «shakespearizeze». Personajele lui Schiller – arată Marx – sunt prea puțin oameni vii și prea mult idei abstracte, în vreme ce ale lui Shakespeare sunt oameni plini de viață, complecți, frământați de contradicții. «Tu... – îi scria Marx lui Lassalle – trebuia să shakespearizezi mai mult, cât timp eu îți reproșez ca principală greșeală schillerizarea, schimbarea indivizilor în simpli amplificatori ai spiritului epocii».

Din această frază a marelui dascăl învățăm că nu e de ajuns ca o operă de artă să conțină idei mari – prin aceasta ea încă nu se deosebește cu nimic de alte forme ale ideologiei – că aceste idei trebuie exprimate în imagini artistice. Arta nu e chemată doar să enunțe idei, ci să zugrăvească aspecte de viață prin care aceste idei să se exprime nemijlocit. În cazul unei poezii, ea nu va afirma, de pildă, că poporul muncitor construiește socialismul și apără pacea, ci ne va arăta acest lucru, înfățișându-ne un exemplu concret, caracteristic prin

care să ne reprezentăm esența procesului de construire a socialismului în țara noastră. De asemenea, poezia nu ne va informa doar că, în toiul construirii socialismului, se naște în țara noastră un om nou, ci ne va înfățișa pe acest om în situații diferite, din care noi să intuim în mod concret procesul de transformare a conștiinței sale. Astfel a procedat Dan Deșliu pentru a ni-l înfățișa pe dârzul țaran comunist Lazăr Cernescu din Rusca, astfel Veronica Porumbacu, vorbindu-ne despre «tovarășul Matei» care «a primit medalia muncii» sau A. E. Baconsky pentru a ni-l evoca pe minerul fruntaș Barta Iosif.

O altă cale alege, de pildă, Eugen Frunză în poezia *Un viitor candidat de partid*. Aici, el își propune să ni-l prezinte pe Matei Firoi, un muncitor care visează să ajungă membru de partid. Zugrăvirea unui asemenea om e o treabă cu totul serioasă; ea presupune să cunoști viața complexă a categoriei celor mai ridicați oameni, precum și un larg orizont ideologic. Poetul trebuie să fie pătruns de frumusețea morală a comuniștilor, de tăria lor de caracter, de idealurile înalte ce-i însuflețesc. Totodată, el nu se poate mulțumi să proclame asemenea idei, acoperindu-le cu un anume propriu, ci este dator să ne aducă în față omul cu calitățile și defectele sale, arătându-ne cum trăsăturile tuturor comuniștilor se reflectă în viața și acțiunile unui om anumit.

Despre Matei Firoi al său, Frunză ne dă câteva indicații destul de vagi: citește «Scânteia», e «topitor» și a depășit norma. De cauți să-l cunoști mai îndeaproape, el îți spune lozinca pe care i-a pus-o în gură poetul: «De-l iscodești – să-ți spună – cum i-a mers... îți spune – simplu – grăitor, – din mers: ne trebuie fontă multă...pentru pace...».

Ceea ce ni se spune mai departe despre Firoi nu va aduce mare lucru în plus pentru cunoașterea lui: «I-au gonit patronii-n multe rânduri» până când într-o zi, au fost goniți ei înșiși; a fost decorat cu «Ordinul muncii», cu care ocazie «și-a șters... o lacrimă pitită» iar astăzi «dă fontă cu toptanul».

E limpede că această bucată nu e fructul unui studiu îndelung al vieții, ci o plămuire după o schemă-tip. Cele ce ni se spun despre acest personaj nu reprezintă ceea ce este acesta în realitate, ci cum își închipuie poetul că ar putea fi. Iar închipuirea, când nu se reazimă pe o bogată observație a realității, rămâne la marginea acesteia. Cele spuse despre Matei Firoiu sunt relatări seci, etichete ce pot fi aplicate miilor de muncitori fruntași, fără, totuși, ca vreunul din aceștia să se recunoască în ele. Aceste calități generale – și nu numai acestea – trebuiau să reiasă din lucrările pe care le-ar fi întreprins eroul și nu să ne fie transmise prin «amplificatorul» unui nume de către însuși poetul. Reiese din cele spuse că «pilda» lui Matei Firoiu nu poate fi luată ca atare, pentru că ea nu se vede, deoarece Firoiu nu e un om viu, ci o abstracțiune.

*

Într-un mod asemănător procedează Cezar Drăgoi, când încearcă să ne înfățișeze pe «tânăra alegătoare Varvara» («Viața Românească»– *Supliment* cu

ocazia alegerilor pentru Sfatul Popular). Aflăm despre această alegătoare că muncește pe șantierele Canalului Dunărea-Marea Neagră, că are 18 ani și votează întâia oară. După această prezentare exterioară, ne-am fi așteptat ca poetul să caute a ne reda simțămintele de care e pătrunsă Varvara, văzându-se chemată să-și dea votul pentru viitorul ei fericit. Ne-ar fi interesat să știm ce gândește alegătoarea, cum îi pare viața ei din trecut și ce visează pentru viitor. Poetul ne informează – prin graiul Varvarei – că ea are «un car de vise, zestre» și «mâinile aceste, – Ce visul faptă l-au făcut», fără să ne facă să trăim și noi cu eroina visele ei, să participăm la transformarea lor în faptă. În loc să dezvăluie această bogăție sufletească a fetei, Cezar Drăgoi ne dăruiește vorbe din belșug, care nu slujesc cu nimic zugrăvirii personajului. El accentuează în mod repetat că alegătoarea are optsprezece ani:

«Și rațele sălbatice
de optsprezece ori trecură...
Și înspre bălți din nou urcară
Prin nopți cu luna grănicer,
În tot atâtea primăveri...
Am optsprezece ani. Atât.» etc.

Trei strofe pentru a exprima o vârstă.

După aceste informații, fata încetează de a mai vorbi și începe o lungă și nefirească perorație, pe care i-o rostește Varvarei un moșneag. Acesta îi «spune votul de odinioară» din care aflăm, prin mijloace cu nimic diferite de ale prozei, că în timpul regimurilor burghezo-moșierești

«Plecară unii, alții veneau
Cu toții țara jefuiau...».

*

Deoarece știe că poezia noastră trebuie să deschidă perspective în viitor, Cezar Drăgoi «s-a achitat» și de această îndatorire, punând pe bătrân să declame:

«Votezi petrol mai mult. Cisterne,
Camioane mari cu rod bogat,
Cărbuni în șlepu'ndestulat,
Votezi azi socialista vreme.»

Nereușita poeziilor analizate provine de acolo că autorii lor le-au scris după schemă, ignorând viața. Tot ce au împrumutat de la oamenii reali e

numele și unele date biografice ne semnificative. Așa încât, cei ce vorbesc în bucățile respective, nu sunt personaje, ci poeții. Ele reproduc doar, ca niște aparate, discursurile acestora.

Împotriva manierei de a scrie «după reguli» se ridică odinioară Maiakovski: «... nu dau reguli după care omul să poată deveni poet, după care el să înceapă să scrie versuri. Astfel de reguli în general nu există. Poet e denumit un om care creează tocmai reguli poetice».

Din păcate, îndeletnicirea de a croi poezii după anumite «reguli» scolastice este încă destul de răspândită la noi. Când scriu un poem, poeții observă adesea cu strictețe succesiunea temporală: trecut-prezent-viitor, dar numai în mod normal. Ne vom limita la un singur exemplu. În nr. 111 (18. II 1950) al «Flacării» Nicolae Nasta pune pe un muncitor să stea «de vorbă cu strungul». După inevitabila introducere, în care e cântată prietenia dintre om și strung, se evocă urgiile pe care le-a îndurat poporul muncitor în trecut, pentru ca apoi, într-o strofă, să fie preamărită viața nouă de astăzi:

«Curg roadele în lung șuvoi,
Spre culmi Partidul ne avântă;
Mustește bucuria-n noi
Cu fiecare normă-nfrântă.»

Poetul nu uită să înfiereze pe cei ce caută să readucă plăgile de ieri și să spună că oamenii muncii luptă pentru pace, uniți în marele front condus de Uniunea Sovietică.

După cum se vede, bucata aceasta trădează cele mai valabile intenții și idei. Totuși ea nu poate fi numită poezie pentru că în ea nu pulsează viața. De aceea nici nu e o bucată unitară artistică, ci o îngrămădire de părți ce nu se leagă între ele. Nu comunică o emoție, pentru că nu aduce imagini vii; ea aduce «probleme», pe care le alătură, convențional, unele lângă altele. Ea conține doar câteva concluzii abstracte despre mersul vieții înainte. În felul acesta este sărăcit conținutul bogat al realității. Cât de departe sunt versurile următoare:

«Voința asta dârză crește,
Înmugurește peste lume,
Lovind în neguri cu putere,
Sfărâmând învolburate spume.»

de măreția și bogăția reală a vieții noi din patria noastră...

Asemenea tuturor celor ce lucrează după anumite scheme, Nasta a crezut că poate înlocui prezentarea de fapte semnificative, din care realitățile

cântate să apară în toată amploarea lor, prin vorbe mari: *culmi, mustește bucuria, cântec de viață plin, noian de fapte, năvala inimii, cânt plin de primăvară* etc. – prin metafore șterse: *neguri, învolburate spume* (pentru a arăta forțele războiului). Nu e întâmplător că expresii ca cele citate, uneori versuri întregi, circulă de la un poet la altul ca un lucru străin, tocmai pentru că au devenit scheme moarte, neexprimând cu necesitate ceva ce aparține vieții.

O altă formă a schematismului mult răspândită, este aceea de a enumera alandala într-o piesă versificată, toate problemele actualității. Concludentă este în această privință poezia *Cântecul Congresului pentru pace* pe care o semnează N. Țațomir în «Iașul nou» nr. 5 – 6 (Septembrie, 1950), în care sunt înregistrate în mod mecanic aproape toate chestiunile politicii curente. Ni se perindă pe dinainte cu o iuțea fulgerătoare mineri, sondori, țesători, țărani muncitori, tractoriști, precum și «Casa Scânteii», «Republica» (despre care ni se spune că e «muncă./ e cântec și-i floare de luncă./ Și-i vultur când ochii și-aruncă de frate/ Al lumii întregi scutier», «America/ albă ca fiara...») etc.

Un asemenea procedeu este schematic pe de-a-ntregul. A alături la întâmplare toate lucrurile mari și scumpe poporului muncitor este a le bagateliza, a te îndepărta cu totul de realism. Privite ca din avion, în mod obiectivist, realitățile apar firește ca niște umbre palide, fără viață și mișcare, fără putere de emotivitate. Numai participând la ele le poți pricepe și reda măreția.

Conținutul revoluționar al realităților construcției socialiste nu poate fi exprimat în tipare vechi. El cere o formă nouă. Pentru a fi mai clari, vom recurge din nou la exemple. Eugen Frunză are trei poezii în care este vorba de gospodăria agricole colective. Aceste poezii amintesc de Șt. O Iosif:

«Asta-i hora horilor
Și-i aprinsă foc –
Cobzele tractoarelor
Cântă de noroc.»

Iosif spunea:

«Înfloresc grădinile,
Ceru-i ca oglinda,
Fluturii cu miile
Au pornit colinda

Joacă fete și băieți
Hora-n bătătură... etc.»

Ambii poeți operează cu aceleași elemente: țărani veseli, soare, verdeață, cântec, horă, – doar că Frunză aduce în plus tractoarele. Atmosfera e aceeași la ambii poeți, concluzia ce se degajă în chip firesc din cântecele lor, de asemenea:

«Ah, de ce n-am zece vieți
Să te cânt natură!» (Iosif)

«Bateți zdravăn din picior,
Ardeți din călcâi!» (Frunză).

Nu vom insista mai mult asupra acestor poezii. Atmosfera creată de ele este falsă. Toată lumea este de acord că viața la țară pe vremea lui Iosif nu era așa cum apare din versurile poetului. De asemenea, nici viața în gospodăriile colective nu e cum o închipuie Frunză. Nu e cazul să condamnăm aici pe Iosif, a cărui viziune despre viață se integrează în poezia de față, în vederile sămănătoriste: concepția unui sat de basm, cu țărani blajini, veseli și sănătoși, «neîntinați» de civilizație. «Blândul» poet de acum peste patruzeci de ani nu avea pretenția să creeze o imagine a vieții sătești: el voia doar să exprime un moment sufletesc personal și tabloul câmpenesc e numai un artificiu prin care ne comunică întrucâtva ce era în sufletul său la un moment dat. Eugen Frunză nu-și poate permite să ia drept pretext imaginea atât de măreață în realitate a unei gospodării agricole colective pentru a-și exprima un moment de bună dispoziție subiectivă. Față de un poet viguros, care a vădit un autentic talent într-o poezie ca *Nu-n slujbe divine petrec monseniorii*, avem tot dreptul să fim mult mai exigenți. Lui îi pretindem să ne zugrăvească *adânc* și *veridic* realitatea. Ori, realitatea în gospodăriile agricole nu e aceea înfățișată de el:

«Roată-ntr-una tot așa
Bateți din picior,
Pân-ce n-o mai rămânea
urmă de răzor.»

Munca în gospodării e mult mai complexă, mult mai înverșunată, decât jocul pe care ni-l prezintă poetul Frunză. Sărăcia nu e înlăturată dintr-odată, printr-un simplu gest al strângerii pumnilor, ca în aceste versuri: «Sărăcia dați-o-n foc – N-ar mai fi prin sat – Strângeți pumnii la un loc – Pentru-un trai bogat!». În acest scop se duce o luptă grea și îndârjită, se muncește din greu. Odată intrați în gospodării comune, țărani muncitori n-au scăpat de uneltirile chiaburilor rămași pe dinafară. În nici un caz, acești dușmani de moarte ai oamenilor muncii de la sate nu sunt așa de pasivi, cum îi arată Frunză. În *Horă pentru gospodăriile agricole colective*, ei nu fac decât să «crape de necaz». În *Cântecul brigadierului din gospodăria agricolă colectivă* (bucată tot atât de facilă, deosebită doar prin titlu de cealaltă), chiaburii «stau după gard – Și-ar urla la lună». Și aici totul e joc și voie bună, un paradis campestru:

«Râde soarele pe cer.
Păpușoi-s zdraveni.

Râd doi ochi de brigadieri
Peste câmp și oameni...».

Tot atât de fals apare gospodăria colectivă în *Cântecul tractoristei*, unde «oacheșa fată» care conduce tractorul pare o nouă *Rodica* a bardului de la Mircești în ceea ce are el mai «veșnic tânăr și ferice».

Este neîndoios că asemenea poezii nu vor produce niciodată efectul dorit în mijlocul țărănimii muncitoare, care nu urăște nimic mai mult decât vorbele «mari» și gratuite.

*

Am constatat atât la Nasta cât și la Frunză, imagini palide, străine conținutului plin al realității, concretizate în vorbe răsunătoare dar goale. Nici nu se putea întâmpla altfel. Unde dispăre conținutul viu al vieții, începe forma moartă a vorbei umflate. Rezultă de aici că schematismul prezintă înrudiri cu formalismul în ce privește lipsa de conținut a lucrărilor ce-s atinse de această meteahnă. În afară de această analogie există și multe deosebiri de esență, între aceste două anomalii. *Formalismul* e un semn de degenerescență, schematismul e, cum s-a spus, o boală a copilăriei literaturii. Cad în schematism scriitorii care nu cunosc încă bine viața și legile ei, care nu cunosc știința despre legile de dezvoltare a realității – marxism-leninismul -, care nu stăpânesc încă în suficientă măsură măiestria profesională, care nu au învățat încă să muncească așa cum munceau clasicii și fruntașii literaturii contemporane.

*

Teoria leninistă a reflectării îi ajută pe scriitori să înțeleagă că arta este imaginea realității oglindită în conștiința artistului. Cu cât artistul va fi mai talentat și mai muncitor, deci cu cât conștiința lui va oglindi mai complex realitatea în esența ei, cu atât imaginea artistică a realității va fi mai adevărată. E ușor de înțeles că artistul, în cazul nostru poetul, pentru a comunica imaginea veridică a realității, nu va putea recurge la șabloane create de alții, pentru că fiecare procedeu poetic «corespunde – cum spunea Maiakovski – unui caz concret și numai aceluia caz concret». Poetul va trebui deci să creeze imagini proprii și aceasta nu căutând originalitatea cu orice preț «în sine», nu făcând false inovații formaliste, asemenea poezilor decadente, ci transmitând pur și simplu, în ceea ce are mai expresiv limbajul pe care-l posedă poporul, emoțiile și gândurile sale. Cunoscând profund viața în desfășurare va găsi ușor și cuvântul viu, proaspăt și emoționant pentru exprimarea acestuia.

Bineînțeles, lucrurile nu stau chiar atât de simplu cum le prezentăm mai sus. Exprimarea emoției în limbaj poetic e condiționată de o serie de factori,

între care foarte importantă este cultura. Ceea ce ne interesează deocamdată, este însă chestiunea limbajului poetic, ca principală unealtă a creatorului de poezie. În artă cuvântul în sine, luat independent de conținutul pe care îl exprimă, e ceva mort; singur, în sine, nu are nici o putere de comunicare. De aceea, când un poet vorbește de *mustirea bucuriei* sau *râsul soarelui*, aceste cuvinte abstracte ne lasă reci. Legat însă de un conținut sufletesc, de manifestările infinite ale conștiinței omenești, cuvântul capătă sens, devie purtător al unui conținut și prin acesta armă de luptă. De fiecare dată când întrebuițăm în acest sens un cuvânt, el capătă un plus de conținut, limba fiind creată la infinit de toți indivizii vorbitori și de fiecare în parte.

Despre cuvântul artistic, F. Gladcov scria, în prefața ediției din 1934 a *Cimentului*: «Artistul este creatorul cuvântului corespunzător unei vieți lăuntrice, care exprimă plastic interesul și totalitatea viziunii artistice. Cuvântul este conștiința artistului, cultura sa estetică, purtarea lui ca revoluționar, ca om social, ca luptător pentru dreptatea noastră. De aceea, cuvântul trebuie să fie curat, clar, impresionant, puternic și onest. Cuvântul nostru nu are nevoie de ornamentații țipătoare sau de cosmetică. Prin însăși firea sa, el e drept, energic, plin de înțeles și de viață. Aceasta constituie una din calitățile esențiale ale artei noastre».

Opera de artă, fiind o imagine a unor aspecte din realitate, poartă în același timp – după expresia lui Belinski – «pecetea propriei individualități» a artistului, deoarece realitatea a fost «trecută prin propria natură» a acestuia. Fără această trecere a realității prin conștiința poetului, poezia, chiar dacă îndeplinește formal toate cerințele artei noi, rămâne schemă moartă, sau – după expresia foarte plastică a aceluiași Belinski – «capital mort». «Oricum ați copia din natură – scrie el – ați îmbunătăți copiile voastre cu idei de-a-gata și *tendințe* bine intenționate, dacă nu aveți talent poetic, copiile d-voastre nu vor aminti nimănui de originalele lor, iar ideile și tendințele vor rămâne pur și simplu retorice locuri comune».

Adunând din realitate material pentru arta sa: anume oameni, cu tot complexul lor de legături cu natura, uneltele de muncă, semenii, cu ideile, sentimentele și problemele lor, poetul adevărat nu ne dă simple fotografiile ale lor; ei îi creează din nou, îi ridică la valoarea de tipuri. În această operație poetul trebuie să dea dovadă de multă pasiune și muncă, să se străduiască a se ridica până la înălțimea noului tip uman ce se creează în procesul de construire a socialismului. Poeții de seamă au știut totdeauna să se identifice în artă, cu personajele lor. Dan Deșliu, de pildă, n-ar fi putut exprima atât de veridic dragostea pentru Partid și credința în izbânda socialismului a lui Lazăr din Rusca, dacă n-ar fi fost însuflețit el însuși de această credință. Aci se deschide o nouă problemă, a *atitudinii* poetului față de realitățile cântate.

*

S-a văzut că schematismul rezultă înainte de toate din reflectarea palidă a realității; reflectare nu a miezului ei – în care se petrece procesul revoluționar al înnoirilor neîncetate, prin sfărâmarea vechiului – ci a reflexelor palide ale acestei dinamice interne. La schematism ajung mai ales poezii tineri, care nu au cultură, nu învață de la clasici cum să sesizeze mișcarea vieții și cum s-o fixeze în imagini. Nu e suficientă sesizarea schematică a proceselor din realitate pentru a face operă de artă; ele trebuiesc surprinse în ceea ce au mai concret și însuflețite prin sensibilitatea poetului.

Pentru a ajunge aici, creatorul de poezie trebuie – după expresia poetului Scipaciov – să cunoască și să iubească realitățile cântate. Cunoașterea reală, științifică a realității este posibilă numai cu ajutorul științei marxist-leniniste, singura care se teme de realitate, ci are interesul să-i dezvăluie toate manifestările. A iubi realitățile din Republica noastră înseamnă a purta o dragoste permanentă, adâncă, pătimașă (cum spunea tov. Ana Pauker) pentru popor, pentru clasa muncitoare și Partidul ei de avangardă, pentru Uniunea Sovietică și marele Stalin – înseamnă a fi hotărât să-ți închini toate energiile pentru înflorirea patriei.

Versurile poezilor noștri respiră această dragoste pentru Patrie și Partid. Însă nu întotdeauna această dragoste se bazează pe cunoașterea adâncă a realităților, căpătând un conținut concret.

Mulțumindu-se să iubească adesea o Republică abstractă și un Partid abstract, foarte mulți poeți se mărginesc, în fața realității concrete pe care le întâlnesc, să ia o atitudine contemplativă și în loc de a scruta adânc aceste realități, să se prostearnă facil în fața lor pentru a-și declama dragostea pentru Republică și Partid. Acesta e cazul atât în poezia lui Cezar Drăgoi, cât și în poeziile cu gospodăria agricole colective ale lui Frunză. O asemenea atitudine față de realitate este numită de obicei optimism sau idilism.

Optimismul facil este o formă a schematismului, pentru că deformează și sărăcește imaginea realității, prezentând în chip metafizic doar latura ei luminoasă. Și această latură a realității e exprimată de obicei prin generalități, printr-un entuziasm de suprafață. Una din multele poezii în care atitudinea de optimism facil denaturează imaginea realității este *Canalul*, apărută în nr. 10 al «Almanahului literar», sub semnătura lui Alexandru Andrițoiu. Poezia e o descriere în culori roze a vieții de la Canal, din care ar reieși că întregul șantier e o oază binecuvântată, unde totul e cânt și petrecere. Aici se adună, parcă ar veni într-un pelerinaj, oameni ai muncii din toate colțurile țării:

«Vin Maramureșenii codrilor,
Vierii din Târnavele bogate,
Oltenii horelor și-ai doinelor
Și Bănățenii holdelor bronzate»... etc.

Munca e văzută numai la suprafață; imaginea ei este redată prin clișee ca acesta:

«Și muncitorul s-a suit pe schele,
Brigadierii se-ntreceau cu zor,
Ciocanele băteau în piatră, grele,
Băteau în piepturi inimile lor.»

Totul e decor în această poezie, de la țărâna arsă până la umbrele omenești, pe care poetul le învestește cu titlul de constructor ai canalului. Nu vedem nici un om trăind, nici o construcție ridicându-se în urma eforturilor mărețe omenești.

În realitate, viața la Canal nu este așa cum apare din poezie. Adevărat că viața de acolo e minunată, cum n-au mai cunoscut meleagurile noastre, dar frumusețea ei nu provine doar din pitorescul costumelor, graiului sau a jocurilor celor ce iau parte la construcție, ci – înainte de toate – din eroismul cu care aceștia se iau la luptă cu natura oarbă, din îndârjirea cu care ei biruiesc greutățile, din vigilența cu care ei demască uneltirile dușmanului de clasă, din toate eforturile lor care dovedesc în chip viu dragostea pentru patrie, pentru viitorul de aur al poporului nostru.

Alexandru Andrițoiu știe că o construcție ca aceea a Canalului e pândită cu ură de nenumărați dușmani și o spune:

«Dușmanul de aceea se tot zbate,
Îi fierbe sângele și face spume.»

El nu demască însă pe acești dușmani, nu ne arată concret cum acționează, sub ce chipuri se ascund, ce mijloace întrebunțează pentru a prejudicia munca, pentru ca astfel ei să poată fi descoperiți și în alte sectoare ale vieții noastre publice și puși la locul care li se cuvine.

Nu vedem apoi cum oamenii se transformă în procesul muncii, cum muncitorii înapoiți se străduiesc să ajungă din urmă pe fruntași, cum fruntașii luptă împotriva deprinderilor moștenite de la regimul capitalist. Cu un cuvânt, nu se văd în poezia lui Andrițoiu oameni trăind; există în ea doar marionete ce se mișcă mânate de un resort mecanic. Ceea ce reiese limpede din poezie e doar extazul de suprafață al poetului care «stă gânditor»:

«Stau gânditor și văd canalul gata
Bătrân ca valu-n malul pietruit...».

De aceleași scăderi suferă poezia lui Alexandru Andrițoiu, *Cronică de 23 August* («Almanahul literar», nr. 9, 1950). Poetul se mărginește să treacă în

revistă defilările pe care și le închipuie la Cluj cu prilejul zilei de aniversare a eliberării noastre de sub fascism, mulțumită Armatei Roșii. El n-a știut să surprindă semnificația profundă a acestei zile; 23 August e văzut ca un fel de praznic asemănător paștilor lui Coșbuc, când «prin pomi e ciripit și cânt». Al. Andrișoiu se lasă purtat de o beție artificială, datorită căreia vede totul în roz:

«Numai lumină și numai culoare,
În parcuri rondurile-au prins viață,
Vitrinele s-au luminat la față
Și pașii cântă-n mers pe trotuare.»

La 23 August, după cum știm, poporul nostru muncitor își manifestă recunoștința față de Uniunea Sovietică eliberatoare, încrederea în forțele sale constructive și demonstrează hotărârea de a-și apăra ferm cuceririle, de a zdrobi dușmanul de clasă, oriunde ar ataca acesta. Nedându-și osteneala să înțeleagă aceste gânduri și simțăminte puternice ale oamenilor muncii, Andrișoiu se extaziază superficial în fața steagurilor, portretelor și pancartelor purtate în această zi pe străzile Clujului.

*

Idilismul ieftin este un dușman de seamă al poeziei noastre noi. Prezența lui înseamnă falsificarea grosolană a realității. *Entuziasmul facil*, dus la extrem, nu e nici mai mult, nici mai puțin decât formă fără conținut. Dacă, în mod normal, în procesul dezvoltării, conținutul precede forma, se poate constata uneori și fenomenul invers, când forma o ia razna înaintea conținutului. În articolul său *Amețeală de pe urma succeselor*, tovarășul Stalin i-a ajutat să se dezmeticească pe acei revoluționari care mergeau cu zelul prea departe, colectivizând pășările din curte și îndreptând bătălia împotriva clopotelor de la biserică, sărind (peste cal!) drept în comuna agricolă. Cam în felul acelor procedee și unii poeți ai noștri care, fără să-și fi adunat în prealabil un material bogat de fapte din viață, se avântă să cânte lucruri pe care de abia le cunosc. Iată câteva pasaje dintr-un asemenea poem găunos, *Crește, crește viața* – de Al. Negrea, publicat în «Iașul nou» nr. 5-6, 1950: «Merge-nainte/ Salt după salt/ Victoria crește,/ Mai mult, mai înalt./ Inima bate/ Bătaie de clopot./ În muncă se căleşte/ Nou om și clocot.../ Să știe toți zarafii/ Că viața nu o vindem, / Munca e în toi etc. Neîntrecut rămâne însă în această manieră Eugen Frunză: «Iată, se-nalță,/ Crește măreață, / tânără, falnică,/ draga-ne viață!.../ Unde-i cuvântul?! Dați-mi cuvântul,/ măcar pe un sfert/ din câte vreau, să trăznesc!» (*Vă sună sfârșitul, șerpi titoiști*).

Cuvântul-fulger nu se poate însă împrumuta. pentru a avea efectul unei izbiri de trăznet în fruntea dușmanului, cuvântul trebuie să se sprijine pe fapte, singurele care îi pot da tăria.

Înfățișând realitatea în mod unilateral, numai sub aspect pozitiv, o denaturăm în chip metafizic. De pe o asemenea poziție, poetul nu poate obține decât o imagine superficială a vieții. Caracteristica dialecticei este că ea, în opoziție cu metafizica, privește lucrurile în înlănțuirea lor complexă, în interdependența lor. Nu există nicăieri numai aspecte pozitive sau numai negative. Pozitivul nu există decât în luptă cu negativul. Sunt unii care spun că arta nu e chemată să reflecte toate aspectele realității, ci numai pe cele esențiale, tipice, iar tipic e ceea ce e nou. Un atare raționament este mecanicist, metafizic. Noul nu apare decât în luptă cu vechiul, iar această luptă nu încetează nici un moment, deoarece *noul* nu e ceva static, el se dezvoltă în luptă cu vechiul, această luptă fiind motorul ce mână lumea spre prefaceri continue.

Înfățișând, așa dar, realitatea fără contradicțiile ce-i sunt inerente nu dăm clasei muncitoare o armă pentru transformarea acesteia. Luând față de fenomene o poziție de optimism steril, noi îndemnăm pe oamenii muncii la adormirea pe lauri, uitând de greutatea, de mâna criminală a dușmanului. Îi demobilizăm, în loc să-i îndemnăm la acțiune.

Nu e de ajuns însă – cum am mai accentuat – simpla consemnare a existenței greutăților și contradicțiilor, pentru a se putea vorbi de imaginea complexă a realității. În poezia lui Vasile Iosif, *Spre altă viață*, din volumul *Altfel de cântec*, unde ni se vorbește de constituirea unei gospodării colective chiaburii nu sunt uitați, dat ei sunt amintiți doar ca niște exploatare îngrădiți, neputincioși:

«Pândesc turbați chiaburii după gard
Tânjesc să pună stavili vieții noi.
Ia-u îngrădit și-acuma cum mai ard
În focul urii lor de chiaburoi!»

Ca și cum n-ar reprezenta un permanent pericol pentru țărănimea muncitoare, chiaburii sunt lăsați să-și mestece ura după gard, poetul fiind preocupat de a-și declama mai departe entuziasmul – legitim de altfel – dar nejustificat în chip concret, pentru viitorul agriculturii noastre:

«Spre viitor s-avântă toți cu drag.
Să le-nflorească-n inimi bucurii,
Și să răsară sub al țării steag
Lanuri întregi de noi gospodării».

Într-o altă bucată, *Demascare*, V. Iosif ne înfățișează demascarea unui chiabur ca fiind o treabă simplă, dușmanul de clasă ce răspândește zvonuri de război fiind un naiv care aproape se autodemască.

E greșit să vedem simplist dușmanii de clasă, să-i prezentăm mereu sub același aspect fizic. Trebuie să ținem seama că în realitate dușmanul de clasă

are mii de fețe care se schimbă neconținut. El se aseamănă cu balaurul cu capete din basme căruia îi cresc câte două capete în locul celui care i-a fost retezat. Cu cât înaintăm în socialism, cu atât lupta de clasă se ascute și dușmanul devine tot mai îndârjit. El completează în zeci de mii de locuri și cu mijloacele cele mai rafinate împotriva socialismului. Poetul este dator să observe toate mașinațiunile de soiul acesta, arătând cum ele se prăbușesc una câte una.

Tovarășul Stalin a arătat în repetate rânduri că dușmanul de clasă nu se astâmpără, ci dimpotrivă, devine tot mai înverșunat, în perioada construirii și chiar după instaurarea deplină a socialismului. În cuvântarea sa din 13 Ianuarie 1933, *Despre activitatea la sate*, tovarășul Stalin biciuia usturător miopia acelora care nu erau în stare să vadă multiplicarea formelor de manifestare perfidă a dușmanului. Marele dascăl spunea:

«Dușmanul de clasă este căutat în afara colhozurilor, sub chipul unor oameni cu o înfățișare fioroasă, cu dinți enormi, cu ceafa groasă și cu arma în mână. Chiaburul este căutat sub chipul cunoscut din afișe» (*Problemele leninismului*, Ed. P.M.R., ediția a II-a, 1948, p. 652).

În poezia noastră, chiaburul apare încă de multe ori sub acest aspect naiv. Adesea imaginea veridică a dușmanului de clasă este înlocuită prin gratuite violențe de limbaj, prin epitete umflate și goale, ca *năpârcă, lepră, strigoi, chiaburoi, corb, lup* etc. În loc să le demaște acțiunile mârșave, hidoșenia morală a chiaburilor, mulți poeți se opresc, pueril, la ne semnificativele deformațiuni fizice. Astfel procedează, spre exemplu, Victor Tulbure, când, în poezia *Aglaiia* („Viața Românească», nr. 5, 1950) integrează un episod despre

«Chiaburul cu ochii de pâclă și smoală,
cu fruntea turtită, mustața pe oală,
și greu bărdăhanul de pântec răsfrânt
pe brâul de piele cu ținte de-argint...».

«Dar astfel de chiaburi – arată mai departe tovarășul Stalin – există de mult la suprafață. Chiaburii de azi și codițele de chiaburi, elementele anti-sovietice de astăzi de la sate, sunt în cea mai mare parte oameni *liniștiți, mieroși*, aproape *sfinți*. Ei nu trebuiesc căutați departe de colhoz, ei stau chiar în colhoz și ocupă în el funcții de magazioner, de intendent, de contabil, de secretar etc.

Ca să descoperi fața adevărată a unui astfel de dușman iscusit și ca să nu te lași prins de demagogia lui, trebuie să știi să smulgi masca de pe fața dușmanului și să arăți colhoznicilor adevărata lui înfățișare contrarevoluționară. Dar avem noi, oare, la sate mulți comuniști care posedă aceste calități? Comuniștii, adeseori, nu numai că nu demască astfel de dușmani de clasă, dar dimpotrivă, cad ei înșiși în mrejele demagogiei șarlatanești a acestora și se târăsc la coada lor» (*ibidem*).

Marii scriitori sovietici au știut să demaște chipul dușmanului sub înfățișările lui cele mai rafinate. Este suficient să ne amintim de Șolohov, care ne arată în *Pământ deștelenit* cum Ivanov Luchici Ovstrovnov, element chiaburesc a putut, vreme îndelungată, sub masca unui intendent cinstit, să saboteze bunul mers al colhozului. În poezia noastră, din nefericire, viclenia de șarpe a dușmanului, cu urmările ei, și-a găsit întruchiparea în imagini veridice în prea puține cazuri. O încercare mai reușită în acest sens a făcut A. E. Baconsky (deși nu îndeajuns adâncită) în amplul său poem *La frasinii de la răscrucă*, în care chiaburul Mureșan vrea să pară un partizan al transformărilor ce se petrec în țară. El caută să corupă pe instructorul trimis de județeană P. M. R., pe care-l invită la masă (... «Că acuma, vezi, în timp de masă, Nu vă șade bine singurel./ De aceea m-am gândit și-aș vrea/ Să vă chem la masă la mine,/ La un vin de soi, la o cafea,/ C-apoi lasă, c-o să fie bine» – *Poezii*, 1950).

Unul dintre mijloacele de propagandă chiaburescă – deși nu cel tipic – a fost biciuit cu talent de Aurel Rău în poezia *Naufraziul Sfântului* («Almanahul literar», nr. 10). Este vorba de minciunile scornite de chiaburi anii trecuți în legătură cu apariția unor chipuri de sfinți pe geamuri, cu scopul de a înspăimânta pe cei săraci cu duhul și a-i abate de la calea spre socialism. Minciunile sunt însă spulberate de țărani muncitori mai ridicați. «Sfântul» unei chiaburoaice se topește sub leșia țăranei muncitoare Ioana, care l-a simțit cum

« ... unsuros
De pe șa picuri de dă jos
Și în mâna ei își frânge coasta...».

Lupta împotriva chiaburilor nu se reduce numai la prinderea acestora asupra unui fapt ticălos și arestarea lor. Dăm lovituri de moarte dușmanilor mai ales atunci când smulgem masele de sub influența lor, antrenându-le în muncă și însuflețindu-le de ideile luptei pentru pace și socialism. Spulberând un zvon mincinos, o credință deșartă, alfabetizând un țaran muncitor, transformând mentalitatea înapoiată a mijlocașului, făcându-l să iasă din individualismul și neîncrederea lui – lovim în chiaburi. Iar poezia noastră va fi dinamică, mobilizatoare, dacă vom ști să oglindim toate acestea complex, nu achitându-ne printr-o înregistrare entuziastă, ci luminând felul și condițiile în care se produc.

*

Cea mai înaltă, dar și cea mai grea sarcină a poezilor noștri este de a zugrăvi în poezie imaginea omului muncitor din Republica noastră, omul care, în procesul construcțiilor socialismului, în focul luptei de clasă și în condițiile

luptei pentru pace, devine un om nou. În măsura în care vor surprinde această creștere, poezii vor depăși *tiparele schematic*. Observând – cum spune Gorki – o suită de indivizi dintr-o anumită categorie pentru a întruchipa trăsăturile lor generale într-un personaj tipic, care să rămână în același timp un individ bine conturat, poezii își vor da seama că nici o operă de artă nu poate lua naștere prin siluirea unor bogate sentimente și gânduri omenești ce-și cer forme de expresie adecvate, în niște tipare sărace, fabricate dinainte.

După părerea noastră, *schematismul și idilismul* – pătrund mai ușor în poezie acolo unde lipsește preocuparea de a reda omul nou al vremii noastre.

Vorbind despre abundența personajelor negative în literatura sovietică, în primii ei ani de dezvoltare, Gorki scria: «Una din cauzele serioase ale rezistenței conservative a realismului critic este lipsa calificării tehnice – profesionale a literaților sau, mai simplu, lipsa de cunoștințe – *ignoranța*, neputința de a vedea, de a cunoaște, de a ști. Această cauză se contopește uneori cu gravitația emoțională către trecut, către bunicuțul bătrân, a cărui unică *perspectivă* în viață este crematoriul. Trebuie să adăugăm acestei cauze linia de cea mai mică rezistență în muncă: lemnul se lucrează mai ușor decât piatra, piatra mai ușor decât fierul, fierul mai ușor decât oțelul, iar viața într-o căsuță de lemn cu un singur cat este mai ușor de zugrăvit decât viața într-o casă de piatră sau de beton armat, cu multe etaje» (*Articole literare*, p. 181).

În literatura noastră actuală, chipul personajului negativ e mai adânc oglindit decât al eroului pozitiv. Acesta din urmă apare adesea palid, abstract, mai mult idee decât om. Cauza nu este alta decât «neputința de a vedea, de a cunoaște, de a ști» despre care vorbea Gorki. De asemenea, în proza și poezia noastră întâlnim foarte mulți bătrâni sau eroi ce se comportă ca niște bătrâni. Cu ocazia campaniei electorale, poezii noștri au făcut să se perinde prin fața noastră o oaste întregă de bătrâni, fie pentru a ne spune cum au fost alegerile altădată, fie pentru a vota. În aceasta nu ar fi nimic rău. Nu vârsta înaintată o reproșăm personajelor, ci o anumită comportare bătrânească, o anumită lăncezeală, lipsită de vigoare, un anumit aer de resemnare și o sfătoșenie răsuflată – toate aceste însușiri aparținând blajinilor și săracilor cu duhul țărani semănătoriști. Adeseori, voind să-și «umanizeze» eroii, ca să nu mai fie simple discuri reproducătoare de discursuri, poezii le atribuie vreo apucătură din cele ale «bunicului» lui Delavrancea, ale «bunicii» lui Șt. O. Iosif sau ale «dascălului» lui Goga. Un erou al lui Victor Felea e «tăcut, zâmbitor», oamenii din poezia lui Iosif Morușan, *Printre cioplitorii de piatră* («Almanahul literar», nr. 1) sunt «simpli și curați ca borangicul fecioarelor din horele duminicii», moșneagul din *Carul ăsta pentru pace* («Viața Românească», 10), de Ion Gh. Boldici e un sfătos demodat, unchiașul din *Slăvim pe Vladimir Ilici Lenin* de N. Tăutu un vorbăreț asemănător, iar «un viitor candidat de partid» al lui Frunză își șterge «o lacrimă pitită» ca un bătrânel. Bineînțeles, trecând asemenea particularități ale unor țărani mai mult sau mai puțin artificiali, în seama eroilor noștri care

construiesc o lume nouă, aceștia vor apărea falși și schematici. Este foarte adevărat că e mult mai ușor să exprimi duiosia, blândețea, iubirea timidă, suspinele printre lacrimi, decât dârzenia, eroismul, intransigența proletară și sentimentele noi ale moralei comuniste, atunci când tu, ca poet, nu ai reușit încă să devii un luptător. Efectul este însă în cazul acesta, întoarcerea spre o eră pe care poporul muncitor o îngroapă pentru totdeauna prin luptă.

În poezia noastră avem însă exemple destule de eroi cu adevărat pozitivi, comuniști înflăcărați, fii autentici ai partidului creat de Lenin și Stalin. Poeții respectivi au izbutit să creeze imagini veridice ale comuniștilor, în primul rând pentru că au fost ei înșiși luminați asupra a ceea ce este și trebuie să fie un membru de partid, iar în al doilea rând pentru că nu au căutat pe acești oameni în cine știe ce sfere, ci aici pe pământ, în orașele și satele noastre, în mijlocul prietenilor și dușmanilor, în clocotul muncii și luptei. Aceștia sunt oameni în carne și oase, sunt comuniști, tocmai pentru că întrunesc cele mai alese calități umane.

Ne mărginim la câteva exemplificări din poezii noștri tineri. Veronica Porumbacu surprindea în poezia *La verificare* (volumul *Anii aceștia*, 1950) un moment de mare însemnătate din viața unei membre de partid, care primește cu emoție carnetul roșu. Cu doi ani înainte, când intrase în Partid, ea nu știa să iscălească, iar acum când «în mână ține carnetul iarăși»,

«... De câtă noutate-i greu
ăst ceas în care pot, tovarăși,
să scriu întreg numele meu!».

Scrierea numelui capătă aici valoare de simbol al prefacerii atâtor femei oropsite altădată, în oameni noi.

În *Idilă*, Veronica Porumbacu surprinde un alt moment, în care primii fiori ai iubirii curate își fac loc în inima unui tânăr muncitor. Acesta revede „în clubul mare, la bibliotecă» pe fata care-i mai furase atenția „în atelier odată» și „mai cu știre, mai din întâmplare, s-au pomenit alături amândoi». Tot timpul tânărul e „cu ochii ba la pagini, ba la fată», amănunt ce tălmăcește creșterea sentimentului său. Chipul în care se apropie de fată, mărturisindu-i dragostea, e redat cu multă subtilitate:

«Când tot din întâmplare o ajunse
din urmă iar, tovarășul vecin,
din turnul verii lunecă prin frunze
amurgurile noi peste grădini.

Și când zări și începu să râză –
o umbră lângă-a ei pe caldarâm,

Tovarășă, el spuse, ai o găză
în păr... E o floare de salcâm!».

Exemplele se pot înmulți. S-a vorbit despre *Tânăra savantă* de Aurel Gurghianu («Almanahul literar», nr. 2-3, 1950), în care e descrisă o studentă de tip nou. Mai pot fi adăugate *Poemul înfrățirii tinerești*, de Ion Brad, *M-au trimis ortacii mei ori Satul meu și Stalin* de Tiberiu Utan, precum și alte poezii din revista noastră, care înfățișează în diverse moduri unele sau altele din trăsăturile caracteristice ale oamenilor noi din Republica noastră.

Pe drept cuvânt a fost apreciată poezia *Brigada grădiniței* de Maria Găetan («Viața Românească», nr. 7, 1950). În această poezie adie dragostea fierbinte a tinerei instructoare, care nu are nimic mai scump decât «Brigada măruntă» de pionieri:

«Un copil cade jos, icnind.
Ea-l ridică.
Brigada mea mică...
Aici în grădina cu soiuri și specii
copiii-s puieții.
În brigada mea nouă
eu sunt grădinar; am plante gingașe, rare,
am muguri, mlădițe, și am câte-o floare
curată ca bobul de rouă...».

Alături de imaginile epice ale unor eroi ca Lazăr de la Rusca, Barta Iosif și Tovarășul Matei, poate fi așezată imaginea lirică a unui comunist din ilegalitate, creat de Nina Cassian, căruia nu-i cunoaștem nici numele, nici vârsta, adresa sau nu știu ce alte amănunte exterioare, însă îi cunoaștem personalitatea în toată lumina ei. Comunistul din *Balada femeii care și-a pierdut iubitul în război* («Flacăra», nr. 128, 17. VI. 1950), e un tânăr vajnic, neînfricat, plin de încredere în victoria proletariatului și în același timp un om cu suflet ales, care iubește, suferă, luptă și visează. Credința de comunist, el nu și-o recită în lozinci uscat, ci o poartă în suflet, de unde ea se răsfrânge, luminând fiecare gest și fiecare vorbă a lui. Profilarea portretului exterior trădează văpaia sa lăuntrică:

«Hei!...
Era-nalt flăcăul meu...
Voi, tovarăși, îl știați.
Ochii lui de-un verde greu,
Dinlăuntru luminați,
Râsul alb cum albă-i neaua,

Șapca peste-un păr noptatec
Și mijlocul subțiratec
Petrecându-i cureaua.»

Sunt redată în continuare «plimbările» femeii cu iubitul ei, plimbări prin noapte cu scopul de a lipi manifeste pe ziduri. Dragostea celor doi tineri e parte din lupta lor («Mi-amintesc... Era-nceputul: – Pacea ne-nflorea sărutul»). Ei citesc *Istoria Partidului*, țin ședințe cu tovarășii prin păduri. Încrederea în viitor a tânărului se vede din vorbele cu care își dezmiardă iubita:

«Uite lumea – îmi spunea.
E a mea – și e a ta».

Prins de copiii poliției burghezo-moșierești, tânărul comunist e ținut la închisoare, iar mai târziu trimis în război, unde piere. Imaginea lui nu se stinge însă; noi o simțim neconținut în comentariile lirice ale poetei.

Lângă imaginea tânărului, pe care deși abia schițat, îl simțim trăind viguros, se ridică imaginea iubitei sale, de care poeta ne vorbește la persoana întâia. De unde concluzia că imaginea omului nou n-o realizăm numai descriind un personaj oarecare, făcând un portret al unei persoane anumite. Figura omului nou o luminăm prin orice fel de poezie ce dă viață unor sentimente, emoții și probleme omenești. Înfățișând o sondă ca mijloc de dominație a naturii de către om, înfățișând orice peisaj asupra căruia se resimte mâna transformatoare a omului, dând expresie unor sentimente general omenești, ca iubirea, credința în mai bine, indignarea și furia împotriva dușmanilor omului, valorificând, cu alte cuvinte, tot ce e nobil în om, toate însușirile alese ale ființei umane, însușiri care numai acum, sub regimul de democrație a celor mulți se dezvoltă nestânjenit – exprimând toate acestea prin arta cuvântului «curat, clar, impresionant, puternic și ales» vom crea opere de valoare, în stare să miște, să dinamizeze masele.

Comentariul liric din *Balada Ninei Cassian* nu e simplu discurs, tocmai pentru că poeta a știut să umple fiecare cuvânt cu un cald conținut sufletesc. După ce, în pasajul care cântă moartea iubitului, poeta ne comunică un răscolitor sentiment de durere, ea vine cu câteva versuri ce saltă atenția noastră de la imaginea morții la cauzele blestemate care au produs-o, făcându-ne să jurăm cu femeia văduvită de persoana cea mai scumpă ei că nu vom mai permite dezlănțuirea unui nou masacru de către imperialiști:

«Nu mai vreau bubuitura
Să ne spargă, să ne rupă...
Să rămâie căutătura
Ca un ciob de sticlă, După...»

Toate albiile vieții
De popor cârmite-n ani,
Să le-mpresure scaieții,
Să le-ncalece guzgani?
Să le năpădească, sute,
Buruienile și iasca,
Și-n paraginile slute
Să se-mbuibe râma, broasca!».

Forța de comunicare a acestor versuri constă în minunata contopire dintre ideile mari și sentimentele fierbinți cu imaginile concrete în care se exprimă. După ce imaginează o asemenea prefacere posibilă în ruine a lucrurilor scumpe, poeta exprimă hotărârea de a zădărnici cu orice preț acest vis a monștrilor istoriei:

«Nu! În strigăt dezlegată,
Lumea mea vuiește toată.
O femeie sunt. Dar câte
Nu-s la strigătu-mi părtașe!
Nu pot haite mohorâte,
Nu pot haite ucigașe,
Lupii codrului, turbații,
Botu-n sânge să-și întindă,
Frații noștri și bărbații
Să i-i rupă, să ni-i stingă...».

*

Sentimentele mărețe și ideile înalte se nasc neîncetat, ceas de ceas și clipă de clipă în țara noastră. Sub conducerea Partidului, prin lupta plină de elan a clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii, se schimbă aspectul fizic al patriei noastre, se schimbă traiul oamenilor și conștiința lor. Nici o epocă n-a fost atât de bogată în înnoiri, nici una n-a oferit un atât de minunat material pentru literatură ca epoca noastră de construire a socialismului. Poeții din Republica Populară Română vor da creații valabile în măsura în care vor înțelege adânc aceste prefaceri. De aceea datoria lor – pentru a reuși să creeze oameni vii și stări sufletești autentice – este de a observa neconținut viața și a învăța de la ea. «Trebuie să înțelegeți – spune tovarășul Stalin – că dacă scriitorul va oglindi în mod cinstit adevărul vieții, el va ajunge neapărat la marxism». El va ajunge un bun militant pe frontul ideologic, *un iscusit inginer al sufletelor omenești?*

Vicu Mândra, *Despre unele probleme ale dezvoltării tinerilor noștri poeți.*
„Tânărul leninist”, An I, nr. 1, Mai 1951)

„Multe dintre problemele anevoioase ale poeziei au fost judecate cu chibzuială și limpezite la Plenara Uniunii Scriitorilor din R.P.R. închinată poeziei noastre. Fără îndoială, nu numai pentru cei ce au participat, dar pentru mulți alții încă, dezbaterile acestei plene au avut darul să spună pe nume anumitor lipsuri și greșeli, să cântărească cu dreptate succesele și să deschidă unele porți către alte realizări și mai de preț.

Nu este rostul rândurilor de față de a rediscuta aceste lucruri și nici de a întreprinde un studiu amănunțit. Aici va fi vorba numai despre unele dintre problemele importante ridicate pe drumul de început al poezilor noștri tineri.

Cunoaștem astăzi un mare avânt către poezie al tinerilor noștri. Când un popor scoate la iveală atât de mulți mănuitori ai versului, el dă neîndoielnic, semn de mare vitalitate, de mare forță creatoare și mare dragoste de viață. Avântul către poezie al celor tineri este încă un aspect – și nu dintre cele mai puțin însemnate – ale avântului de muncă creatoare al poporului nostru care-și construiește orânduirea nouă, socialistă. Versurile sunt chemate să țină pasul succeselor în muncă și hotărârii de luptă a tineretului nostru împotriva rămășițelor lumii vechi. La această chemare, poezia tânără se încumetă să răspundă și succesele sale ne sunt bine cunoscute.

În numeroase cenacluri care ființează în toate părțile țării, se afirmă mereu noi talente. Nume ca acelea ale tinerilor Ștefan Iureș, Costin Hâncu, Ion Purcaru, Vitalie Tulnic, Victor Felea, Alex. Andrițoiu, Florin Mugur, poeți care n-au împlinit încă 20 de ani sau i-au împlinit nu de mult, încep să fie cunoscute în masse largi de cititori. Totodată încep a se afirma alți poeți tineri ca Petre Milotin, Ion Motoarcă, Nicolae Țic, Ion Anghel și atâția alții. Redacțiile revistelor și editurilor primesc zilnic zeci și zeci de încercări ale tinerilor poeți, începând cu cele ale pionierilor și sfârșind cu ale tinerilor muncitori, țărani sau studenți. Versurile tinerilor aduc în poezia noastră un avânt nou spre marile teme ale vieții. Cum este și firesc, tinerii atacă adeseori cu mult curaj temele vieții noi și trec cu multă ușurință peste vechile prejudecăți. Poezia tinerilor este străbătută de suflul unui cald patriotism. Tinerii cântă cu bucurie și entuziasm figurile eroilor poporului nostru, frumusețile Patriei în plină transformare, avântul patriotic al muncitorilor și țăranilor noștri muncitori.

Trebuie subliniat un merit care revine multora dintre tinerii poeți, acela de a fi prezenți în fiecare bătălie dusă de poporul nostru muncitor pentru pace și socialism. Cele mai multe din cenacluri au făcut să fie prezente în ziare și reviste numeroase și valoroase versuri legate de fiecare pas nou făcut în munca de construire a socialismului.

În mod deosebit trebuie amintit ajutorul prețios pe care l-au dat tinerii poeți în ceea ce privește materialul necesar festivalurilor de la Căminele Culturale și Ateneele Populare.

Versurile lui Ion Serebreanu, Vasile Iosif, George Ciudan și a atâtor alți poeți tineri, dintre cei citați înainte, au fost primite cu vii aplauze la șezătorile culturale de la orașe sau de la sate.

Versurile de luptă pentru pace ale unora dintre tinerii poeți au căpătat – pe drept cuvânt – o largă răspândire.

Tinerii poeți, învingând o veche și nejustificată șovăială, au început să dea avânt poeziei noi de dragoste a omului liber care-și construiește cu hotărâre viitorul. Ei dau poeziei noastre căldura avântului tineresc, patosul tânărului constructor îndrăgostit de Patria sa care întinerește văzând cu ochii.

În atelierele de literatură ale cenaclurilor și revistelor literare, tinerii poeți deprind meșteșugul de preț al poeziei și pregătesc literaturii noastre paginile noi, proaspete, atât de mult așteptate.

Râvna tinerilor poeți se mai împiedică însă de unii bolovani, proprii drumului de început pe care ucenicii poeziei pornesc. Drumul este măreț și deschide perspectiva unui larg orizont. La cotiturile sale pândesc însă unele pericole.

Ită-ne față cu unul din aceste pericole. El se numește *mulțumirea de sine* și duce la disprețul pentru publicul cititor. Despre ce e vorba? Unii dintre foarte tinerii noștri poeți, încurajați de primele lor succese, înșelați de o aparentă ușurință în mânuirea cuvântului și a imaginii, sunt ispitiți să uite pentru cine scriu și de ce scriu. Pericolul începe din momentul în care tânărul poet uită că el îndeplinește o funcție socială și că scrisul său nu este nici un moment o chestiune personală a sa. Pericolul începe cu auto-încântarea poetului în fața propriei sale «măiestrii», auto-încântare care începe să înlocuiască emoția firească a întâlnirii poetului cu masa cititorilor, singurii în măsură să facă aprecierea convenită versurilor scrise de poet.

Avântul către poezie, avântul către cultură al maselor muncitoare nu se manifestă numai prin numărul mare de poeți, dar mai cu seamă prin numărul mare de cititori, din ce în ce mai exigenți față de poet, din ce în ce mai interesați și mai dornici să capete noi creații artistice, capabile să-i însuflețească în luptă și în muncă, capabile să vorbească despre viața și despre lupta lor. Bineînțeles, nu sunt puțini poeții tineri care într-o măsură mai mare sau mai mică răspund acestor așteptări. Bună parte dintre aceștia, deveniți fruntea cenaclurilor respective, au fost admiși ca elevi ai școlii de literatură «Mihail Eminescu». Dar pericolul ignorării marelui adevăr că masele muncitoare resping poezia scrisă grăbit, lipsită de viață și superficială, n-a fost îndeajuns pricepută de mulți dintre tinerii creatori de versuri. Se pare că unii dintre tinerii poeți ignoră creșterea simțitoare a nivelului cultural al maselor. Ei consideră lucru bun orice poezie generală, lipsită de faptul concret de viață,

lipsită de profunzime și neglijent lucrată, cu condiția ca această poezie să fie a lor. Pentru ei pare a nu fi un lucru clar faptul că masele muncitoare vor reacționa sănătos și firesc, respingând versurile superficiale și fade, alegând printr-un bun ciur literatura de calitate de producțiile fără de valoare. Această lipsă de considerație față de cititor poate duce la apariția unor versuri searbede, întocmite grăbit și lipsite de sens, de felul acesta:

«Tăria vieții se supune
prea greu în ritmul legănat.
Dar multe au țâșnit în cântec:
pe tine parcă te-am uitat»
(Ion Brad)

Munca depusă aici de poet este grăbită și fără spor. Tinerii poeți care disprețuiesc lucrul asupra versului, drum spre câștigarea măiestriei artistice, trec cu ușurință peste problemele limbii și ale armoniei. Ei își permit cacofonii stridente (v. Constanța Tudorache: *Cântec pentru tine*, strofa 4), folosirea unor combinații de neînțeles (ex.: «mi-i gândul toance»– Ion Zăgan), imagini confuze (ex.: «c-un zâmbet durut» – Olga Brateș).

Pericolul acesta al îngâmării se asociază firesc cu preocuparea excesivă pentru artificii formale. Unii dintre poeții tineri au impresia că meșteșugul poetic își are cheia în anumite giumbușlucuri mai mult sau mai puțin noi cu care simt plăcerea să se laude confrăților de aceeași vârstă. Repetări intenționate de epitete, asonanțe surprinzătoare, rime năstrușnice, îi încântă pe unii dintre tinerii noștri poeți. Fenomenul acesta se poate asemui cu tendința cunoscută a actorilor tineri cu glas pătrunzător, care încântați de sunetele ce le scot, nu mai dau importanță conținutului replicilor, ci mai ales modulațiilor vocii. Iată o asemenea pildă de repetiție voită a epitetelor:

«Încep să vă prevină de pe-acum
Să le-nsemnați în vechile atlase
Cu semne *mari* c-or fi orașe *mari*
Semne *frumoase*, că vor fi
frumoase.» (Al. Andrițoiu)

Efectul este altul decât cel dorit, dovedindu-se mai mult supărător decât surprinzător. Căutarea de efecte formale se dovedește astfel a fi o falsă înțelegere a măiestriei literare. Drumul spre măiestrie nu duce prin laboratoarele de imagini ticluite artificial, laboratoare închise ermetic. Acest drum duce, dimpotrivă, prin viața mare a întregului popor. Lucrul acesta a fost înțeles de bună parte din poeții noștri tineri. El trebuie să fie priceput de toți ucenicii cu râvnă într-ale poeziei.

Poezia noastră, urmând calea întregii noastre culturi, a depășit de mult faza programatică. Rarele poezii care mai anunță astăzi numai intenția poetului de a cânta viața și lupta oamenilor muncii, nu capătă circulație. Poporul muncitor așteaptă roadele vii ale acestor intenții, roade care nu au întârziat să se arate într-o măsură însemnată. Succesele poezilor noștri consacrați, mai tineri și mai vârstnici, au fost salutate cu bucurie de un public iubitor de poezie, cum n-au cunoscut poezii noștri până astăzi nicicând. Pe urmele acestor succese au mers și un număr însemnat dintre poezii foarte tineri. Părăsirea abstractizării, bazarea versului pe fapte concrete de viață, a dus la realizări însemnate la unii dintre aceștia, ca Vasile Nicorovici (*Povestea Măriucăi*), Ștefan Iureș (*Cântec de tinerețe*), Aurel Gurghianu (*La vadul Crișului*) și încă atâția alții. Nu intră în intențiile noastre de a rediscuta aici însemnătatea acestei probleme. Ne propunem însă să semnalăm pericolul tendinței de ocolire a vieții. Semnificativă în această privință e fuga după pitoresc. Dornici de succese, unii poeți tineri cred a deosebi anumite medii predispușe poeziei, prin pitorescul peisagiilor, al limbii și al portului oamenilor. Ei acordă astfel preferință vieții de la țară, care li se pare a fi mai poetică, dar pe care mulți dintre tinerii noștri poeți nu o cunosc prea bine.

Este adevărat că aici, în realitatea de azi a satelor noastre, se desfășoară în plin, în condițiunile unei lupte din ce în ce mai ascutite, trecerea către o nouă viață a țărănimii noastre muncitoare, trecerea către formele vieții socialiste.

Nu sunt puțini tinerii poeți care au izbutit să cuprindă în versurile lor suflul vieții noi a țărănimii noastre muncitoare, creând eroi reprezentativi și urmărind cu succes transformarea vieții acestor eroi.

A apărut astfel de curând poezia tânărului Costin Hâncu, *Urcuș*, în care, în versuri calde, se revarsă bucuria unui bătrân țaran muncitor pentru zilele însoțite ale bătrânețelor sale:

«Mi-s gârbovi anii care-i port în plete
Vreo șaptezeci s-au strâns sub ăst suman
Dar n-ași plăti pe cei trecuți, băiete,
Un ceas din anii noi pe care-i am.
Ieri soarele-n tavan ca-n București,
Mi-l priponiră-n casă doi puștani
Iar zorii îmi pătrund azi pe ferești.»

Succesele unora dintre tinerii poeți în această privință, trebuie să fie urmate și de cei care se mai păstrează la suprafață. Bineînțeles că nu este posibil să oglindești în literatură această transformare uriașă, fără o cunoaștere profundă a realităților. Felul de a vorbi al țăranilor, cu frumusețea și muzicalitatea lui, frumusețea peisagiului rustic, rămân neînsuflețite atunci când nu însoțesc fapte de viață. Satul devine astfel o recuzită de expresii și imagini

pitorești și duce firesc la o prezentare idilică a vieții. A te ocupa de lumea satului, bagatelizând problemele transformării socialiste a agriculturii, este bineînțeles o absurditate.

Aceeași fugă după pitoresc îi duce pe unii dintre poeții tineri la o predilecție pentru unii termeni sunători și «interesanti» din viața minerilor pe care nu-i cunosc totuși decât din auzite. Cazul tânărului poet Florin Mugur care a scris *Cuvântul minerului despre Tânăra Gardă* fără să fi văzut vreodată cum arată o mină și cum lucrează un miner, este grăitor. Viața minerilor este neîndoielnic, un minunat izvor de subiecte literare. Dar ea trebuie cunoscută și nu luată ca pretext pentru folosirea unor termeni sunători. În această privință este cunoscut succesul de care se bucură în poezia noastră cuvântul «ortac», care este, pare-se, mai frecvent în versuri decât în viață. O formă interesantă a luat fuga după pitoresc în activitatea cenaclului studențesc al Facultății de Filologie din București. În cenaclu, tema vieții de la țară a întrunit cele mai multe preferințe, deși tinerii cenacliști nu cunosc decât în mică măsură viața satului. Bineînțeles că în ciuda străduințelor de lustruire formală a unor peisagii senine și a unui grai plin de provincialisme, cele mai multe din aceste încercări literare au eșuat într-un schematism strident. Necunoașterea vieții și a eroilor ei iese la iveală printre rândurile scrise de către acești studenți. Dacă vom adăuga că despre viața universitară pe care o cunosc toți atât de bine, abia dacă s-au încumetat doi dintre studenți să scrie, vom avea o imagine grăitoare a acestei ocoliri a vieții în sectoarele socotite a fi nepitorești, prozaice.

Necunoscând bine viața însăși, unii poeți tineri recurg la metoda lipirii schematice a luptei de clasă. Ea apare într-o strofă sau două și apoi idilismul își recapătă drepturile. Iată cum apare această lipire într-una din poeziile talentatului tânăr Dragoș Vicol:

«Miriștea zgârâie...
(Zâmbește vrăjmașul?
Ba mârâie...)
Zice-un țânc fără-nconjur:
- Fiți atenți, ăsta-i chiabur!
Altă voce mânioasă:
- Nu uitați lupta de clasă!
Geaba vîi cu lingușirea,
Nu se prinde uneltirea!
- Bravo, prâsleo, ești bărbat:
Bine l-ai mai demascat.»

Aci schema este completă. Chiaburul, lupta de clasă, uneltirea prin lingușire, demascarea. Ceea ce lipsește este tocmai viața care trebuie să însuflețească aceste trăsături, just enunțate, dar înșirate neconvingător și plicticos, într-un ritm amintind genul cronicei rimate.

În poemul lui Ștefan Iureș *Cântec de tinerețe* se izbuteste într-o măsură pătrunderea în viață. Dragostea tractoristei Sanda cu studentul în agronomie Marin crește ca dragostea unor luptători împotriva dușmanilor vieții noi. Pentru aceasta nu se fac lipituri neconvingătoare. Dușmanul este prezent în atmosfera întreagă a satului, el nu poate fi uitat de Sanda, sau de Mari, nici în preajma nunții lor.

Tinerii poeți își recunosc, fără îndoială, ca sarcină de seamă a lor învățătura stăruitoare. Oglindirea profundă a societății, cântarea măreției luptei omului în numele *noului*, împotriva *vechiului*, cere o temeinică pregătire a condeierului în fața vieții. Tinerii noștri poeți, cântăreți ai măreției epoci de construire a socialismului, trebuie să facă astfel ca fiecare rând al lor să fie străbătut de un puternic spirit partinic, înflăcărand și luminând masele celor ce muncesc. Pentru a izbuti să devină asemenea poeți, tinerii începători trebuie să se formeze ca luptători luminați, ei trebuie să devină oameni cu adevărat culti.

Tendențele proletcultiste care mai există în poezia noastră, trebuiesc dârz combătute de tinerii poeți. Ei trebuie să-și facă din studiul înaintașilor, din învățătura în general, un tovarăș nedespărțit de luptă.

Este necesar să spunem aici câteva cuvinte despre pericolul de a înțelege îngust problema învățăturii pentru ucenicii poeziei. Primejdia constă în acordarea atenției exclusiv studiului meșteșugului poetic, studiu, fără îndoială, de o mare însemnătate. Dar, străduindu-se să stăpânească uneltele meșteșugului în care intră, tânărul poet trebuie să devină, în primul rând, un purtător al marilor idei marxiste-leniniste-staliniste, stăpânind tezaurul ideologic al marilor învățători ai clasei muncitoare și cunoscând aplicarea teoriei revoluționare în practica revoluționară. Înșușirea profundă a concepției despre lume a Partidului clasei muncitoare, va înarma pe tânărul poet cu o deosebită clarviziune, care-l va ajuta să se afle în primele rânduri ale luptătorilor, trâmbițaș al luptei în plină desfășurare.

Pentru a deveni cu adevărat cult, tânărul poet va trebui să cunoască cuceririle culturii universale și în mod special victoriile culturii celei mai înaintate, ale culturii sovietice. El este un luminator și un mobilizator al maseilor. Cum va putea el să răspundă sarcinilor sale dacă orizontul său va fi îngust, cunoștințele sărace, puterile de a dezlega problemele pe care i le pune viața, slabe? Firește că numai printr-o muncă stăruitoare de studiu, poetul tânăr va putea să dea talentului său posibilități de continuă dezvoltare. Munca aceasta de studiu nu poate cunoaște oprire. Ei îi este necesară viața întreagă. Este limpede că altfel concepută, învățătura sa va fi spioală care-și va pierde luciul și nu va roși profund în munca viersuitorului.

Rolul cenaclurilor în această privință este deosebit de însemnat. Majoritatea covârșitoare a tinerilor noștri poeți au fost ridicați din mijlocul cenaclurilor. Ajutorul colectiv a rodit puternic în versurile lor.

De un mare ajutor pentru dezvoltarea tinerilor noștri poeți în ceea ce privește tocmai lărgirea orizontului lor, dobândirea deprinderii de a lega teoria de practică și totodată de mare ajutor pentru o mai adâncă cunoaștere a vieții noastre în toată măreția ei, poate fi munca acestor tineri pe lângă ziare.

În ajutorul dat de «Scânteia», tineri poeți care în ultimul timp au obținut însemnate succese, ca Dan Deșliu, au simțit grija părintească a Partidului. De aceeași grijă s-au bucurat unii tineri poeți care au lucrat pe lângă «Scânteia tineretului» (Cezar Drăgoi, Gica Iuteș, Ștefan Iureș, Florin Mugur, N. Țic) sau pe lângă alte ziare. Sugestia muncii pe lângă ziare, merită să fie luată în seamă de tinerii noștri poeți.

Când este vorba despre poezie și despre învățătură, este vorba totodată și despre maștri. Într-adevăr, ce fel de ucenic poate fi tânărul poet dacă nu va găsi meșteri pricepuți care să scoată din el nu numai calfă, dar – cu vremea – muncitor de seamă pe tărâmul poeziei. Cu alte cuvinte, tânărul poet va trebui să privească cu considerație către înaintașii săi, să se apropie de opera acestora cu interes și să învețe din ea neîncetat.

Tânărul poet se îndreaptă către marii maștri ai literaturii noastre clasice și către clasicii literaturii universale. El se simte – pe drept cuvânt – îndemnat de a cunoaște și a se împărtăși mai ales din experiența poezilor sovietici. De la aceștia poetul începător, ca și cel care scrie de mai multă vreme, are de învățat meșteșugul, nu numai în ce privește mânăuirea versului și a limbii, dar și în felul de a se apropia de realitate și a distinge într-însa elementele semnificative ale vieții noi în luptă cu ceea ce este vechi și sortit pieririi.

Este cunoscut marele interes pe care l-a stârnit și în rândurile tinerilor noștri poeți atât apariția în traducere a unei părți din opera lui Maiakovski, cât și apariția recentă a culegerilor de versuri din Stepan Scipaciov, Alexei Surkov și Mihail Isacovschi.

Versurile poezilor sovietici sunt viu discutate în grupuri și cenacluri. Ele dau răspunsuri multora dintre întrebările începutului de drum al poeziei noastre tinere.

Dar ucenicia nu poate fi concepută fără dorința de a învăța nu numai din operele clasicilor și a marilor poeți ai vremii, dar și din succesele scriitorilor de seamă contemporani ai țării noastre.

Tinerii noștri poeți trebuie să studieze limba minunată a operelor lui Mihail Sadoveanu, să învețe din munca stăruitoare de maestru a lui A. Toma, neobosit meșteșugar al versului, să citească și să urmărească cu atenție poeziile lui Mihai Beniuc, ale Mariei Banuș, ale lui Marcel Breslașu, versurile tuturor celorlalți poeți de seamă ai noștri. Iată un nou și însemnat izvor de învățătură pentru tineri, care trebuie să privească cu tot respectul cuvenit opera generațiilor mai vârstnice, prețuind în operele proprii. Nu sunt puțini tinerii poeți care au făcut însemnate progrese tocmai datorită seriozității cu care au privit posibilitatea de a folosi experiența poezilor noștri contemporani consacrați. În

această privință mai există însă, la noi, între tinerii începători în ale poeziei unele atitudini cu totul nepotrivite și neprielnice unei sănătoase dezvoltări.

Lipsa de modestie, ideea absurdă «am talent, o scot eu la capăt», bagaj trist al vechii intelectualități burgheze, n-ar ce căuta în rândurile tinerilor noștri poeți. Ei trebuie să lupte cu hotărâre pentru a o tăia din rădăcini. Identificând în imaginea înfumurării un dușman aprig al viitoarei lor dezvoltări ca mobilizatori și cântăreți ai poporului nostru, ei trebuie să-și cultive ca o calitate de mare preț modestia muncitorească, proprie constructorilor orânduiri noi, socialiste. Altfel, în loc să-și dezvolte posibilitățile, ei vor da înapoi.

Pentru cenaclurile cu activitate mai veche, temeinicia acestui lucru a fost viu dovedită. Iată ce s-a întâmplat în această privință la Cenaclul Tineretului din București. Avem în față o primă caracterizare a membrilor cenaclului făcută de birou după primele luni de activitate. Comparația acestor caracterizări cu sumarul plachetei Cenaclului Tineretului care tocmai acum iese de sub tipar, te îndeamnă la unele concluzii interesante. Se poate constata astfel că multe dintre numele indicate în prima listă ca «având talent» nici nu figurează în placheta celor mai bune condeie ale cenaclului sau că apar aici cu aceleași «vechi succese», scrise cu un an în urmă, pe care n-au izbutit încă să le depășească. Totodată placheta publică unele lucrări izbutite ale aceluia dintre tineri care în primele luni de activitate în cenaclu aveau o caracterizare foarte modestă, dar care s-au dezvoltat apoi îmbucurător (Petre Milotin, Grigore Hagi, C. Bălănică). Explicația e simplă. Ea stă tocmai în străduința, în munca de studiu a unora dintre membrii cenaclului și dimpotrivă, în culcarea pe lauri a altora dintre membrii care n-au făcut pași simțitori înainte sau au dat chiar înapoi, mulțumindu-se să-și constate talentul, dar neglijând munca stăruitoare de învățatură (Ion Bică, Aurel Georgescu).

Întâmplarea tinerilor poeți din Cenaclul Tineretului capătă astfel valoare de simbol. Trufia și desconsiderarea învățaturii au dat pe unii înapoi, în vreme ce modestia și sârguința au ajutat altora să facă pași însemnați înainte.

Vorbind tineretului sovietic în 1928, tovarășul Stalin a arătat cu claritate: «Diletantismul și atotștiutorii sunt actualmente lanțuri pentru noi. Avem nevoie de bolșevici – specialiști în metal, textile, mine, chimie, agricultură, transport, comerț, contabilitate etc. Avem nevoie acum de grupuri întregi, de sute de mii de cadre noi de bolșevici capabili să fie stăpâni pe situație în cele mai diferite domenii de cunoștințe».

Pentru aceasta, a arătat cu același prilej tovarășul Stalin, «trebuie să învățăm cu îndârjire».

Tineretul sovietic și-a îndeplinit cu glorie această sarcină uriașă. Sarcina aceasta stă astăzi în fața întregului nostru tineret muncitor. Tinerii poeți trebuie să tindă la rândul lor să devină comuniști specialiști pe tărâmul propriu muncii lor. Iar pentru ca această sarcină să poată fi îndeplinită, tinerii poeți trebuie să învețe și ei cu îndârjire, cu multă și deosebită îndârjire”.

Traian Șelmaru, *Sarcinile tinerilor scriitori* (extrase din prelegerea ținută de Secretarul Uniunii Scriitorilor din R.P.R. la Școala de Literatură și Critică Literară „Mihail Eminescu”, la 1 Iunie 1951, fragmente_reproduse în „Tânărul scriitor”, nr. 1, octombrie 1951)

„Oamenii muncii din țara noastră privesc spre scriitori ca spre niște buni prieteni și așteaptă de la ei lucrări din care să învețe să trăiască. Pentru literatura sovietică, acest lucru este caracteristic, operele sovietice fiind bogate în exemple de eroi ai socialismului, în comportarea cărora oamenii sovietici și oamenii din toate țările pot găsi un model și pot spune: așa trebuie să trăim.

La noi au început să apară asemenea lucrări, în urma luptei dusă de Partid pentru însușirea de către scriitori a realismului socialist și grație exemplului pe care mi-l oferă literatura sovietică. Reamintim, *Mitrea Cocor*, romanul maestrului Sadoveanu, care e un bun exemplu pentru țărănimea noastră muncitoare, de felul cum trebuie să se dezvolte un adevărat patriot. Putem cita piese de teatru ca *Pentru fericirea poporului* de tov. N. Moraru și A. Baranga, care prezintă aspecte din eroica luptă ilegală a comuniștilor. Putem cita poeme cum sunt *Cântec pentru tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej* al lui Mihai Beniuc, *Lazăr de la Rusca* sau *Minerii din Maramureș* de Dan Deșliu. Putem cita piese ca *Cetatea de foc* a lui Davidoglu, romane ca *Drum fără pulbere* etc. Se poate spune că asemenea lucrări ajută într-adevăr pe oameni să trăiască, să muncească și să lupte. Sarcina literaturii este de a lupta pentru construirea omului nou, de a ajuta la construirea conștiinței socialiste a oamenilor. În sensul acesta, a și dat tovarășul Stalin scriitorilor numele de *ingineri ai sufletului omenesc*.

Deci, pentru noi literatura, așa cum au înțeles-o marii dascăli ai omenirii, Marx, Engels, Lenin și Stalin, nu este o potriveală de cuvinte. Pentru noi este o sarcină de cinste, o datorie de onoare, o armă și un instrument pentru cea mai nobilă construcție: *omul nou*.

La cel de-al doilea Congres mondial al Păcii, ținut la Varșovia, Ilya Ehrenburg a spus: «Cuvântul poate educa și crește fie criminali, fie oameni minunați. Depinde cum este mânuit».

Iată răspunderea. A mânuii condeiul nu este un lucru simplu. Este unul dintre lucrurile cele mai complexe, de a ști ceas de ceas să pătrunzi în cele mai adânci cute ale sufletului omenesc pentru a ști să-l educi în spiritul socialismului.

Nu același lucru se întâmplă în țările capitaliste. Acolo literatura decadentă burgheză educă criminali, după cum ne-o dovedește recentul proces de la Paris al celor patru copii care au fost condamnați. Unul dintre ei și-a ucis colegul cu două focuri de revolver. La judecată a răspuns, ca să-și justifice

fapta: «Nu poți înțelege nimic din fapta noastră dacă nu l-ai citit pe Gide, Sartre și pe Camus.» De fapt, în boxă ar fi trebuit să stea Sartre și Camus (Gide a murit). Ei vor sta mai târziu, cu siguranță, vor răspunde în fața popoului francez. Deocamdată, însă, au căzut victime niște copii de școală, educați în ideologia crimei, de lucrările acestor monștri. Procesul de la Paris trebuie să ne spună multe nouă, scriitorilor, asupra răspunderii pe care o avem de a lupta împotriva acestei ideologii otrăvitoare, de a lupta împotriva rămășițelor ei, care pot pătrunde și la noi, cum pătrund oriunde încă mai există capitalism.

Noi luptăm pentru viață și educăm oameni. Noi scriem pentru pace, pentru socialism. Aceasta este mândria noastră.

Lupta pentru pace este sarcina centrală a oricărui om cinstit din țara noastră, deci și sarcina scriitorilor cinstiți. Voi aveți cinstea răspunderii de a intra în literatura noastră într-un moment de foarte mare importanță pentru istoria omenirii, în momentul în care pentru apărarea păcii luptă zeci și zeci de milioane de oameni. Noi trebuie să fim propagandiști pentru pace, pentru socialism. A fi propagandistul celor mai înaintate idei ale marxism-leninismului, a fi propagandistul vieții care se construiește într-o țară ca a noastră, a fi un astfel de propagandist cu toată măiestria artei, iată într-adevăr titlul de cinste al scriitorului nostru.

Problema apărării păcii este, dealtfel, problema centrală pe tot globul. Nu poate exista deci, nici la noi în țară, niciun domeniu de activitate care să nu fi văzut prin această prismă. Dar nu este vorba ca în literatură să declarăm: «Luptăm pentru pace». Este vorba să oglindim în scrierile noastre lupta poporului nostru pentru pace, lupta celor mai înaintați oameni, să dovedim fiecărui om capacitatea lui de a lupta pentru pace, în orice domeniu. Noi putem să realizăm foarte mult pe calea literaturii, pentru a dovedi oamenilor că fiecare poate să facă ceva concret pentru apărarea păcii, să-i arătăm cum să lupte pentru pace.

A lupta pentru apărarea păcii la noi în țară însemnează în aceeași măsură a lupta pentru creșterea continuă a puterii noastre economice, pentru creșterea producției de petrol, a producției de fier, a producției agricole, pentru noile invenții, pentru întrecerile socialiste, pentru cultură – deci pentru întărirea materială și morală a țării noastre, pentru dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii din țara noastră, pentru educarea lor în spiritul patriotismului și internaționalismului proletar. Sensul luptei pentru pace este acela de a întări în așa măsură puterea noastră economică și morală, încât țara noastră să fie un sprijin puternic al frontului păcii, să fie o țară iubită de prieteni și temută de dușmani. Am mai spus că în scrisul nostru trebuie să ne ferim de generalități și abstracțiuni. Esența metodei noastre artistice – metoda realismului socialist – este aceea de a oglindi generalul prin particular, adică prin fapte concrete. Esența muncii noastre de creație trebuie să constea în a arăta oamenilor, în forma cea mai măiestrită, mai emoționantă, mai convingătoare, ceea ce este

astăzi nou și înaintat, și a contribui la dezvoltarea noului. În felul acesta vom putea spune că mergem înaintea vieții și arătăm oamenilor cum trebuie să trăiască și să lupte. Am dat de multe ori exemple de felul cum nu trebuie să fie arta, semnalând pe cei care cad în șabloane și în generalități. Generalitatea este mama schemelor, iar observarea elementului particular, viu, din viață, este temelia creației. În sensul acesta trebuie înțeleasă literatura, prin năzuința ei de a oglindi ideile mărețe ale socialismului, prin faptul viu al construirii lui, în viață. Artă poate și trebuie să dețină o puternică armă propagandistică, la un înalt nivel artistic, pentru pace și socialism.

În același timp cu înfățișarea veridică a ceea ce este nou și înaintat, sarcina literaturii este de a înfățișa critic și combativ tot ceea ce este vechi și moare. Dacă marele titlu de glorie al unui scriitor este să militeze pentru ceea ce este nou și pentru dezvoltarea lui, este de asemenea un titlu de glorie să demaște vechiul și să militeze pentru pieirea lui cât mai rapidă. În ce scop? În scopul educării oamenilor în dragostea pentru nou și înaintat, în scopul educării lor împotriva a ceea ce e sortit pieirii. Pe scurt, literatura noastră trebuie să oglindească în chip ascuțit lupta de clasă, pentru a-i înarma pe oameni în această luptă, pentru ca în lupta aceasta să învingă cât mai repede forțele progresului și ale păcii.

Pentru a realiza aceste înalte sarcini este nevoie în primul rând și înainte de toate de *spirit de partid*.

Voi știți ce este spiritul de partid în literatură. Astăzi însă lucrurile se pun mult mai concret. Ați învățat că a avea spirit de partid înseamnă a te situa deschis de partea clasei muncitoare și a lupta pentru cauza ei. Clasa muncitoare și partidul cer o literatură care să servească din ce în ce mai mult lupta de clasă a muncitorimii, o literatură realizată la asemenea nivel artistic încât să emoționeze, să convingă și să devină un steag de luptă pentru toți. Aici este bătălia. De spiritul nostru de partid, de atașamentul nostru de clasă depinde hotărârea de luptă pentru a ne însuși mai bine cunoștințele, pentru a cunoaște mai adânc viața, pentru a da opere de calitate mai înaltă.

Trebuie să fie limpede pentru oricare scriitor și mai ales pentru începători că dacă te mulțumești cu un lucru mai prost, înseamnă că lupți cu mai puțină hotărâre, cu mai puțin atașament pentru cauza clasei muncitoare. Trebuie să vezi cu nemulțumire acest lucru de calitate inferioară, dar nu cu o nemulțumire egoistă, ca pe o nereușită strict personală, ci cu conștiința că ai dat puțin pentru lupta poporului tău. În sensul acesta înalt patriotic trebuie înțeles spiritul de partid al scriitorului nostru.

Da, tovarăși, este vorba de patriotismul scriitorului, care-i cere un adevărat eroism. Este într-adevăr un mare eroism să fii scriitor bun în zilele noastre, pentru că aceasta înseamnă a nu fi un scriitor comod, ci un om în luptă, pentru care să nu existe greutăți. A fi un scriitor luptător și a da dovadă de eroism în luptă înseamnă a nu cruța nici zi nici noapte pentru a fi alături

de oamenii care construiesc socialismul, pentru a trăi alături de ei, pentru a cunoaște preocupările și frământările lor, pentru a-i ajuta în rezolvarea problemelor lor legate de construirea socialismului. Numai atunci, trăind cot la cot cu ei, biruind somnul și oboseala, se va putea spune că scriitorul luptă pentru a reda prin scrisul său minunatele momente din viață la care a participat, frământările oamenilor muncii și victoria lor. Este greu de conceput să se poată transpune în literatură momentele de înalt dramatism, de înaltă luptă, dacă nu le-ai trăit tu însuși. Pentru a putea să înfățișezi cu toată pasiunea aceste momente de luptă, nu este de ajuns să stai comod acasă sau doar să te duci ca să îți se povestească, ci trebuie să viețuiești alături de oamenii care dau marile bătălii ale construirii socialismului în țara noastră. Numai în aceste bătălii vom putea desprinde din viață trăsăturile omului nou, patriotismul lui înflăcărat, spiritul internaționalist care se dezvoltă în conștiința oamenilor noi, atitudinea nouă față de muncă în lupta ascutită cu rămășițele vechi. Apar la noi primii stahanoviști. Trăsăturile noii morale pe care o capătă acești oameni și în special bunul cel mai de preț, atașamentul pentru tot ceea ce este al tuturor și punerea pe primul plan a ceea ce este obștesc, – această conștiință nouă trebuie observată și arătată. Atitudinea nouă față de muncă, respectul față de bunul obștesc, năzuința de a păstra și dezvolta disciplina socialistă, intransigența și principialitatea în atitudinea de fiecare zi în relațiile dintre oameni, spiritul de critică și de autocritică, toate acestea sunt noi elemente ale conștiinței socialiste care se dezvoltă în țara noastră. Nu poți să le cunoști dacă nu le vezi în viață. Oamenii înșiși se schimbă, devin complecși, încep să gândească multilateral, problemele lor sunt cu totul altele decât au fost până acum, iar mâine vor fi cu totul altele decât cele de astăzi. Sarcinile mari ale construirii socialismului îi obligă să meargă repede înainte. De aceea, literatura nu poate să rămână în urmă. Ea trebuie să meargă înaintea vieții, alături de acești oameni înaintați care construiesc *noul*.

Trebuie să vedem limpede obiectivele înalte ale Partidului clasei muncitoare în fiecare moment, pentru a putea să ne îndreptăm cu literatura noastră spre ele, ca să ajutăm la înfăptuirea lor. Un propagandist bun nu se apreciază după numărul de lozinci știute pe dinafară, ci după gradul în care crește producția, după numărul oamenilor care au învățat de la el cum să producă mai mult și mai bine.

Un scriitor bun se poate judeca după numărul oamenilor care au învățat din cărțile lui cum să trăiască și cum să se comporte. Amintiți-vă de *Povestea unui om adevărat*, care s-a tradus în atâtea limbi, pătrunzând chiar și în țările capitaliste unde circulă din mână în mână și învață pe oameni cum să trăiască și cum să lupte.

Inima scriitorului trebuie să bată alături de eroii săi pozitivi, să-l intereseze ceea ce îi interesează și pe ei, să lupte pentru ceea ce luptă ei. Astfel trebuie înțeleasă legătura scriitorului cu viața.

Legăți-vă de viață prin mii de fire. Fiți în primul rând buni cetățeni.

Scrierea superficială, din birou, fără cunoașterea directă a realității, oricât de împodobită ar fi cu tot felul de artificii luate din arsenalul literaturii decadente, toată această escrocherie literară alungați-o departe de voi. Asemenea lucrări mor și vor fi respinse de oameni. A trăi, a cunoaște oamenii, a scrie despre ei, însemnează a fi și a rămâne un luptător. Să nu uitați niciodată lucrul acesta. Nu uitați că principalul în viața scriitorului este să fie militant pentru ideile lui Lenin și Stalin, pentru cauza popoarelor. Legătura cu oamenii trebuie să rămână în permanență principala voastră preocupare. Participați adânc la toate problemele oamenilor, la tot ceea ce îi preocupă pe ei, ajutați-i să rezolve aceste probleme în spiritul moralei noi socialiste.

Dar pentru a cunoaște viața, pentru a o înțelege în mersul ei neconținut înainte, trebuie să înveți. Numai studierea adâncă a învățaturii clasei muncitoare poate deschide ochii scriitorului pentru a înțelege ceea ce este nou. Să vezi noul din oameni. Tu însuși să devii un om nou. Aceasta se poate obține însușindu-ți zi de zi învățătura marxist-leninistă.

Afară de aceasta, trebuie să cunoaștem adânc experiența construirii socialismului în țara noastră, practica construirii socialismului. Fără a cunoaște practic problemele construirii socialismului în țara noastră, nu putem scrie. Nu putem, de pildă, realiza chipul unui activist de partid, dacă nu înțelegem bine cum gândește el, frământările lui, preocupările lui. Nu poți să scrii despre un director de întreprindere dacă nu știi ce este fondul de rulment și gospodăria chibzuită. Trebuie să fii adânc pătruns de preocupările eroului pentru a-i înțelege psihologia.

Lupta politică neîntreruptă, pentru toate problemele vieții noi, trebuie să meargă alături de teorie. Unirea teorie cu practica este o altă condiție de bază a măiestriei artistice.

În această ordine de idei se pune cu tărie sarcina însușirii culturii generale. Ea presupune în primul rând a învăța mereu, a citi clasicii noștri, a învăța din opera lor. De asemenea, a citi clasicii literaturii universale, clasicii culturii ruse și operele culturii sovietice. Nici aici nu se poate trișa. Trebuie învățată și însușită cultura în tot ceea ce are ea mai adânc. Trebuie învățată marea artă a literaturii clasice. Limba noastră trebuie s-o învățăm de la clasicii noștri care au știut să prelucreze cu măiestrie limba poporului, îmbogățind-o și ducând-o mai departe. Orice stagnare însemnează rămânerea în urmă. Depinde în cea mai mare măsură de rapiditatea cu care vă veți însuși cultura, pentru ca să ajungeți cât mai repede să dați lucrări valoroase.

Există o foarte mare legătură între datoria de a învăța de la Creangă și datoria de a zugrăvi veridic chipurile stahanoviștilor care se nasc la noi.

Veți ști să zugrăviți cu atât mai bine chipurile stahanoviștilor, cu cât îl veți învăța mai bine pe Creangă ca scriitor. Și nu numai de la Creangă, ci de la toți clasicii noștri, clasicii literaturii universale, clasicii ruși și mai ales de la

literatura sovietică. Trebuie să învățăm metodele de muncă ale scriitorilor sovietici, să învățăm din stilul lor, claritatea, conciziunea, din frumusețea acestui stil, din caracterul popular al literaturii sovietice, care răspunde în gradul cel mai înalt la întrebările: *pentru cine, de ce, pentru ce scriem?* Pentru aceasta să învățăm cu sârguință limba rusă; de buna ei cunoaștere depinde și nivelul traducerilor din limba rusă. A nu traduce bine o lucrare din limba rusă, este o pagubă mare pentru poporul nostru. Pe de o parte limba rusă trebuie învățată ca fiind limba celei mai înaintate ideologii, ideologia lui Lenin și a lui Stalin, iar pe de altă parte, pentru a ne însuși măiestria artistică.

Dorința de a participa cât mai puternic la împlinirea sarcinilor literaturii vă impune încă o datorie: *de a lupta împotriva proletcultismului*. Este un dușman care stă între noi și popor, care ne împiedică să dăm poporului lucrări din ce în ce mai bune. Să luptăm de asemenea împotriva individualismului mic burghez, împotriva tendințelor acelor poeți, chiar tineri, care vrând să cânte omul nou, îl găsesc doar în ei înșiși. Să căutăm oamenii noi acolo unde sunt și să luptăm să fim la înălțimea lor și să-i luăm ca exemplu.

Să luptăm împotriva formalismului, care n-a murit cu desăvârșire.

Să luptăm împotriva naturalismului, pentru a putea zugrăvi în mod realist socialist oamenii noștri.

Să fim vigilenți, căutând să descoperim lucrurile interesante, lăsând la o parte amănunțele ne semnificative, care nu reprezintă tipicul, esențialul, dar care ispitesc pe unii din scriitorii noștri.

Să luptăm împotriva scepticismului ieftin, față de lucrurile valoroase din literatura noastră trecută și de astăzi, căci indiferența aceasta este de origine cosmopolită. Fiecare lucru nou să fie mândria noastră, să scriem despre el și să-l înfățișăm ca și alții să-l iubească.

În special, lucrul acesta trebuie să fie deosebit de clar pentru criticii noștri. E ușor, dar este cu totul dăunător să strâmbi din nas la fiecare lucru nou și să fii pornit pe distrugere. E mai greu, dar mult mai sănătos, să vezi întâi ce am înfiripat bun și apoi, de pe înălțimea acestui lucru nou și bun, să putem critica ce se face prost.

Să fim necruțători cu dușmanii, dar plini de dragoste și prietenie pentru prietenii noștri și să ne bucurăm de victoriile lor ca de propriile noastre victorii.

O altă chestiune, un alt pericol este *superficialitatea*. Tovarășul Stalin ne învață că superficialitatea și diletantismul sunt ghiulele legate de picioarele omului. Când cunoști superficial un lucru, zadarnic încerci să-l întorci din condei, nu iese. Trebuie să luptăm pentru adâncime în muncă. Ceea ce știm, să știm bine și adânc. Să știm mult. Aceasta este greu, dar trebuie obținut. Superficialitatea nu creează scriitori, ci numai intruși, care vor fi alungați și din literatură ca și din alte domenii.

Trebuie luptat împotriva *apolitismului*. Există pe alocuri, în frontul nostru literar, tendința de a fugi de actualitate sub o formă mai mult sau mai

puțin camuflată. Se practică chiar o anumită «omenie», un anumit «umanism», care se reduce de fapt la evidențierea «slăbiciunii» acolo unde slăbiciunile nu sunt esențiale, sunt lucruri de esență burgheză. Există o tendință de a rupe lucrurile unele de altele, un fel de naturalism. Natura este frumoasă. Omul fără natură nu poate trăi, dar nu trebuie să-l despărțim de natură, ci trebuie să-l legăm de ea, înfățișându-l ca stăpân și ca transformator al ei. Omul trebuie să fie mereu în centrul muncii noastre.

În ceea ce privește critica, esențial este ca ea să fie combativă, să ia poziție principială în problemele fundamentale ale literaturii noastre, să fie cuprinsă de hotărârea de a lupta pentru tot ceea ce este nou și pentru combaterea a tot ceea ce este vechi. Să luptați împotriva nepăsării și a scepticismului în critică. Să nu lăsați să treacă neobservate minunatele lucruri noi.

Dar aceasta presupune ridicarea criticii la un înalt nivel teoretic. Pentru a învăța cum să facem critica, să citim pe Marx, Engels, Lenin și Stalin. Întreaga lor operă este un exemplu, un model de critică ascuțită pe tărâmul social, politic, literar, cultural. Exemplul ultimului studiu al tovarășului Stalin *Cu privire la marxism în lingvistică* să fie pentru noi un îndreptar permanent în problemele de critică, pentru înarmarea noastră cu arta unei critici clare, principiale.

Numai așa critica poate să-și împlinească rolul îndrumător. Dacă celelalte ramuri ale literaturii trebuie să meargă înaintea vieții, critica trebuie să meargă înaintea literaturii ca s-o poată îndruma.

Trebuie să ne însușim și în critică măiestria artistică, să combatem felul șablon de a scrie critică, o critică de generalități, care nu merge până la analiza adâncă a operei. O asemenea critică dovedește nivelul teoretic scăzut și insuficientul spirit de partid al autorului, care-l determină să nu aibă îndrăzneala de a se rosti hotărât. În critica noastră se dă o ascuțită luptă între ideologia burgheză și cea marxist-leninistă. Să milităm cu tărie pentru creșterea acesteia din urmă.

Din cele spuse, reiese că *portretul scriitorului de tip nou* este foarte strâns legat de problema muncii. Nu pentru că trebuie să scrie despre muncă, dar pentru că el însuși trebuie să fie un muncitor în scris. Și în scris poți fi codaș, fruntaș sau stahanovist. Nu pentru a fi fruntaș trebuie să muncești, ci mai ales pentru a preveni și combate unele elemente ale atitudinii burgheze față de muncă și de problemele obștești.

În viață, spiritul de disciplină al oricărui om al muncii nu trebuie să fie cu nimic mai slab, decât, de pildă, în școala de literatură.

Viața impune o disciplină mult mai serioasă, pentru oricine vrea să muncească. Iar la disciplina conștientă pe care scriitorul trebuie să și-o impună ca să poată da oamenilor aceste lucruri pe care ei le așteaptă de la el, mai trebuie adăogată organizarea muncii, capacitatea de a cuprinde toate sarcinile scriitorului, inclusiv aceea de a-și lărgi neconținut orizontul cultural. Pentru că ceea ce dă Școala de Literatură, deși este foarte mult în comparație cu trecutul,

cuprinde totuși prea puține cunoștințe față de răspunderea care revine scriitorului. Trebuie ca acest spirit de răspundere să se extindă din literatură la răspunderea voastră ca cetățeni. Să nu uitați cuvintele tovarășului Stalin din articolul *Cu privire la marxism în lingvistică*: «Suprastructura este generată de bază, dar aceasta nu înseamnă nicidecum că suprastructura nu face decât să reflecte baza, că ea este pasivă, neutră, că are o atitudine indiferentă față de soarta bazei sale, față de soarta claselor, față de caracterul orânduirii. Dimpotrivă, odată apărută, ea devine o forță activă din cele mai mari, ajută activ bazei sale să capete formă și să se consolideze, ia toate măsurile pentru a ajuta noii orânduirii să nimicească și să lichideze vechea bază și vechile clase. Altfel nici nu se poate. Baza tocmai de aceea își creează suprastructura, pentru ca să fie slujită de suprastructură, pentru ca să fie ajutată activ, să capete formă și să se consolideze, pentru ca suprastructura să lupte activ ca baza veche, care și-a trăit traiul, și vechea sa suprastructură să fie lichidate. E suficient ca suprastructura să renunțe la acest rol ajutător al ei, e suficient ca suprastructura să treacă de pe poziția de apărare activă a bazei sale pe poziția unei atitudini indiferente față de ea, pe poziția unei atitudini egale față de clase, ca ea să-și piardă calitatea și să înceteze de a mai fi suprastructură.»

Aceasta înseamnă că alunecarea pe panta indiferenței față de bază este moartea și pieirea artei. Pentru ca arta să fie vie, ea trebuie să împingă înainte în mod activ societatea pe drumul socialismului.

Fiecare scriitor tânăr trebuie să fie conștient de sarcina lui de a fi un factor activ în crearea suprastructurii noi, care să fie la rândul ei un factor puternic în dezvoltarea bazei socialismului în țara noastră. Să privim întotdeauna cu îndrăzneală înainte. Să punem în creația noastră tot ce avem mai bun pentru ca și noi, prin arta noastră, să împingem înainte baza construirii socialismului”.

Hotărârea Sesiunii lărgite a Secțiunii a VI-a (Știința limbii, Literatură și Arte), 2-4 iulie (textul este reprodus din „Studii”, nr 3, iulie-septembrie 1951)

„Sesiunea lărgită a Secțiunii a VI-a a Academiei R.P.R. (Știința limbii, Literatură și Arte), organizată în colaborare cu Ministerul Învățământului Public și Uniunea Scriitorilor din R.P.R. în zilele de 2, 3, 4 Iulie, la care au participat numeroși lingviști, profesori, scriitori și alți oameni de cultură din toată țara, a scos la iveală încă o dată importanța uriașă pe care o au lucrările lui I. V. Stalin despre lingvistică pentru orientarea și dezvoltarea științei limbii și a tuturor științelor. I. V. Stalin a rezolvat în mod științific problemele fundamentale ale lingvisticii: locul limbii – mijloc de comunicare între oameni, armă de luptă pentru dezvoltarea societății – între fenomenele sociale, legile

interne de dezvoltare a limbii, elementele fundamentale ale limbii și realitățile dintre ele, legătura dintre limbă și gândire, dintre istoria limbii și istoria poporului care este creatorul și purtătorul limbii. Lucrările lui I. V. Stalin au o importanță excepțională pentru studierea și predarea limbii în școală, mijloc important de educare a tinerei generații de constructori ai socialismului în R.P.R. Sesiunea a arătat de asemeni că tezele staliniste cu privire la legătura dintre limbă și societate, cu privire la relațiile dintre dialectele teritoriale și limba națională comună întregului popor au o mare importanță pentru dezvoltarea literaturii, a criticii literare și a istoriei literare din țara noastră.

Din rapoarte și discuții a reieșit că în țara noastră adevărații cercetători de pe tărâmul limbii s-au străduit să creeze lucrări meritorii cu privire la limba română, în ciuda condițiilor grele create de regimul burghezo-moșieresc. Cu toate aceste eforturi, în perioada dictaturii burghezo-moșierești lingvistica românească a fost dominată de diferite concepții idealiste susținute de clasele exploatare, dușmane ale culturii poporului. Influența teoriilor cosmopolite în lingvistică a crescut mai cu seamă după primul război mondial când în lingvistica noastră au dominat concepțiile antiștiințifice, saussuriene și structuraliste. Adoptând servil aceste teorii importate din Apus, o parte însemnată a lingviștilor din țara noastră considerau limba ca un sistem de simboluri convenționale care nu au nimic comun cu gândirea, nimic comun cu viața poporului și cultivau antiistorismul în studiul limbii. Din cauza acestor teorii reacționare mulți lingviști din țara noastră nu au știut să facă distincție între obiectul și funcțiunile gramaticii și cele ale vocabularului și au subordonat gramatica lexicologiei; de asemenea nu au reușit să rezolve în mod just problema raporturilor între morfologie și sintaxă, ca elemente componente de egală însemnătate ale gramaticii.

Aceste teorii antiștiințifice, antinaționale, au împins pe unii lingviști în tabăra dușmanilor noștri, în tabăra șovinismului, fascismului și trădării de Patrie (Pușcariu, Candrea, Sever Pop etc.).

Ploconirea servilă în fața acestor curente idealiste și metafizice a mers atât de departe încât până și lucrările cu privire la problemele limbii românești se publicau în limbi străine.

Cosmopolitismul a constituit o piedică serioasă în calea dezvoltării lingvisticii în țara noastră. De aceea încă nu avem o gramatică științifică a limbii române, un dicționar științific, ortografie științifică. Chiar după 23 August 1944, cu tot sprijinul dat de partid și guvern, unii lingviști din țara noastră au rămas înfeudați concepțiilor idealiste apusene (de ex. acad. Al. Rosetti, cu lucrările *Le mot, Melanges de linguistique et d'histoire*; acad. Iorgu Iordan, cu lucrarea *Limba română actuală – o gramatică a «greșelilor»* etc.). Acestor vechi influențe idealiste li s-a adăugat influența teoriilor vulgarizatoare ale lui N. I. Marr, care s-a manifestat mai ales în periodicele „Studii și cercetări de lingvistică» al Institutului de lingvistică din București al Academiei R.P.R. și

„Cum vorbim» al Societății de Istorie, Filologie și Folclor (redactor responsabil prof. Al. Graur), care dă o atenție exagerată unor probleme fără mare importanță și ocolește problemele mari, principiale, ale științei limbii.

Apariția genialei lucrări a lui I. V. Stalin *Marxismul și problemele lingvisticii* a scos la iveală cu și mai multă vigoare sterilitatea teoriilor idealiste în lingvistică și a arătat și lingviștilor din țara noastră calea sigură spre o activitate științifică pozitivă și rodnică.

În anul care s-a scurs de la apariția lucrării lui I. V. Stalin cu privire la marxism în lingvistică, în țara noastră, unii lingviști au căutat sincer să părăsească vechile poziții idealiste, pentru a-și însuși concepția stalinistă despre limbă. Cu toate acestea, Sesiunea constată cu părere de rău că până astăzi nu a apărut nicio lucrare de analiză critică a operelor filologilor noștri din trecut, nicio lucrare de critică a curentelor idealiste și cosmopolite în lingvistica din țara noastră; activitatea Institutului de lingvistică din București al Academiei R.P.R. (director Iorgu Iordan) de pildă, se menține departe de problemele practice ale școlii, ale literaturii, de problemele fundamentale ale revoluției noastre culturale.

Deși acad. E. Petrovici are merite în rezolvarea justă a mai multor probleme de lingvistică, Sesiunea constată că raportul intitulat *Lucrările lui I. V. Stalin în lingvistică și sarcinile lingviștilor din R.P.R.* nu a dezvoltat până la capăt cauzele care împiedică dezvoltarea lingvisticii în R.P.R. or, este știut că înlăturarea acestor cauze este una din condițiile principale ale progresului lingvisticii române.

Ascultând rapoartele și dezbaterile, Sesiunea constată că astăzi, datorită apariției genialelor lucrări ale lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, datorită ajutorului științei sovietice și condițiilor create de partid și guvern există toate posibilitățile ca lingviștii din R.P.R. să scoată lingvistica din starea de stagnare în care se află și să rezolve cu succes problemele ei fundamentale.

Pentru aceasta se cere în primul rând lingviștilor noștri să rupă pe deplin și definitiv cu concepțiile neștiințifice, să-și însușească bazele marxism-leninismului și concepția stalinistă despre limbă. Lingviștii noștri trebuie să pășească cu hotărâre pe calea largă arătată de lingvistica sovietică, pe calea legării cercetărilor lingvistice cu școala, cu practica, cu problemele mari ale construirii socialismului în Republica Populară Română.

Și învățământul limbii române în școlile din R.P.R. a obținut succese importante după reforma învățământului. A fost eliminată din manuale și programe, propaganda reacționară, mistică și șovină cu care școala burghezo-moșierească otrăvea mințile elevilor. Cu toate acestea, situația nefavorabilă din lingvistică a influențat negativ și învățământul. Atât programele școlare cât și manualele – inclusiv cele apărute după reforma învățământului – nu au ținut seamă de importanța gramaticii în predarea limbii, morfologia a fost subestimată în favoarea sintaxei, studiul foneticii a fost programat după cel al

sintaxei, iar dezvoltarea unor deprinderi ortografice la elevi a fost neglijată. Programele și manualele de limba română nu leagă studiul gramaticii de dezvoltarea gândirii elevilor, nu țin seama de principiul istoricismului în tratarea fenomenelor de limbă.

Programele și manualele nu dau importanța cuvenită bogăției lexicale a limbii noastre contemporane, nu dau importanța cuvenită literaturii clasice românești, mijloc principal de îmbogățire a limbii elevilor. În redactarea programelor și manualelor s-a ținut prea puțin seama de principiile pedagogice de bază în predarea limbii.

Datorită politicii naționale juste a partidului și guvernului nostru, în R.P.R. s-au creat sute de școli pentru naționalitățile conlocuitoare cu limba de predare maternă. Predarea limbii materne în aceste școli suferă în general de aceleași lipsuri ca și predarea limbii române în școlile cu limba de predare română. În plus în aceste școli nu s-a dat suficientă atenție nici problemei programelor, manualelor și metodicii de predare a limbii române, ca mijloc de comunicare și factor de unire a tuturor oamenilor muncii din patria noastră, în lupta lor pentru pace și socialism. Astfel, pentru școlile tuturor naționalităților conlocuitoare există un singur manual de limba română. În școlile naționalităților conlocuitoare, limba română nu se studiază în legătură directă cu limba maternă, ceea ce este greșit din punct de vedere științific și didactic.

Sesiunea constată că în învățământul superior programele de limba română nu sunt unitare, nu țin seama de nivelul de pregătire al studenților. La facultățile de filologie se acordă o importanță exagerată dialectologiei și limbii române vechi în dauna limbii contemporane a poporului român (prof. Iordan, Rosetti etc.). Studiul istoriei limbii este considerat ca având valoare «în sine» și nu ca un studiu care ajută la cunoașterea limbii actuale sub aspectul dezvoltării ei istorice.

Predarea limbii române în facultățile de filologie se face încă în mod abstract, fără să se țină seama de cerințele practice ale școlilor medii. Din această cauză absolvenții părăsesc facultatea fără a avea cunoștințele de gramatică, ortografie etc., necesare unui profesor de limba română. Ministerul Învățământului Public nu a luat la timp măsuri pentru îmbunătățirea predării limbii române în facultățile noastre.

Introducerea studiului limbii ruse în școlile din R.P.R. constituie un eveniment important în viața culturală a poporului nostru. Cunoașterea cât mai profundă a limbii marelui popor rus este un factor important în revoluția noastră culturală. În predarea limbii ruse în școală s-au obținut succese importante. Sesiunea constată că lingviștii, profesorii și scriitorii din țara noastră ar putea da Ministerului Învățământului Public un ajutor esențial pentru înlăturarea numeroaselor lipsuri existente în acest domeniu.

Lipsa programelor a creat o situație grea în domeniul predării limbii ruse. Manualele de limba rusă în vigoare nu țin seama de principiile pedago-

gice fundamentale, în predarea limbii; ele conțin o serie de grave greșeli științifice și didactice. Profesorii și elevii nu au la dispoziție materialul didactic auxiliar pentru studierea limbii ruse, dicționare, crestomații, o gramatică comparativă a limbii ruse și române, literatură pentru copii etc. Nu s-a întocmit o bună metodică care să rezolve problemele practice și specifice ale predării limbii ruse în R.P.R.

Având în vedere cele de mai sus, Prezidiul Academiei R.P.R. a aprobat prezenta *Hotărâre* în ședința din 18.07.1951 și a însărcinat Secretariatul Prezidiului cu controlul executării următoarelor decizii luate :

I. În ceea ce privește Institutetele de lingvistică ale Academiei R.P.R.:

1. Institutetele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor organiza în cursul acestui an, în periodicele de specialitate o analiză critică în lumina învățaturii lui I. V. Stalin, a activității din trecut pe tărâmul cercetărilor lingvistice și vor întocmi și publica lucrări de specialitate în care să aplice învățăturile lui I. V. Stalin la studiul limbii române și astfel să aducă o contribuție la dezvoltarea limbii și a culturii noastre naționale.
2. Institutetele de lingvistică își vor revizui planurile de lucru pe anul 1951, dând precădere problemelor ridicate de necesitățile școlii noastre;
 - a) Vor ajuta Ministerul Învățământului Public la alcătuirea planurilor de învățământ pentru școlile superioare și a programelor și manualelor pentru învățământul de toate gradele, în spiritul învățaturii lui I. V. Stalin.
 - b) Vor ajuta Ministerul Învățământului Public la elaborarea unor metodici specifice de predare în școli a limbii române, a limbii ruse și a limbilor străine.
 - c) Vor întocmi și da la tipar, în prima jumătate a anului 1952 un dicționar al limbii române pentru uzul elevilor și studenților.
 - d) Vor întocmi și da la tipar, până la sfârșitul anului 1952, gramatica limbii române prevăzută în plan.
 - e) Vor întocmi și da la tipar, în prima jumătate a anului 1952, dicționarul ruso-român și dicționarul româno-rus.
 - f) Vor include în planul lor de muncă alcătuirea unei gramatici comparative a limbilor română și rusă.
3. Institutetele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor asigura apariția regulată a revistei «Studii și cercetări de lingvistică» și vor ajuta la ridicarea nivelului științific al revistei «Cum vorbim», combătând tendințele de vulgarizare a marxismului și transformând această revistă într-o tribună de propagare a principiilor lingvisticii materialiste.

4. Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor colabora cu colectivele *Lexiconului Tehnic* pentru toate problemele necesare, contribuind la desăvârșirea în cât mai bune condițiuni a acestei opere; de asemeni vor ajuta Institutele tehnice la întocmirea unei terminologii tehnice unitare. Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor intensifica colaborarea cu Institutul de Studii Româno-Sovietic pentru ca marile cuceriri obținute de lingvistica sovietică pe baza învățăturilor lui I. V. Stalin să devină mai accesibile lingviștilor din patria noastră.
5. Institutele de lingvistică ale Academiei R.P.R. vor da cea mai mare atenție pregătirii cadrelor, formării de tineri specialiști și vor atrage în activitatea pe tărâmul lingvisticii cercuri cât mai largi de profesori și învățători.
6. În ceea ce privește ortografia, Sesiunea propune prezidiului Academiei R.P.R.: numirea unei comisii care, pe baza dezbaterilor începute în Sesiunea actuală, să alcătuiască un proiect al ortografiei limbii române. Acest proiect, după ce va fi discutat și însușit de Sesiunea Generală din toamna anului 1951 al Academiei R.P.R. va fi înaintat spre aprobare guvernului R.P.R.

II. În ceea ce privește învățământul limbii române în școli:

1. Sesiunea consideră că la baza predării limbii române în școlile de toate gradele trebuie să stea gramatica, întrucât „tocmai datorită gramaticii, limba capătă posibilitatea de a îmbrăca gândurile umane în învelișul material al limbii» (I. V. Stalin). Predarea gramaticii trebuie să contribuie la dezvoltarea gândirii logice a elevilor.
2. Morfologia și sintaxa fiind părți componente și de egală însemnătate ale gramaticii, trebuie să se lichideze subaprecierea morfologiei și să se rezolve în mod concret în predarea gramaticii, pentru fiecare treaptă de învățământ, relațiile juste dintre morfologie și sintaxă.
3. Sesiunea consideră că este necesar ca noțiunile de fonetică să fie introduse în program începând din clasa a II-a elementară, pentru a pregăti însușirea morfologiei și înțelegerea relațiilor dintre pronunțarea și scrierea corectă. În același timp, studierea eficace a ortografiei și punctuației se poate obține prin legarea lor organică de predarea cunoștințelor de morfologie, sintaxă și fonetică.
4. Sesiunea subliniază necesitatea studierii în școală a vocabularului limbii române și a însușirii treptate de către elevi, în fiecare clasă, a unui vocabular minimal. În acest scop Sesiunea socoate necesar să se dea atenție deosebită introducerii în manualele claselor I – VII a celor mai alese pagini din literatura română clasică și populară.
5. Sesiunea subliniază necesitatea ca în orele de gramatică analiza sensului cuvintelor și expresiilor să fie subordonată sarcinii studierii

bazelor gramaticii și dezvoltării gândirii elevilor, ca tratarea formelor limbii să se facă în lumina perspectivei istorice, dezvoltarea limbii noastre fiind legată de istoria poporului nostru. Este important ca, pe baza lucrărilor lui I. V. Stalin cu privire la lingvistică, să se dea elevilor noțiuni despre limbă ca fenomen social, despre rolul limbii ca mijloc de comunicare între oameni.

6. În ce privește predarea limbii române în școlile naționalităților conlocuitoare, Sesiunea consideră necesară întocmirea unor programe și manuale speciale pentru fiecare naționalitate în parte. Studiarea limbii române în aceste școli trebuie să se sprijine pe cunoașterea limbii materne de către elevi și pe studiul comparativ al fenomenelor gramaticale ale ambelor limbi.
7. Studiarea lucrărilor lui I. V. Stalin despre limbă trebuie să formeze obiectul unui capitol special în programa clasei a X-a.

Studiul limbii române trebuie să devină un instrument de educare a tineretului nostru studios, în spiritul internaționalismului proletar; studiul limbii române trebuie să devină un instrument al educației comuniste a tinerei generații de constructor ai socialismului în țara noastră.

Sesiunea cheamă pe oamenii de știință lingviști din R.P.R. să combată concepțiile idealiste și influențele marxiste, punând în centrul activității lor probleme mari pe care le ridică opera de construire a socialismului, și a culturii socialiste, probleme pe care să le trateze pe baza adevărului științific al concepției marxist-leniniste la un înalt nivel științific și ideologic.

Oamenii de știință trebuie să lupte, așa cum ne învață tovarășul Stalin, pentru « înflorirea științei care nu se separă de popor, care nu se ține departe de popor, care este gata să slujească poporului, gata să predea poporului toate cuceririle științei și servește poporul nu cu sila, ci de bună voie și cu plăcere »

N. Moraru, Mihai Beniuc: Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, „Contemporanul”, 249(28), 13 iulie

„Trăim o epocă grandioasă, de o însemnătate istorică deosebită. Popoarele țărilor eliberate de glorioasa Armată Sovietică au pornit cu dârzenie pe drumul construirii socialismului. În țara noastră, satele și orașele își schimbă fața: se schimbă și oamenii. Cât de nobilă e sarcina scriitorului legat de cauza poporului muncitor de a zugrăvi în imagini nepieritoare, clipele acestea ale luptei aprige împotriva dușmanului de clasă, anii dărâmării orânduirii bazate pe exploatarea omului de către om, anii apariției, consolidării și dezvoltării realităților socialiste!

Dar aceasta nu înseamnă ruperea cu trecutul de luptă al poporului. Victoriile de astăzi decurg firesc din faptele mărețe ale trecutului. Perspec-

tivele luminoase ale zilei de mâine se făuresc și se desprind din eforturile de astăzi.

În poemul *Cântec pentru Gh. Gheorghiu-Dej*, Mihai Beniuc ne vorbește despre trecutul de luptă al Partidului clasei muncitoare, despre viața eroică a conducătorului său. Autorul caută să arate că lupta noastră de astăzi, succesele noastre în construirea socialismului au rădăcini adânci în lupta din ilegalitate, în marile bătălii ale clasei muncitoare, în jertfele comuniștilor. Poemul e pătruns de încredere în victoria păcii și a socialismului.

Valoarea poemului constă în bogăția sa de idei, în amploarea materialului tematic, în imaginile puternice care concretizează acest material în opera de artă. Autorul a înfățișat drumul Partidului, drumul clasei muncitoare în lupta pentru scuturarea jugului asupritor, drumul celui mai iubit fiu al poporului nostru muncitor, drumul greu de luptă și jertfă, care duce la victorie. Cu acest poem poezia noastră marchează un pas înainte. Avem acum încă un poem epic de valoare deosebită, izvorât din cunoașterea și zugrăvirea plastică a unui bogat material de viață. Avem acum încă un poem în care eroul pozitiv ne este înfățișat în complexitatea și bogăția vieții sale sufletești.

Succesul lui Mihai Beniuc se datorește faptului că el a îndrăznit să atace tocmai un asemenea material de viață. Și această îndrăzneală încercare dovedește maturitatea poetului, care, pe deoparte, stăpânește în mare măsură materialul despre care scrie și, pe de altă parte, are încredere în forțele sale proprii – condiție indispensabilă oricărei reușite.

Cântec despre tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej este un poem care aduce un element nou în literatura noastră. Substanța nouă a poemului, modul nou în care a fost realizată tema atacată de poet a cerut în mod necesar făurirea de imagini capabile să exprime faptele noi ale vieții. Poetul a trebuit să apeleze la întreaga sa experiență. Îndrumar i-a fost învățătura Partidului. Putere i-au dat încrederea în cauza poporului muncitor, dragostea fierbinte pentru Patria sa cea nouă. Și într-adevăr – eroul lui Beniuc este un om de tip nou, un fiu al clasei muncitoare, ridicat împreună cu ea în lupta în regimul burghezo-moșieresc. Soarta sa e indisolubil legată de soarta clasei sale. El e animat de năzuințele și toate gândurile și faptele lui sunt pătrunse de devotament nemărginit pentru cauza poporului.

Apariția poemelor epice în literatura noastră, este foarte semnificativă. Faptul dovedește că viața a devenit mai plină, că poezii au crescut și încearcă să atace problemele mari ale contemporaneității, să zugrăvească imaginile cele mai complexe ale vieții noastre. Poemul epic i-a permis poetului nostru să zugrăvească bătăliile din trecut și totodată să deschidă o perspectivă spre viitor. Folosirea frecventă a elementului liric, a mărit și mai mult tensiunea care se desprinde din acțiune: faptelor, poetul le-a adăugat freământul său propriu. Glasul poetului se transformă în glasul poporului care luptă și care învinge.

Povestind despre cele mai importante evenimente, începând cu greva de la Grivița și până la luminoasa zi a lui 23 August, autorul îmbină evocarea trecutului cu prezentarea realistă a vremurilor de azi și deschide o fereastră către înSORITELE vremuri de mâine. Întregul poem este pătruns de convingerea că victoria va fi a noastră, a poporului muncitor. Și aceasta, pentru că drumul țării noastre e drumul Uniunii Sovietice:

«În măreția lui Octomvre,
Din nouă sute șaptespre'ce
Izvor de viață nouă
Ce viu din țară-n țară trece.»

Aici, în România, «e veche vatră de răscoale», se aud chemările lui Doja și Horea. În epoca noastră avem Partidul care se conduce după învățătura marxism-leninismului. Partidul care îndrumă masele. Și nu e putere să înfrângă voința poporului, să întoarcă roata istoriei. Cu pietate se apleacă poetul peste mormintele celor căzuți în bătăliile pentru drepturile și libertățile poporului, le închină fierbinte cântare, căci:

«E în zvonul lor restriștea veche
Și setea nouă de a zidi,
De-a pune noi temeii vieții,
De-a'nainta, de-a birui!
'Nălțimile de voi visate
Și comunismul, culmea vieții,
Lumini răsfrâng pe fața noastră.
Ne cheamă'n faptul dimineții.»

Beniuc spune că «lupta noastră e fără de moarte», vrând să sugereze astfel că în clipele cele mai grele muncitorii nu pierd încrederea în victorie, convingerea lor că revoluția va învinge. Poetul glorifică generațiile de comuniști care s-au jertfit pentru dobândirea succeselor noastre de astăzi. Arătându-ne condițiile extrem de grele ale crâncenei lupte de clasă, autorul reliefează rolul conducător al Partidului, rolul tovarășului-Gheorghiu-Dej, care nici o clipă, la Siguranță, în fața judecătorilor, la Doftana sau în lagăr, nu încetează să privească înainte, să urmărească mereu țelul final al luptei. Autorul reușește să sugereze capacitatea comuniștilor de a lupta și de a trăi cu gândul mereu îndreptat spre viitor.

Zugrăvind momente tragice din istoria luptei clasei muncitoare, autorul nu pierde nici o clipă din vedere perspectiva viitorului. De aici izvorăște optimismul viguros al poemului. Nu ne aflăm în fața unei cronici, a unei înșiriri de fapte. Autorul a știut să aleagă câteva momente esențiale din drumul

Partidului Comunist din România. Zugrăvind desfășurarea luptelor, el arată mereu direcția în care trebuie să se dezvolte evenimentele. De aceea, poemul prin imaginile sale ca și prin ansamblul său, reușește să se ridice la înălțimea generalizării. Din poem străbate sensul istoric al faptelor. Înfrățind lupta clasei muncitoare, Beniuc dezvăluie procesul de descompunere a capitalismului; înfierând teroarea dezlănțuită împotriva comuniștilor, el sugerează totodată spaima de care este stăpânită clasa dominantă:

«Le crește-n inimi zilnic frica.
Căci spaimă e cruzimea lor,
E frica de închiși, de slobozi –
Le crește frica de popor.»

Într-o mare desfășurare epică, în imagini simple și clare, pe baza unui vast material de viață, selectat din clocotul luptei, sub steagul ideilor înaintate ale vremii noastre, poetul ne înfrățește chipul celui mai bun fiu al clasei noastre muncitoare, chipul conducătorului Partidului nostru, chipul tovarășului Gheorghiu-Dej.

Drumul eroului e drumul Partidului. Simplu, clar, sugestiv, Beniuc înfrățește drumul muncitorului cinstit către Partid. În mâna tânărului a ajuns un manifest și:

«Se luminase-a vremi de slavă,
Se rumenise răsăritul –
Partidul își găsise omul
Și omul și-a găsit Partidul.»

Eroul crește în acțiune. Ieșit din masă, el devine conducătorul ei. În timp ce unii poeți filozofează despre viață, dar nu ne-o arată concret, Beniuc reușește să unească atunci când povestește biografia eroului său, particularul și generalul, pe fondul cuprinzător al evenimentelor istorice, în cadrul cărora destinul conducătorului Partidului se confundă cu destinul țării. Beniuc a zugrăvit în bună măsură felul în care clasa noastră muncitoare își îndeplinește misiunea sa istorică. Trecând de la evenimentele ce au zguduit întreaga țară în 1933, până la 23 August 1944, autorul se oprește asupra momentelor celor mai dramatice. Unde Beniuc reușește să ne comunice mai intens dramatismul istoriei, acolo este vizibilă cunoașterea adâncă a faptelor, documentarea serioasă, care i-a dezvăluit adevărul vieții. Dar sunt pasagii în care imaginea sugestivă, cuvântul bine ales, caracterizarea lapidară sunt înlocuite de prozaisme. Astfel, deși cuprinde și lucruri valoroase, în genere, capitolul «Evadare» este mai slab realizat, pentru că faptele sunt diluate în cuvinte foarte multe și în imagini neesențiale. De asemenea sunt unele afirmații nejuste, care vin în contradicție

cu însăși spusele poetului despre Partid și clasa muncitoare. În timpul grevei, bunăoară, muncitorii afirmă: «Noi v-am crezut. Ne-am înșelat». Adevărul este ca muncitorii ceferiști, în Februarie 1933, n-au mai crezut în promisiunile guvernului burghezo-moșieresc.

Cu deosebită forță artistică înfățișează Beniuc, în capitolul «Procesul» atitudinea tovarășului Gheorghiu-Dej în fața judecătorilor – slugi odioase al burgheziei și moșierimii.

Poetul a reușit să redea cu măiestrie cuvântul conducătorului Partidului, care demasca fără cruțare regimul terorist al claselor exploatare. Realizând o admirabilă imagine a luptei proletarilor, din toată lumea împotriva imperialismului, arătând forța clasei muncitoare, poetul neglijează, însă, la un moment dat forța dușmanului și nu reușește să ne sugereze pe deplin dezlănțuirea forțelor imperialiste, amestecul în treburile țării ale patronilor apuseni, faptul că focul îndreptat împotriva greviștilor este comandat nu numai din cabinetele ministeriale de la București, ci și de dincolo – din Apus. Aceste lipsuri duc și la slăbiciuni în alegerea imaginilor înfățișate. Astfel, evadarea nu are intensitatea dramatică corespunzătoare realității istorice, după cum nici represiunea sângeroasă nu ne impresionează, datorită faptului că nu e înfățișată realist; ne emoționează numai în clipa intervenției autorului exprimând sentimentele lui.

Beniuc a reușit să-l înfățișeze pe tovarășul Gheorghiu-Dej în strânsă legătură cu Partidul. Arătând rolul tovarășului Gheorghiu-Dej în desfășurarea evenimentelor, autorul surprinde faptele în dezvoltarea lor revoluționară. Între erou și evenimente, între conducător și masă, se stabilește o legătură organică. Faptele eroului sunt o parte a întregii mișcări revoluționare. În aceste fapte se află mugurii vieții care se dezvoltă astăzi. De aceea, epilogul poemului, unde poetul ne zugrăvește perspectiva zilei de mâine, este convingător și emoționant. O mare izbândă a poetului sunt imaginile sugestive în care înfățișează grija și dragostea maselor muncitoare pentru tovarășul Gheorghiu-Dej. Când dușmanii vor să-l împuște, întreaga țară freamătă:

«Șoptiră frunzele-ntr-o laltă,
Șoptiră undele pe ape,
Șopti pădurea, iarba, vântul:
”De sub escortă vor să-l scape!

Vor să-l omoare, să-l omoare!
Grăiră holdele cu freamăt
Vor să-l ucidă, să-l ucidă!
Zvoni’n uzine ca un geamăt.

Și s-a pornit din gură’n gură
Din om în om cu glas mai tare

Cu glas mai tare, tot mai tare:
Vor să-l omoare, să-l omoare!”»

Admirabilă imagine! Ca de altfel și aceea în care ne sunt înfățișați muncitorii ceferiști ce vin de la Doftana să se intereseze de viața conducătorului lor, ca și imaginea în care autorul făcând să participe natura la evadare, sugerează în realitate participarea poporului și dorința sa fierbinte de a contribui la eliberarea celui mai bun fiu al său. Dragostea și încrederea maselor în Partid, în tovarășul Gheorghiu-Dej, e nemărginită. Eroul întruchipează năzuințele poporului. Ieșit din mase, în focul luptei el devine conducător. A conduce înseamnă a prevedea. Și Beniuc a reușit să arate cum nimic nu poate frânge încrederea tovarășului Gheorghiu-Dej, care învață neconținut din experiența luptei poporului să prevadă încotro se îndreaptă evenimentele. Între gândurile și năzuințele poporului și ale eroului, este o unitate desăvârșită pe care autorul reușește s-o oglindească sugestiv:

«Căci el e glasul vrerii noastre,
E mintea clară și-nțeleaptă
Ce către țintă, către viață,
Alege calea cea mai dreaptă».

Autorul a știut să înfățișeze chipul viu al eroului, trăsăturile sale atât de bine cunoscute: înțelepciunea, curajul, devotamentul, față de cauza poporului muncitor, consecvența și principialitatea, combativitatea, voința de neînfrânt, dragostea pentru tovarășii săi. Toate acestea se desprind nu din afirmațiile poetului, ci din faptele eroului. Sunt imagini care provoacă o adâncă emoție, cum este bunăoară aceea care evocă moartea lui Ilie Pintilie, când eroul

«Privește. S-a oprit deodată
Pleoapele-i se strâng și-n gene
Se sparge o lacrimă curată.

Tovarășii privesc la dânsul,
Dar el se uită înainte,
Depart, înainte-n zare
Și parcă și-ar aduce-aminte:

«De-i comunist acel ce luptă
- Grăi cu zâmbet chipu-i trist –
Pentru popor, pâine și țară,
Atuncea, da, sunt comunist».

Forța de sugestie a poemului epic este sporită de intervențiile lirice ale autorului, care-l ajută pe cititor să pătrundă mai adânc sensul faptelor, măreția oamenilor care le-au realizat. Autorul participă nemijlocit la desfășurarea acțiunii. Dar tocmai de aceea ai vrea să-l vezi pe erou în noile condițiuni de viață, împlinind sarcinile mărețe care i-au fost încredințate de Partid, de popor. De aceea, dând o imagine succintă a muncii constructive ce cuprinde țara, el promite «alt cântec, nou, mai plin, mai tare», care să fie în stare să cuprindă «în cânt a vremii noastre slavă». Fără îndoială, cetitorul este îndreptățit să aștepte acest cântec, pentru că drumul eroului, drumul Partidului, drumul poporului nostru se croiește mai departe: pentru că lupte grele se desfășoară atât împotriva dușmanului din interiorul țării, cât și împotriva imperialismului americano-englez. Or, finalul poemului lasă impresia unei biruințe totale și a unor vremuri de construcție aproape idilică.

*

Poemul este simplu, limpede, inteligibil în sensul cel mai bun al cuvântului. El este cald, pătruns de patosul luptei. Cu măiestrie, Beniuc a știut să îmbine elementele folkului și cele însușite de la clasicii poeziei noastre, pentru a-și făuri mijloace prin care să transmită grandiosul conținut al lucrării. Am arătat însă că în poem există întregi strofe prozaice, care ar putea lipsi. Pe alocuri sunt elemente declamatorii, imagini nerealizate. În genere, această se întâmplă acolo unde poetul nu dispune de material de viață suficient. De aceea, atunci când evocă cutremurul de la Doftana autorul ne sugerează imaginea discutabilă a naturii care ar veni în ajutorul deținuților. În linii generale însă, ne aflăm în fața unei desfășurări epice în care nu-și află locul nici hiperbola, nici metaforele forțate. Faptele sunt povestite clar, sugestiv, emoționant prin simplitatea lor. Poetul știe să sugereze stările sufletești ale eroilor prin folosirea peisagiului. Astfel, e cu totul remarcabilă evocarea momentelor aducătoare de liberate:

«August e luna. Vara-nclină
Spre toamnă cumpăna încet.
Va fi o toamnă grea de roadă,
Va curge mustul berechet.
Va fi cu zbucium însă toamna,
Sunt nori în zare, de furtună:
Dar de-o fi vântul mai puternic
Avem pe urmă vreme bună».

Momentele nepieritoare din istoria țării noastre sunt zugrăvite în poemul lui Beniuc în imagini concrete. Autorul reușește să redea atmosfera caracte-

ristică vremii. În plin proces al desfășurării bătăliei, Beniuc introduce versuri din «Internaționala». Și aceasta dă poemului un caracter mai veridic. Eroii vorbesc așa cum vorbesc într-adevăr în viață. Autorul folosește expresiile populare cu măiestrie: de pildă, grefierul citește «din păr în fir, din fir în păr». Beniuc recurge adesea la repetiții pentru a întări imaginea. Uneori însă, abuzul de repetiții obosește pe cititor. Dealtfel, întâlnim unele imagini nereușite, ca și idei juste nevalorificate artistic. Fără îndoială, poemul acesta de mari dimensiuni pe care autorul l-a realizat într-un timp record, va putea fi îmbunătățit, dacă poetul va vrea să-l mai lucreze.

În poezia lui Beniuc, acest poem constituie un salt înainte. Unele din poeziile lui scrise după 23 August au un caracter oarecum abstract, sunt sărace în imagini care să zugrăvească un conținut istoric concret. În acest poem însă, sinceritatea partinică, legătura cu poporul, poziția revoluționară fermă, însușirea creatoare a experienței literaturii sovietice, i-au permis să ne dea o frescă emoționantă a vremurilor descrise.

De aceea poemul se bucură de o mare popularitate în rândurile oamenilor muncii. Din păcate însă, presa noastră, și în special presa noastră literară, n-a acordat atenția cuvenită acestei lucrări. Poemul lui M. Beniuc este un adevărat eveniment în literatura noastră, totuși criticii se feresc parcă să-și spună opinia lor despre această lucrare. Aceasta dovedește că criticii n-au sesizat locul pe care-l reprezintă în poezia noastră acest poem, nu au văzut importanța lui în dezvoltarea poeziei noastre pe drumul realismului socialist. Oare nu cumva tăcerea aceasta se datorește tocmai faptului că unii critici nu s-au putut dezbăra complet de prejudecățile lor estetizante? N-ar fi exclus ca bogăția problemelor pe care poemul lui Beniuc le ridică, realismul cu care el înfățișează lupta clasei muncitoare, condusă de Partidul ei, patosul revoluționar, claritatea și simplitatea versurilor, acestei opere, să displacă unora dintre scriitorii și criticii noștri, care n-au reușit încă să lichideze cu rămășițele estetizante din concepțiile lor, care mai tânjesc încă după o poezie latinistă ruptă de realitate, de problemele arzătoare ale vieții noastre, o poezie străină de frământările născute de-a dreptul din miezul uriașelor încheștări istorice.

Poemul lui Beniuc își trage seva din realitatea vie, din măreția luptei poporului muncitor împotriva exploatării, pentru socialism. Bogatul conținut tematico-ideologic nou este zugrăvit în imagini artistice emoționante. În aceasta și constă meritul lui Beniuc, contribuția sa înnoitoare în poezia noastră.

Dacă în acest poem întâlnim unele deficiențe, noi nu trebuie să uităm că aceste lipsuri nu se datorează imperfecției formei, ci că ele apar acolo unde materialul de viață este mai sărac. Trebuie deci să dăm autorului sprijinul necesar pentru a transforma realizarea sa într-o mare cucerire a poeziei noastre.

Poemul constituie un pas însemnat înainte și datorită faptului că Beniuc – cântărețul lui Horea și Doja – a știut să folosească în mod creator folklorul, a știut să folosească experiența clasicilor noștri.

Poezia populară și poezia clasică concretizează anume fapte de viață, anume idei, realități istoricește determinate. Imaginile nu pot trece mecanic din poezia populară și clasică într-un poem nou, tratând fapte noi de viață, pentru simplul motiv că le-ar falsifica, le-ar diforma. Folosirea creatoare a folklorului și a moștenirii clasicilor în cazul lui Beniuc însă, îmbogățește măiestria poetului și-i permite să îmbrace conținutul nou în forma nouă corespunzătoare. De aceea poemul, în scurtă vreme, a devenit atât de popular, de aceea și tăcerea criticilor cu rămășițe estetizante.

Este însă cu totul regretabil faptul că până acum revistele și ziarele noastre n-au acordat un suficient interes acestei opere, că nu s-a făcut o mai adâncă analiză asupra conținutului poemului «Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej», o analiză care ne-ar fi ajutat să ne îmbogățim experiența și să ne înarmăm în lupta pentru făurirea literaturii noi, armă puternică în lupta pentru construirea socialismului în Patria noastră”.

Mihai Novicov, *Obiectivele principale în activitatea unui cenaclu*, „Tânărul scriitor”, nr. 1, octombrie 1951)

„*Un cenaclu* este o organizație literară menită să asigure, pe de o parte – atragerea spre creație literară a elementelor talentate din rândurile oamenilor muncii, iar pe de altă parte – crearea unor condițiuni cât mai prielnice pentru creșterea și dezvoltarea acestor talente tinere.

Când spunem că cenaclul este «o organizație literară», nu gândim nicidecum că cenaclul trebuie să fie format din scriitori. Dimpotrivă, membrii cenaclurilor nu sunt încă scriitori. Ei aspiră să devină, iar rostul cenaclului este de a-i ajuta în acest sens. Iată de ce, în ultimă instanță, criteriul de apreciere a activității unii cenaclu este numărul scriitorilor pe care a reușit să-i ridice într-o perioadă de timp.

Pentru aceleași motive, organizația care conduce și îndruma munca cenaclurilor e Uniunea Scriitorilor. Cenaclurile fac parte din sistemul organizatoric al Uniunii Scriitorilor.

În activitatea cenaclurilor noastre trebuiește combătută tendința de a subaprecia acest rost literar al cenaclurilor, de a împinge pe al doilea plan problemele creației literare, printr-o preocupare exclusivă de problemele organizatorice. Spunând aceasta nu vrem să susținem de fel că problemele organizatorice nu-și au și ele importanța lor. Dimpotrivă, și în cazul cenaclurilor trebuie să știm să aplicăm minunata învățătură a tovarășului Stalin, potrivit căreia «după ce linia politică este dată, lupta organizatorică hotărăște totul», numai că în practica cenaclurilor noastre, adesea se uită esențialul: că întâi și întâi trebuiește însușită și asigurată această linie justă, că fără ea orice muncă

organizatorică înseamnă, de fapt, risipirea în zadar a energiilor. Adică întâi și întâi trebuie să existe o înțelegere justă a rostului cenaclului, a principiului după care singura măsură valabilă pentru aprecierea activității unui cenaclu este creația literară a membrilor săi.

Neînțelegerea acestui principiu duce la situația în care, fiind întrebant de activitatea depusă, câte un responsabil de cenaclu vorbește despre tot ce vrei, în afară de aspectele concrete ale creației literare din cadrul cenaclului. El îți spune cu exactitate și câți membri are cenaclul și câte ședințe a ținut de la înființare, câte ieșiri pe teren sau șezători literare a organizat, câte cercuri literare sunt în oraș, și câte poezii din ale membrilor cenaclului s-au publicat în ziarul local, dar nu-ți suflă nici un cuvânt despre bogăția de idei, nivelul artistic, succesele și lipsurile creației literare ca atare, despre greutățile învinse, devierile combătute și mai ales despre drumul de creștere al unor membri ai cenaclului. Acest fel de a înțelege viața și rostul cenaclului s-a oglindit și cu prilejul consfătuirilor organizate în cursul anului de Uniunea Scriitorilor. Mulți responsabili au venit la aceste consfătuiri cu rapoarte încărcate de date și revendicări, dar fără nici o apreciere cu privire la creația din cenaclul dat. Dar ce am spune, noi, de pildă, despre un președinte de gospodărie agricolă colectivă care, întrebant fiind despre progresele gospodăriei, ar povesti și despre numărul brigăzilor de lucru și despre organizarea lor și despre metodele de muncă și despre inovațiile agrotehnice, dar ar omite să ne spună măcar ceva cu privire la recolta obținută? Ori despre un director de fabrică, care, laudându-se cu metodele de organizare a muncii în întreprinderea pe care o conduce, ar uita să ne spună ce rezultate concrete au dat aceste metode pe tărâmul producției? Evident că noi nu ne-am forma o părere bună nici despre un asemenea președinte de gospodărie colectivă, nici despre un asemenea director de fabrică. De ce atunci să avem o părere bună despre un cenaclu, al cărui responsabil neglijează tocmai asemenea probleme esențiale ale producției, adică, în cazul nostru, ale creației literare?

Dacă cercetăm, în ansamblu creația literară din cenaclurile noastre, vom observa că deși nivelul ei este diferit de la un cenaclu la altul, deși fiecare cenaclu are și câte o problemă specifică lui, totuși o slăbiciune este generală, dominantă. Ne gândim la tendința de abstractizare a temelor vieții. Fiecare cenaclu activează în câte o regiune care în ansamblul luptei generale a poporului nostru muncitor pentru apărarea păcii și construirea socialismului, are problemele ei. Revoluția socială pe care a trăit-o țara noastră a schimbat din rădăcini aspectele vieții de la noi. Uriașe energii nedestelente altă dată au fost atrase spre activitatea creatoare, imense bogății sunt valorificate, în fiecare ungher viața pulsează cu intensitate crescândă. Dar toate acestea, având același conținut, se petrec totuși peste tot, într-un mod concret. În consecință, unele sunt, de pildă, problemele și aspectele concrete, particulare, din regiunea Constanța, prin care trece șantierul Canalului Dunăre – Marea Neagră și a

căruia prezentă își spune amprenta pe întreaga viață a regiunii. Altele sunt în regiunea Iași, cu vechea ei tradiție culturală și cu distrugerile cele mai mari din timpul războiului. Într-un anumit fel se desfășoară lupta pentru îndeplinirea Planului de Stat într-o regiune de șes, cum ar fi de pildă Ialomița și într-un alt fel în regiunea muntoasă a Câmpulungului. Când spunem Prahova ne gândim la petrol, când spunem Hunedoara – la cărbune și la Combinatul metalurgic, când spunem regiunea Severin, ni se evocă – imediat – Reșița ș.a.m.d. Exemplele s-ar putea înmulți. Creația literară a cenaclurilor noastre va fi cu atât mai valoroasă cu cât va reuși să oglindească mai plin și mai sugestiv această bogăție de aspecte variate ale luptei pentru construirea socialismului. Noi am putea fi cât de puțin mulțumiți de poeziile, schițele și nuvelele – producție a cenaclurilor noastre – dacă alăturându-le am putea obține un fel de hartă literară a țării. Or, tocmai aceasta nu e posibil. Dimpotrivă: sunt extrem de dese cazurile când, luând un număr de poezii scrise, de pildă la Galați, și amestecându-le să zicem, cu cele din Oradea Mare, noi n-am putea să le deosebim apoi unele de altele.

Consfăturile ținute (la Iași, Cluj, Timișoara și Constanța) ne-au izbit și prin aceea că aproape nici un cenaclu n-a sesizat această lipsă în activitatea sa. Aceasta înseamnă că membrii cenaclurilor, și în primul rând conducerea lor, nu sunt preocupate de felul *cum* pot și trebuie să participe tinerii scriitori-începători la rezolvarea sarcinilor *concrete* ale luptei pentru construirea socialismului. Dacă ei ar cunoaște aceste sarcini *concrete* ale regiunii lor dacă ar *lupta* pentru ele, este imposibil ca acestea să nu fie oglindite și în creație. Faptul că în majoritatea cenaclurilor nu s-a produs încă o atare contopire organică între sarcinile concrete ale regiunii date și creație, dovedește că membrii cenaclurilor, și mai ales conducerea lor, nu și-au însușit până la capăt învățătura Partidului cu privire la rolul *activ* pe care literatura este chemată să-i îndeplinească în opera de transformare revoluționară a societății, nu și-au însușit până la capăt principiul că literatura trebuie să devină *parte integrantă a cauzei generale proletare*.

Cenaclurile literare trebuie să devină organe de luptă pentru lichidarea acestei și a altor slăbiciuni în creația tinerilor scriitori-începători, organe de luptă care să asigure cimentarea unei cât mai strânse legături între sarcinile concrete de viață, de muncă și de luptă ale constructorilor socialismului și talentul celor chemați să oglindească eforturile și victoriile lor.

Sarcina principală a fiecărui cenaclu este să ajute membrilor săi să vadă *concret* tot ce este nou și înainte-mergător în viață, pentru a oglinde tocmai aceste aspecte înaintate, combătând cu dârzenie tot ce stă în calea progresului.

Pentru ca cenaclul să poată împlini acest rol de seamă, el trebuie să-și organizeze munca în așa fel încât să nu-i scape nici o latură importantă a ei.

În primul rând pentru a putea deveni realmente o organizație *care asigură atragerea spre creația literară a elementelor talentate din rândurile*

oamenilor muncii, orice cenaclu trebuie să aibă legături largi, sistematice, cu masele oamenilor muncii. Forma cea mai bună pentru asigurarea unor asemenea legături sunt cercurile literare din întreprinderi, școli, instituții, sate etc. Totodată cenaclul nu trebuie să uite, nici o clipă, că atragerea elementelor talentate spre creația literară este imposibilă fără trezirea prealabilă a unui larg interes pentru literatură în mase. Iată de ce preocuparea pentru popularizarea operelor literare, pentru dezvoltarea gustului literar în masă, pentru răspândirea dragostei pentru literatură constituie una din laturile însemnate în munca cenaclurilor.

În al doilea rând, creșterea cadrelor scriitoricești în cenacluri este imposibilă fără îndrumarea lor. Sarcina *principală* a oricărui cenaclu este de a asigura îndrumarea continuă și sistematică a scriitorilor-începători. În activitatea practică a cenaclurilor noastre poate fi observată adesea următoarea manifestare nesănătoasă: un tânăr scriitor prezintă în cenaclu o poezie sau o schiță, lucrarea este supusă criticii, iar din discuții reiese că pentru a o transforma într-adevăr într-o operă *literară*, tânărul mai trebuie să muncească, să învețe, într-un cuvânt să depună un efort, adesea de zece ori mai mare decât cel inițial. Ei, și atunci, tânărul, cum se zice «se descurajează», ori nu mai scrie, ori aduce la o altă ședință o altă poezie sau altă schiță, cam cu aceleași slăbiciuni ca și prima. Acest refuz de a *munci* pentru perfecționarea unei opere literare, trebuie să fie combătut cu asprime.

În expunerea pe care a făcut-o în fața elevilor Școlii de Literatură și Critică Literară «Mihail Eminescu» maestrul Mihail Sadoveanu a povestit că pentru a scrie volumul *Viața lui Ștefan cel Mare* a muncit în prealabil 30 de ani. Iar câte un scriitor-începător să muncească 30 de zile pentru a perfecționa o poezie sau o schiță! Creația literară este în primul rând o vocație. Un scriitor, oricât de tânăr ar fi, nu scrie nici pentru că are ceva de spus, pentru că vrea să comunice celorlalți o idee sau un sentiment. De aceea nu merită titlul de scriitor (chiar începător) acela care renunță cu ușurință la un rol al efortului său creator. Misiunea cenaclului este să lupte ca fiecare lucrare adusă în cenaclu și care vădește talent, să fie adusă la maximum de perfecționare, de care este capabil, desigur, autorul ei. Cenaclul trebuie să ajute tinerilor scriitori-începători să se apropie de viață, s-o înțeleagă, să învețe să desprindă din ea trăsăturile esențiale în imagini concrete și – mai ales – să muncească, să muncească și iar să muncească.

Este evident însă că trezirea dorinței de a munci mereu pentru perfecționarea operei, depinde în mare măsură și de sprijinul în care se face critica în cenaclu. De aceea grija de a asigura în discuțiile cenaclului o critică sănătoasă, constructivă, principială și tovarășească, trebuie să stea și ea în centrul preocupărilor cenaclului.

În al treilea rând, creșterea unui tânăr, dintr-un scriitor-începător într-un *scriitor* în toată puterea cuvântului, este imposibilă fără însușirea unei serii de

cunoștințe din cele mai variate domenii: marxism-leninism, problemele practice ale construirii socialismului, teoria literaturii, istoria literară etc. Iată de ce sarcina organizării unui învățământ sistematic este și ea o latură de prim-rang în activitatea cenaclurilor. Literatura de astăzi, ca parte a suprastructurii ideologice a societății socialiste în construcție, este chemată să joace un rol activ în transformarea revoluționară a societății. Aceasta înseamnă – așa după cum ne învață lucrările tovarășului Stalin cu privire la lingvistică, în legătură cu raporturile dintre bază și suprastructură – că fără înțelegerea mereu mai adâncă a *sensului* transformării, nici un scriitor – oricât de mare talent ar avea – nu va putea să creeze nimic valabil.

Opera scriitorului este astăzi chemată să ajute direct la împlinirea unor sarcini concrete de construire a unei societăți noi, socialiste. Este iarăși limpede că fără înțelegerea politicii care stă la baza acestor eforturi, scriitorul nu va putea avea o viziune justă asupra realității și va fi mereu în pericol de a da opere confuze. Ori, atât înțelegerea sensului transformărilor revoluționare, cât și a politicii concrete a Partidului clasei muncitoare, forța conducătoare în Patria noastră, este imposibilă fără cunoașterea științei de bază a întregii noastre vieți – marxism-leninismul. Marxism-leninismul ne înarmează atât cu cunoașterea legilor de dezvoltare a societății, cât și cu însușirea mijloacelor prin care activitatea conștientă a oamenilor înarmați cu cele mai înaintate idei transformă necesitatea în realitate.

Pentru scriitor însă, cunoașterea tuturor acestor legi și aspecte ale vieții nu este suficientă. El mai trebuie să învețe cum se transpun ele în imagini artistice, cum se naște și se construiește din materialul de viață o operă literară. Iată de ce conducerea cenaclului trebuie să lucreze în așa fel încât să asigure membrilor săi posibilitatea de a învăța neconținut din tezaurul progresist al literaturii noastre clasice. Însușirea creatoare a exemplului literaturii sovietice este de asemenea o condiție obligatorie pentru formarea cadrelor literare. Numai că trebuie vegheat ca această muncă să nu alunece pe panta unor dezbateri formale sau a unor imitații mecanice. Trebuie repetat mereu scriitorilor-începători că ceea ce preluăm noi de la literatura sovietică nu sunt rețete gata fabricate, ci *metoda* însăși, adică un mod superior de transformare a realității în imagini de artă. Noi însă, acest mod superior trebuie să-l aplicăm realității noastre. Analiza și dezbaterile operelor sovietice în cenacluri sau cercuri literare vor fi cu atât mai rodnice cu cât se va pune în mod mai clar și mai vădit întrebarea: ce învățăm noi în mod concret din această operă pentru creația noastră? Totodată cenaclul trebuie să se preocupe de valorificarea experienței celei mai înaintate a literaturii de azi din țara noastră. Asigurarea condițiilor celor mai bune pentru recrutarea de noi membri talentați, prin cât mai strânse legături cu masa oamenilor muncii; îndrumarea continuă și sistematică a tineretului talentat, pe linia unei munci susținute de perfecționare neconținută a încercărilor lui literare, printr-o critică sănătoasă și principială;

organizarea unui sistem întreg de învățământ pentru însușirea cunoștințelor necesare scriitorilor – iată principalele laturi care trebuie să existe în activitatea fiecărui cenaclu”.

Dumitru Micu, *Epopoea marilor transformări*, „Almanahul literar”, an II, nr. 12/25, decembrie 1951)

„Pentru cine cunoaște activitatea scriitoricească a lui Petru Dumitriu, orientarea spre roman apare ca o consecință firească a evoluției sale pe drumul artei legate tot mai intim de realitatea construirii socialismului în țara noastră. În ultimii trei ani tânărul scriitor și-a îndreptat privirile mai ales spre viața frământată a satului românesc în plină transformare, scriind câteva nuvele ce vesteau un robust talent epic. Ele se distingeau mai ales printr-o mare bogăție de fapte, care tindeau parcă să spargă, în clocotul lor, cadrul nuvelei, organizându-se în acela mai larg, al romanului.

În nuvele, Petru Dumitriu a prins câteva aspecte ale prefacerilor revoluționare din patria noastră. Năzuind să creeze o imagine a însăși schimbării destinului istoric al poporului nostru, scriitorul s-a orientat în ultima vreme în mod firesc spre epopeea Canalului, unde înțelesul marilor transformări de la noi apare deosebit de pregnant. Într-adevăr, munca de pe Canal oglindește o parte din eforturile și lupta de pe întreg cuprinsul țării. Prefacerea deșertului dobrogean este o parte a marilor prefaceri prin care trece România, care dintr-o sem-colonie înapoiată a imperialismului apusean, se transformă într-o țară fruntașă, înfloritoare.

Dar nu numai în chip simbolic, autorul care scrie despre Canal e chemat să oglindească în imaginea acestuia însăși devenirea socialistă a patriei, ci și practic, i se pun toate problemele construirii socialismului în întreaga țară. Lupta de clasă ia – în acest sector foarte înaintat al muncii socialiste – forme deosebit de ascuțite și rafinate. Dușmanul e prezent aici sub mii de înfățișări greu de deslușit. Metodele lui sunt excepțional de viclene. Lupta oamenilor muncii e cu atât mai de prețuit. Dincolo de nenumăratele forme ale activității concrete de fiecare zi, scriitorul e chemat să descifreze semnificația drumului istoric al poporului nostru. De aceea, el trebuie să cunoască în egală măsură problemele tuturor sectoarelor de muncă, problemele orașului și ale satului, ale industriei și agriculturii, ale cooperăției și comerțului, ale intelectualității și ale aparatului de stat. E dator, mai ales, să cunoască felul de viață, gândire și exprimare al tuturor claselor și categoriilor sociale din țara noastră, particularitățile tuturor regiunilor patriei, pentru că toate sunt reprezentate pe șantierele Canalului.

Iată de ce îmbrățișarea unei asemenea teme înseamnă un act de curaj care demonstrează vigoarea scriitorului.

Poporul român își afirmă astăzi cu excepțională forță resursele și energiile sale creatoare. Intenția autorului este de a face să trăiască, în *Drum fără pulbere*, aceste resurse și energii. Tema romanului nu e numai începutul construcției Canalului, ci însăși încheștarea dramatică între forțele care duc poporul spre un viitor năzuit de secole și cele care caută să-l mențină în negura preistoriei. Ea are ceva din măreția tragică de care vorbea Gorki, a perioadei istorice pe care o trăim.

Nu prin gesturi mari, ci prin fapte concrete și oameni obișnuiți caută să umple Petru Dumitriu cadrul mării fresce a epocii noastre pe care o zugrăvește. În viața unor oameni simpli, muncitori din uzine, truditori pe ogoare, intelectuali harnici, el citește însemnătatea acestei bătălii pentru orânduirea socialistă. Oameni munciți de soarta crudă creată de regimurile exploatoare de ieri prind astăzi înțelesul vieții de luptă. Teama de mai-marii lumii și de forțele nevăzute e pe cale să dispară. Tot așa va pieri și resemnarea în fața vieții de mizerie. Oamenii nu mai așteaptă izbăvirea din afară; și-o cuceresc cu brațele și mințile lor.

Cine sunt acești oameni? Pe unii îi cunoaștem. I-am întâlnit în scrierile anterioare ale autorului. Îl regăsim astfel pe Micluț, sluga chiaburului But, din *Vânătoare de lupi*. Pe atunci era un nenorocit; pe lângă mizerie și foame, el îndura – chiar în încăperea bordeiului său – bătăi până la sânge din partea stăpânului. Acum e un om dârz care știe să-l pună la locul lui, prin replici usturătoare, pe vrășmașul său, Măcei, un alt chiabur din sat, venit și el – cu scopuri dușmănoase – la Canal. Știe mai ales să muncească bine, cu spor. Învață și pe alții să muncească. Pe șantier, el crește, devine un om nou. Deși se numesc altfel, eroi ca Iordan, Achim, Rădița, Munteanu, Bănică și alții, nu sunt în fond decât oamenii din nuvelele lui Petru Dumitriu, ajunși într-un stadiu mai înalt al creșterii lor morale și politice. Bedros din Bazargic, tânărul alunecat pe o pantă primejdioasă, a devenit șoferul Victoraș Folosea, un tot mai bun utemist, un muncitor tot mai sânguincios și mai conștient. Ceea ce e remarcabil la toți eroii pozitivi din *Drum fără pulbere* este conștiința propriei lor demnități umane, a propriei valori. Zugrăvirea lor ne arată ce înseamnă socialismul pentru oamenii muncii. Pentru prima oară în viață, ei se văd tratați ca oameni, prețuiți ca atare. Ei își dau seama că acum înseamnă ceva, că fapta și cuvântul lor au un rol hotărâtor în mersul vieții. Devin conștienți că ascund în adâncul personalității lor izvoare nebănuite de forță constructivă și că acestea le aparțin lor și au posibilitatea să le valorifice în vederea propriei fericiri.

Întâlnim în *Drum fără pulbere* și altfel de oameni, cunoscuți din nuvele. Boieroaicele Vorvoreanu s-au strămutat de pe moșia lor, unde le-am întâlnit în 1907, într-un bogat palat din Capitală, devenit un fel de club al tuturor celor ce urăsc și vor să nimicească viața noastră nouă. Elvira, care în *Bijuterii de familie* era o fată ce n-a pregetat, alături de mamă-sa, să-și ucidă mătușa, pentru a-i smulge colecția de briliante, s-a transformat într-o cucuvea urăcioasă

ce cobește într-una catastrofa unui nou război mondial. Un fel de dedublare a fetei de odinioară este nepoata Elvirei, Dona, ultimul vlăstar al familiei Vorvo-reanu. Sub aparența unei grații fizice, se ascunde aceeași psihologie morbidă. Frumoasa Dona va încerca să pună în practică aspirațiile criminale ale mătușii.

Lărgind deci viziunea lumii din nuvelele sale, Petru Dumitriu urmărește în *Drum fără pulbere* ce au devenit eroii săi în decursul anilor de luptă. Prin aceasta, el realizează o imagine a stadiului la care a ajuns viața patriei noastre până în anul 1949, când se petrece acțiunea romanului, surprinzând saltul pe care poporul român l-a făcut de-a-lungul câtorva ani. De asemenea, el sugerează ritmul de dezvoltare a democrației noastre populare. Nu trebuie decât luni de zile, pentru ca în locul deșertului să se ridice un vast șantier și pentru ca în oameni înepoiți să înceapă a se ivi semnele muncitorului de tip nou.

*

Romanul *Drum fără pulbere* este o piatră de încercare pentru arta lui Petru Dumitriu. Marile calități ca și insuficiențele scriitorului ies mai clar la iveală din această încercare.

În nuvele, scriitorul se dovedea un iscusit zugrav al tablourilor de atmosferă. Atmosfera turbure, agitată și sumbră din 1907 – își găsește evocarea din *Bijuterii de familie*. *Dușmănie* și *Vânătoare de lupi* surprind tensiunea vrăjmășiei dintre țărani muncitori și chiaburi. Fiecare frază din aceste nuvele te îndeamnă parcă să fii treaz, te menține într-o permanentă încordare. Încordarea atinge punctul culminant în episodul din *Noaptea din Iunie*, unde Ion Lepădat e ucis de chiaburi. Același maestru al atmosferei de vădește Pentru Dumitriu și în roman. Atmosfera apăsătoare a pustiului dobrogean de dinainte de începerea lucrărilor pentru Canal este evocată într-un scurt pasaj ce stă în fruntea primei pagini. Căldura., vântul uscat al deșertului, gerul, furtuna în largul mării – sunt redată cu multă putere de sugestie: «La sfârșitul nopții încetă treptat vântul care bătea dinspre uscat. Venea dintr-acolo încins ca dintr-un cuptor și încărcat cu praf și miros de lut fierbinte. Pe la răsăritul soarelui, aerul era neclintit, cerul era nepătat, și pretutindeni tăcere. Când începu soarele să urce deasupra movilelor din zare, vântul se iscă deasupra locurilor, venit din spre mare. Aducea miros iute, tare, de alge putrede. Dar în curând deveni și el o suflare uscată și fierbinte, încărcată cu praf înecăcios și fire de nisip».

Parcă simți în atmosfera neprietenoasă, în praful înecăcios, în tăcerea apăsătoare, în aerul neclintit la început, apoi pe neașteptate devenit suflare fierbinte de vânt, însăși viața grea a populației dobrogene.

Dar decorul se schimbă brusc. Pe întinderile triate sosesc convoaie de camioane. Acestea «...Erau încărcate de oameni, bărbați și femei, bulucuri negricioase, dese, în care se deslușea câte o cămașă albă sau salopete albăstrii. Crâmpie de coruri răbufneau, prin vuietul motoarelor».

Cu aceste fraze, imaginea statică este răsturnată și înlocuită cu imaginea mișcării. De aci încolo, întreg romanul va fi o succesiune de imagini de mișcare febrilă. Cele aproape șapte sute de pagini vor înfățișa fără răgaz imaginea transformării pustiului și a oamenilor. Vom asista la săparea șanțurilor, la început cu brațele, apoi cu uriașe escavatoare sovietice. Vom vedea convoaie de care, transportând nisip, pietriș și beton. Vom auzi bubuiturile carierei de piatră. Pagini impresionante ne vor povesti viața diverșilor eroi din anii când robeau la stăpâni sau munceau cu ziua. Altele ni-i vor înfățișa pe șantiere, învățând taina slovelor, deprinzând meserii noi, formându-și păreri noi despre lume. Izbutite sunt mai ales paginile în care e zugrăvită ciocnirea acestor oameni împotriva dușmanilor de clasă strecurați în diferite compartimente ale vieții Canalului și biruința celor dintâi. *Peste tot mișcare, adică viață.*

La început domnește încă dezordinea. Unii vin pe Canal, alții pleacă. Dușmanul își arată colțul de pe acuma. Deși n-a întreprins încă nimic împotriva construcției, Mateica atrage atenția prin vorbele și gesturile sale suspecte, prin râsul său galben. Profitând de slaba organizare, agentul burgheziei, Lupașcu, ajuns șeful cantinei, face tot ce poate ca să înfometeze pe muncitori. Tot felul de speculații, de la negustorii de alimente până la «regii cerșetori» veniți din Constanța, caută să stoarcă paralele muncitorilor. Zvonuri pe cât de absurde pe atât de primejdioase circulă:

« – Auzi, cică o să ne-nconjoare cu milițieni... Cu sârmă ghimpată...

– Suntem poate în pragul unui nou război mondial, îngrozitor, un măcel ca la Judecata din Urmă...»

Cei slabi de înger se lasă amăgiți. Cei tari știu să-i pună cu botul pe labe pe răspânditorii de zvonuri. Mai repede decât s-ar fi așteptat dușmanii, organizarea ia locul dezordinei, ordinea înlocuiește haosul. Oameni ca Achim, Iordan, Micluț, Bănică și alții mulți ascultă și urmează sfaturile instructorului de partid Maftai:

«– Noi trebuie să-i trezim pe oameni. Exploatarea i-a învățat să se târâie pe brânci pe Pământ, ca viermele. I-a călcat pe ceafă până n-a mai îndrăznit să vadă mai departe decât un vierme. Noi trebuie să-i trezim. Noi, Partidul. Trebuie să le trezim conștiința. Să-i ajutăm...».

Această imagine a *trezirii* este creionată în prologul romanului, intitulat *La început a fost pustiul*. Mai târziu, în cuprinsul celor patru cărți, autorul caută să o contureze tot mai pregnant.

În opoziție cu imaginea pustiului dușmănos ce deschide romanul, se cuvine subliniată o scenă din partea finală a operei. Nevasta lui Mitică Rusu, venită din București, ca să locuiască la Canal alături de soțul său, vede în toiul nopții un păienjeniș de lumini și întreabă cu tonul cel mai firesc posibil:

« – Ce-i acolo, Constanța?

– Da, – o păcălește bărbatul –, Constanța! Pentru ca un alt muncitor să intervină:

– Ce Constanța, tovarășe? E șantierul nostru, frate!».

Distanța de timp dintre stările de lucruri înfățișate în cele două momente nu depășește câteva luni. Așa se înfăptuiesc azi, la noi, minunile. Ele se înfăptuiesc prin muncă titanică. Autorul s-a străduit să surprindă atât asprimea cât și măreția acestei munci. Atmosfera din cele mai bune pagini ale cărții e o atmosferă de patos al muncii. Un minunat exemplu e scena în care oamenii lucrează – în toiul nopții – pentru uzina electrică, cu picioarele afundate până peste genunchi în apă:

«...Celor de jos, apa le ajunsese până la brâu. Uzi și plini de noroi, se urcară pe scândura ce slujea de scară și, ajutându-se cu scânduri, bârne și rânghi de fier, începură să descarce mașinăria din camion. Achim apucă o rangă de fier și munci și el, uitând de oboseală și de nesomn, în frământarea clipei aceleia. În același timp, electricianul șantierului instala un fir bou și un bec deasupra motopompei. În Răsărit, un abur de un albastru luminos se urca încet deasupra zării, vestind apropierea dimineții. În groapă, oamenii lui Iordan, în apă până la brâu, montau țevăria. Apa le ajunsese până la umeri, când totul fu gata și motorul începu să duduie. O aspirație gâlgâitoare pe țevi, încă una, apoi deodată un suvoi gros de apă nămolosă începu să curgă bolborosind pe țeava de evacuare. Oamenii din groapă ieșiră, trăgându-și cămășile de pe ei și storcându-le. Apa murdară se risipea gâlgâind peste câmp. Jos în groapă, pereții de lut se prăbușeau din când în când, sfărâmându-se în apă cu un plescăit înăbușit.»

Această scenă amintește viu de una asemănătoare din trilogia lui Maxim Gorki, prezentă și în filmul realizat de Marc Donscoi după această trilogie. Șomerii dintr-un port salvează ce se mai poate salva dintr-un vapor naufragiat. Pe fețele acestora joacă o lumină în care citești și o adevărată lăcomie de a munci. Oamenii se îndeamnă la muncă, pun umărul care mai de care acolo unde greutatea sunt mai mari, iar la sfârșit zâmbesc mândri, spunându-și că «au muncit pentru suflet». Așa se străduiește și Petru Dumitriu să prezinte munca în *Drum fără pulbere*: o acțiune creatoare, eroică, ce înobilează, înfrumusețează oamenii. Eroii lui se luptă cu elementele dușmănoase strecurate în posturile de conducere, cu elementele birocratizate și cer să li se dea munci grele, importante.

Munteanu Rada e tractoristă. Conducerea administrativă, încăpută pe mâna unor bandiți, are însă tot interesul ca ea să fie cât mai puțin utilă. De aceea o pune să curețe cartofi. Ea cere, cu tărie, în ședința organizației UTM, să se intervină pe lângă instructorul Maței ca toți tinerii (căci erau mai mulți în situația ei) să primească muncă după calificarea lor. Prietenul ei, Victoraș Folosea, cel care cu puțin înainte slujise la niște speculanți, luptă cu înflăcărare pentru aceeași cauză. Vorbele sale și patima cu care își susține convingerile arată cât de mult a evoluat de când e pe șantier:

« – Măi tovarăși, eu nu mă pricep la multe – spune el – dar o să spui și eu ce văd și cum mi se pare și mie. Uite, pe șantierul ăsta. Câtă putere, măi

frate, se adună aicea! În fiecare zi ne sosesc camioane, tractoare; azi veni un buldozer, nu-ș ce... Dar oamenii stau și degeaba. Eu sânt pe un camion. Am vorbit cu niște dulgheri; stau și n-au de lucru. Dar chereșteaua o vezi cum vine pe șantier cu vagoanele. La dulgheri, mă rog, treaba lor, nu m-amestec. Dar în privința asta, a tovarășelor tractoriste, cred și eu că nu se poate să mai rămâie la bucătărie... Trebuie neapărat să capete muncă după calificarea lor...»

Tineri și bătrâni pornesc o mișcare susținută pentru a se califica. Bănică se ține mereu de tatăl său, moș Iordan, pentru a-l convinge să învețe o meserie, acum, la bătrânețe. Și după lungi încăpățânări, moșul se apucă de învățat. Dragostea pentru muncă merge până la fapte de eroism. Același Iordan, care nutrea o dragoste egoistă față de feciorii săi, ajunge să îndrăgească și mai mult munca și, odată cu ea pe tovarășii săi. Se vede aceasta din zguduitorul scenă a sfârșitului său. Căzut în lupta cu valurile mării ce amenința să distrugă digul de la Midia, el are sentimentul că și-a îndeplinit o mare datorie:

«Înăbușit, învârtit în clocotul valurilor, Iordan întinse mâinile spre ei; ar fi vrut ca oamenii aceia să fie fiii lui; dar și așa era bine; erau oameni, erau frații lui, intrau în fierberea furioasă a apelor, a spumelor, ca să-l scape, ca să-l păstreze printre ei, oamenii, frații lui, fiii lui...»

Alături de scenele în care scriitorul își prezintă pe unii dintre eroii săi, «oameni simpli» nu pot fi notate altele în care e zugrăvită masa și zbuciumul ei.

Astfel e bine prinsă sosirea în masă a oamenilor muncii pe șantierele Canalului. Remarcăm descrierea trenului care aduce, odată cu moș Iordan și feciorii săi, sute de muncitori și țărani din diferite regiuni ale țării. Atmosfera din tren, conversațiile și discuțiile călătorilor, presărate cu zicale și vorbe de duh și, ici-colo, cu fraze și cuvinte maghiare, arătând ecoul stărnit în oameni de diferite ocupații, naționalități și mentalități, din diferite colțuri ale Republicii, de construirea Canalului Dunăre-Marea Neagră – înalță paginile respective din *Cartea întâia* la un remarcabil nivel artistic. Pline de duiosie tulburătoare sunt paginile în care Petru Dumitriu zugrăvește îndreptarea spre canal a țăranilor tătari. Imaginea satului tătăresc (reprezentat prin sătucul atât de sugestiv numit *Culcușul binecredincioșilor*), care se trezește din amorțeala de veacuri, din mizerie și superstiții, este sugerată prin șirul de căruțe ce străbat stepele, pentru a intra în lumea frământată a șantierelelor. Printre scenele de masă ce redau aspecte ale muncii propriu zise subliniem, în afară de aceea din care am transcris un fragment, scena în care căraușii transportă beton pentru construirea uzinei electrice, sau acelea de la cariera de piatră – pentru autenticitatea cu care se mișcă și trăiesc în ele colective de oameni ai muncii. Deși din punctul de vedere al legăturii organice cu întreaga construcție a romanului numai parțial realizate, capitolele ce descriu vizita tovarășului Gh. Gheorghiu Dej pe șantier, sau scena inaugurării uzinei electrice înfățișează unele aspecte veridice ale mișcării maselor. Scene de masă mai restrânse pot fi socotite și descrierile diverselor ședințe. Ca în *Noaptea de Iunie*, în romanul

Canalului urmărești unele ședințe cu interes, fiindcă autorul știe în astfel de împrejurări să redea în așa fel discuțiile, încât ele nu rămână simple vorbe mari, ci exprimă autentice pasiuni, gânduri și preocupări omenești. Una din cele mai realizate e ședința în care este demascată Mateica, șeful armatei de sabotori și asasinul inginerului Pangrati. Mai mulți muncitori iau cuvântul, dezvăluind fiecare altă tâlhărie a fostului colonel. Încolțit ca o fiară, el caută o portiță de scăpare. Se înfurie mai întâi, strigă că e nedreptățit, apoi se pocăiește și-și cere iertare, pentru ca, după ce Maței îl demască drept ucigaș, să sară în picioare și să răcnească, descreierat, cu fața strâmbă, schimonosită de ură și împroșcând picături de scuipat:

« – Demult mă pândeai! De mult mi-o pregăteai! Tu mi-ai făcut-o! Ai să mi-o plătești cu capul tău, cu sângele tău...».

*

Sugerând în câteva tablouri pline de mișcare, patosul muncii de pe Canal, «febra construcției», cum spune Mihai Novicov, în articolul consacrat romanului *Drum fără pulbere* («Viața Românească», Nr. 9), descriind cu vigoare realistă unele scene de mase, Petru Dumitriu izbutește să ne transpună în freamătul activității de pe cel mai vast șantier din țara noastră, să zugrăvească aspecte vii ale muncii de acolo. El nu se mărginește însă, bineînțeles, la atâta. Rodul strădaniilor miilor de constructori nu se concretizează doar în zidurile orașelor ridicate peste nisipul pustiului și în pânjeniișul luminilor electrice, ci se răsfrânge și în conștiințele lor. Odată cu orașele, cresc și se fortifică înșiși oamenii. Romancierul încearcă și uneori reușește să oglindească împletirea destinului construcțiilor cu destinele oamenilor care construiesc.

Biografia principalilor eroi este expusă în *Cartea întâia*. Un șir de portrete ne face cunoscută viața de dinainte de venirea la Canal a instructorului Maței, a secretarului de partid Mitică Rusu, a pescarului Achim, a salahorului Iordan și a feciorilor săi, Bănică și Tudoriță, a țăranilor săraci Chirsan din Danilofca și Micluț din Banat, a șoferului Victoraș Folosea și a inginerului Mihai Pangrati, a lui Matei și a Nonei Vorvoreanu. Cei mai mulți dintre ei au fost înainte greu loviți de soartă. Ei vin la Canal cu răni sufletești încă necicatrizate. Unuia, războiul dezlănțuit de hitleriști, i-a ucis pe roți cei dragi, lăsându-l singur în sărăcia sa cumplită. Altul abia a scăpat de robia și bătăile chiaburilor. Un al treilea e ros de conștiința vinovăției față de soția intrată prea devreme în pământ. Și așa mai departe. În diverse variante, eroii ce reprezintă categorii ale oamenilor muncii, dezvăluie cu toții aceeași poveste a suferinței nemăsurate, îndurată sub regimul burghezo-moșieresc.

Cât s-a schimbat viața lor prin înrolarea în munca pe cel mai mare șantier al socialismului, ne-o arată de multe ori faptele, atitudinile, comportările lor. Bănică se călește în lupta cu greutățile, scoțând la iveală calități de

îndrumător și conducător. El e înflăcărat de pilda lui Pavel Corceaghin, a cărui poveste l-a mișcat adânc. Victoraș Folosea simte mândria de a se ști părtaș la o luptă mare, sentiment pe care nu-l putea concepe înainte. Achim își iscălește, uimit, pentru prima oară numele. Petru Dumitriu surprinde așa dar, de multe ori apariția sentimentelor noi în inimile eroilor săi. Iată cum își face loc în sufletul lui Victoraș Folosea iubirea pentru tractorista Rada:

«...Victoraș se urca în camion și ambreia. Se uita la retrovizor și o vedea numaidecât pe Rada, pată cenușie – salopeta – și de culoare mai deschisă – fața. Se uită încoace, își zicea Victoraș, zâmbind – și apăsa pe accelerator, trecând prin viteze pârghia. Dar când camionul se urnea din loc, Victoraș, care până atunci se stăpânise din răspuțeri, nu mai putea răbda, scotea capul pe geam și se uita îndărăt. Întâlnea privirea Radei. Apoi Rada, cu mâinile în șolduri, se făcea că se uită atentă cum se adaugă apa la amestec. Victoraș trăgea cu capul înlăuntru și conducea cu o singură mână, lăsând-o pe cealaltă să spânzure afară peste inscripția DGG. Viteza maximă de 40 km. pe oră, încărcătura maximă 2 tone. Ținea volanul cu o singură mână și cânta cu gura închisă un cântec pe care în vuietul motorului și hărmălaia șantierului și a vântului neconținut îl auzea numai el.»

Emoționantă scenă a întâlnirii lui Iordan cu fiul său Bănică, de dorul căruia suferise atâta, arată mândria bătrânului de a avea un fecior deștept și bun muncitor:

« – Hai cu mine, să dai mâna cu iște prieteni de-ai mei, să vază și ei că am făcut și eu o ispravă pe lume – un breaz ca tine -, zise Iordan cu un amestec de mândrie și de necaz. Îl târî după sine și-l purta pe șantier, prin baracă, pe la excavații, să dea mâna cu Mitică Rusu, cu Felal, cu Achim și Evdochia, cu Negoită Mizea și cu Iulică Zaharia, cu Crișan și cu Șughiran. Îi cerură toți să le povestească despre Canara, despre Midia, despre Năvodari. Se opreau un minut, lăsau cărămizile sau mașina și ascultau. Iar Iordan clipea din ochi și le făcea seme, arătându-l pe Bănică:

– Mînte, nu-l credeți, că-i un mincinos și jumătate...».

Trebuie spus totuși că o seamă de personaje importante ale romanului sunt mai mult schițate. Ele nu-și au pe parcursul romanului individualitatea specifică îndeajuns de definită, care să facă dinte-însele personalități de primul plan.

Arta lui Petru Dumitriu de a crea personaje vii, centrale, puternic individualizate, se realizează cu adevărat în zugrăvirea inginerului Mihai Pangrati. Prin istoria vieții acestuia, scriitorul prezintă situația intelectualității cinstite care se rupe de clasa burgheză, atașându-se cauzei clasei muncitoare. Mihai Pangrati a trăit și a fost educat într-u mediu mic burghez; el e legat, prin dragostea lui pentru Dona Vorvoreanu, de marea burghezie. Înzestrat cu talent și capacități intelectuale frumoase, dornic să realizeze fapte mari, Pangrati caută în dragostea față de odrasla boierească, frumoasă la înfățișare și nu

lipsită de agerime intelectuală, imbold pentru munca și visurile sale îndrăznețe. El își vede restul vieții în munca menită să schimbe, să înfrumusețeze lumea.

«...Trăiesc într-o vreme care schimbă fața pământului – îi spune el Donei – și vreau să iau parte la treaba asta! Vreau să schimb fața pământului cu mâinile mele – cu oamenii mei – cu mașinile mele! Dacă nu fac treaba asta, înseamnă că sunt inutil; înseamnă că trăiesc degeaba, fără sens...»

Și mai departe:

« – Da! Să creez lucruri care durează mai mult decât mine; poduri, căi ferate, șosele, case, orice lucru care ține mult; nu ține o veșnicie; dar e singurul fel de veșnicie de care putem avea parte și de care ne putem lega numele, și eu trebuie, mă auzi?, trebuie să fac toate lucrurile astea!...»

În naivitatea lui, tânărul inginer crede că frumoasa boieroaică i-ar putea deveni tovarășă întru urmărirea unor asemenea idealuri. Dar ea preferă ascensiunii spre înălțimi ametoare, rămânerea lângă fotoliul în care putrezește mătușa sa, Elvira.

« – Trebuie să pleci... – curmă ea entuziasmul tânărului. – Mă așteaptă Elvira... I-am promis să-i fac o vizită înainte să se culce...».

Zbuciumându-se între aceste două alternative, între comoditatea unei vieți anoste alături de burgheza Dona Vorvoreanu, și perspectiva vieții de înfruntări pieptișe cu obstacolele, Pangrati își dezvoltă treptat caracterul și însușirile morale. Acest personaj ne este drag de la prima întâlnire cu el, pentru pasiunea lui față de ceea ce e mare, față de ceea ce iese din comun. Participăm la toate actele lui, ne înflăcăram cu el, îl admirăm pentru inițiativa sa, pentru îndrăzneala și perspicacitatea sa. Ne bucură creșterea lui odată cu aceea a șantierului și a oamenilor de acolo și ne dor ezitățile, înapoierea sa politică, lipsa de atitudine hotărâtă față de dușmanul de clasă, care e și dușmanul său personal. Când, în sfârșit, Pangrati își dă seama cine e Dona și mai ales după ce învață (cu un preț foarte mare, din păcate) cum trebuie să se comporte față de dușmanii clasei muncitoare, simțim o satisfacție morală ca și cum am fi ajuns noi înșine la o limpezire a conștiinței în urma unui zbucium îndelung. În Pangrati se regăsesc, fără îndoială, mulți intelectuali care au fost, într-un fel sau altul, legați de clasele exploatoare. Drumul parcurs de eroul lui Petru Dumitriu până să nimicească în el toate reziduurile burgheze aduce, de aceea, lumină în propriile lor suflete, arătându-le într-un chip convingător cum personalitatea oricărui om din țara noastră se împlinește în măsura în care își leagă soarta de lupta clasei muncitoare.

Deși abia schițat, portretul moral al tatălui lui Mihai Pangrati, profesorul de matematici preocupat de secretul lui Stradivarius și care cântă din vioară ca să ogoaie plânsul copilului bolnav al unui muncitor, rămâne, după lectură, un chip greu de șters din amintire.

Interesantă e figura bătrânului Lăzărescu, prin care Petru Dumitriu ilustrează politica Partidului nostru de atragere în munca pentru socialism a

oricărui om cinstit, chiar dacă în trecut a avut anumite păcate. Profesorul Lăzărescu a colaborat în trecut cu băncile germane, dar el a rămas un savant pasionat pentru muncă, în stare încă – în ciuda bătrâneții – să conducă lucrări mari. De aceea, Partidul îi creează toate condițiile, pentru a-și pune inteligența și cunoștințele în aplicare. Rezervat și bănuitor la început, bătrânul profesor devine spre sfârșitul cărții un constructor pasionat.

« ... – Să bagi de seamă să nu-mi modifici profilul digului, că te tai! Spune-le oamenilor! Țsta e copilul meu la bătrânețe și vreau să crească frumos!» – vorbește el cu însuflețire unui muncitor.

Bine schițată – dar numai schițată – e și figura profesorului sovietic Serafimov, care apare de câteva ori în roman, Din cuvintele rostite de el în ședința în care se discută, de față cu directorul Hossu, planul lui Pangrati, se vede atitudinea omului nou sovietic față de probleme. « – Trebuie să avem față de natură, față de solul pe care îl transformăm, o atitudine activă!... – Nu mă supun terenului. Îl transform... » spune el.

Sfaturile pe care i le dă lui Pangrati la întoarcerea pe Canal ni-l arată pe Serafimov un om întreg, complex, călăuzit de o concepție de viață bine definită.

« – Viața noastră e ca o bucățică dintr-un tablou uriaș. Dacă o privești despărțită de tablou, nu pricepi nimic; niște culori alăturate fără noimă... Viața noastră își capătă înțelesul abia când trăim conștient în istorie, în mișcarea istoriei...». Ce adevăr adânc și cât de simplu, de uman exprimat! Această convorbire cu omul adevărat Serafimov, explică în bună parte *clarificarea* ulterioară a lui Pangrati.

În dramatică ciocnire cu aceia care și-au înscris ca deviză: «Construim fără burghezie și împotriva ei!» sunt zugrăviți oamenii burgheziei, inși decăzuți, bestializați, de teapa lui Mateica, Gruescu, Udriștoiu, Frenkel, Popescu, Lupașcu, Muruzi. Ei sunt conduși din umbră de la București, de către Caraman, care, la rândul său, primește ordinele de la ambasada americană. Scriitorul ni-i arată pe acești ticăloși în toată urâtenia lor morală. În timp ce oamenii simpli au venit pe Canal cu experiență de viață amară, aceștia n-au cunoscut în trecut decât plăcerile, dobândite fără nici un efort; ei nu știu ce-i durerea, nu știu ce e munca. Universul lor e strâmt, ca acela al animalelor, asemenea cărora ei nu caută altă mulțumire decât satisfacerea nevoilor biologice, în dezmățul simțurilor. Viața nouă, care deschide omului perspective nemărginite, săltându-l peste limitele biologicului, la înălțimea propriei sale demnități, îi sperie. În vreme ce pe un Achim, pe un Micluș sau Victoraș, Folosea, munca pe șantierul socialismului îi face oameni, pe Mateica și ceilalți dulăi ai burgheziei, aceasta îi întărește din ce în ce împotriva poporului muncitor. Ei se afundă tot mai mult în ticăloșii, în hoții și desfrâuri, în uneltiri și acțiuni de sabotaj. Marele merit al scriitorului constă – așa cum accentuează M. Novicov – în aceea că dezvăluie cu putere temeiurile urii acestor lepădături

ale societății, împotriva acțiunii celor ce muncesc. Ura aceasta nu e ca un impuls al instinctelor biologice, ci o manifestare a antagonismului de clasă. În dușmanii Canalului se zbate furibund întreaga ciocoime în agonie. Legătura saboturilor cu clasele exploatare răsturnate e magistral zugrăvită în roman. Descrierea vieții de familie a colonelului deblocat Mateica, dar mai ales reprezentarea casei Vorvoreanu, devenită un cuib al bufnițelor reacțiunii, demonstrează cu ascutită forță de convingere sfârșitul inevitabil al foștilor stăpâni în ciuda împotriviților desperate în fața ofensivei vieții socialiste. În odăile somptuoase ale doamnei Vorvoreanu se adună industriași și moșieri expropriați, prinți într-o ureche și prințese suferind de boli ascunse, ofițeri mânjiți de sânge nevinovat în «Războiul sfânt» și politicieni ratați, tot felul de persoane dubioase ce se mândresc cu originea lor nobilă, cu disprețul față de popor și dușmănia împotriva socialismului. Între două dansuri exotice și două emisiuni ale posturilor de radio imperialiste, aceștia își afișează snobismul, spoiala intelectuală, «filosofia» criminală, se bârfesc unii pe alții, împletesc sforăria intrigilor, pun la cale afaceri, inclusiv căsătorii cu miliardari din Apus. Ca un simbol al descompunerii acestei alcătuirii monstruoase, «mătușa Elvira» zace în fotoliu, cu briliantele scânteind pe degete, roasă de vechea sa boală venerică și mai ales de pecinginea urii față de timpul care nu mai este al său. Totul e fățarnicie și poză în comportarea acestor odrasle întârziate ale unei lumi prăbușite. Ca într-o junglă, s-ar sfâșia între ei, dacă nu i-ar sili să se unească ura ce o nutresc cu toții împotriva regimului nostru. Mânați de această ură, ei alcătuiesc, în mijlocul orgiilor, planuri de acțiuni organizate împotriva înfăptuirilor poporului.

*

Pentru a reda fizionomia morală a unora din personajele sale, Petru Dumitriu folosește cu multă iscusință atât caracterizarea prin acțiune, cât și analiza psihologică. Personajele cele mai bine construite, Pangrati, Mateica, Dona Vorvoreanu și alți câțiva trăiesc atât prin faptele cât și prin gândurile și vorbirea lor. Autorul romanului stăpânește în astfel de împrejurări într-un grad înalt măiestria zugrăvirii de situații... Astfel e – între altele – scena în care Pangrati, prezentând un plan nou pentru construirea uzinei electrice, se ciocnește de formalismul birocratic al inginerului-șef Anghelescu. Din schimbul lor de cuvinte, reiese superioritatea lui Pangrati față de șeful său. Pe când tânărul inginer vorbește calm dar energic și hotărât, celălalt se înfurie, rostește insulte, își pierde cumpătul – manifestări grăitoare ale unei voințe slabe, robită instinctelor și stând sub influența dușmanului. Dacă această scenă arată ce este bun în Pangrati, scoțând la lumină firea sa voluntară, o altă scenă surprinde slăbiciunea sa, arătându-ni-l naiv, dezorientat în fața insinuărilor dușmănoase, foarte transparente, ale lui Mateica. Un șir de scene grăitoare demască

hidoșenia lui Mateica. Întâlnirile sale cu Caraman, discuțiile cu Frenkel și Anghelescu, vizitele la Tasula, orgiile din restaurantele din Constanța, relațiile cu Dona și toate mașinațiunile de pe Canal, sunt înfățișate în tot atâtea episoade pline de viață.

În funcție de acțiunile acestor personaje, scriitorul urmărește și viața lor sufletească. Frământarea lui Pangrati în așternut, în ajunul ședinței de discutare a planului său, apoi diferitele lui stări sufletești, urmărite de-a lungul evoluției sale, sunt exprimate cu multă autenticitate. Ura fanatică a lui Mateica și a celorlalți slugoi ai burgheziei față de regim, apoi spaima lor animalică, presimțirea prăbușirii totale, definesc excelent psihologia lor perversă.

Scriitorul știe să redea totodată înțelesul adânc al anumitor realități (legate mai cu seamă de lumea saboturilor) prin amănunte semnificative. Râsul galben al lui Mateica, bunăoară, e un amănunt ce ilustrează perversitatea lui. Șederea Elvirei în fotoliu cu bijuteriile pe mâini are de asemenea semnificația descompunerii întregii clase a profiturilor din trecut. Episodul ce înfățișează arestarea Donei Vorvoreanu simbolizează – printr-un amănunt grăitor – însăși pieirea celor ce se opun mersului nostru înainte. Acest amănunt este exprimat prin cuvintele «la zid». Se aud bătăi în ușă: e Miliția care vine s-o aresteze pe ciocoaică. Ea...

«Se dădu îndărăt, pas cu pas, cu ochii măriți de spaimă. Izbeau cu cizmele în ușa care se crăpa pe mijloc de sus până jos. La fiecare zguduitură a ușii, Dona se dădea îndărăt. Până nu mai avu unde să dea îndărăt. Ajunsesse cu spatele la zid.»

Petru Dumitriu posedă într-o măsură apreciabilă – deși inegal distribuită de la un personaj la altul – arta caracterizării prin limbaj. Limbajul sfântos al unor țărani, diferitele graiuri și unele expresii de argou ce sunt presărate pe întinsul paginilor, cum ar fi graiul bănașean sau vorbirea unor indivizi din lumea interlopă a portului Constanța, ori exprimarea poetică a tătăroaicei Șughiran, adaugă o lumină în plus personajelor. Iată, de pildă, cum își definește firea sa dârză Micluț, într-un schimb de cuvinte cu Măcei (Măcei a plecat de pe șantierul unde lucrase la început împreună cu Micluț, ca să-și caute fratele despre care aflase că e la Canal. După ce a colindat zadarnic mai multe șantiere se întoarce de unde a pornit):

«Măcei puse mâna pe umărul lui Micluț. Acesta se-ntoarse și-l privi cercetător.

– Ziua bună, neico Micluț...

– Dumnezeu să te-mbucure...

– Iacă, am venit...

– Apăi, văd, zise Micluț alene...

– Am umblat să aflu de lucru mai bine ca aici... Am fost la Mircea-Vodă, la Poarta Albă, la Năvodari...

– Mare vândraș ai fost tu, zise Micluț. Și n-ai găsit de lucru?

- Ba da... Și mâncare mai bună... Numa' că nu-s oameni de la noi din sat... N-ai cu cine sta la săbor...
- Apăi baș pre mine m-ai aflat bun de gură, zise Micluț.»

*

Urmărind câteva din procedeele artistice ale lui Petru Dumitriu, am putut constata că el a știut surprinde aspecte vii din viața tumultuoasă a Canalului Dunărea - Marea Neagră. Problema ce se pune acum este de a ști în ce măsură arta romancierului se ridică la înălțimea vieții pe care își propune să o oglindească. Cu alte cuvinte, cât de adevărată, de realistă, este imaginea de ansamblu a construcției Canalului, reflectată în *Drum fără pulbere?* Din articolele critice consacrate romanului, ca și din discuțiile purtate asupra lui de către cititori reiese că, deși are multe părți realist realizate, romanul nu izbuțește să surprindă toată semnificația și măreția construcției Canalului.

Mai întâi de toate nu se vede îndeajuns ce reprezintă canalul în viața Dobrogei și a țării întregi. Atitudinea populației locale față de construcție o vedem destul de palid din gestul unor țărani, prostiți de chiaburi, care se împotrivesc ca viitoarea albă a Dunării să treacă prin satul lor. Deci, Canalul nu apare ca o nevoie imperioasă pentru regiune, ca o împlinire a unor visuri seculare, ca o revoluție în viața ei. Dacă romancierul demonstrează că e în interesul fiecărui om al micii să se taie Canalul, și dacă arăta ce însemnătate uriașă are el pentru populația din Dobrogea, întreaga imagine a muncii ar fi căpătat o mai mare strălucire, însuflețirea muncitorilor ar fi părut mai autentică.

Dar slăbiciunea de bază, prin care se explică multe din celelalte, constă în insuficienta demonstrare a rolului conducător al Partidului. Pe șantierul N., asupra căruia stăruie scriitorul, Partidul e reprezentat prin comuniștii Mitică Rusu, Achim, Iulică Zaharia, Negoiaș Mizea, dar mai ales prin instructorul Maței. În Maței, Petru Dumitriu n-a reușit să prezinte un chip de conducător comunist. În viață, un atare conducător se află neconținut în frunte, știind întotdeauna ce vrea, organizând desfășurarea prezentă și viitoare a activității colectivului pe care îl conduce, prevăzând obstacolele și prevenindu-le. Maței însă nu are un plan de acțiune; el nu urmărește un obiectiv concret; îi lipsește însușirea prevederii limpezi a viitorului. Lucrările de pe șantier nu sunt arătate drept consecințe ale planurilor sale și ale colaboratorilor săi. Maței nu activează în fruntea unui colectiv puternic de comuniști, care să coordoneze toate lucrările, conform unor sarcini trasate de organele superioare; el umblă la întâmplare dintr-un loc în altul, rezolvând adesea printr-un discurs greutățile ce se ivesc.

Complotul uneltelor burgheziei e cu totul altfel înfățișat. Mateica nu face nimic la întâmplare. El lucrează la ordinele venite prin Caraman de la reprezentanții guvernului Statelor Unite și are pe șantier o întregă rețea de

sabotori, organizată militărește. Mai mult! Mateica e un om în neconținută fierbere, plin de inițiative, astfel încât nu lasă impresia că se apără împotriva vieții noi de pe Canal, ci dimpotrivă, că el acționează, el se află în ofensivă, iar Maftei și ceilalți comuniști n-ar face decât să respingă atacurile lui. E clar că altfel se petrec lucrurile în viață. Atacul pornește din partea clasei muncitoare, dușmanii nefăcând decât să se împotrivescă, oricât de periculoși ar fi în furia lor.

Din cauza greșitei prezentări a partidului, suferă întregul roman. În loc să fi fost adusă în centrul cărții, hotărând toată desfășurarea acțiunii, activitatea comuniștilor rămâne doar un aspect, printre altele, al vieții de pe Canal.

De fapt, romanul nu are un fir conducător. Care este subiectul cărții? Greu de spus. Cartea nici nu are un subiect, ci câteva fragmente de subiect. Nu s-ar putea spune că subiectul e lupta pentru construirea uzinei electrice până la 23 August, deoarece nu toate firele acțiunii converg spre acest deznodământ. Dacă subiectul e creșterea unui caracter, apoi rămân două asemenea istorii: a lui Pangrati și a lui Mateica. Propriu zis, partea de roman, adică partea epică din *Drum fără pulbere*, se grupează în jurul acestor personaje. Avem, pe de o parte, povestirea încercării, sortită eșecului, a lui Mateica de a sabota Canalul; de alta, «povestea» de dragoste a lui Pangrati. care se sfârșește cu transformarea acestuia într-un om nou. Partea care prezintă munca propriu-zisă – acțiunile muncitorilor simpli – cuprinde un șir de descrieri și evocări insuficient sudate.

Construcția romanului e – din această pricină – defectuoasă. Lipsit de un sămbure central, de un obiectiv central concret în jurul căruia să se frământă forțele antagonice, evoluând spre ciocnirea decisivă, romanul îmbrățișează o sumedenie de probleme ce se rezolvă paralel, fără să se condiționeze reciproc. Întâlnim în carte o mulțime de oameni, fiecare cu destinul său. Aceștia vin din regiuni diferite, se cunosc, își consacră viața aceluiași scop. Cu toate acestea, destinele lor merg alături, nu se întretaie, nu se împletesc unele cu altele. Această observație a fost făcută și de J. Popper, în cronică sa din «Flacăra», nr. 178 (31. V. 1951), în care scrie: «Maftei, Pangrati, Mitică Rusu, Victoraș Folosea, Rădița, Chirsan, Bănică și atâția alți eroi din *Drum fără pulbere* se întâlnesc de nenumărate ori în paginile romanului. Dar de cele mai multe ori, aceste întâlniri nu rezultă în mod necesar din desfășurarea acțiunii, ci par mai degrabă niște efecte ale întâmplării.» Oamenii, în viață, se schimbă, trăind în apropierea altor oameni, capătă ceva din deprinderile și graiul lor și la rândul lor, le imprimă acestora particularități proprii. În *Drum fără pulbere*, în afară de dragostea dintre Victoraș Folosea și Rădița, și de căsătoria lui Bănică cu Șughiran, eroii nu se influențează reciproc. Chiar personajele realizate, ca de pildă Pangrati, nu resimt înrăurirea altora. Pangrati crește, se realizează ca inginer eminent pe șantier, dar ca psihologie se schimbă prea puțin. El rămâne până la sfârșit un naiv politicește și păstrează cu tovarășii de muncă doar relații oficiale. Firesc ar fi fost ca între el și Maftei să se lege o prietenie puternică

(mai ales că este introdus până și în familia acestuia), din care tânărul intelectual ar fi avut nespuse de mult de profitat. De asemenea, între celelalte personaje ar fi normal să existe frământări, contracții, ciocniri de păreri, prietenii, iubiri etc.

Evitând să urmărească viața oamenilor de pe Canal sub toate laturile ei, romanul nu reușește să mențină treaz pe tot parcursul său, interesul cititorului. Adeseori stilul scriitorului suferă de monotonie atunci când e vorba de activitatea muncitorilor simpli, deoarece sunt înfățișate prea puțin cam aceleași fapte, diferite acțiuni și munci concrete, rânduite unele lângă altele, observate «din afară» pe același plan, fără creștere. Și – credem noi – această rămânere la simpla înșirare de fapte, în genul filmului documentar, provine tocmai din lipsa unei ținte finale spre care să se îndrepte, crescând, toate episoadele romanului, care să explice toate acțiunile, toate comportările personajelor. Dacă ar fi luminat în măsura necesară rolul Partidului în viața Canalului, romancierul ar fi fost forțat să arate cum, în funcție de acțiunea colectivului de comuniști și în jurul lor, se agită întreaga viață a șantierelor, faptele și trăirile sufletești ale oamenilor; cum toate întâmplările se leagă între ele, se determină unele pe altele, nasc unele din altele.

Romanul prezintă din aceeași cauză disproporții izbitoare. Procesul de lămurire a lui Pangrati ocupă o parte considerabilă a romanului, încât s-ar părea că tânărul inginer este eroul principal al cărții. Incontestabil, e foarte emoționantă viața lui; istoria ruperii sale de burghezie ne interesează în cel mai înalt grad, dar totuși nu aceasta trebuia pusă pe primul plan într-un roman despre Canal. Într-un asemenea roman e natural să vedem viața Canalului în manifestările ei cele mai tipice. Ori, e cert că nu drama unui intelectual, oricât de zguduitoare ar fi ea, este aspectul cel mai reprezentativ al unui șantier socialist.

Modele excepționale de romane ale marilor construcții ne oferă scriitorii sovietici. *Cimentul* de Gladcov, *Și a fost ziua a doua* de Ehrenburg, *Soti* de Leonid Leonov, *Hydrocentrala* de Margareta Șaghinian, *Cavalerul stelei de aur* și *Lumină deasupra pământului* de Babaevschi, *Departee de Moscova* de Ajaev – sunt romane în care eroul principal e întreg colectivul șantierelor și cititorul urmărește creșterea construcției cu aceeași pasiune cu care ar urmări soarta unui om drag. În *Departee de Moscova*, bunăoară, răsfoiești cu înfrigurare pagină după pagină, fiindcă te obsedează mersul construcției conductei de petrol. Soarta eroilor, a lui Zalchind și Batmanov, Beridze și Covșov, a Taniei Vasilenko, și a tuturor celorlalți, te interesează tocmai pentru că de aceasta depind într-o măsură însemnată lucrările conductei. Acești oameni ne interesează prin urmare ca eroi ai muncii.

Petru Dumitriu, deși ne-a dat o imagine vie a fierberii de pe Canal, n-a izbutit să facă din viața construcției viața unui personaj scump, pe care noi s-o urmărim cum se dezvoltă și se întărește. Sergiu Fărcășan scrie în cronică sa din

«Scânteia» (nr. 2197, 17 XI. 1951) că «...masele de cititori și îndeosebi constructorii Canalului ar fi dorit să facă din principala lor activitate – munca creatoare, conștientă, planificată, însuflețită de spiritul întrecerii problema principală a cărții». Într-adevăr, deși tablourile de muncă sunt numeroase în roman, munca este problema centrală. Și aceasta nu fiindcă nu s-ar vorbi despre întreceri socialiste, ci fiindcă în întregimea lui, romanul nu scoate îndeajuns în relief semnificația umană a muncii, realizând acest lucru numai în scene izolate. Eroii din *Departamentul Moscova* ne pasionează datorită faptului că munca pe care o depun a devenit parte integrantă a ființei și personalității lor, a devenit pasiunea lor, măsura fericirii lor personale. Petru Dumitriu s-a străduit și el să prezinte ca atare munca și a reușit să arate că oamenii muncesc cu entuziasm și că prin aceasta viața lor capătă un sens mai înalt. Dar n-a reușit să pătrundă destul de adânc procesul prefacerilor din conștiința oamenilor, schimbarea întregului lor fel de viață, mulțumită muncii creatoare ce-i ridică la înălțimea unor oameni noi.

De ce? Fiindcă oamenii muncii nu sunt înfățișați în toată complexitatea lor. Autorul se preocupă prea puțin de individualitatea lor umană. Cum spuneam mai sus, eroii aceștia nu trăiesc intens, pe planuri multiple. Nu sunt prinși destul de dinamic, deși ei se mișcă neconținut, în sensul că aleargă fără încetare, execută fel de fel de treburi. Dar această mișcare rămâne exterioară de vreme ce activitatea lor pe șantier nu se resimte în conștiință. Propriu zis, scriitorul se silește mereu să demonstreze întocmai acest fapt, fără să reușească, însă, deplin. Achim, Iordan, Gelal, Chirsan, Victoraș și ceilalți devin alți oameni pe șantier, fapt ilustrat prin diverse acțiuni ale lor (Chirsan își domesticește simțul de proprietate, consimțind să-și ducă în grajdul comunal caii; Gelal renunță la prejudecățile religioase în legătură cu căsătoria; Victoraș Folosea devine utemist; Iordan moare apărând digul de valuri etc.) Nu vedem însă *cum devin ei oameni noi*, nu asistăm la procesul de lepădare a ceea ce e vechi și la creșterea noului înmugurit în sufletele lor.

Alta e situația lui Pangrati. Pentru acesta munca e realmente o pasiune, nu pentru că așa ne spune Petru Dumitriu, ci pentru că munca îi dă nopți nedormite, îi determină atitudini și concepții de viață, îi dictează relații cu iubita, ș. a. m. d. Dacă tot astfel ar fi intrat munca și în viața celorlalți eroi, aceștia ar fi mult mai bogați sufletește, mai vii.

Așadar, *absența muncii ca problemă centrală* a cărții nu trebuie înțeleasă sub aspectul pur tehnic. Din contră, noi credem că tocmai abuzul de descrieri ale aspectului pitoresc al lucrărilor dă caracterul de reportaj multor capitole, sărăcind personalitatea muncitorilor. A cânta munca nu înseamnă numai a expune avântul întrecerilor socialiste, bătălia pentru însușirea metodelor sovietice etc., ci înseamnă a urmări în adâncime acei factori care mobilizează în vederea atingerii unui scop comun pe oameni de mentalități diferite, cu gânduri diferite, apropiindu-i și făcându-i să lupte ca un detașament organizat.

Sărăcia sufletească a unora din personajele pozitive, *schematismul* lor, se datorează tocmai acestui fapt. Autorul dovedește o insuficient de adâncită cunoaștere a oamenilor simpli, ceea ce duce la standardizarea acestora, când îi privești în perspectiva întregului roman; aceasta explică și de ce în roman nu aflăm un erou principal cu puternică personalitate din mijlocul muncitorilor. Această lipsă putea fi constatată și în nuvele, însă ea se vedește mai ales aici, unde realitatea impunea romancierului zugrăvirea multilaterală a vieții muncitorilor din uzine, a țăranilor, a salahorilor etc.

Dar și în sufletul unui Iordan se petrec drame, nu numai în acela al inginerului Pangrati. Cât de interesant ar fi fost romanul dacă Petru Dumitriu urmărea din adâncime soarta tuturor eroilor săi mai importanți, desfășurarea, și împletirea firelor vieții acestora, datorită muncii de pe șantier, și prezenței active a Partidului!

Îndepărtarea scriitorului de viața complexă în ce privește zugrăvirea umanității eroilor apare în chipul cel mai izbitor în personajul Maței, care nici nu este un om, ci o idee. Faptul că instructorul Comitetului Central apare dezumanizat, a fost subliniat de toți criticii care au scris despre *Drum fără pulbere*. Dar oare de ce apare el astfel? În primul rând, din cauză că autorul îl reduce la un rol de «instrument de suflat» (cum ar spune Ehrenburg), purtat de colo-colo, introdus în acțiune – *deus ex machina* – de câte ori e nevoie să se dezlege o anumită problemă. Pentru ca eroul să devină om viu, e necesar ca ideile și concepțiile autorului despre un anumit aspect al realității să se transforme în ideile și concepțiile eroului său, reflectându-se în conduita, în stilul său de viață. Bineînțeles, aceasta nu înseamnă să aluneci în cealaltă eroare proprie unor autori, care cred că-și umanizează eroii surprinzându-i în momentele lor de șovăială sau înfățișându-i mai mult în familie decât în muncă. Este important, de fapt, să știm cum reacționează eroul în împrejurări caracteristice, ce atitudine ia față de probleme, cum acționează – mobilizat de resorturile sale sufletești independente. Ceea ce-i semnificativ în cazul lui Maței e faptul că acesta are chiar îndoieli și greșeli, este surprins și în familie și pe malul mării cu soția, dar și în aceste situații el e tot așa de puțin om ca și atunci când ține discursuri. Îi lipsesc, în toate împrejurările, personalitatea, energia, independența umană.

Astfel stând lucrurile, nu e de mirare că nici ceilalți eroi nu cresc. Un autentic instructor de partid este, în viață, un dascăl, un om plin de căldură, pe care o transmite tuturor celor din jurul său, un om exemplar, a cărui umanitate înflăcărează pe toți tovarășii săi. Ovid S. Crohmălniceanu («Contemporanul», nr. 244, 8 iunie 1951) a intuit profund deficiențele cărții, indicând baza lipsurilor în slaba zugrăvire a eroului pozitiv, reprezentantul partidului. Nu vedem crescând personaje ca Mitică Rusu, Chirsan, fetele lui ș.a., deoarece – scrie criticul – «în măsura în care creatorul nu reușește să retrăiască cu intensitate viața eroului care stă pe cea mai înapoiată poziție, nici perspectivele dezvoltării șantierului n-au cum să-i apară îndeajuns de limpezi».

La originea acestei greșite prezentări a eroului pozitiv și deci a principalelor scăderi ale romanului – arată Mihai Novicov – stă o deficiență de ordin politico-ideologic. «În primul rând – scrie criticul – este sărăcită viața de Partid. Iar lipsind obiectivele politice concrete ale vieții de Partid, romanul nu reușește să transmită nici importanța uriașă a construirii Canalului Dunărea – Marea Neagră în bătălia pentru socialism, în ansamblul ei.»

Analiza calităților și lipsurilor din romanul lui Petru Dumitriu aduce noi și valoroase clarificări însuși problemei de bază a literaturii: *interdependența dintre ideologie, viață și artă*. La noi, așa cum constată M. Novicov, se vorbește adesea izolat despre însușirea nivelului ideologic, cunoașterea vieții și perfecționarea măiestriei, când toate acestea formează – de fapt – o singură problemă: aceea a situării depline a scriitorului în centrul frământărilor timpului său. Dacă scăderile lui Petru Dumitriu se datorează interpretării nu îndeajuns de științifice a realității pe care a cunoscut-o la fața locului, înseamnă că nu poate fi vorba de cunoașterea vieții fără o înțelegere marxist-leninistă a ei. Oricât ar cunoaște realitatea în întindere, oricâte fapte a observa – dacă nu va ști să pătrundă în adâncime, în miezul faptelor, scoțând din ele ceea ce este esențial, scriitorul nu va avea o imagine autentică a realității. Dar cunoașterea artistică a vieții nu se mărginește la atâta. Nu e destul să înțelegi în chip științific și revoluționar fenomenele vieții, ci – așa cum spunea Șcipaciov la o ședință a Uniunii Scriitorilor în 1950 – să le iubești. Scriitorul adaugă eroilor săi ceva din el – spune și Ilya Ehrenburg. Într-o carte, personajele trăiesc numai în măsura în care s-au născut din zbuciumul, preocupările și năzuințele autorului, în măsura în care în ele s-au materializat părți din sufletul său. Suprema artă e aceea care face să trăiască – la început în carte, apoi desprinzându-se de aici și intrând în viață – oameni, pasiuni, năzuințe. Unitatea de măsură a artei este adevărul vieții. Deci, măiestria nu e altceva decât reproducerea vieții transfigurată și reînviată de suflul talentului artistic. E incorect, prin urmare, a vorbi de perfecționarea măiestriei ca despre un fapt în sine. Îți perfecționezi măiestria învățând să cunoști, să interpretezi și să refaci în sufletul tău imaginea veridică a lumii obiective. Cizelarea frazelor, rotunjirea expresiilor etc. țin de tehnica literară, care e doar unul din elementele măiestriei. Așa că nu poți spune despre un scriitor că și-a însușit măiestria, despre altul că mai are până să și-o însușească în sensul în care se poate spune aceasta cu privire la tehnică, la meșteșug. Măiestria diferă de la carte la carte, de la imagine la imagine; ea nu poate fi judecată decât confruntând-o cu viața pe care o înfățișează.

Petru Dumitriu a dat, în *Drum fără pulbere*, o imagine vie – deși cu unele lipsuri – a muncii de pe Canalul Dunărea – Marea Neagră. Multe episoade din roman au măreția unor pagini de epopee. În ele trăiește o parte din tumultul vremurilor noastre. Oglindă a unora din cele mai minunate realități dintr-o țară ce-și construiește fericirea, romanul *Drum fără pulbere* e o creație

de bază a literaturii noastre noi. Ea va putea fi și mai valoroasă după ce scriitorul îi va fi adus îmbunătățirile recomandate de critică și de numeroși cititori – oameni ai muncii – printre care și-a aflat el eroii”.

Paul Georgescu, *Să ne apropiem de viață*, „Tânărul scriitor”, nr. 2, decembrie 1951

„Acum vreo cinci ani apăruseră în librării un roman al unui – pe atunci – tânăr scriitor, care mai târziu a dat dovadă că poate fi un bun prozator realist. Acțiunea romanului era aproximativ aceasta: Un june brăilean, găsind că viața este plictisitoare, și-a părăsit urbea natală în căutarea unor extraordinare senzații și întâmplări. După ce s-a plictisit în București și a dat o raită prin Europa (oprindu-se – bineînțeles – la Paris) și-a sfârșit zilele cocoțat pe o mare înălțime a munților Himalaia. În același an apărea volumul unui poet care rătăcea prin Evul Mediu, statornicindu-se cam prin al XIV-lea secol: castele, seniori decedați, armuri medievale. Un coleg al său, plictisit de viață înainte de a fi trăit (așa cerea moda!) scria: – în versuri – despre insulele cu nume «sonor» ale oceanului Pacific.

Tinerii amintiți scriseră asemenea proză și asemenea versuri după terminarea celui mai îngrozitor măcel care pustiise vreodată pământul și într-o vreme în care poporul nostru începuse să trăiască cea mai emoționantă și mai înălțătoare epopee. Ei nu ținuseră seama de oamenii vremilor și de aceea, nici acești oameni nu au ținut seama de niște cărți care – în nici un fel – nu-i interesau.

Desigur, astăzi, asemenea năzdrăvănii nu se mai întâmplă în țara noastră. Scriitorii – educați de Partid – au înțeles că nimic nu poate fi mai emoționant și mai pasionant decât faptele care se întâmplă în mijlocul nostru. Ei știu pentru cine scriu și știu de ce scriu. Așa se explică succesele scriitorilor noștri și faptul că ei au astăzi un public atât de larg, cum altădată un scriitor nici nu putea visa. Dar nu este suficient să știi că numai viața poate fi generatoare de artă. Nu este suficient să *vrei* să te apropii de viață: trebuie să știi *cum* se poate face aceasta. Desigur, rețetele foarte folositoare într-o carte de bucate sunt mai puțin eficiente în materie de artă. Dar o discuție despre această problemă, nu poate fi decât folositoare.

Oricine va citi cele mai bune cărți apărute în cursul ultimilor ani, își va da seama că dacă ele mai prezintă totuși unele lipsuri, acestea provin îndeosebi din două cauze principale: insuficienta cunoaștere a vieții și lipsa unei temeinice pregătiri ideologice.

Toți marii scriitori ai lumii, au fost oameni care aveau o profundă cunoaștere a realității despre care scriau. Balzac își descrie meticolos eroii.

Aflăm atât o descriere precisă a fizicului, a hainelor, a casei în care locuia eroul, a mobilei pe care o folosea – cât și multe amănunte despre starea sa financiară, părerile sale despre o serie de probleme filozofice și politice, preferințele sale, etc. La sfârșitul acțiunii, personagiul apare în fața noastră ca un om întreg, complex, viu.

O uluitoare cunoaștere a vieții reiese și din opera marelui Lev Tolstoi. În „Ana Karenina”, drama sentimentală este susținută de un întreg eșafodaj de fapte.

Tolstoi ne arată care era starea socială a soțului Anei, care erau gusturile și relațiile sociale ale lui Vronski. Mai mult: aflăm ce gândeau moșierii și ce gândeau țărani despre problemele care frământau Rusia în acea vreme, ce simțeau părinții ei, care erau sentimentele unei femei înșelate de soțul respectiv, etc., etc. Și toate acestea influențează direct sau indirect desfășurarea dramei. Când spunem despre personagiul unei cărți că «trăiește», aceasta înseamnă că el are un rol precis în procesul de producție și idei determinate de acest rol, – că își apără ideile, că iubește și urăște.

Dar pentru a reuși să realizeze aceasta, scriitorul este obligat să-și cunoască personagiile cu felul lor specific de a reacționa. De aici decurge necesitatea ca în documentare, scriitorul să nu se mulțumească la un schimb rapid de cuvinte cu eroii săi. El trebuie să-l cunoască pe eroul său în producție, în viața socială, în relațiile sale cu prietenii, cu familia, etc. Ar fi greșit să tragem o linie despărțitoare între activitatea socială și cea «intimă»: o asemenea demarcație nu corespunde realității. Faptul că între Nagulnov și soția sa există serioase neînțelegeri, are urmări și în activitatea lui publică. Cămătarul Gălgăuță (*Sfârșitul jalbelor* de Al. Jar), nu poate fi în viața sa familială decât brutal cu nevasta. Felul în care chiaburul But se poartă cu femeia lui sau relațiile dintre cele două moșierite – surori (Smadoviceanca și Vorvoreanca) nu constituie un capitol separat – sectorul „privat” al nuvelei *Vânătoare de lupi* sau *Bijuterii de familie* – ci un aspect al aceleiași întreg. De aceea, încercarea de a prezenta numai activitatea din fabrică a unui muncitor, duce la sărăcirea, schematizarea vieții aceluia muncitor. De aceea, prezentarea unei «vieți intime» rupte de întregul complex al activității eroului a dus la deformarea realității. Schematismul este rezultatul evident al necunoașterii vieții. Când scriitorul folosește schema chiaburului care dă foc căpiței de fân sau defectează batoza, aceasta înseamnă că el nu cunoaște și alte forme mai complexe, pe care le are lupta de clasă în sate. Schematismul nu poate fi combătut prin înlocuirea unor șabloane cu altele, servite de critica literară: el se topește însă la flacăra vieții. Noi admitem cu toții că în centrul literaturii noastre, care merge cu pași siguri pe drumul realismului socialist, stă omul. Omul care construiește eroid socialismul, trăiește pretutindeni în țara noastră. Și eroul vremurilor noastre poate fi întâlnit pretutindeni. Lupta de clasă, de asemeni pretutindeni, sub atât de diferite forme – se desfășoară. Îl putem

întâlni în «pădurosul Maramureș», pe imensul șantier care este Canalul Dunăre-Marea Neagră, la Văliug sau într-o gospodărie colectivă, în cetatea de foc a Reșiței, dar și în fabricile și uzinele bucureștene. De aceea, scriitorul într-un birou sau pe un șantier, în tramvai sau în tren, într-un sat sau într-o uzină – este peste tot un luptător și un scriitor în «documentare». Scriitorul scriind despre oameni, oriunde există oameni, poate învăța să-i cunoască. Simpla aglomerare de fapte nu este însă îndestulătoare. Un irlandez, prozatorul decadent James Joyce, a încercat să scrie un roman (*Ulise*) în care să fie consemnate toate acțiunile și gândurile unui individ în decurs de 24 de ore. Rezultatul: o indigestă îngrămădire. Scriitorul care se află, să zicem într-o mină de cărbuni, trebuie să cunoască în prealabil problemele specifice acestui sector de muncă, pentru a ști ce anume vrea să afle. Dar mai ales, el nu poate uita că într-o mină sau într-un S. M. T, într-o creșă sau într-un mare combinat metalurgic, el se află pe un șantier al construirii socialismului. Pentru a putea alege esențialul de neesențial, pentru a se putea orienta în avalanșa de fapte, e necesar să cunoască legile de dezvoltare a societății, să cunoască marxism-leninismul. Altfel, se va întoarce la masa de scris, cu mintea zumzând de idei și fapte haotice. Fără o serioasă cunoaștere a materialismului dialectic și istoric, scriitorul nu va reuși să-și organizeze «materialul» într-o operă trainică, nu se va putea orienta printre oameni și fapte și nu va găsi semințele roditoare. Evident, aplicarea metodei realismului-socialist în creația artistică nu e comodă. Ea cere muncă susținută, interes pasionat și în primul rând participare revoluționară în vâlvătaia evenimentelor: spiritul de Partid. Ceea ce notează cu moliciune, la întâmplare, scriitorul burghez, nu se poate nici pe departe asemăna cu ceea ce, la o înaltă temperatură, sudează din metal dur, scriitorul revoluționar. Între ei nu poate exista o comparație, după cum comparație nu poate exista între foile putrede răvășite de vântul toamnei, pe caldarâmul murdar de noroi, și omul, care pe înălțimile unui far, stă în furtună, veghind luminos la mersul legănat al corăbiilor pline de roade”.

1952

IANUARIE

2 ianuarie

• „Scânteia tineretului” publică, sub semnătura lui O. Ignatiev, articolul *Jorge Amado*, cu supratitlul „Laureați ai Premiilor Internaționale Stalin”, preluat și tradus în limba română din „Comsomolskaia Pravda”. Prezentarea vieții și operei scriitorului brazilian abundă în clișeele consacrate de ideologia luptei de clasă și a confruntării ireconciliabile dintre cele două sisteme politico-sociale: „Patria lui Jorge Amado este Brazilia, patria nenumăratelor bogății și a foametei, țara unde «gospodăresc» jefuitorii americani, țara unde poporul nu încetează lupta pentru răsturnarea jugului dublu al capitalului intern și străin [...] În romanele sale, Jorge Amado cheamă oamenii la luptă. El arată că este tot atât de fără sens să încerci a distruge prin cuvântări liberale și articole pseudo-opoziționiste regimul dictatorilor brazilieni, – care au încheiat un pact criminal cu magnații Statelor Unite, – pe cât este de imposibil să întorci cursul Amazonului fluturând o cracă de palmier lângă malul lui. Amado trezește în popor ura împotriva asupritorilor, demască pe trădătorii de patrie – moșierii și negustorii brazilieni – cheamă poporul la luptă împotriva jugului ocupanților americani. [...] Povestind despre trecutul greu al poporului său, chemându-l la luptă pentru o viață mai bună, pentru un viitor mai luminos, el în același timp cheamă poporul să lupte pentru cauza păcii. Demascând pe afaceriștii și politicienii dolarului, el întărește cauza păcii. Demascând pe ațățătorii la un nou război, el apără cauza păcii.” Între astfel de fraze-șablon, comentariile aplicate și informația despre opera prozatorului american sunt aproape nesemnificative. □ Articolul este reprodus în aceeași zi și de ziarul „Scânteia”.

3 ianuarie

• În „Scânteia”, Ileana Vrancea publică articolul *Din realizările învățământului public în 1951*, o prezentare antitetică a instituțiilor și a oamenilor de învățământ în „regimul burghezo-moșieresc” și în anii de „democrație populară”, evidențiind creșterea numărului de cadre didactice și a nivelului de calificare a acestora în spirit „marxist-leninist”, „pe calea mărețului exemplu al Uniunii Sovietice”.

• În numărul din 3 ianuarie 1952 al „Scânteii tineretului” e publicat textul *Noi, ostașii, iubim cartea*, semnat „sergent Radu Cosașu”: e un fel de reportaj despre lecturile făcute de militarii în termen la biblioteca unității în care își satisfac stagiul. Redactarea e alertă și expresivă, deși vehiculează inevitabil

clișee, autorul schițând și câteva micro-portrete. Pe fișele soldaților-cititori se regăsesc titluri precum: *Mitrea Cocor*, *Drum fără pulbere*, „*Haia Lișșiț*, *Povestire despre Zoia și Șura*, *Povestiri de Cehov*“, *Povestea unui om adevărat*, „*Mama*, de Maxim Gorki“, *Atelierul de foc*, *Vântul nu se stârnește din senin*, *Oțel și pâine*, *Sondorii din Apșleron*, *Povestea unui om adevărat*, *Stepan Colciughin* etc.

- În *România liberă*, Al. N. Trestieni reconsideră în cheie ideologică opera lui Ion Creangă: ***Marele nostru Ion Creangă. Cu prilejul împlinirii a 62 de ani de la moartea prozatorului***. Ideea de bază a articolului ar fi că opera lui Ion Creangă ar reprezenta o reflectare veridică a conceptului de „luptă de clasă”: „[...] Creangă are o poziție bine definită. El trăiește și simte alături de cei oropsiți și trudiți și își manifestă față de ei o caldă simpatie și o largă înțelegere. Totodată el este un potrivnic hotărât al trântorilor și împilatorilor care huzureau pe spinarea poporului muncitor. În opera lui Creangă arde mocnit jarul urii poporului față de exploatare”. Exemplele sunt hilare: „[...] în povestirea *Moș Ion Roată și Vodă Cuza*, prin vorbele bătrânului răzeș, Creangă își exprimă revolta și indignarea față de boierime (citată). Aceeași atitudine o dovedește Creangă și în povești ca : *Punguța cu doi bani*, *Ivan Turbincă și Harap-Alb*, unde, sub pretextul fantasticului, el schițează tipuri autentice de exploatare. Boierului din *Punguța cu doi bani*, ca și cel care-l adăpostește pe Ivan Turbincă și vrea să-l tragă pe sfoară, ca și Roș Împărat, din *Harap-Alb*, căruia i se arată în vis pedeapsa pe care o va primi pentru toate blestemățile sale, sunt înfățișați aidoma boierilor lacomi și hrăpăreți care au jefuit atâta amar de vreme masele țărănești din țara noastră. Creangă se situează hotărât pe poziția poporului exploatat și nu se sfiește să-și arate atât simpatia față de acesta cât și ura față de asupritorii acestuia.”

- Sub auspiciile Comitetului Național Jubiliar pentru sărbătorirea centenarului lui I. L. Caragiale, Zaharia Stancu susține, în sala Teatrului Național-Studio, o conferință cu titlul ***I. L. Caragiale, maestru al prozei românești***. Caragiale este prezentat, într-o linie care se va dovedi comună receptării prilejuite de Centenar, ca „maestru al realismului critic” și ca demascator al racilelor burgheziei. Iată două citate elocvente în acest sens: „Acest maestru al prozei românești este un maestru al realismului critic. În proza sa, Caragiale ne înfățișează o nesfârșită succesiune de imagini ale vieții și aceste imagini sunt realiste și nu alese la întâmplare. Caragiale merge la problemele esențiale ale societății contemporane lui. Conținutul operei lui este viața înfățișată în tot ce are ea esențial.”; „Burghezia și moșierimea au încercat zadarnic să acopere cu pulberea uitării opera celui mai mare scriitor realist al nostru. Această operă a învins timpul, dovedind prin aceasta valoarea și trăinicia ei nepieritoare. Opera lui Caragiale este și astăzi actuală. Ea ne arată ce a fost această țară și ceea ce nu trebuie să mai fie niciodată. Ea ne arată că trebuie să luptăm ca ceea ce a fost să nu mai învie. Redată azi poporului nostru, opera lui Caragiale are

valoarea unei puternice arme de luptă. De aceea poporul nostru o prețuiește cu dragostea cu care merită”. Conferința este urmată de lecturi din opera scriitorului: Ion Finteșteanu și Radu Beligan au citit schițele *Politică înaltă* și *Amicul X*, iar C. Antoniu și Gr. Vasiliu Birlic au interpretat *Amicii* (regie Sică Alexandrescu) (cf. comunicatului transmis de Agerpres și publicat în *România liberă*, nr. 2258, 4 ianuarie, cu titlul „I.L. Caragiale, maestru al prozei românești” – Conferința tov. Zaharia Stancu).

4 ianuarie

- În primele luni ale anului 1952, în gazetele centrale și în publicațiile ideologice, culturale sau literare apar numeroase articole, studii, eseuri etc. dedicate centenarului lui I. L. Caragiale, semnate fie de ideologi oficiali ai momentului, de cadre de partid profesioniste, fie de scriitori, oameni de artă, universitari etc., din diferite generații. În general, textele publicate cu respectiva ocazie seamănă între ele, urmând îndeaproape, și ca idei, și ca limbaj, modelul oferit de documentele oficiale care inaugurară și orientară campania de celebrare. Pe fondul general al conformismului politico-ideologic obligatoriu, unii autori izbutesc să formuleze și să strecoare observații analitice sau interpretative nu cu totul neinteresante ori aberante, dar care rămân sufocate de cenușii și conformismului predominant. În „Contemporanul“, nr.1, din 4 ianuarie 1952, este publicat, sub titlul *Realismul operei dramatice a lui Caragiale*, un articol de Camil Petrescu, în care nu numai introducerea și examinarea contextului istoric al activității lui Caragiale (cu formulări precum: „Avem deoparte masele mari ale poporului exploatat, și avem de altă parte clasele exploatatoare unite într-o monstruoasă coaliție, care puseseră mâna pe aparatul de stat, de care se folosea ca să țină în robie 5 000 000 de țărani și muncitori. Din cine era constituită politic această oligarhie, noi știm mai bine decât putea să știe Caragiale, căci partidul clasei muncitoare folosind metoda materialismului istoric a luminat încă în anii ilegalității condițiile în care s-a constituit statul românesc în veacul trecut“ ș.a.m.d.) sunt formulate în conformitate cu poziția politico-ideologică oficială și contaminate de jargonul politic al vremii, dar și întreaga analiză critică. Un fragment citat la întâmplare e reprezentativ pentru viziunea și tonul întregului articol: „În toate piesele lui Caragiale vom întâlni, cu rare excepții, această inegalabilă galerie de «români mai mult sau mai puțin onești». O galerie de personaje care unesc, așa cum am spus, odiosul fiindcă sunt o clasă exploatatoare și ridicolul fiindcă decalajul dintre pretențiile și incultura lor se traduce printr-o vervă frazeologică de o inconsistență și de o savoare rar întâlnite în literatură. Caragiale i-a ucis pe Cașavencu și Trahanache prin ridiculizare, nu prin invective, și aici apare în deplinătatea ei marea lui măiestrie artistică“. (vezi **Anexa**)
- Începând cu numărul din această zi, „Scânteia tineretului” publică mai multe materiale dedicate „Centenarului I.L. Caragiale”. Seria este deschisă cu articole

lul *Caragiale*, publicat sub semnătura lui Mihail Sadoveanu. Textul este însă mai vechi, fusese scris la scurtă vreme după moartea dramaturgului și reprezintă o preluare din „volumul VI al Operelor maestrului Mihail Sadoveanu, apărut de curând la Editura de Stat pentru literatură și artă”, după cum se spune într-un „chapeau” de prezentare. Poate de aceea, clișeele ideologice ale epocii lipsesc, iar reflecțiile de ordin social sunt în acord cu spiritul viziunii generale a lui Sadoveanu și nu forțează textele caragialiene care le prilejuiesc. Dimpotrivă, comentariile sunt în destule locuri impresionante, în nota de pregnantă și căldură specifică scrisului evocator sadovenian: „Toată viața lui s-a luptat ca să supună cuvintele nebune și imaginația nedomolită. [...] În cărțile aceste trăiește lumea cunoscută, lumea lui. Trăiește și se mișcă între file unde neconținut zăresc lucind un zâmbet sceptic și ochii neliniștiți ai lui Caragiale «care nu mai este, care a murit». Zâmbetul lui sceptic și ochii parcă se îndreaptă cu îngăduință către ceafa eroică a lui jupân Dumitrache, spre inteligența admirativă a lui Nae Ipingescu, spre junele Chiriac și spre neuitata, sentimentală și romantica Veta...”. □ În același număr, Miron Dragu semnează recenzia *Vadim Sobco – „Chezășia păcii”*, roman despre modelul sovietic implantat în Germania estică după încheierea războiului. Autorul, tânărul scriitor sovietic Vadim Sobco, a fost distins pentru acest roman cu Premiul Stalin. De altfel, practica publicării și popularizării scriitorilor sovietici laureați cu Premiul Stalin este curentă și extinsă în epocă.

5 ianuarie

- Sub genericul „Din opera nemuritoare a marelui Caragiale”, „Scânteia tineretului” publică schița *Jertfe patriotice*, însoțită de o prezentare, nesemnată, în spiritul epocii: „În întreaga lui operă, marele nostru scriitor I. L. Caragiale a biciuit necruțător venalitatea și demagogia burgheziei, trădătoarea ideilor revoluționare ale pașoptiștilor”.

6 ianuarie

- În „România liberă”, într-un articol nesemnăat, se oferă informații despre acțiunile prilejuite de *Centenarul I. L. Caragiale*: constituirea unui comitet la Iași (din care fac parte academicieni din filială, profesori universitari, oameni de teatru, dar și scriitori ca Otilia Cazimir și „Neculai” Labiș, prezentat ca „membru al Cenaclului literar «Alex. Toma»); la Ploiești, montarea la Teatrul de Stat, în 24 și 26 ianuarie, a pieselor *O scrisoare pierdută* și *O noapte furtunoasă*, dar și reprezentarea acestora „pe scenele cluburilor întreprinderilor”; inițierea unor serii de conferințe ale Societății de Științe Istorice, Filologice și Folclor, „restaurarea bustului marelui scriitor”, tot la Ploiești, „în mijlocul unui scuar care s-a amenajat pe Bulevardul Independenței”, alături de așezarea unei plăci comemorative la casa din Haimanale. Astfel de informații referitoare la diferitele manifestări din țară cu prilejul centenarului vor reveni foarte des pe

parcursul lunilor ianuarie și februarie. Vezi, spre exemplu, și „România liberă”, 23 ianuarie, 29 ianuarie

- Nicolae Țic prezintă, în „Scânteia tineretului”, piesa *Doi căpitani*, o dramatizare după romanul omonim al scriitorului sovietic V. Caverin, pusă în scenă „cu deosebit succes” de colectivul Teatrului Tineretului din capitală. Articolul este, de fapt, o povestire conștiințioasă a piesei, cu evidențierea dimensiunii propagandistice a evenimentelor.

8 ianuarie

- Din „România liberă”, semnalăm articolul lui D. Tabacu, *Centenarul I. L. Caragiale*, interesant din punct de vedere documentar prin detaliile de ordin cinematografic despre ecranizările din Caragiale, realizate cu acest prilej aniversar: scurt-metrajul *Vizită*, regia Jean Georgescu, *Arendașul român*, *Lanțul slăbiciunilor*, *O noapte furtunoasă*, alături de scurt-metrajul *Vizită* (ultimul în regia lui Jean Georgescu). Alături de articolul lui D. Tabacu, sunt publicate alte două note, ne semnate, una consemnând *Sărbătorirea Centenarului în țară*, (în Orașul Stalin și Galați), cealaltă cu detalii despre *I. L. Caragiale-publicist. Conferința tov. Vasile Dumitrescu*.

9 ianuarie

- Articolul de fond, ne semnat, din „Scânteia”, e intitulat *Sărbătorirea marelui nostru I. L. Caragiale*. Sunt exprimate tranșant orientările preconizate de conducerea partidului unic în ce privește valorificarea operei scriitorului: „Caragiale a acuzat societatea burgheză pentru faptul că prin alcătuirea ei, prin corupția și favoritismul ei, înăbușea și persecuta tot ceea ce era talentat și cinstit; el a biciuit morala putredă și fățarnicia respectabilelor familii burgheze, a arătat că școala a fost transformată într-o instituție de prostire a elevilor și de asigurare de diplome pentru fiii de bani gata, a dezvăluit presa de senzație» a vremii lui cape un izvor de minciuni și o armă a exploataților, etc. Felul multilateral în care Caragiale a demascat societatea bazată pe asuprire, exploatare și ignoranță, faptul că el a surprins anumite trăsături caracteristice pentru burghezia din toate țările, face ca opera lui să fie deosebit de actuală în demascarea «democrației occidentale» – deși această «democrație» a întrecut cu mult în bestialitate și josnicie tot ceea ce Caragiale a putut vedea cu zeci de ani în urmă la societatea timpului său. [...] Toate problemele ridicate de această operă, începând cu demascarea «democrației» exploataților, cu biciuirea naționalismului și cosmopolitismului și sfârșind cu problemele construcției dramatice sunt de cea mai arzătoare actualitate: toate armele făurite de marele scriitor împotriva stăpânirii și ideologiei exploataților își păstrează pe deplin puterea de foc. A pune în lumină opera lui Caragiale înseamnă a o curăța de mânjeala criticii burgheze, care a încercat să demonstreze că I. L. Caragiale era un simplu «hazliu apolitic», că el a scris doar

pentru a crea un «efect comic» și nu pentru a inspira ură și dispreț față de asupritori. A pune în lumină opera lui Caragiale înseamnă a-l răzbuna pe scriitor împotriva atacurilor și calomniilor criticii burgheze care susținea că opera lui e străină de popor, a arăta cum această operă se leafă prin fibrele ei de cele mai intime de viața și felul de a vedea al poporului. Marea amploare, de masă, pe care o ia încă de pe acum sărbătorirea lui Caragiale dovedește că azi, în anii regimului de democrație populară, nemuritoarea operă care constituie un motiv de fală pentru literatura noastră. Opera lui Caragiale, a devenit cu adevărat un bun al poporului“. (**vezi Anexa**) □ Tot în „Scânteia“ din 9 ianuarie sunt relatate ceremoniile oficiale organizate pentru omagierea lui Caragiale, în primul rând importanta adunare festivă, ținută în capitală, cu participarea unor personaje importante din conducerea statului și a partidului comunist („acad. Prof. C. I. Parhon, dr. Petru Groza, I. Chișinevschi, C. Pârvolescu, Liuba Chișinevschi, L. Răutu, Constanța Crăciun, P. Borilă, Sorin Toma, Ghizela Vass, Gr. Preoteasa, Ana Toma, M. Macavei, dr. I. Bogdan și alții“), a ambasadourilor (sau însărcinaților cu afaceri ad-interim) U.R.S.S., Chinei, Poloniei, Cehoslovaciei, Ungariei, Albaniei, R. D. Germane etc. Se menționează că „în prezidiul adunării au luat loc acad. M. Sadoveanu, Ofelia Manole, N. Popescu-Doreanu, Gheorghii Gulia (U.R.S.S.), Eduard Mezincescu, Ian Șan-țun (R. P. Chineză), acad. A. Toma. Ștefan Hochreiner (Austria), acad. Barbu Lăzăreanu, Andrei Stoianov Guliașki (R. P. Bulgaria), acad. G. Călinescu, Charles Louis Paron (Belgia), acad. Camil Petrescu, Jiri Marek (R. Cehoslovacă), Lucia Sturdza Bulandra, Hans Christian Scherfīg (Danemarca), Matei Socor, Arvo Turtiainen (Finlanda), Mihai Beniuc“ etc.). Sunt reproduse cuvântările unor participanți, între care cuvântarea, amplă, a lui G. Călinescu (politizată după uzanțele vremii: „I. L. Caragiale este un scriitor profund iubit de masele populare pentru că a fost cel mai talentat și cel mai puternic critic al regimului burghezo-moșieresc, pentru că a fost un prieten al poporului exploatat și amăgit cu frazeologia mincinoasă a lumii lui Cațavencu. Opera lui ajută și astăzi poporului să vadă ce se ascunde îndărătul fățarniciei și demagogiei burgheze“ ș.a.m.d.).

- În „România liberă”, sub genericul „Centenarul I. L. Caragiale”, este publicat articolul lui Radu Beligan, ***Pentru o justă interpretare a personajilor lui Caragiale***, în care actorul, într-un text pliat imperativelor ideologice ale operei, se referă și la modul în care a construit personajele Dandanache, Rică Venturiano, Catindatul. (Din aceeași serie, menționăm și articolul actriței Mariei Voluntaru, ***Interpretându-l pe Caragiale în trecut și azi***, publicat în *România liberă* din 11 ianuarie, „Centenarul I.L. Caragiale”). Într-o notiță nesemnată, se oferă detalii despre ***Sărbătorirea Centenarului în țară*** (Tg. Mureș). □ În ziua următoare, 10 ianuarie, ziarul publică ***O operă în care se recunosc cațavencii „selecționați”***: „*Românii verzi*” („Centenarul I. L. Caragiale”). Redăm un fragment din comentariul nesemnăat care însoțește scrierea:

„Cu genială luciditate Caragiale a sesizat întreaga ticăloșie a șovinismului promovat de exploatare, ca și îmbinarea organică a acestui șovinism cu cea mai crasă poziție cosmopolită. *Românii verzi* exprimă limpede caracterul antipatriotic al întregii politici demagogice-naționaliste a burgheziei și a moșierimii”. □ Pentru alte reproduceri din opera lui Caragiale, însoțite de comentarii abrupt contextualizate, v. și mai jos, „România liberă”, 15 ianuarie și 16 ianuarie.

10 ianuarie

- În cadrul manifestărilor organizate de Comitetul Național Jubiliar pentru sărbătorirea a 100 de ani de la nașterea lui I. L. Caragiale, în Sala Studio a Teatrului Național are loc conferința ***Lupta lui I.L. Caragiale pentru o artă consecvent realistă***. Conferențiarul, Nicolae Moraru, evidențiază lupta lui Caragiale împotriva „artei pentru artă”, a exploatare și a dușmanilor poporului, accentuând puternicul „realism critic” al operei acestuia (Cf. „Scânteia” din 11 ianuarie).

11 ianuarie

- În „Contemporanul” (nr. 2,) apare articolul ***Cresc noi talente literare***, semnat de V. Nicorovici: este vorba de o prezentare și evaluare a unor (foarte) tineri autori, studenți ai școlii de literatură, cu referire la texte publicate de aceștia în primul număr ale „revistei Anii de ucenicie, „revistă editată de studenții Școlii de Literatură «Mihail Eminescu»” (în cursul anului precedent, revista, scoasă în două numere de studenții școlii respective, purtase titlul „Prima promoție”); referirile concrete sunt succinte, fie moderat elogioase, fie moderat critice, însă numeroase, iar printre cei menționați – Ion Petrache, Valeria Boiculesi, Emilia Căldăraru, Vintilă Ornar, Aurel Martin, Mircea Bonda, D. Gaiceanu, Petre Dragu, Alice Mănoiu, Victor Vântu ș.a. – se regăsesc câțiva scriitori sau publiciști care s-au afirmat ulterior (alături, desigur, de nume rămase, dacă se poate spune așa, în anonim).

- O notă Agerpres publicată în „Scânteia” informează despre ***Popularizarea operei lui I. L. Caragiale în rândurile țărănimii muncitoare***. Informarea are, mai degrabă, aspectul unei directive: „În toate unitățile culturale sâtești se vor organiza manifestări artistico-culturale legate de viața și opera lui I. L. Caragiale” etc. □ În același număr, tot o știre Agerpres informează despre conferința ***Lupta lui I. L. Caragiale pentru o artă consecvent realistă***, susținută cu o zi înainte de Nicolae Moraru la Teatrul Național-Studio. Vectorul principal al conferinței vedește nevoia regimului de precursorat prestigios al doctrinei culturale bazate pe metoda realismului socialist: „Opera lui Caragiale este un monument al realismului critic din literatura noastră [...]. Caragiale a luat poziție împotriva concepției «artei pentru artă», combătând pe acei scriitori care evitau participarea activă la viața socială. [...] El a făurit această

operă tocmai pentru că împărtășea năzuințele largi ale poporului, tocmai pentru că folosea arta sa drept o armă de luptă împotriva dușmanilor poporului”.

12 ianuarie

- În „Scânteia“ sunt publicate, sub titlul de pagină „Din opera marelui Caragiale”, texte ale scriitorului (un fragment din *O scrisoare pierdută* – întrunirea electorală, *Ion* și *Arendașul român*), precum și o scrisoare către Al. Vlahuță – prezentată în facsimil și transcrisă tipografic – invocată ca document care atestă indiferența regimului din epocă față de soarta marilor scriitori (textul redacțional de însoțire subliniază că scrisoarea „răsună ca un act de acuzare împotriva disprețului și nepăsării regimului burghezo-moșieresc față de marii noștri scriitori din trecut“): „București, 21 martie 1892. Ar fi posibil să trăiesc eu cu nevastă-mea în Brașov dând lecții – eu de limba franceză și cea română și pentru începători în familii, iar nevastă-mea de limba engleză, franceză și de pian? – Am încercat s-o fac asta la Sibiu acum un an. Sibienii nu m-au încurajat îndeostul să fac acest pas. Dacă s-ar putea și ce măsură ar avea această posibilitate, te întreb pe tine căruia sunt sigur că nu ți-ar dispăcea să fim împreună. Ar fi o mare satisfacere pentru mine, o lucrare mai largă la care gândesc și pentru care am adunat material destul, s-o pot scrie afară din țara românească, unde de-atâta vreme puternicii deosebiți ce s-au perindat la putere vor sistematic, sub fel de fel de cuvinte, să mă țină într-o poziție umiltoare și inferioară... Aștept răspunsul tău și te rog să primești asigurarea celor mai bune sentimente din partea vechiului tău I. L. Caragiale Strada Pitar Moș 17, București“.

- Numărul din 12 ianuarie al „Scânteii tineretului“ cuprinde un articol despre Cenaclul Tineretului din Capitală (*Un laborator de creație literară – Cenaclul Tineretului*), a cărui activitate e în parte elogiată – pentru că a dus la formarea și afirmarea unor tineri scriitori, („[...] tinere elemente de talent ca Ștefan Iureș, Zizi Munteanu, Florin Mugur etc.“), pentru că a atras un număr crescând de participanți („De unde înainte cenaclul ținea adesea ședințe cu numai 10-15 tovarăși, acum participă cu regularitate la fiecare ședință de lucru câte 30-35 de tineri“) – , în parte criticată (de pildă pentru că „printre membrii cenaclului sunt încă prea puțini muncitori. Aceasta arată că biroul cenaclului a neglijat până acum să atragă în activitatea sa și tineri muncitori din fabrici și uzine“, ori pentru că „se observă [...] că prea puține din lucrările membrilor cenaclului vorbesc despre munca și lupta tineretului nostru“ și pentru că „membrii cenaclului nu au o grijă permanentă pentru însușirea unei bogate culturi“). Dintre participanții la lucrările cenaclului care sunt evidențiați în articol, au dobândit ulterior notorietatea Nicolae Stoian („elev la Școala profesională Electromagnetica) și Grigore Hagiu; se menționează contribuția celor „doi instructori din partea Uniunii Scriitorilor, tovarășii Popescu [sic!] și Andrițoiu [desigur, Alexandru]“ și participarea ocazională a altor scriitori consacrați „tovarășii

Marcel Breslașu, Nina Cassian, George Klein și alții, care prin lămuririle pe care le-au dat au contribuit la creșterea nivelului creației tinerilor“. □ În același număr din „Scânteia tineretului“, sub genericul „În întâmpinarea centenarului lui I. L. Caragiale“, apar informații privind diferitele manifestări organizate cu acel prilej: *Teatrul Național din București organizează un ciclu de conferințe*: „În cadrul pregătirilor pe care le face pentru reprezentarea festivă a pieselor lui Caragiale, Teatrul Național din București a organizat un ciclu de conferințe cu tema «Semnificația operei dramatice a lui Caragiale». Conferințele, care se țin în cadrul cercului de studii profesionale Stanislavski, dau posibilitatea artiștilor teatrului să aprofundeze opera dramatică a lui Caragiale și s-o interpreteze într-un mod cât mai just. Ciclul cuprinde conferințele: «Viața de muncă și luptă a lui Caragiale», «Unitatea operei dramatice a lui Caragiale», «Interpretarea personajilor din piesele lui Caragiale», «Caragiale, director al Teatrului Național», «Caragiale, critic teatral» și «Reconsiderarea operei lui Caragiale». La Teatrul Național-Studio, pe scena căruia se vor desfășura spectacolele festive, se pregătește o expoziție cu tema «I. L. Caragiale și Teatrul Național». Expoziția va cuprinde peste 100 documente, fotografii, manuscrise, scrisori, afișe și altele. Expoziția se va deschide în ziua de 23 ianuarie“. □ „Scânteia tineretului” publică schița *Oriental. Două documente*, scrisă de I.L. Caragiale cu puțină vreme înainte de moarte, în Germania. Textul este însoțit de un scurt comentariu caracteristic „valorificării moștenirii literare” în epocă: „Ion Luca Caragiale, marele nostru scriitor realist, a biciuit cu satira sa regimul politic al claselor exploatare, demascând cu ură putregaiul stăpânirii burghezo-moșierești. [...] Bun cunoscător al moravurilor parlamentare burgheze corupte, el le prezintă în toată goliciunea lor i în această schiță. Dar pentru că teroarea burgheză devenise din ce în ce mai crâncenă în țară, Caragiale e nevoit să prezinte întâmplări petrecute în țara noastră ca și cum ele ar fi avut loc în altă parte, în Turcia.

13 ianuarie

• În „România liberă”, L. Sărățeanu publică articolul *I. L. Caragiale, biciuitorul orânduiri burghezo-moșierești*. Sunt prezente numeroase dintre clișeele profilului schițat scriitorului, în numeroasele intervenții pe temă prilejuite de Centenar; procesul va fi unul dintre cele mai spectaculoase, în sens ideologic, din seria „valorificării moștenirii culturale”. Astfel, într-o intervenție care rămâne una destul de generală, publicistul îngroașă liniile biograficului (se vorbește de „existența mizeră” a lui Caragiale) și contextul epocii („cocoșarea cămătarului junker Hohenzollern în fruntea statului” ar fi marcat „începutul unei lungi și dureroase epoci de dublă asupra – moșierească și capitalistă – pentru poporul român”), receptarea datorată „criticii idealiste” este respinsă integral (Măiorescu, care „promova teza unui epic pur, a unui comic lipsit de orice intenționalitate”; Lovinescu și „satira fără fina-

litate” a operei scriitorului, etc, chiar și Ibrăileanu, care îl plasa pe scriitor în rândul spiritelor conservatoare și reacționare), iar opera scriitorului este deformată monocord, fiind prezentată ca „biciuire” satirică a „monstruoasei coaliții”. Dăm un citat în acest ultim sens: „Cu adâncă durere a suportat Caragiale spectacolul monstruoasei coaliții. Moșieri sau capitaliști, trahanachi sau cațavenci, ura lui i-a împroșcat deopotrivă pe exponenții claselor exploatare. Arta satiricului e atât de cuprinzătoare, ochiul realistului atât de pătrunzător, încât niciunul din aspectele decrepitudinii morale a societății acestora nu i-a scăpat. Magistral demonstrează Caragiale politica burgheziei și moșierimii de a promova la conducerea statului cele mai patente nulități, dar și cele mai perfide canalii”.

15 ianuarie

- Pentru a se marca o dublă aniversare, în „România liberă”, sub genericul „I.L Caragiale despre Mihail Eminescu”, sunt reproduse două fragmente din articolele *Două note* și *Ironie*, însoțite de o notă redacțională din care redăm un fragment: „I. L. Caragiale a demascat puternic pe cei ce încercau să falsifice opera poetului «*turnându-i apă de trandafir*» pentru a atenua virulența critică ridicată de această operă împotriva claselor exploatare și oprimate”.

- În seria materialelor dedicate centenarului Caragiale, dar și cu prilejul aniversării nașterii lui Eminescu, „Scânteia tineretului” publică textul *Doi mari prieteni: Caragiale și Eminescu*, „Evocare de Ștefan Iureș”, alcătuită, conform precizărilor din prezentare, „pe baza «Amintirilor» lui Ioan Slavici, a articolelor lui Caragiale despre Eminescu (în «Nirvana», «Ironie», «Două note»), precum și pe baza altor documente”. Unul din vectorii „evocării” îl țintește pe Maiorescu, pentru „incapacitatea” de a înțelege spiritul poeziei eminesciene. □ La rubrica „Ce să citim” se recomandă volumul *Poezii despre Stalin*, apărut la Editura Tineretului, care „traduce în versuri viguroase și emoționante gândurile și sentimentele întregului popor sovietic față de iubitul său conducător”. Textele sunt traduse din rusă, printre alții, de M. Banuș, M. Beniuc, E. Jebeleanu, Nina Cassian, V. Theodorescu, Mihaela Dragomir, Ioanichie Olteanu, Radu Boureanu, Cicerone Theodorescu etc.

16 ianuarie

- „Scânteia tineretului” publică articolul *Caragiale al nostru*, sub semnătura lui Mihai Lupu. Textul este un produs de serie, elaborat prin juxtapunerea numeroaselor clișee ale epocii: „Învingând pălăvrăgelile calomnioase ale criticilor reacționari burghezi care încercau să demonstreze că opera lui Caragiale este străină de popor – creația nemuritoare a marelui nostru realist critic a pătruns adânc în rândurile celor ce muncesc. Ea a devenit astăzi – în condițiile regimului de democrație populară – un bun de preț al poporului, o

armă ascuțită în lupta noastră pentru socialism, pentru înlăturarea a tot ce e vechi și putred, dușmănos. [...] Zadarnic au încercat prea plecatele slugi ideologice ale exploatatorilor să dovedească lumii că satira lui Caragiale nu avea nicio țintă politică și socială precisă!”. Câteva pasaje atacă violent imperialismul american. Dincolo de astfel de șabloane, referirile la textele caragialiene sunt sumare și teziste. □ În același număr, sub titlul **Sărbătorirea centenarului nașterii lui L. Caragiale**, sunt prezentate diverse manifestări din întreprinderi și din cămine culturale dedicate evenimentului.

- Sub genericul „Din opera marelui satiric” („Centenarul I. L. Caragiale”), în „România liberă” este reprodusă schița *Tempora...*. În nota redacțională care însoțește scrierea, Coriolan Drăgănescu, personajul principal, este prezentat ca fiind „tipul progenerurilor din «lumea bună», educate de tinere să-și facă platformă din nerușinată și gălăgioasă demagogie, pentru a-și atinge țelul: acela de a îngroșa numărul înalților funcționari ai parazitului aparat de stat, care adăpostea comod – plătind gras din sângeroasa exploatare a poporului muncitor – toate lichelele și nulitățile, reprezentând burghezia sau moșierimea”.

- Petru Dumitriu publică în „Scânteia” articolul **Să creăm o puternică dramaturgie cinematografică națională!**, îndemnând prozatorii să creeze scenarii de film, „arta ce mai de masă” în concepția lui Lenin și Stalin, după modelul sovietic; „Exemplul scriitorilor sovietici este și trebuie să fie tot mai mult un imbold pentru noi în îndeplinirea sarcinii patriotice de a crea scenarii artistice valoroase, care să contribuie ca cinematografia noastră să se dezvolte și să înflorească repede, să devină o armă puternică în lupta pentru pace și socialism”.

18 ianuarie

- În „România liberă”, J. Popper publică articolul **Despre actualitatea operei lui Caragiale**. Deși prezentarea rămâne una destul de generală, reiterând poncifele receptării, se rețin și unele detalii care completează ideologic profilul caragialian: referirea, probabil fără acoperire în realitate, la montările improvizate din opera lui Caragiale de către deținuții comuniști, înainte de 1944 („Satira lui Caragiale le călea și mai mult forța de luptă, îi ajută să reziste împotriva regimului de teroare al zbirilor fasciști”). De unde și concluzia articolului: „I.L. Caragiale: un prieten al nostru și un tovarăș de luptă”. Pe de altă parte, nota specifică a interpretării lui Popper este aceea că descoperă ca important mijloc satiric camuflarea autorului în propriul text ca personaj, „un personaj cu mască”, observator al unei societăți „pe care o disprețuia și o dușmănea în fond” (în texte ca *O conferență* și în unele „momente”, ca *Bubico*, *Five o'clock*, *Vizită*).

- Sub genericul „Din creația nemuritoare a lui I. L. Caragiale”, „Scânteia tineretului” publică schița *Norocul culegătorului*, în care, conform prezentării

care o însoțește, este demascată „caracterul josnic al presei burgheze”, „la baza căreia stau minciuna, calomniile, bârfelile și neroziile”. □ În același număr este publicată o amplă prezentare a celei de a VI-a Plenare a Comitetului Central al UTM, „cu privire la munca culturală de masă”. Sesizând critic lipsurile din acest domeniu, Plenara ia o serie de hotărâri menite să ridice nivelul „muncii culturale de masă”, dintre care reproducem câteva: „Se vor organiza conferințe despre patrie și patriotism, despre viața și activitatea pline de învățăminte ale conducătorilor iubiți ai Partidului Muncitoresc Român, tovarășii Gh. Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, despre eroica tradiție de luptă patriotică a utociștilor [...]. Activitatea culturală de masă a UTM trebuie să ascute vigilența și combativitatea tineretului împotriva uneltirilor criminale ale dușmanilor patriei și împotriva oricăror manifestări naționaliste, cosmopolite sau decadente”.

20 ianuarie

• „Tov. Prof. univ. Paul Cornea” susține în sala Studio a Teatrului Național conferința *Caracterul popular al operei lui I.L. Caragiale*. Informația apare în ziarul „Scânteia” din 22 ianuarie și în „Scânteia tineretului” din 23 ianuarie. În absența textului conferinței, preluăm câteva fragmente din știrea reprodușă în cele două ziare: „Conferențiarul a arătat că opera lui Caragiale își are originea în popor și se adresează poporului; opera sa reflectă cu fidelitate societatea românească din ultimele decenii ale secolului 19 și din primul deceniu al veacului nostru, în esență, de pe poziții ale maselor populare asuprite. [...] Dat fiind că în cea mai mare parte a creației sale eroii sunt culeși din rândurile clasei exploatoare și nu din rândurile maselor asuprite, caracterul popular constă tocmai în atitudinea critică a scriitorului față de lumea pe care o zugrăvește. Caragiale a înfierat cu aceeași putere ambele partide guvernamentale, conservatorii și liberalii. Poziția sa față de întregul regim burghez-moșieresc se manifestă completând aspectele din teatru în momente și în publicistică. [...] Conferențiarul a arătat că marele Caragiale a privit cu simpatie și interes clasa muncitoare, care a avut influență asupra operei sale. [...] În încheiere, tov. Paul Cornea a spus: Ne întoarcem azi privirile spre Caragiale, spre acest maestru strălucit al literaturii noastre [...] care și-a exprimat ura clocotitoare și disprețul adânc pentru exploatoari și căldura pentru cei mulți [...]”. Conferința a fost urmată de un program artistic susținut de Radu Beligan, Niki Atanasiu, Ion Finteșteanu etc.

23 ianuarie

• În „România liberă”, la rubrica „Centenarul I. L. Caragiale”, se continuă prezentarea acțiunilor desfășurate cu prilejul evenimentului: *Printre constructorii Canalului Dunăre-Marea Neagră* (lecturi din Caragiale, spre exemplu, „la stația de radioficare de la șantierul 23 August a fost citită schița *Domnul*

Goe"; turneu cu montarea unor schițe susținut de Teatrul de Stat din Constanța pentru muncitori); *Numeroase manifestări la Iași* (consemnări ale spectacolelor Teatrului Național din Iași), „*Momente și schițe*” într-o ediție pentru *tineret* (la Editura Tineretului). Se publică și o notiță despre dramatizarea schiței *Lanțul slăbiciunilor* de către Sică Alexandrescu (*Un „moment” de I. L. Caragiale, dramatizat. „Lanțul slăbiciunilor”*).

- „Scânteia tineretului” relatează despre conferința *Caracterul popular al operei lui I. L. Caragiale*, susținută de „tov. prof. univ. Paul Cornea” la sala Studio a Teatrului Național. (vezi mai sus, 20 ianuarie) □ În aceeași ediție, ziarul publică o recenzie semnată de Petre Niță la cartea *Nu vom uita niciodată*, avându-l ca autor pe A. Nichita și apărută la Editura Tineretului: „Autorul, bazat pe o bogată documentare, demască jaful sălbatic la care era supusă țara noastră de imperialiști, în strânsă cârdășie cu exploataorii autohtoni. [...] Autorul scoate în relief faptul că sigurul partid care a purtat o grijă adevărată pentru viitorul tineretului din țara noastră a fost Partidul Comunist Român”. □ În pagina 4 a aceleiași publicații apare articolul nesemnlat *Zola interzis... în Franța!* Acuzând „propaganda nerușinată a imperialiștilor americani și a sateliților lor”, articolul relatează că un pachet conținând traducerea în limba română a romanului *Banii* de E. Zola și trimis de ARLUS asociației „Franța – URSS”, fusese returnat trimițătorului cu mențiunea „Interzis în Franța de controlul librărilor”: „Întâmplarea aceasta are o adâncă semnificație și arată încă o dată mocirla în care se scaldă guvernării francezi vânduți cu trup și suflet imperialismului american”. Textul abundă în sintagme dure: „propaganda nerușinată a imperialiștilor americani”, „prigoana fascistă sălbatică împotriva a tot ce este progresist”, „ura lor animalică împotriva păcii și a independenței popoarelor” etc.

25 ianuarie

- Un articol deosebit de grăitor pentru climatul epocii în materie de orientare, control și îndrumare de către oficialitate a activităților vizând literatura apare în „Contemporanul” din 25 ianuarie (nr. 4), sub titlul *Cu privire la Institutul de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R.* Importantă instituție de cercetare la conducerea căreia se afla, de la înființare, G. Călinescu, este supusă unei analize foarte exigente, de pe pozițiile, evident, ideologico-propagandistice ale puterii politice a momentului. Sunt precizate împrejurările înființării, cu doi ani în urmă, a institutului, precum și misiunile atribuite acestuia : „Institutul de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R. a fost creat cu scopul de a pune pe baze noi, științifice, munca de cercetare a literaturii noastre, de a iniția întocmirea unor monografii științifice din care apoi să se poată încheia marea frescă a istoriei literaturii noastre naționale. De asemenea, să pregătească apariția unor ediții ale clasicii literaturii noastre. De sprijinul acestui institut aveau mai cu seamă nevoie scriitorii care în lupta

împotriva vechiului caută să afirme în literatura noastră principiile realismului socialist“. Alte citate din acel foarte interesant, sub raport documentar, articol, în care institutul condus de G. Călinescu i se recunoșteau merite, i se reproșau neajunsuri și i se indicau obiectivele de atins: „Regimurile obscurantiste din trecut nu erau interesate în înființarea unui institut care să cerceteze științific istoria literaturii noastre, deoarece specialiștii burghezi considerau că istoria literaturii nu este o știință. Folclorul era folosit în scopuri șovine.“; „Cu un cuvânt, Institutul de Istorie literară și Folclor trebuie să devină centrul de cercetări pe tărâmul istoriei și criticii literare, care să îndrume și să coordoneze munca teoretică pe tărâmul acestor științe, pentru a contribui cât mai eficace la dezvoltarea literaturii și culturii naționale în slujba construirii socialismului în țara noastră. În cei aproape doi ani de existență. Conducerea Institutului de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R., (Director acad. prof. G. Călinescu, director adjunct științific prof. Ion Vitner) a organizat – într-o strânsă colaborare – un colectiv de cercetători și a trecut la studierea unei serii de probleme din trecutul nostru literar. Rezultatele acestor cercetări urmează să servească la alcătuirea unui tratat de istorie a literaturii noastre pentru învățământul universitar.“; „Din planul de lucru al Institutului lipsesc și lucrări de largă răspândire. Această lipsă, de asemenea, trădează concepția greșită, după care un Institut al Academiei trebuie să se ocupe exclusiv de știința «înaltă» și să dea numai lucrări destinate cunoscătorilor. Academia de Științe a U.R.S.S. editează cunoscuta sa «colecție științifico-populară» care publică lucrările celor mai de seamă savanți sovietici.“; „În organizarea muncii Institutului se constată numeroase lipsuri. Direcția Institutului nu îndrumă pe colaboratori. Legătura între directorul institutului, directorul-adjunct și colaboratori este foarte slabă. Direcția nu exercită un control permanent, zilnic al muncii efectuate, nu îndrumă zi de zi munca tuturor cercetătorilor din Institut. Deși până astăzi au fost redactate, în primă formă, mai multe lucrări, acestea nu au putut fi discutate de conducerea institutului, deoarece prof. Vitner, directorul științific al institutului a neglijat organizarea discutării lor. În acest fel, prof. Vitner nu contribuie la dezvoltarea muncii creatoare a Institutului. Iată de ce în cei aproape doi ani de la înființarea sa – cu toată activitatea intensă a unora dintre colaboratorii săi – Institutul nu a predat spre tipărire Editurii Academiei R.P.R. nici una din lucrările prevăzute în planurile sale. Directorul Institutului, acad. G. Călinescu, a publicat înainte de ultimul război o istorie de mari proporții a literaturii noastre și mai multe monografii – remarcabile, cu toate lacunele lor – asupra lui Eminescu, Creangă etc. După 23 August 1944, acad. G. Călinescu s-a dovedit activ și rodnic pe arena publicisticii democratice. Dar oamenii muncii, tineretul studios, iubitorii de literatură așteaptă de la acad. Călinescu noi lucrări de istorie literară, noi ediții, refăcute, ale vechilor sale lucrări. Institutul nu a tras toate concluziile din Hotărârea Sesiunii Secției de științe a [sic !] limbii, literatură și arte a Academiei R.P.R., din iulie 1951, atât cu privire la creația științifică pe tărâmul istoriei literare cât

și pe tărâmul învățământului public.”; „O altă lacună serioasă în activitatea Institutului este faptul că toate cercetările Institutului privesc literatura secolului trecut și neglijează complet literatura timpului nostru. Această lacună nu este întâmplătoare. Ea trădează o rămășiță a concepției antiștiințifice a istoriografiei literare burgheze, potrivit căreia studierea literaturii noi cade numai în sarcina criticii literare, istoria literară urmând să studieze numai pe autorii «intrați în istorie»“; „Valorificarea critică a prețioasei noastre moșteniri literare, generalizarea fenomenelor noi din literatura noastră, ridicarea nivelului științific al istoricilor literari, înarmarea lor cu metodele înaintate ale științei sovietice sunt sarcini de onoare care stau în fața Institutului de Istorie literară și Folclor. Acestui Institut îi revine sarcina importantă și urgentă de a aplica în mod creator la studierea literaturii noastre tezele noi, geniale, cuprinse în lucrarea lui I. V. Stalin: «Marxismul și problemele lingvisticii», de a formula și aborda rezolvarea principalelor probleme ale istoriei literare și ale folclorului, care decurg din tezele teoretice staliniste asupra lingvisticii, de a combate pe cei care vulgarizează și trivializează marxismul în domeniul teoriei și criticii literare, pe toți amatorii de talmudism și scolastică. Sarcina Institutului este de a întocmi și publica lucrări de istorie literară și folclor, de a valorifica astfel puterea de creație a cercetătorilor noștri în slujba maselor largi. Institutul nostru ocupă un sector important pe frontul nostru ideologic. El își va îndeplini cu cinste rolul său numai dacă – cu ajutorul Prezidiului Academiei R.P.R. – va lichida în timp scurt lacunele din activitatea sa, dacă-și va restructura planul de muncă, introducând în el lucrări cu privire la marile probleme ale istoriei noastre literare și lucrări de popularizare, dacă se va lega de problemele care frământă azi pe scriitorii noștri, dacă va ajuta școala noastră, dacă va atrage la muncă pe tinerii dornici să se consacre acestei discipline și-i va călăuzi pe calea științei înaintate sovietice, dacă va organiza largi dezbateri publice asupra principalelor probleme ale istoriei și criticii literare, dacă se va lega de viață, dacă va trăi la soare, la lumină. Partidul și Guvernul au creat condițiuni pentru rezolvarea favorabil a acestor probleme și fără îndoială că direcția Institutului în frunte cu acad. G. Călinescu va ști să facă față cu cinste acestor sarcini.“. (vezi **Anexa**)

• În „Scânteia tineretului“, Ion Hobana semnează articolul *Opera lui Caragiale, o necruțătoare satiră la adresa burgheziei*; analitic și relativ consistent, textul este marcat de abordarea politico-ideologico-propagandistică specifică cvasitotalității materialelor publicate de periodicele vremii: „Căutând să explice atitudinea antiliberală a lui Caragiale, Garabet Ibrăileanu a născocit o «teorie» îmbrățișată cu căldură de clasele stăpânitoare, teoria «reacționarismului», a «conservatorismului» marelui nostru realist-critic. În lucrarea sa «Spiritul critic în cultura românească» Ibrăileanu a ajuns la concluzia că atacul lui Caragiale împotriva liberalismului pornește de pe pozițiile junimiștilor, adică a acelei grupări conservatoare care exprima în modul cel mai limpede împletirea de interese între burghezie și moșierime“ etc.

• Sub titlul *O carte despre frumusețea vremii noi*, „Scânteia“ publică o amplă cronică semnată de Nestor Ignat la volumului de versuri *Mărturii*, de Veronica Porumbacu. Cronică este favorabilă, elogioasă chiar, constituind totodată și o „apărare“ a volumului poetei față de criticile care fuseseră formulate de alți cronicari; reproducem pasajul final, deosebit de grăitor în ce privește „libertatea de manevră“ existentă în epocă în materie de pluralism al opiniilor critice: „În poeziile din volumul *Mărturii* se întâlnesc și unele lipsuri și greșeli în ce privește forma artistică, pe care se cuvine să le semnalăm, cu atât mai mult cu cât poeta dă dovadă, în general, de un efort continuu de perfecționare a artei sale. Astfel în *Balada* întâlnim unele imagini care în loc să ne sugereze cât de uriașă e mânia poporului coreean, izbutesc doar să nedumerească: «E-un pisc, ori un arbore, o piatră, o apă mânia Coreei întregi s-o încapă ?» Chiar într-o poezie de valoare «Cheii văii», acolo unde exprimarea ideii nu e dusă până la capăt, apar imagini palide ca: «De-acolo aducea în Vale-n schimb Încrederea în **noul anotimp**» (sublinierea noastră). În unele poezii se întâlnesc strofe de umplutură, care lungesc supărător poeziile, și exprimări confuze, neglijente. Este necesar ca poeta să-și mărească și mai mult exigența față de munca ei artistică, să lupte neîncetat pentru a stăpâni limbajul poetic, pentru a găsi în vocabularul bogat al limbii literare cuvintele care exprimă exact nuanța unei idei sau a unui sentiment. În această luptă. Poeta are nevoie în primul rând, de ajutorul tot mai puternic al criticii. Fără îndoială, cronicile literare cu privire la volumul *Mărturii*, apărute până acum în revistele «Contemporanul» (nr. 270 (49) și «Viața Românească» (nr. 12) sunt în general juste și în bună măsură folositoare. Cu toate acestea, în ambele cronici se găsesc și unele greșeli. Așa, de pildă, tov. Sorin Arghir, în «Viața Românească», prin proclamarea dogmatică, formalistă, a unor «canoane» artistice, încălcate, chipurile, de autoare, ajunge să deprecieze o poezie atât de reușită ca *Mama*, sau părți din cele mai puternice ale poeziei *Cheia văii*. Pe de altă parte, cronică semnată de tov. Eugen Luca în «Contemporanul» suferă în mare măsură de lipsa spiritului critic necesar – ea alunecând la un moment dat în ample comentarii laudative cu privire la unele versuri ne semnificative sau slabe din poeziile *Caseta* sau *Baladă*». Cronicarul sesizează, la rândul său, după tipicul deja consacrat al epocii, unele „lipsuri” și „slăbiciuni ideologice” ale poetei, exemplificate cu o poezie de dragoste în care autoarea „s-a îndepărtat de la adevărul vieții și a scris o poezie greșită, care nu poate să înalțe nici gândirea, nici sentimentele oamenilor muncii”. Concluziile sunt însă cu totul favorabile: „Veronica Porumbacu se află în plină dezvoltare a forței sale de creație, iar succesele remarcabile pe care le-a dobândit până acum sunt o garanție serioasă că mergând înainte, atacând cu îndrăzneală temele cele mai grele și complexe ale vieții noastre, poeta va da poeziei noastre realizări valoroase. «Mărturii» e una dintre cele mai bune cărți literare ale anului 1951, o carte prin care poezia noastră face pași înainte în redarea artistică a realității mărețe a zilelor noastre,

a transformării ei revoluționare. Apariția unor versuri de valoare a celor din volumul *Mărturii* arată încă o dată cât de rodnice au fost îndrumările pe care partidul le-a dat scriitorilor și artiștilor și cât de minunate sunt perspectivele pe care regimul socialist le-a deschis literaturii, chemate să devină una din marile forțe ideologice ale mersului țării noastre înspre socialism“.

- În „România liberă”, Ion Breazu (cu precizarea titlului de „conferențiar la catedra de literatură a Universității Victor Babeș, Cluj”) publică articolul ***Marele realist critic I. L. Caragiale***, pe linia receptării cu prilejul Centenarului și a încercării de a găsi în opere prestigioase ale trecutului elemente de precursorat pentru realismul socialist. Din acest text confecționat după scenariul critic prestabilit, se reține inventarierea unui patrimoniu simbolic al realismului critic în literatura română („realismul critic se ridică la nivelul înalt al capodoperelor” prin piesele lui Caragiale, „*Scrisorile* lui Eminescu, *Amintirile* lui Creangă și „*anecdotele*” lui despre moș Ion Roată”) și consemnarea comediei *O scrisoare pierdută* ca piesă esențială a curentului identificat mai sus („[...] *O scrisoare pierdută*, cea mai de seamă operă a sa, fără îndoială cea mai de seamă operă a realismului nostru critic, satirizează tocmai această parodie «*constituțională*», lovind implicit și în toate moravurile și instituțiile regimului”).

27 ianuarie

- Un articol apărut sub semnătura lui E. Dascălu, apărut la rubrica „În ajutorul propagandistului utemist”, din „Scânteia tineretului” are un titlu cum nu se poate mai explicit: ***Cum să folosim literatura ca material ajutător la cercul politic***. Articolul este un îndreptar pentru exploatarea propagandistică a literaturii, bazat pe o selecție bibliografică apărută în cele două volume de *Materiale pentru cercurile care studiază Statutul U.T.M.* și face trimiteri precise la texte literare care se cuvine să fie utilizate în activitatea de îndoctrinare ideologică, fiind astfel menționate, în afară de trimiteri la *Împărat și proletar* de M. Eminescu (pasajul: „Minciuni și fraze-i totul ce statele susține” etc.) și *1907* de I. L. Caragiale, și de un bogat inventar de opere literare sovietice, și referiri la scrieri ale unor autori români contemporani: „...propagandistul va putea folosi, de pildă, pasagiul de la par. 19-126 din romanul *Scânteii în beznă*» de A. G. Vaida (E. S. P. L. A., ed. II, 1951), sau pasagiul de la pagina 66-69 din broșura *Vasile Roaită*» de S. Bratu (Editura Tineretului, 1951).“; „Morala proletară însuflețește la muncă eroică, entuziastă, în opera de construire a socialismului. Acest lucru este puternic reflectat în opere ca *Drum fără pulbere* și *Noaptea de iunie* de P. Dumitriu, *Oțel și pâine*, de I. Călugăru, *Lazăr de la Rusca* de Dan Deșliu etc. “. □ Un scurt text, însoțit de o reproducere a pânzei „1907”, omagiază împlinirea a **80 de ani de la nașterea marelui pictor realist Octav Băncilă**.

- În „România liberă”, C. Ciuchindel și D. Păcurariu publică articolul „*Pentru aducerea unor vremi mai senine*”. *Viața lui Ion Luca Caragiale*, o reconstituire, din care nu lipsesc inflexiunile ideologice, a etapelor biografiei scriitorului.

29 ianuarie

- „România liberă” oferă o serie de detalii (transmise din U.R.S.S. prin Agerpres) referitoare la *Sărbătorirea la Moscova a Centenarului Caragiale*. După ce în anul precedent, 1951, se publicase o traducere „a celor mai de seamă lucrări ale lui Caragiale, în frunte cu marea sa creație, comedia *O scrisoare pierdută*”, sunt inițiate și o întreagă serie de manifestări cu ocazia centenarului: „Astfel, Uniunea Scriitorilor Sovietici pregătește un festival literar consacrat acestei aniversări. La posturile de radio sovietice se va transmite la 30 ianuarie, orele 9,30, o emisiune legată de aniversarea Centenarului. De asemenea se pregătește o nouă ediție lărgită a antologiei operelor lui Caragiale. Teatrul de satiră din Moscova va prezenta în cursul lunii februarie piesa *O scrisoare pierdută*”. □ În cadrul rubricii „Centenarul I. L. Caragiale”, se publică o serie de notițe nesemnate referitoare la acțiuni dedicate evenimentului. Iată, spre exemplu, datele furnizate în *Noi ediții Caragiale, într-un tiraj de 400.000 exemplare*: 300.000 de exemplare numai la ESPLA, repartizate astfel – trei volume *Opere*, tiraj 25.000 fiecare; *O scrisoare pierdută*, tiraj 25.000; volum schițe colecția „Albina”, 100.000 exemplare; două ediții de lux, *Momente și schițe și Teatru*, ilustrate de E. Taru și Cornel Baba; vol. *Povestiri*, 40.000 ex., iar studiul lui Silviu Iosifescu, reeditat în 12.000 exemplare; alcătuirea unui volum de documente, caricaturi de epocă, fotografii despre viața și opera lui Caragiale; vol. I-III, *Opere*, trad. maghiară 12.000 ex., iar vol. I *Opere*, trad. germană, 1500 exemplare. La Editura Tineretului s-ar fi publicat următoarele tiraje: *Momente și schițe* ilustrații de A. Jiquid, colecția „Biblioteca Tânărului Muncitor”, tiraj 40.000 ex.; aceeași scriere, dar în colecția „Tineretului sătesc”, 80.000 exemplare; *O scrisoare pierdută*, „Biblioteca Școlară”, 25.000 ex. □ O altă notiță consemnează *Adunările festive din Capitală*: 29 ianuarie, la Teatrul Muncitoresc CFR-Giulești, dezbateri festive prezidate de Mihail Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor R.P.R., la care este anunțat ca vorbitor Traian Șelmaru (secretar al Uniunii), conferință urmată de un spectacol oferit de echipele sindicale București; perioada 30 ianuarie – 10 februarie, conferințe despre Caragiale în țară, susținute de delegații Uniunii; fără dată precizată, este consemnată, în Capitală, o ședință festivă în sala Societății pentru Răspândirea Științei și Culturii a Ateneului R.P.R., prezidată de Sadoveanu, în cadrul căreia G. Călinescu va susține o comunicare cu titlul *Opera lui Caragiale, demascarea a societății burghezo-moșierești*. O altă notiță anunță *Ședința Academiei R.P.R.*:

dată neprecizată, menționați ca vorbitori Victor Eftimiu și Camil Petrescu din partea Academiei, Maria Banuș de la Uniunea Scriitorilor. În fine, este inventariată și lista de *Filme după operele lui I.L. Caragiale și Manifestări în țară*, nesemnate.

- În „Scânteia”, Veronica Porumbacu publică poezia *Nu ți-a mers!*, pamflet la adresa închiabiștilor, inspirat de reforma monetară.

30 ianuarie

• Un articol marcat cu chenar în ziarul „Scânteia” desfășoară ideatica oficială a regimului în legătură cu **100 de ani de la nașterea marelui nostru Caragiale**: „În întreaga noastră literatură clasică, marele Caragiale este cel mai inspirat, cel mai talentat și puternic critic al regimului burghezo-moșieresc. Demascând și dând disprețului public rânduielile monstruoasei oligarhii burghezo-moșierești, care-l scârbeau până-n adâncul sufletului, bătându-și joc fără cruțare de falsa democrație a exploataților, întemeiată pe fățarnicie, silnicie și jaf, acuzând societatea burgheză pentru faptul că înăbușea tot ce e cinstit, biciuind cu o deosebită forță satirică morala putredă a claselor parazite, înfierând naționalismul și cosmopolitismul acestora – uriașa creație a lui Caragiale, pătrunsă de o nemărginită dragoste față de popor, își păstrează și azi întreaga vitalitate și forță combativă. Scrierile lui Caragiale, care nu pot fi citite fără o nespusă desfătare artistică, ajută pe milioanele de constructori ai socialismului din țara noastră să distrugă cu dezgust rămășițele aceluia trecut de jaf și asuprire pe care îl ura Caragiale, să dureze plini de mândrie patriotică o orânduire dreaptă, în care nu este loc pentru robie și minciună – o viață așa cum cu pasiune o dorea poporul marele scriitor luptător. Călăuzit de învățătura leninist-stalinistă, partidul clasei muncitoare socotește tradițiile înaintate ale clasicilor noștri și îndeosebi marea operă realist-critică a lui Caragiale, drept o temelie a dezvoltării culturii socialiste a poporului nostru. În regimul de democrație populară, opera marelui satiric – ea însăși eliberată de falsificările burgheziei, care pe de fapt cuvânt vedea în Caragiale un dușman neîmpăcat – devine un bun al celor mai largi mase ale poporului. Interesul intens și entuziast cu care oamenii muncii participă la manifestările din cadrul sărbătoririi centenarului sunt expresia vie a dragostei fierbinți a poporului, care vede în Caragiale un tovarăș scump de luptă, de care fusese ținut departe și pe care l-a regăsit”. □ Paginile 3 și 4 ale ziarului „Scânteia” sunt dedicate în întregime Centenarului Caragiale. Mihail Sadoveanu semnează textul **În amintirea lui Caragiale**, evocând o întâlnire cu Maiorescu în care criticul și-ar fi exprimat dezacordul cu literatura dramaturgului. □ În articolul **Marele acuzator**, Petru Dumitriu sancționează reacțiile de indignare stârnite de piesele lui Caragiale între contemporanii săi, semn că acestea și-au atins ținta. Dar în acest text, scriitorul nu ratează nici una dintre temele momentului: burghezo-moșierimea, monarhia, fascismul interbelic, înjosirea lui Caragiale în epoca

lui, falsificarea operei sale de către criticii burghezi etc. □ În ***Pagini din viața lui Caragiale***, V. Em. Galan stăruie, cum însuși declară, „asupra acelor dureri, îndreptăți și umilințe care l-au urmărit pas cu pas pe marele scriitor”. Către finalul textului său, care acoperă o pagină de ziar, V. Em. Galan afirmă: „Caragiale, prin opera lui, distruge astăzi tot în direcția în care distruge clas muncitoare”.

• Poziția oficială a publicației „România liberă” în privința personalității și operei lui Caragiale este exprimată într-un editorial redacțional, intitulat ***Centenarul nașterii lui I. L. Caragiale*** (nesemnat). Alături de articolul de fond publicat în „Scânteia,” (vezi mai sus) și de intervențiile ideologilor N. Moraru, M. Novicov, Traian Șelmaru etc., textul este elocvent pentru această etapă a receptării deformate a scriitorului. Este subliniat cu insistență în special caracterul „revoluționar”, demascator, al satirei caragialiene: „[...] Ion Luca Caragiale a avut curajul să sfâșie vâlul și să rostească răspicat adevărul despre toată nedreptatea și ticăloșia așezărilor pe care le-a cunoscut poporul atâta amar de vreme. Scriitorul a trăit epoca în care burghezia, după ce trădase revoluția de la 1848, își consolida pozițiile întărind căldășia cu moșierimea. În condițiile afirmării pe arena politică a tânărului proletariat românesc, exploatarea și asuprirea la care erau supuse masele muncitoare se accentuau din ce în ce mai mult. Cu artă neîntreruptă, cu care conștient și declarat făcea «*tendință*», Caragiale a prezentat în toată hidoșia și cruzimea ei orânduirea monstruoasei coaliții burghezo-moșierești, iar pe exponenții acesteia i-a zugrăvit în trăsăturile lor tipice: corupți până-n măduva oaselor; ignoranți și șarlatani; ariviști și demagogi; proști și canalii; căinoși și lipsiți de scrupule. În creația scriitorului, ascuțișul criticii sociale, dragostea pentru popor, patriotismul, ca și înaltul meșteșug artistic, oglindesc influența tematicii și măiestriei marilor realiști critici ruși a căror operă Caragiale o studia și o îndrăgea”. □ În același număr al publicației, la rubrica specială intitulată „Centenarul lui Ion Luca Caragiale”, sunt publicate o serie de articole despre scriitor: acad. Barbu Lăzăreanu, ***Caragiale, vechea Academie și Academia Republicii Populare Române*** (interesul articolului constă în furnizarea de documente privind nepremierea lui Caragiale în Academie), acad. Camil Petrescu, ***În legătură cu prezentarea lui Caragiale pe scena românească***, și I. Pervain și D. Isac, ***Valorificarea operei lui I. L. Caragiale, o înaltă datorie patriotică***. Camil Petrescu are o intervenție interesantă, însă cu insinuări de ordin ideologic, despre dificultățile de montare ale pieselor lui Caragiale, a căror intenție originală de satiră ar fi atenuată prin selectarea unor decoruri și a unei modalități de interpretare actoricească care să accentueze senzația de lume periferică, „mahalagească”. Comentariile includ și referiri la opțiunile sale de regie din perioada directoratului Teatrului Național. Redăm în continuare un amplu fragment din articolul său: „Având cândva răspunderea pentru câteva luni a Teatrului Național, m-am grăbit să joc *O scrisoare pierdută* și nu numai s-o

joc, dar s-o restitui ei însăși [sic!]. Casa lui Trahanache a devenit ceea ce ar fi trebuit să fie întotdeauna pe scenă, cea mai pretențioasă locuință din oricare capitală de județ, de sub regimul de odinioară. Vastă, cu marchiză albastră la intrare, străjuită de doi lei auriți, după gustul epocii, cu o grădină ridiculă ca un Versailles de batistă (o mică grotă, alee cu pietriș, bănci, baloane colorate în vârful de băț). În rolul *Zoe* am făcut să apară una dintre cele mai frumoase și mai elegante actrițe ale teatrului bucureștean, iar garderoba tuturor frunțașilor politici a fost înnoită cu totul, devenind elegantă. Restituită cadrului ei, *O scrisoare pierdută* a căpătat pe scenă imensa ei valoare evocativă implicată în text. Firește critica dramatică, mai ales în ziarele partidelor burgheze, a fost nemulțumită, dar numărul spectacolelor a crescut considerabil. Când înscenarea următoare, după 23 August, a dus și mai departe această repunere în cadrul autentic și când masele mari au fost puse față în față cu adevăratele intenții ale lui Caragiale, primirea făcută acestei capodopere a cunoscut în sfârșit un triumf, care nu era decât o răsplată târzie, postumă, pentru un autor căruia, în viață, nu i se oferise decât izbânzi meschine de compromis. [...] Mai delicată însă a fost problema rolurilor *Zoe* și *Tipătescu* în *O scrisoare pierdută*. Se precizează în amintirile pe care le-am menționat că el (Caragiale, n.n.) nu s-a ocupat. Și este explicabil de ce. Ele constituie momente de prezență scenică înainte de toate. Erau necesare ca să puie în mișcare tot restul personajilor, dar ele înseși nu trebuiau să aibă – dincolo de text – aspect plebeian (așa cum pretindea critica burgheză), ci dimpotrivă trebuiau să traducă exact nivelul elegant doar ca exterior al burgheziei și al moșierimii. De aceea în momentul în care, la premieră, Caragiale a încredințat rolurile *Zoe* sau *Tipătescu* unei perechi foarte tinere, «ideale» pe vremea aceea în teatru, adică Const. Nottara și Aristița Romanescu, i-a lăsat în pace să fie ei înșiși. Prin distincția lor firească, Caragiale căuta să compenseze aspectul mahalagesc al decorurilor, care-i fuseseră impuse sub motiv de economie, dar cu intenția de a-i diminua opera”. □ Din intervenția lui I. Pervain și D. Isac, reținem în special un pasaj în care este prezentată în chip deformat receptarea caragialiană: „[...] în perioada dominației de clasă a burgheziei și moșierimii, exegeza operei lui Caragiale a fost îndrumată în două direcții. Pe de o parte critica înfeudată «stăpânilor» a practicat pe scară largă mistificarea intențiilor scriitorului, a conținutului operei sale. Pe de altă parte, C. Dobrogeanu-Gherea, Ionescu Raicu-Rion, Garabet Ibrăileanu au sesizat, dar nu totdeauna satisfăcător, caracterul critic-satiric al scrierilor lui Caragiale, direcția principală a atacurilor sale”.

31 ianuarie

- În „Scânteia” apare articolul nesemnat *Centenarul marelui Caragiale*, expresie a „valorificării” trecutului cultural, care dezvoltă, de fapt, textul apărut în același ziar la 30 ianuarie: „Călăuzit de învățătura leninist-stalinistă, partidul

clasei muncitoare face din tradițiile înaintate ale clasicilor noștri și îndeosebi din marea operă realist critică a lui Caragiale pietre de temelie ale dezvoltării culturii socialiste a poporului nostru”.

[IANUARIE]

• În lunile ianuarie și februarie 1952, I. L. Caragiale este evocat și omagiat masiv, în presă ori în cadrul unor adunări festive special organizate, cu prilejul centenarului nașterii sale. Aniversarea este utilizată de oficialitate și de factorii de îndoctrinare ideologică pentru acreditarea ideologiei regimului politic din epocă, practică obișnuită în momentul istoric respectiv. Scriitorii, criticii și publiciștii marcanți, cu drept de publicare, se conformează, prin intervențiile ori contribuțiile lor publicistice, dezideratelor autorităților. În „Lupta de clasă” (nr. 1, ianuarie 1952), Ion Vitner semnează un amplu articol intitulat *Centenarul nașterii lui I. L. Caragiale*, în care recuperarea și instrumentarea ideologizată a marelui scriitor e operată cu procedeele și cu retorica specifice discursului oficial din epocă: „Sub regimul burghezo-moșieresc o bună parte din popor nu a putut cunoaște opera lui Eminescu, Caragiale, Creangă, ca și a altor scriitori, pentru că poporul era ținut în bezna neștiinței de carte, era lipsit de lumina slovelor – deosebit de periculoasă pentru exploatare. Pentru știutorii de carte, burghezia și moșierimea română au avut grijă să organizeze în jurul operei lui Caragiale un complot al tăcerii, sau să-i denatureze tâlcul profund social al scrierilor sale, să le împrăștie cu josnice calomnii. Academia burghezo-moșierească crezuse că va putea arunca oprobriul asupra lui Caragiale respingându-i opera de la premiile sale, pe motivul că ar fi «dușmănoasă» națiunii și patriei. Această anatema a dușmanilor poporului, care în mod nerușinat se identificau cu națiunea și cu patria, a dăinuit până când poporul, condus de clasa muncitoare și partidul ei, a nimicit puterea de stat a exploatare. În 1949, Caragiale a fost numit membru de onoare post-mortem al Academiei R.P.R., al noii Academii a poporului muncitor. [...] I. L. Caragiale a denunțat cu vigoare orânduirea burghezo-moșierească, a arătat din plin josnicia și hidoșenia morală a exploatare, precum și ridicolul mentalităților și moravurilor lor. Cu ajutorul unei ironii și al unui sarcasm de o bogăție de exprimare încă neegalate în literatura noastră, autorul «Scrisorii pierdute» a ridicat la o mare înălțime arma satirei, făcând din ea un mijloc de luptă împotriva orânduirii burghezo-moșierești” etc. Articolul, analitic, trece în revistă, de pe pozițiile și cu scopurile menționate, biografia și activitatea lui I. L. Caragiale, insistând asupra aspectelor considerate pilduitoare pentru actualitatea epocii. Scriitorului îi este relevată și elogiată poziția de adversar al formalismului (în special, explică I. Vitner, al celui, reacționar, al „Junimii”), condiția de reprezentant al realismului, de contribuitor la dezvoltarea limbii literare. Omniprezentă și esențială este însă recuperarea și anexarea politico-ideologică, pasajele finale ale articolului fiind concludente sub acest raport: „El a fost un adevărat maestru al

denunțării chipului monstruos și ridicol al orânduirii burghezo-moșierești cu ajutorul ironiei, al sarcasmului mușcător. Batjocorit și prigonit de burghezime și moșierime, acest mare fiu al Patriei noastre, cel mai mare scriitor realist critic al literaturii noastre clasice, I. L. Caragiale își capătă de abia azi, în condițiile regimului de democrație populară, adevărata prețuire și recunoștința poporului. În fața scriitorilor noștri de astăzi, opera lui I. L. Caragiale stă ca un permanent îndemn la luptă și la muncă creatoare în folosul poporului. Sărbătorirea centenarului nașterii lui I. L. Caragiale să fie un prilej pentru a răspândi adânc în masa poporului opera lui vie, nepieritoare”. (vezi Anexa)

• Nr. 1 (26) al revistei clujene „Almanah literar” („revistă lunară de cultură”, an. III) este dedicat în cea mai mare parte centenarului I. L. Caragiale (cu excepția unei rubrici, „Poezia”, unde figurează poemele lui A. E. Baconsky, *Pe Lenin am să-l pot vedea*, p. 39-41 și Victor Felea, *Daruri pentru Tito*, p. 54-56, alături de o traducere din Vladimir Maiakovski, *Mesaj poezilor proletari*, realizată de Mișu Dragomir, p. 57-62). Astfel, într-un grupaj intitulat „100 de ani de la nașterea lui I. L. Caragiale” sunt publicate, alături de un cuvânt introductiv al acad. Emil Isac, *Cinstire lui Caragiale* (p. 3-5), poemele lui A. E. Baconsky, *Lui Caragiale* (datat „ianuarie 1952”, p. 6-7), Majtényi Erik, *Caragiale* (p. 12) și Radu Teculescu, *Sub alte măști, aceiași vechi dușmani* (p. 13-14), alături de o reconstituire literaturizată a biografiei caragialiene, un soi de trucaj pseudo-ficțional amestecând tabloul de epocă, detaliul biografic și personaje din opera scriitorului, al cărei autor este Mircea Zăciu (*Caragiale. Evocare*, p. 15-38) și de articolul general al acad. prof. Gaál Gábor, *Să învățăm de la Caragiale* (p. 8-11). □ În secțiunea „Studii” sunt publicate articolele lui George Munteanu, *I. L. Caragiale, marele artist-cetățean*, p. 63-75; Dan Costa, *Înalta lecție a „Momentelor”*, p. 76-94; Ion Breazu, *I.L. Caragiale și problemele teatrului*, p. 95-110. Profilul „artistului-cetățean” pe care îl schițează George Munteanu preia elementele centrale ale „rețetei” comentariului ideologic trasat, în publicațiile bucureștene, de N. Moraru, Traian Șelmaru și Mihai Novicov: lectura tendențioasă a lui Caragiale ca și critic, demascator și adversar înverșunat al „monstruoasei coaliții” burghezo-moșierești, prin literatura, publicistica și corespondența sa, orientarea operei literare caragialiene după un scenariu persuasiv ideologic (prin descoperirea legăturii dialectice între dramaturgie și articolul *1907, din primăvară până-n toamnă*, devenit piesă de boltă a creației scriitorului), raportarea excesivă la receptarea operei, evoluând de la encomion (Gherea) la vituperare ideologică (Maiorescu), reconsiderarea epocii înseși în care a trăit Caragiale în cheie marxist-leninistă. Redăm în continuare un pasaj în care opera scriitorului este orientată după un scenariu ideologic în crescendo: „Încercările asemănătoare pe care le-a publicat scriitorul între anii 1874-1877 în publicațiile umoristice *Ghimpele*, *Claponul* și *Calendarul Claponului* vestesc ampla sa satiră socială de mai târziu. Cu *O noapte furtunoasă*, scriitorul dezvăluia dintr-o dată viața odioasă

a burgheziei în plină prosperitate, din preajma anului 1880. Comedia *Conu Leonida față cu reacțiunea* – plănuită mai întâi ca o satiră a moșierimii – ridiculizează înțelegerea anapoda a ideilor democratice de către un mic-burghez. *Scrisoarea pierdută* demască nu numai farsa alegerilor «libere» ale exploataților și viața moșierimii, ci întregul sistem oligarhic burghezo-moșieresc, bazat pe asuprire, jaf și minciună. Cu *D'ale carnavalului* și majoritatea *Momentelor* ori schițelor, Caragiale urmărește și viața pestriță a miciei burgheziei, viață stâlcită de legile și mentalitatea unei orânduiri strâmbe. În unele dintre ele, în anumite nuvele și în anumite pasagii ale dramei *Năpasta*, scriitorul demască exploatarea țăranimii. Piesa *Titircă*, *Sotirescu et. comp.* (schițată numai) urma să prezinte burghezia ajunsă în cel mai înalt stadiu al dezvoltării sale. În sfârșit, în studiul *1907, din primăvară până'n toamnă*, Caragiale a sintetizat învățămintele întregii sale vieți, demascând direct întreaga alcătuire politică și socială a statului burghezo-moșieresc român. Opera lui Caragiale este, așadar, o frescă realist-critică a societății burghezo-moșierești. Principalele anomalii pe care le-a demascat el se regăsesc și azi – amplificate cu mult – în fizionomia faimoasei «democrații occidentale». Prin aceasta, opera lui Caragiale depășește obiectivele pe care și le propusese scriitorul, integrându-se în patrimoniul progresist al întregii omeniri”. □ În studiul său, Dan Costa aplică grila de lectură brevetată ideologic la proza scurtă a lui Caragiale. Iată un fragment: „Caragiale oferă în schițele sale o imagine vie și multilaterală a mediului prielnic în care se dezvoltă și înflorește în voie oligarhia, aerul în care respiră și se desfășoară «persoanele» însemnate ale operei sale [...] Cât privește «momentele», ele oglindesc, într-un fel mult mai variat și pentru o epocă mai recentă, procesul de acaparare ideologică și morală a categoriilor miciei burgheziei de către clasele dominante. «Momentele» ilustrează și un alt fapt deosebit de semnificativ: tendința claselor conducătoare de a capta și orienta pe o linie falsă nemulțumirile ce se declară în chiar rândurile miciei burgheziei, ca urmare a influenței pe care o are și asupra ei revolta maselor populare. E limpede doar că anumite pături ale miciei burgheziei sunt ele însele exploatate de regimul burghezo-moșieresc”. □ În cadrul rubricii „Carnet sovietic”, sunt reproduse comentariile minimale a doi publiciști sovietici, C. Derjavin, *Ion Luca Caragiale* (p. 104-106) și Natalia Rovnaia, *Ion Luca Caragiale, clasic al literaturii române* (p. 107-109; articol preluat din revista *Sovetscoe iscusstvo*, nr. 9(1397), 30 ianuarie 1952). Spre exemplu, în prezentarea ideologizată a biografiei și operei caragialiene, Natalia Rovnaia descoperă și semnele unei influențe rusești în creația scriitorului: „Atitudinea critică a lui Caragiale față de realitatea care-l înconjură, umanismul său adânc îl apropie de marii scriitori realiști ruși, care au influențat profund literatura română la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. O serie de mărturii ale lui Caragiale arată că el a purtat mare interes creației clasicelelor ruși. Ideile democratice înaintate ale literaturii ruse – ale lui Gogol,

Saltâcov-Scendrin, Cehov – îl îmbogățesc pe Caragiale, îi fac creația mai adâncă, mai valoroasă din punct de vedere ideologic și artistic”. □ La rubrica „Note și comentarii”, sunt publicate texte de M. [ircea]Z.[aciu], *De vorbă cu oamenii de teatru clujeni despre Caragiale* (p. 110-115); Balla Ernő, *Despre edițiile în limba maghiară a Operelor alese din I.L. Caragiale* (p. 115-119); Dumitru Isac, „*Logica*” *personajelor lui Caragiale, mijloc de satirizare a burghezo-moșierimii* (p. 119-124); Marosi Péter, *Comediile lui Caragiale pe scena teatrelor maghiare* (p. 124-127).

• Revista „Viața Românească” (nr. 1/1952), apare în continuare fără vreo referire la componența redacției. Se păstrează rubricile „Teorie și critică” și „Recenzii”, dar dispare rubrica „Orientări”. Sumarul va include, începând cu acest număr, ca noutate, rubrica „Oamenii și faptele zilelor noastre”, ilustrată acum de textul Mirei Iosif, *Astăzi, în anii ce vin*. □ Întreaga rubrică de „Teoria și critică” este consacrată în acest număr Centenarului Caragiale și este susținută de Zaharia Stancu – *I.L. Caragiale, critic al regimului burghezo-moșieresc* („Ca-ntr-o adevărată oglindă burghezo-moșierimea se vedea înfățișată în opera marelui nostru scriitor. Ea simțea biciul usturător al ironiei lui Caragiale. Ea se recunoștea în această operă, despuiată de hainele ei fastuoase, și arătată așa cum era în realitate: lacomă, hidoasă, ticăloasă”), Nicolae Moraru – *Lupta lui I. L. Caragiale pentru o artă consecvent realistă* (pe direcția căutării de precursori iluștri ai realismului socialist), Eugen Campus – *Măiestria lui I. L. Caragiale, arta de a exprima adevărul vieții* și Mihail Petroveanu – *I. L. Caragiale, critic al spiritului mic-burghez*. În acest din urmă articol, autorul acuză „criticii esteți burghezi”, între care și Eugen Lovinescu, care au lansat teza gratuității scrierilor caragialiene, ignorând critica socială conținută în ele. Scăzând obligațiile așezări ideologice, unele analize ale criticului, mai ales cele referitoare la micul burghez, sunt valabile □ De semnalat de la rubrica „Recenzii”, pe lângă semnătura lui Lucian Raicu. Tot aici textul *Urmările unor metode greșite în muncă* este semnat de Mihai Gafița care, analizând cele trei apariții din anul anterior (1951) ale almanahului „Iașul nou”, acuză inconsistența ideologică a sectorului de critică al acestei reviste, „practic, inexistent”. □ Secțiunea de poezie este susținută de Veronica Porumbacu, Ștefan Iureș, Ioan Meițoiu, Vintilă Ornaru și Constantin Nisipeanu. Unele texte sunt ocazionate de centenarul Caragiale, cu circumstanțele corespunzătoare, ca în *Momentele* Veronicăi Porumbacu care relatează discuția cu un grup de metalurgiști din Reșița, veniți în vizită „la scriitori”: „Vorbeam de cărți. Vorbeam de minereu./ Și, cum ne-apropiam de jubileu, // un turnător crescut între furnale/ aduse vorba despre Caragiale:/ «La Reșița, nu doar la centenar,/ e scrisul lui aproape de-oțelari. // Vin maldăre de cărți din librării,/ dar noi vrem tot mai multe. Suntem mii.»”; Alexandru Andrițoiu este prezent cu poemul *În țara Moșilor se face ziuă*.

FEBRUARIE

1 februarie

• În „Veac nou“ (nr. 5, din 1 februarie), apare articolul *Opera lui I. L. Caragiale și literatura clasică rusă*, de Cezar Petrescu. Romancierul procedează la stabilirea unui paralelism întemeiat pe afinități ori convergențe uneori evidente, uneori poate că forțat identificate, și, în lipsa unor atestări certe ale vreunei „influențe“ directe, dezvoltă coniecturări: „Nu putem ști în ce măsură și prin mijlocirea căror traduceri Caragiale a cunoscut opera lui Cehov. Nu este exclus, ci chiar logic, că în această familiarizare cu opera lui Cehov și de altfel cu întreaga literatură rusă, un rol de căpetenie să-l fi avut prietenul său, criticul Dobrogeanu-Gherea, pentru care păstra o statornică prețuire. Întrucât însă corespondența lui Caragiale cu Gherea s-a pierdut, suntem lipsiți de principalul izvor de documentare pe acest tărâm. Ne mângâiem la reconstituiri, pe cază de comparație a textelor și a evoluțiilor, a pozițiilor literare indicate de însăși opera literară a celor doi autori. Analogiile între Momentele lui Caragiale și schițele lui Cehov sunt nenumărate și izbesc orice lector. Aceeași rapiditate a dialogului, aceeași prezentare succintă și tipică a personajilor, același zâmbet în aparență indulgent și înveselit, pentru a te lăsa să descoperi mai apoi tâlcul amar al satirei. Cred că Anton Cehov nu și-ar fi găsit un traducător mai indicat în limba română decât Caragiale, după cum Turgheniev nu și-ar fi putut visa aliatul mai desăvârșit decât Mihail Sadoveanu...“ etc.

• În „Contemporanul“, nr. 5, apare articolul lui G. Călinescu *I. L. Caragiale împotriva șovinismului și cosmopolitismului*: „I. L. Caragiale este scriitorul român care a ridiculizat fără milă șovinismul pentru că a fost un foarte bun și luminat patriot. Meritul lui este de a fi scos în evidență că șovinii nu sunt elemente legate de popor, că șovinismul nu are nimic de a face cu iubirea nației proprii, ci este o manifestare tipică de clasă a burgheziei. Caragiale ne-a revelat o adevărată internațională burgheză a șovinilor, cu un limbaj comun, aproape stereotip. El le-a dat numele pitoresc de «moftangii» și «moftangioaice». Cațavencu e șovin, adică moftangiu până acolo încât cere ca de aici înainte faliții să fie recrutați numai dintre bravii români, dându-și aerul că e animat de o deosebită grijă pentru conaționalii săi pe care îi vrea prezenți în toate sectoarele. [...] Moftangiu lui Caragiale, politicianist înfocat, patriot peripatetic și incoerent, perorând în public, având în cel mai înalt grad pe suflet «interesele țării», moșier, prezident de comitete și comisii, trăind prin «micile economii» ale nevestei, plastograf și șantajor politic – reduce la zero toată civilizația română.[...] Anticosmopolitismul lui Caragiale este un corolar al antișovinismului său. Lucrul pare un paradox numai pentru cine nu examinează adânc lucrurile și socotește că cine nu e «naționalist» e în mod

fatal cosmopolit. Caragiale nu e șovin, este patriot democrat și ca atare zefle- mizează cosmopolitismul, păstrând însă respect pentru dreptul la specificitate al altor popoare. Moftangiii caragialieni strigă, rostogolind pe «r», «sus românismul», indiciu că vorbesc în mod obișnuit franțuzește și că șovinismul este doar o poză a *high-life*-ului din care face parte prea notoria Esmeralda Piscopesco, cu fecior vârgat și salon Louis XV în al său «hotel» de la București și cu vilă somptuoasă la Sinaia. [...]“.

3 februarie

- Din „România liberă”, reținem, cu titlu general, raportările distorsionate la anumiți clasici ai literaturii universale. În cadrul unei rubrici chiar cu acest titlu („Clasici ai literaturii universale”), I. Botez publică două note, ***Realismul lui Molière și Lumea lui Dickens***. Scriitorul francez ar fi „puternic realist, scârbit de o aristocrație putredă și o burghezime lacomă și strâmtă la minte”, iar opera lui Dickens ar fi populată atât de „ființe luptând din greu, adesea cu zâmbetul pe buze, împotriva unei societăți capitaliste”, cât și de „galeria monștrilor unei societăți bazate pe asuprire și nedreptate”.
- „Scânteia” publică, sub dublă semnătură (Radu Constantin și Matei Silvestru) un „poem” dedicat reformei monetare și intitulat *Cântecul bănuțului nou*: „Am luat în palmă și privesc/ bănuțul nou, muncitoresc,/ cu strălucirea lui voioasă./ În rotocolul auriu/ văd și trecutul sângeriu,/ și calea nouă, luminoasă...”.

5 februarie

- La începutul lunii februarie, continuă manifestările de celebrare a centenarului lui Caragiale. Astfel, de pildă, după cum aflăm din „Scânteia tineretului” din 5 februarie și din „Scânteia” din 6 februarie, au avut loc, între altele, festivitatea de la Palatul Pionierilor (la care au participat, între alții, „academicienii A. Toma și Camil Petrescu, Traian Șelmaru, Mihai Novicov, secretari ai Uniunii Scriitorilor, scriitorii Marcel Breslașu, Nicolae Moraru, Aurel Baranga, Veronica Porumbacu”), o conferință despre *Lupta lui Caragiale pentru un teatru realist* (ținută în sala Studio a Teatrului Național, de „tov. Eduard Mezincescu, președintele Comitetului pentru Artă” și urmată de citirea sau interpretarea unor schițe caragialiene de către actori ai teatrului: Radu Beligan, Carmen Stănescu, Marcel Anghelescu, Ion Finteșteanu), adunări festive în mari orașe de provincie (Brașov, Iași, Timișoara) cu participarea unor scriitori din București (Traian Șelmaru, Mihai Beniuc, Radu Boureanu). A fost organizat și un pelerinaj la mormântul lui I. L. Caragiale, la cimitirul Bellu, eveniment la care au luat parte „numeroși scriitori, artiști și reprezentanți ai diferitelor instituții de artă și cultură, muncitori, studenți și elevi” (dintre numele unor participanți menționate în gazete pot fi reținute cele ale unor M. Ralea, Victor Eftimiu, Geo Bogza, Aurel Baranga, Zaharia Stancu, Petre Iosif, Elisabeta Luca, citați fie în calitate de academicieni, fie ca scriitori,

dar participarea scriitoricească a fost probabil mai numeroasă, ziarele încheind enumerarea cu formula „și alții“); după depunerea unor coroane de flori din partea a numeroase instituții – sunt enumerate: Comitetul pentru Artă, Comitetul Executiv al Confederației Generale a Muncii, Uniunea Scriitorilor din Republica Populară Română, Comitetul central al Uniunii Tineretului Muncitor, Comitetul Central al Uniunii Femeilor Democrate din România, Uniunea Artiștilor Plastici, Uniunea Populară Maghiară, Comitetul Democrat Evreiesc, uzinele Vulcan, Dinamo și Steaua Roșie, Teatrul Național din București, Teatrul Municipal, Teatrul Muncitoresc C.F.R., organizația U. T. M. București și pionierii din Capitală“. Se poate observa că este vorba de instituții, centrale ori locale, desigur importante, dar cumva de rangul al doilea, fie cu profil artistic și cultural evident, fie regrupând tineretul, femeile, masele muncitoare etc., și că lipsesc de pe listă organele conducerii și administrației supreme ale statului și partidului unic, de guvernământ, respectiv președinția Marii Adunări Naționale, guvernul și Comitetul central al Partidului Muncitoresc Român) – „scriitorul Mihai Beniuc a rostit o scurtă cuvântare“. □ Articolul publicat de Camil Petrescu în „Scânteia” din 5 februarie se oprește asupra a ***Două mari momente în scrisul lui Caragiale***, adică *O scrisoare pierdută* și *1907, din primăvară până-n toamnă*, pentru a acuza „criticii estetizanți ai burgheziei” că au „bagatelizat” comedia lui Caragiale. Romancierul relevă indignarea dramaturgului împotriva „claselor exploataoare”, face apel la Marx și Engels, dar, în general, mărcile politizante obișnuite în epocă nu sunt prezente în acest text.

6 februarie

- În „România liberă”, Ecaterina Oproiu publică o cronică despre ***Patru filme inspirate de opera lui Caragiale. „Arendașul român”, „Lanțul slăbiciunilor”, „Vizită” și „O noapte furtunoasă”*** („Cronica filmului”).

7 februarie

- La Teatrul Național, sala Studio, are loc premiera piesei *O scrisoare pierdută*, în regia lui Sică Alexandrescu, cu Niky Atanasiu în rolul Tipătescu, Radu Beligan – Agamiță Dandanache; Gr. Vasiliu Birlic pentru Brânzovenescu și Ion Talianu, Cațavencu. Printre spectatori, numeroase oficialități ale vremii și unii scriitori: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Teohari Georgescu, I. Chișinevschi, Mihail Sadoveanu, I. Apostol, Leonte Răutu. (cf., printre altele, *România liberă* din 8 februarie, ***Spectacolul festiv cu piesa „O scrisoare pierdută” de I. L. Caragiale*** (știre transmisă prin Agerpres).

8 februarie

- Are loc, la Academia Română, o ședință solemnă dedicată sărbătoririi Centenarului Caragiale. Pe ordinea de zi a manifestării, prezidate de C. I. Parhon, președinte de onoare Acad. R.P.R., Mihai Beniuc și Traian Șelmaru, secretari ai

Uniunii Scriitorilor din R.P.R etc., figurează intervențiile lui Camil Petrescu, cu o comunicare intitulată *Caracterul social al operei lui Caragiale*, Victor Eftimiu (*Caragiale și epoca lui*) și Maria Banuș (*Actualitatea operei lui I. L. Caragiale*). Din comunicatul transmis de Agerpres și publicat, printre altele, și în „România liberă” (nr. 2290, 9 februarie, **Centenarul I. L. Caragiale. Ședință solemnă a Academiei R.P.R.**, articol din care cităm în continuare), reiese că, în opinia lui Camil Petrescu, principala trăsătură a operei „marelui realist critic” ar fi caracterul ei patriotic: „În opera lui Caragiale se vede patriotismul marelui scriitor, sentimentul său de solidaritate cu cei exploatați și umiliți, dragostea lui pentru milioanele de oameni ai muncii care produceau bogățiile țării. În trecut, lumea muncitoare l-a iubit pe Caragiale ca pe un tovarăș de luptă, azi ea îl sărbătorește ca pe un tovarăș de biruință [...]”. Victor Eftimiu, în comunicarea *Caragiale și epoca lui* subliniază „spiritul caustic, realist și satiric” al operei clasicului, iar Maria Banuș (*Actualitatea operei lui I. L. Caragiale*) descoperă valențele anticipatoare ale creației scriitorului: „Caragiale a realizat prin opera sa nu numai o biciuitoare demascare a burgheziei și moșierimii din timpul său, ci și o anticipare a dezvoltării ulterioare a burgheziei”.

- În „Scânteia“, bătrânul scriitor clujean Emil Isac, într-un text amplu, cu titlul ***Caragiale și scriitorul tânăr***, deapănă amintirile sale legate de Caragiale, pe care avusese ocazia să îl cunoască, evocă gesturi de generozitate făcute de acesta la adresa lui, reproduce scrisori primite de la el etc. Deși, evident, ocazional, textul e interesant și sugestiv, cuprinzând, între altele, un succint dar foarte viu portret al marelui înaintaș, a cărui pregnanță aproape o concurează pe cea a unor posibile, inexistente, după cum se știe, documente cinematografice: „Când m-am apropiat de dânsul m-a privit cu oarecare mirare. Apoi m-a îmbrățișat și m-a sărutat pe frunte. Un bărbat ca să-i spun voinic, cu figură de om modest, cu privirea ciudată, care părea a disprețui și totuși a iubi. Era îmbrăcat în haină neagră de sărbătoare, ca un profesor care-și ține conferința. Cu toate că era căldură mare, nu s-a prezentat la concert în costum de vară – cum îl văzusem înainte de masă – și avea un calm sărbătoresc ce-ți insufla respect. Glasul lui era tăios, dar avea timbru cald, frazele scurte le prelungea și, ce mi-a făcut mai mare impresie, era privirea lui, cu care mă măsură. Îmi părea atât de «sever» în momentele primei întâlniri, încât am stat cu buzele nemișcate. Dar se vede că observase emoția mea, care părea să-l amuze – și vorba i se făcu tot mai caldă. Avea un capă așezat puternic pe umeri, păr tuns «nemțește» și fruntea i se brăzda după ce discuta mai lung. Nu uit nici azi privirea șagalnică a lui Caragiale, care scruta în om parcă și cel mai tainic gând. Gesturile îi erau largi. Când și când apărea și jocul degetelor: îi plăcea să arate și cu degetul ce spunea cu vorba. Zâmbetul lui Caragiale, plin de căldură, după ce săgeta, mângâia“. □ În același număr, Aurel Baranga publică articolul ***Conferința de la Londra a „avariaților” și „selecționaților”*** – pamflet împotriva întrunirii „Mișcării Europene pentru Libertate” din capitala Angliei, la care participaseră și „trădătorii de țară” Gafencu, Vișoianu și Nicolae Cioră-

nescu. În ton cu centenarul lui Caragiale, autorul împrumută expresii, nume și calificative din comediile dramaturgului.

9 februarie

• „Scânteia“ relatează despre desfășurarea ședinței solemne a Academiei R.P.R. ținută în ajun „pentru sărbătorirea Centenarului lui I. L. Caragiale“. La ședință participaseră membrii Academiei, reprezentanți ai Uniunii Scriitorilor (secretarii Mihai Beniuc și Traian Șelmaru), precum și „alți numeroși membri ai Comitetului Național Jubiliar pentru sărbătorirea Centenarului nașterii lui I. L. Caragiale, scriitori și oameni de artă“. Ziarul consemnează: „La masa prezidiului au luat loc academicienii: Traian Săvulescu, Mihail Sadoveanu, Ștefan S. Nicolau, Emil Petrovici, Nicolae Porfiri, B. Lăzăreanu, E. Macovski și S. Stoilov“. După un cuvânt de deschidere rostit de Traian Săvulescu (care a arătat că „în cadrul operei de punere în valoare a marilor înaintași ai culturii noastre din trecut, operă inițiată și călăuzită de Partidul Muncitoresc Român, în lumina învățăturilor marxist-leniniste – Academia R.P.R., alături de între poporul, sărbătorește pe marele Caragiale, nedreptățitul de ieri al regimului burghezo-moșieresc, îndreptățitul de azi al poporului muncitor“) au prezentat comunicări Camil Petrescu (vorbind despre *Caracterul social al operei lui Caragiale*, a afirmat între altele: „În trecut, lumea muncitoare l-a iubit pe Caragiale ca pe un tovarăș de luptă; azi, ea îl sărbătorește c pe un tovarăș de biruință care-i îngăduie să înțeleagă și mai adânc ceea ce a făcut-o ieri să sufere și care o ajută să nu uite această suferință“), Victor Eftimiu (în comunicarea *Caragiale și epoca lui*, „vorbitorul a subliniat vigoarea și strălucirea satirei lui Caragiale îndreptate împotriva orânduirii burghezo-moșierești“), Maria Banuș (în comunicarea *Actualitatea operei lui Ion Luca Caragiale*, „Vorbitoarea a arătat [...] că opera lui Caragiale este un izvor de învățăminte actuale și de neprețuit pentru scriitorii noștri“) □ Tot în „Scânteia“ din 9 februarie, Traian Șelmaru este prezent cu un amplu articol, ideologizat, cu titlul *Caragiale, scriitor al poporului* („Cu o strălucită vigoare și clarviziune a biciuit Caragiale aspecte ale ideologiei claselor exploatare – naționalismul, șovinismul și cealaltă față a lui, cosmopolitismul. Cât de just și de adânc a demascat Caragiale împletirea dintre naționalism și cosmopolitism – ca două fețe ale aceleiași medalii – se vede și din simplul fapt că Marius Chicoș Rostogan, «pedagogul de școală nouă» care se ploconește în fața filosofiei idealiste germane, este una și aceeași persoană cu autorul proiectului de statut al asociației naționaliste «Românii verzi»). Lovind cu ură și revoltă în burghezie și moșierime, Caragiale n-a uitat niciodată că în țară trăiesc două feluri de oameni, două lumi opuse. Dacă clasele exploatare și instrumentele lor au fost palmuite sistematic prin scrisul lui Caragiale, în schimb poporului, marele scriitor ia arătat toată dragostea, toată prețuirea sa “ etc. □ În pagina 5 a aceluiași număr sunt reproduse schița *Românii verzi* și fragmente din *1907, din*

primăvară până-n toamnă. Tot aici este publicat un text al lui Constantin Terci, meșter la secția de croit, fabrica de încălțăminte „Nicolae Bălcescu”, cu titlul *Ne mândrim cu marele nostru Caragiale*, iar Traian Șelmaru semnează articolul *Caragiale – scriitor al poporului*, o analiză sociologică, în limbajul vremii, a operei în care dramaturgul a „lovit cu ură și revoltă în burghezii și moșierime”. □ Nina Cassian publică în pagina 3 poezia *Adânc îți mulțumim, Caragiale!*, compusă în nota epocii: „Obişnuirii crimei și-ai trădării/ În care ai izbit necruțător./ Chivernisiții pe spinarea țării./ I-am izgonit de jilțurile lor”:

• La Ateneul Român are loc o adunare festivă cu ocazia Centenarului (știrea, transmisă prin Agerpres, apare, printre altele, în „România liberă” și în „Scânteia” din 10 februarie, *Adunarea festivă cu prilejul Centenarului I. L. Caragiale*). Printre participanți, oficialitățile politice, alături de scriitori și artiști: C. I. Parhon, dr. Petru Groza, Iosif și Liuba Chișinevschi, Leonte Răutu, Grigore Preoteasa, Sorin Toma; Mihail Sadoveanu, Ofelia Manole, G. Călinescu, Camil Petrescu, Lucia Sturdza-Bulandra, Mihai Beniuc, Traian Șelmaru, Ion Vitner, Zaharia Stancu, Radu Beligan etc. Din această amplă adunare, prezidată de Mihail Sadoveanu, reținem în special cuvântarea lui G. Călinescu, „o expunere asupra vieții și operei lui I.L. Caragiale” (redată, probabil în transcrierea reporterului, la p. 5 a numărului mai sus indicat al „României libere”). Presupunând că între textul publicat în „România liberă” și cuvântarea lui Călinescu există totuși o legătură, descoperim prin rigoare, în intervenția criticului, o deformare șarjată, caricaturală, a clișeelelor de receptare. Episodul biografic este prezentat sintetic: Caragiale s-ar fi izbit de „greutățile materiale”, dar și de „prigonirile și boicotul exercitat asupra sa de reprezentanții regimului burghez-moșieresc”. Opera este recreată din perspectivă ideologică. Astfel, în piesa *O noapte furtunoasă*, „prin tipul muncitorului îmbuibat – jupân Dumitrache – Caragiale a surprins în mod strălucit trăsăturile burgheziei care încerca să-și ascundă caracterul ei reacționar sub masca lozincilor progresiste”, iar *O scrisoare pierdută* ar reprezenta „o extindere a criticii făcute de Caragiale regimului burghez-moșieresc la însăși «vârfurile» burgheziei și moșierimii” și „o excepțională demascare a «democrației» exploatare, a farsei electorale practică deopotrivă de liberali și de conservatori”. Menționăm și alte intervenții de la adunare (după „România liberă”, numărul indicat): *Cuvântarea rostită de scriitorul sovietic Arkadie Pervențev*, *Salutul lui Oian-San-țun, delegatul oamenilor de cultură din R.P. Chineză*, *Salutul scriitorului polonez Leon Przemsky*, *Salutul scriitorului cehoslovac Jiri Marek* etc.

10 februarie

• Desfășurată ca o culminație a manifestărilor de sărbătorire a lui Caragiale, „adunarea festivă” de la Ateneul Român este relatată pe larg în ziarele din 10 februarie. „Scânteia”, relevă participarea numeroasă și de rang înalt: „Au parti-

cipat conducători ai partidului, ai guvernului și ai Prezidiului Marii Adunări Naționale, membri Ai corpului diplomatic, delegațiile de scriitori de peste hotare, în frunte cu delegația sovietică, și un mare număr de oameni ai artei și culturii, stahanoviști, muncitori fruntași etc. Au fost de față la această adunare festivă: acad. Prof. dr. C. I. Parhon, dr. Petru Groza, I. Chișinevschi, C. Pârvulescu, Liuba Chișinevschi, L. Răutu, Constanța Crăciun, P. Borilă, Sorin Toma, Ghizela Vass, Gr. Preoteasa, Ana Toma, M. Macavei, dr. I. Bogdan și alții“. Adunarea era prezidată de Mihail Sadoveanu. După cuvântul introductiv al acestuia, G. Călinescu „a făcut o expunere asupra vieții și operei lui Caragiale“. Au urmat numeroase intervenții de salut ale „scriitorilor din țările de democrație populară și ale scriitorilor progresiști din țările capitaliste“ (salutate de participanți după importanța țărilor din care proveneau vorbitorii: „la sfârșitul cuvântării [conducătorului delegației scriitorilor sovietici] întreaga adunare a manifestat călduros pentru prietenia româno-sovietică, pentru marea Uniune Sovietică eliberatoare și a ovaționat entuziast pentru învățătorul iubit al tuturor oamenilor muncii, genialul corifeu al științei și culturii, Iosif Vissarionovici Stalin”, „Cuvântarea delegatului chinez a stârnit, în repetate rânduri, vii aplauze. Asistența a ovaționat călduros pentru R. P. Chineză și pentru gloriosul conducător al poporului chinez, Mao Tze-dun“), adunarea încheindu-se printr-un program artistic („în cadrul căruia N. Bălțățeanu, artist al poporului din R.P.R., a citit poezia *Adânc îți mulțumim, Caragiale* de Nina Cassian, iar C. Antoniu, artist emerit al R.P.R., I. Finteșteanu, Marcel Anghelescu, Radu Beligan, Gh. Ciprian, C. Bărbulescu, Silvia Dumitrescu, Eugenia Popovici, Eugenia Bădulescu, Cella Dima și Carmen Stănescu au citit și interpretat schițele: *Românii verzi, Arendașul român», Five o'clock, Justiție și Lanțul slăbiciunilor*“). Ziarul publică rezumate ale intervențiilor participanților la adunare, respectiv *Cuvântarea acad. G. Călinescu* și salaturile delegaților străini (cuvântarea lui G. Călinescu, care nu e reprodusă ca atare, ci redată în rezumat, prin parafrizare, se arată a fi fost conformă exigențelor ideologice oficiale ale momentului: „I. L. Caragiale – a spus în continuare vorbitorul – este un scriitor profund iubit de masele populare pentru că a fost cel mai talentat și cel mai puternic critic al regimului burghezo-moșieresc, pentru că a fost un prieten al poporului exploatat și amăgit cu frazeologia mincinoasă a lumii lui Cațavencu. Opera lui ajută și astăzi poporul să vadă ce se ascunde îndărătul fățarniciei și demagogiei burgheze. Publicațiile clasei muncitoare au adus până la urechile scriitorului ecoul operelor marilor clasici democrațio-revoluționari ruși și ale marii literaturi realiste ruse. Caragiale citează în opera sa numele lui Turgheniev, Gogol, Tolstoi, Cehov, Gorki, iar în amărăciunea profundă a sarcasmului său este o înrudire de atmosferă artistică cu opera unui Gogol, Saltâkov-Șcedrin sau Cehov. Vorbitorul a arătat apoi că sărbătorirea centenarului lui Caragiale e o dovadă strălucită a înaltei prețuirii pe care o acordă scriitorilor și tuturor oamenilor de cultură regimul nostru de democrație

populară”). Presupunând că între textul publicat în „România liberă” și cuvântarea lui Călinescu există totuși o legătură, descoperim prin rigoarea, în intervenția criticului, o deformare șarjată, caricaturală, a clișeelelor de receptare. Episodul biografic este prezentat sintetic: Caragiale s-ar fi izbit de „greutățile materiale”, dar și de „prigonirile și boicotul exercitat asupra sa de reprezentanții regimului burghez-moșieresc”. Opera este recreată din perspectivă ideologică. Astfel, în piesa *O noapte furtunoasă*, „prin tipul muncitorului îmbuibat – jupân Dumitrache – Caragiale a surprins în mod strălucit trăsăturile burgheziei care încerca să-și ascundă caracterul ei reacționar sub masca lozincilor progresiste”, iar *O scrisoare pierdută* ar reprezenta „o extindere a criticii făcute de Caragiale regimului burghez-moșieresc la înșeși «vârfurile» burgheziei și moșierimii” și „o excepțională demascare a «democrației» exploatatelor, a farsei electorale practică deopotrivă de liberali și de conservatori”. Menționăm și alte intervenții de la adunare (după „România liberă”): *Cuvântarea rostită de scriitorul sovietic Arkadie Pervențev, Salutul lui Oian-San-țun, delegatul oamenilor de cultură din R.P. Chineză, Salutul scriitorului polonez Leon Przemsky, Salutul scriitorului cehoslovac Jiri Marek etc.*

- Are loc în satul Haimanale o festivitate prin care numele comunei se schimbă în „I. L. Caragiale”; printre participanții la eveniment se numără Mihail Sadoveanu, Mihai Beniuc, Traian Șelmaru, Mihai Novicov, Maria Banuș, Aurel Baranga, Dan Deșliu, Eusebiu Camilar, Eugen Jebeleanu etc. Acțiunea este urmată de ceremonia dezvelirii bustului lui Caragiale din orașul Ploiești. (cf. „Scânteia” și „România liberă” din 12 februarie, **Comuna în care s-a născut I. L. Caragiale poartă acum numele marelui scriitor**, știre transmisă de Agerpres).

- În marea majoritate a articolelor despre Caragiale publicate cu prilejul centenarului, opera și personalitatea acestuia sunt evocate și interpretate într-o manieră puternic politizată, conformă ideologiei oficiale a momentului, de regulă într-o modalitate forțată și inabilă, care frizează ridicolul. Din această serie menționăm articolul lui Al. N. Trestieni, **Poziția de luptă a lui I. L. Caragiale**, din „România liberă”, în care autorul își propune a prezenta, în chip general, contactul scriitorului cu „mișcarea socialistă”, și mai cu seamă „influența pe care clasa muncitoare a exercitat-o asupra scriitorului”. Dăm un citat reprezentativ pentru acest din urmă aspect: „Situându-se hotărât pe această poziție, Caragiale a devenit un adevărat reprezentant al atitudinii de ură și revoltă pe care o nutreau masele largi muncitoare față de exploatare. Această activitate curajoasă care avea să-i atragă un adevărat torent de persecuții presupunea multă încredere în dreptatea cauzei în slujba căreia și-a pus opera și viața, presupunea dragoste nemărginită față de poporul al cărui tribun era. Caragiale s-a menținut ferm pe poziția sa de luptător împotriva exploatare. [...] De la clasa muncitoare, Caragiale a învățat să nu se izoleze de frământările societății, să nu adopte o poziție de înregistrator, să pună mai presus de

interesele proprii interesele poporului, să lupte pe tărâmul artei, cot la cot cu poporul care l-a creat. Unele ezitări ale sale se datorează în bună măsură faptului că legătura cu mișcarea socialistă el a făcut-o numai prin intermediul câtorva din fruntașii ei, oameni care la rândul lor aveau o serie de grave confuzii ideologice“. Concluzia articolului ar fi aceasta: „Forța satirei lui Caragiale, poziția lui politică atât de fermă împotriva asupritorilor – din orice partid ar fi făcut ei parte – lupta sa de o consecvență impresionantă împotriva ideologiei șovine și cosmopolite a burgheziei, loviturile necruțătoare pe care le-a dat tuturor instituțiilor orânduirii burghezo-moșierești, sunt strălucite dovezi ale influenței clasei muncitoare în opera marelui satiric“.

12 februarie

- Din articolul *Teatrul Național poartă numele marelui Caragiale*, publicat de Zaharia Stancu în „România liberă” și în care, printre altele, este evocată și experiența lui Caragiale în raport cu respectiva instituție (sufleur, montări de piese, scurtul directorat etc.) reținem informația de ordin exterior că schimbarea numelui teatrului în „I. L. Caragiale” s-a realizat prin decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale, cu prilejul centenarului.

13 februarie

- „Scânteia“ publică, sub dubla semnătură a lui Sergiu Fărcășan și a lui Sorin Mladoveanu, un foarte combativ articol, intitulat *Împotriva rebuturilor în literatură*, care vizează nuvelele *Poveste de dragoste*, de Ieronim Șerbu, și *Timpii de aur*, de Ben Corlaci, apărute în volum la Editura Tineretului. Articolul începe prin trasarea contextului ideologico-literar, în versiunea sa oficială, cu evidențierea succeselor obținute: „La baza succeselor literaturii noastre stă însușirea tot mai adâncă a liniei partidului nostru și a învățămintelor care izvorăsc din înaltul model al literaturii sovietice – literatura realismului socialist. Aceste victorii s-au dobândit în lupta împotriva influențelor maculaturii burgheze, împotriva formalismului și a naturalismului, împotriva tendințelor «proletcultiste» care schematizează și golesc de conținut viața și oamenii.“ etc. Se poate remarca, în marginea acestor afirmații, faptul că, deși astăzi, dintr-o confuzie și amalgamare a conceptelor, multă lume utilizează curent atributul „proletcultist“ pentru a desemna manifestările realismului socialist, în epocă, păzitorii corectitudinii politice a vremii, susținătorii doctrinei și metodei realismului socialist, vituperau și condamnau, ca dușmănoasă, orice tendință „proletcultistă“, n sensul propriu, istoric, al cuvântului. Se afirmă că: „Cititorul este pe deplin îndreptățit ca de la înălțimea acestor succese, să nu tolereze lucrări care au serioase lipsuri ideologice și care se prezintă la un nivel artistic coborât“. În continuare, cele două nuvele sunt prezentate și demontate minuțios, fiind supuse unei critici extrem de aspre, cu referiri precise la conținutul lor narativ, la modul de abordare, la consistența și

calitatea necorespunzătoare (ideologic, în primul rând) a personajelor care sunt în mod special supuse unei analize critice: „Deosebit de supărătoare este mentalitatea imprimată de autor eroilor pe care-i dă drept oameni înaintați. Maistrul Vasile Roșu – personaj cu multe apucături înapoiate – duce totuși o viață tihnită în mijlocul celorlalți eroi lăudați ai nuvelei. Cu toții se întrec în a cocoloși mai mult sau mai puțin cusururile lui Vasile. Autorul întreține în rândurile eroilor săi un spirit mic-burghez, de «complezență» și împăciuitoare față de lipsuri, de toleranță față de tot ceea ce frânează îndeplinirea planului de producție, un spirit străin de clasa muncitoare. [...] În concluzie, ne aflăm în fața unei nuvele false, care nu redă cu adevărat chipul muncitorilor noștri, al tineretului nostru“; „Autorul, a cărui nuvelă a fost publicată de revista «Viața Românească» și apoi de Editura Tineretului, nu cunoaște și nu a fost îndemnat să cunoască, să învețe regulile elementare ale construcției unei lucrări literare. Întreaga povestire este haotică, ridicolă – autorul întorcându-se mereu înapoi cu firul acțiunii, reluându-l apoi de unde-l lăsase mai înainte ș.a.m.d. Apariția și dispariția frecventă a personajilor, numărul lor foarte mare și schematismul lor, îl face pe cititor să uite, chiar în cursul lecturii, cine sunt unele personaje, să le confunde sau să se întoarcă mereu asupra paginilor citite.[...] Stilul nuvelei este stângaci, greoi și plin de prețiozități“ etc. Autorii articolului, după criticarea violentă a autorilor celor două nuvele, precum și a editurii care le-a publicat (dar și a revistei «Viața Românească», unde fusese publicată întâi, iar ulterior recenzată favorabil, *Timpii de aur*), formulează, în final, la considerații de ordin general și indică drumul just în materie de literatură: „Cititorul se întreabă pe drept cuvânt cum de s-au putut ivi asemenea nuvele ca *Poveste de dragoste* și *Timpii de aur*, într-un izbitor contrast cu viața din uzinele noastre și cu realizările înaintate ale literaturii noastre noi. E de la sine înțeles că numai scriitorii care nu fac eforturi pentru a cunoaște cu adevărat viața și oamenii, scriitorii care nu luptă pentru a-și ridica nivelul ideologic și artistic și care, ca o urmare, continuă să stea pe pozițiile naturalismului și proletcultismului – numai asemenea scriitori ajung la rezultate atât de proaste [...] Scriitorii care își iubesc și își stimează meseria nu se tem de o critică principială, ci se tem tocmai de manifestările liberaliste pe care le mai au uneori editurile și publicațiile noastre. Acești scriitori nu cer o menajare neprincipială, din pricina căreia să cadă în mâinile cititorului cărți slabe, care nu folosesc construcției socialiste și nu le fac nici lor cinste“.

14 februarie

- Se constituie Comitetul pentru sărbătorirea centenarului lui N. V. Gogol (100 de ani de la moarte), cu 37 de membri, sub președinția lui Mihail Sadoveanu. Printre ceilalți se află Radu Beligan, Gr. Vasiliu Birlic, Marcel Breslașu, George Călinescu, Traian Șelmaru, Sorin Toma, Zaharia Stancu, Ion Vițner, Camil Ressu (Cf. „Scânteia” din 15 februarie)

17 februarie

• În „Scânteia“ este publicată o prezentare-bilanț a colecției „Biblioteca tânărului muncitor“, a Editurii Tineretului, colecție inițiată cu un an în urmă și ale cărei apariții se difuzau prin abonamente, livrate la locul de muncă al abonaților: „În acest prim an de existență al «Bibliotecii Tânărului Muncitor», au apărut în această colecție 25 de cărți. Astfel au fost tipărite, pe lângă genialele opere de educație comunistă *Sarcinile Uniunilor Tineretului* de V. I. Lenin și *Despre sarcinile Comsomolului* de I. V. Stalin, romane sovietice cu o puternic forță mobilizatoare și de o înaltă măiestrie artistică, unele dintre ele distinse cu «Premiul Stalin», povestiri, nuvele, reportaje literare și politice din literatura sovietică și din literatura noastră, broșuri despre viața organizației noastre, necesare studiului individual, și altele.“ După enumerarea unor volume ideologice sau de reportaj și a unor opere beletristice traduse din literatură rusă sovietică, se precizează că în colecția respectivă „au fost tipărite și câteva opere din literatura noastră“ (sunt apoi semnalate, elogios, „o culegere din neîntrecutele «Momente și schițe» ale marelui“ Caragiale și „cunoscuta lucrare a maestrului Mihail Sadoveanu *Nada Florilor*“, menționat fără comentarii axiologice romanul *Viforul*, de Nicolae Jianu și citate ca exemple de erori de selecție, din partea editurii, „nuvele nerealizate, ca *În spatele frontului*, de Vladimir Colin și *Poveste de dragoste*, de Ieronim Șerbu – care prezintă cititorului imagini diformate [sic !] ale realității, nu servesc și nu pot servi scopul urmărit de editură“). □) Ilie Purcaru publică în această ediție fragmentul de proză, de fapt, un mic reportaj romanțat, *Mecanicul cincisutist Ștefan Lungu*, despre un mecanic de locomotivă stahanovist care își propune ca în cinstea zilei de 1 Mai să atingă distanța de 500000 km parcursă fără reparații.

21 februarie

• În „Veac nou“, ca și în alte publicații din aceeași perioadă, este anunțată constituirea „Comitetului pentru sărbătorirea centenarului lui N. V. Gogol“ (mai adecvată ar fost formularea: „comemorarea lui Gogol, la centenarul morții lui“) și publicată componența acestuia (dintre personalitățile literare menționate în enumerarea membrilor comitetului îi putem releva pe : „Breslașu Marcel, rectorul Institutului de Teatru «I. L. Caragiale» din București, scriitor; acad. Călinescu Gheorghe, Directorul Institutului de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R.“, „Kovács György, scriitor“, „Novicov Mihail, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.“, „Petrescu Cezar, scriitor“, „Sadoveanu Mihail, președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R., membru în Consiliul Mondial al Păcii, președintele Comitetului permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R.“, „Vitner Ion, scriitor“) precum și manifestările proiectate, asemănătoare cu cele ale celebrării centenarului lui I. L. Caragiale.

22 februarie

- Una dintre direcțiile unui alt moment aniversar al acestui an, cel al lui Victor Hugo, constă în sublinierea diferitelor acțiuni din activitatea diplomatică a celui care este prezentat și ca „unul dintre cei mai activi militanți ai păcii din secolul trecut”. Astfel, în nr. 2301 al „României libere”, sub genericul *Scriitorul militant pentru pace și înțelegere între popoare* („150 de ani de la nașterea lui Victor Hugo”) sunt reproduse fragmente din diferite cuvântări, cum ar fi *Din discursul de deschidere a Congresului Păcii din Paris* (Paris 21 august 1849), *Din scrisoarea adresată Congresului Păcii de la Lausanne* (Bruxelles, 4 septembrie 1869), *Din cuvântarea de deschidere rostită la Congresul Păcii de la Lausanne* (Lausanne, 17 septembrie 1869). V. și mai jos, „România liberă”, 23 februarie, 26 februarie.

23 februarie

- În „România liberă”, Eugen Jebeleanu are o intervenție pe tema aniversării lui Hugo: *Victor Hugo, soldat al libertății și al păcii*. Este trecută în revistă opera și activitatea diplomatică a scriitorului; totuși, conform unei practici a vremii, „soldatul libertății și al păcii” este admonestat în treacăt de a nu fi intuit în esență ceea ce va scrie Marx mai târziu: „Dându-și seama că «revoluția este respirația nouă a umanității», marele poet profetizează prăbușirea regalității și a burgheziei – dar nu înțelege cu limpezime că forța care urma să determine acea prăbușire se și născuse și că ea era *proletariatul*”. □ În același număr al publicației, Geo Bogza lansează un apel către scriitori, în vederea angajării acestora în conceperea de scenarii cinematografice (*Scriitorii și cinematografia*).

26 februarie

- Un editorial redacțional din „România liberă”, *Lumea păcii apără marile valori ale culturii universale* (nesemnat), arată că decizia sărbătoririi unor artiști și scriitori fusese luată în cea de a doua sesiune a Consiliului mondial al Păcii, desfășurat la Viena în 1951. Este vorba de cinci secole de la nașterea lui Leonardo da Vinci, 150 de la nașterea lui Hugo, 100 ani de la moartea lui Gogol. □ Întreaga pagină 2 este dedicată momentului aniversar Victor Hugo; frontispiciu: „150 de ani de la nașterea lui Victor Hugo”. Alături de diferite fragmente din opera scriitorului – un fragment intitulat „Jean Valjean” din ediția romanului *Mizerabilii* (în pregătire la Editura de Stat pentru Literatură și Artă, trad. de Lucia Demetrius, Tudor Măinescu și I. Costin), poeme precum *Vremea semănatului*. *Seara*, trad. de Eugen Jebeleanu, *Rolul poetului* (fragment), trad. de Miha Dragomir, *Lux* (fragment), în rom. de Al. N. Trestieni este publicat și un articol al lui I. Sărățeanu, *Victor Hugo, scriitorul cetățean*. Raportarea la scriitor este ca la „unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai orientării progresiste în romantism”; iar principala caracteristică a operei lui

Hugo ar fi „dragostea caldă, fierbinte pentru om, năzuința sa înaltă de a contribui la alinarea suferințelor acestuia”. □ Cu același prilej al sărbătoririi lui Hugo, la Academie avusese loc în ziua precedentă o ședință solemnă, prezidată de Sadoveanu; cu această ocazie Eusebiu Camilar ar fi făcut, conform rezumatului reportericesc, „o trecere în revistă a operelor scrise sub influența revoluției din 1848, a influențelor pe care le-a exercitat clasa muncitoare asupra sa, subliniind curajul scriitorului-cetățean în denunțarea cruzimii cu care au fost reprimare revoluțiile” (cf. *România liberă*, nr. 2304, 26 februarie, *Academia R.P.R a sărbătorit ieri 150 de ani de la nașterea lui Victor Hugo*, știre transmisă prin Agerpres).

- Pagina a 2 a ziarului „Scânteia, este dedicată aproape în întregime împlinirii a 150 de la nașterea lui Victor Hugo. Textul principal (*Un mare poet al păcii și libertății*), foarte amplu, este semnat de Mihai Beniuc care evidențiază caracterul progresist al operei scriitorului francez, acuzând indiferența regimului burghez față de valorile trecutului cultural: „E de la sine înțeles că acest mare scriitor și luptător pentru pace, hulit și calomniat în timpul vieții de către calomniatorii de toate culorile, nu poate fi nici azi pe placul burgheziei imperialiste, vrăjmașă a culturii și civilizației. □ Pe aceeași pagină, sunt reproduse fragmente din opera hugoliană, în traduceri de Eugen Jebeleanu și Veronica Porumbacu.

27 februarie

- În „Scânteia” apar două „Însemnări”, nesemnate. Prima îl critică pe Tudor Vianu care, într-un articol publicat în revista „Cum vorbim – revistă pentru studiul și explicarea limbii” nu dovedise suficientă combativitate față de burghezia satirizată de Caragiale și se limitase la aspecte formale ale operei acestuia. Pe deasupra, revista este acuzată că nu a acordat suficientă atenție evenimentului cultural central al momentului, centenarul Caragiale, pe care toate celelalte publicații ale epocii îl prezentaseră pe larg. □ Cealaltă „Însemnare” vizează poezia *Clasa la atac*, publicată în „România liberă”, în care autorul, Miron Radu Paraschivescu, este acuzat că face greșeli ideologice și dă o imagine falsă a luptei de clasă, despre care spune că este „senină, stăpânită, tăcută”, ca și când, spune autorul însemnării, „lupta cu exploatarea și slugile lor și cu mârșavele uneltiri imperialiste ar fi un fel de plimbare liniștită la șosea”.

29 februarie

- Încep pregătirile pentru centenarul Gogol. Astfel, în „România liberă”, într-o rubrică intitulată „În întâmpinarea centenarului Gogol”, sub genericul *Din opera marelui scriitor*, este publicat un fragment din *Mantaua*, scriere inclusă în volumul *Povestiri din Petersburg*, în curs de apariție la „Cartea rusă”. Din nota redacțională care însoțește fragmentul aflăm și modalitatea de raportare la creația gogoliană: „Opera marelui scriitor – strălucit exponent al geniului poporului

rus – reprezintă una dintre cuceririle de frunte ale culturii mondiale, zugrăvind cu excepțională forță realistă în romanele, piesele, nuvelele și povestirile sale, stările de lucruri din Rusia țaristă; artistul a biciuit necruțător nedreapta orânduire bazată pe silnicie și sângheroasă exploatare, ca și pe exponenții acesteia. În același timp, el a descris cu adâncă înțelegere și caldă dragoste viața aspră și cruntă a poporului”. □ În nr. următor, 2308, 1 martie (p.2), sub același generic și în cadrul aceleiași rubrici, se reproduc câteva scene din actul IV al piesei *Revizorul*, însoțite de un comentariu redacțional în cheie suprarealist-ideologică: „[...] Gogol demască, cu excepțională forță realistă, întregul aparat de stat țarist birocratic, aservit claselor exploatoare, care-l foloseau împotriva intereselor maselor muncitoare”. Pentru alt tip de manifestări și intervenții prilejuite de centenarul Gogol, v. și mai jos, 2 martie, 3 martie, 4 martie

[FEBRUARIE]

• „La Centenarul lui I. L. Caragiale”, revista „Viața Românească” (An V, nr. 2) reproduce câteva texte ale sărbătoritului: *Răzeșul de la Golășei și moșneanul de la Florica*, *Autoritate și Arheologie*. Sub același generic, un grupaj de articole este alcătuit cu contribuțiile lui Radu Beligan (*I. L. Caragiale și epoca lui*), Mihai Novicov (*I. L. Caragiale, maestru al realismului critic*: „Dacă analizăm în ansamblul ei opera lui Caragiale, fără greutate putem să ne dăm seama că principala ei trăsătură caracteristică rezidă tocmai în înalta măsură în care răspunde atât cerințelor realismului critic – așa cum apar ele din aprecierile lui Marx, Engels și Lenin – cât și definițiilor lui Belinski și ale altor democrați revoluționari ruși”), Cezar Petrescu (*Opera lui I. L. Caragiale și literatura clasică rusă*) și S. Alterescu (*I. L. Caragiale și teatrul*). □ Rubrica „Recenzii” este susținută printre alții, în acest număr, de Alexandru Andrițoiu, Dinu Săraru și Manole Ghimpu. □ La rubrica „Oamenii și faptele zilelor noastre”, Crisanta Olteanu scrie despre *Stahanovistul Constantin Vasilache*. □ Într-o rubrică nouă, „Pentru întărirea păcii între popoare” scriu Aurel Martin, despre *Go-Mo-Jo*, Tereza Macovescu, despre *Anna Seghers*, și Petre Iosif, despre *Jorge Amado*. □ Un grupaj intitulat 150 de ani de la nașterea lui Victor Hugo cuprinde lucrarea *Noul Gavroche*, semnată de Victoria Ionescu, și *Cântărețul mâniei drepte a poporului*, de Sorin Arghir, plus câteva texte hugoliene traduse de Al. Philippide, Demostene Botez, Ion Marin Sadoveanu, Veronica Porumbacu și Tudor Măinescu. □ Dumitru Mircea publică acum prima parte din romanul *Pâine albă*, iar Lucia Demetrius nuvela *O noapte grea*.

MARTIE

1 martie

• În „România liberă” sub același generic și în cadrul aceleiași rubrici (centenarul Gogol), sunt reproduse câteva scene din actul IV al piesei *Revizorul*,

însoțite de un comentariu redacțional în cheie ideologică: „[...] Gogol demască, cu excepțională forță realistă, întregul aparat de stat țarist birocratic, aservit claselor exploatoare, care-l foloseau împotriva intereselor maselor muncitoare”. Pentru alte genuri de manifestări și intervenții prilejuite de centenarul Gogol, v. și mai jos, 2 martie, 3 martie, 4 martie.

2 martie

- În „Scânțea” e inserată o consemnare a unora din manifestările ce aveau loc în acele zile, în cadrul campaniei de omagiere a lui Gogol: sunt menționate, între altele, manifestări – în special conferințe sau „șezători”, precum și reprezentații cu piese ale scriitorului – organizate de diferite instituții (Institutul pedagogic „Maxim Gorki”, Institutul de Teatru „I. L. Caragiale”, Facultatea de filologie a Universității „C. I. Parhon”, unități de producție industriale și agricole, cămine culturale, biblioteci regionale și raionale, case de cultură ale A.R.L.U.S. etc). Se menționează faptul că „Editurile întâmpină centenarul lui N. V. Gogol cu o bogată activitate editorială. Astfel, la Editura Cartea Rusă au apărut *Serile în sat la Dikanka* în 23 000 de exemplare, *Povestiri din Petersburg* în 20 000 de exemplare, o monografie de N. L. Stepanov asupra lui Gogol în 6 000 de exemplare și o ediție festivă a vestitei povestiri *Taras Bulba*, în 5 000 de exemplare. În Editura Tineretului vor apare: În noaptea de ajun în 24 000 de exemplare și *Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici* în 24 000 de exemplare. Editura de Stat pentru Literatură și Artă va tipări *Taras Bulba* (colecția «Biblioteca pentru toți») în 40 000 de exemplare, *Revizorul* în 10 000 de exemplare și o monografie asupra lui Gogol de P. T. Scipunov“. □ În aceeași ediție, Sorin Mladoveanu publică articolul ***Clasici ai literaturii noastre despre Gogol***, exemplificând cu Eminescu, Caragiale, Odobescu și Sadoveanu. □ Pe aceeași pagină este reprodus un scurt fragment din *Suflete moarte*.

- O practică uzuală în cadrul marcării centenarului Gogol este reproducerea de articole apărute în presa sovietică. Astfel, în „România liberă”, într-o rubrică intitulată „Din marea țară a socialismului”, sunt publicate două articole: ***Poemul lui Gogol „Suflete moarte”***, de Vladimir Ermilov, doctor în științe filologice, laureat al Premiului Stalin, și ***Gogol și Pușkin***, de S. Petrov, candidat în științe filologice. Lectura lui Ermilov transformă romanul gogolian într-un „poem” ideologic, în care „tema permanentă a întregii creații a lui Gogol – dezvăluirea contradicției dintre lustrul exterior și infamia interioară a reprezentanților claselor privilegiate – a atins maximum de profunzime și gradul cel mai înalt de generalizare artistică”.

3 martie

- Are loc la Academia R.P.R o ședință dedicată centenarului Gogol, prezidată de P. Constantinescu-Iași, în cadrul căreia prezintă comunicări Sadoveanu,

Locul lui Gogol în literatura clasică rusă, și V. Em. Galan, din partea Uniunii Scriitorilor, **Realismul critic al operei lui Gogol**. Primul vorbitor are o perspectivă foarte sadoveniană asupra lui Gogol: „Cine la noi citește și prețuiește pe Ion Creangă, în proza căruia curg nestematele graiului popular, metafore, zicători și proverbe, bogății acumulate de veacuri, acela va înțelege mai bine cea dintâi operă de tinerețe a lui Nicolai Gogol, *Serile în sat la Dikanka*, în care graiul ucrainian se împletește cu fantezia mitică și pitorescul.” sau „În acest mare artist al poporului sună însă și alte coarde. Priveliștile patriei lui, largi întinderi scăldate în lumină, zări încetoșate de păduri, ape leneșe sticlind departe, sate revărsate pe costișe, stepa fără hotar, primăverile degrabă trecătoare, verile de arșiță nemilostivă, toamnele aurii, iernile cu vifore înfricoșate, le cunoaștem și noi în ținuturile noastre. Pământul negru pe care plugarul îl iubește ca pe un părinte dătător de pâine e la fel la noi ca și în patria lui Gogol. Și viața de suferință a norodului, urgiile trecute în vremea invaziilor mongole, nedreptățile crunte ale exploataților; generații după generații au râvnit tihna și pacea fără să le aibă; din acest suflet tragic a izvorât neliniștea sufletului slav și râvna de a căuta neconținut în sensul vieții. Scriitorul firav, bolnăvicios, a murit la 43 ani, visând putere, spații, isprăvi mari. El a exteriorizat visul lui într-o operă fără margini. Iar acest vis s-a înfiripat și a înflorit în realitățile prezentului, în înfăptuirile mărețe pe care le săvârșește norodul patriei sale în zilele noastre, în epoca lui Stalin”. Galan ar fi subliniat rolul lui Gogol „pentru afirmarea realismului critic ca principală metodă de creație a literaturii clasice ruse” (cf. „România liberă” și „Scânteia” din 4 martie, **Ședința solemnă a Academiei R.P.R. închinată comemorării centenarului N. V. Gogol**, știre transmisă prin Agerpres).

4 martie

- Numărul din această zi al „României libere” este dedicat, în principal, centenarului Gogol. Într-un editorial intitulat **Marea cultură a poporului rus** (nesemnat) nici nu se mai încearcă trasarea unei direcții de interpretare, ci se înșiră mecanic o serie de clișee: „Operele geniale ale lui Gogol, care au la bază ideile democratice progresiste, dragostea nețărmurită față de popor, nobilul sentiment al patriotismului înflăcărat, al încrederii în luminoasele perspective ale patriei sale au contribuit nu numai la dezvoltarea strălucitului patrimoniu literar al poporului rus, ci, totodată, constituie însemnate contribuții la îmbogățirea culturii universale”. □ Sub genericul „100 de ani de la moartea lui N. V. Gogol. 1852-1952”, la pagina 2 sunt publicate articole de acad. prof. Emil Petrovici, **Influența populară în opera marelui Gogol**; L. Sărățeanu, **N. V. Gogol, marele scriitor realist**, împreună cu fragmente din *Taras Bulba*, volum recent apărut la „Cartea Rusă”, în traducerea lui C. Ignătescu. Articolele lui Petrovici și Sărățeanu reprezintă un soi de temă și variațiuni; cel dintâi, spre exemplu, propune un text redundant și prolix, în care „influența

populară” asupra creației gogoliene este echivalată cu „dragostea pasionată a scriitorului pentru popor”, iar specificul operei scriitorului ar fi „adâncul ei democratism, dragostea pasionată a scriitorului pentru popor”: „Opera literară a lui Gogol ne înfățișează pe de o parte tablouri din viața poporului, în care ne sunt zugrăvite caracterele viguroase, pline de naturalețe, ale oamenilor din popor, trecutul eroic al poporului, lupta sa pentru libertate și independență, ca și aspectele cruntei asuprii la care era supus, iar pe de altă parte genialul satiric rus ne prezintă birocratismul Rusiei țariste și moștenirea rusă despuiată de mască, în toată realitatea lor monstruoasă”.

- În sala Studio a Teatrului Național „I. L. Caragiale” are loc o adunare festivă cu prilejul centenarului Gogol. Printre participanți: Mihail Sadoveanu, P. Constantinescu-Iași, N. Popescu-Doreanu, Camil Petrescu, Lucia Sturdza-Bulandra, Traian Șelmaru, I. Vitner, Eusebiu Camilar, Radu Beligan, Sică Alexandrescu; dar și Vasile Luca, L. Răutu; personalități din străinătate etc. Participă, de asemenea, oficialități politice: Vasile Luca, Emil Bodnăraș, Leonte Răutu și alții. Cuvântul de deschidere ar fi fost ținut de Sadoveanu, iar Camil Petrescu ar fi avut o intervenție, care în transcrierea reporterului pare destul de vagă și nesemnificativă, despre „Viața și opera lui N. V. Gogol”. (cf. „România liberă” și „Scânteia”, 5 martie, *Adunarea festivă din Capitală cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la moartea lui N. V. Gogol*, știre transmisă prin Agerpres).

- „Scânteia” dedică o pagină întreagă împlinirii a *100 de ani de la moartea lui Gogol*: două articole de autor și două știri Agerpres. Textul principal, semnat de Mihail Sadoveanu și intitulat *Incomparabilul Gogol*, interferează elemente din biografia scriitorului cu opera sa, adunând rezultatele într-un portret spiritual convingător și bine desenat. Nicăieri, în acest text, nu se văd permeabilități la tezele și frazeologia ideologizantă a momentului. Stilul sadovenian este intact, nepervertit. □ *Un mare scriitor luptător*, articolul lui V. Em. Galan este, în întregul lui, produs după tiparele comemorative sau omagiale ale momentului. Scriitorul rus este văzut ca un luptător, ca un promotor al concepției înaintate despre artă, iar opera lui „un sever act de acuzare a exploataților din toate țările și din toate timpurile”. □ Una dintre cele două știri Agerpres informează despre *Dezvelirea unui monument închinat memoriei lui N. V. Gogol la Moscova*, cealaltă despre *ședința solemnă a Academiei R.P.R. închinată comemorării a 100 de ani de la moartea lui N. V. Gogol*. Au vorbit Mihail Sadoveanu, despre *Locul lui Gogol în literatura clasică rusă*, și V. Em. Galan, din partea Uniunii Scriitorilor, despre *Realismul critic al operei lui Gogol*.

16 martie

- „România liberă” informează despre *Decernarea premiilor Stalin pe anul 1951 în domeniul literaturii și artei* (text nesemnțat); reținem câteva titluri – poemele lui Nikolai Tihonov, *Două torente* și *La cel de al doilea Congres*

Mondial al Păcii; Stepan Zlobin și romanul *Stepan Razin*, Vilis Lafis și romanul *Spre un țarm nou*; Vanda Vasilievska, *Cântec deasupra apelor*, Orest Malțev, *Tragedia iugoslavă*. □ Aceeași știre, ca și lista premianților, apar în „Scânteia”.

17 martie

• Are loc, la Academia Română, sesiunea generală științifică, principalul punct pe ordinea de zi fiind darea de seamă a acad. Traian Săvulescu asupra activității din 1951. Se insistă asupra receptării lucrărilor despre lingvistică ale lui Stalin în mediul academic; se anunță și lista lucrărilor din planul de lucru pe 1952: „manualul de istorie a literaturii române pentru universități; dicționarul limbii române, dicționarul român-rus și rus-român; gramatica limbii române”. În cadrul discuțiilor în jurul dării de seamă, Sadoveanu lansează o propunere: „secția, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor, să aibă un rol precumpănitor în beletristica noastră, în elaborarea cărților care au de îndeplinit un rol important în educarea poporului”. (cf. *România liberă* din 22 martie, *Sesiunea generală științifică a Academiei R.P.R. Darea de seamă a acad. prof. Traian Săvulescu asupra activității Academiei pe anul 1951*, știre transmisă prin Agerpres, iar în numărul din 25 martie, *Sesiunea generală științifică a Academiei R.P.R. Discuții în jurul dării de seamă prezentate de acad. prof. Traian Săvulescu*; nr. 2329, 26 martie).

20 martie

• Un amplu articol despre *Creația nouă*, semnat de Nicolae Țic, apare în „Scânteia tineretului”. Sunt comentate poeziile unor foarte tineri autori, amatori neconsacrați, unii dintre ei încă elevi. Autorul articolului procedează la un comentariu tranșant, ilustrat cu citate, oferă exemple pozitive și negative, formulează sfaturi și indică reguli și căi de urmat pentru foarte tinerii aspiranți la activitatea literară. Un anume Constantin Caranfil, din Caransebeș este elogiat pentru „o poezie în care vorbește despre rolul învățătorului nou din satele patriei noastre. Scrisă în versuri simple, poezia sa *Învățătoarea* este un îndemn fierbinte convingător, adresat tinerilor învățători din patria noastră să depună toate eforturile pentru ridicarea culturală a țărânimii muncitoare, pentru transformarea socialistă a satelor noastre: «– Tovarășă frumoasă dascăliță,/ Ți-or spune azi măicuțele din sat, Învață-ne citirea, scrisul, – toate/ Câte o viață nu le-am învățat./ Tu să le ascuți cu drag și voie bună/ Și să le-ndemni la muncă mai cu spor.../ Și pas cu pas, cu ele împreună,/ Să mergi cu-avânt spre-naltul viitor./ Și ca să-nvingi cu siguranță-n viață/ Și satul tău să fie cel dintâi,/ Să ai exemplu tot mereu în față/ Pe-nvățătoarea dârză din Șatrâi». Autorul a știut să sesizeze din munca învățătorului un aspect interesant și l-a redat într-o formă limpede, concisă, prin imagini poetice concrete”. Versurile elevei

Ecaterina Mihăilescu, în care aceasta „vorbește despre dragostea a doi tineri muncitori, încheată în vârtoarea muncii“, sunt de asemenea elogiate, pentru că „în puține strofe, prezentând un fapt concret din viață“, autoarea „a reușit să arate temeiul dragostei celor doi tineri, străduindu-se să găsească – pe baza cunoașterii vieții oamenilor noi din țara noastră – acele trăsături care pot caracteriza în chip viguros figura tânărului constructor al socialismului“. Alți autori de încercări poetice sunt însă aspru criticați, pentru că „își închipuie că a trăi într-un loc de muncă este egal cu cunoașterea specificului muncii din acel loc, cu înțelegerea tuturor problemelor pe care el le ridică. Convingerea aceasta greșită îi duce la compunerea unor poezii pline de generalități, neconvingătoare, din care lipsesc oamenii, viața. [...] Unii tineri nu fac nici cel mai mic efort pentru a cunoaște problemele poeziei, pentru a-și însuși cunoștințe din teoria literaturii. Ei socotesc poezia ca un simplu exercițiu distractiv. Acești tineri încă nu s-au străduit să înțeleagă care este rolul poeziei și al literaturii în general, în construirea vieții noastre noi, De aceea, poeziile lor sunt pline de confuzii, de stângăcii de tot felul și chiar de greșeli gramaticale. Dar ceea ce este cel mai grav, aceste poezii nu vorbesc nici măcar în câteva versuri despre omul nou, constructor al socialismului și apărător al păcii. Un exemplu grăitor în această privință este poezia «Cântecul strungului» de Constantin Topliceanu, în care apare cu limpezime dezinteresul total din partea autorului pentru înfățișarea constructorului socialismului, stăpânul mașinii, stăpânul și făuritorul vieții noastre tot mai fericite: «Cântă strungule, cântă/ Viața ta mereu crescândă./ Prin viteză și-angrenaj/ Evoluția-n depanaj./ Ia-ți melodia din inel/ Din diapazon de oțel./ Din inelul tău de span/ Din daltă și din ciocan./ Cântă și te angrenează/ Căci lagărul nu-ți gripează/ C-ai lucrat planificat...» etc., etc.“. Tânărului autor îi este reproșată absența omului din încercările sale de versificare, apoi, în continuare, autorul articolului procedează la îndemnuri și recomandări menite să înlesnească ivirea unor poezii conforme cu așteptările: „Tinerii care fac primi pași în literatură ai un ghid minunat în scrierile marilor noștri poeți clasici: Eminescu, Coșbuc, Vlahuță, Alexandri [sic!] etc., ca și în operele scriitorilor clasici din lumea întregă. Totodată ei trebuie să învețe din experiența bogată, plină de roade, a poezilor sovietici. Din poeziile poezilor sovietici: Surkov, Scipaciov, Isacovschi, Gribacev și atâția alții, tinerii scriitori pot învăța cum să exprime în imagini concrete conținutul nou al vieții noastre“.

- În „Veac nou“ (nr. 12), ca și în alte publicații, este relatată desfășurarea „Decadei literaturii ruse”: „Oamenii muncii din țara noastră găsesc în literatura rusă, clasică și sovietică, un tablou viu de exemple mărețe și un ajutor de preț în construirea socialismului, în lupta pentru pace și democrație. Pentru a populariza și mai mult în masele largi de oameni ai muncii din R.P.R. marea literatură rusă, A.R.L.U.S., în colaborare cu sindicatele, U.T.M., Ministerul

Învățămintului Public, Comitetul pentru Așezămintele Culturale, Comitetul pentru Artă, Uniunea Scriitorilor din R.P.R., Comitetul ruso-ucrainean, Sovromfilm și Centrul de difuzare a cărții, organizează în toată țara, între 29 martie și 7 aprilie a. c. [1952 – n.n.] Decada literaturii ruse. [...] Astfel, decada se va inaugura în ziua de 23 martie, la București și în alte câteva centre culturale din țară, cum sunt Orașul Stalin, Cluj, Timișoara, Craiova, Iași, prin câte o manifestare centrală închinată aniversării marelui scriitor sovietic, fondatorul literaturii realismului socialist, maxim Gorki. În București și în centrele regionale și naționale se vor ține conferințe despre însemnătatea mondială a literaturii ruse, despre rolul pe care-l are realismul critic rus în progresul omenirii, în dezvoltarea literaturii universale, despre lupta pentru pace și comunism a literaturii sovietice ruse etc. De asemenea, în cadrul cercurilor A.R.L.U.S. din întreprinderi, instituții, unități militare, S.M.T., G.A.S., gospodării colective, sate și cartiere, se vor organiza în cluburi sindicale, colțuri roșii, în Căminele culturale, o conferință despre importanța mondială a literaturii marelui popor rus. Aceleași teme vor fi dezvoltate în institutele de învățământ superior, în școlile medii și în școlile elementare. [...] Teatrele din toată țara vor prezenta opere ale dramaturgilor ruși, fie în premieră, fie reluări. De asemenea, la cinematografele din țară vor rula diferite filme turnate după opere ale scriitorilor ruși. Cartea literară rusă va fi prezentată în vitrinele, special amenajate, ale librăriilor, și, de asemenea, în biblioteci, la Căminele culturale, în cluburi și în colțurile roșii, în sălile de conferințe și în hall-urile teatrelor și cinematografelor. Editurile vor pune pe piață, odată cu începutul decadei și în cinstea acesteia, diferite cărți, printre care: Maxim Gorki: «Pentru pace și democrație»; V. Grossman: «Nuvele»; A. Serafimovici: «Opere alese»; A. P. Cehov: «Nuvele», vol. II; Bill-Beloțerkovski : «Țărml barbariei» (Cartea Rusă); M. Gorki: «Klim Samghin», vol. II; A. Fadeev, «Înfrângerea» (ESPLA); Xenia Lvova: «Crește pădurea»; Vl. Maiakovski: «Pe fiecare filă este un elefant sau o cămilă» (Editura Tineretului) și altele. Masele de oameni ai muncii vor asculta de asemenea conferințe, recenzii, lecturi din operele scriitorilor ruși și alte manifestări din cadrul decadei, transmise prin radio“. □ În același număr al revistei „Veac nou“ este publicată, în traducere, sub titlul *Spre noi succese ale literaturii realismului socialist*, o amplă și detaliată relatare a festivității decernării premiilor „Stalin“, în U. R.S. S., preluată din „Literaturnaia gazeta“.

23 martie

- „Scânteia” publică articolul *Înflorirea științei și culturii în U.R.S.S.* (preluat din „Pentru pace trainică, pentru democrație populară!”, nr. 12), al cărui autor, M. Mitin, pune în opoziție regimurile „burghezo-moșieresc” și, admirativ, cea mai înaltă democrație populară întruchipată de Uniunea Sovietică, indicând în permanență exemplul acesteia în dezvoltarea culturii.

27 martie

• În numărul 13 al publicației „Veac nou“, un amplu articol semnat de V. Kernbach tratează subiectul ***Scriitori români despre literatura rusă***: după o introducere în tonul vremii („Scriitorii noștri progresiști au văzut încă din veacul trecut în literatura rusă o literatură de mare valoare artistică, impregnată de umanism sincer și cald, devotată intereselor poporului. În multe opere ale scriitorilor români găsim cuvinte de laudă și prețuire pentru creația de răsunet universal a marilor figuri ales literaturii ruse clasice și contemporane. Pușkin, Gogol, Turgheniev, Tolstoi, Gorki, Șolohov, Leonov și mulți alții sunt îndrăgiți de scriitorii noștri ca niște purtători ai adevărului vieții și al principiului luptei pentru demnitatea și fericirea omului și ca niște mari dascăli de măiestrie literară“), semnalate și comentate referiri admirative făcute de scriitori clasici români la adresa unor opere sau autori ai literaturii ruse; sunt, astfel, trecute în revistă, cu referire la textele unde sunt enunțate, păreri sau remarci ale lui Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, Cezar Bolliac, I. L. Caragiale, Mihai Eminescu, Alexandru Odobescu, Raicu Ionescu-Rion, Alexandru Vlahuță, Mihail Sadoveanu. □ Un amplu articol despre ***Importanța mondială a literaturii ruse***, semnat de Mihail Sadoveanu, apare în același număr al revistei, cu ocazia „Decadei“ sus amintite: „De când începusem ucenicia literară – din clasele superioare ale liceului – simțeam că forța de creație îmi vine din dragostea fierbinte pentru peisagiul românesc și poporul meu, nu însă în înțelesul strâmt al patriotismului care iubește ce-i al său numai pentru că-i al său și urăște ce-i străin numai pentru motivul că-i străin. De aceea m-am simțit atât de legat de scriitorii ruși. Patriotismul lor însemna dorința arzătoare și luptă pentru realizarea idealurilor omenirii. [...] Valul acesta de generozitate pe care îl aducea lumii europene marea literatură rusă a veacului XIX a avut o influență covârșitoare asupra intelectualității timpului. Problemele sociale și morale erau ca un fundal al multor romane ce veneau din acest Răsărit uimitor. Am cetit cu nesațiu, în acei ani ai primei tinereți, operele lui Tolstoi, ale lui Gogol, Dostoievski și Turgheniev. M-au impresionat profund prin tristețea lor *Oblovov* și *Goloviovii* lui Gonțarov și Șcedrin. Am fost răscolit de «Ce-i de făcut?» a lui Cernășevski. Numele revoluționarilor – Herzen, Belinski, Dobroliubov – se rosteau de către noi tinerii cu admirați și respect. Era de mirare cum poate să se producă asemenea literatură vie și neliniștită într-o țară în care poliția țaristă și judecătorii sistemului de teroare osândeau la moarte sau la exil serii după serii de intelectuali. [...] Caracteristic pentru literatura clasică rusă nu e numai independența ei față de țarism. Belinski îndeamnă pe scriitorii la simpatie pentru sărmani. Îndemnul marelui critic se armonizează cu opere de artă nemuritoare: *Istorsirile unui vânător*, *Casa Morților*, *Amintirile de la Sevastopol ale lui Turgheniev*, Dostoievski și Tolstoi. Estetica apuseană mai păstra prejudecata personagiilor excepționale, urmași ai zeilor și eroilor literaturii antice. Esteți ai veacului XIX negau posibilitatea unei literaturi care să

se ocupe de «plebei», țărani și muncitori. Aceștia erau aduși în scenă sau în episoadele romanelor ca elemente de comic și stupiditate amuzantă. Chiar țăranii lui Balzac, ai lui Zola și Maupassant nu se pot ridica până la umanitate. Scriitorii clasici ruși eliberează definitiv pe omul din popor de acest ostracism. Ei dau semnificație faptelor mărunte ale vieții, sfărâmând ierarhia vechilor canoane. Acordă sărmanilor simpatie înțelegătoare, căutând în ei valorile umane. [...] E greu să ne închipuim că literatura apuseană a veacului nou [secolul XX – n.n.] ar fi putut să dea altceva decât descurajare, plictis și pesimism. Legătura între scriitori și mediul care îi produce și-i selectează se vădește și de data asta cu cea mai mare putere. După atâția ani se poate vorbi despre ea ca despre o epocă de confuziune și descompunere., În acest timp, literatura lumii sovietice se dezvoltă cu totul altfel în mediul muncii constructive. Eroii ei se plasau la antipodul descurajării și dezgustului de viață. De la *Donul liniștit* la *Ceapaev* și *Tânăra Gardă*, literatura omului sovietic se dezvoltă normal și plin, servind obștea și statul socialist. E o literatură constructivă și optimistă, produs firesc al schimbărilor sociale. Eroii faptelor concrete ai revoluției și ultimului război trec în legendă: lumea sovietică e plină de oameni sănătoși sufletește, devotați și nobili. Puterea lor se înzecește prin spiritul care îi mână către neconținute realizări și biruințe ale viitorului. Curând scriitorii sovietici nu vor mai avea în jurul lor nici un vestigiu al trecutului. [...] Societatea capitalistă a ajuns la manifestările de putere imperialistă a trusturilor, a îngăduit acumularea de averi gigantice alături de mizeria mulțimilor, proslăvește libertatea individului de a oprima și exploata pe semenul său, omul. Această așa zisă democrație trebuia să cunoască un morb caracteristic în fenomenul gangsterismului. Trustul otrăvitorilor din Chicago trebuia să-și aibă contraponderea în asociațiile de bandiți care au bântuit lumea americană. Conducătorii de trusturi și cei de bande în afară de lege devin noțiuni aproape egale. [...] Susținută și atent îndrumată numai spre interesele comunității, literatura își are, în Uniunea Sovietică, partea de luptă constructivă, partea ei de datorie socială. În curând, trecutul va fi fost cu desăvârșire scufundat, (După treizeci și cinci de ani de la prăbușirea imperiului țarist, conștiința socialistă a omului sovietic străbate în cele mai bune creațiuni ale literaturii. Urmărind pe oamenii noi în faptele lor mărețe, literatura sovietică îi fixează cu credință și iubire, ca pe cea mai frumoasă realizare a ordinii socialiste. Dar urmașii vor citi nu cu curiozitate, ci cu oroare documentele contimporane, despre monopolurile imperialiste care năzuiesc să-și impună supremația cu ajutorul marii descoperiri a științei – energia atomică, și cu ajutorul bacteriologiei criminale. E desigur cel mai criminal plan al unei societăți în agonie. În privința rolului social al literaturii sovietice, vom adăogi că ridicarea maselor către instrucție și cultură în Uniunea Sovietică a sporit dintr-odată. Aria de înțelegere a mulțimii pentru scriitorii ei. În măsura în care noua societate se împlinea, literatura se afla și ea în progres neconținut. De la opere care, cu toate scăderile, își îndepliniseră

rolul momentului, literatura sovietică ajunge la realizările desinate să biruiască timpul, așezându-se în patrimoniul artei universale. Pe lângă asta, legătura dintre popor și scriitor creează acestuia din urmă o situație de răspundere: prețuirea lui e cu mult mai mare decât altădată, scriitorul devine un «inginer de suflete omenești», cum a spus Stalin: importanța lui civică îl ridică până la înălțimea responsabilității de stat. Ce departe în urmă rămâne turnul de fildeș sau mizeria ! Câți reprezentanți geniali ai artei n-au stat la marginea societății înfrânți și umiliți ! Scriitorul e acum un reprezentant al norodului, își închină binelui obștească talentul și opera, își îndeplinește armonios menirea sa pe pământ. Legătura aceasta dă prestigiu operelor literare, care au în mase o influență uriașă. Așa s-a întâmplat cu *Ceapaev*, cu *Torentul de fier*, cu *Donul liniștit*, *Așa s-a călit oțelul*, *Neînfrânții*, *Tânăra gardă*, *Frontul*, *Chestiunea rusă*, *Pământ desțelenit*, *Departee de Moscova*, *Cavalerul stelei de aur*, *Povestea unui om adevărat*. Operele acestea sunt ale unor luptători ai epocii dar valoarea lor de artă le impune în spațiu și timp. În literatura apuseană, scriitorii îndrăzneți și creatori ageri ca Anatole France sau Ibsen, ca Romain Rolland sau Jack London au creat eroi prevestitori ai scufundării lumii burgheze, dar acești scriitori și alții n-au avut condițiile prielnice ale descătușării depline. Revoluția din Octombrie 1917 singură a putut rupe barajul. Sub conducerea unor bărbați geniali fără pereche în istorie, Lenin și Stalin, locul eminent, valoarea și rolul scriitorilor de talent s-a statornicit în condițiile cele mai prielnice. Astfel literatura se încadrează în procesul social, astfel literatura devine o forță socială și politică; scriitorul e un oștean în lupta de clasă. [...]“.

28 martie

- Sub un titlu cât se poate de explicit – *Literatura în ajutorul celor ce studiază trecutul de luptă al partidului nostru* – și justificat ca fiind un răspuns la solicitările venite din partea unor cititori-propagandiști („Tovarășul Hari Faibiș, propagandist din Iași și alți propagandiști utemiști ne întrebă ce material literar poate fi folosit în munca cercurilor politice care studiază trecutul de luptă al partidului nostru. Răspundem mai jos la această întrebare“), „Scânteia tineretului“ publică un text, nesemnăat, în care se dau toate lămuririle necesare respectivei activități: sunt recomandate spre utilizare, pentru lecția care vorbește despre „Eroi și martiri ai clasei muncitoare“, broșurile despre Haia Lifșiț, Ilie Pintilie, Lazăr Grümberg și Bernat Andrei de N. Goldberger, despre Petre Gheorghe, de V. Vâlcu, despre Vasile Roaită, de Savin Bratu și despre Filimon Sârbu, de Petre Iosif. Mai sunt recomandate, „ca material literar“ ajutător pentru diferitele „lecții“ ale respectivelor „cercuri politice“, cartea *Soarele din anii grei*, de A. G. Vaida, piesa de teatru *Cumpăna*, de Lucia Demetrius, romanul *Oțel și pâine*, de Ion Călugăru, romanul *Drum fără pulbere*, de Petru Dumitriu, piesa lui Mihail Davidoglu *Cetatea de foc*, poemul lui Dan Deșliu *Minerii din Maramureș* etc.

- În contextul popularizării succeselor literaturilor din țările de „democrație populară”, „Scânteia” publică articolul *Literatura Poloniei de azi*, sub semnătura lui Jerzi Putrament, secretar general al Uniunii Scriitorilor Polonezi. Clișeele din care se compune acest text sunt absolut identice celor care dau structura textelor similare din publicistica literară românească, dovadă, alături de altele, că sunt de fabricație sovietică: „Clasele exploatare din Polonia n-au dat literaturii posibilități largi de dezvoltare. [...] Scriitorii polonezi, învățând de la tovarășii lor sovietici arta realismului socialist, se străduiesc să aplice în condițiile sociale concrete ale Poloniei de azi. [...] Luptând pentru ridicarea nivelului ideologic-artistic al operei literare, [...] trebuie să continuăm lupta pentru lichidarea rămășițelor formalismului și cosmopolitismului din conștiința scriitorilor noștri”.

29 martie

- Pregătită intens și promovată în presa momentului, „Decada literaturii ruse” începe să se desfășoare efectiv din ziua de 28 martie, când, conform ziarului „Scânteia” din 29 martie, care reproduce o Știre Agerpres, are loc Deschiderea festivă la teatrul „C. Nottara”, cu o conferință a academicianului Barbu Lăzăreanu despre *Maxim Gorki, întemeietorul realismului socialist în literatură*. Ediția citată a ziarului „Scânteia” marchează evenimentul printr-un articol politic, un editorial, nesemnat, *Decada literaturii ruse*: „Azi începe să se desfășoare în întreaga țară «Decada literaturii ruse», eveniment de mare însemnătate în viața culturală a țării noastre, la care iau parte, cu drag, mase largi de muncitori și țărani muncitori, cărturari de la orașe și sate, sutele de mii de noi cititori, care s-au ivit în anii regimului de democrație populară. Poporul, care a croit drum întregii omeniri spre zarea ei de aur – comunismul – poporul rus și-a cucerit și meritul istoric de a fi creat o literatură fără seamăn în lume, care de multe decenii pășește în fruntea întregi literaturi mondiale și exercită o influență binefăcătoare asupra scriitorilor înaintați de pretutindeni. [...] În toată literatura clasică mondială, literatura clasică rusă este neegalată, prin măiestria realistă a zugrăvirii vieții, prin profunzimea și bogăția ei ideologică, prin tratarea îndrăzneată și pasionată a problemelor sociale, prin caracterul ei popular, prin marea însemnătate pe care a jucat-o în viața obștească. Dezvoltându-se în strânsă legătură cu mișcarea patriotică de eliberare națională și socială din Rusia veacului trecut, literatura clasică rusă a slujit cu credință idealurilor de dreptate și progres, insuflând poporului încredere în viitorul său, răscolindu-i energia revoluționară, îndemnându-l să lupte pentru a răzbate la viață, la lumină. Nici o altă literatură n-a produs, într-un răstimp istoric scurt, o asemenea strălucită constelație de talente cum a dar la iveală clasicismul literar rus, care în mai puțin de un secol a îmbogățit considerabil patrimoniul artistic al întregii omeniri cu perele nemuritoare ale lui Pușkin și Gogol, Lermontov și Nekrasov, Turgheniev și Saltâkov-Șcedrin, Ostrovski și Gonțearov, Tolstoi și

Cehov. [...] La temelia răsunătoarelor victorii ale literaturii sovietice stau principiul leninist al spiritului de partid și genialele învățături ale tovarășului Stalin despre realismul socialist ca metodă de creație a scriitorilor, despre înalta misiune a scriitorului ca inginer al sufletelor omenești. Principiul partinității cheazășuiește înflorirea neconținută a literaturii sovietice, deoarece lupta și țelurile clasei muncitoare, ale partidului lui Lenin și Stalin, deschid scriitorilor cele mai bogate izvoare de creație artistică, le oferă cel mai înalt ideal estetic pe care l-au avut vreodată în fața lor scriitorii tuturor timpurilor. [...] În vreme ce literatura burgheziei imperialiste se afundă tot mai tare în mlaștina descompunerii fără de leac, dovedindu-se incapabilă să aducă în paginile ei alți «eroi» decât gangsterii, prostituatele, demenții, asasinii de femei și copii din însângerata Coreei, literatura sovietică slujește cu o vigoare și o neîntrecută măiestrie artistică cele mai înalte idealuri ale omenirii, pacea, frăția între popoare, comunismul. În țara noastră există o veche tradiție a prețuirii cărții literare ruse. Cei mai buni cărturari și scriitori din trecut ai poporului nostru și-au exprimat adesea stima și admirația față de tezaurul literaturii clasice ruse și au învățat mult din realismul ei și din caracterul adânc popular al scrierilor clasicilor ruși, din marele lor exemplu de artiști luptători pentru interesele vitale ale poporului. [...] Poporul nostru iubește cartea rusă și sovietică, pentru că simte în ea un prieten și un educator înțelept, pentru că slova ei înflăcărată îi dă răspuns celor mai înalte gânduri și năzuințe, pentru că îl oțelește în muncă și în luptă și îl ajută să pășească mereu înainte. Poporul nostru iubește cartea sovietică pentru că vede în ea unul din principalele mijloace de transmitere a uriașei experiențe de viață și de luptă a oamenilor sovietici în construirea socialismului și comunismului. La tot ce e nou și minunat în țara noastră, cartea sovietică și-a dat și își dă neconținut puternica ei contribuție. [...] Literatura rusă și sovietică reprezintă [...] înaltul model care luminează drumul de luptă al scriitorilor noștri aspre o literatură înfloritoare, națională în formă și socialistă în conținut. Marele exemplu al scriitorilor ruși și sovietici îndeamnă pe scriitori la o tot mai profundă cunoaștere a vieții și a luptei poporului nostru, contribuind din plin la apariția unor opere profund naționale, la dezvoltarea culturii socialiste în patria noastră . [...]“.

□ Tot în numărul din 29 ianuarie al „Scânteii“, e publicată relatarea unui simpozion organizat de Uniunea Scriitorilor: Uniunea Scriitorilor din R.P.R. a sărbătorit Decada literaturii ruse printr-un symposion cu tema «Ce am învățat din literatura rusă și sovietică». În cadrul acestui symposion, care a avut loc luni [24 martie] după amiază în sala Ateneului R.P.R., au luat cuvântul scriitorii Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor, Eusebiu Camilar, Petru Dumitriu și Veronica Porumbacu. Scriitorul Eusebiu Camilar a arătat cât de mult a avut de învățat din opera marelui Gorki. Romanele *Departamentul de Moscova* de Ajaev și *Pământ desțelenit* de Șolohov au avut o influență hotărâtoare în concepția sa asupra eroilor pozitivi. [...] Poeta Veronica Porumbacu a evocat

epoca de tiranie burghezo-moșierească, când cartea rusă și sovietică era pentru oamenii progresiști din țara noastră o îmbărbătare puternică în luptă. Vorbitorii au arătat cât de mult au învățat fiecare poet în privința clarității, conciziunii, combativității, de la marii poeți sovietici, în frunte cu Maiakovski, Isakovski, Gribacev, Scipaciov, etc. [...] Scriitorul Petru Dumitriu a subliniat că pentru generația noastră tânără de scriitori, care în perioada de formare a suferit influența spiritului burghez, posibilitatea contactului direct cu literatura sovietică a însemnat salvarea de pe povârnișul pe care astăzi se prăbușește întreaga literatură burgheză. Literatura rusă și sovietică învață pe scriitor să se inspire din viață, îl educă prin puterea simplității și a umanității ei, prin faptul că descrie o realitate nouă, oameni noi, fapte mărețe, nemăintâlnite încă. [...] Poetul Mihai Beniuc a arătat că de la marii scriitori ruși a învățat să iubească și mai adânc poporul, să-și însușească năzuințele lui de luptă, să ia atitudine împotriva claselor dominante, să se apropie tot mai mult de acei oameni care purtau în mâinile lor steagul luptei de eliberare a poporului, fii ai clasei muncitoare. Scriitorii noștri au astăzi fericirea nu numai de a cunoaște bine literatura sovietică, dar de a lua contact și de a învăța direct de la scriitorii sovietici [...] Expunerile scriitorilor noștri au fost viu aplaudate de numeroasa asistență. La sfârșit a rulat filmul N. V. Gogol».

29 martie – 7 aprilie

- Are loc una dintre manifestările etalon ale epocii, „Decada literaturii sovietice”, al cărei scop era popularizarea literaturii și a modelului sovietic în spațiul românesc. Și în acest an, manifestarea este organizată de ARLUS împreună cu sindicatele U.T.M., Ministerul Învățământului Public, Comitetul pentru Învățământul Superior, Comitetul pentru Așezăminte Culturale, Comitetul pentru Artă, Uniunea Scriitorilor din R.P.R., Comitetul democrat al populației ruso-ucrainiene, Centrul de difuzare a cărții. În cadrul manifestării, vor avea loc „conferințe despre însemnătatea mondială a literaturii ruse”, „lecturi de fragmente din opere literare ale autorilor ruși”, „diferite ședințe speciale și consfătuiri închinată literaturii ruse” (dintre care una la Academie), o serie de puneri în scenă etc. (cf. „România liberă”, nr. 2327, 23 martie, *Decada literaturii ruse*, Agerpres). Inaugurarea evenimentului este programată pentru 28 martie, urmând să se desfășoare concomitent în București, Orașul Stalin, Cluj, Timișoara, Craiova, Iași. În „România liberă”, nr. 2332 (29 martie) se oferă detalii despre *Deschiderea festivă a decadei literaturii ruse* (Agerpres), care a avut loc pe 28 martie în sala Studioului actorului de film „C. Nottara”; alături de conferința acad. Barbu Lăzăreanu, despre *Maxim Gorki, întemeietorul realismului socialist în literatură*, se montase și piesa *Mici burghezi* de Maxim Gorki, cu actori ai teatrului Nottara. Pe 29 martie, la sediul „Librăriei noastre” are loc deschiderea „Bazarului Decadei literaturii ruse”; cuvântul de deschidere a fost ținut de Camil Petrescu; printre participanți, și

scriitori și ideologi precum Traian Șelmaru și Mihail Novicov, M. Breslașu, Petru Dumitriu, Eusebiu Camilar. J. Popper. (cf. *România liberă*, nr. 2333, 30 martie, „Decada literaturii ruse”, știre transmisă prin Agerpres). □ Pentru 4 aprilie este programată la Academia Română o ședință festivă a Secțiunii de știința limbii, literatură și artă, cu prilejul „Decadei literaturii ruse” ; Geo Bogza și Ion Vitner țin cuvântări ditirambice asupra importanței literaturii sovietice. (cf. „România liberă”, nr. 2339, *Ședința festivă de la Academia RPR. Închinată sărbătoririi „Decadei literaturii ruse”*, p. 1, știre transmisă prin Agerpres.) Este foarte posibil ca alocuțiunea ținută de Ion Vitner la sesiunea academică să fi fost apoi publicată, cu titlul *Literatura sovietică arată popoarelor lumii drumul către fericire*, în *România liberă*, nr. 2339, 6 aprilie, „Decada literaturii ruse”, p. 2. □ În fine, pe 9 aprilie are loc, la Teatrul Municipal din București, festivitatea de încheiere a manifestației, la care participă printre alții, dintre scriitori, A. Toma, Victor Eftimiu, Mihai Beniuc (cf. „România liberă”, nr. 2341, 9 aprilie, *Festivitatea de încheiere a decadei literaturii ruse*, Agerpres. În majoritatea lor „știri transmise de Agerpres, aceste informații apar identic în „Scânteia” și „Scânteia tineretului”).

29 martie – 8 aprilie

• În mai multe numere, „Scânteia” (2310, 2311, 2312, 2317, 2318) dedică pagini întregi „Decadei literaturii ruse”, care, conform unui articol de fond din 29 martie, „reprezintă înaltul model care luminează drumul de luptă al scriitorilor noștri spre o literatură înfloritoare, națională în formă și socialistă în conținut”. □ Între manifestările aferente se numără Simpozionul „Ce am învățat de la literatura rusă și sovietică”, organizat de Uniunea Scriitorilor la data de 7 aprilie, la Ateneul R.P.R. Au vorbit Eusebiu Camilar, Veronica Porumbacu, Mihai Beniuc și Petru Dumitriu care a „subliniat că pentru generația noastră tânără de scriitori, care în perioada de formare a suferit influența spiritului burghez, posibilitatea contactului direct și larg cu literatura sovietică a însemnat salvarea de pe povârnișul pe care astăzi de prăbușește întreaga literatură burgheză”. □ Manifestările culminează cu o ședință festivă a Academiei R.P.R. Au vorbit Geo Bogza și Ion Vitner, cel de al doilea subliniind „uriașul ajutor pe care-l constituie literatura sovietică pentru poporul nostru muncitor și pentru dezvoltarea literaturii pe drumul realismului socialist” (cf. „Scânteia” din 6 aprilie). Alte manifestări: un festival literar organizat de Consiliul general A.R.L.U.S. și desfășurat pe 6 aprilie la Casa prieteniei româno-sovietice, cu participarea scriitorilor, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu și Mihai Dragomir, precum și a unor artiști, printre care Fory Etterle, Clody Berttola, Gina Patrichi; în dimineața aceleiași zile, în aceeași organizare și în același loc, Nicolae Moraru a conferențiat despre *Importanța literaturii ruse pentru pace, pentru socialism* (cf. „Scânteia” din 8 aprilie)

[FEBRUARIE- MARTIE]

• În nr. 2-3(27-28), februarie-martie 1952, al „Almanahului literar” sunt publicate articole și dosare aniversare despre Gogol și V. Hugo. Astfel, acad. Emil Petrovici publică *La o sută de ani de la moartea lui N. V. Gogol* („Poezie și proză”, p. 3-5), o evocare convențională, intens ideologizată a personalității și operei scriitorului, ultima văzută, printre altele, ca „o armă puternică împotriva dușmanilor progresului, demascând elementele parazitare, exploatare ale societății”. □ Din secțiunea dedicată lui Victor Hugo, alături de articolul lui Henry Jacquier, *Victor Hugo. 150 de ani de la nașterea sa* (p. 67-75), sunt publicate și câteva poeme ale scriitorului francez: *Harta Europei*, trad. de Ion Oarcășu; *Vânătorul negru*, trad. de Ion Brad; *Morții noștri*, trad. de Miha Dragomir; *Imnul exilaților*, trad. de Aurel Rău; *Martirele*, trad. de Petre Cita (p. 76-83). În articolul mai sus-menționat, Henry Jacquier accentuează în mod excesiv aspecte ținând de romantismul revoluționar, astfel încât Victor Hugo să devină „unul dintre cei mai eminenti reprezentanți ai tendinței «artă pentru popor»”; astfel, *Mizerabilii* ar fi o „vastă frescă realistă a societății burgheze”, „străbătută de ideea că societatea capitalistă este injustă chiar în structura ei, că legile ei sunt prea adesea criminale”. □ În cadrul rubricii „Cronica”, Dan Costa publică studiul *Vasile Alecsandri, poet al poporului*, p. 168-196. Sintagma „poet al poporului” funcționează ca un cod semantic ad-hoc pentru două zone aparent diferite, însă destul de strâns legate grila cultural-ideologică a perioadei: descoperirea „elementelor revoluționare” din opera scriitorului pașoptist și sondarea tendențioasă, uneori abuzivă, a racordării operei la creația folclorică (spre exemplu, *Pastelurile* ar rezista îndeosebi prin „legătura cu literatura populară”, deoarece „prezența acestei *optici* populare se regăsește la tot pasul în *Pasteluri*). Profilul „poetului-cetățean” se conturează prin activarea a două pârgii: pe de o parte, investiția personajului public Alecsandri, pe baza biografiei reale, în unele roluri distorsionate, pe de altă parte, recitirea tendențioasă a operei, selectând anumite creații și colorându-le ideologic prin scoatere din context sau apropiere excesivă de tematica actuală. Astfel, Alecsandri devine „agitatorul neîntrecut al revoluției de la 1848 și al Unirii [...]” sau numai „omul de acțiune cu idei înaintate, atașat cauzei poporului”, cu o activitate „conspirativă pe plan politic”. Din opera lui Alecsandri este recuperată doar poezia patriotică, din *Ostașii noștri*, și creații marginale din dramaturgia sa, precum *Iorgu de la Sadagura*, prezentat drept „o critică ascuțită a cosmopolitismului clasei boierești, a disprețului ciocoiesc față de limba și tradițiile sănătoase ale poporului nostru”. Redăm un citat prin care creația poetică a lui Alecsandri este trunchiată prin selectarea și îngroșarea zonei „poezie patriotică”: „O astfel de poezie ca aceea consacrată de Alecsandri măreței cauze pentru care lupta poporul român este *politică* în cel mai nobil înțeles al cuvântului: o poezie de idei, pusă în slujba poporului, comunicând într-o formă adânc populară aspirațiile acestuia. Alecsandri și-a câștigat merite nepieritoare

ca agitator de mase, ca poet-cetățean. Poezia sa a educat în spiritul patriotismului generații întregi de cititori și a indicat scriitorilor calea de urmat în folosirea talentului lor. Multe dintre versurile poetului trăiesc și azi, încălzite de focul lăuntric al pasiunii și al dragostei de țară. Prin *lirica sa patriotică* poetul înalță pe o treaptă superioară (față de stadiul *Doinelor*), neatinsă până atunci de niciun alt poet român, rodul muncii sale de faur al limbii poetice, de inovator pe tărâmul formei naționale în poezia românească, ca urmare a valorificării și mai adâncite a folclorului nostru. Poezii cum sunt: *Adio Moldovei, Întoarcerea în țară, Păsărica mării, Moldova în 1857, Hora Unirii, N. Bălcescu murind, Hora Griviței* și altele reprezintă o nouă *sinteză superioară* realizată de Alecsandri prin exprimarea unui conținut progresist – în cazul de față, deosebit de ascuțit politic și de operativ – într-o formă națională, cu adâncă rezonanță în mase”. □ În cadrul rubricii „Carnet sovietic” figurează articolul Mariettei Șaghinian, *Despre critică și autocritică în munca literară* (p. 205-209, reprodus din „Literaturnaia Gazeta”, nr. 6, ianuarie 1952), intervenție prilejuită de apariția, în nr. 21 al revistei „Bolșevic”, a studiului lui Jdanov *Despre critică și autocritică în munca științifică, Bolșevic*. Întrucât noțiunea de „autocritică” este una dintre cele mai importante ale epocii, redăm în continuare două pasaje din textul publicistei sovietice, în care aceasta decodează semantic conceptul și în care prezintă consecințele ignorării sale: „Cititorul, împreună cu autorul, străbate etapele acestui proces. El vede cum, o dată cu nașterea Partidului bolșevic, s-a născut într-însul și autocritica; vede cum autocritica, prin dezvăluirea slăbiciunilor, prin înlăturarea lor, a dus și duce la consolidarea vieții noi; cum autocritica intră ca lege în teoria cunoașterii și în filosofia noastră, ajutându-ne să rezolvăm problema legăturii adevărului absolut cu suma acumulată de adevăruri istorice relative; cum luptă ea pentru mlădițele noului împotriva vechiului care și-a trăit traiul și cum prin aceasta realizează în mod practic celebra teză a lui Marx privitoare la faptul că filosofii anteriori s-au limitat la explicarea lumii, pe când problema de bază este de a o schimba; cum ea ne ajută să vedem în mod complex și în întregime fenomenul, deoarece, criticând un aspect al acestuia, ea se întemeiază pe cunoașterea tuturor celorlalte laturi ale sale; cum, în sfârșit, ea este totdeauna constructivă – deoarece criticând și scoțând la iveală lipsurile m n-o face «în mod gratuit» – așadar, critică de dragul criticii, ci afirmă ceea ce este pozitiv, ducând lupta împotriva lipsurilor”; „Alături de scriitorii care știu să țină seama de observațiile critice, socotindu-le ca un ajutor necesar, prietenesc, cu totul firesc în orânduirea noastră, apar aproape «medievali» și, în orice caz, învechiți, acei scriitori ce rămân izolați, despre care se spune că «nu recunosc critica» și la care e cu neputință «să ajungi». Câțiva ani numai – și în realitatea măreață a comunismului va fi demascată și această teamă de critică, sau repulsia față de munca de revizuire și îmbunătățire a cărții sau convingerea arogantă despre propria-ți infailibilitate. Ele vor fi socotite ca mărturii ale

înapoierei profesionale, ca lenevie și lipsă de dragoste față de muncă, față de acea muncă binefăcătoare de care Pușkin se despărțea așa de greu după terminarea operelor sale”. □ Deosebit de interesantă pentru radiografierea peisajului publicistic și ideologic al perioadei, dar și pentru poziționarea specială a revistei „Almanahul literar” este notița lui G. B., ***Spre o profundă, creatoare legătură cu viața – Pe marginea dezbaterii la doi ani de apariție a „Almanahului literar”*** („Note și comentarii”, p. 210-223). Așa cum se deduce și din titlu, intervenția este prilejuită de dezbaterile organizate de Uniunea Scriitorilor, filiala Cluj, în 16 martie 1952, pentru a face bilanțul publicației cu prilejul a doi ani de apariție a revistei. Un punct central pe ordinea de zi fusese citirea raportului pe anul 1951 de către George Munteanu. Acesta, după ce se referă la „lipsurile mai importante – mai ales cele din domeniul poeziei – pe care revista nu a reușit încă să le înlăture”, schițează și câteva dintre direcțiile de dezvoltare ale revistei, în consonanță cu ideologia epocii: „1. Dezvoltarea cadrelor, în majoritate tinere, cu care a pornit revista la drum în primul ei an de apariție și atragerea în muncă a unor noi colaboratori; 2. Lărgirea apreciabilă a preocupărilor tematice ale revistei, indiciu sigur al participării ei tot mai active la munca și lupta poporului muncitor; 3. Lichidarea unor abateri primejdioase de la realism, cum erau individualismul și intimismul, și unele victorii, parțiale, repurtate împotriva schematismului proletcultist și idilismului”. Semnificativ este mai ales cel de-al treilea punct, pentru că vizează o mai veche imputare făcută revistei, reluată, așa cum se va vedea, și în cursul anilor următori. Notița lui G.B. oferă, sub acest aspect, informații prețioase asupra diferitelor confruntări dintre forurile superioare și reprezentanții publicației: plenara Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din martie 1951, urmată de racordarea revistei la temele zilei, prin nr. 6-7/ 1951, care ar fi constituit un „moment de cotitură”. Reluăm succint istoricul confruntărilor, așa cum reiese din articolul lui G.B. Aplecarea „intimistă” a versurilor apărute în „Almanahul literar” ar fi fost sesizată încă de la Conferința pe țară a scriitorilor, organizată de Uniunea Scriitorilor în 1950; revista s-ar fi pliat obiecțiilor, culegând unele laude la Plenara din februarie 1951 a aceluiași for, pentru a fi din nou admonestată (paradoxul fiind o componentă importantă a implementării ideologicului în practica editorială) la plenara din martie 1951 a Filialei Cluj. G. B. insistă asupra acestui ultim moment, referindu-se la raportul prezentat cu acest prilej de Geo Dumitrescu, pe atunci redactor-șef al publicației, ca și la directivele trasate de Traian Șelmaru. Reproducem, în acest sens, două fragmente din comentariul lui G.B.: „Unul dintre rapoartele prezentate la plenară – al tovarășului Geo Dumitrescu – a arătat că schematismul proletcultist, care fusese demascat în Plenara din februarie 1951 a Uniunii Scriitorilor drept o primejdie care amenința creația multor poeți ai noștri, mai ales a tinerilor, lua în poezia clujană forme mai ascunse, dar tot așa de păgubitoare, fiind dublat și de o abatere specifică poeziei clujene: individualismul”. Iată și câteva dintre sarcii-

nile trasate, cu același prilej, de Traian Șelmaru: „redacția trebuie să-și înscrie printre preocupările ei permanente dezbaterile colective ale marilor probleme de creație, dezbateri purtate în spirit critic și autocritic, în modul cel mai principal”, „consfătuiri cu cititorii”, „organizarea unui studiu de marxism-leninism în cadrul redacției, care va contribui în chip hotărâtor la justa orientare a scriitorilor”. Redacția s-ar fi conformat obiecțiilor, dovadă numărul 6-7(iunie-iulie), din 1951, în care apar o serie de poeme inspirate din „realitățile” epocii, precum A. E. Baconsky, *Copiii din Valea Arieșului*; Ion Brad, *Seceriș*; Aurel Rău, *Drumul minerilor*; Victor Felea, *Tânărul miner*; Aurel Gurghianu, *Întâmplarea cu Sodomia și găinile* etc; alături de lucrări de proză care dovedesc „popularizarea realizărilor îndeplinite de regimul nostru de democrație populară în țara Moșilor”, prezentând astfel „specificul regiunii noastre”. G.B. mai oferă și alte detalii: una dintre cauzele principale ale „schimbării la față” a publicației ar fi fost și apariția articolului despre poezia Mariei Banuș, intitulat *Când poetul se depărtează de viață* (vezi „Scânteia” din 17 iunie 1951) „care demonstrează în mod practic unde pot ajunge acei poeți care se îndeletnicesc cu «scormonirea steapă a propriului 'eu', a unui 'eu' izolat de viața intensă, plină de avânt creator a semenilor »” și a poemelor *Cântec pentru tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej* de Mihai Beniuc sau *Minerii din Maramureș* de Dan Deșliu. Mai ales aceste apariții ar fi dus „la lichidarea individualismului și a intimismului, prin crearea unor lucrări pe teme inspirate de lupta celor ce muncesc pentru pace și socialism ori de luptele pentru libertate duse în trecut de poporul nostru”). Tot cu prilejul plenarei din martie 1951 a Filialei Cluj, s-ar mai fi luat și o serie de alte hotărâri cu privire la politica editorială a „Almanahului literar”: inspirația din „problemele și aspectele esențiale ale vieții noastre – problema națională, activitatea din marile uzine socialiste, de pe șantiere”, popularizarea literaturii ruse și sovietice prin traduceri și crearea unei noi rubrici, „Carnetul sovietic”, dezvoltarea sectorului de critică și „documentarea permanentă” ca metodă de creație. □ În același număr al revistei apare și un fragment din scrierea lui Nagy István, *La cea mai înaltă tensiune* (cu precizarea „Din romanul cu același titlu, care va apărea în curând la Editura de Stat”, p. 32-66), alături de nuvela lui Mircea Zăciu, *Întâmplări din casa cu plopi* (p. 84-146).

- În nr. 1 al revistei „Iașul nou”, an. IV, martie 1952, apar traduceri din N. V. Gogol – *Însurătoarea* (Anda Fulga și Const. Ciopraga) și Victor Hugo – *Harta Europei* (Al. Andrițoiu). □ Aurel Covaci semnează *Arta și poporul*. □ Nicolae Labiș publică poezia „Cântec despre două cântărețe”, a cărei tematică merge pe linia compunerilor vremii: lupta săracului și ura acestuia pentru exploatatori, glorificarea comunismului. □ În același număr, cu ocazia centenarului Caragiale, apar articolele: *Idelle despre artă ale lui Caragiale și actualitatea lor* (Al. Dima), *Arta epistolară a lui Caragiale* (Const. Ciopraga), *Caragiale peste hotare* (Val Panaitescu), *Caragiale, om de teatru* (N. Barbu)

și *Caragiale, artist al pamfletului* (D. Costea). Este publicată și conferința de deschidere a „Săptămânii Caragiale” de la Iași, susținută de Jean Livescu, redactată în spiritul vremii: „Marea valoare a operei lui Caragiale ca demascare necruțătoare a coaliției burghezo-moșierești, forța distrugătoare a ei, importanța ei pentru noi, o putem înțelege numai dacă avem mereu trează în minte organizarea odioasă, de jaf și asuprire, a regimului burghezo-moșieresc”. Numit antemergător al revoluției sociale, Caragiale este lăudat pentru vigilența sa, considerându-se că autorul „și-a îndreptat ascuțișul armei sale de luptă, a ironiei și satirei neîndurătoare, împotriva tuturor aspectelor sociale, politice și ideologice ale regimului burghezo-moșieresc”. Vorbind despre broșura 1907. *Din primăvară până-n toamnă* și anumite piese de teatru, autorul articolului afirmă că scrierile marelui clasic, falsificate în trecut, au ajuns să fie populare și apreciate la adevărata lor valoare.

- Două materiale dedicate lui Gogol deschid numărul din martie al revistei „Viața Românească”: o traducere a articolului lui N. A. Necrasov, *La moartea lui Nicolai Gogol*, realizată de Eugen Jebeleanu, și o contribuție autohtonă a lui Eugen Campus, care semnează textul *Caracterul patriotic al operei lui N. V. Gogol*. □ La rubrica „Luptăm pentru pace” semnează Nicolae Tăutu (*Stânca de pe Tatra*), Victor Tulbure (*Fata din Vietnam*) și străinii Marki Zoltan (*știți voi...*, în traducerea lui Virgil Teodorescu), Margareta Aligher (*Fericirea*, traducere de Veronica Porumbacu), Nazim Hikmet (*Pierre Lotti*, traducere de E. Pietraru), Li-Ghe-Bin (*Întoarcerea fiului*, în românește de Demostene Botez). □ Mai publică versuri Ștefan Iureș și Doina Ciurea, piesa în trei acte *Oameni de azi* este semnată de Lucia Demetrius, iar Dumitru Mircea publică partea a doua a romanului *Pâine albă*. □ Rubrica „Oamenii și faptele zilelor noastre” este ilustrată de Alecu Ivan Ghilia cu textul *Șantierul luminii*. Tot aici, Ion Brad publică *S-au întors cocoarele*. □ La rubrica „Orientări” este publicată Rezoluția Plenarei lărgite a Comitetului Uniunii Compozitorilor din 4-5 februarie 1952, *Despre dezvoltarea muzicii în R.P.R.* și este preluat din presa sovietică articolul *Despre principalele trăsături ale realismului socialist*, de A. Miasnicov. □ Dumitru Micu, Geo Bogza, Mihai Gafița și Al. Oprea susțin rubrica „Teorie și critică”, punându-și semnătura sub următoarele texte: *Marele adevăr al veacului nostru*, *Scenariul literar, baza ideologică și artistică a filmului*, *Mai multă grijă pentru colecțiile literare de mare tiraj*, respectiv *Despre revista „Călăuza Bibliotecarului”*. □ Pe lângă Aurel Martin și Victor Vântu, la rubrica de „Recenzii” apare și Ștefan Bănulescu.

- „Tânărul scriitor” (nr. 3-5, ianuarie-martie 1952) își păstrează caracterul de publicație educativ-utilitară, „de circuit închis”, având drept scop supravegherea și îndrumarea activității cenaclurilor și cercurilor literare, respectiv „descoperirea” unor talente, formarea și promovarea tinerilor posibili scriitori în devenire, orientarea încercărilor lor literare conform politicii oficiale în materie. În sumar figurează texte precum: *Câteva din învățămintele operei lui*

Caragiale, de Mihai Gafița, *Opera unui înflăcărat apărător al poporului* (este vorba de Gogol), de Teodor Vârgolici, *Mister Rabbit și Victor Hugo*, de N. Razgovorob (este vorba de un articol polemic, pamfletar și satiric, vizând atitudinea sistemului de învățământ american față de valorile clasice ale culturii umaniste, reprodus, după cum se menționează, din „Literaturnaia Gazeta“ nr. 21, februarie 1952), *Între imitație și creație*, de Veronica Porumbacu (sfaturi concrete destinate tinerilor postulanți la activitatea literară), *O mai mare atenție studiului gramaticii și al vocabularului*, de Ion Coteanu, *Cum se scriu versurile*, de Vladimir Maiakovski. □ Sunt publicate poezii precum: *Așa a spus Stalin*, de Seli Abramovici (membră a unui cenaclu pentru tineret), *Rădăcina*, de Paul Diaconescu (student la Școala de literatură „M. Eminescu“), *Ioana – mașinista*, de Al. Lazăr (zugrav, cenaclul „D. Th. Neculuță“), *Nușa*, de Petre Dragu (elev al școlii de literatură și critică literară „M. Eminescu“), precum și schița *Întrecerea*, de Niculaie Gheorghiu. □ Alte texte din sumar: *Folclorul, nesecat izvor de învățăminte pentru scriitori*, de Ion Manole (articol în care, între altele, se afirmă: „Literatura noastră de azi și-a însușit multe învățăminte din folclor. Ea are însă încă de învățat sub aspectul compoziției, al realizării conflictelor dramatice și al tensiunii emotive, prin pregătirea treptată a momentelor hotărâtoare. Există încă părerea că imitarea versului popular este lesnicioasă. Ea dovedește însă o greșită înțelegere a formei populare. Versul popular se caracterizează nu printr-o facilă înșiruire de cuvinte cu ritm și rimă ușor de obținut, ci printr-o conciziune uimitoare în exprimarea unor idei înalte și a unor sentimente de cea mai subtilă nuanțare“), și *Să cunoaștem bine adevărul vieții, pentru a putea să scriem despre viață*, de Dumitru Micu. Consistentă este secțiunea „Din activitatea cenaclurilor“, cu relatări, observații și recomandări concrete, vizând activitatea cenaclurilor ori cercurilor literare care funcționau la nivelul unor unități industriale sau agricole, unor instituții de învățământ, unor mici localități etc. Sunt publicate, între altele, texte precum: *Despre concursurile literare*, de V. Plugaru, *Cenaclul Tineretului din Capitală*, de Dan Barbu, *Cenaclul literar de pe lângă Casa Centrală [a] M.[finisterului] A.[facilor] I. [interne] din București*, de Aneta Argint, *Ziarele din uzine și cercurile literare*, semnat A. A. etc. Un text relativ amplu – *Despre planul de muncă al cenaclului „Minerul“ din Petroșani* – analizează un „plan de muncă“, recomandându-l explicit drept model posibil și pentru alte cenacluri, cu observația că nu trebuie copiat mecanic, ci utilizat ca prototip adaptabil la realitățile concrete din fiecare cenaclu; „obiectivele“ incluse în „planul de muncă“ recomandat ca model erau: „Stimularea creației literare, lărgirea activității cenaclului, ridicarea nivelului ideologic al membrilor cenaclului, atragerea de noi membri în cenaclu“, iar „punctele“ care structurau „planul de muncă“ erau: „Măsuri organizatorice; Evidența creației; Învățământul de cenaclu; Corespondența pentru «Tânărul scriitor»; alte sarcini“. La rubrica „Întrebări și răspunsuri“, întrebarea este adresată de Iorgu

Sima, muncitor, membru al cercului literar de la fabrica de confecții „Gh. Gheorghiu-Dej“ din capitală („Tovarășe redactor, cu multă bucurie am primit apariția revistei «Tânărul Scriitor», menită să umple un gol în viața cenaclurilor și cercurilor literare. Materialul cuprins în coloanele ei ne dă un prețios ajutor în munca noastră de creație și organizare. [...] Fiindcă mă număr și eu printre acești ucenici [ai scrisului – n.n.], v-aș ruga să-mi răspundeți, într-un număr viitor, la o problemă care mă frământă de mai mult timp. Este vorba de imaginea artistică și figura de stil. Cu alte cuvinte, vreau să știu ce este imaginea artistică, figura de stil, care este deosebirea dintre ele și care este rostul lor ?“), iar răspunsul este semnat de Adrian Rogoz („[...] Ce este imaginea artistică și ce sunt figurile de stil ? Care este relația dintre ele ? Imaginea artistică este o formă deosebită, specifică, de oglindire artistică. Imaginea artistică este o formă deosebită, specifică, de oglindire artistică. După cum spune estetica marxist-leninistă: «Specificul imaginii artistice, ca reflectare subiectivă a lumii obiective, constă în aceea că imaginea îmbină caracterul nemijlocit al contemplării vii și forța ei cu generalitatea gândirii abstracte.» (A. I. Sobolev, *Teoria leninistă a reflectării și arta*, Ed. P.M.R., 1948, pag. 22-23). În rândurile de mai sus, Sobolev definește caracteristicile imaginii artistice, a cărei menire este să înfățișeze unitatea dintre particular și general. Arta nu poate trăi fără redarea adâncă a acelor fapte particulare în care se reflectă ceea ce este mai important în viață. Dar pentru a oglindi adânc particularul, scriitorul folosește deseori așa numitele figuri de stil. Ce sunt figurile de stil? Au ele vreo legătură cu gândirea pe care o exprimă artistul prin imagini? Da. Figurile de stil nu sunt niște simple podoabe ale imaginii, ci reprezintă elemente organice ale ei, ale gândirii artistice. Datorită figurilor de stil, scriitorul izbuteste să plasticizeze, să concretizeze, să redea mai adânc viața. La baza formării figurilor de stil se află, într-un fel sau altul, o analogie mai mult sau mai puțin vădită. Prin asemuirea pe care o descoperă, artistul accentuează, întregeste sau îmbogățește însușirile lucrului sau ale fenomenului redat“. În continuare, autorul „răspunsului“ menționează și explică succint dar precis, cu recurs la exemple concrete, diferite figuri de stil : epitetul, comparația, gradația („o succesiune de epitete sau verbe cu ajutorul căroră o imagine este intensificată până la un punct culminant“), metafora, personificarea, antiteza și hiperbola. În același număr al revistei „Tânărul scriitor“ se poate citi o relatare, semnată de Ion Velicu, despre activitatea din *Seminarul de creație (secția proză) de la Școala de literatură și critică literară „Mihail [sic] !] Eminescu“*: „[...] În primele seminarii de creație, aprecierile studenților asupra lucrărilor tovarășilor lor se limitau cel mai adesea la generalități, sau chiar numai la aprecieri impresioniste, subiective: studenții se rătăceau printre amănunte nesemnificative, neobservând pădurea din cauza copacilor, sau, pur și simplu, dădeau autorului rețete. După mai bine de cinci luni de școală, nivelul seminariilor de creație s-a ridicat mult. Însușindu-și principiile teoriei

literaturii, studenții caută să le aplice analizând lucrările tovarășilor lor. [...] Concludent în această privință a fost seminarul de creație secția proză din ziua de 23 februarie. A fost citită nuvela tov. Vasile Apreotesii, intitulată *Adevăratul prieten*. Tema, după cum arată și titlul, este prietenia. Eroii principali sunt doi învățători, tineri utemiști, de 19 ani, buni prieteni. Ei sunt frunțași în muncă. Tudor este mai matur – oarecum – mai liniștit, mai prevăzător și mai blajin. Andrei este mai sprintar, neastâmpărat, animat de o voioșie copilărească, dezordonat și cam nebunatic, dar simpatic prezentat în primul episod. Caracterele lor diferite indică pe primul ca pe un fel de protector părintesc pentru cel de-al doilea: are grijă de mâncare, de lucrurile lui, îl răsfață etc. În plus, Andrei este primul în întrecerea dintre învățătorii școlii. Acțiunea se petrece la sat. Tudor este corespondent al ziarului local, dar încă n-a trimis nici o corespondență. Sosește trimisul ziarului local – Petre Vasile – care îl determină pe Tudor ca în sfârșit să scrie despre reușita unei experiențe de la ferma de Stat din comună. Andrei prinde și el poftă să scrie și, devenind invidios pe Tudor, îi falsifică acestuia o corespondență. Pentru aceasta, organizația U.T.M. îi ia dreptul de a mai trimite corespondențe ziarelor (?!). Lovit de această hotărâre, Andrei se îmbată în restaurantul gării (!), unde un dușman de clasă – fost administrator al fermei regale – încearcă să-l recruteze într-o organizație de spionaj. Natural, Andrei îl demască pe spion, acesta provoacă bătaie, este chemată miliția, spionul dispăre. Urmează frământarea de unul singur a lui Andrei, iar până la urmă recunoașterea că Tudor, care i-a făcut o aspră critică în adunarea organizației U.T.M., este un adevărat prieten. După citirea nuvelei au urmat discuții la care au luat parte mai mulți tovarăși. Mai întâi s-a pus chestiunea: Ce anume a urmărit să prezinte autorul? Care este baza tematico-ideologică a lucrării? Aici autorul a făcut prima greșală, din care au decurs toate celelalte, după cum au arătat tov. Remus Luca și Bercovici Izrael. Autorul și-a propus să ne înfățișeze «adevărata prietenie» (cel puțin așa reiese din titlu), folosind drept subiect prietenia dintre doi utemiști. Dar tema lucrării a fost împinsă pe al doilea plan de cea a corespondențelor. Andrei se zbate din toate puterile să devină corespondent. În sine, faptul că se împletească două probleme nu este o greșală. Important este ca acestea să se împletească logic, real. În nuvela în discuție, din păcate, nu se întâmplă astfel. Aceasta din cauză că autorul nu cunoaște problema corespondențelor. Scriitorul ne spune că Andrei, cel mai bun învățător, vrea să devină corespondent ca să câștige bani mulți. Un astfel de corespondent – și mai ales învățător frunțaș – chiar dacă există, nu este semnificativ. Însăși prietenia dintre Tudor și Andrei nu este tipică. Un utemist nu răsfață pe prietenul său, ci îl ajută prin critică să-și îndrepte greșelile. O grosolană confuzie este afirmația care se face în nuvelă că organizația U. T. M. n-o putea lua. Acțiunea pornește din dorința de bani a unui corespondent, ceea ce desigur nu corespunde realității. [...] Profund greșit este înfățișat dușmanul de clasă, care apare ca un individ neîndemânat:

el se demască de la primele vorbe («Te fac eu corespondent mondial la "Vocea Americii") față de un om pe care nici nu-l cunoaște. În concluzie, tovarășul Petre Luscalov, asistent al catedrei de Teoria Literaturii, a arătat că originea greșelilor din această nuvelă este necunoașterea vieții, fapt ce reiese limpede și din cele amintit mai sus cât și din alte amănunte mărunte. [...] Aceste confuzii au dus la o compoziție confuză, la o acțiune dezlănătă, la personaje schematice, lipsite de viață, au dus la contradicția logică între cele afirmate de autor despre personajele sale și faptele lor. Autorul a încercat să îndrepte lucrurile printr-o falsă umanizare. Andrei își aruncă ciorapii în cuier. Tudor ca să scape de pernele aruncate de Andrei se ascunde sub pat, iar de acolo aruncă cu un pantof. Pe urmă se împacă și mănâncă cartofi prăjiți. Nimic din toate acestea nu sunt cerute de acțiune și de caracterizarea personajelor. Stilul cursiv cu fraze destul de bine compuse nu a putut salva o nuvelă greșit gândită. Aceasta a fost concluzia seminarului nostru de creație“.

APRILIE

5 aprilie

- Un fragment din romanul scriitorului sovietic Orest Malțev, *Tragedia iugoslavă* („una din marile opere literare cărora li s-a decernat de curând Premiul Stalin pentru literatură pe anul 1951”), apare în ziarul „Scânteia”, însoțit de o prezentare din care extragem: „Romanul cuprinde o adâncă și necruțătoare demascare a titoiștilor, arătând activitatea ticăloasă desfășurată de acești vechi simbriași ai oficiilor de spionaj imperialiste, în anii celui de al doilea război mondial [...]. Spre a înșela poporul, Tito și clica sa se declarau prieteni ai Uniunii Sovietice și luptători pentru libertatea Iugoslaviei”.

6 aprilie

- Un articol ocazional, prilejuit de sărbătorirea *Decadei literaturii ruse*, publică și romancierul Cezar Petrescu, în „Scânteia tineretului“ din 6 aprilie: textul nu se distinge prin originalitate ori prin lipsă de conformism față cu exigențele oficiale ale epocii, ci ilustrează, desigur cu iscusință, toate „punctele“ cerute de conjunctură, inclusiv instrumentalizarea literaturii ruse și sovietice pentru înfăptuirea obiectivelor social-politice ale perioadei respective („[...] omul nou, luptătorul pentru o lume nouă, socialistă, umanismul revoluționar, romantismul uriașelor, cutezătoarelor visuri de transformare a societății, a lumii și a naturii, îmbinat cu realismul cel mai lucid – iată forța noii literaturi sovietice.[...] Închizi romanul unui scriitor ridicat în slăvi de criticii apusului. Ce-ți rămâne în afară de gustul cenușii de pe buze? Care este sensul vieții? Care e frumusețea? [...] O asemenea literatură pustiitoare nu este o faptă rea, o crimă ? Literatura decadentă a lumii capitaliste, intrată în descompunere, nu săvârșește altceva, de un veac încoace, în Apusul cu temeliiile

putrede. E o literatură care apune lamentabil. O lume intonându-și singură marșul funebru. Pe când, prin contrast, literatura tânără și viguroasă a realismului socialist, literatura de avangardă sovietică, aduce pretutindeni un suflu nou, primăvăratec, optimist. “).

- În „România liberă” este publicat, cu titlul *Județul lui Alexandru Mezinul – Ospăț de plecare*, un fragment din viitorul roman *Nicoară Potcoavă* (subintitulat în periodic „Povestire istorică”), în curs de apariție la Editura Tineretului.
- „Scânteia” reproduce o știre Agerpres care informează despre ***Ședința festivă de la Academia R.P.R. închinată sărbătoririi „Decadei literaturii ruse”***, care avusese loc cu două zile înainte, la 4 aprilie). Geo Bogza a vorbit despre ***Însemnătatea mondială a literaturii ruse***.

15 aprilie

- La 15 aprilie, în „Contemporanul”, nr. 15, este publicat, în traducere, un amplu articol cu titlul ***Să lichidăm rămânerea în urmă a dramaturgiei***, preluat din ziarul sovietic „Pravda” (ediția din 2 aprilie 1952). Textul dă seama despre o dezbatere ce avusese loc în presa culturală sovietică pe tema insuficiențelor – față de exigențele politicii oficialității comuniste – noii dramaturgii, analizează concret diferite (presupuse) lipsuri depistate în diferite piese ale diferitor autori – se observă că multe opere ale „realismului socialist”, bineînțeles că orientate „corect” sub raportul conformității politice și tematice, păcătuiesc prin simplismul realizării propriu-zis dramaturgice, neconvingătoare – și trasează obiectivele precise în materie și căile de urmat; este publicat, evident, pentru ca, prin concluziile și prescripțiile sale, să servească drept model și îndreptar și pentru dramaturgia românească: „În ciuda adevărului vieții, eroul pozitiv apare foarte des într-o serie de opere ca un om limitat, unilateral. Eroilor din piesele actuale le lipsește orizontul larg, adică tocmai caracteristica omului sovietic înaintat. Trebuie să subliniem că reprezentarea unilaterală a eroilor, numai în activitatea lor în producție – este rezultatul unei înțelegeri false a realismului socialist. Realismul socialist impune reprezentarea artistică multilaterală și profundă a vieții, în întreaga ei complexitate, și în primul rând, înfățișarea vieții spirituale. Reprezentarea unilaterală a vieții omului, ignorarea traiului său și a culturii sale, dezvăluie cunoașterea superficială a vieții de către artist. A prezenta tehnica, a povesti despre întrecere, o poți face pe baza unor date, strânse în cabinetul directorului, după câteva vizite în atelierul sau colhozul respectiv. Dar pentru a zugrăvi veridic traiul, cultura, năzuințele sufletești și interesele omului sovietic, scriitorul trebuie să facă mult mai mult: trebuie să studieze temeinic viața muncitorilor și țăranilor.[...] Numai caracterele vii, adevărate, îl pot captiva pe spectator, pot să-i insuflă ideea piesei. Dar câte piese nu apar încă pe scenă, în care sub aparența omului sovietic înaintat, acționează oameni

lipsiți de individualitate, șterși, lipsiți de inteligență, de talent, de inspirație, de caractere vii și memorabile.[...]“.

□ Cronica literară din același număr al „Contemporanului“, semnată de S. Damian și purtând titlul ***Un roman valoros al unui tânăr scriitor***, vizează romanul *Pâine albă*, al lui Dumitru Mircea, una dintre operele cele mai reprezentative pentru „realismul socialist“ preconizat și practicat în epocă. Cronica e preponderent elogioasă, urmărind desigur, cu precădere, aspectele socio-politice și așa-zicând educativ-propagandistice ale cărții comentate („Romanul *Pâine albă* este astfel o frescă a vieții satului în perioada luptei pentru transformarea socialistă a agriculturii. Problemele morale din viața diferitelor categorii sociale, apariția germenilor noului în cele mai diverse și mărunte aspecte, se reliefează convingător în vasta frescă a vieții satului“) iar evaluarea concluzivă este, în pofida „lipsurilor“ semnalate în prezentarea analitică a romanului, favorabilă: „*Pâine albă* constituie un important succes și un pas înainte în dezvoltarea artistică a lui Dumitru Mircea. Totuși, lucrarea are unele lipsuri, cărora autorul ar trebui să le acorde o atenție mai serioasă. [...] Romanul «*Pâine albă*» – cu toate aceste lipsuri – este un roman scris cu pasiune și talent, care însuflă patos și optimism, cheamă la luptă pentru cucerirea de noi înălțimi, este o realizare valoroasă.“.

- Numărul din această zi al „României libere” este dedicat tematic aniversării a cinci secole de la nașterea lui Leonardo da Vinci. Astfel, la p. 4 (frontispiciu „Leonardo da Vinci. 1452-1952”) sunt publicate următoarele articole și comunicate de presă: Val Munteanu, ***Artistul revoluționar; Academia R.P.R. a sărbătorit împlinirea a 500 de ani de la nașterea lui Leonardo da Vinci*** (comunicat Agerpres); ***Conferințe despre viața și opera marelui artist*** (Agerpres; comunicările sunt ținute de doi arhitecți).

24 aprilie

- „Scânteia tineretului” publică un fragment din piesa *Lupii*, de Radu Boureanu, „inspirată din clocotul luptei pe care o duce poporul nostru muncitor pentru construirea socialismului, înfrângând uneltirile dușmanilor păcii și socialismului”. Pe fondul relațiilor politice conflictuale cu Iugoslavia, piesa lui Radu Boureanu demască „lupii titoiști” și acțiunile de spionaj desfășurate de ei pe teritoriul României”.

25 aprilie

- Mai vechile măsuri luate pentru implementarea conceptului „artă pentru mase”, asezonate cu recentele aniversări și centenare, sunt inventariate de I. Chișinevschi, secretar al C.C. al Partidului Muncitoresc Român, în nr. 17 al revistei „Pentru pace trainică, pentru democrație populară”, într-un articol propagandistic, intitulat ***Comorile culturii devin un bun al maselor populare***: este vorba de reducerea analfabetismului; orientarea învățământului „pe linia

trainică a științei marxist-leniniste”; progresele din diferite domenii artistice, de la literatură la muzică; instituirea ideii de cultură a minorităților naționale; valorificarea moștenirii culturale prin centenarele Eminescu și Caragiale; centenarul Gogol, manifestarea „Decada literaturii ruse”; dar și demascarea „culturii imperialiste, care este pusă în slujba imperialiștilor americano-englezi” și sancționarea titoismului. (Conform procedurii epocii, articolul va fi reprodus și în alte publicații, printre care „România liberă” și „Scânteia”).

• În „Scânteia tineretului” apare reportajul *Pentru tinerii poeți și artiști sârbi din Timișoara*, semnat de Liviu Tamna, text propagandistic omagiind politica P.M.R. față de „naționalitățile conlocuitoare”. Reportajul prezintă câțiva țărani colectivști, cu destine sociale devenite prototip în epocă – săraci, exploatați înainte, dar ridicați la o viață nouă în „anii democrației populare”, – și deveniți poeți pe temele cunoscute ale epocii. □ În același număr apare, fără semnătură, o prezentare a *Colecției Tineretului Sătesc*, numărul pe februarie, editată de Editura Tineretului. Colecția conține poezii și schițe amatoristice, vorbind despre „marele Stalin”, despre „exploatații hidoși”, despre „munca pașnică și constructivă”.

27 aprilie

• „Scânteia” anunță, printr-un comunicat al Agerpres, organizarea unui concurs literar pentru tineret: „Pentru a stimula creația literară a tineretului, «Tânărul scriitor» (revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.) organizează un concurs literar pe tema: «Oameni de azi – constructori ai vieții noi». Se primesc lucrări scurte în orice limbă și în orice gen (poezii, nuvele, schițe, portrete literare, reportaje literare, scenete, satiră și umor, scenarii de film documentar și artistic de scurt metraj, lucrări pentru copii etc.). Concursul se încheie la 1 iulie 1952. Lucrările se vor trimite pe adresa revistei «Tânărul scriitor», București, B-dul Ana Ipătescu nr. 15 [...]. Se vor acorda următoarele premii, decernate de către un juriu care va fi alcătuit de secretariatul Uniunii Scriitorilor: 3 premii I a 2 500 lei; 6 premii II a 1 500 lei; 9 premii III a 750 lei; 11 mențiuni I a 500 lei; 10 mențiuni II a 300 lei; 10 mențiuni III a 200 lei. Se vor mai acorda mențiuni în abonamente pe timp de un an la revistele literare, De asemenea, tinerii premiați și menționați vor fi recomandați pentru examenul de admitere la Școala de Literatură și Critică Literară «Mihail [sic !] Eminescu». Rezultatele concursului se vor comunica la 15 august 1952 “.

30 aprilie

• Cu ocazia apropiatei zile de 1 mai, în „România liberă”, Geo Bogza publică articolul *Marile construcții ale socialismului*: printre acestea se numără Casa Scânteii, „care reprezintă o revoluție de ceea ce erau tipografiile în trecut”; Canalul, „lucrare de proporții gigantice, al cărui gând numai părea o îndrăzneală nemaipomenită”; diferitele lucrări de electrificare.

[APRILIE]

- Primele două texte reproduse în „Viața Românească” din luna aprilie sunt pur politice: *Răspunsul tovarășului Stalin la întrebările puse de un grup de redactori ai unor ziare americane* și *Cuvântarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul învățătorilor din R.P.R.* □ Mihail Sadoveanu începe să publice cu acest număr romanul Nicoară Potcoavă. □ Devenită permanentă, rubrica „Luptăm pentru pace” cuprinde versuri de Eugen Jebeleanu (*Războiul bacteriologic și Beloiannis*), Miha Dragomir (*Ochii*), Suzana Delciu (*Pentru Van-Cuni*), Platon Voronco (*Glasul mâniei* – în românește de Al. Philippide) și Semen Guzdenco (*Catiușa* – în traducerea lui Mihail Andrei). □ Un *Reportaj din China nouă* publică Traian Șelmaru la rubrica „Oamenii și faptele zilelor noastre”. □ Rubrica „Orientări” oferă un singur articol, preluat din numărul 12/1951 al revistei sovietice „Zvezda”: *Marele prieten al teatrului sovietic*, de S. Danilov. „Marele prieten este Stalin, iar un foarte scurt pasaj din acest text indică limpede care este modelul frazeologiei românești din epocă: „Partidul bolșevic, în frunte cu genialul nostru conducător și învățător, Iosif Vissarionovici Stalin, a educat oamenii sovietici de astăzi”. □ De la rubrica „Teorie și critică” reținem studiul lui Mihai Gafița despre *Realismul operei lui Creangă*, înscris în procesul de asimilare a scriitorilor clasici cu ideologia marxistă și de repunere a lor în drepturi de care fuseseră lipsiți în regimul burghezo-moșieresc: „Creangă face și el parte din șirul scriitorilor legați de popor, iubiți de popor și lăsați de trecutul regim să trăiască în grele nevoi, care le-au adus o moarte în amărăciune. [...] Situații ca acestea nu puteau să nu-l ducă pe Creangă la o atitudine de ostilitate față de societatea burghezo-moșierească, atitudine care s-a manifestat în diferite forme în viață și s-a oglindit, prin imagini artistice, în opera povestitorului. [...] Aceeași atitudine de ostilitate față de regim a stat la baza prieteniei strânse a povestitorului cu Eminescu, determinând rezerva și retragerea amândurora față de Junimea, al cărei spirit subțire – de fapt ipocrizie care masca venalitate, josnicie, corupție – Creangă îl blama adesea, violentându-l cu anecdote populare spuse înadins fără perdea. Iar spre sfârșitul vieții, aceeași ostilitate l-a apropiat pe Creangă de cercul Contemporanului, revistă la care a și colaborat cu câteva producții populare culese de dânsul”. □ Eugen Luca scrie la aceeași rubrică despre *O imagine deformată a răscoalei iobagilor*. Este vorba de romanul *Răscoala iobagilor*, apărut la Editura Tineretului sub semnătura lui I. D. Mușat care „n-a avut o justă și aprofundată înțelegere a evenimentelor pe care și-a propus să le nareze”, pentru că n-a dat răscoalei caracterul de „conflict central al epocii”, s-a pierdut în conflicte mărunte și nu a conturat suficient de bine personalitatea lui Gheorghe Doja. □ Diverse „Recenzii” semnează Lucian Raicu, Dinu Săraru, Viniciu G.[afița], Pericle Martinescu etc.
- „Tânărul scriitor” (nr. 6, aprilie 1952) are sumarul organizat după tipicul obișnuit, reunind articole de „îndrumare” ori de comentariu literar, piese

originale, inedite, din creația tinerilor autori, analiza activității cenaclurilor, note și comentarii privind actualitatea literară. Relevăm între altele articolul **Împotriva rebuturilor în literatură**, de Sergiu Fărcășan și Sorin Mladoveanu, reprodus după cotidianul „Scânteia“, unde apăruse la 13 februarie. Georgeta Horodincă semnează articolul **Povestitorul din Humulești**, iar Lucia Olteanu publică **Exemplul lui Ostrovschi pentru tinerii scriitori**. □ Sunt publicate poeziile *Beloianis*, de Mircea Secară, *Lui Beloianis, veșnică glorie!*, de Gelu Oproiu, *Primul vers*, de Doina Ciurea, *Dar câți stahanoviști avem în scris?*, de N. Stoian. Sunt publicate de asemenea schițele *Târgul*, de Aneta Argint și Adrian Cernescu, și *Vagonul nr. 112383*, de Ilie Criș. □ Un text de îndrumare cvasi-didactică, în materie de teorie literară aplicată, este publicat de Vasile Nicorovici, la rubrica „Întrebări și răspunsuri“, sub titlul **Tema și ideea operei literare** (textul propriu-zis al articolului este precedat de un șapou redacțional, cules în cursive: „Tovarășul Gheorghe Păduraru, secretarul cenaclului «Ion Luca Caragiale» din Hunedoara, ne-a cerut în scrisoarea să lămurim problema temei, ideii și a subiectului, precum și a relațiilor care există între ele în opera literară. Întrucât această problemă este prea importantă pentru a putea fi lămurită într-un singur răspuns, noi vom discuta în acest număr despre temă și idee, urmând ca în numărul următor să dăm răspunsul asupra construirii subiectului cu exemplificări pe o lucrare literară“: „Într-o operă literară și de fapt în orice operă artistică tema și ideea se află într-o legătură indestructibilă. Tema și ideea constituie conținutul operei literare. Numai pentru necesitatea studiului, pentru analizarea unei lucrări literare, pentru aprofundarea procesului de creație al scriitorului, tema și ideea pot fi despărțite și analizate separat. Astfel, prin temă înțelegem materialul de viață folosit de scriitori într-o operă literară, iar prin ideea operei literare înțelegem atitudinea scriitorului față de acel material de viață. Care este conținutul, adică tema și ideea romanului *Mitrea Cocor* de Mihail Sadoveanu? [...] Crunt exploatat de boierul Trei Nasuri și de propriul său frate, chiaburul Ghiță – Mitrea Cocor, deși înzestrat cu deosebite calități sufletești, nu înțelege cum trebuie să lupte pentru a curma nedreptatea și exploatarea. Abia în armată, când vine în legătură cu Partidul Comunist, el capătă o clară conștiință de clasă. Mai pe urmă, ca prizonier în Uniunea Sovietică, văzând vița fericită a colhozurilor, el își dă seama, pe concret, care este adevăratul drum al țărănimii muncitoare pentru cucerirea unei vieți mai bune. Întors în satul lui, după eliberarea țării noastre de către glorioasa Armată Sovietică, el se află în fruntea țăranilor muncitori care pun stăpânire pe pământul boierului Trei-Nasuri. Lupta țărănimii muncitoare împotriva exploatării moșierești și chiaburești în perioada dintre cele două războaie mondiale până la înfăptuirea reformei agrare – constituie tema romanului *Mitrea Cocor*. Acest material de viață a fost privit de scriitor de pe pozițiile clasei muncitoare, din punctul de vedere al învățăturii marxist-leniniste. Solidarizându-se cu lupta pe care o duc Mitrea Cocor și tovarășii lui,

urmărind cu ură înverșunată nedreptățile pe care le săvârșesc boierul Trei-Nasuri și chiaburul Ghiță – cititorul ajunge la concluzia că țărănimea muncitoare poate cuceri un trai mai bun și fericit, numai sub conducerea partidului clasei muncitoare, numai călăuzindu-se după experiența colhoznicilor sovietici și luptând fără cruțare împotriva moșierilor și chiaburilor. Acest mesaj de luptă transmis de către scriitor pe calea imaginii artistice constituie ideea de bază a romanului *Mitrea Cocor*. Din analiza acestui exemplu se poate trage concluzia că tema și ideea, adică conținutul operei literare, determină și realizarea artistică, forma artistică a operei literare. Legătura strânsă, inseparabilă, între temă și idee, există și în procesul de creație al scriitorului. Scriitorul cu cât cunoaște mai în adâncime viața oamenilor despre care vrea să scrie, cu atât și ideile sale vor fi mai bogate și mai adânci. În același timp, cu cât scriitorul are o pregătire ideologică mai temeinică, cu atât va putea să cunoască mai în adâncime viața, Relația între temă și idee în timpul creației este foarte complexă. Câteodată scriitorul este impresionat de anumite fapte de viață, deci găsește o temă. Cunoaște de pildă mai muți stahanoviști. Însă pentru a crea din acest material de viață un tip al stahanovistului – el trebuie, din trăsăturile oamenilor pe care-i cunoaște, să aleagă ceea ce este esențial. El trebuie deci să ia o atitudine față de acest material de viață, să pună la baza lucrării lui o idee. Scriitorul însă se poate afla în fața unei alte împrejurări. Ca un ostaș al frontului literar, el trebuie să răspundă la un moment dat unei «sarcini sociale», cum spune Maiakovski. De pildă, să scrie o poezie prin care să mobilizeze țărănimea muncitoare pentru îndeplinirea planului de însămânțări, Aceasta este ideea poemului sau a nuvelei ca răspuns la sarcina socială. Dacă scriitorul se va rezuma numai să versifice această idee fără un material de viață concret, poezia lui va fi abstractă și generală. Este evident că în cazul acesta el are nevoie să găsească materialul de viață pentru susținerea ideii lui. Aceste două exemple dovedesc ce strânsa legătură există între tema și ideea operei literare și că ele, în procesul de creație, cât și în opera literară, nu pot fi separate. Dacă tema și ideea constituie conținutul operei literare, iar conținutul determină forma artistică, atunci este evident că o lucrare literară va fi cu atât mai bună cu cât conținutul ei va fi mai bogat, cu cât scriitorul va cunoaște mai profund viața și va avea un înalt nivel ideologic. După ce scriitorul are la îndemână un bogat material de viață și știe foarte bine ce idee vrea să demonstreze în lucrarea lui, el dă o formă artistică materialului de viață și ideilor sale. Astfel, scriitorul va crea personaje, acțiuni, folosind drept material cuvântul. Dar problema trecerii conținutului în formă artistică nu constituie obiectul articolului de față, trebuie să subliniem că nu este suficient ca scriitorul să folosească un bogat conținut de viață și de idei pentru ca opera să fie realizată. El trebuie să cunoască foarte bine legile creației literare, adică să știe cum să construiască personajele, cum să organizeze subiectul, cum să folosească cuvintele pentru a reda în mod veridic realitatea. Dacă am spus că conținutul

determină forma, relația dintre conținut și formă nu trebuie înțeleasă mecanic. Deoarece este necesar să mai adăugăm la cele spuse înainte că, opera literară va fi cu atât mai bună cu cât va avea un conținut mai bogat, transpus într-o formă artistică desăvârșită“.

MAI

4 mai

- În preajma aniversării a 75 de ani de la Proclamarea Independenței, „Scânteia tineretului” publică poezia lui V. Alecsandri, *Eroii de la Plevna*, însoțind-o de un scurt comentariu propagandistic, alcătuit din clișeele consacrate în epocă.

8 mai

- În „Scânteia tineretului”, sub semnătura Adei Simionescu, este prezentată piesa lui de B. Gorbatorov, *Tineretea părinților*, pusă în scenă la Teatrul Armatei din Capitală. Piesa glorifică eroismul **comsomoliștilor** în timpul războiului civil. □ În același număr este prezentat volumul 13 de *Opere* ale lui I. V. Stalin.
- Cu ocazia aniversării a 75 de ani de la Războiul de Independență, „Scânteia” publică povestirea lui Mihail Sadoveanu, *Luarea Griviței*. □ Un text preluat din presa sovietică informează și analizează spectacolul cu piesa *O scrisoare pierdută* pus în scenă la Teatrul de Satiră din Moscova.

9 mai

- „Scânteia” publică pe o pagină întreagă articolul *1877 – an de lupte și de nădejdi*, în care Dan Deșliu face o sinteză a evenimentului, folosindu-se de extrase din poeziile lui Vasile Alecsandri și din diferite publicații ale epocii, pentru a demonstra că țăranii care au luptat atunci au fost înșelați și umiliți și că adevărata recunoaștere a eroismului și sacrificiului lor au adus-o vremurile noi.

11 mai

- „Scânteia tineretului” publică un fragment (Tabloul II) al piesei *Ion Vodă cel cumplit – cronică anilor 1572 – 1574*, evocare dramatică în 4 acte, de Laurențiu Fulga, aflată în pregătire la Teatrul Armatei.

16 mai

- Sub titlul de rubrică „Războiul pentru Independență oglindit în operele scriitorilor noștri”, „Scânteia tineretului” publică povestirea *Călărașul*, de Mihail Sadoveanu. □ În același număr, la rubrica „Ce să citim”, este recomandat volumul de *Nuvele* al scriitorului ceh Jan Drda, apărut în traducere la Editura de stat pentru Literatură și Artă. Tematica nuvelor nu este deloc diferită de aceea consacrată de realismul socialist în literatura română.

17 mai

- „Scânteia tineretului” publică recenzia *Un roman despre zorile comunismului*, realizată de Mihai Constantinescu. Comentariul este dedicat romanului lui V. Zacrutchin *Stanița plutitoare*, apărut în traducere la Editura Tineretului și prezentat ca model pentru modul de reflectare a vieții într-un colhoz piscicol sovietic. □ În același număr este rezumat raportul prezentat de B. Caragea la ședința plenară a artiștilor plastici. Printre altele, raportorul a vorbit despre „stadiul avansat de descompunere al artei burgheze decadente din Occident”, despre „îndrumarea competentă și exigentă cu care partidul ajută creația plastică să se dezvolte” și despre „manifestările de formalism și convenționalism” de care dau dovadă unii artiști plastici.

18 mai

- Ștefan Iureș prezintă la rubrica „Pagini fără de moarte”, din „Scânteia tineretului”, volumul *Amintiri din copilărie*, de Ion Creanga, apărut la Editura Tineretului. Recenzentul nu uită să vorbească despre tonul critic la adresa sistemului de învățământ, despre viața grea din trecut etc.
- În „Scânteia”, Sergiu Fărcășan publică articolul *Două cronici literare lipsite de principialitate*. Este vorba de comentariile din „Viața Românească” (nr. 2 și 3/1952), în care Aurel Martin analizează volumele *Zile slăvite* (versuri), de Eugen Frunză (care, totuși, „nu a avut o legătură directă, destul de strânsă, cu marele izvor de poezie – realitatea, cu fabricile, satele și școlile, cu activitatea constructorilor socialismului”) și *Soarele răsare în deltă* (roman), de Vladimir Colin (care e stăpânit încă de influența concepțiilor estetice burgheze, formaliste”). Semnatarul acestor două comentarii este acuzat de „formalism” și neprincipialitate, fiind prea aspru cu primul volum (de Eugen Frunză, aflat în grațiile oficialității) și prea îngăduitor cu cel de al doilea.

20 mai

- „Scânteia” publică articolul *Succesele literaturii române*, o prezentare a unui text din „Izvestia”, transmisă de Agerpres, ca dovadă a faptului că literatura română nouă se bucură de prețuire în Uniunea Sovietică și că „dezvoltând cele mai bune tradiții ale clasicilor și însușindu-și experiența literaturii sovietice, scriitorii români vor crea și pe viitor opere demne de măreață epocă a construirii socialismului”. Printre succesele enumerate: *Mitrea Cocor*, *Nada Florilor*, *Drum fără pulbere* și culegerea de versuri *Slavă lui Stalin*, „Înmănunchind creații ale unor poeți români”.

21 mai

- La rubrica „Ce sa citim”, „Scânteia tineretului” recomandă nuvela scriitoarei sovietice Xenia Lvova, *Crește pădurea*, apărută în traducere la Editura

Tineretului. Cartea, se spune în finalul prezentării, „întărește convingerea cititorului în puterea atotbiruitoare a omului liber și fericit, în victoria socialismului și comunismului în întreaga lume”.

24 mai

- În traducerea lui Victor Tulbure și Val Cordon, „Scânteia tineretului” publică un fragment din poemul lui Taras Sevcenco, *Cobzar*, în curs de apariție la Editura Cartea Rusa

26-27 mai

- Are loc o ședință plenară a C.C. al P.M.R., prezidată de Gheorghe Gheorghiu –Dej, în care se decide sancționarea și excluderea a doi dintre membrii comitetului, Vasile Luca și Teohari Georgescu; măsura va fi completată, ulterior, și prin excluderea Anei Pauker, toți fiind acuzați de „deviere de dreapta”. Pretextul ședinței îl constituie intenția de a sancționa „gravele abateri săvârșite de fosta conducere a Ministerului de Finanțe și a Băncii R.P.R. în sistemul financiar-bancar și al schimbului de mărfuri”. Astfel, „1. Vasile Luca, pierzând simțul de clasă, s-a rupt de Partid, de clasa muncitoare, s-a înconjurat de elemente dușmănoase, s-a ridicat împotriva liniei generale a Partidului, a introdus propria sa linie oportunistă de dreapta, de stimulare a elementelor capitaliste de la sate și de la orașe, provocând mari daune statului și creând dificultăți în aprovizionarea oamenilor muncii. 2. Tov. Teohari Georgescu a manifestat o atitudine împăciuitoare față de devierea de dreapta a lui V. Luca, căutând să ascundă propriile sale greșeli de dreapta, lipsa de combativitate împotriva dușmanului de clasă și pierderea vigilenței revoluționare”. Sunt propuse următoarele sancțiuni: „excluderea lui Vasile Luca din Comitetul Central și trimiterea sa în fața Comisiei Controlului de Partid”, „scoaterea lui Teohari Georgescu din Secretariatul C.C. al P.M.R., din Biroul Politic și Biroul Organizatoric și trimiterea lui la munca de jos”. Este aleasă în unanimitate o altă componență a Comitetului Central: pentru biroul politic – 1. Gheorghe Gheorghiu-Dej; 2. Alexandru Moghioroș; 3. Iosif Chișinevschi; 4. Miron Constantinescu; 5. Gheorghe Apostol; 6. Chivu Stoica; 7. Emil Bodnăraș; 8. Petre Borilă; 9. Constantin Pârvulescu, (membri supleanți, Iosif Rangheț și Dumitru Coliu); pentru biroul organizatoric – 1. Alexandru Moghioroș; 2. Gheorghe Apostol; 3. Petre Borilă; 4. Chivu Stoica; 5. Ana Pauker; 6. Gheorghe Stoica; 7. Leonte Răutu; 8. Gheorghe Florescu; 9. Sorin Toma; 10. Liuba Chișinevschi; 11. Nicolae Ceaușescu); iar la secretariatul central – 1. Gheorghe Gheorghiu-Dej, 2. Iosif Chișinevschi, 3. Alexandru Moghioroș; 4. Miron Constantinescu; 5. Gheorghe Apostol). Se votează și cooptarea în C.C. al P.M.R. a următorilor membri supleanți ai Comitetului Central: Gheorghe Stoica, Ghizela Vass, Nicolae Ceaușescu. (Știrea va fi publicată în „Scânteia” din 29 mai și apoi reluată și în alte publicații, printre care „România liberă” din 30 mai).

27 mai

- În „România liberă” este publicată o știre despre unele *Concursuri artistice în pregătirea Lunii Prieteniei Româno-Sovietice*. Este vorba de o serie de „concursuri de cântece de masă, lucrări simfonice și vocal simfonice, pictură, sculptură și afișe”, inițiate de Consiliul General ARLUS în colaborare cu Comitetul pentru Artă de pe lângă Consiliul de Miniștri, Uniunea Compozitorilor din R.P.R. și Uniunea Artiștilor Plastici din R.P.R.; cuantumul premiilor fiind de 2000 lei premiul I, 1500 premiul II, 1000 premiul III, 3 mențiuni a câte 500 lei, valori substanțiale pentru acel moment.

29 mai

- „Scânteia” publică relatarea oficială a ședinței plene a C.C. al P.M.R., care avusese loc la 26-27 mai, prezidată de Gheorghe Gheorghiu-Dej, și care decisese sancționarea și excluderea a doi dintre membrii importanți ai comitetului, Vasile Luca și Teohari Georgescu (măsură ce avea să fie, ulterior, completată și prin excluderea Anei Pauker. (vezi 26-27 mai)

30 mai

- „Contemporanul”, nr. 22, anunță deschiderea „Casei Scriitorilor” din București și sunt descrise activitățile cărora le era menită: „Vineri 23 mai s-a deschis într-un cadru festiv «Casa Scriitorilor » din Calea Victoriei 115. «Casa Scriitorilor» este menită să stimuleze munca obștească a scriitorilor, să organizeze discuții vii asupra creației literare. Să dezvolte schimbul de experiență și colaborarea tovarășească între scriitori. La «Casa Scriitorilor» se vor organiza ședințele periodice ale secțiilor de creație, diverse consfătuiri și întruniri care vor ajuta activ pe scriitori în munca lor. Astfel, vor avea loc consfătuiri în care se vor discuta marile opere ale literaturii sovietice, precum și problemele analizate în diverse articole și studii apărute în presa sovietică. Se vor organiza de asemenea ședințe de lucru ale scriitorilor, unde autorii noilor romane și volume de versuri vor vorbi despre operele lor, despre metodele lor de documentare, despre munca de creație în general. [...] La «Casa Scriitorilor » vor avea loc întâlniri între scriitori și cititorii lor. Un sprijin de zi cu zi în munca de creație a scriitorilor este biblioteca, înzestrată cu numeroase opere ideologice și literare, cu studii și articole din presa sovietică în traducere românească. În curând se va deschide la «Casa Scriitorilor » un muzeu Eminescu și Caragiale.”

[MAI]

- Din nr. 5(30), mai 1952 al „Almanahului literar” se pot reține, sub aspect documentar, aparițiile lui A. E. Baconsky, cu *Trei poezii despre funcționari* (p. 30-35) și Aurel Gurghianu, cu poemul *Vecinul meu, lăcătușul* (p. 36-38).

- În numărul 6-7 ale publicației „Scrisul bănățean” (apărut în luna mai 1952), Mircea Șerbănescu și Aurel Martin semnează proze cu tematică specifică pentru momentul apariției. Intriga nuvelei lui Aurel Martin, „Pământ în luncă”, prezintă opoziția trecut-prezent prin prisma conștiinței țaranului supus exploatării chiaburilor. Conflictul dintre noua orânduire și glasul stăpânilor determină revolte. Proza prezintă influențe rebreniene: „Închipuirea lui înfrigurată sărută pământul din luncă. Apoi se scutură ca după o atingere rece și neînsuflețită.” □ În același număr apar versuri semnate de Al. Jebeleanu („Prietenie”, „Mormânt din pusta bănățeană”), rimate și ritmate, cu un conținut sărac și teme arhicunoscute (ura împotriva fascismului, glorificarea păcii). Anghel Dumbrăveanu debutează cu o poezie dedicată sărbătorii 1 Mai – „Noapte de primăvară din trecut”. □ La rubrica „Însemnări” este publicat articolul Adei Liteanu, „Despre critica noastră literară”. Autoarea atribuie criticii literare un rol însemnat „în lupta pentru făurirea societății socialiste”. Criticul ar avea o misiune importantă în procesul de creație, fiind chemat alături de scriitori „să le arate drumul cel bun, să le stimuleze tendințele juste și să le ajute la înlăturarea laturilor negative din creația lor”. Articolul conține numeroase muștrări îndreptate către cei care s-au mulțumit a face simple recenzii cu modeste aprecieri de ordin literar.

- Din „Viața Românească”, ediția mai 1952 (An V, nr. 5), lipsesc două rubrici devenite permanente pe parcursul ultimelor apariții: „Luptăm pentru pace”, „Oamenii și faptele zilelor noastre”. Chiar și în absența lor, textele publicate vin, în majoritatea lor, din aceeași sursă tematică: *Ultimul dans* – de Maria Banuș, *Democrația lor*, *Versuri pentru primăvara Patriei* – de Veronica Porumbacu, *Lumini ce nu se sting* – de Virgil Teodorescu sunt doar câteva exemple, pe lângă care mai sunt de semnalat partea întâi a romanului *La cea mai înaltă tensiune*, de Nagy Istvan, și continuarea romanului sadovenian *Nicoară Potcoavă*. □ La rubrica de „Teorie și critică”, Ion Vitner sărbătorește 20 de ani de la apariția revistei „Bluze albastre”, evidențiind caracterul similitivist al publicației, iar Alexandru Philippide pledează ***Pentru o înaltă calitate a traducerilor de proză din limba rusă***. Tot aici, Sorin Arghir comentează elogios *Un roman despre eroismul ostașilor noștri*. Este vorba de romanul lui Al. Jar, *Undeva, pe Dunăre*, pe care îl prezentăm printr-un scurt extras din textul comentariului semnat de Alexandru Philippide: „este biografia autentică, de o mare putere artistică, a tânărului grănicer Asandei Constantin, care, cu sacrificiul vieții sale, a asigurat capturarea unui grup terorist titoist care oprea la frontieră. [...] Dincolo de frontierele pe care le păzesc se află o altă lume, o vastă închisoare pentru cei bravi, o vizuină pentru fiarele dornice de sânge”. □ „Recenzii” semnează, printre alții, Mihnea Gheorghiu, Al. Săndulescu și P. Martinescu.

IUNIE

8 iunie

• În „Scânteia“, sub titlul *Dezbaterile din Uniunea Sovietică asupra literaturii pentru copii*, este publicată o amănunțită relatare a unei consfătuiri – considerată foarte importantă – asupra literaturii pentru copii, care avusese loc la Moscova (fiind organizată de „Comitetul Central al Comsomolului, Uniunea Scriitorilor sovietici și Ministerul Învățământului din R.F.S.F.R. “ și întrunind „peste 350 de delegați veniți din toate colțurile Uniunii Sovietice: scriitori, poeți, autori dramaticei, regizori, critici literari, cadre didactice, reprezentanți ai marilor edituri etc.“). Sunt reproduse sau rezumate ample pasaje din raportul prezentat la respectiva reuniune de poetul A[lexei]. A[lexandrovici]. Surkov, în acea vreme secretar general ad interim al Uniunii Scriitorilor sovietici, fiind recomandate implicit ca instrucțiuni ce trebuia să fie urmate și în România, în activitatea literară și editorială: „În literatura pentru copii și tineret – a arătat raportorul – se resimte încă lipsa unor opere dedicate vieții și activității genialilor învățători ai clasei muncitoare – Marx, Engels, Lenin, Stalin – a unor opere închinat vechii gărzi bolșevice, precum și figurilor remarcabile ale constructorilor comunismului: fruntașii în industrie și agricultură, în știință și tehnică etc. Eroii unor asemenea cărți vor constitui un mare exemplu pentru copii. Prima sarcină a scriitorilor – a arătat A. A. Surkov – este acum lupta pentru un conținut ideologic cât mai bogat și pentru forța educativă a literaturii pentru copii, lupta pentru o profundă armonie între conținutul profund al lucrării și înalta perfecțiune a formei lor. Totodată, crearea unei critici literare marxist-leniniste active, combative, în domeniul literaturii pentru copii este o sarcină din cele mai importante care se pune în fața Uniunii Scriitorilor“ etc.

• În „România liberă”, Geo Bogza publică reportajul de călătorie *Atlas sovietic*.

11 iunie

• „Scânteia tineretului” publică, în ziua împlinirii a patru ani de la Naționalizare, un fragment din romanul *La cea mai înalta tensiune*, de Nagy Istvan, „închinat transformărilor revoluționare prin care a trecut industria din țara noastră”, cum rezultă dintr-o scurtă prezentare.

12 iunie

• În „Scânteia tineretului”, Dan Barbu semnează recenzia celei de a treia ediții a romanului *Fiul regimentului* de Valentin Cataev, apărut în traducere la Editura Tineretului. Romanul, consideră recenzentul, „constituie un mijloc prețios în munca de educație comunistă a tineretului, o minunată lecție de patriotism pentru tineretul, pionierii și școlarii noștri”.

13 iunie

• „Contemporanul“, nr. 24, dă seama despre dezbaterile care avuseseră loc la 28 mai în cadrul secției de poezie a Uniunii Scriitorilor, o manifestare care pare să nu fi fost una obișnuită, ea reprezentând într-un fel, foarte probabil, urmarea plângerii înaintate neoficial de către un autor – Eugen Frunză – cu o poziție forte sub raport politic, însă mediocru sub cel al înzestrării artistice, către conducerea Uniunii Scriitorilor ori către organele superioare ale P.M.R., în urma criticii la care fusese supus volumul său într-una din puținele reviste – și implicit importanțele, fiind toate ținute să reprezinte „linia“ oficială – literare ale epocii, „Viața Românească“, însă gravitatea tonului pe care au fost purtate discuțiile atestă, totuși, că dincolo de eventuale manevre de culise ale autorului nemulțumit, demersul îmbrăca un caracter oficial, genera și principial, vizând descurajarea oricăror răzvrățiri sau „devieri“ ale discursului criticii față de linia impusă de conducerea politică superioară : „Reluând seria discuțiilor în jurul poeziei noastre, Secția de poezie a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. a organizat miercuri 28 mai la Casa Scriitorilor o dezbatere asupra volumului de versuri *Zile slăvite* de Eugen Frunză. Venind la puțin timp după articolul din «Scânteia» intitulat *Două cronici literare lipsite de principialitate*, în care se combătea atitudinea nejustă a revistei «Viața Românească» față de poezia lui Eugen Frunză, dezbaterile nu s-a mărginit să scoată la iveală calitățile și lipsurile unor poezii, ridicând probleme de interes mai general, ea a constituit o luare de poziție împotriva rămășițelor decadente ce răbufnesc în aprecierile pe care unii critici le fac asupra literaturii noastre înaintate. Atât tov. Mihai Beniuc, în referatul său, cât și cea mai mare parte dintre vorbitori, au subliniat noutatea și actualitatea poeziei lui Eugen Frunză. Autorul *Zilelor slăvite* – a spus tov. M. Beniuc – «știe să vorbească ... direct și combativ despre cele mai actuale probleme. El este unul din poezii care se țin în pas cu vremea, care exprimă în versuri ceea ce se petrece în timpul nostru, și aceasta la un nivel ridicat.» Citând în sprijinul afirmațiilor sale poezii ca: *Nu-n slujbe divine petrec monseniorii*, *Revedere*, *Pune-oi dorul pe cărbuni*, *Act de acuzare*» ș.a., tov. M. Beniuc a arătat că volumul *Zile slăvite* înseamnă un real succes al poeziei noastre de astăzi. Încercând o analiză mai amănunțită a poeziei lui Eugen Frunză, tov. Paul Georgescu, Silvian Iosifescu, Veronica Porumbacu, Traian Șelmaru și alți participanți la discuție au căutat să arate în ce constă valoarea acestei poezii, izvorul popularității sale, care sunt piedicile care îi frânează dezvoltarea. Vorbind de poeziile *Act de acuzare*, *Nu-n slujbe divine petrec monseniorii*, tov. M. Dragomir a arătat că în aceste lucrări indignarea poetului se transformă în poezie de mare valoare. Și aceasta nu prin intermediul diverselor figuri de stil, ci al limbajului direct, în stare să comunice unui cerc larg de cititori sentimentele cele mai adânci. «*Principala mare calitate și totodată izvorul forței mobilizatoare a poeziei lui Eugen Frunză* – a spus tov. Traian Șelmaru – *este că autorul stă cu hotărâre pe poziția de a scrie o poezie care să dea glas idealurilor poporului*». [...] Discuțiile au mai arătat și că pe

lângă participarea la viață, militând de pe pozițiile partidului clasei muncitoare și pe lângă dragostea poetului pentru ceea ce este nou, la forța poeziei lui E. Frunză contribuie și experiența poeziei sovietice, ca și o cunoaștere aprofundată a clasicilor poeziei noastre. [...] În cadrul dezbaterii s-au arătat li o serie de lipsuri ale volumului *Zile slăvite*, datorate în primul rând unei insuficiente participări la viață, care face ca poeziile inspirate din realitatea noastră actuală să nu aibă vigoarea satirelor antiimperialiste. În acest sens au vorbit tov. M. Beniuc, T. Șelmaru etc. Tov. Paul Georgescu, Silvian Iosifescu și Mișu Dragomir au stăruit asupra unora din poeziile nerealizate din volum. [...]. Dezbaterea în jurul volumului de versuri *Zile slăvite* a avut darul să scoată la iveală serioase rămăneri în urmă la unii critici, merg de la o atitudine «negustorească», de cântărire meschină și indiferentă a «calităților» și a «lipsurilor», până la negarea în fapt a valorii poeziei lui Eugen Frunză (așa cum s-a întâmplat în recenzia «Vieții Românești»). Tov. Petru Dumitriu și alți vorbitori au arătat că denigratori acestei poezii se așează – conștient sau inconștient – pe o poziție dușmănoasă. Combătând concepțiile cosmopolite ale unor critici retrograzi, tov. Traian Șelmaru a spus că imperfecțiunile de formă ale poeziei lui Eugen Frunză sunt întrebuintate de acești «critici» drept pretext pentru a-i neg conținutul. Acești «critici» atacă forma directă a poeziei lui Eugen Frunză pentru că sunt împotriva conținutului ei, pentru că ea transmite dragostea puternică, înflăcărată pentru tot ceea ce se naște, pentru tot ceea ce se dezvoltă. Discuția în jurul volumului *Zile slăvite* a confirmat caracterul combativ, valoarea poeziei lui Eugen Frunză. Ea a fost de un real folos atât autorului, care a vorbit în cuvinte călduroase de ajutorul pe care l-a primit prin observațiile critice aduse, cât și celorlalți poeți care au fost de față. Trebuie însă spus că nu toate intervențiile din cadrul dezbaterii au fost de natură să împingă discuția înainte, să contribuie la limpezirea problemelor ridicate. De asemenea, greșită a fost și tendința de elogiare fără rezerve a poeziilor din volum, expresie a unei atitudini false, neconstructive, tendință care a fost combătută cu tărie în cadrul dezbaterii. Ar fi fost de asemenea de dorit ca această ședință, unde s-a dat o bătălie împotriva antirealismului, să se fi bucurat și de participarea unor poeți ca Marcel Breslașu, Nina Cassian, Cicerone Theodorescu sau Radu Boureanu, care și-ar fi putut aduce contribuția în această luptă. Dar ei au lipsit. Cu ocazia acestei dezbateri s-a subliniat încă o dată pericolul pe care îl prezintă pentru literatura noastră încurajarea manifestărilor cosmopolite ale unor critici. Redacția revistei «Viața Românească», precum și redacțiile altor publicații, vor trebui să dea dovadă de mai multă vigilență în aprecierile critice, să înăbușe cu tărie orice încercare de răbufnire a concepțiilor reacționare și să promoveze cu toată dragoste literatura noastră înaintată.“

15 iunie

• Sub titlul *Americanii în America!*, „Scânteia tineretului” publică un fragment din romanul *Prima lovitură*, al scriitorului francez André Stil, distins cu

Premiul Stalin pe anul 1951. □ La rubrica „Ce să citim”, se recomandă *Poezii alese*, de Grigore Alexandrescu, volum apărut în colecția „Biblioteca pentru toți” a Editurii de Stat pentru Literatură și Artă. Recomandarea este semnată de Eugenia Dinu.

17 iunie

• „Scânteia tineretului” publică o *Scrisoare deschisă unui tânăr poet*, adresată de Veronica Porumbacu tânărului Vasile Balașca, din Botoșani, care – asemenea altor aspiranți la recunoașterea activității lor literare – trimisese redacției niște poezii ale sale, pentru a obține păreri și sfaturi: „Tovarășe Vasile Balașca, nu pot spune că-mi vine ușor să-ți scriu prin ziar câteva păreri despre poeziile d-tale în special și despre poezie în general. Nu-mi vine ușor fiindcă eu însămi cred despre mine că mai am multe de învățat până la a scrie critică literară ori a da «sfaturi», și în al doilea rând, fiindcă avându-te în față mi-ai putea pune întrebări noi, pe care așa nu le știu, deci nu-ți pot răspunde. Ceea ce-mi ușurează însă convorbirea noastră prin scris, este că am de a face cu un poet, care va socoti deci părțile pozitive ale versurilor lui drept trepte de depășit și va primi critica tot ca poet: cu alte cuvinte, voi încerca în aceste rânduri să facem un mic «schimb de experiență». În primul rând, de ce te socotesc poet? Fiindcă te frământă; fiindcă în d-ta trăiesc, oglindindu-se, și cei din jur; fiindcă nu lași versul să se ducă prin orice hățșuri și vrei limpede să-l pui în slujba unei cauze mari; fiindcă te strădui să împlinești misiunea artei: aceea de a face pe cititori să cunoască lumea și s-o schimbe și du de a înșira versuri care doar «sună din coadă», cum zicea Eminescu. D-ta ocolești, în genere, versurile goale, abstracte. [...]”. Tânărului poet-aspirant i se recomandă în continuare „cunoașterea vieții” („Sub vioiciunea versurilor mânuite cu talent se simte necunoașterea adâncită a vieții. Citește ziarele și uită-te mai atent în jurul d-tale. Dacă ai ști prin ce lupte aspre, aprige, se face fiecare pas înainte ! Noi avem dușmani în afara hotarelor: singur o spui, în poezia Muncitorii . Dar nu i-am lichidat încă pe cei dinlăuntru. Lupta există. Și nu e așa de simplă și ușoară cum pare din versurile de mai sus.”), precum și urmarea exemplului oferit de poeții consacrați ai momentului („Asta nu înseamnă că nu e voie să scrii liric: citește-l, de pildă, pe Mihai Beniuc în Versuri alese ori în poezia Venit-am flăcău de pe Crișuri, din volumul Steaguri, și vei vedea că lirismul nu înseamnă o cuvântare despre sine, ci un sentiment puternic exprimat în imagini artistice, un sentiment care să se contopească cu cele mai înalte năzuințe ale celor ce muncesc, un sentiment care înfierbântă pe cititor, îl mobilizează”). Îndemnurile conclusive sunt limpezi: „Totul e să continui scrisul și munca. Sfatul cred că e inutil, fiindcă aceia care se simt poeți, nu pot să respire doar prin plămâni, ci și prin vers. Fără a se sufoca. Dar să scrii învățând să cunoști mai adânc realitatea din jur, și învățând mai mult de la marii scriitori clasici și contemporani. Îndeosebi învață din strălucitul exemplu

al poeziei sovietice, poezia constructorilor comunismului. Învățați, învățați, învățați! spunea Lenin tinerilor. E un îndemn deplin valabil și pentru poeți. Urmează-l și vei ajunge să faci din versurile d-tale o armă de luptă !“. □ În aceeași ediție a ziarului apare, sub semnătura Ninei Cassian, articolul **Otrăvitorii**, cu **subtitlul Militarizarea și fascizarea tineretului în Jugoslavia titoistă**. Pe fondul relațiilor conflictuale cu țara vecină și al propagandei antiamericane, autoarea articolului creează un tablou sumbru al politicii de formare a tineretului iugoslav în spiritul gangsterismului american, incluzând, astfel, în războiul propagandistic și țara vecină.: „Sistematic, cu o înverșunată și diabolică perseverență, Tito vrea să încătușeze tineretul iugoslav, să-i transforme pe tineri în ucigași perfecți, carne de tun pentru stăpânii americani.” În același ton, Nina Cassian demască americanizarea Jugoslaviei prin invazia cinematografică, mediatică, acuzând deopotrivă răspândirea literaturii „porno-grafice” după modelul de peste ocean, „demența jazzului american” etc.

- În „România liberă” este semnalată apariția, la Editura Tineretului, a volumului *Ostașii noștri* de Vasile Alecsandri (*V. Alecsandri: „Ostașii noștri”, Editura Tineretului*). Informația apare la rubrica „Note literare” și nu este semnată.

19 iunie

- „România liberă” semnaleză apariția, la Editura de Stat pentru Literatură și Artă, apariția volumului lui C. Negruzzi, *Păcatele tinerețelor*, „o reeditare îmbunătățită a volumului *Scrieri alese* editat în 1950 de «Biblioteca pentru toți»” (*C. Negruzzi: „Păcatele tinerețelor”, Editura de Stat pentru Literatură și Artă*, „Note literare”, nesemnat, p. 2).

22 iunie

- La împlinirea a 40 de ani de la moartea lui Caragiale, „Scânteia tineretului” publică articolul lui Ștefan Iureș *Ei nu l-au putut înfrânge*, o evocare a câtorva momente din viața dramaturgului, „cel mai inspirat și mai necruțător critic al regimului burghezo-moșieresc”. Evocarea, cu o accentuată componentă ficțională, scoate în evidență persecuția la care a fost supus Caragiale datorită caracterului lor critic la adresa sistemului burghezo-moșieresc, sintagmă repetată în cuprinsul textului. □ În același număr, sub titlul *Un comitet raional căruia nu-i pasă de viața culturală a tineretului*, Manolache Golea, corespondent pentru regiunea Bârlad, critică deficiențele înregistrate de organizația raională Vaslui, în activitatea culturală cu masele de tineri.

24 iunie

- Într-o inițiativă ideologică oficială de condamnare a „devierii titoiste”, M. Novicov publică, în „România liberă”, articolul *Note despre „cultura” titoistă*.

Sunt enumerate diferitele modalități prin care acoliții lui Tito ar fi purtat „o înfrigurată acțiune demagogică de otrăvire a opiniei publice și mai ales a tineretului în spiritul ideologiei canibalice a «modului de viață american»”. Autorul articolului face și unele referiri la literatura creată în spațiul iugoslav, pe care o consideră victimă a modelului american: „Tot atât de agresivă este răspândirea putredei ideologii imperialiste și în domeniul literaturii și artei. Publicațiile literare se întrec în a face reclama «modernismului». În mod demagogic, pentru înșelarea bunei credinți a maselor se insinuează că între arta decadentă burgheză și arta realistă progresistă nu există nicio contradicție, că adevărata contradicție există numai «modernism» și... «conservatorism», înțelegându-se prin «conservatorism» vechea artă și literatură realistă, iar prin «modernism» arta și literatura «nouă». [...] Revistele și editurile titoiste la ordinele stăpânilor americani nu mai prădăsc popularizând și răspândind literatura și arta decadentă din apusul imperialist. Aproape în fiecare număr se publică câte o nuvelă a lui Somerset Maugham, Hemmingway, Miller sau a vreunui alt decadent, în teatru se joacă Sartre sau Priestley, în cinematografe rulează filme după nuvelele renegatului André Gide”.

26 iunie

- „Scânteia tineretului“ din 26 iunie conține recomandări de lectură pentru școlari (sub titlul ***În vacanța de vară citiți următoarele cărți apărute în Editura Tineretului***): „Ion Creangă, *Capra cu trei iezi*; Ion Creangă, *Harap Alb*; G. Coșbuc, *Nuntă în codru*; G. Coșbuc, *Povestea găștelor*; Emil Gârleanu, *Din lumea celor care nu cuvântă*; Nina Cassian, *Ce-a văzut Oana*; Al. Șahighian, *Ursulețul și Grivei*; Al. Șahighian, *Lacul cu rațe*; O. Pancu-Iași, *Multe, multe luminițe*; Călin Gruia, *Nucul lui Toderiță*; Mioara Cremene, *Mălina și trei ursuleți*; Al. Oti, *Alunele veveriței*; V. Hugo, *Cosette*; V. Maiakovski, *Ce e bine și ce e rău*; V. Maiakovski, *Pe fiice filă, un elefant, o cămilă*; V. Maiakovski, *Ce să fiu*; E. Cearușin, *Nichitca și prietenii săi*; A. Gaidar, *Ciuc și Ghec*; L. Panteleev, *Nopticica*; S. Mihalcov, *Construim*; S. Mihalcov, *Unchiul Stiopa* “ etc. Predomină, cantitativ, literatura rusă și sovietică; printre titlurile de autori români care mai apar pe lista (destul de consistentă) se mai pot remarca: M. Sadoveanu, *Dumbrava minunată*; Ion Slavici, *Zâna zorilor*, Nina Cassian, *Nică fără frică*; A. G. Vaida, *Patriotul*; V. Alecsandri, *Ostașii noștri*.

27 iunie

- Dramaturgul Mihai Davidoglu publică în numărul 26 al revistei „Contemporanul“ un articol în care explică detaliat care ar fi dezideratele dramaturgiei din epoca respectivă, criticând, în același timp, schemele facile ale unor texte: „Se întâmplă ca unii dramaturgi bine intenționați și care fiind convinși că înțelegerea mecanismului luptei de clasă e cheia de boltă a cunoașterii

semnificației tuturor faptelor din viața noastră, pornesc la elaborarea dramei de la un conflict de clasă, însă când ajung să dezvolt conflictul – în loc să desfășoare narațiunea dramatică pe linia conflictului de clasă – dau fuga la un «conflict sufletesc», la un altul condiționat de anumite legături de familie sau la alte rețete scoase din învechita școală a teatrului burghez. Unde duce în ultimă instanță această deviere a conflictului de clasă spre conflicte secundare, neesențiale ? Mă opresc asupra acestui punct. Autorul a găsit un conflict puternic, dar n-are încredere că acest conflict «politic» ar putea emoționa îndeajuns pe spectatori. Atunci introduce conflicte și episoade care nu ajută cu nimic la cunoașterea eroilor, dar care sunt «pitorești», «interesante» și satisfac un anumit gust «vechi», burghez. [...] Fabricatul și meșteșugul golit de plenitudinea vieții nu pot înlocui viața. Să participăm activ, tovarăși dramaturgi, la viața oamenilor muncii [etc.]“. Articolul e amplu, analitic, cu referiri critice – parțial elogioase – la activitatea unor dramaturgi ai momentului (Maria Banuș, Lucia Demetrius) și cu confidențe autocritice aspre, enunțate fără complezență (toate acestea, evident, în „linia“ ideologic-propagandistică proprie epocii).

30 iunie

- Are loc, în redacția revistei „Viața Românească”, una dintre ședințele în care un grup de ideologi, scriitori și critici literari, format din Nicolae Moraru, M. Novicov, Ion Vitner, Silviu Iosifescu, Aurel Baranga, Dumitru Mircea, face, în prezența autorului, comentarii pe marginea manuscrisului piesei camilpetresciene *Caragiale în vremea lui* (scrisă cu prilejul Centenarului), justificând astfel nepublicarea acesteia. Piesa, căreia, în chip nu tocmai paradoxal, i se va adăuga, probabil, doar un prolog în care sunt sintetizate în limbaj de lemn principalele observații făcute cu acest prilej, va apărea de-abia în nr. 2/1957 al revistei „Viața Românească”, fiind ulterior reluată în volum. Stenograma ședinței din 30 iunie (ședință precedată de alte câteva, probabil două, una dintre ele având loc, după cum deducem dintr-o precizare, în urmă cu un an) va fi publicată de Ion Vartic, într-o broșură intitulată *Procesul „tovarășului Camil”*. *Teatru documentar în stare naturală*, prefată de Mircea Zăciu, text îngrijit și înscenat de Ion Vartic, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1998. Principala obiecție, formulată în diferite feluri de toți participanții la ședință, este cea a inadvertenței profilului personajului din piesă cu imaginea trunchiat – ideologică a scriitorului confecționată prin receptarea ideologică din cadrul Centenarului. (De altfel, M. Novicov și conchide: „Piesa conține defectul că nu coincide figura din piesă cu figura de pildă pe care noi am valorificat-o în Centenar”). Această principală obiecție, destul de abstractă, o include pe alta, reluată la nesfârșit, ca într-un cor de voci, de toți participanții la ședință, anume că scenariul biografic al scriitorului nu este compus, ca într-un crescendo ideologic, din diferitele revelații anti-burgheze, anti-moșierești și, în fine, chiar filo-muncitorești, cărora le-ar corespunde piesele *O noapte furtu-*

noasă, *O scrisoare pierdută* sau 1907, din primăvară până-n toamnă. (Acest scenariu prin care biografia este confecționată și falsificată à rebours prin lectura tendențioasă a operei fusese impus de grila ideologică care se exercitase cu prilejul Centenarului, fiind brevetat chiar de unul dintre textele-etalon, anume editorialul din *Scânteia*, citat într-un loc de unul dintre participanții la ședință). De unde concluzia lui Ion Vitner, că profilul lui Caragiale din piesa lui Camil Petrescu nu ar fi „așa cum apare din *opera* lui” sau că nu i-ar reflecta „personalitatea creatoare”. Reproducem în continuare câteva lungi fragmente, intervențiile participanților la ședință, inclusiv pe cele ale lui Camil Petrescu. (vezi Anexa)

[IUNIE]

- În nr. 6 (31), iunie 1952, al „Almanahului literar” este publicat un articol encomiastic și general despre lucrările „lingvistice” ale lui Stalin, *Cu privire la marxism în lingvistică, Cu privire la unele probleme de lingvistică și Răspuns unor tovarăși*, al cărei autor este Ștefan Pașca (*Un eveniment epocal în viața științelor sociale*, p. 5-10).

- În nr. 2 al revistei „Iașul nou”, an. IV, iunie 1952, semnează versuri: Nicolae Labiș (*Zilele lui Mai*), Dragoș Vicol (*Fir de iarbă*, un simbol al renașterii după distrugerea cotropitorilor, poezie rimată și încărcată de imagini idilice, în care opoziția prezent – trecut este marcată în fiecare strofă), Nicolae Țațomir (*Întrecere*, poezie în care autorul se detașează discret de conținutul pregnant socialist, pretinzând a fi doar scriptorul, nu și autorul acesteia: „Dar nu! Tâlhar de versuri n-am fost, nu pot să fiu./ Poemu-acesta nu-i al meu. Nici stilul./ Am fost împins strategic să transcriu/ Tot ce-a simțit și a gândit copilul.”) □ La rubrica „Cronica”, D. Costea semnează articolul *Imaginea primăverii și sensul ei social în poezia lui 1 Mai*, unde insistă asupra „fuziunii intime” ce ar exista între conținutul social și imaginea primăverii în poezia dedicată sărbătorii. Pentru semnatarul articolului, conținutul ideologic ar fi cel care dă expresivitate cadrului poetic. Insistând asupra diferenței de semnificație acordată sărbătoririi primăverii de către alte clase sociale, precum interpretările individualiste specifice culturii burgheze, D. Costa remarcă faptul că „astăzi, natura primește o nouă înfățișare poetică, la baza reprezentării sale artistice stând concepția marxist – leninistă despre lume”. În viziunea redactorului, în centrul poeziei dedicată sărbătorii 1 Mai ar trebui plasat omul, pus în valoare doar de „elemente sugestive” ale primăverii, peisajul constituind un simplu cadru evocator al ideii fundamentale a poemului. Versurile exemplificatoare sunt semnate de: Maria Banuș, Beniuc, V. Porumbacu, A.E. Baconsky, E. Jebeleanu, Tr. Demetrescu.

- Sub textul care reprezintă *Cuvântul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la alegerea sa ca Președinte al Consiliului de Miniștri al R.P.R.*, „Viața Românească” (An V, nr. 6) publică *Scrisoarea Uniunii Scriitorilor din*

Republica Populară Română către Președintele Consiliului de Miniștri al R.P.R., Secretar general al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. □ Reapare rubrica „Luptăm pentru pace”, cu un număr destul de mare de semnături, pe care le prezentăm selectiv: Demostene Botez – *Oaspeți la Iași*, Mihai Beniuc – *Cântecul lebedei*, Petre Solomon – *Tablouri dintr-o expoziție*, Cezar Petrescu și Mihai Novicov care semnează, împreună, scenariul cinematografic *Nepoții gornistului*, Alexandru Șahighian – *Năstase Ignea, veteranul* etc. Tot aici, Nagy Istvan publică partea a doua a romanului *La cea mai înaltă tensiune*. □ Rubrica „Teorie și critică” își confirmă misiunea propagandistică și cuprinde, pe lângă pledoaria lui George Macovescu pentru *Reportajul literar, mijloc de educare și de mobilizare a maselor*, două comentarii care au ca obiect romane ale colectivizării, ambele publicate chiar în paginile revistei „Viața Românească”: *Ogoare noi*, de Aurel Mihale, și *Pâine albă*, de Dumitru Mircea. Primul beneficiază de atenția lui Mihai Gafița care îl analizează în articolul *Romanul luptei tractoriștilor*. După tipicul acestor texte, comentatorul găsește și unele „slăbiciuni” ale romanului, dar îl apreciază pentru caracterul său propagandistic: „Faptul însă că obiectivul urmărit îi este atât de clar autorului încât el devine clar și personajelor – și ca atare el se transmite cu intensitate și cititorului – [...] aceasta face ca, în ansamblu, romanul să aibă valoare educativă, transformatoare.” □ În articolul *Pe drumul înfloririi gospodăriei agricole colective*, Silvian Iosifescu găsește romanului *Pâine albă* calități similare: „Cuvintele de neuitat ale tovarășului Stalin luminează sensul acestei cărți, după cum luminează viața tuturor gospodăriilor colective: «Și iată că dintr-odată bolșevicii pătrund vijelios ca o furtună în viața aceasta veche, în care oamenii trăiesc ca într-o mocirlă, pătrund și spun: a venit vremea să părăsiți calea cea veche, a venit vremea să începi o viață nouă, viața de colhoz»”. □ La rubrica „Recenzii” semnalăm revenirea lui Lucian Raicu, alături de Al. Săndulescu și Horia Stancu, toți cu texte rutiniere despre diferite apariții editoriale ale momentului.

• În „Tânărul scriitor” (nr. 7, mai-iunie 1952) este publicată — ca și în alte periodice din acea perioadă — *Scrisoarea Uniunii Scriitorilor din R.P.R. către tov. Gh. Gheorghiu-Dej*. Alte materiale din sumar: *Săgeata*, de Alexandru V. Popescu; *Daruri smulse naturii*, de Pompiliu Gâlmeanu; *Creșterea tinerilor scriitori*, de M. Steinmah; *Chipuri de bolșevici din romanul „Ultimul din Udeghe”*, de Vicu Mândra; *Inima lui Danco*, de Victor Vântu. Sunt publicate poezii de Victor Vișinescu, Popa Petre, Aurora Cornu, Doina Rădulescu, Ștefan Neagu. □ Geo Bogza este prezent în revistă cu un articol foarte înflăcărat, intitulat *O datorie de onoare a scriitorilor: să contribuie la dezvoltarea producției noastre naționale de filme documentare*. □ Sunt publicate, sub titlul generic „*Mărturii despre Școala de Literatură și Critică literară «Mihail Eminescu»*”, texte semnate de Remus Luca, Ludovic Bruckstein, Iozefina Koch, Gh. Pavel; tot din sfera formării tinerilor scriitori și

îndrumării aspiranților la literatură, revista publică o *Scrisoare deschisă către membrii cenaclului «Alexandru Sahia» din Câmpulung-Muscel*, semnată de Mihail Novicov.

IULIE

1 iulie

• Un articol de bilanț și direcție, „mobilizator“, după uzanțele epocii, apare în „Contemporanul“, nr. 28, sub titlul *Să sporim forța educativă a literaturii pentru copii* și purtând semnătura lui Eugen Luca; articolul începe printr-un citat din „tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej“ și continuă cu trecerea în revistă și valorizarea (în perspectiva valorii, adică utilității lor educative, conform obiectivelor regimului politic din epocă) unor producții recente (în acel moment) ale autorilor de literatură pentru copii: „Literatura noastră pentru copii a înregistrat în ultimul timp succese apreciabile. În acest sens sunt remarcabile din punct de vedere al conținutului lor educativ volumele *Nufărul roșu*, de Petre Luscalov, *Să povestim despre noi*, de Gica Iuteș, basmele în versuri *Nică fără frică*, de Nina Cassian și *Povestea Scânteii*, de Mioara Cremene, povestirea *Pe colina cu salcâmi*, de Mira Iosif, *Povestiri vânătoarești*, de Eugen Jianu.“ Cărțile elogiate sunt rezumate și analizate succint, însă articolul cuprinde și exemple negative, condamnând schematismul unor lucrări : „Scopul educativ al lucrării trebuie să reiasă în primul rând din însăși acțiunea cărții, din modul în care se rezolvă conflictele dintre eroi și nu din expunerea didactică a anumitor precepte, nu din introducerea unor simboluri morale. [...] Din păcate, însă, în literatura noastră pentru copii mai sunt încă opere schematice, plictisitoare, în care transmiterea prin intermediul acțiunii și al eroilor, a unor învățăminte morale, este înlocuită prin înșiruirea unor precepte. [...] Asemenea lipsuri există și în povestirea *Nucul lui Toderiță*, de Călin Gruia, care nu ne înfățișează – așa cum probabil a intenționat autorul – o problemă a unui copil, ci frământările unui om matur, ale țăranului mijlocaș. Numai că mijlocașul lui Călin Gruia are doar 6 ani, iar în loc de vite dau stupi aduce în colectiv, după multe frământări, un puiet de nuc pe care îl îngrijise acasă. Ce le poate spune copiilor această acțiune a lui Toderiță? Oare cumva că ei nu trebuie să planteze pomi acasă, ci numai la gospodăria agricolă colectivă? Iată la ce absurditate îl poate duce pe scriitor înlocuirea faptelor vieții, a conflictelor din viața copiilor de la sate, prin scheme morale. [...] Necunoașterea vieții i-a determinat pe unii dintre autorii de basme să schematizeze, să sărăcească eroii basmelor, să-i transforme în niște inși care se mulțumesc să înșiruie lozinci. Unii scriitori, pentru a oferi copiilor prescripții morale, caută să «îmbogățească» basmul prin elemente ce-i sunt străine, să-l «actualizeze». Astfel, în cartea lui Al. C. Constantinescu, *Cei trei voinici* care înfățișează rășcoalele țăărănești din evul mediu, Preda, eroul principal, murind

în bătălie, rostește întocmai unui țăran muncitor care a învățat marxism-leninismul, următorul discurs: «Trebuie o altă forță care să conducă țăranimea. O forță mai mare și mai unită, o forță care să știe ce are de făcut, o forță care să nu se târguie, ci să fie necruțătoare cu dușmanul și să smulgă din rădăcină buruiana rea a nobililor și boierilor». [...] Lupta împotriva schematismului în literatura noastră pentru copii este o condiție esențială pentru asigurarea creării unor opere capabile să contribuie efectiv la educarea copiilor în spiritul mărețelor idei ale comunismului“. Atenția acordată literaturii pentru copii este datorată dezbaterilor care avuseseră loc pe această temă în Uniune Sovietică, articolul prezentat aici și altele care vor apărea în diferite publicații fiind reverberații ale acestora.

- O recenzie la culegerea de schițe și nuvele *Din vremea aceea*, de Alexandru Cazaban, apărută la Editura de Stat pentru Literatură și Artă, apare în „Scânteia tineretului” sub semnătura lui P. Niță. În formularea recenzentului, „toate aceste imagini din viața trecută a satelor noastre înfățișează cu multă simpatie truditarii obidiți ai pământului și stârnesc ura împotriva nemiloasei exploatări.”

4 iulie

- „Scânteia tineretului” publică poezia *Grâul*, a lui Micola Nagnibeda, laureat al Premiului Stalin. Traducerea este realizată de Ion Hobana. Poezia este o sinteză a câtorva teme ale epocii: eroismul ostașilor sovietici, glorificarea lui Stalin, cinstirea eroilor etc.

5 iulie

- „Scânteia” publică, sub titlul *Kociedo*, un ciclu de poeme antiamericane semnat de Dan Deșliu. Pretextul acestor poeme este divulgat într-o notă din subsolul paginii: „În luna iunie, 6300 de prizonieri de pe insula Kociedo au adresat omenirii un apel înflăcărat, prin care denunțau crimele făptuite de bandiții imperialiști americani în lagărele de pe insulă și arătau hotărârea lor fermă de a lupta până la capăt pentru cauza păcii”. De aici, versurile lui Dan Deșliu, de felul celor pe care le reproducem, care pun semnul echivalenței între imperialismul american și Națiunile Unite: „Aici, la Kociedo, zi de zi,/ pe țărml dimineții liniștite,/ de luni întregi se-ntrec în mișelii/ barbarii «Națiunilor Unite»”.

1-5 iulie

- Are loc, la Berlin, sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii; dintre membrii delegației române fac parte acad. Mihail Sadoveanu, președintele Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R. și Sorin Toma, redactor-șef „Scânteia” etc. La întoarcerea în țară, Sadoveanu ține o cuvântare (publicată în „România liberă”, nr. 2417, p. 1) în care subliniază

rolul pacifist al URSS, vituperând totodată și realitățile occidentale. (cf. „România liberă”, nr. citat mai sus, 9 iulie, *Delegația R.P.R. la sesiunea extraordinară a Consiliului Mondial al Păcii s-a înapoiat în Capitală* (comunicat transmis prin Agerpres și reluat în „Scânteia”, „România liberă” și alte publicații).

6 iulie

• „Scânteia” publică o scrisoare a sergentului major Radu Costin, cu titlul *O temă literară tratată superficial și greșit*. Sergentul semnaleză erorile ideologice identificate de el în trei texte publicate în „Almanahul literar” (nr. 2-3/1952). Cele mai grave le găsește în poezia lui A.E. Baconsky, *Balada țăranilor care vând lapte*, care nu evidențiază „faptul că lovitura grea pe care clasa muncitoare și statul democrat popular au dat-o – prin reforma bănească – chiaburilor și speculanților a produs schimbări importante în felul de a gândi, de a înțelege interesele obștești, al unor mase largi de țărani muncitori, a întărit și a adâncit alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare” și nu a redat corespunzător „această victorie împotriva dușmanului de clasă”. Autorul scrisorii conchide: „Desigur că poezia este foarte slabă și ca realizare artistică. Așa e când nu cunoști din punct de vedere politic, din punct de vedere al vieții, problemele despre care scrii”. Este vizată, de asemenea, nuvela lui Mircea Zăciu *Întâmplări din casa cu plopi*, care, în opinia semnatarului scrisorii nu a valorificat de ajuns aspectele luptei de clasă suscitade de reforma bănească.

8 iulie

• „Scânteia tineretului” publică, sub semnătura lui Dan Barbu, o cronică literară la basmul *Clocot Voinicul*, de Ion Jipa, apărut la Editura Tineretului. Croniciarul apreciază virtuțile educative ale basmului în direcția stărnirii sentimentului de ură față de forțele răului, dar are rezerve față de realizarea artistică a textului căruia îi reproșează abundența de imagini din fraze.

12 iulie

• Sorin Mladoveanu publică în „Scânteia” o cronică amplă la romanul *Brazdă peste haturi*, de Istvan Horvath, „o operă scrisă de pe o poziție militantă, combativă și pătrunsă adânc de patosul luptei împotriva exploatării, pentru victoria vieții noi în satele noastre”. Romanul este reprezentativ, în epocă, pentru direcția tematică și modul de tratare a „transformării socialiste a agriculturii”

13 iulie

• Sub titlul mustător *Purtați de grija tinerilor talente, tovarăși scriitori!*, „Scânteia tineretului” cheamă la o mai mare atenție acordată scriitorilor aflați în proces de afirmare. Printre tinerele talente citate se află Ștefan Iureș, Ilie Purcaru, Florin Mugur, Doina Ciurea, Nicolae Labiș. Articolul, nesemnat, cri-

tică revista „Tânărul scriitor”, editată de Uniunea Scriitorilor, pentru incapacitatea de a armoniza scriitorii tineri cu cei consacrați. Fapt simptomatic, afirmă autorul articolului, la o întrunire organizată de conducerea Uniunii Scriitorilor pentru ameliorarea actului de îndrumare a tinerelor talente, în cei 26 de scriitori consacrați convocați nu s-a prezentat niciunul. Din listă fac parte Geo Bogza, Maria Banuș, Marcel Breslașu, Eugen Jebeleanu, Nina Cassian, Petru Dumitriu, Laurențiu Fulga, Lucia Demetrius, Paul Georgescu, Ioanichie Olteanu, Silvian Iosifescu etc.

18 iulie

- Sub președinția lui Gheorghiu-Dej, are loc o consfătuire de coordonare pentru alegerea Consiliului Central al Frontului Democrației populare; reținem câteva nume din *Comunicat[ul]* publicat în „România liberă” din 19 iulie: Gheorghe Gheorghiu-Dej, Boris Caragea, președinte al Uniunii Artiștilor Plastici din R.P.R., Iosif Chișinevschi, Petre Constantinescu-Iași, Paul Cornea, secretar al CC al UTM; Petru Groza; Horvath Imre; C.I. Parhon; Leonte Răutu, Mihail Sadoveanu. Biroul Consiliului General al Frontului Democrației Populare: Dej, Alexandru Moghioroș, Iosif Chișinevschi, Petru Groza, Mihail Sadoveanu, Leonte Răutu etc.

20 iulie

- În „România liberă”, în cadrul unei rubrici recent constituite, „Condeie tinere”, sunt reproduse, după publicația „Anii de ucenicie”, creațiile unor absolvenți din a doua promoție a Școlii de Literatură: Ion Băieșu, *Testamentul lui Iu San* (poem a cărui temă o constituie represaliile americanilor asupra prizonierilor de război coreeni); și Ana Cudelca, proza *Prietenul*.

24 iulie

- Camil Petrescu semnează în „Scânteia” un articol foarte scurt, *Grija pentru cultură*, în care laudă proiectul noii Constituții pentru atenția acordată dezvoltării literaturii și artei.

27 iulie

- În „România liberă”, Geo Bogza publică reportajul intitulat *Volga-Don*, în care noua construcție sovietică este prezentată într-un stil exaltat.

[IULIE]

- Din numărul 7 (iulie) al revistei „Viața Românească” se detașează articolul lui Paul Georgescu, *O manifestare virulentă de formalism*. Vinovată pentru o astfel de gravă manifestare este (din nou) Nina Cassian, autoarea volumului *Horea nu mai este singur*: „Poeziile cuprinse aici sunt inegale. Unele dintre ele sunt succese ale poetei, reprezentând o apropiere de realitate; altele exprimă sentimente vechi, ignorarea realității și a luptei de clasă. Cu alte cuvinte, ele

sunt expresii ale ideologiei burgheze. Această dualitate reflectă faptul că Nina Cassian s-a orientat spre realitate, dar că această orientare este frânată de vechiul balast formalist al poetei. Nina Cassian face parte dintre aceia care nu au înțeles pe deplin că o coexistență pașnică a ideologiei clasei muncitoare și a ideologiei burgheze este cu neputință de realizat. Încercarea de integrare pașnică a concepției burgheze despre artă în literatura construirii socialismului vădește existența unor puternice rămășițe ale concepției burgheze despre lume. Această concepție o împiedică pe poetă să vadă ascuțirea luptei de clasă, să vadă oamenii noi, munca și sentimentele lor. Concepția burgheză despre lume, care mai dăinuie încă la Nina Cassian, este cauza dăinuirii și a concepției burgheze despre artă. [...] Această ignorare a dușmanului de clasă face ca realitatea să fie deformată, iar combativitatea volumului, ca ansamblu, să fie scăzută”. Analizând mai multe poezii al Ninei Cassian, ca exemple pozitive sau negative, Paul Georgescu crede că poeta se poate îndrepta cu ajutorul partidului: „În condițiile construirii socialismului, cu sprijinul neîncetat al Partidului, poeta poate lichida formalismul din creația sa, dacă va rupe definitiv și până la capăt cu falsele idei burgheze despre lume și artă”. □ Secțiunea rezervată literaturii străine este ilustrată, între altele, prin texte de Louis Aragon și Paul Eluard. □ De remarcat și faptul că primul text al acestui număr este *Proiectul de Constituție a Republicii Populare Române*. □ În rest, acest număr al revistei cuprinde materiale rutiniere.

• În numărul 8 al revistei „Tânărul scriitor”, în cadrul suitei de „răspunsuri” de tip didactic pe teme de teorie literară elementară, Dumitru Mircea semnează textul *Despre subiectul operei literare*: „[...] Lucrul esențial în problema subiectului este conflictul. El este conținutul operei de artă, așa cum este și conținutul vieții. De aceea în construirea subiectului trebuie ținut seama în special de acest fapt.”.

AUGUST

5 august

• La rubrica „Ce sa citim”, „Scânteia tineretului” recomandă cartea polonezei I. Broniewska *Krystek din Varșovia*, apărută la Editura Tineretului, „o pagină din istoria luptei îndârjite pe care a dus-o poporul polonez împotriva ocupanților fasciști”. □ În același număr, ziarul relatează despre entuziasmul cu care oamenii muncii primesc proiectul noii Constituții.

8 august

• În „Contemporanul”, nr. 32, S. Damian publică un articol cu titlu combativ, *Împotriva falsei umanizări a eroilor în literatură*: „În revista sovietică «Literaturnaia Gazeta» a apărut la începutul acestui an o fabulă amuzantă. E vorba despre câțiva eroi schematici ai unor cărți nereușite. Fabula spunea că acești câțiva eroi schematici s-au adunat în noaptea de Anul Nou într-o

biblioteca pentru a decreta... dispariția lor definitivă din paginile cărților. La lumina lunii, în bibliotecă, nu se puteau observa decât umbrele, contururile vagi ale personajilor, fiindcă autorii n-au reușit să zugrăvească portretul lor real fizic și sufletesc. [...] Schematismul este o boală serioasă a literaturii, el ucide conținutul adevărat de viață, îngrădește în formule și tipare împietrite ființele vii, faptele noi, originale din realitate. Lupta împotriva schematismului, literatura noastră nouă a obținut numeroase succese, în paginile celor mai remarcabile lucrări literare ale scriitorilor noștri au apărut aspecte veridice ale vieții, oameni vii ai zilelor noastre, eroi înzestrați cu înalte însușiri sufletești, capabili să transmită cititorului sentimente bogate, s-o îndemne la fapte mari. [...] Din păcate însă, uneori, datorită necunoașterii vieții din partea scriitorului, mai apar în literatura noastră figuri artificiale, schematice, lipsite de viață. Încercând să ascundă schematismul, lipsa de conținut sufletesc a acestor personaje, unii scriitori introduc scene care să «umanizeze» personajele, să le apropie artificial de cititori. Neavând destulă încredere în marele izvor de artă care este realitatea, manifestând încă o poziție intelectualistă față de viață, unii autori apelează la procedee ale literaturii decadente, burgheze, deformând astfel fizionomia oamenilor noi. În poemul lui Baconsky *Noaptea în flăcări* publicat în «Viața Românească», nr. 12 din decembrie 1951, muncitorul Stoian, unul din eroii centrali, nu trăiește ca un om viu în paginile poemului, este mai mult o schemă creată de autor. Dar ca să-l «umanizeze», autorul îl înfățișează la un moment dat într-o discuție naivă cu copiii săi [...]“. Sunt menționate în continuare exemple de opere în care personajele nu păcătuiesc prin schematism, fără ca autorii să fi recurs pentru aceasta la metode discutabile de „umanizare“ („Cele mai izbutite realizări ale literaturii noastre dovedesc că drumul sigur pentru evitarea șabloanelor și a copiilor false este cunoașterea adâncă a oamenilor, a vieții poporului.“). Sunt apoi analizate critic diferite opere din producția recentă, în care personajele sunt inautentice sau șterse, și în care procedeele de „umanizare“ artificială nu fac – după opinia autorului articolului, care, însă, e fundamentată pe „dogmele“ oficiale în materie – decât să le scadă din valoare și din verosimilitate. Parcurgerea observațiilor și considerațiilor formulate în respectivul articol „de îndrumare“ e cât se poate de grăitoare în ce privește dificultățile cu care erau confrunțați prozatorii vremii, chiar și cei obediți și decisi să se conformeze cerințelor regimului în materie de literatură, în ce privește respectarea dezideratelor oficiale, pentru că tezisul, caracterul propagandistic și așa-zis educativ, moralizator și mobilizator al noilor scrieri literare era cerut cu fermitate, însă, totodată, se cerea ca obținerea acestuia să nu se facă prin proceduri grosiere, inabile, rebarbative, care puteau compromite total puterea de influențare pe care operele trebuia să o aibă asupra cititorului: „[...] Umanizarea artificială a eroilor apare și în alte lucrări sub forma unui inutil sacrificiu personal. Tendința de a prezenta pe comuniști, pe oamenii noi, ca pe niște asceți, care refuză orice bucurie personală, duce de fapt la denaturarea adevărului, a vieții. În romanul lui Dumitru Mircea *Pâine*

albă, organizatorul de partid Melchior apare șters în munca lui socială. Autorul caută să-i reliefeze însă trăsăturile umane, plâsmuind un conflict de dragoste în care Melchior, prin atitudinea lui loială, prin sacrificiul său, poate deveni o figură vie. De ce se întâmplă oare atât de des în literatura noastră ca eroul înaintat să fie pus față în față cu tot soiul de greutăți în viața personală? De ce acest erou trebuie să lupte cu atâtea obstacole pentru a dobândi fericirea familială? Oare nu pentru că autorii nu văd de fapt dramatismul luptei politice în care se avântă asemenea oameni în viață, problemele mari, decisive, și atâtea greutăți pe care acești eroi le rezolvă, le înfrâng? Procesele sufletești sterile, artificiale, inventate nu sunt în fond altceva decât încercări de a acoperi lipsa reflectării conflictului esențial al realității, conflictul de clasă, în care se conturează puternic personalitatea, caracterele eroilor. Iată de pildă nuvela *Prietenie*, a lui Traian Coșovei. Organizatorul de partid Andrei este un tip singular, care muncește fără nici un obiectiv. [...] Eroul se remarcă prin retorism, prin limbuție excesivă. La orice prilej își etalează principiile morale. Astfel ajunge să explice tinerilor și ce e dragostea: «*Măi, băieți, dragostea, ce o fi ea? Îi cum să spun atracția pe care o simți spre ființe bune, sănătoase, frumoase... Câteodată se ofilește sau dimpotrivă începe să cuprindă pădurile, cântecele, luptele, munca și oamenii, pe toți la un loc*». Eroul [...] lui Coșovei, izolat și nefericit în viața personală, cu bagajul intelectual îndesat cu precepte morale, denigrează, prin fizionomia sa morală, pe adevărații activiști de partid din satele noastre, entuziaști educatori ai țărănimii muncitoare, oameni care se călesc continuu în lupta pentru depășirea nenumăratelor greutăți. Încercarea de a-l «umaniza» prin zugrăvirea nefericirii lui personale destăinuie în fond necunoașterea muncii concrete politice, a unui asemenea om, neînțelegerea frumuseții și umanismului care izvorăsc din această muncă. Uneori, pentru a dovedi că eroii pozitivi din cărțile lor sunt oameni vii, complecți, scriitorii insistă asupra defectelor lor personale. Astfel ei tind să înece însușirile înaintate ale acestor oameni într-o aglomerare de cusururi pe care nu le condamnă și ajung astfel să coboare prestigiul lor, să le diminueze personalitatea. Concepția ridicolă că orice personaj literar trebuie să aibă defecte – pentru a fi uman – se manifestă chiar în unele din operele cele mai valoroase. În felul acesta eroii înaintați sunt reduși, coborâți la mentalitatea unor intelectuali mic-burghezi, veșnic frământați de îndoieli, ezitând în momentele decisive, cuprinși de scepticism și neîncredere. Falsa umanizare nu poate ascunde artificialitatea, neveridicul personajilor, nu se poate substitui cunoașterii adânci a felului cum gândesc și luptă oamenii în realitate. Falsa umanizare a personajilor introduce schematismul pe ușa de serviciu. Tendința spre falsa umanizare destăinuie neîncrederea unor scriitori în frumusețea artistică și în dramatismul activității sociale a oamenilor muncii. Această neîncredere își are izvorul în influența literaturii burgheze decadente caracterizată prin fuga ei de realitate, de conflictele reale ale vieții, prin refugiul în cea mai cumplită artificialitate. Scriitorii trebuie să combată cu intransigență asemenea influențe

formaliste în creația lor. Cunoașterea metodelor concrete de muncă ale partidului, cunoașterea structurii sufletești a oamenilor noi, cunoașterea activității lor politice, a greutăților pe care trebuie să le învingă și pe care le înving cu eroism – iată singura cale pentru realizarea unor chipuri de eroi complecși, plini de poezie, de romantism, asemenea oamenilor înaintați ai zilelor noastre. [...] Cunoașterea profundă a vieții este arma sigură care alungă schemele moarte, «umanizările» false, clișeele literaturii burgheze. Clocotul vieții adevărate oferă scriitorului eroi energici, combativi, cu o complexă viață lăuntrică, plini de elan și umanitate, eroi care sunt atât de așteptași în paginile cărților noastre“.

13 august

- Sorin Arghir semnează în „Scânteia tineretului” articolul *Un mare poet revoluționar, Nikolaus Lenau*. Comentariul situează biografia și creația poetului în reperele deja consacrate ale epocii: oprimare socială și națională, „persecuțiile și ura claselor dominante” imperiul austro-ungar – „închisoare a popoarelor”, dezamăgirea brutală provocată de realitățile americane etc.

16 august

- Silvian Iosifescu este semnatarul articolului *O operă de viguroasă demascare, de înflăcărată chemare la luptă*, apărut în „Scânteia tineretului”. Opera astfel caracterizată este a lui Alexandru Sahia, iar articolul este prilejuit de comemorarea a 15 ani de la moartea scriitorului: „Sahia a cunoscut de timpuriu partidul și i-a închinat toată viața lui de om și scriitor luptei revoluționare a clasei muncitoare.” Din portret nu lipsește dragostea pentru soviete: „Cu aceeași dragoste cu care a iubit clasa muncitoare și lupta ei pentru eliberare, Sahia a iubit patria muncitorilor de pretutindeni, primul stat socialist din lume – Uniunea Sovietică”.

- Paul Cornea publică în „Scânteia” articolul *Fericirea de a fi tânăr cetățean al R.P.R.*, în care critică regimurile capitaliste și laudă proiectul noii constituții, făcând apel la citate din Lenin și Gheorghiu-Dej: „Educat de partid, tineretul se pătrunde de ideologia frăției între popoare, în sufletul lui trăiește aprinsă dragostea pentru marea Uniune Sovietică, eliberatoarea noastră, țara care construiește comunismul, dragostea fierbinte pentru conducătorul genial al forțelor comunismului și păcii, marele prieten al tineretului – tovarășul Stalin”.

17 august

Pe suprafața unei pagini întregi din „Scânteia tineretului”, este publicat poemul *Serile-n cartierul liniștit*, de Ștefan Lureș. În poezie, toată suflarea unui cartier periferic este preocupată de înnoirea patriei. Câteva portrete ilustrează această teză: al frezorului, mâhnit de delăsarea inginerului și pornit să-și însușească instrucția pe care acesta refuză să o antreneze în producție, al unui brutar fericit că fiica lui lucrează pe un șantier al patriei și revoltat de viața de huzur pe care au dus-o „ploșnițele capitaliste” etc. □ Continuă, și în acest număr,

relatări despre manifestări ale entuziasmului provocat în rândul maselor populare de proiectul noii Constituții.

19 august

• Temele proiectului de constituție încep să fie discutate în „România liberă”. Astfel, în nr. 2453, acad. prof. Ilie Murgescu, președintele Comitetului pentru Învățământul Superior, publică *Intelectualitatea – factor activ în construirea socialismului* („Pe temele proiectului de constituție”). Mai vechile teme, ca problema analfabetismului sau imperativul „făuririi unei noi intelectualități, legate prin mii de fibre de popor”, sunt aseasonate cu referiri relativ recente, ca aceea la reforma învățământului, a cărei apologie se face încă. Cea mai mare parte a articolului este consacrată însă discutării articolului 17 din proiectul de constituție, care, deși nu adaugă nimic nou în scenariul ideologic al transformării culturale, este prezentată în următorul stil: „Această realitate (a dezvoltării culturii, n.n.) este oglindită de proiectul de constituție, atunci când prevede la articolul 17 că statul român democrat popular **«asigură dezvoltarea culturii poporului român și a culturii minorităților naționale socialistă [sic!] în conținut, națională în formă»**; ca și atunci când, la articolul 80, prevăzând dreptul la învățatură al cetățenilor Republicii Populare Române, precizează de asemeni că **«Statul se îngrijește de dezvoltarea științei, literaturii și artei»** [...] Regimul nostru de democrație populară creează cele mai favorabile condiții de existență și activitate fiecărui intelectual cinstit. Vorbind la congresul învățătorilor din RPR, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia: **«Drumul pe care sunt chemați să meargă învățătorii- și, în general, intelectualii devotați poporului – este drumul participării active la făurirea acestei vieți fericite pe care ne-o aduce construirea socialismului în patria noastră»**. Pe acest drum, statul nostru asigură fiecărui intelectual, care își pune puterea de muncă și priceperea în slujba poporului, condiții prielnice de activitate, prestigiul și autoritatea necesară muncii sale. În politica față de intelectuali, regimul nostru se călăuzește, ca în toate celelalte direcții, de nepieritoarele învățături staliniste. În Raportul asupra proiectului de Constituție a URSS, tovarășul Stalin, vorbind despre această problemă, arăta că datorită schimbărilor capitale intervenite prin lupta întregului popor sovietic, **«intelectualii sovietici sunt astăzi membri egali ai societății, în care, laolaltă cu muncitorii și țărani, cot la cot cu ei, lucrează la zidirea noii societăți socialiste fără clase»**. Acesta este și mărșelul nostru țel. Legarea intelectualității din ce în ce mai mult de popor, antrenarea ei pe drumul unei activități pusă exclusiv în slujba țării, educarea ei în spiritul mărșelului învățături a lui Marx, Engels, Lenin și Stalin, a făcut ca rodul muncii fiecărui intelectual cinstit să fie din ce în ce mai bogat, din ce în ce mai folositor. Călăuziți de partid pe drumul lichidării rămășițelor dușmănoaselor concepții idealiste, anti-științifice, intelectualii noștri noi se îndreaptă tot mai mult pe calea acelei

științe care, așa cum ne arată tovarășul Stalin, «nu se izolează de popor, nu stă departe de popor, el care este gata să-l slujească, să-i facă cunoscute toate cuceririle sale științifice». Intelectualii noștri studiază astăzi cu pasiune invincibila știință marxist-leninistă, călăuza sigură a cercetătorului, cheazășia progresului muncii lor științifice. Combătând perfida ideologie a dușmanului, cu toate variatele și abilele sale forme de manifestare, combătând naționalismul burghez, intelectualii noștri își întăresc tot mai mult contribuția la lupta pe frontul ideologic, militează tot mai activ pentru o cultură adânc patriotică, străbătută de idealurile internaționalismului proletar”. Sunt oferite și unele cifre vizând sumele puse în joc pentru „dezvoltarea artei”: „Totalul împrumuturilor acordate de pildă pe anul 1951 de către Fondul Literar se ridică la suma de 6. 182.129 lei. Cu documentările scriitorilor s-au cheltuit în același an 4. 338.651 lei. Pentru ajutoare de tot felul s-a cheltuit suma de 8.575.610 lei, iar pentru pensiile acordate de Uniunea Scriitorilor 12.000.000 lei” etc.

23 august

- În „România liberă”, este reprodus, din ziarul „Pravda”, nr. 235 (12.437), articolul de bilanț al lui Gh. Gheorghiu-Dej, *Statul de democrație populară – instrumentul construirii vieții noi*. Reținem paragraful consemnând presupuse realizări în plan cultural: „Revoluția culturală am trebuit s-o începem cu lucrul cel mai elementar, dar și cel mai important în condițiile noastre, lichidarea analfabetismului, care sub regimul burghezo-moșieresc era un fenomen de masă în România. În anii puterii populare au fost alfabetizați peste 2 milioane de oameni. Învățământul de toate gradele a luat un avânt și o dezvoltare necunoscute în trecut. În Republica Populară Română se numără în prezent două milioane două sute de mii de elevi. S-au creat numeroase institute de învățământ tehnic superior. A fost înființată o vastă rețea a școlilor rezervelor de muncă, s-a creat învățământul tehnic mediu. Crearea unei cinematografii, lărgirea rețelei de cămine culturale sătești, cluburi, colțuri roșii, biblioteci, construirea de așezăminte de cultură de mari proporții – Casa Scânteii, Centrul cinematografic, noul Teatru Muzical din București, Casa Radiodifuziunii – iată aspecte ale multilateralei activități cultural-educative desfășurate de statul de democrație populară. Activitatea educativă a statului de democrație populară este activ sprijinită de diferitele organizații de masă, sindicate, organizații de femei și de tineret, organizații culturale, științifice și altele. Un viguros ajutor îl acordă operei educative a statului presa”.

SEPTEMBRIE

5 septembrie

- În „Contemporanul”, nr. 36, se poate citi o notă critică extrem de severă – *O gravă manifestare de ușurință* – la adresa unei scenete satirice considerate a fi

neconformă cu exigențele: „Campania pentru popularizarea proiectului noii Constituții constituie, o dată mai mult, pentru scriitorii satirici un prilej de a lovi în dușmanii de moarte ai poporului nostru, în calomniatorii plini de ură ai proiectului noii Constituții. Nu în felul acesta au înțeles că folosească arma satirei Alexandru Andy și Mircea Crișan în sceneta «Supărarea lor» pe care a publicat-o revista «Cultura poporului» în Nr. 9. Autorii inventează o situație năstrușnică ce n-are nici în clin, nici în mână cu viața reală: o întâlnire între un industriaș, o moșierică, un chiabur și un general ... la Paris. Amestecându-i pe toți în aceeași oală, autorii lasă impresia că chiaburimea a fost lichidată ca clasă, la fel ca marea burghezie („Industriașul: Nici tu fabrici! Doamna. Nici moșie! Chiaburul: Nici argați, nici prăvălie!) și că toți exploataorii au depus armele și nu au altceva mai bun de făcut decât să se lamenteze (Doamna: Ooof!... Chiaburul: Ooooooff! ! Etc. etc.). În loc să oglindească ascuțirea tot mai crâncenă a luptei de clasă în țara noastră, în loc să demaște fără cruțare metodele perfide folosite de dușmanul de clasă pentru a lovi în realizările noastre, și a calomnia proiectul noii noastre Constituții, autorii fac pe cititor să creadă că lupta de clasă în țara noastră s-a terminat și că niște oameni de paie, jalnice rămășițe ale claselor exploatoare, supraviețuiesc undeva la Paris, fără să constituie vreo primejdie reală pentru poporul nostru. În felul acesta, sceneta propagă idei greșite și profund dăunătoare. Nu e de mirare că având la bază asemenea «concepții» sceneta se află la un foarte scăzut nivel artistic. Ea este în fapt o farsă de cel mai prost gust, presărată cu glume care trezesc mai curând indignarea decât râsul, glume care poartă pecetea «umorului» din fostele reviste burgheze. [...] De fapt, întreaga scenetă nu este decât o încercare prost camuflată de a readuce în circulație jalnicele trucuri și lamentabilele clownerii din care se hrăneau sketchurile și revistele burgheze. Dar este scandalos faptul că asemenea încercări au ajuns să fie tipărite într-o revistă destinată maselor celor mai largi, și că o asemenea «piesetă» care discreditează lupta de clasă, transformând probleme de asemenea însemnătate ca apariția proiectului de Constituție într-o farsă bufonă să fie recomandată echipelor sindicale de către redacția revistei!“. □ O scrisoare deschisă plină de reproșuri enunțate pe un ton patetic este adresată, în numărul 36 al „Contemporanului“, de către tinerii membri ai unui cenaclu literar din Buzău, unor scriitori care, după ce îi vizitaseră și îi sfătuiseră în ce privește încercările lor literare, nu menținuseră contactul regulat, pe cale epistolară, pe care îl făgăduiseră, abandonându-i astfel și demoralizându-i, pe unii dintre ei (se poate presupune, chiar fără documente doveditoare, că în spatele acestui demers se aflau organele superioare de coordonare a activității educative a Uniunii Scriitorilor, care înțelegeau să-i mobilizeze permanent pe scriitorii consacrați în sprijinirea tinerelor talente): „În primul rând scriem tov. Nina Cassian... În anul 1950 ați venit la Buzău împreună cu tov. Veronica Porumbacu, Nicolae Tăutu, Eusebiu Camilar și alții. Ne-am bucurat mult, pentru toți tovarășii care au venit, și

fiecare dintre noi sa bucurat mai mult de prezența câte unuia din dvs. Simpatia aceasta era ceva firesc. Era la noi în cenaclu o tânără începătoare în ale scrisului – poate vă mai amintiți de ea. V-a îndrăgit mai mult și ați vorbit îndelung împreună. – Ați hotărât să vă scrieți [sic!] ca două prietene și tovarăse. Pentru nădejdea fierbinte ce și-o pusese în ajutorul promis făcea să stai nopți întregi și să desprinzi boabele de mărgăritar ce-ți sclipeau în lucrările ei, să-i arăți aceste boabe prețioase și s-o înveți cum să-și cultive grăunțele de talent. Dar noi am urmărit cu mâhnire cum nădejdea aceasta s-a stins, fiindcă după ce i-ați trimis (abia la vreo lună) o scrisoare convențională, rece, din cauza unei politeți cam jignitoare, tânăra membră a cenaclului nostru n-a mai primit nici un cuvânt. Ea a dispărut din rândurile noastre, a celor ce încercăm să devenim inginerii sufletelor omenești, și poate că pentru acest lucru și dvs., tov. Nina Cassian, purtați o oarecare vină. Scrim [sic!] în al doilea rând tovarăsei Maria Banuș. Ați scris o piesă de teatru de o deosebită valoare, din care noi am învățat atâtea lucruri prețioase. Și în mare parte din poeziile dvs. am învățat. Și tocmai fiindcă vă iubeam și vă apreciam nespuse de mult, noi doream ca să veniți măcar o dată în mijlocul cenaclului nostru și să ne îndrumați“ etc. (mai sunt mustrați, cam cu aceeași asprime plângăcioasă, Maria Banuș și Al. Jar, iar în finalul „scrisorii“ posibilitatea reproșurilor este extinsă și la Veronica Porumbacu, Petru Dumitriu și Laurențiu Fulga, ceea ce poate întări supoziția că acțiunea era organizată „de sus“).

6 septembrie

- Un articol fără semnătură despre *Moricz Zsigmond – un reprezentant de seamă al literaturii maghiare* apare în „Scânteia tineretului”, cu prilejul împlinirii a zece ani de la moartea scriitorului, care are merite, dar are și defecte, aceleași pe care, în optica noii ideologii, o au numeroși scriitori români sau străini valorificați critic: „Luptător prin scris împotriva odiosului sistem de oprimare a poporului, Moricz Zsigmond nu a văzut însă forțele menite să răstoarne societatea bazată pe exploatare, nu a înțeles rolul istoric al clasei muncitoare, de gropar al capitalismului”. □ Din aceeași pagină aflăm că „un chiabur a fost îndepărtat din funcția de referent”, iar „un element dușmănos scos din muncă”. Ambii, la sesizarea unor oameni ai muncii, pretext deseori folosit (și, de multe ori, inventat de oficialități pentru diferite acțiuni de acest fel, vizând inclusiv viața literară și sancționarea unor „abateri ideologice” al scriitorilor.

12 septembrie

- În „Contemporanul”, nr. 37, Pavel Țugui și S. Damian semnează un amplu text intitulat *Despre unele probleme ale dramaturgiei noastre*, scris în urma lucrărilor plenarei Uniunii Scriitorilor consacrate problemelor creației dramatice, care avuseseră loc cu nu multă vreme în urmă, în iulie: „Plenara

Uniunii Scriitorilor a subliniat că piese ca *Cetatea de foc*» și *Minerii*» de M. Davidoglu, *Ziua cea mare*» de M. Banuș, *Pentru fericirea poporului*» de N. Moraru și A. Baranga, *Iarba rea*» de A. Baranga, *Ultimul mesagiu*» și *Ion Vodă cel Cumplit* de L. Fulga, *Lupii* de R. Boureanu, *Bălcescu* de Camil Petrescu, *Cumpăna*, *Vadul nou* și *Oamenii de azi* de Lucia Demetrius, *Mireasa desculță* de Z. Hajdu și A. Sütő sunt o contribuție de seamă la îmbogățirea patrimoniului literaturii noastre. Aceste piese aduc pe scenă o lume nouă. Ele înfățișează chipul omului muncii libere, dezvăluie trăsăturile morale noi ale eroului ce înfăptuiește visurile de veacuri ale omenirii, oferindu-l drept pildă maselor de spectatori“. Trecând în revistă producțiile care erau considerate a fi succese ale noii dramaturgii, textul articolului nu este, totuși, deloc triumfalist: analiza – cum se spunea în epocă – „critică și autocritică“, tonul critic, cominatoriu și prescriptiv-mobilizator sunt elementele preponderente în economia articolului. Aspectele nesatisfăcătoare – în optica factorilor de „îndrumare“ ideologică – sunt semnalate cu insistență: „Din păcate, în repertoriul stagiunii trecute, spectatorii noștri au putut vedea foarte puține piese noi, care să continue realizările obținute în anii trecuți. Cei mai mulți dintre scriitorii noștri nu cunosc îndeajuns oamenii noi ce se dezvoltă în țara noastră, viața lor în familie, relațiile cu ceilalți oameni, trăsăturile caracterului nu al acestor oameni, cerințele lor culturale, curajul și devotamentul lor în muncă și în lupta cu dușmanii. Din această cauză piesele acestor scriitori au redat palid și neartistic viața oamenilor. În creația noastră dramatică se mai pot remarca încă manifestări de schematism în redarea conflictelor dramatice ale vieții, în zugrăvirea chipului complex al eroului de tip nou, deoarece autorii nu sesizează în realitatea pe care își propun să o oglindească complexitatea și varietatea luptei împotriva dușmanului de clasă, nu cunosc în adâncime iscusința, curajul și devotamentul pe care le au eroii înaintați care înfrâng rezistența dușmanilor Patriei. Chiar în operele noastre cele mai valoroase, alături de personajii vii, autentice, apar și personajii schematice, superficiale, care dau o imagine palidă a caracterului complex al omului nou. [...]“. Nici organele de îndrumare nu sunt cruțate de o critică destul de aspră: „În Plenara Uniunii Scriitorilor consacrat problemelor dramaturgiei s-a arătat că origina unor deficiențe din creația noastră dramatică actuală rezidă adesea în deficiențele muncii de îndrumare. În activitatea Comitetului pentru Artă cu autorii dramaticei s-a vădit deseori incompetența, lipsa de răspundere, insuficienta îndrumare ideologică. Indicațiile contradictorii și neesențiale derutau de multe ori pe autori. Piesa *Recolta de aur*, care avea lipsuri ideologice fundamentale, a fost aprobată de Comitetul pentru Artă, după ce i s-au transmis autorului 263 de observații de amănunt care nu se refereau deloc la deficiențele esențiale. Politica de tergiversare, încetineala în luarea hotărârilor, atitudinea de superioritate față de autori, munca sectară au împiedicat Comitetul pentru Artă de a strânge în jurul

său cadrele cele mai bune de scriitori. Pe de o parte concesiile făcute «capriciilor» unor autori consacrați, pe de altă parte înmormântarea unor lucrări în maldăre de referate, au demobilizat pe unii scriitori – mai ales dintre cei tineri – au împiedicat lărgirea mai rapidă a cadrelor dramaturgiei noastre. Comitetul pentru Artă n-a folosit în munca de îndrumare ajutorul ce i l-ar fi putut da Consiliul artistic al teatrelor. Insuficiența îndrumării se datorează și inactivității comisiei de dramă a Uniunii Scriitorilor, care n-a organizat discuții cu privire la problemele dezvoltării creației dramatice și n-a dus o muncă organizată, colectivă cu autorii dramatici pentru a-i ajuta să ridice nivelul ideologic și artistic al pieselor de teatru“. Nici teatrele nu sunt ocolite de reproșuri și incriminări: „Din păcate, în ultimul timp. Cu toate succesele obținute prin punerea în scenă a unor piese originale, conducerea unui teatru atât de important ca Teatrul național a scos de pe afiș piese valoroase ca *Pentru fericirea poporului*, *Cetatea de foc* și *Ziua cea mare*, a tergiversat reprezentarea pieselor originale, a tolerat și a încurajat manifestările de cosmopolitism ale unor regi-zori, care desconsiderau valoarea operelor dramatice românești. O atitudine de rezistență în fața repertoriului nou s-a manifestat și în munca direcției Teatrului Municipal, care a distrus decorurile piesei *Vadul Nou* și a amânat reprezentarea piesei *Oameni de azi* de L. Demetrius“.

26 septembrie

• *Dezbaterea proiectului de Constituție în Marea Adunare Națională* continuă să fie prezentată în „România liberă”, unde sunt publicate *Cuvântul deputatului Mihail Sadoveanu* și *Cuvântul deputatului Gh. Călinescu*. Sadoveanu utilizează majoritatea clișeele puse la îndemână de realitatea epocii: „Constituția nouă, prezentată astăzi aprobării și votului Marii Adunări Naționale, proiectează în viitorul apropiat câștigurile de până acum ale poporului muncitor în toate domeniile, sporite și desăvârșite prin construcții ale socialismului. Prima Constituție a statului nostru de democrație populară e depășită. Poporul muncitor e chemat la o nouă etapă de dezvoltare”. Rostită de pe poziția ambiguă a unui „membru fără partid al partidului”, cuvântarea lui Călinescu cuprinde, printre clișee, și unele propoziții derutante: „«Statul, zice noua Constituție, se îngrijește de dezvoltarea științei, literaturii și artei». Dar pentru ce face statul socialist aceasta? Nu din filantropie. [...] Învățătura și artele luminează pe om și îl fac să priceapă adevăruri pe care cu greu le-ar înțelege prin simplele lui puteri, înconjurat cum este de negurile trecutului. Poetul care vede dinainte forma de mâine a lumii ajută pe muncitor să înțeleagă ce act reprezintă în executarea mării construcții turnarea cimentului și așezarea cablurilor, să vadă anticipat lumina răspândită de-a lungul țării, alergarea trenurilor electrice, ivirea constelațiilor de becuri în mijlocul beznelor din sate. Artistul e un inginer al sufletelor și de aceea statul se îngrijește de el, dându-i rolul cuvenit în noua întocmire”.

28 septembrie

- Un fragment din romanul *Volnița*, de F. Gladcov, apare pe o pagină întreagă din „Scânteia tineretului”, fără menționarea traducătorului. Cartea, conform prezentării, urmează să apară la Editura Tineretului și „oglindește măreția poporului rus, înțelepciunea și înflăcărea cu care s-a împotrivit exploatării”. □ Nicolae Țic anunță și povestește o ecranizare după romanul sadovenian *Mitrea Cocor* în același număr al ziarului..

[SEPTEMBRIE]

- Lupta de clasă“ (nr. 9/1952) publică integral un text difuzat și de alte organe de presă din România vremii, și anume raportul prezentat la cel de-al XIX-lea congres al Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice (care a avut loc în octombrie 1952), de Gheorghii Malenkov (în acea vreme, membru al secretariatului comitetului central al acelui partid, ulterior succesor al lui Stalin, ca premier și secretar general al partidului...). Evenimentul n-ar trebui să aibă – cel puțin la prima vedere – mare legătură cu viața literară din România, însă, de fapt, cum pe atunci documentele de partid sovietice aveau valoare de îndreptar și normă de acțiune pentru toată activitatea ideologică, social-politică, culturală etc. din țările-satelit ale URSS, câteva paragrafe din raportul amintit, referitoare la sarcinile artiștilor și scriitorilor, aveau să servească drept dogmă în „munca de îndrumare“ a literaturii de la noi, aveau să fie dezbătute, comentate și utilizate în aprecierea creației literare. Timp de luni și luni de zile, așa-numitele „teze din raportul tovarășului Malencov“ aveau să fie prezente, ca elemente de referință indiscutabile și ca factor de autoritate supremă în materie de politică culturală și de creație literar-artistică – în activitatea publică în domeniile amintite, în viața literar-artistică din România, devenind un fel de refren reluat obsesiv, până la sașietate. Reproducem așadar integral respectivul fragment din raport, spre edificare: „O parte integrantă și foarte importantă a culturii sovietice o constituie literatura și arta. Noi avem succese însemnate în dezvoltarea literaturii sovietice, a artelor plastice, a teatrului, a cinematografului. O dovadă grăitoare în această privință este faptul că în fiecare an numeroși oameni ai artei talentați sunt distinși cu premiul «Stalin». Înaltul titlu de laureat al premiului «Stalin» a fost conferit unui număr de 2 339 oameni ai literaturii și artei. Ar fi greșit, însă, ca îndărătul marilor succese să nu vedem lipsurile mari în dezvoltarea literaturii și artei noastre. Fapt este că, cu toate succesele serioase obținute în dezvoltarea literaturii și artei, nivelul ideologic-artistic a numeroase opere continuă încă să fie insuficient de ridicat. În literatură și artă apar încă multe lucrări mediocre, șterse, iar uneori chiar lucrări făcute de mântuială, care denaturează realitatea sovietică. În creația unora dintre scriitori și artiști viața multilaterală și clocotitoare a societății sovietice este zugrăvită în culori șterse și monotone. [...] Este necesar să se țină seama de faptul că nivelul ideologic și cultural al omului sovietic a crescut

imens, și că gusturile sale sunt cultivate de partid cu ajutorul celor mai bune opere de literatură și artă. Oamenii sovietici nu tolerează ceea ce e palid, lipsit de idei, fals și manifestă cerințe sporite față de creația scriitorilor și artiștilor noștri. În operele lor, scriitorii și artiștii trebuie să biciuiască viciile, lipsurile, fenomenele nesănătoase care se întâlnesc în societate, să dezvăluie în imagini artistice pozitive chipul omului de tip nou în toată măreția demnității lui omenești și astfel să contribuie la cultivarea în oamenii societății noastre a unor caractere, deprinderi și obișnuințe libere de plăgile și viciile generate de capitalism. În beletristica, dramaturgia, ca și în cinematografia noastră sovietică, continuă să lipsească încă un asemenea gen artistic ca satire. Ar fi greșit să se creadă că realitatea noastră sovietică nu oferă material pentru satiră. Noi avem nevoie de Gogoli și Șcedrini sovietici care cu focul satirei să extirpeze din viață tot ceea ce este negativ, putred, cangrenat, tot ceea ce frânează mișcarea înainte. Literatura și arta noastră sovietică trebuie să înfățișeze cu îndrăzneală contradicțiile și conflictele existente în viață, să știe să folosească arma criticii ca unul din mijloacele eficiente de educare. Forța și însemnătatea artei realiste constă în aceea că ea poate și trebuie să descopere și să scoată la iveală înaltele calități sufletești și trăsăturile pozitive tipice ale caracterului omului simplu, să creeze în culori vii chipul său artistic, demn de a fi exemplu și obiect de imitare pentru oameni. În munca lor de creație pentru făurirea de imagini artistice, artiștii, literații, oamenii de artă de la noi trebuie să țină minte totdeauna că tipic este nu numai ceea ce se întâlnește cel mai des, ci ceea ce exprimă în modul cel mai plin și mai expresiv esența forței sociale respective. În concepția marxist-leninistă tipicul nu înseamnă nicidecum o medie statistică oarecare. Tipicul corespunde esenței fenomenului social-istoric dat și nu este pur și simplu lucrul cel mai răspândit, ceva ce se repetă des, ceva cotidian. Exagerarea conștientă, reliefaarea figurii nu exclude tipicul, ci îl scoate în evidență și îl subliniază într-un mod mai deplin. Tipicul reprezintă principala sferă de manifestare a spiritului de partid în arta realistă. Problema tipicului este mai întotdeauna o problemă politică. Înalta și nobila sarcină care stă în fața oamenilor artei și literaturii poate fi îndeplinită cu succes numai dacă vom duce o luptă hotărâtă împotriva lucrului de mântuială în activitatea artiștilor și literaților noștri, dacă va fi extirpată fără cruțare minciuna și putreziciunea din operele de literatură și artă. Literaților și oamenilor de artă din țara noastră le revin uriașe îndatoriri în marea luptă de creștere a ceea ce este nou, luminos și de extirpare a tot ceea ce este învechit și anchilozat în viața socială. Datoria scriitorilor, artiștilor, compozitorilor, cineaștilor noștri este de a studia mai profund viața societății sovietice, de a crea mari opere de artă demne de marele nostru popor. (*Aplauze*) “. Probabil că numărul 9 al revistei „Lupta de clasă“ a apărut cu întârziere, poate a fost „ținut în loc“ ca să „prindă“ documentul de mare importanță care avea să fie raportul la congresul partidului sovietic, ținut în octombrie.

- În nr. 3 al revistei „Iașul nou”, an. IV, septembrie 1952, Nicolae Labiș publică poeziile: „*Pentru pacea lumii, Mama, Baladă macedonă*”. Cu antetul „Figuri din parlamentul burghezo-moșieresc”, Nicolae Țatomir semnează poeziile: *Domnul deputat, Domnul senator A. I.*. Apare pentru prima dată semnătura lui Ioan Apetroa[i]e (*Vise împlinite*). Nicolae Labiș semnează traduceri din Nikolaus Lenau (*Robert și invalidul, La patria mea*), Nicolae Țatomir traduce din Lenau (*În cârciumă*) și N. Gribacev (*Caucazului*), iar George Lesnea traduce capitolele al II-lea și al III-lea din *Evgheni Oneghin* de A. S. Pușkin. □ Ștefan Bănulescu apare în paginile revistei cu o scurtă nuvelă ironică despre un plagiat, *Un poet de altădată*. □ La rubrica „Cronica literară”, Dan Costea face unele observații „Despre revista «Tânărul Scriitor» și unele probleme de critică literară”, considerând publicația „prima revistă specială de îndrumare a talentelor literare din țara noastră”.
- În „Scrisul bănățean”, nr. 8, septembrie 1952, semnează versuri: Al. Jebeleanu – *Pământul aparține celor ce-l muncesc*, Ion Jivan – *Despre copii și copii*, a căror tematică prezintă opoziția trecut întunecat – prezent luminos. □ Nuvela lui Mircea Șerbănescu *Hotărârea* dezvoltă un alt subiect specific realismului socialist, atragerea femeilor în procesul de producție. □ În același număr, I. Ardeleanu semnează un articol omagial cu ocazia împlinirii a 150 de ani de la nașterea poetului austriac Nikolaus Lenau, afirmând că „întreaga omenire progresistă a sărbătorit amintirea poetului luptător Lenau, care și-a ridicat glasul împotriva tiraniei, împotriva asupririi și a prejudecăților de orice fel”. Semnatarul articolului îl consideră pe Lenau „un strălucit reprezentant al literaturii progresiste”, observând că cititorii „găsesc în această personalitate literară un cântăreț al frământărilor revoluționare, al luptelor pentru eliberare socială și națională a maselor asuprite”, căci în spatele melancoliei unor poeme, I. Ardeleanu întrevide suferința poetului pentru „mizeria oamenilor obișniți”. □ La rubrica „Însemnări”, S. Levin face o amplă prezentare laudativă a romanului *Nicoară Potcoavă*, pe care îl consideră primul roman istoric al literaturii române scris din punctul de vedere al realismului socialist: „Maestrul Sadoveanu a arătat prin acest roman că tinerețea creatoare nu ține seama de vârstă și a mai arătat că numai acel care-și închină toate eforturile cauzei poporului, care-și iubește poporul și care creează pentru el, numai acel scriitor poate da opere valabile, opere de adevărată artă, opere cu adevărat populare”.
- „Viața Românească” (număr dublu, 8-9, august-septembrie) publică nuvela *Desfășurarea*, de Marin Preda. Între ceilalți semnatori ai textelor beletristice cuprinse în această ediție, amintim pe Mihai Beniuc, Nicolae Tăutu, Demostene Botez, Aurora Cornu, Eusebiu Camilar, Ion Horea, Haralamb Zincă („*Operația Magdalena*”). Câteva poezii sunt inspirate de textul noii Constituții: *Cine nu muncește nu mănâncă*, de Cristian Sârbu, *Să mergem, s-auzim și să sporim discuția cu Constituția*, de Cicerone Theodorescu, *Stema Țării*, de Mihai Beniuc. □ Dintre cei patru scriitori străini, prezenți cu texte în variantă

românească, trei sunt sovietici: Alexei Surkov, Serghei Mihalcov, Valerii Petrov. □ Tot semnături sovietice conține și rubrica „Orientări”: N. K. Dobrinin (*Importanța socială a literaturii*) și B. Riuricov (*Personajele negative și intransigența scriitorului*). □ Sub titlul *O epopee în proză*, Eugen Campus analizează la rubrica „Teorie și critică” romanul sadovenian *Nicoară Potcoavă*, dovadă a faptului că „autorul a trecut printr-un proces de limpezire ideologică”.

OCTOMBRIE

3 octombrie

• „Contemporanul”, nr. 40, publică, sub titlul *Ședința plenară a secției de proză*, un text cu alură de comunicat oficial sau de rezumat al unui proces-verbal, care dă seama de lucrările respectivei plenare, care avusese loc în acele zile: „Recenta ședință plenară a secției de proză a Uniunii Scriitorilor, consacrată dezbaterii raportului de activitate a secției în perioada octombrie 1951-septembrie 1952 și alegerea noului birou, constituie un eveniment de seamă în munca Uniunii Scriitorilor. Aceasta nu numai pentru că una din secțiile Uniunii Scriitorilor a fost chemată pentru prima oară să-și aleagă conducerea – dar și pentru că dezbaterile pe marginea raportului au pus în lumină o serie de probleme de creație, importante pentru dezvoltarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Raportul de activitate a fost prezentat de tov. Petru Dumitriu. Arătând că în ultimul an secția de proză a organizat discuții în jurul unor romane ca «Undeva pe Dunăre» de Al. Jar, «Ogoare noi» de A. Mihale, ș. a., ajutând astfel în mod direct un număr de scriitori și punând probleme interesante de creație, tov. Petru Dumitriu a insistat asupra lipsurilor care au frânat munca secției. În anul care a trecut, secția de proză nu a reușit să cuprindă tot câmpul prozei noastre, să stimuleze atacarea de către scriitori a temelor cele mai arzătoare, să ducă o luptă eficientă pentru ridicarea nivelului măiestriei artistice. Raportorul a subliniat ajutorul permanent primit de scriitori din partea Partidului prin articolele din «Scânteia», care combăteau orientarea greșită a unor scriitori, lipsurile din munca unor redacții. Tov. P. Dumitriu a schițat în raportul său și câteva din problemele de care va trebui să se ocupe viitorul birou, printre care lărgirea tematicii ș.a. Tovarășii Al. Jar, V. Em. Galan, I. Vitner și alți scriitori care au luat cuvântul au subliniat importanța problemelor puse de raport dar au criticat faptul că nu a adus în discuție problemele esențiale ale prozei noastre. Tov. V. Em. Galan, vorbind de problema înfățișării eroului pozitiv, a arătat că una din cauzele deficiențelor existente în acest domeniu este lipsa de pregătire a unora dintre scriitori în ce privește problemele practice ale construirii socialismului, necunoașterea vieții. Tov. V. Em. Galan a vorbit de asemenea de colaborarea scriitorilor la ziare și de necesitatea strângerii legăturilor cu cenaclurile din centrele muncitorești.

Vorbind de problema reflectării în literatură a omului nou, problemă neglijată de raportor, tov. I. Vitner a spus că «pentru proza noastră nu există în momentul de față altă problemă mai importantă decât de a zugrăvi cât mai mulți oameni de acest fel». În cursul discuțiilor s-au clarificat o serie de probleme în legătură cu metoda de lucru și cu obiectivele pe care trebuie să le urmărească secția de proză. Astfel, împotriva acelor care înclinau să creadă că secția de proză ar fi chemată să rezolve unele diferende între scriitori și edituri, mulți dintre participanții la discuție au arătat că menirea secției este de a sprijini scriitorii în rezolvarea problemelor legate de creația literară. Pentru aceasta e nevoie, așa cum a propus tov. V. Em. Galan, ca viitorul birou să asigure posibilitatea unor schimburi de experiență între prozatori. După discuțiile la raport, s-a procedat la alegerea noului birou al secției. Au fost aleși în total 11 membri: V. Em. Galan, Petru Dumitriu, Ion Vitner, Al. Jar, E. Camilar, Marin Preda, Dumitru Mircea, Paul Georgescu, Zaharia Stancu, Ion Istrati și H. Zincă. Noul birou al secției de proză are de rezolvat sarcini de răspundere. Succesele obținute în anii din urmă vor trebui continuate pe o treaptă mai înaltă, astfel încât scriitorii noștri să creeze acele opere de care poporul muncitor are nevoie în lupta pentru pace și socialism.“.

10 octombrie

- O consistentă cronică, elogioasă, publică N. Tertulian, sub titlul ***O nuvelă remarcabilă***, în numărul 41 al „Contemporanului“, vizând nuvela lui Marin Preda *Desfășurarea*, apărută în „Viața Românească“. Analiza și comentariul aplicate nuvelei lui Preda sunt guvernate de viziunea politizată caracteristică pentru textele criticii „oficiale“ din epocă și meritele care îi sunt recunoscute nuvelei sunt determinate nu numai prin evaluarea „măiestriei artistice“, ci și – mai ales – prin conformitatea cu cerințele politico-propagandistice ale momentului (aspectele luptei de clasă în mediul rural), dar și prin evitarea neajunsurilor (schematism, superficialitate, lipsă de verosimilitate, insuficiență „cunoaștere a vieții“) de care erau acuzate alte scrieri ale unor autori activi în epocă, scrieri în principiu conforme politicii și exigențelor partidului comunist, însă neconvingătoare prin caracterul grosier sau simplist al realizării literare, și, de aceea, lipsite de puterea de influențare, de convingere și mobilizare politică, pe care regimul o cerea de la literatură. Comentată favorabil și oferită drept exemplu încă de la apariție, nuvela *Desfășurarea* avea să facă parte din „vitrina“ de elită a producțiilor „realismului socialist“, atâta vreme cât acel curent literar avea să mai fie preconizat de oficialitate: „Nuvela lui Marin Preda *Desfășurarea* publicată în ultimul număr al «Vieții Românești» este prima noastră operă literară care demască efectele politicii deviatorilor de dreapta, dezvăluie primejdia pe care a reprezentat-o activitatea dușmanului de clasă obləduită de politica oportunistă a deviatorilor și oglindește lupta țărănimii muncitoare condusă de partid pentru demascarea chiaburilor camuflați,

pentru zdrobirea împotrivrării înverșunate a chiaburimii și izolarea ei de masa țărănimii. Primul și cel mai de seamă merit al nuvelei lui Marin Preda stă în a se fi eliberat de viziunea simplistă a mecanismului luptei de clasă, caracteristică unor din operele noastre literare, de a fi lichidat subaprecierea forței dușmanului de clasă, manifestată în asemenea opere, de a fi înlăturat schematismul conflictelor de clasă și de a fi reușit să oglindească mecanismul luptei de clasă, dinamica ei, în toată varietatea și multilateralitatea planurilor pe care se desfășoară. Nu mai este vorba aici doar de acțiuni violente ale dușmanului de clasă (deși nu lipsesc în nuvelă nici asemenea acțiuni), nici doar de uneltiri dejucate fără greutate sau de zvonuri spulberate cu ușurință. Istoria luptei pe care organizația de bază din Udupu, condusă de secretarul Anghel, trebuie s-o desfășoare pentru înființarea unei gospodării colective trainice, este uimitor de complexă. Anghel trebuie să ducă lupta împotriva încercării de a impune în posturile de conducere ale gospodăriei colective a unor chiaburi camuflați, neidentificați încă, ca Ghiocoeaia și Bădârcea, pentru demascarea lor în fața satului. Aceștia au sprijinul ocrotitor al președintelui Sfatului Popular, Prunoiu, care manevrează cu abilitate pentru a-i împinge în conducerea gospodăriei. Lupta lui Anghel împotriva oportunismului lui Prunoiu considerabil îngreuiată de faptul că acesta, la rândul său, se bucură de ocrotirea primului secretar raional de partid, Ion Niculae, care îl consideră pe Prunoiu creierul politic al satului, iar pe Anghel cel care apără în fapt linia partidului, drept un intrigant. [...] Cercul larg și variat de fenomene ale realității noastre, pe care-l sesizează nuvela, nu pute să nu dea naștere unei varietăți de tipuri și caractere, dintre care fiecare este o verigă în lanțul complicat al relațiilor sociale. Marin Preda a găsit calea justă de a învinge nivelarea caracterelor, schematismul personajilor, nu în invenția de conflicte artificiale sau în falsa umanizare, ci în tipizarea în fiecare personajiu a unei laturi, a unui fenomen al realității: fermitatea revoluționară (Anghel) sau impulsivitatea și lipsa de vigilență (Pascu), ardoarea luptei țărănimii sărace pentru colectivizare (Ilie Barbu), sau ezitarea și neîncrederea celor care suferă de pe urma politicii dușmănoase a deviatorilor (Ioniță, Gavrilă), orbirea politică (Ion Niculae) sau oportunismul și carierismul (Prunoiu), poftele de exploatare (Ghiocoeaia) etc. Individualizarea distinctă a fiecărui personajiu este așadar determinată de poziția lui specifică în mecanismul luptei de clasă, fără ca aceasta să constituie un prejudiciu adus complexității respectivelor personaje. Această diferențiere precisă a personajilor este a doua caracteristică prețioasă a nuvelei și ea este direct legată de prima; în acest sens este interesant de a urmări cum multilateralitatea planurilor pe care se desfășoară acțiunea și influența dușmanului de clasă au dat naștere și unei varietăți de tipuri și caractere, care întruchipează și sintetizează fiecare o latură a acestei rețele. În Voicu Ghiocoeaia, Marin Preda a tipizat pentru prima oară în literatura noastră figura acelor capitaliști de la sate, care și-au agonisit averea în perioada n.e.p.-ului, chiaburi generați

de mica producție de mărfuri și care și-au umflat buzunarele prin specula necruțătoare acoperită de politica ocrotitoare a deviatorilor de dreapta în domeniul schimbului. Din cele 10 pogoane, patru ale lui și șase ale muierii, făcând speculă, agonisise cu încetul avere și deveni om înstărit, exploatând mână salariată și continuând să păstreze în portofel, alături de sutele de mii încasase prin vânzări clandestine, carnetul de membru de partid, învelit în pânză roșie. [...] Este firesc faptul că tocmai această înțelegere multilaterală a mecanicii luptei de clasă, a nodului de contradicții ale realității, a făcut posibilă și crearea figurii unor eroi pozitive cu o viață și o activitate complexă, că tocmai aici a găsit Marin Preda calea pentru a desfășura în acțiune energia, capacitatea revoluționară, tăria și fermitatea comuniștilor. Greutățile și împotrivirea crâncenă cu care luptă ei, piedicile perfide și surprinzătoare pe care le pune dușmanul, nu pot fi biruite, răpunerea unor indivizi legați prin fire numeroase într-o rețea complexă nu poate fi înfăptuită de oameni nehotărâți, oboseți, care preferă să trăiască n tihnă, fără zbucium și frământări, ci de oameni cu o mare tărie de caracter, îndrăzneți și neînfricați în fața greutăților, hotărâți să înfăptuiască până la capăt linia partidului. În ciocnirile acestea atât de variate cu orbirea politică a unui secretar raional birocrat, cu carieristul viclean, cu manevrele rafinate ale unor chiaburi camuflați, nuvela putea într-adevăr să înfățișeze bogăția resurselor sufletești, complexitatea activității comuniștilor și a țăranilor muncitori legați de partid, să desfășoare în acțiune însușirile acestora. Nici raționamentele și cuvintele de o logică impecabilă ale lui Pavel Ilie, din *Oțel și pâine*, nici «drama» romantică a celui secretar din *Temelia* care luptă să-și biruie tristețea provocată de faptul că chiaburii i-au răpit fata dragă, nici intervențiile principiale dar uscate ale lui Munteanu din *Cetatea de foc* – nu pot ascunde faptul că aceste personaje nu sunt lăsate să se desfășoare, nu sunt lăsate să trăiască intens în clocotul unei lupte pline de greutate și complicații și că sunt așadar lipsite de o reală viață sufletească. [...] Dacă am încerca să facem o schemă a liniilor de desfășurare ale conflictului și subiectului în nuvela lui Marin Preda, am obține un tablou complicat, plin de sinuozități, tablou dominat de contradicția principală care determină dezvoltarea conflictului, cea între forțele noului și forțele vechiului, contradicție care în desfășurarea ei ia forme tot mai ascuțite, iar din o serie de alte contradicții mari și mici determinate de contradicția principală sau aflat în orbita ei, unele se rezolvă, altele sunt pe cale de a căpăta dezlegarea pe care autorul ne lasă să o subînțelegem, altele abia apar și încep să se dezvolte. Este aici un merit esențial al nuvelei lui Marin Preda, căci această schemă, acest tablou – ale cărui linii compun însăși construcția nuvelei – este o oglindă a înseși legilor de dezvoltare a realității, a dialecticii complexe a fenomenelor din viața societății noastre pe care autorul a reușit s-o capteze și s-o fixeze cu multă măiestrie. [...] Se vede aici cum alte contradicții, alte conflicte (rezultate din activitatea deviatorilor) se varsă în albia contradicției principale și în această vâltoare

conflictul capătă o intensitate cu totul deosebită. Sunt aici episoade care demonstrează marea forță artistică pe care o pot căpăta operele scriitorilor noștri, atunci când aceștia – asemenea lui Marin Preda – dezvăluie cu îndrăzneală contradicțiile, nu ocolesc aspectele negative ale realității noastre, nu toarnă peste veninul activității dușmanului de clasă apă de trandafir, ci descriu veridic aceste contradicții, izbutind astfel să zugrăvească în toată amploarea și superioritatea, tăria, fermitatea și marea forță de luptă a eroilor pozitivi. [...] Nuvela *Desfășurarea* constituie un mare pas înainte în creația lui Marin Preda. În nuvelele sale mai vechi despre viața satului (1948), autorul a zugrăvit o lume de oameni mânați de instinctele și poftele crâncene generate de proprietatea privată, ca setea de închiaburire și egoismul care ia forme monstruoase (Miai din *O adunare liniștită*) sau ca patimile josnice, crude care descompuneau familia Moromeților, unde relațiile erau dominate de ură și încrâncenare (*Dimineață de iarnă*); unele nuvele din volumul «Întâlnirea din pământuri» erau adânc atacate de morbul naturalismului. Nuvela *Ana Roșculeț*, apărută în 1949, a fost puternic criticată pentru naturalismul ei, pentru imaginea deformată pe care o dădea despre dezvoltarea conștiinței de clasă a unei muncitoare înapoiate. Tocmai prin prisma acestor creații anterioare apare limpede de ce noua nuvelă a lui Marin Preda constituie o cotitură în creația acestui scriitor, înzestrat cu un talent puternic de prozator: ea oglindește în primul rând creșterea și maturizarea ideologică a scriitorului, însușirea adâncă, creatoare, a criticii ce i s-a făcut. Prin conflictul ascuțit care stă la baza ei, prin imaginea multilaterală a formelor variate pe care le ia lupta de clasă în etapa actuală, prin faptul că a reușit să creeze tipuri diferențiate, precis individualizate, de dușmani de clasă și – în relație directă cu aceștia – o imagine veridică a oamenilor noi din satele noastre, a superiorității forței acestora, a tăriei și fermității lor în lupta cu un dușman puternic, prin complexitatea contradicțiilor de viață pe care autorul le-a redat în situații de o mare intensitate cu o artă literară remarcabilă de prozator – nuvela lui Marin Preda constituie o realizare valoroasă a literaturii noastre“.

12 octombrie

• Silvian Iosifescu publică în „Scânteia tineretului” cronică literară – ***O biruință a literaturii noastre: „Nicoară Potcoavă” de Mihail Sadoveanu***, roman apărut de puțin timp la Editura Tineretului. Cronicarul îl consideră pe Sadoveanu „clasic în viață”, mereu apt să-și perfecționeze opera, rescriind uneori texte vechi în spiritul vremurilor noi, ceea ce ar trebui să fie un exemplu pentru scriitorii tineri care „în fața unor critici îndreptățite răspund că opera pe care au scris-o așa a fost concepută, că de-ar atinge-o, s-ar fărâmița”. Fără a uita să evidențieze importanța modelului sovietic pentru recenta creație sadoveniană „care nu evocă istoria la întâmplare”, Silvian Iosifescu desfășoară în comentariu clișeistica socio-politică a epocii: „prăpastia dintre cei mulți și

stăpânitorii trufași și lacomi”, „neîncrederea și ura față de boieri”, „mânia îndelung mocnită a poporului”, „raporturile dintre erou și masele populare”. Criticul apreciază că toate aceste aspecte sunt evidențiate în roman, dar nu ezită să sancționeze o neglijență în raport cu canoanele după care se interpretează istoria și literatura în anii cincizeci: „[...] mai puțin limpede este sfârșitul lui Nicoară. Ne reiese îndestul că în acele condiții istorice sfărâmarea puterii boierești nu era încă cu putință, că nu se dezvoltaseră încă suficient noile relații de producție care să înlocuiască feudalismul”.

16 octombrie

• *CIRCUMSCRIPTIA ELECTORALĂ IAȘI-VEST. Colectivul de muncă al Universității «Alexandru Ioan Cuza» a propus drept candidat pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională pe maestrul Mihail Sadoveanu*, comunică „România liberă”. Frontispiciul paginii 4, unde apare știrea, este următorul: „Fiii cei mai iubiți ai Patriei, propuși candidați ai Frontului Democrației Populare”. Evenimentul avusese loc cu o zi înainte, 15 octombrie, iar relatări despre el apar în „Scânteia”, „Scânteia tineretului” care salută candidatura lui Mihail Sadoveanu la alegerile legislative care se apropie, sub titlul *Colectivul Universității „Alexandru Ioan Cuza” a propus candidat în alegerile de deputați în Marea Adunare Națională pe tovarășul Mihail Sadoveanu*. Candidatul Frontului Democrat Popular pentru circumscripția electorală „Iași-Vest” este elogiat cu acest prilej de Jean Livescu, rectorul Universității din Iași, Radu Cernătescu, președintele filialei Iași a Academiei, Gavril Istrate, decanul Facultății de Filologie și alții. □ În vecinătatea acestui text se află și anunțul candidaturii lui C. I. Parhon pentru aceeași demnitate.

17 octombrie

• În „Contemporanul”, nr. 42, sub titlul *Mai multă lumină*, Petru Dumitriu glosează prompt, aprobator, admirativ și oportun în marginea raportului prezentat de Malenkov la congresul partidului comunist sovietic: „Citirea raportului de activitate prezentat de tovarășul G. M. Malenkov mi-a dat, ca oricui, o impresie covârșitoare de forță: într-adevăr, viața societății sovietice se desfășoară în proporții și într-un ritm pentru care e greu de găsit cuvinte: ai simțământul că trăiești istoria multor secole concentrată în tot atâția ani. Există o parte a raportului care îmi dă o importanță extraordinară în ochii mei ca artist și scriitor. Știu că muncitorii și tehnicienii din toate industriile, țărani, intelectuali, ostași și ofițeri găsesc fiecare câte un pasagiu în care raportul pare că li se adresează lor, direct și personal. Noi, scriitorii și artiștii, găsim un astfel de pasagiu în raportul tovarășului Malenkov: un text care tratează problemele cele mai importante ale literaturii și artei. Este limpede că acea parte are o importanță covârșitoare nu numai pentru literatura și arta sovietică, ci și pentru literatura și arta noastră. E vorba acolo de principii ale artei

realiste, care sunt valabile și pentru noi, și vor rămâne valabile și în viitor. La citirea acelor fraze în care tovarășul Malenkov vorbește despre datoriile scriitorului realist și de defectele unor anumite opere, mi-au revenit în minte, într-o clipă, dorințele, aspirațiile artistice și greutățile, piedicile, într-un cuvânt întreaga frământare a noastră, scriitori și artiști, în ultimii ani. Pasagiul referitor la problemele literaturii și artei, din raportul tovarășului Malenkov, este o armă cu care scriitorii, artiștii, criticii, redactorii de reviste sau edituri, vor rezolva o seamă de probleme esențiale ale artei și literaturii noastre. Principala idee care va servi la sfărâmarea piedicilor ce ne stau în cale e aceea a exigenței față de arta noastră, și a răspunderii scriitorului și artistului față de poporul său. Raportul tovarășului Malenkov ne atrage atenția asupra necesității luptei împotriva lucrărilor «mediocre, șterse, iar uneori chiar lucrări făcute de mântuială, care denaturează realitatea». În literatura și în arta noastră există, ca merele putrede în coș, unele opere slabe, mediocre, care prezintă idilic, trandafiriu, lupta aspră și grea a poporului nostru pentru socialism. Textul citat din raportul lui G. M. Malenkov ne va întări în lupta pe care o dăm împotriva unor asemenea opere în care viața e zugrăvită în «culori șterse și monotone». Viața e mai bogată, mai plină de situații interesante, neprevăzute, originale, decât multe din operele noastre. Trebuie să luptăm cu curaj împotriva acelor critici (mai ales dintre criticii anonimi din redacții) care se sperie de viață și o vor oglindită într-o oglindă de un trandafiriu șters, ca și cum ar fi fost unsă cu sirop. Cred c mulți dintre noi, scriitori și artiști, n-am luptat destul de curajos pentru poziția realistă în arta noastră. De ce? Pentru că, printre altele, dacă știam poate mai bine să înfățișăm biciuitor , «tot ceea ce e negativ, putred, cangrenat, tot ceea ce frânează mișcarea înainte», cum spune G. M. Malenkov, n-am știut tot atât de bine să arătăm forțele vii ale vieții, valurile cele mai înalte și mai spumegânde ale vieții – acele valuri înalte, furtunoase, cristaline., care sunt oamenii înaintați. Eroul înaintat era scos ca de la farmacie într-un borcan antiseptic, nu avea umanitatea caldă și pasionată a unui erou al vieții noi. Tuturor celor ce n-au destul curaj în a zugrăvi nici binele (fiindcă nu-l cunosc de ajuns din viață!), nici răul (fiindcă le e frică să dezvăluie cât de primejdios este), și ce aceea se refugiază într-o descriere ștersă, idilică, a vieții, care estompează trăsăturile puternice, tovarășul Malenkov le spune neted: «Exagerarea conștientă, reliefația figurii, nu exclude tipicul, ci îl scoate în evidență și îl subliniază într-un mod mai deplin». Asta știa bine Gogol; și este foarte necesar să înțelegem și să ne păstrăm mereu prezente aceste principii. O problemă de foarte mare importanță a creației artistice constă în alegerea elementului tipic. Tipic nu este nici omul, nici fapta, care se întâlnesc cel mai des, ci oamenii și faptele care exprimă cel mai plin esența fenomenelor social-istorice. Oameni și fapte tipice sunt de o mare varietate în viață; îi întâlnești oriunde, dar ei nu sunt niciodată banali, «oarecari». «Tipicul» a fost adesea, după unii critici, în unele opere, înfrângerea ușoară și definitivă a

eroilor întunecați dintr-o poveste, piesă sau baladă. Uneori asemenea eroi nici nu existau. «Tipicul» a fost de asemenea să prezinți viața oamenilor înaintați nu în ceea ce are ea intens, pătimaș, înalt, ci ca un fel de trai fericit, dulceag, presărat cu lupte ușoare, scurte și infailibil victorioase. Timoraților, celor cărora le este frică de intensitatea vieții, raportul lui G. M. Malenkov le spune limpede: «...tipic este...ceea ce exprimă în modul cel mai plin și mai expresiv esența forței sociale respective» . Și continuă vorbind despre «exagerarea conștientă» și «reliefarea figurii» care sunt moduri de a sluji artistic prezentarea tipicului, metode de care s-au slujit Rembrandt și Shakespeare, Balzac și Gogol, Tolstoi și Gorki. M-am bucurat nespun citind raportul tovarășului Malenkov. Pe calea pe care mergem noi, scriitorii și artiștii, este acum mai multă lumină. Vom putea merge mai repede înainte. Dar știu că va trebui să ne ferim și de falsele interpretări, de cei ce se vor repezi să caute tipicul nu în oameni și în fapte pline de adevăr omenesc, ci în ciudățenii. Vor fi poate unii ispitiți să creeze galerii de monștri nemaivăzuți ca să «exagereze» brutal, simplist, neartistic. Exagerarea însă, cred că trebuie să sublinieze caracteristicul: și aici Gogol, de pildă, e mare meșter și îndreptar. Mă opresc, fiindcă e ușor să-ți exprimi mulțumirea sau dorințele, dar e mai greu să practici arta realistă, la nivelul la care o cere poporul din care te-ai născut. Însă acesta e lucrul de căpetenie: cea mai înaltă și desăvârșită artă, nu artă aproximativă și de mântuială. Dar e bine de mers înainte, la drum lung, când e multă lumină. Așa, în lumină, – continuăm înaintarea, urcușul greu spre culmile realismului, artei vrednice de poporul nostru“.

19 octombrie

- Sub semnătura lui Petre Vedeia, apare în „Scânteia tineretului” cronică dramatică *Un spectacol de înaltă artă: „Revizorul” – pe scena Teatrului Național „I.L. Caragiale”*: „La baza acestei realizări de mare preț stă fără îndoială studierea și însușirea creatoare a experienței teatrului sovietic. Atât directorul de scenă, Sică Alexandrescu, cât și interpretul principal, Radu Beligan, au învățat temeinic din exemplul artei teatrale a realismului socialist, cu prilejul unei călătorii făcute în Uniunea Sovietică”. Ultima frază a cronicii este semnificativă: „Prezentarea «Revizorului» aduce o contribuție de preț la educarea tineretului nostru muncitor, a tuturor celor ce muncesc, în spiritul urii neîmpăcate față de clasele exploatare, față de aparatul lor de stat care în trecut a cârmuit vreme îndelungată și în România”.

24 octombrie

- G. Călinescu publică în „Contemporanul”, nr. 43, nuvela *Necunoscut* (o satiră la adresa moravurilor electorale din trecut).
- În cadrul „Săptămânii Cărții Sovietice”, „Scânteia tineretului” publică o recenzie semnată de Gh. Ardeleanu la romanul *Port Arthur*, de A. Stepanov. □

În același context, numărul din 25 octombrie al ziarului recomandă la rubrica „Ce să citim” romanele *La capătul nopții*, de I. Popov, și *Furtuna*, de Vilis Lațis. Din cele 13 cărți nou apărute la Editura Tineretului și la ESPLA și anunțate de „Scânteia tineretului” (seria II, an III, nr. 1092), 11 au autori sovietici și ruși. □ La 26 octombrie, ziarul publică un fragment din romanul *Patria*, de Caravaeva și o recenzie a romanului *Copiii Raiului de Muștar*, de N. Calma (*Un roman care înfierează „modul de viață american”*, de Dan Barbu)

[OCTOMBRIE]

• În cursul lunii octombrie are loc și una dintre cele mai importante manifestări ale anului, „Luna Prieteniei Româno-Sovietice”. În acest an, din Comitetul Național al organizării evenimentului, fac parte, printre alții, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Iosif Chișinevski, Chivu Stoica, Geo Bogza, G. Călinescu, Dan Deșliu, Gheorghe Gheorghiu-Dej, N. Moraru, Leonte Răutu, Mihail Sadoveanu, Sabin Drăgoi, Lucia Sturdza-Bulandra, Sorin Toma etc.(cf. „România liberă”, nr. 2493, 5 octombrie, *Comitetul Național pentru sărbătorirea „Lunii Prieteniei Româno-Sovietice”*, p. 5, comunicat transmis prin Agerpres). În „România liberă”, nr. 2494 (7 octombrie) se anunță și *Un bogat program de manifestări în cadrul Lunii Prieteniei Româno-Sovietice* (nesemnat, p. 4), evenimentele nereținând atenția printr-o prea mare diversitate. Astfel, între 1-8 octombrie, are loc „Săptămâna Teatrului Sovietic”; între 8-17 octombrie, ar fi programată Decada Muzicii Sovietice; între 8-14 octombrie, festivaluri cinematografice, prilej cu care va rula și filmul *Mitrea Cocor*, după romanul omonim al lui Mihail Sadoveanu. □ Prima dintre manifestări, „Săptămâna Teatrului Sovietic”, este marcată, printre altele, de apariția, în „România liberă”, nr. 2517 (2 noiembrie), a articolului Luciei Demetrius, *Ce am învățat de la dramaturgia sovietică* (p. 4, rubrica „Luna Prieteniei Româno-Sovietice. Săptămâna Teatrului Sovietic”). Intervenția scriitoarei are numeroase inflexiuni patetice, prin care contactul cu dramaturgia sovietică este socotită „o revelație și o răscruce de viață”, într-o perioadă în care „simțeam surd că literaturii mele îi lipsește ceva, o a treia dimensiune, o adâncime, sau, mai bine zis, motivul suprem pentru care ea merita să existe”: „Și mi-am dat seama atunci că esențialul pe care-l căutam și nu-l găseam în literatură era **omul** cu tot ce are el mai puternic și mai adevărat în el, omul care încearcă și izbutește să se transforme, să se ridice, să se cunoască, omul care luptă, nu omul care zace și-și pipăie sufletul să-i găsească bolile; omul care croiește o viață nouă pentru fericirea lui, nu omul care se pierde în contemplații inutile, exprimate în fraze poetice, ci omul cu drepturile lui, cu năzuințele lui, cu puterea lui, omul care trăiește între oameni, și laolaltă cu ei năzuiește, se limpezește, se ridică și construiește”. Rolul operei dramaturgului Treniov ar fi fost, după mărturisirea scriitoarei, esențial în acest sens.

• În numărul din octombrie al revistei „Viața Românească”, Zaharia Stancu publică prima parte a romanului *Dulăii*. Alte texte sunt semnate de Veronica Porumbacu, Nicolae Tăutu, Florin Mugur, Aurora Cornu. □ La rubrica „Orientări” este preluat articolul lui B. Riuricov, *Despre unele probleme ale realismului socialist*, semn al reafirmării caracterului obligatoriu al acestei „metode de creație”. □ O sinteză a creațiilor dramaturgice noi realizează Lucian Bradu în articolul *Dramă și pasiune* cuprins la rubrica „Teorie și critică”. Între dramaturgii evidențiați se află Lucia Demetrius, în special cu piesa *Vadul Nou* (despre colectivizare) și Mihai Davidoglu. La aceeași rubrică, Mihai Gafița inventariază *Cărți apărute în Luna Prieteniei Româno-Sovietice*.

NOIEMBRIE

2 noiembrie

• În „România liberă”, sub genericul „Arta și literatura, bunuri ale întregului popor”, este prezentat bilanțul realizărilor din diferite domenii artistice. Astfel, în articolul *Teatrul, izvor de lumină*, (nesemnat), sunt comunicate montările din Aurel Baranga și din clasicii Caragiale sau Delavrancea ca noutăți ale stagiunii 1951-1952; iar din notița *Tovarășa noastră, cartea* (nesemnat), se pot reconstitui tirajele epocii: „De la 1 ianuarie 1949 până la 1 octombrie 1952 s-au tipărit 1.077 titluri de cărți beletristice într-un tiraj total de 18.740.000 exemplare. Dintre acestea, operele clasicilor români însumează un tiraj de 1.236.800 exemplare; cele ale scriitorilor români contemporani 9. 078. 100; ale clasicilor ruși 1.244.200 exemplare; ale scriitorilor sovietici 5.340.400 exemplare”. Din aceeași sursă , obținem și o listă a celor 12 edituri ale vremii: Editura pentru Literatură Politică, Editura de Stat pentru Literatură Științifică, Editura Tehnică de Stat, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, Editura Cartea Rusă, Editura Tineretului, Editura Confederației Generale a Muncii, Editura Cultură fizică și Sport, Editura Tehnică a Transporturilor, Editura Academiei R.P.R, Editura Energetică de Stat. Sumele investite în artă, ca și instituțiile emitente, sunt comunicate în notița nesemnată *Cele mai bune condiții de creație pentru scriitori și artiști*: astfel, alături de Fondul literar, există și Fondul Plastic și Fondul Muzical; prin cel dintâi s-ar fi acordat, în 1952, „împrumuturi în valoare de 1.651.500 lei noi, pensii și ajutoare în valoare de 2.460.170 lei noi”; „de asemenea, Fondul Literar posedă opt case de creație situate în locurile cele mai pitorești ale țării, unde scriitorii au posibilitatea să creeze nestingheriți”. □ Alte titluri de la aceeași pagină: *Mereu mai multe expoziții de artă plastică și muzee*, nesemnat; *Tezaurul creației muzicale la îndemâna celor mulți*; *Crește numărul formațiilor de artiști amatori*; *Maestri de mâine*; *Cinematografia, o artă nouă în patria noastră*. În josul paginii, figurează două citate, unul din Gh. Gheorghiu-Dej, iar altul din „Manifestul Consiliului Central al Frontului

Democrației Populare”: „Eforturile pe care n-am încetat să le facem în momentele cele mai grele, pentru promovarea culturii și artei, locul de cinste pe care-l ocupă în Republica Populară Română slujitorii culturii, consacrarea prin Constituție a politicii noastre de dezvoltare și promovare a culturii constituie o mândrie a regimului nostru popular, o mărturie a caracterului său profund progresist și profund democrat”; și : „Știința, arta, literatura, au luat o largă dezvoltare. Partidul și guvernul acordă tot sprijinul și toată prețuirea oamenilor de știință și cultură, creându-le condiții prielnice de activitate pentru a-și pune cunoștințele și creația lor în slujba poporului, a construirii socialismului și apărării păcii”.

4 noiembrie

- Radu Cosașu publică în „Scânteia tineretului” schița *O știre de câteva rânduri*, despre corespondentul unui ziar regional, trimis într-o fabrică să facă o știre cu „Luna prieteniei româno-sovietice”, dar pentru bogăția evenimentelor, efervescența activităților și dăruirea oamenilor i se pare că și un reportaj ar fi neîncăpător. □ În aceeași ediție, Gheorghe Ceaușu semnează poezia *Tovarăși*.

6 noiembrie

- Sub titlul de pagină „Slăvim prietenia cu marele popor sovietic, „Scânteia tineretului” publică un grupaj de poezii semnate de Nicolae Stoian (*La despărțire* – a unui colhoznic care pleacă la defilarea de 7 Noiembrie, de un copil din sat care îi dă un porumbel cu rugămintea să-l ducă la eveniment), Doina Ciurea (*Mult curaj!*), Nicolae Labiș (*Se-nvârte rotativa*), Ion Bolonioc (*Pâinea*) și Ion Buleandă (*Dragostea Zoei*). Într-o casetă din josul paginii se precizează: „Această pagină a fost realizată în colaborare cu școala de literatură și critică literară Mihai Eminescu și cu Cenaclul Tineretului din Capitală”.

7 noiembrie

- În „Contemporanul“, nr. 45, Petru Dumitriu este prezent cu articolul *Recolta lui Octombrie 1917* (reproducem pasajul final: „E limpede că mergem tot mai iute pe drumul însoțit pe care merg de 35 de ani popoarele sovietice: pe drumul deschis în ziua când Lenin a iscălit, cu o mână sigură, decretul asupra păcii, și apoi și-a sprijinit pe mâna aceea fruntea boltită și înaltă, și a visat o clipă la chipul viitorului. Zilele acestea, într-o după amiază a toamnei târzii și blânde, mă plimbam pe sub frunzișurile aurii, roșcate, ale unui parc. Statuia albă a lui Stalin își făcea gestul impunător într-un cer iluminat de amurg. Dincolo de statuie, dincolo de copaci, se zărea schelăria metalică, păienjenișul geometric al corpului central al «Casei Scânteii», în care sculpirile albastre ale aparatelor de sudat făceau să răsară stele noi. Era peisagiul vieții noi. Același peisaj se întinde în nesfârșita Chină; același, în Polonia, Cehoslovacia, Unga-

ria. Aceasta e recolta neprețuită a lui Octombrie 1917. / Numai că nu trebuie să uităm... Orice sărbătoare de a noastră, orice zi senină, este întunecată de un nor mijind peste orizontul occidental. Nu există numai soarele roșu ca focul, al răsăritului de neînvins. Există și soarele însângerat și tragic al apusului. Declarația de pace făcută popoarelor de către tânăra Putere Sovietică n-a fost primită de stăpânii marilor state capitaliste, vechi «artiști» ai ațâțării la război, beneficiari ai atâtor războaie de pradă din trecutul lor de glorie sângeroasă. [...] În ciuda lor, socialismul și libertatea și cauza păcii, au cuprins tot mai multe popoare. Recolta lui Octombrie 1917 trebuie apărută: din recoltă se ia sămânță pentru alte recolte viitoare, pentru biruința în întreaga lumea cauzei lui Lenin și Stalin, cauza glorioasă care și-a glăsuț primul cuvânt în Decretul asupra păcii“. □ Sub titlul *Literatura constructorilor comunismului*, „Contemporanul“ publică un articol în care Silvian Iosifescu prezintă pe larg realizările literaturii sovietice din ultima vreme, evaluate și elogiute după grila de valorizare impusă de conformitatea cu politica partidului comunist în materie de orientare ideologică și utilizare propagandistică a literaturii și artei. Câteva pasaje elocvente: „Oglindind procesul trecerii de la socialism la comunism, literatura sovietică știe să vadă și să redea trăsăturile cele mai înaintate ale oamenilor sovietici, deslușește în oamenii și faptele zilei de azi, chipul viitorului. Care sunt trăsăturile acestea noi, prevestind viitorul ce și-l construiesc oamenii sovietici prin cunoașterea și folosirea legilor naturii și societății ? În primul rând, felul cum se transformă întreaga realitate odată cu dezvoltarea crescândă, progresivă a forțelor de producție. [...] Trăsăturile principale ale eroului înaintat apar în mod izbitor în atitudinea lui față de muncă, în felul cum muncește. Munca – chestiune de onoare și eroism – devine o nevoie din ce în ce mai desprinsă de gândul remunerației sau recompensei. [...] În orice fel de muncă oamenii aceștia pun pasiune, inițiativă, neșărmurit devotament. [...] Adevărații comuniști – nimic din ce se întâmplă în jurul lor nu-i lasă nepăsători. Respectul, atașamentul pentru bunul obștesc acoperă la el cu desăvârșire interesul personal. [...] Zugrăvind viața personală a eroilor lor, cele mai bune opere ale literaturii sovietice dau și pe acest tărâm un minunat exemplu scriitorilor noștri. Ele lămuresc greșita dilemă în care au oscilat unii dintre poeți ori dramaturgii noștri – căderea fie în intimism, fie în ignorarea vieții personale a personagiilor. Viața personală a eroilor literaturii sovietice nu poate fi concepută izolat de viața lor socială, așa cum, încă prizonieri ai individualismului burghez, au făcut-o la noi cei care au alunecat în intimism. [...] În drumul lor, acești oameni înaintați se ciocnesc de personajele care, prin felul cum gândesc și acționează. Constituie vestigii ale capitalismului. Procesul de trecere de la socialism la comunism nu seamănă câtuși de puțin cu o idilă, ci este procesul unor contradicții, al unei lupte înverșunate împotriva rămășițelor capitalismului în conștiința oamenilor. [...] Transformarea și afirmarea eroilor înaintați, demascarea și înlăturarea urmelor vechiului

se fac sub imboldul și sub îndrumarea avangardei poporului sovietic, a partidului care-l conduce pe drumul spre comunism. De fapt, toți acești eroi înaintați sunt oameni făuriți de partid, sunt comuniști cu sau fără de partid. Dar, ca și în viață, în literatura sovietică, activiștii de partid își au locul printre personajele de prim plan, sunt integrați în acțiune și zugrăviți în toată complexitatea lor umană. Pentru aceia dintre scriitorii noștri care, în zugrăvirea omului de partid, au creat personaje palide, lăsate pe planul al doilea, sau au încercat să le caracterizeze exterior și artificial prin false umanizări și printr-un fals pitoresc, atâtea personaje din literatura sovietică reprezintă modele de neprețuit. [...] În primele scene din «*Zori deasupra Moscovei*», câțiva adolescenți fac planuri de viitor. Au terminat școala în ziua aceeași fiecare dintre ei, conștient de nemărginitele posibilități ce i se deschid în Patria Sovietică, vorbește de profesiunea pe care are de gând s-o urmeze. Unul dintre ei vrea să studieze arhitectura și se închipuie vorbindu-i tovarășului Stalin: /«*Dragă tovarășe Stalin, vreau să împodobesc pământul sovietic cu palate mari și minunate ! Din marmură, din oțel, din granit. Vreau să construiesc un palat cu fântâni țâșnitoare la toate etajele și cu arbori în nișe* ». / Se desprinde din scena aceasta o atmosferă caracteristică nu numai pentru tineretul sovietic, da pentru toți oamenii sovietici și în general pentru toate popoarele care clădesc, libere, orânduirea socialistă“.

14 noiembrie

- Din cele 21 de titluri (exceptând broșurile pur politice) recomandate de „Scânteia tineretului”, la rubrica „Ce să citim”, 14 sunt semnate de autori sovietici, unul de Ștefan Heym (*Cruciații*), altul de Leo Figueres (*Prin Vietnamul liber*). Cei cinci autori români sunt: E. Jeleleanu (*În satul lui Sahia*), N. Tăutu (*Stânca de pe Tatra*), Ștefan Andrei (*Noul oraș*), Ion Brad (*Cincisutistul*) și G. Naum (*Filonul*).

15 noiembrie

- „Scânteia Tineretului” publică o recenzie a romanului *Volnița*, de Fedor Gladcov, Editura Tineretului, sub semnătura lui Ion Hobana care spune în încheiere că pilda eroilor acestui roman „îi însuflețește astăzi pe tinerii patriei noastre, care stârpesc cu înverșunare rămășițele întunecate ale trecutului, înălțând cu brațe puternice orânduirea socialismului biruitor”. Indicarea modelului sovietic este, de altfel, explicită în multe locuri ale textului, inclusiv în domeniul creației literare.

19 noiembrie

- Manifestul Consiliului Central al Frontului Democrației Populare, alături de „realizările” pe plan cultural sunt comentate într-un editorial din „România liberă”, intitulat *Avântul culturii noastre noi*. Se reia inventarierea reformelor

culturale, înfăptuite, mai cu seamă după 1948, de la lichidarea analfabetismului, la modalitățile de recompensare a artiștilor (constituirea Fondului literar, crearea de case de creație, decorarea oamenilor de artă etc.) și până la prezentarea tirajelor tipăriturilor (de la 1 ianuarie 1949 și până la 1 octombrie 1952, ar fi vorba de „1077 de titluri într-un tiraj total de 18.740.100 exemplare”). Articolul trasează și unele sarcini de urmat pe plan cultural: „Noua noastră cultură se făurește în luptă neîmpăcată împotriva cosmopolitismului, a tuturor formelor sub care dușmanul încearcă să-și strecoare otrăvita lui ideologie. În condițiile acestei lupte oamenii de știință, scriitorii și artiștii fac din creația lor o armă a poporului, participă activ la efortul acestuia de construire a socialismului. În lumina minunatei învățături staliniste se făurește și la noi o cultură cu tot mai bogat conținut socialist, de tot mai măiestrită formă națională”. În editorial se oferă și un citat din Manifestul Consiliului Central al Frontului Democrației Populare, pe care îl reproducem în continuare: „Masele muncitoare de la orașe și sate, ținute veacuri de-a rândul în întuneric de clasele exploatoare, se ridică la lumină, învață cu sete, își însușesc cuceririle științei. Dreptul la învățătură și cultură prevăzut de Constituția R.P.R. este asigurat tuturor cetățenilor... Știința, arta, literatura, au o largă dezvoltare. Partidul și guvernul acordă tot sprijinul și toată prețuirea oamenilor de știință și cultură, creându-le condiții prielnice de activitate pentru a-și pune cunoștințele și creația lor în slujba poporului, a construirii socialismului și apărării păcii”.

• Radu Cosașu este din nou prezent în paginile „Scânteii tineretului”, cu schița *Un schimb de experiență*. □ O cronică la romanul lui V. Ighișev, *Minerii*, apărut la Editura Tineretului, este semnată de Dan Raicu, în termeni care exprimă prețuirea nelimitată pentru caracterul pilduitor al acestei scrieri.

23 noiembrie

• Un alt candidat care figurează pe listele F.D.P., circumscripția electorală Brăila-Sud, în alegerile de deputați pentru Marea Adunare Națională, este G. Călinescu. Ralierea sa la fronturile de luptă ale partidului este subliniată de Pompiliu Andronescu, într-un articol din „România liberă”, *Intelectualul legat de popor*: „Ca «membru fără partid al partidului», G. Călinescu a putut descoperi drumul de la un «visător de dreptate» la un ostaș al luptei pentru dreptate, atunci când partidul, mobilizând poporul, a zdrobit pentru totdeauna lanțul asupririi fasciste. [...] Talentul eruditului profesor a strălucit cu neasemuită putere după eliberare. Înrolarea în frontul activ împotriva partidelor istorice, angajarea fățișă și entuziastă în lupta alături de masele largi au luminat adânc convingerile democratice ale omului, i-au deschis orizontul altădată nevăzut de el, i-au sporit capacitatea de militant pentru democrație, libertate, dreptate”.

25 noiembrie

• În „România liberă” și „Scânteia” sunt comunicate premiile de stat pentru 1950 și 1951 (*Decernarea Premiului de Stat al R.P.R. și atribuirea titlului de*

laureat al Premiului de Stat al R.P.R. pentru lucrările efectuate în anii 1950 și 1951, p. 1). Astfel, în domeniul prozei: premiul clasa I, Petru Dumitriu, *Drum fără pulbere*; clasa II-a, Alexandru Jar, romanul *Sfârșitul jalbelor*, Kovacs György, romanul *Cu ghearele și cu dinții*, Eusebiu Camilar, romanul *Temelia*; V. Em. Galan, *Zorii robilor*; Ion Călugăru, *Oțel și pâine*; clasa III-a Horvath István, *Brazdă peste haturi*, Nicolae Jianu, *Cumpăna luminilor*. La poezie sunt premiate următoarele titluri: clasa I, Dan Deșliu, volumul *În numele vieții* și poemul *Minerii din Maramureș*; Mihai Beniuc, „pentru poeziile publicate în anii 1950 și 1951”; clasa II-a, Eugen Jebeleanu, poemul *În satul lui Sahia*; Veronica Porumbacu, volumul *Mărturii*; Eugen Frunză, volumul *Zile slăvite*; Horváth Imre, volumul *Versuri*; clasa III-a, Miron Radu Paraschivescu, „pentru traducerea românească a poemului *Ruslan și Ludmila* de A. Pușkin”; A. Philippide, „pentru traducerea românească *Poeme alese* de Lermontov”; Nina Cassian, *Nică fără frică*. La dramaturgie: clasa I, Mihail Davidoglu, *Cetatea de foc*; N. Moraru și A. Baranga, *Pentru fericirea poporului*; clasa II-a, Mircea Ștefănescu, *Matei Millo*, Laurențiu Fulga, *Ultimul mesaj*; clasa III-a, Lucia Demetrius, *Vadul Nou*; Sütő Andras și Hajdu Zoltán, *Mireasa desculță*.

□ Premiile sunt decernate pe 10 decembrie, la Consiliul de Miniștri, în cadrul unei solemnități la care participă, printre alții, Dej, Petru Groza, Chișinevschi, Gh. Apostol, Chivu Stoica. Unul dintre scriitorii premiați care ia cuvântul la această festivitate de premiere este Petru Dumitriu: „Scriitorul Petru Dumitriu a arătat condițiile deosebite de creație de care se bucură astăzi scriitorii în patria noastră. În orice colț al țării, devenit astăzi șantier unde înflorește o viață nouă, unde se făuresc oameni noi, scriitorul întâlnește zi de zi pe eroul romanului său. Trăind alături de el, cot la cot, el îi cunoaște viața, aspirațiile lui, care sunt aspirațiile întregului popor”. (cf. „România liberă”, nr. 2550, 11 decembrie, *Solemnitatea decernării Premiului de Stat al R.P.R.*, p. 1, comunicat Agerpres).

□ Anterior, conform obiceiului epocii, premiile fuseseră prezentate ca realizări considerabile ale noii orânduiri culturale, iar celor desemnați ca laureați li se articole de mulțumire. Astfel, într-un nr. din „România liberă” (2536, 26 noiembrie), recente premii devin subiect al unui editorial redacțional, *Forța creatoare a științei și culturii noastre noi* (p. 1): „Premiile de Stat reprezintă sinteza unor realizări însemnate în domeniul științei și culturii, care deschid noi perspective oamenilor de știință și cultură din țara noastră. Poporul nostru întâmpină această sărbătoare a științei, tehnicii, literaturii și artei noi, în condițiile pregătirilor pe care le face în vederea alegerilor de la 30 noiembrie”. În același nr. 2536 figurează, printre altele, și notița poetului recent premiat Eugen Jebeleanu, intitulată *Sentimente mărețe* (p. 1); iată un fragment: „Primind acest titlu am resimțit, după cum vă puteți închipui, o mare bucurie. Am convingerea că resimțind această mare fericire, nu orgoliul vorbea, ci sentimentul că o lucrare a mea – respectiv poemul *În satul lui Sahia* – a primit recunoașterea poporului nostru, că o

lucrare a mea a putut fi de folos luptei poporului nostru pentru construirea unei vieți fericite, pentru construirea socialismului. În același timp, m-am simțit dator față de nenumăratele jertfe pe care creatori ca Mihail Eminescu, Ion Creangă, Alexandru Sahia și atâția alți scriitori le-au adus, fără a fi fost răsplătiți niciodată de odioasa societate în mijlocul căreia le-a fost dat să trăiască”. Oricum, precizează poetul, premiul constituie un „angajament a cărui pecete va fi votul pe care-l voi da la 30 noiembrie Frontului Democrației Populare”. În nr. 2537 (27 noiembrie) al aceleiași publicații apare cuvântul de mulțumire al Ninei Cassian, *Cinstirea muncii creatoare* (p. 1); iată un fragment: „E greu să exprimi în cuvinte o emoție puternică în însăși clipa trăirii ei. Tot ce pot spune limpede și cu toată tăria – e recunoștința fierbinte pentru partidul care-mi călăuzește viața. Lui îi datorez angajarea mea pe mărșăl drum al slujirii poporului, lui îi datorez perseverența în muncă și hotărârea nestrămutată de a înfrânge piedicile de orice fel, lui îi datorez toate izbânzile și bucuriile mele”. □ Despre premii și premianți informează în zilele următoare toate publicațiile cotidiene.

26 noiembrie

• În „România liberă”, recent anunțatele premii devin subiect al unui editorial redacțional, *Forța creatoare a științei și culturii noastre noi*: „Premiile de Stat reprezintă sinteza unor realizări însemnate în domeniul științei și culturii, care deschid noi perspective oamenilor de știință și cultură din țara noastră. Poporul nostru întâmpină această sărbătoare a științei, tehnicii, literaturii și artei noi, în condițiile pregătirilor pe care le face în vederea alegerilor de la 30 noiembrie”. □ În același nr. 2536 figurează, printre altele, și notița poetului recent premiat Eugen Jebeleanu, intitulată *Sentimente mărețe* (p. 1); iată un fragment: „Primind acest titlu am resimțit, după cum vă puteți închipui, o mare bucurie. Am convingerea că resimțind această mare fericire, nu orgoliul vorbea, ci sentimentul că o lucrare a mea – respectiv poemul *În satul lui Sahia* – a primit recunoașterea poporului nostru, că o lucrare a mea a putut fi de folos luptei poporului nostru pentru construirea unei vieți fericite, pentru construirea socialismului. În același timp, m-am simțit dator față de nenumăratele jertfe pe care creatori ca Mihail Eminescu, Ion Creangă, Alexandru Sahia și atâția alți scriitori le-au adus, fără a fi fost răsplătiți niciodată de odioasa societate în mijlocul căreia le-a fost dat să trăiască”. Oricum, precizează poetul, premiul constituie un „angajament a cărui pecete va fi votul pe care-l voi da la 30 noiembrie Frontului Democrației Populare”.

27 noiembrie

• Tot în legătură cu Premiile de Stat, în „România liberă” apare cuvântul de mulțumire al Ninei Cassian, *Cinstirea muncii creatoare*; iată un fragment: „E greu să exprimi în cuvinte o emoție puternică în însăși clipa trăirii ei. Tot ce

pot spune limpede și cu toată tăria – e recunoștința fierbinte pentru partidul care-mi călăuzește viața. Lui îi datorez angajarea mea pe marelui drum al slujirii poporului, lui îi datorez perseverența în muncă și hotărârea nestrămutată de a înfrânge piedicile de orice fel, lui îi datorez toate izbânzile și bucuriile mele”.

• Sub titlul *Îndemn puternic pentru progresul literaturii*, publicat în „Scântea”, Petru Dumitriu evidențiază caracterul încurajator al Premiilor de Stat, pentru creația literară: „Premiile de Stat, consacrand o seamă de succese, reprezintă și o chemare fierbinte pe care partidul o adresează frontului literar, pentru a dezvolta mai departe o astfel de literatură demnă de epoca noastră, care să ajute cu putere în marea operă de modelare a conștiinței oamenilor muncii în spiritul socialismului. [...] Succesele de până acum ne dau îndemn să plătim mai de parte cu avânt în îndeplinirea acestei sarcini, [...] să demascăm diferitele rămășițe de cosmopolitism, să dezvoltăm lupta de opinii, să dezvoltăm realizările de până acum, ridicând literatura noastră tot mai sus prin studierea neobosită a vieții, prin însușirea marxism-leninismului, prin necontenita ridicare a măiestriei”. □ În același număr al ziarului, A. Toma publică poemul *Slăvire cânt orașelor-minune*, însoțit de precizarea: „În cinstea celor trei Hotărâri ale partidului și guvernului privitoare la reconstrucția socialistă a orașelor țării”.

28 noiembrie

• Un articol intitulat *O sărbătoare a culturii noastre* („Contemporanul“ nr. 48) schițează un bilanț al succeselor din domeniile științifice și cultural-artistice, cu prilejul decernării Premiilor de Stat: „Un puternic entuziasm a stârnit în rândurile oamenilor muncii din țara noastră vestea decernării Premiilor de Stat unor lucrări din domeniul științei, tehnicii și artei, efectuate în anii 1950 și 1951. În aceste înalte distincții poporul nostru muncitor a văzut încă o dovadă a prețuirii de care se bucură în statul nostru democrat-popular oamenii științei și culturii care și-au pus cunoștințele și talentul lor în slujba cauzei construirii socialismului. [...] Decernarea Premiului de Stat al R.P.R. și atribuirea titlului de laureat al Premiului de Stat al R.P.R. pentru operele literare publicate în anii 1950 și 1951 arată succesele deosebite pe care le-a înregistrat literatura noastră nouă în această perioadă. Numeroasele lucrări premiate dovedesc înflorirea creației noastre literare, îmbogățirea conținutului ei ideologic și progresul formei ei artistice în lupta pentru triumful metodei realismului socialist. Operele valoroase create în anii aceștia sunt rodul legăturii tot mai strânse a scriitorilor cu viața, rodul muncii creatoare, talentate a oamenilor de literatură, atașați poporului, militanți pentru țelurile nobile și generoase ale luptei pentru pace și socialism. Lucrările literare premiate recent arată orientarea rodnică a tematicii literaturii noastre spre aspectele cele mai

actuale ale luptei pentru transformarea socialistă a țării noastre. Astfel în domeniul prozei, romanul scriitorului Petru Dumitriu, *Drum fără pulbere* care zugrăvește munca constructorilor Canalului Dunăre-marea Neagră, a fost distins cu Premiul de stat al R.P.R. Tot cu Premiul de stat al R.P.R. a fost distinsă și lucrarea dramatică a lui Mihail Davidoglu *Cetatea de foc*. În aceste opere literare, apreciate de poporul nostru muncitor, au fost zugrăvite figurile înaintate ale muncitorimii noastre revoluționare, călitate în focul luptei împotriva dușmanului de clasă, chipurile minunate ale constructorilor vieții noi în țara noastră. În domeniul poeziei au fost decernate premii volumelor de versuri ale poezilor noștri fruntași ca Dan Deșliu, Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu, Veronica Porumbacu, Eugen Frunză, Horváth Imre etc., care au oglindit în lucrările lor dragostea profundă a poporului nostru pentru cauza păcii și a socialismului, sentimentele de prietenie și de recunoștință față de poporul sovietic, ura împotriva imperialismului provocator de noi războaie. În domeniul literaturii au fost distinse și o serie de lucrări care redau în imagini pline de forță artistică episoade ale luptei revoluționare a poporului nostru în timpul regimului burghezo-moșieresc. Astfel sunt romanele *Sfârșitul jalbelor*, de Alexandru Jar și *Zorii robilor* de V. Em. Galan, piesa de teatru Pentru fericirea poporului de N. Moraru și A. Baranga etc. Premiera romanelor Cu ghearele și cu dinții de Kovács György, *Brazdă peste haturi*, de Horváth Imre, a piesei *Mireasa desculță* de Sütő András și Hajdu Zoltán este o înaltă expresie a politicii partidului de sprijinire a dezvoltării culturii minorităților naționale. În timp ce în țara noastră sunt apreciate operele literare care sunt pătrunse de dragoste de muncă, care glorifică construcția pașnică, în țările capitaliste se acordă recompensele cele mai înalte literaturii care predică războiul și întronarea fascismului, fac apologia trădării, proslăvesc degenerarea și înjosirea omului [...].”

- „Scânteia” publică articolul *Spre noi succese ale literaturii*, semnat de Nestor Ignat. Pornind de la premiile de Stat, vorbește despre metoda realismului socialist și face apel la directivele celui de al XIX-lea Congres al PCUS. Formulele nu sunt decât foarte puțin diferite de cele folosite de Petru Dumitriu în articolul dedicat aceluiași eveniment. Vorbind despre Premiile de Stat, autorul articolului sugerează, în subtext, beneficiile pe care le poate aduce adeziunea totală a scriitorului la cerințele ideologice formulate de partid, cele financiare nefiind deloc neglijabile: „Partidul și guvernul indică, prin acordarea Premiului de Stat, care sunt cele mai înaintate trăsături ale literaturii noastre, care sunt operele cele mai valoroase, demne de a fi luate ca exemplu” etc.

30 noiembrie

- La rubrica „Ce să citim”, din „Scânteia Tineretului”, Dan Raicu analizează și recomandă volumul *Poezii alese*, de „Gh. Coșbuc”, apărut la ESPLA, în colecția „Biblioteca pentru toți”.

[NOIEMBRIE]

• Din nr. 11 (36), al revistei *Almanahul literar*, redăm un fragment din poemul lui A. E. Baconsky, *Balada alegerilor din Ferentarii de altădată și de azi* (p. 71-75): „Și-o să vie în curând / Zi de-alegeri – sărbătoare/ Și-o să vezi pe străzi trecând/ Multă lume la votare!// Nu va fi nici unul care/ Să nu-și amintească-n gând/ Vremuri negre de-altădată/ Cu burjui și cu ciocoi.// Fiecare-o să voteze/ Candidații vremii noi!”. Pe aceleași teme „electorale” scrie și Aurel Rău: *Primul candidat, Ion, În fața urnei*, p. 76-80

• O bună parte a materialelor publicate în „Viața Românească” împacă două teme majore ale momentului: alegerile de deputați pentru Marea Adunare Națională și Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Autorii români se străduiesc să satisfacă ambele evenimente, prin reflectare directă sau prin motive colaterale: Gavril Mihai (*Conștiința lumii*), Miha Dragomir (*Am vârsta țării mele tinere*), Victor Bârlădeanu (*Luminile comunismului și Stalingrad, strada Păcii*), Ion Horea (*Cuvânt pentru aleșii noștri*), Dumitru Corbea (*Pregătiri de defilare, Ultimul proces și Floarea muncii*). □ În cinstea celui alt eveniment, revista face loc unui grupaj alcătuit în exclusivitate din texte ale unor autori sovietici, între care se evidențiază Vladimir Maiakovski cu *Povestea turnătorului Ivan Cozârev despre instalarea lui într-o nouă locuință*, în traducerea lui Miha Dragomir. □ O rubrică nouă, „Literatură pentru copii” găzduiește o creație de gen a lui A. Toma, *Piuci – și frații lui mici*. □ Preocuparea pentru dramaturgie și spectacolul teatral, ca mijloc de „educare a maselor” este vădită de o nouă analiză a acestui gen de creație, intitulată *Pe drumul dezvoltării dramaturgiei noastre istorice* și semnată de Horia Bratu. Exemplul în jurul căruia își construiește autorul pledoaria este piesa *Ion Vodă cel Cumplit*, de Laurențiu Fulga, text rezultat dintr-o „concepție justă asupra istoriei”. □ Zaharia Stancu continuă să publice fragmente din romanul *Dulăii*.

DECEMBRIE

4 decembrie

• „Scânteia tineretului” comemorează *15 ani de la moartea marelui poet proletar maghiar Jozsef Attila*, sub semnătura lui Constantin Bucur. □ La rubrica intitulată „Critica și bibliografie”, romanul *Născuți în furtună* (o continuare la *Așa s-a călit oțelul*), de N. Ostrovschi beneficiază de o analiză realizată de Dan Raicu.

5 decembrie

• În sala Ateneului are loc deschiderea Congresului Național pentru apărarea păcii. Din prezidiu fac parte, printre alții, Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, Petru Dumitriu, Camil Petrescu, Sorin Toma (cf. „România liberă”, nr. 2546, 6

decembrie, *Deschiderea Congresului Național pentru apărarea păcii*, nesemnăt). În numărul mai sus menționat al „României libere”, sub genericul „Lucrările Congresului Național pentru Apărarea Păcii”, este publicat, printre altele, referatul lui Mihail Sadoveanu, „Lupta popoarelor pentru apărarea păcii și hotărârea poporului nostru de a apăra pacea”.

- Teodor Mazilu publică în „Scânteia tineretului” poezia *Către voi prieteni* și tot aici apare schița lui Nicolae Țic, *Cuvântarea*.

8 decembrie

- În „Universul” (nr. 88) este publicat cuvântul rostit de Tudor Arghezi la Congresul Național pentru apărarea păcii: „În plină epocă a electricității, găsești la biroul ei somptuos, lângă receptoarele de telefon, părând să gândească. O personalitate morală din epoca de piatră, în smoching și redingotă. Ea nu gândește propriu-zis, căci ar avea mijlocul să se judece și să se transforme, ci simte; auzi dumneata ? simte ca un sălbatic învelit în petice de cojoc. Cea mai crâncenă și mai funestă superstiție care rușinează omenirea e credința războiului necesar. Războiul necesar vine, evident, nu de la popoarele libere, în legitimă apărare, ci de la agresori. Război necesar înseamnă război calculat pregătit în vederea unei prădăciuni, a unei asupriri, a unei hegemonii. [...] Permiteți-mi să termin cu o schiță în pastel. Un ofițer, un căpitan, mi-a povestit odinioară, întors de pe front, un epizod de război...Intrase într-o țară străină, iarna, și unitatea lui înconjurase brusc o localitate de frontieră și a găsit-o goală. Familia fugise. Dar cum era pe la prânz, el a găsit masa pusă cu șase tacâmuri și mâncarea rămasă în farfurii !... Ofițerul s-a întristat: surpriză, când s-au apropiat soldații, familia era la masă. Ofițerul trecu într-o cameră de alături, odaie de copil. O cameră albă, cu mobilierul alb, și zugrăvită cu imagini copilărești, veverițe, boboci de rață și brotăcei. Patul copilului era desfăcut. În perina de căpătâi se mai cunoștea groapa capului copilului, care fusese scormit în frig, pe fugă, din patul și somnul lui fericit... Ofițerul a pipăit locul din pernă cu mâna. Locul era cald...”.

10 decembrie

- Premiile de Stat (pentru 1950 și 1951) sunt decernate la Consiliul de Miniștri, în cadrul unei solemnități la care participă, printre alții, Dej, Petru Groza, Chișinevschi, Gh. Apostol, Chivu Stoica. Unul dintre scriitorii premiați care ia cuvântul la această festivitate de premieră este Petru Dumitriu: „Scriitorul Petru Dumitriu a arătat condițiile deosebite de creație de care se bucură astăzi scriitorii în patria noastră. În orice colț al țării, devenit astăzi șantier unde înflorește o viață nouă, unde se făuresc oameni noi, scriitorul întâlnește zi de zi pe eroul romanului său. Trăind alături de el, cot la cot, el îi cunoaște viața, aspirațiile lui, care sunt aspirațiile întregului popor”.

(cf. „România liberă” și „Scânteia”, 11 decembrie, *Solemnitatea decernării Premiului de Stat al R.P.R.*, comunicat Agerpres).

11 decembrie

- Nicolae Labiș semnează în „Scânteia tineretului” traducerea poeziei lui Raul Carter *Mamelor americane*.

12 decembrie

- Prilejuit de deja menționata decernare a Premiilor de Stat pentru anii 1950 și 1951, articolul de bilanț și orientare, cu caracter, de fapt, oficial, semnat de Ion Vîtner și intitulat *Avântul literaturii noastre pe drumul literaturii realismului socialist* apare în numărul 50 al „Contemporanului”: „[...] Spiritul de partid al literaturii noastre de astăzi se manifestă în tendința tot mai puternică de a crea cu ajutorul cuvântului figuri luminoase de eroi populari, de a le exprima întreaga bogăție sufletească, pentru a fi exemplu și îndemn întregului popor. Urmând această tendință, cei mai buni scriitori acordă o atenție deosebită nu numai studierii atente a vieții, în lumina învățaturii marxist-leniniste, dar și perfecționării artei lor, care este o artă a cuvântului și a imaginii. Dezvoltarea măiestriei literare, care continuă să fie o misiune de seamă a fiecărui scriitor, a înregistrat succese importante, prin operele distinse cu Premiile de Stat. Se cuvine, astăzi, când sărbătorim o victorie noastră în domeniul artei, să ne exprimăm admirația și dragostea pentru strălucitul model care ne călăuzește în permanență pe drumul glorios al realismului socialist: literatura sovietică. Literatură cea mai înaintată. Ca scriitori, vorbim în aceeași măsură despre ajutorul sovietic când privim grandioasele construcții ale socialismului din țara noastră, ca și atunci când sărbătorim succesele literaturii noastre. Care este elementul nou pe care-l prezintă operele premiate în anul acesta? Un număr de lucrări au în centrul preocupării lor artistice tema ridicării cu mari eforturi și în condițiile unei aprige lupte de clasă, a industriei grele din țara noastră, lupta și munca eroică pe șantierul marilor construcții ale socialismului. Cu o parte a lucrărilor premiate, tematica aceasta atât de importantă pentru viața noastră socială a început să-și deschidă un drum larg în literatură.[...]“.
- Sunt, în continuare, trecute în revistă, descrise și evaluate, ordonate pe genuri, diferitele opere care fuseseră distinse cu Premiile de Stat, întreaga analiză fiind subordonată în primul rând criteriilor ținând de conformitatea politico-ideologică. Sunt semnalate și unele sectoare deficitare în succese: „[...] Avem de împlinit goluri care se fac resimțite mai ales în domeniul schiței, nuvelei și reportajului literar și de lichidat rămăneri în urmă cum sunt acelea din domeniul criticii literare“. Finalul textului reiterează, cu recurs la citarea factorului politic, orientarea preconizată pentru literatură: „Partidul nostru este acela căruia îi datorăm succesele literaturii noastre. Îndemnul partidului ne luminează – prin cuvintele tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, adresate

conferinței scriitorilor din R.P.R. din martie 1949 e misiunea noastră în viitor: «În fața scriitorilor din țara noastră stau astăzi sarcini de onoare, dar și de mare răspundere. Ei sunt chemați să creeze literatură care să oglindească profundele transformări prin care trece țara noastră în drumul ei spre socialism, o literatură care trebuie să fie ea însăși un factor activ al acestor transformări »“ etc.

14 decembrie

- Un fragment de scenariu intitulat– *O floare de pe câmpiile Vietnamului* apare în „Scânteia tineretului”, sub semnătura lui Nazim Hikmet.

17 decembrie

- Sub genericul *Centenarul morții marelui patriot democrat revoluționar român, Nicolae Bălcescu*, „Scânteia tineretului” publică în această zi și în numerele următoare mai multe materiale de omagiere a cărturarului pașoptist: poezia lui Vasile Alecsandri *Nicolae Bălcescu murind* (17 decembrie), un fragment din poemul de mare amploare *Bălcescu*, de Eugen Jebeleanu, citat deseori și premiat pentru această creație considerată reprezentativă pentru modul de valorificare artistică a momentelor și a figurilor de cărturari progresiști (19 decembrie), poezia *Peste veac*, de Nicolae Labiș, în numărul din 24 decembrie. Această din urmă ediție conține și câteva manuscrise facsimilate ale lui N. Bălcescu.

23 decembrie

- *O poezie plină de patosul luptei și vieții noastre noi* este titlul cronicii pe care Mihai Gafița o dedică, în „Scânteia tineretului”, volumului *Zile slăvite*, pentru care Eugen Frunză primise Premiul de Stat, clasa a II-a. Printre meritele evidențiate: capacitatea de a pune față în față „concret, două lumi – aceea a păcii, a socialismului, lumea vieții și a viitorului – și aceea a războiului, a imperialismului, lumea întunericului și a înjosirii omului”, „dragostea poetului pentru Țara Socialismului”, „entuziasmul, însuflețirea” etc.
- Ovid S. Crohmălniceanu publică în „Scânteia” o amplă cronică literară la romanul *Nicoară Potcoavă*, de Mihail Sadoveanu. Apreciind că romanul este „scris sub influența concepțiilor științifice despre istorie ale clasei muncitoare”, criticul face o analiză profesionistă a cărții, în care clișeele epocii sunt ne semnificative.

23-30 decembrie

- Se desfășoară festivitatea intitulată „Săptămâna cărții”. Cu prilejul evenimentului, Mihai Novicov, secretarul Uniunii Scriitorilor din R.P.R., publică, în nr. 2562 (25 decembrie) al „României libere” articolul *Cartea, prietena omului* (p. 2), în care enumeră diferite manifestări: întâlniri ale scriitorilor cu oamenii muncii sau apariții editoriale ca *Nicoară Potcoavă* de Mihail Sadoveanu, ediția a doua *Drum fără pulbere*, *Dulăii* (Zaharia Stancu), *Desfășurarea* (Marin

Preda), *Pâine albă* (Dumitru Mircea), *Cumpăna luminilor* (N. Jianu) etc. Făcând și un bilanț al perioadei, Mihai Beniuc oferă mai multe cifre și detalii din programul de cultivare a maselor, precum și unele tiraje: „Azi, în R.P.R. funcționează ca adevărate focare de cultură 1417 cluburi muncitorești și 8867 colțuri roșii în întreprinderi și instituții. Cele câteva mii de biblioteci sindicale totalizează peste 7.000.000 volume. La îndemâna muncitorilor stau operele clasicilor marxism-leninismului, cele mai de seamă opere ale literaturii ruse și sovietice, capodoperele literaturii universale, cărțile scriitorilor români clasici și contemporani, cărți tehnice, științifice și didactice. În multe întreprinderi s-a încetățenit obiceiul ca după lectura cărții cititorul să-i facă o recenzie în gazeta de perete. Atât de mare e interesul oamenilor muncii pentru literatură. În trei ani de zile în Republica Populară Română au fost tipărite și răspândite 159.000.000 volume. În ultimul an al planului cincinal numărul cărților editate va fi de 93, 6 milioane, adică 163 la sută față de 1950. În România burghezo-moșierească poetul Th. Neculuță a fost nevoit să-și vândă biblioteca pentru a nu muri de foame; în Republica Populară Română zeci de mii de muncitori și țărani muncitori își aranjează cu mândrie biblioteci proprii. În România burghezo-moșierească, cetățenilor de altă naționalitate decât cea română le era interzis să citească în limba maternă; în Republica Populară Română în trei ani de zile au apărut 754 cărți în limbile minorităților naționale cu un tiraj de 3.655.750 exemplare”

24 decembrie

- Numărul din această zi al „României libere” este dedicat aniversării lui Nicolae Bălcescu. La p. 2, sub genericul „Nicolae Bălcescu, 1852-1952”, sunt publicate un articol de Mariana Pârvulescu, *Nicolae Bălcescu, patriot și revoluționar* și cântul XV din poemul *Bălcescu* al lui Eugen Jebeleanu (scriere apărută, cf. precizării editoriale „în cadrul «Săptămânii Cărții» în Editura de Stat pentru Literatură și Artă”). Datele profilului recalibrat ideologic al lui Bălcescu fiind cele cunoscute, reținem din articolul Mariane Pârvulescu referirile distorsionate la receptarea scriitorului pașoptist de până la 23 August 1944: „Prezentându-l pe Bălcescu ca pe unul care a participat între alții la revoluția din 1848 din Muntenia, ideologii și istoricii burgheziei au încercat să reducă întreaga personalitate a revoluționarului, a aceluia care a fost de fapt sufletul revoluției din Muntenia, la aceea a unui istoric mediocru, a unui mistic ale cărui idei au fost dintr-un început condamnate la pieire. Falsificatori ai istoriei patriei, pseudoistoricii deceniilor trecute l-au prezentat pe Bălcescu ca un tânăr și nefericit «căutător de adevăruri», despuiat de întregul revoluționarism al ideilor sale, despuiat de ceea ce este principal în toată activitatea și opera sa: dragostea nețărmurită de patrie și popor, ideea că dreptatea celor mulți și săraci nu va veni decât prin luptă, prin revoluție. Ascunzând poporul realitatea că în fruntea revoluției din 1848 în Muntenia a stat Nicolae Bălcescu, că această revoluție a cuprins sute de mii de oameni hotărâți să lupte pentru

libertate, pentru împărțirea pământurilor boierești, pentru unitate și suveranitate națională, burghezia și moșierimea română s-au ferit întotdeauna să vorbească despre patriotismul lui Bălcescu, despre credința sa în necesitatea revoluției. Nici astăzi acei care l-au ucis, și apoi l-au falsificat, bătându-și joc de opera și de marile sale idei, n-au încetat să ponească memoria lui Bălcescu”.

25 decembrie

- În cadrul programului de manifestări intitulat „Săptămâna cărții”, evenimentului, Mihai Novicov, secretarul Uniunii Scriitorilor din R.P.R, publică în „România liberă” articolul *Cartea, prietena omului*, în care enumeră diferite manifestări: întâlniri ale scriitorilor cu oamenii muncii sau apariții editoriale ca *Nicoară Potcoavă* de Mihail Sadoveanu, ediția a doua *Drum fără pulbere*, *Dulăii* (Zaharia Stancu), *Desfășurarea* (Marin Preda), *Pâine albă* (Dumitru Mircea), *Cumpăna luminilor* (N. Jianu) etc. Făcând și un bilanț al perioadei, Mihai Beniuc oferă mai multe cifre și detalii din programul de cultivare a maselor, precum și unele tiraje: „Azi, în R.P.R. funcționează ca adevărate focare de cultură 1417 cluburi muncitorești și 8867 colțuri roșii în întreprinderi și instituții. Cele câteva mii de biblioteci sindicale totalizează peste 7.000.000 volume. La îndemâna muncitorilor stau operele clasicilor marxism-leninismului, cele mai de seamă opere ale literaturii ruse și sovietice, capodoperele literaturii universale, cărțile scriitorilor români clasici și contemporani, cărți tehnice, științifice și didactice. În multe întreprinderi s-a încetățenit obiceiul ca după lectura cărții cititorul să-i facă o recenzie în gazeta de perete. Atât de mare e interesul oamenilor muncii pentru literatură. În trei ani de zile în Republica Populară Română au fost tipărite și răspândite 159.000.000 volume. În ultimul an al planului cincinal numărul cărților editate va fi de 93, 6 milioane, adică 163 la sută față de 1950. În România burghezo-moșierească poetul Th. Neculuță a fost nevoit să-și vândă biblioteca pentru a nu muri de foame; în Republica Populară Română zeci de mii de muncitori și țărani muncitori își aranjează cu mândrie biblioteci proprii. În România burghezo-moșierească, cetățenilor de altă naționalitate decât cea română le era interzis să citească în limba maternă; în Republica Populară Română în trei ani de zile au apărut 754 cărți în limbile minorităților naționale cu un tiraj de 3.655. 750 exemplare”

- La rubrica intitulată „Cartea din RPR în slujba păcii și a socialismului”, Mircea Slavu recenzează în „Scânteia tineretului” romanul lui N. Jianu – *Cumpăna luminilor*, apărut la Editura Tineretului (despre construcția hidrocentralei de la Bicaz) □ În numărul din 27 decembrie, la aceeași rubrică, romanul lui Ion Istrati, *Trandafir de la Moldova* (apărut la ESPLA), este analizat de Eugen Luca.

- În „Scânteia” apare cronică lui Paul Georgescu la nuvela *Desfășurarea*, de Marin Preda, pe care criticul o consideră un rezultat al „influenței rodnice pe

care critica principală o are asupra unui scriitor” (referindu-se la cazul „Ana Roșculeț”), dar reproșează prozatorului că nu arată „mai puternic felul cum comuniștii conving pe mijlocași să nu renunțe la gospodărie”.

26 decembrie

• În cronică sa din „România liberă”, Silvian Iosifescu prezintă „**Poezia nouă în R.P.R.**” – **antologie de poezie** („Cronica literară”), oferind o inventariere tematică a volumului în care figurează 29 de poeți din epocă: „Pornind de la luptătorii anonimi (*Chivără roșie* de Mihai Beniuc) sau de la marile figuri istorice ale luptei poporului pentru libertate (Horia, Bălcescu), evocarea acestei lupte de veacuri culminează în poemele care descriu cei treizeci și unu de ani de eroism și jertfe ale partidului proletariatului. *Slavă eroilor Doftanei* de Maria Banuș, *În satul lui Sahia* de Eugen Jebeleanu, *Mierla lui Ilie Pintilie* de Veronica Porumbacu, *Lumini ce nu se sting* de Virgil Teodorescu sunt închinare câtorva dintre marile figuri ale luptei partidului. Iar versurile care sunt cele din epilogul *Minerilor din Maramureș* exprimă, cu însăși puterea vieții, dragostea și încrederea cu care întregul popor înconjoară pe cel ce-l duce spre socialism, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Tot ceea ce clădim astăzi apare în ansamblul antologiei, așa cum se întâmplă și în viață, drept continuarea și încununarea unei lupte de veacuri. *Poezia nouă în R.P.R.* cuprinde aspecte ale construirii socialismului în minele din Valea Jiului (Veronica Porumbacu), printre oțelarii de la Reșița (Dan Deșliu) ori în gospodăriile de stat și colective (Mihu Dragomir, Eugen Jebeleanu). [...] Dragostea și recunoștința pentru marele popor sovietic, cântecul prieteniei străbate prin opera tuturor poezilor prezentați în antologie. E frăția de arme despre care au scris Eugen Jebeleanu, Victor Tulbure, Nicolae Tăutu, atâția alți poeți. Este ajutorul de fiecare clipă pe calea spre socialism despre care vorbesc poeziile lui Eugen Frunză ori Veronica Porumbacu, e mai ales dragostea tuturor celor ce clădesc viața nouă la noi în țară pentru acel ce apără viața și pacea lumii întregi. Dragostea pentru tovarășul Stalin a inspirat poezilor noștri unele dintre cele mai calde și mai populare poeme ale lor. Astfel sunt: *În munții Georgiei* și *Aici s-a născut Stalin* de Maria Banuș, *Daruri pentru Stalin* de Dan Deșliu, atâtea alte poeme cunoscute și dragi cititorilor noștri”.

28 decembrie

• Ion Vitner publică în „România liberă” o cronică elogioasă despre „**Bălcescu**” – **poem de Eugen Jebeleanu** („Cronica literară”), referindu-se îndeosebi la modalitatea în care este prezentat scriitorul pașoptist și la utilizarea unor procedee care țin de literatura populară: „Reușita excepțională a lui Eugen Jebeleanu se bizuie pe realizarea artistică a unui Bălcescu trăind cu intensitate în paginile poemului. Poetul a creat cu măiestrie figura patriotului

devotat până la capătul vieții cauzei mari a libertății și fericirii poporului său. Toate momentele poemului au drept scop conturarea cât mai netă a trăsăturilor admirabilei personalități revoluționare a lui N. Bălcescu. Eroul crește până la dimensiuni de apoteoză în poemul lui E. Jebeleanu, nu prin hiperbolizare, mijloc obișnuit de realizare în meșteșugul poetic, ci prin procedeul realist al ciocnirii eroului cu viața, al dezvoltării sale în contact nemijlocit cu evenimentele istoriei. Veridicul istoric este respectat de către poet și măreția figurii lui Bălcescu rezultă în mod firesc din atitudinea sa de patriot revoluționar și democrat față de problemele pe care lupta pentru libertate a poporului său i le ridică în față. [...] Dar poporul este prezent tot timpul în *Bălcescu* prin însuși caracterul de cântec popular al artei poetice a lui Jebeleanu din acest poem. Poetul a folosit aici multe din resursele estetice inepuizabile ale poeziei populare, fără a le folosi monoton, ci dimpotrivă, cu o mare diversitate a ritmurilor și rimelor, ceea ce face ca lectura poemului să-l cucerească de îndată pe cititor. Prelucrarea artistică a izvorului popular se îmbină în mod armonios cu cântece ale poporului, așa cum trăiesc ele în circulația lor orală, întretesute cu meșteșug în canavaua poemului”.

30 decembrie

• În „România liberă”, Silvian Iosifescu publică un articol tendențios, intitulat *Condiții de creație în trecut și azi* (p. 5), în care perspectiva maniheistă este întunecată de furnizarea unor detalii de genul: „Sărbătorirea centenarului lui Mihail Eminescu a scos la iveală nenumăratele fapte și documente păstrate mai înainte cu grijă în umbră. Au fost arătate îngrozitoare condiții de viață ale lui Eminescu, pe care Titu Maiorescu l-a considerat drept un pesimist «din temperament». Mărturisesc aceste condiții între altele și scrisorile tragice, în care spune: «Posteritatea nu vrea să afle că am suferit de foame din cauza fraților mei» [...] «Poezie-sărăcie», cugetă sârmanul Dionis. Soarta lui Eminescu au împărtășit-o nenumărați alți scriitori. Persoanele din high-life, de felul lui Ion Pillat, care se ocupau cu literatura, puteau să descrie, între două călătorii pe Riviera, farmecul vieții de moșier, să consacre versuri strămoșilor brătieni și să privească, de la conac, viața în roz. Dintre scriitorii care n-au vrut să se vândă, lista celor pe care i-au doborât mizeria și consecința ei, tuberculoza, e din nenorocire lungă. Anton Bacalbașa, Traian Demetrescu, Ștefan O. Iosif sunt câțiva dintre ei. Alexandru Sahia și-a dus lupta prin scris și faptă, sfârtecat de foame, înghițind iarna aspirine ca să se încălzească, până ce tuberculoza l-a ucis la 29 de ani”.

31 decembrie

• Radu Cosașu publică în „Scânteia tineretului” schița *Tovarășul*, despre un muncitor ajustor, fruntaș în producție și bun familist care este ales șeful comitetului de bloc pentru pregătirea Anului Nou și trăiește emoția de a-și auzi

fiul conferențind la Palatul Pionierilor despre radiotehnică. Gazeta de perete din fabrica la care lucrează personajul se numește „Strungarul vesel”.

[DECEMBRIE]

- Numărul 12 (37), al „Almanahului literar” este dedicat lui Nicolae Bălcescu. Astfel, este publicat poemul lui A. E. Baconsky, *Amintiri din munții Bihariei* (creație pe linie, însă cu un derutant motto din Arthur Rimbaud, poet neacceptat oficial: „veghile nădejzii/ Pot avea apus?”, p. 10-21), Mircea Zăciu, cu un *Bălcescu – scenariu cinematografic* (p. 28-102; partea a II-a, în nr. 1, 1953, p. 20-75), precum și două articole, Dumitru Isac, *Bălcescu, patriot și gânditor revoluționar* (p. 103-116) și Ion Breazu, *Contribuții la studiul influenței lui Bălcescu în cultura română* (p. 117-128). Cele două articole se înscriu pe linia receptării din epocă. Spre exemplu, Dumitru Isac subliniază insistent latura revoluționară a scriitorului pașoptist, din perspectivă ideologică: „Prima și cea mai importantă trăsătură a personalității lui Bălcescu este, fără îndoială, aceea de ideolog și luptător revoluționar. Pe această linie, Bălcescu a ajuns să-și dea seama de existența claselor, a exploatării, a luptei de clasă și necesității revoluției ca rezolvare a mizerabilei stări în care se afla poporul. Caracteristica generală și esențială a vieții și luptei lui este de a fi interpretat evoluția socială a omenirii în cadrul unei teorii progresiste și de a fi luat, în practică, atitudine revoluționară pentru dărâmarea privilegiilor, exploatării economice și oprimirii politice și naționale”. □ În continuarea acestui număr, în prima apariție a revistei pe 1953 (nr. 1), Constantin Ciuchindol publică „Recenzii. Note. Comentarii”, *Câteva scrisori inedite ale lui Nicolae Bălcescu* (dintre care trei, din anul 1844, adresate lui Ion Ghica).
- În numărul 9 al revistei „Scrisul bănățean”, Gabriel Manolescu publică poemul fluviu *La Anina din anii mei*, reportaj versificat ce se întinde pe 40 de pagini. Al. Jebeleanu glorifică revoluția de la 1948 și personalitatea reprezentativă a momentului istoric în poezia *Lui Nicolae Bălcescu*. Mircea Șerbănescu semnează proza *Drumul sudorului Szatmary Ferenc*, o nuvelă întinsă despre inegalitatea socială, revolta celui exploatat împotriva exploatorului și încrederea în viitor. ■ La rubrica „Însemnări critice”, Ada Liteanu publică articolul *Tema industrială în proza noastră*, cu un moto edificator pentru conținut, preluat din *Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice*.
- În afara obișnuitelor texte create pe temele curente ale epocii (evocarea figurilor luminoase din istoria progresistă a țării, prin poemul *Bălcescu*, de Eugen Jebeleanu, și alte texte semnate de Veronica Porumbacu, Suzana Delciu sau Demostene Botez), ultimul număr al revistei „Viața Românească” din 1952 cuprinde, printre altele, un reportaj realizat de Geo Dumitrescu la rubrica „Oamenii și faptele zilelor noastre” (*Povești despre case, la Bicăz*) și o piesă în trei acte de Mircea Ștefănescu (*Matei Millo – Căruța cu paiate*). □ La rubrica de „Teorie și critică”, Eugen Campus semnează articolul bilanțier *Spre*

noi succese în poezia noastră, constatare și totodată, îndemn rezultat din adoptarea noii Constituții a R.P.R. care consacră faptul că „puterea aparține oamenilor muncii de la orașe și sate”. De altfel, întreaga pledoarie este pusă sub semnul asumării, ca obligativitate, a funcției militante, sociale a literaturii: „Literatura are [...] sarcina [...] să contribuie efectiv la consolidare și desăvârșirea operei de construire a socialismului în patria noastră; să-l educe pe oameni, ajutându-i să înțeleagă realitatea și să o transforme; să devină o armă eficientă în mâna unor luptători pe care și ea, literatura, i-a înflăcărat să se avânte în ce mai nobilă dintre bătălii: bătălia pentru deplina construire a socialismului, pentru făurirea fericirii și buneii stări a celor ce muncesc”. Bilanțul pe care-l face Eugen Campuz situează la loc de cinste poezia lui Mihai Beniuc (*Furtuni de primăvară*, *Cântecul lebedei*), Eugen Jebeleanu (poemul epic *Bălcescu*), Maria Banuș (care „a lichidat alunecările spre intimism pentru care fusese criticată anul trecut), Dan Deșliu (*Kociedo*), Eugen Frunză (*Zile slăvite*), Mișu Dragomir (*Stelele păcii*), Nicolae Tăutu (*Stânca de pe Tatra*), Nina Cassian (în ciuda reminiscențelor „formaliste”), A. E. Baconsky (*Monumentul și Primăvara în Coreea*), Cicerone Theodorescu, Victor Tulbure, Ion Brad, Ștefan Iureș. O notă bună primesc și revistele care „au adus o contribuție reală la creșterea tinerelor cadre”: „Almanahul literar”, „Iașul nou”, „Scrisul bănațean”, „Tânărul scriitor”, „Viața Românească”, „Contemporanul”, „Flacăra”. □ La aceeași rubrică, Sorin Arghir comentează favorabil (***O imagine complexă a realității***) nuvela *Desfășurarea* (prin care Marin Preda s-a reabilitat după gravele acuzații de naturalism pentru nuvela *Ana Roșculeț*).

[ANUL 1952]

- Apar nr. 1-4 (an. I) al revistei „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, publicație scoasă de Academia Republicii Populare Române, Institutul de Istorie literară și folclor, Editura Academiei Republicii Populare Române, cu următorul comitet de redacție: academician G. Călinescu – redactor responsabil; Ion Vițner, D. Panaitescu-Perpessicius, membru corespondent al Academiei R.P.R., Mihail Beniuc, Mihail Novicov, I. C. Chițimia. □ Într-un *Cuvânt înainte*, semnat „Direcția Institutului de Istorie literară și Folclor” (p. 7-8), se schițează programul și poziția publicației, privilegiate fiind două direcții – studierea relațiilor literare româno-sovietice și publicarea documentelor de istorie literară : „Sumarul înfățișează literatura clasică, precum și cea actuală, și se ocupă în studii de relații literare și în cronicile de literatura rusă și sovietică. Asupra acestui punct, Institutul, prin toată activitatea lui, inclusiv prin revistă, se va strădui să urmeze exemplul luminos al științei literare sovietice, însușindu-și bogata experiență a institutelor de literatură din U.R.S.S., recenzând, discutând, folosind articolele și operele științifice sovietice. Studiul relațiilor literare ruso-române, pe care istoriografia literară burgheză le-a trecut cu vederea, este de neapărată trebuință pentru cunoașterea

temeinică a dezvoltării literaturii noastre naționale, începând cu cei dintâi cronicari și până în zilele noastre. Linia de conduită a articolelor este interpretarea științifică, în spirit marxist, pe temeiul unui material pozitiv, bine verificat, iar nu erudiția în sine și goana după inedit. Demonstrațiile de tehnicitate ale vechilor istorici literari și arhivistica neluminată de nicio idee critică sunt stânci de care încercăm a ne feri. Materialul nou, ascuns de vechea critică și util unei interpretări juste îl asimilăm în analiza ideologică a operei literare. Totuși, în sectorul documentare, publicăm acele știri care îndreaptă unele erori (cum ar fi data nașterii, pe baza căreia s-ar face o comemorare greșită), opere și intenții literare nevalorificate de critica burgheză puristă, mărturii asupra sentimentelor democratice ale scriitorilor, tot ceea ce ajută în sfârșit pe istoricul literar la o mai adâncă sinteză științifică”. □ Este publicată programa școlară pentru studierea literaturii române, clasele VIII-XI (***Literatura română. Programa pentru clasele a VIII-a-a XI -a***). □ Urmând una dintre direcțiile publicației, G. Călinescu publică *Material documentar și știri noi despre Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, Al. Odobescu, M. Eminescu, I.L. Caragiale, N. Beldiceanu, Al. Vlahuță, Barbu Șt. Delavrancea, Toni Balcabașu, Spiridon Popescu* (p. 93-115). □ În acest prim număr cvadruplu apare și articolul lui Ovid S. Crohmălniceanu, *Trecutul de luptă al poporului în opera lui Mihail Sadoveanu* (p. 117-144). Criticul aduce argumente în general inesențiale pentru a ilustra această temă factice, impusă însă de canonul critic oficial, spre exemplu: „legenda populară ca principal izvor artistic al reconstituirii istorice” (personalitatea lui Ștefan cel Mare, dar și date privind „asuprirea țăranilor”, desprinse din cântecele populare), „poporul ca erou al evocării istorice” (romanele sunt „complexe cuprinderi ale tuturor straturilor sociale”, caracterul de frescă al romanelor), „conflictul social” (elocvente pentru surprinderea „luptei de clasă” fiind socotite romane ca *Frații Jderi* sau *Neamul Șoimăreștilor*), „lupta pentru apărarea țării împotriva cotropitorilor”, „elemente ale specificului național cuprinse în evocarea istorică” (trăsături ale eroilor care amintesc de etosul popular), „limba și stilul ca mijloace sugestive de redare a colorii vremurilor apuse”. Se reține, în sens negativ, și analiza romanului *Nicoară Potcoavă*: scrierea, care ar reflecta „cu ascuțime felul în care se împletește lupta poporului nostru pentru apărarea țării împotriva valului cotropitor turcesc cu lupta lui împotriva boierimii asupritoare”, ar furniza dovezi concludente privind „prietenia de veacuri care unește poporul nostru cu marele său vecin de la Răsărit, în lupta comună pentru libertate”. În materia romanului s-ar găsi implicată și viziunea proletară: „Merită să subliniem în mod special că artistul, conducându-se în tot parcursul romanului după o viziune influențată de concepția clasei muncitoare asupra istoriei, străduindu-se să scoată în evidență resorturile sociale ale fenomenelor, reușește, în același timp, să dea o expresie apropiată de creația populară, de folclor, întregului material al cărții, inclusiv considerațiilor amănunțite pe care

le face asupra raporturilor dintre clase, a substratului acestora”. □ Se mai cuvin menționate articolul lui I. C. Chițimia, *B. P. Hasdeu și problemele de folclor* (p. 161-191) și, mai ales, dosarul lui C. Bărbulescu, *Creația nouă de cântece populare* (p. 193-206), incluzând și material folcloric recent, publicat sub titlul *Creația nouă populară* (p. 207 – 220: *O frumoasă zi de august; 1 Mai; Am pornit mărșul plan; Plâng ciocoii, se omoară; Hai la muncă, frate dragă; Drag mi-e de gospodărie; Lucrez la mașina mea; Măi tovarăș proletare; Eu cânt marelui Stalin*). □ Ion Vitner (cu precizarea „prof.” atașată numelui) publică un articol intitulat *Legături literare ruso-române* (p. 221-229), abordând una dintre temele care, alături de cea a „valorificării moștenirii literare”, au contribuit, în acea epocă, la falsificarea ideologică a istoriei literare. „Ajutorul permanent ce ne-a fost dat de marea cultură a poporului rus pentru dezvoltarea specificului național al poporului nostru și pentru participarea noastră cu valori culturale însemnate la tezaurul progresist al culturii universale“ este descoperit în franțuzitul secol al XIX-lea și, mai credibil, în epoca gheristă a „Contemporanului“. Epoca pe care „redactorul-responsabil” al publicației o socotea echivalentă cu „Descoperirea Occidentului“ este prezentată prin avansarea unor date falsificate sau numai reflectând realități marginale: „Odată cu dezvoltarea literaturii moderne, la începutul secolului al XIX-lea, legăturile vechi de secole cu cultura rusă se intensifică, capătă noi aspecte. Suntem în epoca în care masele poporului și lumea intelectuală românească vibrează sub imperiul frământărilor care vor duce la revoluția burghezodemocratică de la 1848. Lupta împotriva orânduirii feudale se îmbină încă din această epocă cu critica pseudo-democrației burgheze, a superficialității și a cosmopolitismului tipic clasei care va trăda revoluția de la 1848. [...] Clasicii ruși care pătrund în circuitul literaturii noastre radicalizează conștiința scriitorilor noștri, îi îndreaptă către critica socială ascuțită și mai ales către cunoașterea vieții poporului. Trebuie să spunem că propagandiștii străluciți ai literaturii ruse în mijlocul literaturii noastre, în această epocă, sunt, Costache Negruzzi, Alex. Donici, Costache Stamati, Gh. Asachi, cunoscători buni ai limbii și literaturii ruse și, alături de ei, nu întâmplător, Mihail Kogălniceanu” (spre exemplu, lectura lui Caramzin, în traducerea lui Asachi, ar fi contribuit la consolidarea ideilor lui Kogălniceanu, marcând „o cotitură în concepția sa asupra istoriei, în sensul adâncirii patriotismului său, al interesului mai profund pentru tradiția orală a poporului, al lărgirii misiunii disciplinei istorice, ca ajutor al artelor și literaturii etc.“; traducerile din Krâlov ar fi influențat creația fabuliștilor epocii; influența lui Pușkin asupra lui Costache Negruzzi este supralicitată etc.). Prezentarea publicației *Contemporanul* a lui Gherea include și referirea (obligatorie în epocă) la concepția „reaționară” a „Junimii”: „Meritul deosebit al *Contemporanului* și al celorlalte publicații muncitorești din această epocă este de a fi dezvoltat în cultura noastră critica și estetica materialistă și de a fi dat un avânt deosebit realismului critic românesc prin

îmbinarea sarcinilor literaturii, cu acelea ale luptei de eliberare socială și independență națională ale poporului român. Prin C.D. Gherea, Anton Bacalbașa, Ionescu Raicu-Rion și G. Ibrăileanu (în prima parte a creației sale), curentul de literatură materialistă, înaintată, creat de *Contemporanul*, dă puternice lovituri concepțiilor idealiste, reacționare, antipatriotice și cosmopolite răspândite de cercul «Junimii», exponentul ideologic al coaliției burghezo-moșierești. [...] Ideile înaintate din domeniul esteticii și criticii literare ale democraților revoluționari ruși Belinski, Cernîșevski, Dobroliubov, sunt transpuse la specificul problemelor literaturii noastre și dau un avânt deosebit creației literare puse în slujba maselor”. □ Sunt publicate și o serie de *Poezii postume* de Mihai Eminescu (p. 231-243), însoțite de precizarea: „Se împlineste o jumătate de veac de la apariția întâiei culegeri de *Poezii postume*. E o dată istorică, în cinstea căreia reproducem un număr de postume eminesciene, unele inedite, altele parțial sau imperfect cunoscute până acum. Ele fac parte din v. IV al ediției integrale, îngrijită de Perpessicius, volum apărut de curând la Editura Academiei R.P.R“. Sunt publicate poemele: *Numai poetul, O, te'nseamnă în tunică rece...*, *Dacă treci râul Selenei...* (cca 1873), *Aducând cântări mulțime* (cca 1874), *Cum negustorii din Constantinopol* (cca 1874), *Lumineze stelele...* (cca 1878), *În zădar în colbul școlii...* (cca 1880), *Mușat și ursitorile* (1882), *În căutarea Șeherezadei* (1874), *O, adevăr sublime...* (1874).

1952 ANEXE

Ion Vițner, Centenarul nașterii lui I. L. Caragiale, „Lupta de clasă“, nr. 1, ianuarie 1952)

„Sărbătorirea centenarului marelui scriitor I. L. Caragiale constituie un eveniment de cea mai mare însemnătate pentru viața noastră culturală.

Sub regimul burghezo-moșieresc o bună parte din popor nu a putut cunoaște opera lui Eminescu, Caragiale, Creangă, ca și a altor scriitori, pentru că poporul era ținut în bezna neștiinței de carte, era lipsit de lumina slovelor – deosebit de periculoasă pentru exploatare. Pentru știutorii de carte, burghezia și moșierimea română au avut grijă să organizeze în jurul operei lui Caragiale un complot al tăcerii, sau să-i denatureze tâlcul profund social al scrierilor sale, să le împrăște cu josnice calomnii.

Academia burghezo-moșierească crezuse că va putea arunca oprobiul asupra lui Caragiale respingându-i opera de la premiile sale, pe motivul că ar fi «dușmănoasă» națiunii și patriei. Această anatema a dușmanilor poporului, care în mod nerușinat se identificau cu națiunea și cu patria, a dăinuit până când poporul, condus de clasa muncitoare și partidul ei, a nimic puterea de stat a exploatare. În 1949, I. L. Caragiale a fost numit membru de onoare post-mortem al Academiei R.P.R., al noii Academii a poporului muncitor.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej săpunea la ședința de deschidere a Academiei R.P.R. : «Transformarea satului nostru într-un stat de democrație populară și rolul de frunte pe care-l are clasa muncitoare aliată cu țărănimea muncitoare, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, fac ca oamenii de știință, litere și artă să capete locul ce li se cuvine în Republica noastră Populară, ca o parte integrantă a ei !»¹

Noi sărbătorim astăzi personalitatea luminoasă și opera unuia din marii făuritori ai literaturii noastre înaintate, care a exprimat, într-o epocă istorică în care poporul gemea sub jugul exploatare burgheze și moșierești, prin tot ce are mai valoros în opera sa, idealurile de libertate și independență națională ale poporului nostru.

¹ Vezi „Scânteia“ nr. 1.2423 din 20 octombrie 1948

Deosebit de bogată prin conținutul de idei, opera lui I. L. Caragiale ocupă un loc de frunte în literatura noastră și prin modul în care scriitorul a luat atitudine față de problemele timpului său. I. L. Caragiale a denunțat cu vigoare orânduirea burghezo-moșierească, a arătat din plin josnicia și hidoșenia morală a exploatatorilor, precum și ridicolul mentalităților și moravurilor lor. Cu ajutorul unei ironii și al unui sarcasm de o bogăție de exprimare încă neegalate în literatura noastră, autorul «Scrisorii pierdute» a ridicat la o mare înălțime arma satirei, făcând din ea un mijloc de luptă împotriva orânduirii burghezo-moșierești.

Opera lui Caragiale, pe lângă combativitatea ei consecventă, puternicul ei realism și sarcasmul mușcător, se mai caracterizează și prin bogăția de genuri folosită de marele scriitor în munca lui artistică. I. L. Caragiale a scris teatru, schițe, nuvele, povestiri, poezii, pamflete, numeroase articole de ziar.

*

Viața unui astfel de artist-cetățean, a cărui întreagă activitate literară a fost pusă în slujba poporului, nu a putut fi ușoară. Onorurile oficiale și huzurul erau rezervate de burghezie și moșierime slujitorilor ei, fabricanților de narcotice literare destinate să submineze voința de luptă a poporului. Eminescu, Caragiale sau Creangă, pentru a numi numai câțiva din marii scriitori din această epocă, au trăit foarte greu, fiind loviți cu sălbăticie nu numai în creația, dar și în existența lor de către posesorii de averi uriașe, stoarse din truda norodului.

I. L. Caragiale s-a născut în anul 1852, la 30 ianuarie, în satul Haimanale, de lângă Ploiești, și a murit în iunie 1912 la Berlin, unde fusese silit să se expatrieze de către aceia care-i urgiseră întreaga existență. A murit puțin timp după ce împlinise 60 de ani, chinuit de dorul patriei, care nu la părăsit în nici una din frământatele clipe ale expatrierii sale silite.

Caragiale a fost un intelectual ridicat din masa poporului, Faptul acesta l-a subliniat el însuși, cu multă mândrie, de nenumărate ori. Sărăcia casei părintești, greul vieții lui proprii și cinstea pe care nimic n-a putut-o frânge erau titlurile lui de glorie, pe care le opunea sfidător blazoanelor de tinichea aurită ale exploatatorilor.

Într-o scrisoare către Vlahuță, Caragiale schițează câteva momente autobiografice, însemnate pentru înțelegerea personalității și operei sale: «...Sunt copil de părinți sărmani și fără nume. Am rămas după moartea lui tată-meu singurul sprijin al mamei și al sori-mi... Am o educație nu tocmai îngrijită, pentru că părinții mei nu au avut mijloace să-mi dea una aleasă, dar am puțin bun simț și, cum poți constata și d-ta, mă exprim fără vreun fel original de gândire, destul de limpede și de comod. Pe lângă asta sunt, slavă domnului, sănătos și voinic: duc bine la tăvăleală, dovadă că pot fi în același

timp și sufleur și copist la teatru și corector la o tipografie mare, la două ziare, și dau lecții la niște copii, așa că pot, cu una cu alta, câștiga destul ca să ne putem susține eu și familia, însă să-ți mărturisesc drept, eu încă de mic, din clasele primare, am mare tragere de inimă pentru altă carieră, pentru... literatură; și dacă aș fi avut noroc să fiu înzestrat cu câtuși de puțin talent, mi-aș da osteneala să covârșesc, prin muncă și răbdare de meșteșugar cinstit, lipsa de înzestrare... Mi s-a spus că na-m să câștig mai nimic cu asta, dar e o meserie pe care simt că aș îmbrățișa-o cu mare dragoste».

Până la o vârstă înaintată, pentru a-și putea întreține familia, Caragiale a trebuit să accepte fel și fel de ocupații, care de care mai nepotrivită cu munca sa de creator al unei opere nemuritoare. Oligarhia – supunându-l la caznele unei vieți de lipsuri – a încercat să sece izvorul creațiilor sale, care prin conținutul lor puternic acuzator, prin marea lor artă deveniseră amenințătoare pentru exploatare.

Dar această încercare a «stăpânilor vieții» s-a răzbunat împotriva lor înșiși. În viața lui agitată și amară, Caragiale a putut să cunoască mizeria poporului și josnicia burgheziei și moșierimii, mentalitatea lor retrogradă, meșteșugul odios al abilelor sforării politice, descompunerea familiei burgheze și a instituțiilor lor „sacrosancte“. Caragiale a învățat cu pasiune la această mare școală a vieții. «Eu nu scriu decât din viața noastră și pentru viața noastră, căci alta nu am cunoscut și nici nu mă interesează», scria Caragiale în 1909 unui prieten.

I. L. Caragiale își face debutul în literatură în anul 1843, la revista umoristică «Ghimpele»: de la început, ia atitudine împotriva societății dominate de burghezie și moșierime, împotriva reprezentanților oficiali ai coaliției burghezo-moșierești, în frunte cu regele prusac Carol I, simbolul și garantul tuturor fărâdelegilor acestei cărdășii.

În atmosfera de minciună, corupție și jaf a societății timpului său, I. L. Caragiale și-a asumat răspunderea de a spune adevărul. Aceasta nu era deloc ușor într-o epocă de rapidă dezvoltarea a capitalismului, de consolidare a coaliției burghezo-moșierești, de reprimare sângeroasă a luptei pentru libertatea poporului oprimat. «Nu e vorba, – scria Caragiale în 1900 – în lumea toată, totdeauna, nu s-au putut și nu se vor putea spune toate adevărurile; dar nu crez să fie pe lume multe locuri unde să se poată spune mai puține decât la noi». Și Caragiale adăuga: «Și câte adevăruri ar trebui spuse la noi ! și câte păreri adevărate stau închise de frică în atâtea oale de os!»

Cauza acestei stări de lucruri, scriitorul o denunță cu claritate: tirania dezlănțuită de oligarhia românească. Acestei oligarhii îi este odios adevărul. Dar în afară de burghezie și moșierime, mai este și poporul — «publicul», cum îl numește, din obișnuință, dramaturgul. Și pentru acest public, care trebuie să vadă limpede realitatea, pentru el trebuie rostite adevărurile: «Căci, dacă din punctul de vedere al unor interese particulare de clasă, de castă sau de con-

sortiu, sunt primejdioase o sumă de adevăruri, orice adevăr este legitim din punctul de vedere al intereselor publicului întreg».

Aceste rânduri, scrie în 1900. Nu sunt decât concluzia firească trasă de scriitor într-o etapă a creației sale în care dăduse literaturii noastre cele mai însemnate scrieri ale operei sale.

În același articol de ziar (*Părerii libere*) Caragiale, reproșând contemporanilor săi lipsa de curaj, de atitudine civică, subliniază valoarea pe care o are pentru scriitor observarea atentă a realității înconjurătoare: «Trecem pe lângă absurditate și nu ridicăm măcar o sprânceană revoltată; auzim negliobia și nu zbârcim măcar dintr-o nară dezgustată; vedem impostura și ticăloșia, și zâmbim frumos ca la întâlnirea celor mai bune cunoștințe. De câte ori și la câți dintre noi nu ne pare societatea noastră, când o privim în complexul ei de activitate, ca un ciudat teatru!»

Acest «ciudat teatru» al societății românești începe să-l redea Caragiale cu piesa *O noapte furtunoasă*. Este debutul său în dramaturgie. Mușcătoarea satiră la adresa liberalismului stârnește furia burgheziei liberale. Vehementa campanie a presei burgheze este însoțită de încercarea de a-l reduce la tăcere pe autor prin contribuția unei bande de bătauși. Comitetul Teatrului Național hotărăște, fără a mai cere învoirea autorului, ca la a doua reprezentație a piesei să suprima partea ei finală pentru a atenua greutatea satirei. Caragiale protestează împotriva acestui procedeu și retrace piesa din repertoriul Teatrului.

După acest debut puțin obișnuit, după ce terminase în același an (1879) și piesa *Conu Leonida față cu reacțiunea*, I. L. Caragiale intră în redacția ziarului «Timpul», unde este coleg de redacție și bun prieten cu Eminescu și Slavici. Nu poate suporta însă multă vreme atmosfera ce domnește în redacția acestui ziar conservator și, în iunie 1881, își dă demisia.

Situația lui materială este din cele mai proaste. În iulie 1881 îi scrie unui prieten_ «Scrie-mi imediat: poți să mă înlesnești cu 60 franci pe termen de vreo patruzeci de zile ? Iată pentru ce ți-i cer: sunt fără slujbă de două săptămâni și mai bine, n-am, para chioară, și nu sper a intra în lucru decât peste vreo lună. Aș voi să am câteva parale să le las acasă mamei și eu să vin să răsufli vreo săptămână la tine, că n-am ieșit din acest oraș de putregai moral și material de doi ani... Despre ieșirea mea de la «Timpul», care a fost silită, ți-oi povesti eu când ne-om vedea...

În 1884 se reprezintă *O scrisoare pierdută*, culmea dramaturgiei clasice românești; puțin după aceea, piesa *D'ale Carnavalului*. Între timp Caragiale dusese o vie activitate publicistică. Fusesse câțva vreme și director al Teatrului Național. Era un scriitor cu renume, iubit de mase, dar urât de burghezie și moșierime, care exercita asupra lui presiunea lipsurilor materiale și a persecuțiilor. Deosebit de grăitoare pentru situația artistului în lumea capitalistă este scrisoarea pe care Caragiale – unul din cei mai mari scriitori ai timpului – o trimite în noiembrie 1900 unui prieten al său: «În starea în care mă aflu – dar mai întâi să-ți descriu această plăcută stare:

Chiria n-am plătit-o și sunt dat în judecată;
Lemne n-am deloc;
Palton nici atâta;
Aștept din ceas în ceas apariția unui nou moștenitor;
Unul mi-este bolnav;

Ca culme: m-am apucat să scriu o piesă, și din pricină că trebuie să stau să scriu noaptea foarte târziu, am căpătat la ochi conjunctivită catarală. Dau din colț în colț și nu știu ce să mă fac».

Asemenea mărturii ale unei existențe zbuciumate de lipsurile materiale sunt numeroase în bogatul material documentar care a rămas în urma scriitorului.

Dar nu grija zilei de mâine, nu această permanentă nesiguranță cu privire la viitor l-a chinuit îndeosebi pe Caragiale. Cu mult mai chinuitoare a fost presiunea morală exercitată asupra lui, umilințele la care exploataorii au încercat să-l supună, campania de defăimare a omului și a operei, întreprinsă pe scară largă asupra lui.

Caragiale era însuflețit de o vie conștiință cetățenească. În fața nedreptății sociale, a jafului și a corupției pe care o vedea pretutindeni în jurul său, în fața mizeriei poporului muncitor, el nu putea trece nepăsător. Caragiale a fost un om care a iubit cu o mare pasiune poporul muncitor și patria lui, dar cu o dragoste conștientă de misiunea de luptă pe care aceasta o implică: «Când ar fi să dau vreo povață unui tânăr român – scria Caragiale – iată pe care i-aș da-o: «Tinare, să-ți fie patria scumpă și sfântă ca și mama ta! S-o iubești și s-o respecti din adâncul sufletului tău! De dragostea și de respectul tău pentru ea să nu faci vreodată reclamă și paradă. Ba, ai drept și datoria să urăști, să lovești, să sfărâmi pe acei frați ai tăi ticăloși, care, în loc s-o iubească și s-o respecti ca pe o mamă cuminte, onestă i severă, o curtează, o măgulesc și o exaltează ca pe o bătrână cochetă nebună, bună de tocat !» Atât, despre patrie – scrie Caragiale – și sper că-n tot ce am scris nu se va găsi despre frumoasa și generoasa mamă vreo altă tiradă».

Refuzul energic al marelui scriitor de a se lăsa cumpărat de clasele stăpânitoare a fost categoric. Tentativele lor de a face din acest temut critic al lumii exploataților un «om de casă», o slugă ideologică au dar greș, În jurnalul său intim Maiorescu notează în luna martie 1884 cu privire la autorul *Noptii furtunoase*: «Caragiale – violent, grosolan și inutilizabil». Calificativul de «inutilizabil» acordat lui Caragiale de corifeul reacțiunii politice și culturale echivalează cu un certificat de «bună purtare» față de popor, față de lupta lui pentru libertate.

Faptul că critica profundă și usturătoare făcută de Caragiale burgheziei și moșierimii își atinsese țelurile, se poate vedea și din atacul violent cu care este întâmpinată opera sa de teatru la Academia Română. În ședința din 14 aprilie 1891 volumele Teatru și Năpasta sunt respinse de la premiul «Eliade

Rădulescu» al Academiei în urma unei filipice a lui Dimitrie Sturza, care exprima ura tuturor exploataților, demascați fără șovăire de marele scriitor. «Academia – spunea D. Sturza – nu poate încuraja pe domnul Caragiale, care vine de ne arată societatea românească ca tipul unei societăți corupte, fără nici o tendință morală și înaltă... Domnul Caragiale are talent, dar ar trebui să-l întrebuișteze în lucrări bune. Domnul Caragiale să învețe a respecta națiunea sa, iar nu să-și bată joc de ea».

«Națiunea» pentru D. Sturza liberalul, ca și pentru corifeii conservatorilor, erau ei, marii financiari, marii industriași și marii latifundiari. Astăzi, la distanță de atâtea decenii de zilele în care se dădea această luptă aspră și grea între un mare creator și dușmanii poporului dezlănțuiți împotriva lui, privim cu profund respect atitudinea hotărâtă a scriitorului, care a înfruntat toate mârșăviile dușmanilor fără a se supune, fără a trăda poporul. Cât de admirabil de pilduitoare sunt rândurile scrise din Berlin în 1905 lui C. Dobrogeanu-Gherea: «Când văd o nedreptate care personal nu m-atinge deloc, pentru ce mă revolt și caut s-o reprim și să-i împiedic recidiva? Pentru că este pentru mine o ofensă intolerabilă care trebuie reparată: îmi tulbură liniștea pe care trebuie să mi-o recapăt. Mă simț dator către nedreptăți, simțindu-mă dator către mine însumi. Așa face și bunul nostru vechi amic Don Quijote, care poate nu este un tip atât de neînțeles, și încă și mai puțin de ridicol, cum gândesc toți cei de seama burtosului său scutier».

Asemenea idei, care se repetă adesea în corespondența și în lucrările lui Caragiale, traduse în imagini artistice de o mare combativitate politică și de o mare forță realistă, fac din Caragiale un mare scriitor luptător pentru eliberarea poporului din lanțurile orânduirii burghezo-moșierești.

Ce anume l-a făcut pe Caragiale să se expatrieze? Din scrisorile sale reiese limpede că aceasta se datorează dorinței de a scăpa de umilințele la care îl supuneau dușmanii poporului și pentru a putea continua nestingherit opera sa de creație și lupta împotriva nedreptăților orânduirii burghezo-moșierești. De la Berlin el urmărește tot ce se petrece în țară, cu o încordare pe care numai moartea o va curma.

Epoca Berlinului este epoca continuării «momentelor» și «schițelor», epoca marilor nuvele și povestiri, care pun în lumină rădăcinile folclorice ale operei lui Caragiale, este epoca marelui studiu *1907, din primăvară până'n toamnă*, care constituie o sinteză programatică a întregii sale opere de până atunci și un rechizitoriu puternic împotriva fărâdelegilor săvârșite de exploatați față de poporul oprimat.

Caracteristic pentru personalitatea artistică și opera lui Caragiale este prăpastia de netrecut care desparte pe marele artist de dușmanii poporului.

Caragiale a fost martorul desăvârșirii coaliției burghezo-moșierești sub aparența vajnicelor «lupte de opinii», coaliție pe care scriitorul o demasca și biciuia fără cruțare. El a trăit în epoca dezvoltării capitalismului și a trecerii

sale în perioada imperialistă și a surprins în țară la noi – ca un efect direct al acestei dezvoltări istorice – intensificarea jafului nerușinat exercitat asupra maselor populare, care a dus la răscoalele din 1907 și la reprimarea lor criminală.

Marele scriitor a fost contemporanul creșterii și dezvoltării mișcării noastre muncitorești, cu care a întreținut legături strânse și pentru care nutrea o adâncă simpatie. Opera scriitorului a fost influențată în mod rodnic de legătura cu mișcarea muncitorească. Opera lui I. L. Caragiale a surprins cu o mare ascuțite aspecte multiple ale orânduirii burghezo-moșierești și a demascat practicile demagogice ale exploataților. Caragiale n-a văzut însă în mișcarea muncitorească acea forță destinată să măture de pe scena istoriei pe toți trahanachii, farfurizii, dandanachii și cațavenchii [sic!]. Opera lui n-a putut să depășească limitele realismului critic.

*

În raportul său 30 de ani de luptă a partidului sub steagul lui Lenin și Stalin, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej definește astfel caracterul specific al evoluției României în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în epoca ce-i urmează: «În perioada dezvoltării capitaliste a României, burghezia a căzut la înțelegere cu moșierimea pentru a înăbuși lupta poporului. La baza acestei înțelegeri stătea menținerea mării proprietăți moșierești asupra pământului, ceea ce a determinat păstrarea unor puternice rămășițe feudale în economia noastră și înapoierea economică și socială a țării. Acest caracter specific al evoluției României a adus suferințe înzecite clasei muncitoare și țăranimii muncitoare».²

Pentru a-și asigura dominația asupra maselor, monstruoasa coaliție își însușise – nu în mod întâmplător – modelul de viață statală și de conducere guvernamentală al așa zisei «democrații» occidentale. Din occident fusese importat nu numai monarhul prusac, dar și constituția țării (copiată într-o noapte de chef după constituția belgiană și adaptată uzului nostru, cum spune cu unor Caragiale) și modelul politic al parlamentarismului burghez.

Conștiința cetățeanului era supusă unei mari presiuni din partea aparatului propagandistic al claselor exploatoare, și era nevoie de o înțelegere adâncă a fenomenului social-politic pentru a descoperi, dincolo de disputa zgomotoasă a partidelor politice, adevărul cu privire la coaliția dușmanilor poporului. Valoarea excepțională a celei mai bune părți a operei lui I. L. Caragiale constă în faptul că a denunțat în fața întregului popor căldășia de interese dintre conservatori și liberali, dintre moșierime și burghezie.

² Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, Ed. P. M. R., 1951, ediția a II-a, p. 534

Opera lui Caragiale se desfășoară între doi piloni de o egală măreție, care sunt și extremele — în timp — ale activității lui creator: *Scrisoarea pierdută* și *1907, din primăvară până-n toamnă*.

În prima operă de seamă, *O noapte furtunoasă* (1879), este realizată cu o mare adâncime politică și o mare măiestrie critică liberalismului burghez. Socotind critica *Noptii furtunoase* restrânsă și unilaterală, Caragiale scrie *O scrisoare pierdută*, culmea realismului critic românesc și realizarea cea mai desăvârșită a dramaturgiei noastre clasice. În această piesă I. L. Caragiale pătrunde adânc în dedesubturile orânduiri burghezo-moșierești, denunțând opiniei publice practicile josnice și odioase ale politicianilor claselor exploatatoare.

*

Vorbind de parlamentarismul burghez, V. I. Lenin dă următoarea definiție genială: «A hotărî odată în câțiva ani care anume membru al clasei dominante va reprima și strivi poporul în parlament — iată adevărata esență a parlamentarismului burghez nu numai în monarhiile constituționale parlamentare, ci și în republicile cele mai democratice»³ Iar în ce privește «dedesubturile» vieții politice în satul burghez, Lenin adaugă: «Uitați-vă la orice țară parlamentară, începând cu America până la Elveția, cu Franța până la Anglia, Norvegia etc., adevărata activitate «de stat» este dusă între culise și îndeplinită de departamente, cancelarii, statele-majore. În parlament se pălăvrăgește doar, urmărindu-se în mod special scopul de a se înșela «poporul simplu»». În lumina cuvintelor lui V. I. Lenin ne apare mai limpede semnificația piesei *O scrisoare pierdută*, în care autorul a reușit să arate pe scenă adevărul cu privire la politica exploatatorilor, la gălăgia lor patriotardă, la declarațiile lor cu privire la «democrație» și «dragoste față de popor».

Caragiale nu a făcut altceva decât să aducă pe scenă acest «ciudat teatru al societății burghezo-moșierești, demascând acele combinații de culise care erau tănuite cu grijă. Caragiale alege pentru desfășurarea acțiunii acestei piese unul din momentele de mare tensiune în viața politică a statului burghezo-moșieresc: alegerile, cu tot cortegiul lor de combinații și sforării politice, de lupte între rivalii politici, în care sunt folosite orice mijloace permise sau nepermise.

În această împrejurare, atât de specifică vieții de stat a exploatatorilor, I. L. Caragiale a surprins cu o mare adâncime și putere de evocare tot odiosul și ridicolul burgheziei și moșierimii. Pornind de la practicile politicianismului exploatatorilor, el a coborât în viața lor de familie, tot atât de odioasă, în adâncul conștiinței lor, reușind să zugrăvească un tablou complet al josniciei și ridicolului posesorilor de avuții, al politicianilor, al statului pe care-l susțin și reprezintă.

³ V. I. Lenin, Statul și revoluția, ed. P. M. R., 1951, ediția a II-a, p. 55

Împotriva sforărilor partidului advers se ridică «onorabilul» domn Zaharia Trahanache președintele Comitetului permanent, al Comitetului electoral, Comitetului școlar, Comișii agricole și al altor comitete și comiții pe care nici el nu le știe pe dinafară și pe care le-a înscris pe cărțile sale de vizită, oferite generos oricui dorește să cunoască importanța personalității sale. Din vârful acestei îngrămădiri de titluri și de bunuri materiale, «onorabilul» Zaharia Trahanache, conducătorul grupării conservatoare, și-a construit o filozofie, rezumată în formula pe care o repetă mereu: «Aveți puținică răbdare». Abilitatea lui politică este concentrată către un singur țel — temporizarea, amânarea scurgerii timpului, pe care o recomandă cu generozitate tuturor. Dar sub aparența de bonom și prostănac se ascunde o mare șiretenie, în a cărei cursă cade până și atât de lipsitul de scrupule Cațavencu. Este genială această formulare lapidară a politicianismului conservator, pusă de Caragiale în gura lui Trahanache. În «venerabilul» urbei de provincie, poporul a putut recunoaște fața adevărată a exploataților, care decenii de-a rândul s-au adresat maselor nemulțumite cu același surâs fățarnic îndemnând mai ales la răbdare: «Aveți puținică răbdare! Toate se vor aranja, nu trebuie să vă grăbiți, așa cum stau lucrurile acum este destul de bine!».

Iar când masele s-au răscolit, cum s-a întâmplat în 1907, «venerabilii» au lepădat surâsul îmbietor și și-au arătat rânjetul de fiară care se ascundea dedesubt.

Nae Cațavencu este reprezentantul tipic al burghezului politicianist. Lipsit de scrupule el face o serie de combinațiuni în calitatea sa de avocat, director-proprietar al ziarului «Răcnetul Carpaților» și ca președinte-fondator al societății enciclopedice-cooperative «Aurora Economică Română». Viața lui este superficială și zgomotoasă, ca și oratoria pe care o practică pentru susținerea prestigiului personal și zăpăcirea ascultătorilor. Șantajist și demagog incorrigibil, el nu are deloc «puținică răbdare», pentru că ar vrea să fie deputat și să-și asigure partea lui personală din jefuirea poporului. Iată de ce pentru el scrisoarea de amor pierdută de Zoe Trahanache, soția «venerabilului» și amanta prefectului Tipătescu, constituie cheia succesului personal. Cu această scrisoare el îi are în mână atât pe reprezentatul partidului advers, cât și pe cel al aparatului de guvernământ din urbea lui, prefectul Tipătescu.

Cațavencu este întruchiparea perfectă a demagogiei liberale. El este «ultraprogresist» și «liber schimbist», iar deviza societății cu nume impresionant de ridicol pe care a înființat-o este: «ca România să fie bine și tot românul să prospere!». Deocamdată, singurul care prosperă este domnul Nae Cațavencu, care a sustras printr-un fals suma de 5 000 de lei din fondurile societății, fals pe care a reușit să-l descopere «venerabilul» Zaharia Trahanache și pe care-l folosește pentru a neutraliza «scrisoarea pierdută» a soției sale.

Discursul electoral al lui Nae Cațavencu din actul al III-lea al Scrisorii pierdute este de o mare desăvârșire. Nae Cațavencu rostește cuvinte răsunătoare

re, dar pline de ridicol, destinate să amețească ascultătorii: «Industria română e admirabilă, e sublimă, putem, zice, dar lipsește cu desăvârșire. Soțietatea noastră, dar, noi, ce aclamăm? Noi aclamăm munca, travaliul, care nu se face deloc în țara noastră!».

Aceste replici sunt de un puternic realism. Nimic nu este exagerat sau inventat. Asemenea fraze sforăitoare, ascunzând banditismul exploatorilor, au fost rostite timp de decenii atât de la tribuna parlamentelor, cât și în întrunirile politice ale partidelor «istorice» și fasciste. Caragiale nu a făcut decât să selecționeze dintr-un vast material oferit de realitate «ideile» reprezentanților burgheziei și moșierimii.

Cât de plină de tâlc pentru denunțarea coaliției burghezo-moșierești este scena finală a *Scrisorii pierdute*, în care Cațavencu, învins, conduce demonstrația făcută în cinstea alesului desemnat de «centru», Agamiță Dandanache – mai prost decât Farfuridi, dar mai canalie decât Cațavencu și mai șiret, ceea ce i-a adus mandat de deputat.

Cațavencu ciocnește paharul cu Tipătescu – adversarul său de moarte de până mai ieri – și-i spune: «Să mă ierți și să mă iubești! pentru că toți ne iubim ara, toți suntem români! ... mai mult sau mai puțin onești!».

Și când, amețit de băutură, Cațavencu rostește discursul final, demagogic și ridicol ca toate de până acum, încheindu-l cu: «Iată avantajele progresului! Iată binefacerile unui sistem constituțional!», Pristanda, ecoul slugarnic al celor mari, repetă: «Curat constituțional!».

Acest «curat constituțional» cu care se încheie *Scrisoarea pierdută* constituie o concluzie mușcătoare la toate fărădelegile «onorabililor» care s-au perindat pe scenă, la toată prostia și incultura lor ridicolă, la lichelismul și banditismul lor, la aerele lor «patriotice» și «democratice», menite să înșele poporul.

Scrisoarea pierdută este o palmă răsunătoare aplicată pe obrajii acelor «români mai mult sau mai puțin onești» care au jefuit ca-n codru de-a lungul deceniilor țara și poporul, cu concursul binevoitor al imperialismului occidental.

Trahanachii, cațavencii, dandanachii și farfurizii n-au murit. Îi recunoaștem în politicienii veroși și criminali ai imperialismului americano-englez. Aidoma eroilor lui Caragiale, ei rostesc discursuri sforăitoare despre «progres», «democrație», «pace», săvârșind în același timp ororile cele mai înfiorătoare și pregătind un al treilea măcel mondial.

În epoca imperialismului toți acești demagogi odioși au devenit și mai periculoși, și mai înrăiți. Ei au trecut de la demagogie și escrocherie la gangsterism și crimă organizată, ridicată la rangul de principiu de stat. Ei sunt o primejdie permanentă pentru oricare om cinstit din lumea întreagă.

Interesant este faptul că, până la un punct, Caragiale a văzut procesul de descompunere a burgheziei și moșierimii și a simțit nevoia să transpună în

teatru evoluția unor a din eroii săi. În ultimii ani ai vieții, Caragiale s-a străduit să scrie comedia *Titircă, Sotirescu et Cie.*, căreia îi schițase planul acțiunii, caracterizarea personajelor, dar pe care nu a putut-o realiza. În această piesă, Chiriac, Spiridon și Nae Ipingscu trebuiau să fie mari proprietari urbani, petroliști, capitaliști puternici, a căror mârșăvie crește odată cu bogăția.

Ideea cârdășiei dintre burghezie și moșierime trece ca un fir roșu prin întreaga operă a lui Caragiale și apare deosebit de puternic în studiul *1907, din primăvară până-n toamnă*, document al epocii de o importanță excepțională. Măcelărirea înfiorătoare a celor 11 000 de țărani, din numărul de sute de mii al răsculaților, l-a zguduit puternic pe marele scriitor. Lucrarea *1907, din primăvară până-n toamnă* este plină nu numai de indignare, ci și de ura conștientă a autorului față de statul burghezo-moșieresc, față de coaliția criminală dintre clasele exploatare.

În noiembrie 1907, după ce publicase studiul său, el scrie de la Berlin unui prieten: «Ceea ce crez am spus și am să mai spun – asta e numai capitoul prim al unei serii mari – ori la ce pagube m-aș expune. Intrarea în viața publică mi-a fost până acum închisă de boierii și de ciocoi noștri pe simplă bănuială că n-aș fi amantul destul de fidel al sacrei noastre Constituțiuni. De ce daică astăzi, la bătrânețe, să nu fiu leal, să nu le dau dreptate oamenilor, arătând pe față de ce sentimente sunt animat față cu actuala lor organizare de Stat? de ce să nu arăt lumii cum am văzut eu împrejurările sociale și politice la care am asistat, – și ca istoric, nu numai ca simplu *comediante*? – Și dacă mamă-lucărimea mă va huidui în unison, poate să am norocul ca în mulțimea lumii cinstite, inteligente și dezinteresate să găsesc câteva aprobări, care să mă plătească cu prisos de necazurile îndelungatei mele proscipțiuni».

Caragiale, în analiza amănunțită și plină de vervă satirică pe care o face situației social-economice a României, ajunge la concluzia că «între masa poporului și clasele stăpânitoare este (cine ar putea tăgădui?) o prăpastie de interese și de sentimente...». Caragiale expune starea jalnică a țărânimii, din a cărei exploatare rezultă «și luxul nesăbuit al proprietarilor, și înavușirea nemăsurată a arendașilor, și câștigurile enorme ale Băncilor, și bacșișurile administrației publice, și, mai încă, ridicarea mereu crescândă a veniturilor Statului».

Caragiale, analizând viața politică, intelectuală a claselor exploatare, denunță substratul antipopular și antipatriotic al acestor sectoare de activitate. Despre partidele politice ale burgheziei și moșierimii, el spune: Cele două așa numite partide istorice care alternează la putere nu sunt în realitate decât două mari facțiuni, având fiecare nu partizani, ci clientelă».

Această clientelă – ale cărei moravuri, idei și sentimente sunt redade într-un mod magistral și în toată goliciunea lor în «momente» și «schițe» – este, așa cum o arată Caragiale, «plebea incapabilă de muncă și neavând ce munci, negustorași, precupeți de mahalale scăpătați, mici primejdioși agitatori ai satelor și împrejurimilor orașelor, agenți electorali bătăuși; apoi produsul

hibrid al școlilor de toate gradele, intelectualii semiculți, avocați și avocăței, profesori, dascăli și dascălași, popi liber-cugetători și răspopiți, învățători analfabeți – toți teoreticienii de berărie: – după aceștia mari funcționari și impiegați mititei, în imensa lor majoritate amovibili».

După ce denunță administrația venală, hrăpăreață a statului burghezo-moșieresc, justiția menită să legalizeze jaful exploatatorilor, școala de toate gradele, care este o fabrică de «cavaleri de industrie intelectuală», intelectualitatea alcătuită din «teoreticienii, reformatorii și patrioții, placizii făuritori de sistemă nouă, instigatorii exaltați, șoviniști, naționaliști, iredentiști, anti-semiți, xenofagi, călărind pe întrecute fiecare pe calul său de bătaie», – Caragiale conchide: «Și oligarhia asta, semicultă, sau, în cel mai bun caz, falscultă, pe cât de incapabilă de producție utilă ori de gândire, pe atât de lacomă la câștiguri și onoruri, își arogă puterea întreagă a Statului: cu o crudă și revoltătoare neobrăzare ea tăgăduiește țăranilor (imensei mase, supusă și cuminte producătoare a avuției naționale), sub pretextul ignoranței și lipsei lor de maturitate politică, orice drept de amestec, fie măcar pur consultativ, la cârmuirea intereselor lor, la dirijarea destinelor lor. Împărțită în două bande ce se numesc cu pretenție «istorice» – liberal și conservator –, bande mai nesocotite decât niște seminții barbare în trecere, fără respect de lege, fără milă de omenie, fără frică de Dumnezeu, – această oligarhie legiferează, administrează, calcă astăzi legile pe care le-a făcut ieri, preface mâine legile făcute azi, ca poimăine să le calce și pe acelea, fără spirit de continuitate și fără altă sistemă decât numai împăcarea momentană a exclusivelor ei interese, pentru perpetuarea sacrei organizațiuni numite aici democratice».

Caragiale nu uită să sublinieze o scenă petrecută în parlamentul țării care a pecetluit cărdășia de interese dintre burghezie și moșierime. În momentul în care masele țărănești au trecut la răscoală, în parlament, în mijlocul înduioșării și al emoției până la lacrimi a clicii exploatatorilor, frunțașii liberali și conservatori și-au căzut în brațe, s-au sărutat solemn, jurându-și alianță pentru apărarea «patriei» împotriva răsculaților. După această îmbrățișare a început să curgă sângele țăranimii.

1907, din primăvară până-n toamnă este un document de o valoare excepțională în istoria noastră literară, ca și în istoria gândirii noastre filosofice și politice.

Studiul lui Caragiale arată limpede prăpastia de netrecut deschisă între el, artistul cetățean, democrat și patriot, și toată stăpânirea burghezo-moșierească. Valoarea acestui studiu constă în faptul că nu este un simplu rechizitoriu, pornit dintr-o adâncă răscolire sentimentală, ci constituie o analiză profundă a situației, din care se vede în mod limpede antagonismul ireductibil dintre exploatați și exploatatori.

În *1907, din primăvară până-n toamnă* noi nu vedem însă numai meritele excepționale ale caldului patriot și luminatului cetățean, ci și limitele gândirii lui I. L. Caragiale.

Pana lui este o armă puternică atâta vreme cât are misiunea de a lovi în dușman. Această misiune și-o îndeplinește admirabil, lovind cu sete, cu ură în toată pestrița și odioasa adunătură a dușmanilor poporului, a asasinilor lui. Dar pana lui devine șovăielnică atunci când trebuie să arate poporului drumul de urmat, când trebuie să indice o soluție. Este adevărat că el strigă: «destul cu casta e strânsură din vârfuri până-n gunoi! destul cu mamelucăria! destul cu anacronismul, hibrida Constituție archontologică...», dar soluția lui rămâne totuși anacronică și deci lipsită de eficacitate, EL vede salvarea în sufragiul universal și într-un bărbat providențial care ar asigura punerea lui în aplicare.

Limita acestui studiu, ca și a operei lui atât de vaste și de bogate în idei înaintate, o constituie tocmai neputința de a vedea viitorul. Nu neîncrederea în viitor. Caragiale este profund optimist, el are acel optimism robust al poporului care știe că nu s-a născut încă dușman care să-l poată răpune. La Caragiale există însă neputința, tipică întregului realism critic, nu numai de a găsi o rezolvare profundelor contradicții sociale, dar și de a întrezări orizontul mai îndepărtat al timpului.

*

Critica făcută de Caragiale orânduirii burghezo-moșierești este necruțătoare și deosebit de amplă, prin domeniile foarte variate ale vieții sociale românești din epoca sa, pe care le cuprinde.

În *Introducerea* la seria de «Notițe critice» pe care le-a publicat începând din septembrie 1899 în «Universul», Caragiale spunea: «Voi fi sever, dar drept, Voi fi blând și naiv în formă, dar violent și caustic în fond».

Aceste atribute, el le-a exercitat, în critica sa socială, de sus și până jos, de la monarhul-patron al jefuitorilor poporului și până la ultimul funcționar tembel sau șmecher.

Un capitol întreg al literaturii sale este acela destinat denunțării caracterului odios al monarhiei. De altfel Caragiale a debutat în literatură ca poet antimonarhic. Printre primele lucrări publicate în «Ghimpele», găsim la 16. XII. 1873 fabula *Șarla și ciobanii*, în care este vorba de aducerea regelui prusac în țară. Fabula, foarte transparentă, nu are nici un menajament față de Carol I:

«Ciobanii noștri, așa dară,
Plecară
Dulăul să-și găsească.
Umblară cât umblară
Și deteră-n sfârșit
D-o javră jigărită
De foame leșinată, cu părul năpârlit.

Cum îi văzu
Potaia afurisită
Își puse coada-ntre picioare, făcu
Trei tumbe și-ncepu
Să se tăvălească,
Să se lingușească,
Să chelălăiască,
Ca toți câinii nemțești
Când, leșinați de foame, doresc să-i miluiești».

În catrenul *Unui amic înecat în datorii*, în poezia *Tricolorul*, în *Educațiunea sentimentală la vite* (poveste despre jaful organizat împotriva poporului pe domeniile Coroanei), ca și în nenumărate pagini ale corespondenței sale, ura împotriva regelui, garant al monstruoasei coaliții burghezo-moșierești, este afirmată răspicat.

O instituție a claselor exploatoare care a constituit obiectul satirei necruțătoare a lui Caragiale a fost presa burghezo-moșierească.

Vestitul Caracudi este tipul gazetarului burghez, care inventează cele mai năstrușnice știri în tihna tabietului făcut la Cișmigiu. Pentru el opinia publică există numai ca să fie înșelată. În *Ultima oră*, Caragiale oferă un tablou de neuitat al modului în care gazetarii presei burgheze oferă isteria războinică, ura între națiuni, Asemenea tipuri au încetat a mai exista la noi în țară. Democrația populară i-a stârpit. Unii dintre ei, fugiți peste graniță, servesc presa lui Hearst, alături de colegii lor americani sau de alte nații. Indigestele lor «gogoși», ei continuă să le servească și prin posturile de radio ale imperialismului americano-englez. Nu degeaba Caragiale, care vedea foste ascuțit nu numai situația din țară, dar și cea de peste hotare – și nu i-a scăpat nici specificul «democrației» americane –, i se adresează astfel lui Caracudi când acesta îi prezintă obișnuita sa recoltă de «gogoși» senzațional: «Bravo, domnule Caracudi! Frumoasă recoltă. Așa da! dă-i înainte! dumneata ai apucături americane; vei avea un frumos viitor ca ziarist român» (*Reportaj*).

În critica lui deschisă, ascuțită împotriva orânduirii burghezo-moșierești, Caragiale nu s-a oprit numai la racilele vieții de stat sau ale claselor exploatoare, ci a atacat în plin însăși ideologia burgheziei și a moșierimii, străină de mase, dușmănoasă poporului.

În repetate rânduri, Caragiale se ridică împotriva cosmopolitismului de care este pătrunsă viața și mentalitatea claselor exploatoare. Schițele *High-life* și *Five-o-clock* denunță stilul de viață superficial al «lumii bune», maimuțărind moda Occidentului.

Caragiale a biciuit franțuzirea limbajului literar de către scriitorii cosmopoliți, după cum a atacat cu sarcasm tentativele de pocire a limbii prin latinizare.

Într-una din cronicile sale literare, Caragiale critică în termeni foarte violenți acțiunea de îndobitocire a publicului teatrelor prin reprezentarea celor mai decăzute producții ale dramaturgiei occidentale, care «îndoapă pe bietul public cu tot soiul de producții păcătoase, ieșite din fabricile melodramatice ale Parisului. Schilozii, bețivii, pungașii, desfrânații, spânzurații, nemernicii, prostituatele, tuberculoșii și toate spurcăciunile și lăturile **parisiene**, înscenate de industria teatrală franceză, apoi traduse și localizate în românește de oameni ce nu se pricep nici la românească, nici la franțuzească, ce nu știu nici ce e Românul nici ce e Franțuzul – ni se dă ca producții literare și artistice pe scena întâiului teatru din țară, menit să fie cum se zice a fi «înalta școală națională de estetică și morală pentru publicul român».

Disprețul profund pe care îl nutrea Caragiale față de cosmopolitismul «lumii bune» este exprimat puternic în schița *Ion*.

Ion, un om simplu din popor – cu mult bun simț –, protestează cu vehemență împotriva spectacolului degradant la care asistă în «cetatea de scaun», în chiar grădina împărătească. Spectacolul este dat de un ... «vestit măgar de prăsilă sosit de curând de la învățătură, pe care împăratul, ținând foarte mult la el, l-a trimis cu cheltuială în străinătăți, să se desăvârșească-n școlile înalte la meșteșugul cântării frumoase». Măgarul dă un concert, executând *Carnavalul de Veneția*...cu variațiuni.

Indignat peste măsură de faptul că întreaga aleasă asistență se prosternă în fața zbieretelor pur măgărești ale «cântărețului», Ion protestează cu tărie. Rezultatul este că bietul Ion ajunge să fie bătut măr de admiratorii ipocriți ai executantului *Carnavalului de Veneția*...cu variațiuni.

Caragiale a știut să surprindă cu adâncime legătura indisolubilă dintre cele două fele ale ideologiei burgheze: cosmopolitismul și naționalismul șovin. Această legătură există în persoana lui Marius Chicoș Rostogan, pedagog de «școală nouă», admirator fără margini a tot ce este german și mai ales al filosofiei idealiste reacționare prusace. «Eminentul» pedagog este în același timp și autorul proiectului asociației naționalist-șovine «Românii verzi», care exaltă ura împotriva celorlalte națiuni și pune problema exclusivismului național.

Statutul asociației «Românilor verzi», care are drept emblemă «un român verde zdrobind falnic sub călcâiul său șarpele străinismului, care scrâșnește și țipă». Pornește de la următoarele «principii sănătoase de progres național»:

«A iubi neamul său este peste putință din partea aceluia care nu urăște celelalte neamuri. Un neam nu poate avea vrăjmași în propriile sale defecte: vrăjmașii lui sunt numai și numai calitățile altor neamuri... Un neam trebuie să

aibă vecinic groază de celelalte, deoarece existența unuia n-are altă condiție decât compromiterea completă a altuia». Și după ce fixează o serie întreagă de reguli restrictive față de «străini», statutul stipulează: «Se exceptează de la această regulă capitalurile neromânești». Este grăitoare pentru viziunea politică adâncă a lui Caragiale, pentru ascutimea observațiilor lui sociale, legătura dintre naționalismul burghez și «capitalurile neromânești» pe care o face în *Românii verzi*.

Disprețul și ura lui Caragiale împotriva naționalismului șovin s-au manifestat în repetare rânduri. Admirabilele portrete de «moftangii», pe care le-a zugrăvit cu o artă desăvârșită. Sunt realizate în scopul de a denunța pericolul pe care-l reprezintă pentru popor naționalismul șovin și reversul său, cosmopolitismul.

Moftangii nu sunt români și românce pur și simplu, ci români și românce, din cauza ifoselor naționaliste. «Moftangiul este eminentemente român; cu toate astea, înainte de a fi român, el este moftangiu... Guvernamental, sau, când din nenorocire nu se poate asta, opozant, moftangiul felicită România în cazul dintâi, o deplânge în cazul al doilea, în ambele cazuri o iubește până la nebunie. De aceea, el urăște tot ce nu e român, tot ce nu e național».

Aceleași trăsături de caracter le vedește și moftangioaica română, spre deosebire că la ea tendința cosmopolită este și mai adâncă: «Moftangioaica română vorbește românește numai **avec les domestiques**, încolo franțuzește — acu ia lecții de limba engleză.

În fiecare zi, moftangioaica răstoarnă prăvălii întregi, de la raftul de sus până la cel de jos, căutând **eșantioane**, și negăsind **malheureusement** niciodată ce-i trebuie. Bogată ca și săracă, adeseori i se întâmplă din distracție, când se uită negustorul în altă parte, să-i scape ceva în manșon sau sub rotondă...

Pentru dânsa sunt numai două orașe în care poate trăi cineva: **Paris et Bukarest!**»

Lupta împotriva naționalismului șovin constituie una din trăsăturile consecvente ale omului Caragiale și ale operei sale. Pentru a sublinia poziția sa antișovină, Caragiale, într-una din cronicile de ziar, exclama: «Dumnezeu să mă ferească de șovinism», și mai departe adăuga: «Nu; nu sunt șovinist și ura de rasă nu a putut vreodată încolți în sufletul meu».

*

Apariția lui Caragiale în arena literaturii într-o epocă în care se dădea o mare luptă între arta pentru popor și arta «pentru artă», promovată de cercul reacționar al «Junimii», ca și de grupurile simbolist, sămănătorist etc., (care în ultimă instanță militau pentru aceeași artă antipopulară ca li «Junimea»), a însemnat un uriaș aport adus literaturii care lupă pentru idealurile mari ale poporului, pentru eliberarea socială și independența națională. Cu opera lui

I. L. Caragiale, orizontul literaturii noastre se lărgeste mult. El aduce în atenția cititorilor cele mai acute probleme politice ale timpului, făcând educația cetățenească, patriotică și democratică a maselor.

Opera lui Caragiale a zdruncinat puternic încrederea maselor în orânduirea burghezo-moșierească și în eternitatea ei. El a contribuit prin opera lui ca masele să-i vadă pe exploatare în adevărata lor lumină și să-i urască. Acesta este fondul de aur al operei lui I. L. Caragiale.

F. Engels, vorbind de romanul cu tendință, arată că valoarea lui deosebită de afirmă prin faptul că «destramă păienjenișul iluziilor convenționale dominante, zdruncină optimismul lumii burgheze, face inevitabilă îndoiala asupra valabilității veșnice a situației existente, chiar fără a oferi direct o soluție, ba, după împrejurări, uneori chiar fără să ia măcar o atitudine în mod net».

În aceste rânduri, Engels ne arată în mod genial valoarea realismului critic, etapa cea mai însemnată în literatura mondială – înainte de apariția realismului socialist, – etapă care a avut ca deschizător de drum și frunză în luptă, realismul critic rus.

Pe linia legăturilor tradiționale dintre literatura română și cea rusă, Gogol, Tolstoi, Ostrovschi, Turgheniev, Cehov sunt nume de scriitori care devin dragi unei mase largi de cititori. În răspândirea operei acestor mari scriitori ai literaturii ruse și universale au jucat un rol însemnat publicațiile clasei muncitoare din țara noastră. În reviste și ziare, cum sunt: «Contemporanul», «Munca», «Munca literară și științifică», «Evenimentul literar», «Lumea nouă», «Lumea nouă literară și științifică», «România muncitoare» etc., apar numeroase traduceri din marii clasici ai literaturii ruse.

În această epocă pătrund în cultura românească – tot prin intermediul publicațiilor noastre muncitorești – ideile înaintate cu privire la problemele artei și literaturii, ale democraților revoluționari ruși: Belinschi, Cernâșevschi, Dobroliubov etc.

Pe baza învățăturii lor despre literatură și artă, se dezvoltă la noi critica materialistă a curentului revistei «Contemporanul», care a dus o luptă activă împotriva reacționării teorii a «artei pentru artă», propovăduită de «Junimea» și de Titu Maiorescu, conducătorul ei.

Caragiale a fost un admirator al marilor clasici ruși. El citează în articole și în scrisori numele lui Gogol, Tolstoi, Turgheniev, Cehov, Gorki. Cu privire la creatorul lui Rudin, Caragiale scria unui prieten: «Am citit pe Turgheniev: mare meșter mare de tot!».

Caragiale iubea la marii clasici ruși înalta lor măiestrie literară pusă în slujba luptei pentru libertate a poporului rus. Pot fii stabilite – sub acest raport al luptei pentru realizarea unor idealuri de viață mai bună ale poporului nostru, al căror slujitor a fost autorul «Scrisorii pierdute» – înrudiri între opera lui Caragiale și aceea a lui Saltâcov-Șcedrin, Gogol sau Cehov. Cu toții au râs de ridicolul canaliilor din «lumea bună», dar nu pentru simpla și nevinovata

plăcere a hazului, ci – cum spunea Slavici vorbind despre Caragiale – pentru a ne arăta că «e lucru de plâns când autorul ne silește să recunoaștem că în adevăr nu cel mai vrednic, cel mai cumsecade, nici cel mai curat suflet, ci cel mai tâmpit și mai mișel iese...învingător» în lumea dominată de tagma exploatorilor.

*

Încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, în condițiile grele ale luptei muncitorilor înaintați împotriva trădării «generoșilor», clasa muncitoare din țara noastră este purtătoarea combativă, înflăcărată, a steagului de dezrobire a poporului oprimat.

I. L. Caragiale a privit cu o vie simpatie clasa muncitoare și a avut strânse legături cu mișcarea muncitorească. În 1892 I. L. Caragiale a ținut o conferință la Clubul muncitoresc din București, intitulată «două vorbe curente, prostia și inteligența», în care îl atacă pe criticul reacționar al «Junimii», Titu Maiorescu, propagatorul putredei teorii a «artei pentru artă». Simpatia lui pentru mișcarea muncitorească îl face să publice în 1893, în «Moftul român», editorialul intitulat «1-iu Mai». Acest articol redacțional este deosebit de important, pentru că în el găsim definită poziția ideologică a lui Caragiale, drumul lui în viața socială, a țării noastre, care, după cum singur spune, este asemănător drumului clasei muncitoare. «Sunt acte în fața cărora «Moftul român» se pleacă cu admirație. Negreșit se găsesc oameni care vor fi gândit că «Moftul» și-a luat sarcina de a înveseli pe blazatul burtă-verde pentru modica sumă de 15 parale...

Ei bine, v-ați înșelat, neprețuiților, dacă ați gândit vreodată că noi n-avem altă treabă decât ca să facem frumos ca să râdă boierii. Adică de ce să ne batem noi capul ?

«Moftul», dragi cititori, nu-i ieșit din dorința de a râde pentru ca să râdă și alții. Geneza lui e revolta“. Ceva mai departe, editorialul precizează cu claritate țelul de luptă al «Moftului român» și implicit al lui Caragiale: «...între lumea care se adună astăzi duminică la Cișmigiu și între gazeta asta a noastră este un mare punct comun: și unii, și alții luptă pentru aducerea unor vremi mai senine și mai cinstite. Ei au ales calea organizării și a luptelor politice, – noi calea ironiei, a glumei înțepătoare pe socoteala moftangiilor care guvernează lumea. Acea ce noi distrugem este tot în direcția în care distrug și ei...

Salutăm dar pe muncitorii întruniți la Cișmigiu, cu toată dragostea ce o merită o clasă care de veacuri întregi suferă mofturile unei mâini de privilegiați, – uneori mofturi sinistre sub care se ascund lacrimi și sânge!».

Legăturile lui Caragiale cu mișcarea muncitorească nu se rezumă la atât. În 1907 I. L. Caragiale este invitat de către o asociație studentescă reacționară, care, cu prilejul răscoalelor țărănești, atacase redacțiile ziarelor demo-

crate. Caragiale dă următorul răspuns negativ acestei invitații prin ziarul mișcării muncitorești «România muncitoare»⁴: «Om din popor, fără nume de naștere, fără avere, fără sprijin, mie nu mi-e permis un moment să uit — oricât de puțin ar însemna persoana mea ca publicist — că n-am avut pe lume un alt protector decât libertatea tiparului. Și așadar, credincios acestui singur și bun protector, n-aș putea vreodată trece în tabăra cui crede că trebuie să-l lovească. Cu cât ar fi mai măgulitoare primirea pentru mine acolo, cu atât, firește, felonia mea ar fi mai reprobabilă».

Relațiile frățești avute de marele scriitor cu reprezentanți ai mișcării noastre muncitorești, cunoașterea obiectivelor de luptă ale clasei noastre muncitoare au înrâurit în mod rodnic orientarea scriitorului în problemele vieții și ale literaturii. Caragiale n-a fost socialist și nici n-a avut — după câte știm până astăzi — o cunoaștere temeinică a ideilor lui Marx și Engels. Dar în epoca lui el este unul dintre scriitorii cei mai apropiați ai clasei muncitoare.

*

Caragiale a fost un artist desăvârșit, care a muncit îndelung la perfecționarea limbii și stilului scrierilor sale. Caragiale a dar dovadă de o nare conștiințiozitate în arta scrisului. În opera sa scriitorul revine în nenumărate rânduri asupra problemelor artei și ale meșteșugului scriitoricesc. Așa cum era însuflețit de idei înaintate în problemele vieții sociale, tot astfel și în domeniul esteticii, al stilisticii, al lingvisticii Caragiale a adus o contribuție însemnată.

El era un adversar neîmpăcat al formalismului, sub orice aspect s-ar fi manifestat el. Sunt cunoscute poeziile sale satirice îndreptate împotriva școlii simboliste a lui Macedonsky, ca și atacurile sale (sub forma parodiilor) împotriva sămănătorismului, a naturalismului profesat de Delavrancea etc.

Dar cele mai puternice atacuri le-a îndreptat Caragiale împotriva ideilor reacționare din domeniul esteticii, ale «Junimii» și ale lui Titu Maiorescu.

Împotriva formalismului reacționar al «Junimii» ca și al celorlalte grupări formaliste din acea epocă, Caragiale ridică problema de bază a esteticii materialiste: perfect corespundere între conținut și formă, cu primordialitatea conținutului de idei:

«...O condiție neapărată pentru atingerea scopului (al artei — n.n.) [nota lui Ion Vitner — n.n.] este înțelesul uman. Sunete, cuvinte, linii și culori, forma — viața nu consistă în ele chiar, în materialitatea lor, ci în intențiunea de a deștepta, prin înfățișarea lor, un înțeles. Intențiunea aceasta este esența vieții; expresia este numai organismul ei material».

În altă parte Caragiale subliniază această idee: «Dacă expresiunea formală nu poate îmbrăca potrivit intențiunea, opera este un monstru neviabil;

⁴ Vezi nr. 43 din 23-30 decembrie 1907, Anul III, seria a II-a

expresia se topește-n vânt, ea nu înseamnă nimic; fiindcă nu ea este scopul, ea este mijlocul, și ca atare, în cazul acesta nu poate servi la nimic. Așadar: potrivirea organelor cu viața, în natură – potriveala expresiunii cu intenția, în artă».

Ideile lui Caragiale sunt deosebit de importante pentru înțelegerea realismului în artă. Prin lămuririle sale, rezultate dint-o practică bogată, îndelungată în slujba artei realiste, Caragiale a adus o contribuție de mare preț în lupta împotriva formalismului, naturalismului, schematismului în artă și literatură. Tot atât de însemnat este exemplul său nepieritor cu privire la dragostea și respectul pentru limba poporului, pentru gramatică etc. Caragiale a adus un aport însemnat în dezvoltarea limbii literare. Specific pentru opera lui Caragiale – indiferent dacă este vorba de teatru, proză, beletristică sau articol de ziar – este marea conciziune a limbajului și în același timp marea forță de adaptare a limbajului literar în vederea obținerii celui mai puternic efect realist.

Într-o scrisoare din 1907 către un prieten Caragiale făcea următoarea observație de mare însemnătate cu privire la funcția limbajului literar: «...Să nu uităm niciodată că semnele scrisului sunt roabele gândirii noastre, cu multe necazuri și răbdare cucerite de străvechii noștri părinți, Să fim cu ele stăpâni severi, dar și cuminiți și omenoși ! Să nu le cruțăm când trebuie anume să ne slujească, dar nici să le punem cu de-a sila la slujbe nepotrivite cu puterea lor – căci în amândouă cazurile trădăm egal interesul nostru propriu, păgubind intenției gândirii noastre.»

Și cât de minunat sună acest aforism al lui Caragiale cu privire la caracterul nemuritor al marilor opere: «O carte bună este o faptă bună și încă o faptă bună fără termen de durată: ai săvârșit-o, ai săvârșit-o o dată și bine pentru totdeauna, pentru oriunde și oricine o mai întâlnești-o».

*

În momentul când sărbătorim centenarul nașterii marelui scriitor, omenirea muncitoare, dornică de libertate, de pace, duce o luptă grea împotriva imperialiștilor americano-englezi și servilor lor de toate felurile, reprezentanți ai capitalismului în descompunere, care amenință întreaga omenire cu noi măceluri, cu noi suferințe și chinuri.

Împotriva lor, ca și împotriva rămășițelor lumii vechi din țara noastră, luptă poporul nostru, care, sub conducerea partidului și cu sprijinul larg și frățesc al Uniunii Sovietice, construiește socialismul, viitorul fericit al celor ce muncesc.

Opera lui I. L. Caragiale ne vine în ajutor – prin tot ce are mai valoros și mai înaintat – în această luptă grea pe care noi o purtăm astăzi împotriva descendenților acestor trahanachi, farfurizi și cațavenci, care ar dori să oprească în loc mersul istoriei pentru a nu-și pierde huzurul și privilegiile lor, dobândite din exploatarea și suferințele poporului.

Este întru totul actual exemplul de luptă împotriva mentalității cosmopolite, împotriva disprețului față de popor și viața lui, pe care ni-l oferă opera lui Caragiale, după cum răsună viu și plin de combativitate protestul lui împotriva urii de rasă, împotriva naționalismului șovin, care dezbină poporul muncitor și întărește forța dușmanilor lui.

Caragiale spunea că «nimic nu arde mai mult pe ticăloși ca râsul».

El a fost un adevărat maestru al denunțării chipului monstruos și ridicol al orânduirii burghezo-moșierești cu ajutorul ironiei, al sarcasmului mușcător.

Batjocorit și prigonit de burghezime și moșierime, acest mare fiu al Patriei noastre, cel mai mare scriitor realist critic al literaturii noastre clasice, I. L. Caragiale își capătă de abia azi, în condițiile regimului de democrație populară, adevărata prețuire și recunoștința poporului.

În fața scriitorilor noștri de astăzi, opera lui I. L. Caragiale stă ca un permanent îndemn la luptă și la muncă creatoare în folosul poporului.

Sărbătorirea centenarului nașterii lui I. L. Caragiale să fie un prilej pentru a răspândi adânc în masa poporului opera lui vie, nepieritoare!”

Camil Petrescu, *Realismul operei dramatice a lui Caragiale*, „Contemporanul“, nr. 1, din 4 ianuarie 1952

„Opera lui Caragiale oglindește un întreg sector al vieții sociale românești contemporane lui. Și în așa măsură acest sector al vieții românești dintre anii 1875-1912 se oglindește, cu un infinit număr de date și trăsături reale, în opera acestui mare scriitor realist, că noi constatăm că nu există nici o altă epocă românească păstrată mai vie, mai documentar fixată ca o viziune reală într-un puternic chenar. Să cercetăm mai de aproape realitatea care s-a oferit privirii critice a lui Caragiale, realitatea pe care o vedem azi oglindită, fixată pentru posteritate în opera lui.

Avem de o parte masele mari ale poporului exploatat, și avem de altă parte clasele exploatatoare unite într-o monstruoasă coalitie, care pusese mâna pe aparatul de stat, de care se folosea ca să țină în robie 5 000 000 de țărani și muncitori. Din cine era constituită politic această oligarhie, noi știm mai bine astăzi chiar decât putea să știe Caragiale, căci partidul clasei muncitoare folosind metoda materialismului istoric, a luminat încă în anii ilegalității, condițiile în care s-a constituit statul românesc în veacul trecut și îndeosebi a aruncat o lumină vie asupra tendințelor reale care au făcut să devieze și până la urmă să se prăbușească Revoluția de la 1848.

Reforma de sus, încercată mai târziu de către Cuza și Kogălniceanu este anihilată prin lovitura de stat de la 1 februarie 1866, dată de cele două «fracțiuni» împărțite acum în formă în : 1) conservatori-moșieri (foști adversari ai

revoluției de la 1848) și 2) liberali (pretinși autori exclusivi ai acestei revoluții, dar care o sabotaseră). «Prinți», alături de «frazologi» pretinși revoluționari pun mâna pe aparatul de stat și aduc în fruntea țării un gerant german, pe care și-l fac complice la exploatarea poporului. O constituție burgheză nouă, pretins democrată, care răpește maselor mari orice puțință de participare la conducerea țării, adaptează acest aparat poftelor exploatoare. Dar să împrumutăm chiar vorbele lui Caragiale, prin care el formulează o judecată despre «democrația» vechiului regim. Cităm:

«Asta, în țara românească, se numește cu tot seriosul, sistemă democratică... Și oligarhia asta, semicultă, sau, în cel mai bun caz, fals-cultă, pe cât de incapabilă de producție utilă ori de gândire, pe atât de lacomă la câștiguri și onoruri, își arogă puterea întreagă a Statului: cu o crudă și revoltătoare neobrăzare ea tăgăduiește țăranilor (imensei mase, supusă și cuminte producătoare a avuției naționale), sub pretextul ignoranței și lipsei lor de maturitate politică, orice drept de amestec, fie măcar pur consultativ, la cărmuirea intereselor lor, la dirijarea destinului lor. Împărțită în două bande ce se numesc cu pretenție „istorice” – liberal și conservator –, bande mai nesocotite decât niște seminții barbare în trecere, fără respect de lege, fără milă de omenie, fără frică de Dumnezeu, – această oligarhie legiferează, administrează, calcă astăzi legile pe care le-a făcut ieri, prefăcându-se mâine legile făcute azi, ca poimâine să le calce și pe acelea, fără spirit de continuitate și fără altă sistemă decât numai împăcarea momentană a exclusivelor ei interese, pentru perpetuarea sacrei organizațiuni numite aici democratice».

Scopul nostru e să arătăm însă anume semnificația operei dramatice a lui Caragiale și pentru acest lucru noi ne vom opri la ceea ce este esențial în această operă excepțională. Vom remarca din capul locului că în momentul ei culminant, opera lui Caragiale rămâne operă de comedie. *O scrisoare pierdută* este o comedie. Nu putem face abstracție de acest caracter major al ei și rămâne să ne întrebăm de unde vine această forță, care e atât de iubită de poporul român, hazul care se adaugă satirei lui Caragiale. Explicația este că el a sesizat dublul aspect al societății burghezo-moșierești: aceea de a fi nu numai odioasă, ci și ridicolă. De ce ridicolă? Pentru că înfățișa un contrast între ceea ce era de fapt și ceea ce pretindea că e. Aici e momentul specific al privirii arzătoare a marelui dramaturg.

Nici o clipă nu trebuie uitat acest dublu aspect al societății exploatoare, căci el, tocmai prin faptul că reprezintă un cumul, a furnizat o capodoperă ca *O scrisoare pierdută*. Dacă partea de ridicol ar dispărea, atunci nu am găsi în opera oglindită aspectul și virulența specifică a lui Caragiale. De unde venea propriu-zis ridicolul? Am spus că din contrastul dintre ceea ce eroii săi sunt și fac în realitate, și ceea ce pretind ei și simulează că sunt. Dar tocmai aici a fost punctul de cotitură care a îngăduit mistificarea de către critica burgheză a semnificației operei lui Caragiale. Ea s-a ocupat cu predilecție de

aspectul ridicol al personajelor lui Caragiale și a trecut sub tăcere aspectul lor odios. De aici, printr-o încercare de desolidarizare, ea n-a mai avut decât un pas ca să declare că e vorba de personaje periferice vieții sociale – astfel, acceptând opera, nuanța conservatoare a regimului o bagateliza, prezentând-o doar ca un atac împotriva partidului liberal. Aparențele ajutau și ele această mărginire, de vreme ce opera lui Caragiale, ca și a lui Eminescu, apărea de nevoie în publicații conservatoare. Când mai târziu liberalii au fost și ei nevoiți să accepte o operă pe care timpul o impunea cu forța, s-a recurs la altă șiretenie. Au încercat să o anuleze tocmai în realismul ei critic, adică pe dimensiunea ei socială, pretinzând că este o bună imagine comică a lumii de mahala. [...]

Pentru ca *O scrisoare pierdută* să devină o scenă de mahala oarecare, nu numai că se găsisse un mic orașel de provincie, unde se pretindea că s-ar fi petrecut acțiunea, dar, pentru orice întâmplare, cei cu răspunderea aveau grijă ca decorul piesei să reprezinte o casă periferică, vag dărăpănată. Actrița, coana Zoe, trebuia să lanseze replicile cu accente plebeiene, să nu se deosebească de Mița Baston din *D'ale Carnavalului*.

Dar *O scrisoare pierdută*, care e punctul culminant al operei lui Caragiale, urcă o întreagă scară de semnificații. Nu mai este vorba de moravurile unei burghezii incipiente, o lume mărginită în mahalaua ei, nu e vorba numai de o acțiune plină de vioiciune, de o intrigă uimitor condusă, care nu mai e deloc periferică epocii, nu vorba numai de o rară galerie de personaje, ci este vorba de cea mai adâncă dimensiune a socialului. Caragiale merge spre tot *ceea ce este mai reprezentativ în acest social, spre însuși modul de reprezentare legală a țării, tocmai sub un regim care se pretindea prin legea lui structurală, reprezentativ*. Din acest moment credem că poate fi vorba de un autentic realism critic, cum îl găsim numai la marii scriitori ai tuturor timpurilor. Nu trebuie uitat nici ridicolul, nici odiosul. În sânul însuși al acestei coaliții lupta era destul de dârză și plină de mahalagisme, – aceasta din semi-doctrismul și falsa ei cultură. Aceste lupte regionale pe meandrele intereselor locale, puteau uneori să împiedice o inteligență neînarmată să ajungă la zona adâncă și continuu mascată a intereselor de clasă. A trebuit să se ajungă la momente de răscruce socială, ca în 1907, ca să se vadă în parlamentul care reprezenta acest regim, scene tragi-comice de elocvență biciuită de groază, de panică socială, dând loc la ședințe «dramatice», la tablouri de îmbrățișări teatrale între partide, («În fața primejdiei să ne dăm mâna, să uităm totul») cu exces lacrimogen. Rezultatul? Cererea crâncenă și deznădăjduită a unei represiuni fără precedent la noi, un soi de formală declarație de război din partea unei clase împotriva altei clase, căreia îi ajunsese cuțitul la os. În Tipătești, în Dandanachi, în Trahanachi, în Cațavenci, în Farfurizi intrase fiorul morții și erau gata să-i «apere» interesele, fără milă. De la 1884 până la 1907 nu sunt decât 23 de ani. Din privirea concretă adâncă a geniului,

Caragiale pusese într-o comedie nepieritoare, diagnosticul unei grave maladii sociale, a unei societăți care mergea plină de contradicții spre pieire. În parlamentul constituit așa cum ne arată *O scrisoare pierdută* se votau legile care legalizau exploatarea maselor muncitoare, aici se vota regula de fier a bugetului care era însuși actul de extorcare și de jaf, prin care se manifesta neînduplecat «pătura suprapusă», «oligarhia».

Pe această dimensiune, comedia lui Caragiale merge până în adâncuri în care comicul se conjugă cu tragicul. Fără această dimensiune a socialului, măiestria artistică este neputincioasă.

Subiectul acestei capodopere ar putea fi rezumat într-o singură propoziție: «Nae Cațavencu vrea să fie cu orice preț deputat». Cine e Nae Cațavencu? Nae Cațavencu este «avocat», adică face parte din acea profesiune care a dat cei mai mulți conducători ai României de ieri, cum ne spunea Caragiale. Este și «director-proprietar» al ziarului «Răcnetul Carpaților» și în același timp «prezident fondator al Societății Enciclopedice-cooperative «Aurora Enciclopedică [sic!] română». De ce este el avocat și director-proprietar și prezident-fondator? Ca să facă neapărat o «carieră publică», căci aceasta e adevărata profesiune pe care și-o dorește el. Vrea să fie deputat și evident după asta ministru. Deocamdată, acum în ajunul alegerilor, îl găsim în fruntea unei «fracțiuni independente» ai cărei frunțași sunt «popa» Pripici și institutorii Ionescu și Popescu. Adică, de fapt, e foarte departe de locul de deputat, fiindcă în Țara Românească nu se putea alege deputat decât un candidat guvernamental sau rareori reprezentantul celui alt partid, în opoziție. Candidatul guvernamental se alege firește cu majoritate zdrobitoare în județul respectiv, dacă nu cu unanimitate așa cum se lăuda Trahanache că se alege ai lui. Toată lupta pentru Nae Cațavencu este să devină deci, cu sila dacă nu se poate altfel, candidat guvernamental. Norocul îl favorizează. «Coana Zoe» Trahanache, nevasta celui care este și șeful «județean» al partidului guvernamental, pierde una dintre scrisorile de amor pe care i le adresa amantul ei prefectul Tipătescu. Cel care o găsește este un «cetățean turmentat» pe care Nae Cațavencu are însă norocul să-l întâlnească chiar atunci și cum el nu e un om să lase să-i scape «norocul», fură scrisoarea și anunță pe bărbatul înșelat să se prezinte la el, la Nae Cațavencu, pentru ca să știe ce-i rămâne de făcut, dacă el și ai lui vor să evite un scandal public. Nae Cațavencu este omul care nu se dă înapoi de la nimic atunci când e vorba de cariera lui. Nae Cațavencu este unul dintre cele mai superbe exemplare de ticăloși imbecili din literatura universală.

Spre deosebire de cretin și idiot, imbecilul are calități de vervă, imitație, memorie, adică nu e lipsit am zice de deșteptăciune. Dar e capabil de infamii și e lipsit de orice scrupule, ceea ce face pe imbecil cu deosebire odios.

Se întâmplă ca acest imbecil să aibă acum nenorocul să cadă peste unul dintre cei mai extraordinari vulpoi din câți au măsluit viața politică a epocii.

Într-adevăr, sub aparențe bonome, afabile și naive, uneori chiar făcând de-a dreptul pe prostul, Zaharia Trahanache este unul dintre politicienii cei mai abili, un președinte județean de partid, dare vede tot, silește pe toată lumea să facă așa cum dorește el, fără să aibă aerul că are pic de voință. Și e firesc să fie așa, fiindcă într-o concurență de lupi flămânzi, el n-ar fi putut – fără o viclenie excepțională – să fie șeful unei organizații oligarhice. N-avem decât să privim cum îi joacă pe degete pe Farfuridi și pe Brânzovenescu, ori cum prezidează adunarea, să bănuim perfidia cu care nu observă legătura Zoe-Tipătescu, ducându-l unde vrea pe Tipătescu. Pentru un om atât de viclean, prevăzător și extrem de autoritar, sub aparență perfid naivă, este o jucărie să-l zdrobească pe un imbecil imprudent și frazeolog cum e Nae Cațavencu. Omul avea, de altfel, din vreme, la mână o poliță falsificată de proprietarul «Răcnetului Carpaților», iar pretendentul agresiv de până acum, zdrobit, cu șira spinării încovoiată cu totul, devine miel, fericit să scape de pușcărie, conducând el însuși manifestația de sărbătorire a rivalului său direct, Agamiță Dandanache care este tot atât de ticălos, este însă numai idiot, nu un perfect imbecil. Dar nu e nimic. Nae Cațavencu a înțeles acum care e calea care-l va duce în țara românească la deputăție și apoi la minister, acum când o poliță falsificată îl împiedica să lupte pe față cu rivalii săi. Va deveni complicele lor slugarnic, va cerși bunăvoința lor, se va face util prin servicii domestice și ca om de paie. El ciocnește acum cu prefectul căruia pretindea cu o zi înainte să-i dicteze condițiile lui, sărbătorind propria lui îngenunchere, care s-ar putea să nu fie o înfrângere.

– *Să mă ierți și să mă iubești (expansiv) pentru că toți ne iubim țara, toți suntem români!... mai mult sau mai puțin onești.*

Așa își iubesc țara și celelalte personaje ale lui Caragiale «mai mult sau mai puțin oneste» în frunte cu venerabilul Nenea Trahanache, care nu falsifică o poliță de câteva mii de lei ca un imbecil, ci se lasă rugat ca să fie numit în consiliul de administrație, cumpără pe nimic «bunuri» ale Statului, – exploatează «părintește» și fără scrupule țărani de pe moșii, cumpărând la fiecare 2-3 ani o nouă proprietate. În toate piesele lui Caragiale vom întâlni, cu rare excepții, această inegalabilă galerie de «români mai mult sau mai puțin onești». O galerie de personaje care unesc, așa cum am spus, odiosul fiindcă sunt o clasă exploatoare și ridicolul fiindcă decalajul dintre pretențiile lor și incultura lor se traduce printr-o vervă frazeologică de o inconsistență și de o savoare rar întâlnite în literatură. Caragiale i-a ucis pe Cațavencu și Trahanache, prin ridiculizare, nu prin invective și aici apare în deplinătatea ei marea lui măiestrie artistică.

În ceea ce privește anecdotică acțiunii, trebuie să arătăm că marele realist critic nu numai că nu a disprețuit «anecdota» așa cum fac uneori cu dispreț critica estetizantă, dar este sigur – și opera lui e mărturie, că el a înțeles valoarea excepțională a anecdotei ca expresie funcțională adică aceea care exprimă sintetic relații complicate și profunde.

Vom aminti savuroasa întâmplare care face ca faimosul cetățean turmentat să piardă scrisoarea pe care o găsisese, dar s-o și regăsească, după scandalul din sala de întrunire, ca s-o poată duce la «andrisantul» cunoscut, ca și soluția finală, prin candidatura lui Agamiță Dandanache neprevăzută și profund semnificativă și din punct de vedere al intrigii însăși, ca și din punct de vedere politic. Moravurile epocii au fost înregistrate cu un ochi atât de cuprinzător, atât de perspicace, aici, ca și în restul operei, încât este cert că rare sunt epocile istorice mai norocoase în privința asta, decât lumea contemporană cu Caragiale și e de prevăzut, așa cum am spus, că în cel mai îndepărtat viitor, interesul documentar va fi prețuit nu mai puțin decât cel artistic. Lăsând deoparte desfășurarea adulterului inițial, frecventă în scrierile epocii, ne mulțumim să amintim aici năravurile, aspectul politic: steagurile lui Pristanda, telegramele lui Farfuridi și Brânzovenescu, «pointajul» lor electoral, toată atmosfera sălii de întrunire, ca și manifestația finală. De valoare superioară apare însă caracterizarea magistrală a personajelor, făcută nu numai în maniera clasică prin succesiunea de fapte, dar și prin amănunte de o putere de sugestie cu adevărat genială, chiar la acest mod fragmentar cât mai ales printr-un registru de mimică verbală de o bogăție și o varietate ne mai atinsă în dramaturgia noastră.

Foarte adesea Caragiale folosește pentru caracterizare și ticul verbal care de asemeni este interesant în măsura în care apare ca un indice intelectual.

El este, în cazul acesta, o judecată, o formulare care a încântat pe vorbitor la început și care a devenit cu timpul din această pricină un tic.

Servilismul lui Pristanda apare în aprobarea sa automată: *mișel! – curat mișel! – murdar! – curat murdar!* “... ”

Uneori nu pricepe ce aprobă, dar aprobă automat: *Eu vampir, ai? Caraghioz!* spune prefectul – *Curat caraghioz. Pardon, să iertați coane Fănică, că întreb: bampir... ce-i aia bampir?*

Trahanache are ticul verbal: *ai puțintică răbdare*. Hazul e că și atunci când arde de nerăbdare să obțină ceva, el tot de ticul lui se împiedică: *După ce pui piciorul în prag și-i zic* (lui Cațavencu): *Ia ascultă stimabile, ai puțintică răbdare, documentul» vede mișelul etc.*

De altfel, aglomania [sic!] ridicolă a lui Zaharia Trahanache, cu ticurile verbale «stimabile», «onorabile», îl aduce la una din cele mai savuroase scene. Președintele, care se vrea neapărat croit după ritualul parlamentar, el se adresează lui Ionescu și Popescu, rugându-i să dea afară pe turbulentul și năucul «Cetățean turmentat»:

– *Stimabile! Stimabile!* (cu afabilitate) *rog dați afară pe onorabilul!*. Să amintim și câteva din formulările devenite aproape proverbe:

– *Eu merg și mai departe și zic: Trădare să fie dacă o cer interesele partidului, dar s-o știm și noi.*

Sau, același Farfuridi:

– *Am repetat cu străbunii noștri... Iubesc trădarea (cu intenție) dar urăsc pe trădători.*

Pentru ca tot el să puie faimoasa lui dilemă, prin care cere să se revizuiască Constituția, dar să nu se schimbe... ori să nu se revizuiască, *dar atunci să se schimbe pe ici pe acolo și anume prin părțile [sic!] esențiale.*

Cațavencu va denunța îndurerat că «industria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvârșire» și că oricare națiune, oricare popor, orice țară își are faliții ei, și că nu e cu putință ca *Numai noi să nu avem faliții noștri! Cum zic: această stare de lucruri este intolerabilă, ea nu mai poate dura.*

Este caracteristică unei societăți întregi protestarea lui Agamiță Dandanache: *familia mea de la patuzsopt, în cameră...și să rămâi fără coledzi.*

O parte din critica de dinainte de 1944 era de părere că opera lui Caragiale se va trece odată cu epoca pe care el a satirizat-o. Clasa muncitoare însă îmbrățișează cu o nemărginită căldură și cu un elan sărbătoresc de care niciodată n-a fost în stare burghezia, opera și autorul, iar această sărbătoare este un indiciu că în timpurile ce vin, autorul Scrisorii pierdute va crește încă în fața posterității. De ce? Fiindcă poporul muncitor își recunoaște în Caragiale un neprețuit tovarăș de luptă în trecut, împotriva clasei exploatoare de până ieri. Astăzi ne dăm seama că opera lui a fost una dintre armele de nimicire în lupta împotriva mentalității și procedeelor exploatoare și a fost într-adevăr o necruțătoare oglindire critică a realității.

În trecut muncitorimea a iubit pe Caragiale ca pe un tovarăș de luptă, azi îl sărbătorește ca pe un tovarăș de biruință, care-i îngăduie să vadă ceea ce a făcut-o ieri să sufere și mai ales o împiedică să uite această suferință”.

*** **Sărbătorirea marelui nostru I. L. Caragiale**, „Scânteia“, 9 ianuarie 1952 (nesemnat)

„La 30 ianuarie se vor împlini 100 de ani de la nașterea marelui scriitor realist român I. L. Caragiale.

Centenarul Caragiale reprezintă un mare eveniment în viața culturală a poporului nostru. Centenarul dă un și mai mare avânt muncii pornite în anii regimului de democrație populată pentru răspândirea pe scară largă a scrierilor lui Caragiale și pentru studierea lor științifică.

Conform planului stabilit de Comitetul Național Jubiliar instituit de Consiliul de Miniștri al R.P.R. – în cluburi și cămine culturale, în școli și instituții de artă, în unități militare și organizații de masă – pretutindeni se desfășoară pregătiri intense pentru aniversarea lui Caragiale. O ediție a scrierilor sale, scoasă într-un tiraj fără precedent în țara noastră, s-a epuizat în

scurtă vreme. Și acum se pregătesc, pentru centenar, noi ediții, cu un tiraj de cca. 400 000 exemplare. Sălile Bucureștiului se dovedesc neîncăpătoare pentru miile de oameni care vor să asiste la conferințele despre Caragiale și să vadă spectacolele în care se prezintă creația sa. Toate acestea subliniază, odată cu grija deosebită a partidului și guvernului nostru pentru popularizarea scrierilor lui Caragiale, și răsunetul pe care această acțiune îl găsește în mase.

Care este temeiul dragostei și nesațului cu care citesc și recitesc oamenii muncii scrierile lui I. L. Caragiale?

Caragiale a fost cel mai inspirat, cel mai talentat și puternic critic al regimului burghezo-moșieresc; el a urât și a disprețuit din adâncul sufletului tot ceea ce ura și disprețuia în vremea sa poporul, tot ce constituie și azi obiectul urii, disprețului și sarcasmului popular. Pentru Caragiale, satira, ironia însemnau «pojarul inimii, nu apa de trandafiri a glumei dulcigi», însemnau o armă aprigă de luptă. În celebrul articol *I Mai* scris în 1893, scriitorul a înfățișat în cuvinte calde lupta muncitorilor și a arătat că între manifestanți și revista pe care o scria el există «un mare punct comun: și unii, și alții luptă pentru aducerea unor vremi mai senine și mai cinstite. Ei au ales calea organizării și a luptelor politice, – noi calea ironiei, a glumei înțepătoare pe socoteala moftangiilor care guvernează lumea. A ceea ce noi distrugem este tot în direcția în care distrug și ei“. Azi, ei, muncitorii, au distrus regimul burghezo-moșieresc și luptă pentru distrugerea tuturor rămășițelor sale, în economie, în toate domeniile societății, pentru distrugerea influențelor burgheze în știință și în artă, în morală, în conștiința oamenilor, în viața de toate zilele. În această luptă, Caragiale, cu neîntrecutul său geniu satiric, cu marea lui putere creatoare de artist, continuă să ajute «în aceeași direcție» nobila muncă de distrugere a tot ce e josnic și necinstit, a tot ce se opune unei viați fericite. Opera lui Caragiale ajută pe oamenii cinstiți să se îndepărteze de lumea veche cu un râs plin de dispreț și de silă.

Nu există aspect al vieții burgheziei și moșierimii din vremea sa pe care să nu-l fi biciuit Caragiale; dar mai mult decât oriunde el și-a concentrat ura și talentul împotriva regimului politic al acestor clase, împotriva statului lor și împotriva partidelor lor. Aceasta se referă nu numai la articolele sale și la sclipitoarele sale schițe, ci și la marea sa creație *O scrisoare pierdută*. În această piesă, Caragiale demască toată fățărnicia și necinstea democrației «curat constituționale» a exploataților; el arată că «democrația» lor se bazează pe forță și pe bătauși, pe corupție și băutură, pe demagogie și înșelarea poporului, că alegerile organizate de exploatați sunt o farsă, precum farsă este și prezența în arena politică a mai multor partide care reprezintă aceleași interese ale exploataților., care nu se ceartă decât pentru dreptul de a jefui la rând poporul și care se împacă de fapt foarte bine între ele. Pagini admirabile din opera sa îl arată pe Caragiale ca pe un neîmpăcat dușman al fățărniciei și demagogiei: el învață poporul să recunoască ce se ascunde îndărătul vorbelor mieroase și pompoase ale politicianilor și diplomaților burghezi.

Marele Caragiale a biciuit fără cruțare toate relele societății în care trăia. Ironia sa devine deosebit de amară și de ascuțită în *Arendașul român*, unde demască exploatarea și asuprirea. Scriitorul pe care burghezia voia să-l prezinte ca pe un «glumeț» inofensiv care-și bate joc de toate, a găsit cuvinte de adânc respect pentru oamenii din popor, a găsit, după înăbușirea în sânge a răscoalei din 1907, cuvinte aspre și încărcate de nobilă mânie împotriva oligarhiei burghezo-moșierești care «își arogă puterea întreagă a statului», oligarhie «pe cât de incapabilă de producție utilă ori de gândire, pe atât de lacomă la câștiguri și onoruri», «împărțită în două bande ce se numesc cu pretenție «istorice» ..., bande mai nesocotite decât niște seminții barbare în trecere».

Caragiale a acuzat societatea burgheză pentru faptul că prin alcătuirea ei, prin corupția și favoritismul ei, înăbușea și persecuta tot ce era talentat și cinstit; el a biciuit morala putredă și fățarnicia respectabilelor familii burgheze, a arătat că școala a fost transformată într-o instituție de prostire a elevilor și de asigurare de diplome pentru fiii de bani gata, a dezvăluit presa «de senzație» a vremii lui, ca pe un izvor de minciuni și o armă a exploataților etc.

Felul multilateral în care Caragiale a demascat societatea bazată pe asuprire, exploatare și ignoranță, faptul că el a cuprins anumite trăsături caracteristice pentru burghezia din toate țările, face ca opera lui să fie deosebit de actuală în demascarea «democrației occidentale» – deși această «democrație» a întrecut cu mult în bestialitate și josnicie tot ceea ce Caragiale a putut vedea cu zeci de ani în urmă la societatea timpului său. De altfel, însuși Caragiale a scris despre alegerile din America, arătând că ele se fac cu rom și cu revolvere; în vremea sa, când senatorii nu amenințau încă cu arma atomică și bacteriologică, I. L. Caragiale era în drept să scrie că «arma de predilecțiune pentru americani este revolverul».

Un loc important în opera lui Caragiale îl ocupă satira ascuțită împotriva naționalismului, a șovinismului. Lupta împotriva naționalismului, luptă de care e pătrunsă toată opera lui, își găsește o deosebit de impresionantă întrupare artistică în *Românii verzi*. În această lucrare, scrisă cu o profundă clarviziune politică, Caragiale izbește aprig în ideologia vrăjmășiei între neamuri și arată întreaga stupiditate a asociației «Românii verzi», ai cărei membri sunt obligați să urască «calitățile altor neamuri», să urască «tot ce nu e românesc», menționându-se că «se exceptează de la această regulă capitalurile neromânești». Deși scrisă cu zeci de ani înainte de apariția fascismului, schița lui Caragiale a surprins atât de clar tendințele de dezvoltare a naționalismului, încât *Românii verzi* a izbit din plin în haita cămășilor verzi.

Aceeași strălucită forță polemică e îndreptată de Caragiale împotriva cosmopolitismului. Lumea «high-life»-ului (societatea înaltă), a «five o'clock»-ului, moftangioaica română care nu vorbește românește decât cu servitorii, cosmopoliții de toate nuanțele au fost luați de Caragiale în vârful penei și descriși ca niște insecte purtătoare de microbi. Cu deosebită putere a

lovit Caragiale în pocitorii de limbă latinizantă și de toate felurile, în poezii simbolizate și în decadenții de toate felurile, în imitatorii servili ai dramaturgiei din Occident.

Caragiale a scris pagini nemuritoare de satiră și tragism despre soarta artistului în societatea burghezo-moșierească (*Ion*, *Partea poetului* etc.). Caragiale povestește că după al doilea spectacol cu *O noapte furtunoasă* era să fie bătut de huligani. Dacă mai apoi piesele sale au fost reprezentate rar și falsificate, azi, în schimb, numărul spectacolelor date în ultimii doi ani cu *O noapte furtunoasă* depășește cu o sută numărul spectacolelor date sub regimul burghezo-moșieresc în 65 de ani ! Dacă în 1891, o mână de moșieri și afaceriști «academicieni» i-au refuzat lui Caragiale premiul Academiei și apoi titlul de membru, dacă el a fost persecutat și împins pe calea pribegiei departe de țara lui – azi I. L. Caragiale, împreună cu Eminescu și cu alți mari clasici vitregiți în trecut, sunt membri post-mortem ai Academiei Republicii Populare Române. Dacă, în scrisorile către Vlahuță, Caragiale spunea că în țara românească păturile guvernante – moșierii, industriașii, comercianții, afaceriștii de toate felurile – nu citesc literatură, și constata că se îndeletnicesc cu cititul doar muncitorii și funcționarii, tineretul, învățătorii și acei mici agricultori care au apucat să aibă ceva carte – azi acești muncitori, țărani și intelectuali au ajuns guvernanții țării românești, răspândesc opera lui și îi dau toată cinstirea cuvenită.

De aceea, are o deosebită însemnătate așezarea operei lui Caragiale în drepturile ei firești, luminarea justă a ideilor și tendințelor operei sale. **A pune în lumină opera lui Caragiale înseamnă a arăta de ce s-a bucurat și se bucură ea de atâta dragoste în popor, a sublinia caracterul ei militant împotriva dușmanilor poporului, a arăta puterea cu care această operă ajută azi poporul muncitor în distrugerea lumii vechi, constituind astfel un sprijin în construirea vieții noi.** [sublinierea, prin culegere cu aldine, a acestui pasaj aparține textului original – n.n.] Toate problemele ridicate de această operă, începând cu demascarea «democrației» exploataților, cu biciuirea naționalismului și cosmopolitismului și sfârșind cu problemele construcției dramatice sunt de cea mai arzătoare actualitate: toate armele făurite de marele scriitor împotriva stăpânirii și ideologiei exploataților își păstrează pe deplin puterea de foc. A pune în lumină opera lui Caragiale înseamnă a o curăța de mânjeala criticii burgheze, care a încercat să demonstreze că I. L. Caragiale era un simplu «hazliu apolitic», că el a scris doar pentru aceea un «efect comic» și nu pentru a inspira ură și dispreț față de exploatați. A pune în lumină opera lui Caragiale înseamnă a-l răzbuna pe scriitor împotriva atacurilor și calomniilor criticii burgheze, care susținea că opera lui e străină de popor, a arăta cum această operă se leagă prin fibrele ei cele mai intime de viața și felul de a vedea al poporului. Marea amploare, de masă, pe care o ia încă de pe acum sărbătorirea lui Caragiale, dovedește că azi, în anii

regimului de democrație populară, nemuritoarea operă care constituie un motiv de fală pentru literatura noastră, opera lui Caragiale, a devenit cu adevărat un bun al poporului. Pe schelele mândre ale construcției socialiste, în iureșul nobilei lupte pentru pace, oamenii muncii simt ca un aliat al lor râsul sarcastic al marelui Caragiale, biciuindu-i pe exploatatori și pe foștii asupritori, demascându-i cu înfocare pe înșelătorii poporului, lovind cu patimă în tot ce e învechit și sortit pieirii, ajutând mersul înainte al oamenilor muncii «în direcția» [sic! ghilimelele aparțin textului original – n.n.] unei vieți pașnice și socialiste”.

***** *Cu privire la Institutul de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R.***
(„Contemporanul“, nr. 4/1952, 25 ianuarie 1952)

„Institutul de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R. a fost creat de regimul de democrație populară, acum doi ani. Sub trecutele regimuri burghezo-moșierești, în țara noastră nu a existat un Institut de Istorie literară și Folclor.

Regimurile obscurantiste din trecut nu erau interesate în înființarea unui institut care să cerceteze științific istoria literaturii noastre, deoarece specialiștii burghezi considerau că istoria literaturii nu este o știință. Folclorul era folosit în scopuri șovine.

Iată de ce – cu toate strădaniile meritorii ale unor cercetători progresiști – noi nu avem până astăzi o istorie științifică a istoriei noastre naționale, nici o culegere de folclor reprezentativă pentru creația poetică orală a poporului nostru. Mai mult. Deși în anii din urmă s-au publicat unele încercări de cercetare științifică a trecutului nostru literar (Eminescu, Caragiale, Coșbuc, Neculuță, Sahia etc.), până astăzi noi nu avem studii serioase asupra marilor poeți și prozatori ai literaturii noastre.

Abia în anii din urmă, odată cu instalarea regimului de democrație populară în țara noastră, s-au creat condițiile pentru înființarea unui Institut în care istoricii literar și folcloriști să-și organizeze în mod planificat și sistematic întreaga activitate de cercetare științifică.

Institutul de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R. a fost creat cu scopul de a pune pe baze noi, științifice, munca de cercetare a literaturii noastre, de a iniția întocmirea unor monografii științifice din care apoi să se poată încheia marea frescă a istoriei literaturii noastre naționale. De asemenea, să pregătească apariția unor ediții ale clasicii literaturii noastre. De sprijinul acestui institut aveau mai cu seamă nevoie scriitorii care în lupta împotriva vechiului caută să afirme în literatura noastră principiile realismului socialist.

Sprijin din partea Institutului de Istorie literară și Folclor așteaptă Ministerul Învățământului Public și Comitetul pentru Învățământul Superior mai cu

seamă la alcătuirea planurilor de învățământ pentru școlile superioare și a programelor și manualelor pentru învățământul de toate gradele, pe baza învățăturii marxist-leniniste.

Institutul, pe baza statutului Academiei R.P.R., are sarcina de a fi o adevărată școală care să formeze pe cercetători în spiritul concepției marxist-leniniste a istoriei literaturii, și să atragă la activitate științifică cercuri largi de profesori și învățători.

Cu un cuvânt, Institutul de Istorie literară și Folclor trebuie să devină centrul de cercetări pe tărâmul istoriei și criticii literare, care să îndrume și să coordoneze munca teoretică pe tărâmul acestor științe, pentru a contribui cât mai eficace la dezvoltarea literaturii și culturii naționale în slujba construirii socialismului în țara noastră.

În cei aproape doi ani de existență. Conducerea Institutului de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R., (Director acad. prof. G. Călinescu, director adjunct științific prof. Ion Vitner) a organizat – într-o strânsă colaborare – un colectiv de cercetători și a trecut la studierea unei serii de probleme din trecutul nostru literar. Rezultatele acestor cercetări urmează să servească la alcătuirea unui tratat de istorie a literaturii noastre pentru învățământul universitar.

Pentru prima oară la noi se încearcă a se studia pe baze noi, bogăția folclorului nostru. Sub conducerea acad. G. Călinescu se studiază, de pildă. Folclorul ca preocupare și izvor de inspirație a scriitorilor noștri. Se studiază activitatea culegătorilor și publiciștilor de material folcloric, începând de la 1848.

Se studiază, pentru prima oară, importanta problemă a relațiilor literare româno-ruse. Studierea relațiilor literare româno-ruse, pe care istoriografia literară burgheză cu rea voință le-a trecut sub tăcere, este indispensabilă pentru cunoașterea temeinică a dezvoltării literaturii noastre naționale, începând cu cei dintâi cronicari și până în zilele noastre.

De asemenea, s-a întocmit o bibliografie analitică a publicațiilor literare și culturale muncitorești de la sfârșitul secolului al XIX-lea și s-a înființat o secție de folclor.

Dar nu toate problemele la care lucrează Institutul prezintă același interes științific. Tematica cercetărilor care se fac în Institut, după părerea noastră nu este în întregime justă. În vreme ce oamenii muncii, tineretul, studenții, dornici să cunoască marile figuri ale literaturii noastre nu găsesc un studiu, o broșură măcar, despre cronicarii români sau Cantemir, despre literatura generației de la 1848 sau despre Alexandri [sic!], nu găsesc studii aprofundate despre Eminescu, Creangă, Vlahuță, Sadoveanu, despre realizările noii noastre literaturi, ale poeziei, prozei și dramaturgiei de astăzi, în timp ce nu avem un singur studiu asupra folclorului nostru literar – ca oglindă a felului cum trăiește și gândește, cum simte și vorbește poporul nostru –, în vreme ce

nu au fost încă atacate marile probleme teoretice ale istoriei și criticii literaturii noastre – colectivul Institutului cheltuiește mult timp și muncă pentru cercetarea unor probleme care, cu tot interesul pe care-l pot prezenta, nu au decât o importanță cu totul relativă – chiar pentru proiectatul tratat de istorie a literaturii române.

Un studiu serios asupra unui clasic al literaturii noastre s-ar putea realiza cu aceleași eforturi dar cu incomparabil mai mare utilitate.

O altă lacună serioasă în activitatea Institutului este faptul că toate cercetările Institutului privesc literatura secolului trecut și neglijează complet literatura timpului nostru. Această lacună nu este întâmplătoare. Ea trădează o rămășiță a concepției antiștiințifice a istoriografiei literare burghize, potrivit căreia studiul literaturii noi cade numai în sarcina criticii literare, istoria literară urmând să studieze numai pe autorii «intrași în istorie».

Luminoasa concepție și experiență a științei sovietice ne învață că obiectul istoriei literare este mult mai vast, că sarcina istoriei literare științifice este să studieze și să explice dezvoltarea literaturii și folclorului unui popor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre și să dea o atenție deosebită literaturii noi.

Potrivit acestei concepții științifice, Institutul trebuia să introducă în planul său de lucru studiul marilor probleme pe care le ridică noua noastră literatură – literatură pe care o îndrumă partidul nostru, literatura pornită pe drumul realismului-socialist.

Din planul de lucru al Institutului lipsesc și lucrări de largă răspândire. Această lipsă, de asemenea, trădează concepția greșită, după care un Institut al Academiei trebuie să se ocupe exclusiv de știința «înaltă» și să dea numai lucrări destinate cunoscătorilor. Academia de Științe a U.R.S.S. editează cunoscuta sa «colecție științifico-populară» care publică lucrările celor mai de seamă savanți sovietici».

*

În organizarea muncii Institutului se constată numeroase lipsuri.

Direcția Institutului nu îndrumă pe colaboratori. Legătura între directorul institutului, directorul-adjunct și colaboratori este foarte slabă. Direcția nu exercită un control permanent, zilnic al muncii efectuate, nu îndrumă zi de zi munca tuturor cercetătorilor din Institut. Deși până astăzi au fost redactate, în primă formă, mai multe lucrări, acestea nu au putut fi discutate de conducerea institutului, deoarece prof. Vitner, directorul științific al institutului a neglijat organizarea discuțiilor lor. În acest fel, prof. Vitner nu contribuie la dezvoltarea muncii creatoare a Institutului.

Iată de ce în cei aproape doi ani de la înființarea sa – cu toată activitatea intensă a unora dintre colaboratorii săi – Institutul nu a predat spre tipărire Editurii Academiei R.P.R. nici una din lucrările prevăzute în planurile sale.

Directorul Institutului, acad. G. Călinescu, a publicat înainte de ultimul război o istorie de mari proporții a literaturii noastre și mai multe monografii – remarcabile, cu toate lacunele lor – asupra lui Eminescu. Creangă etc. După 23 August 1944, acad. G. Călinescu s-a dovedit activ și rodnic pe arena publicisticii democratice. Dar oamenii muncii, tineretul studios, iubitorii de literatură așteaptă de la acad. Călinescu noi lucrări de istorie literară, noi ediții, refăcute, ale vechilor sale lucrări.

Institutul nu a tras toate concluziile din Hotărârea Sesiunii Secției de științe a [sic !] limbii, literatură și arte a Academiei R.P.R., din iulie 1951, atât cu privire la creația științifică pe tărâmul istoriei literare cât și pe tărâmul învățământului public.

De asemenea – în afară de cele câteva referate ținute în cercul restrâns al colaboratorilor săi – Institutul nu a organizat nici un ciclu de dezbateri sau de conferințe publice, nu a ajutat cu nimic manifestările publice ale Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Spre deosebire de alte institute ale Academiei R.P.R., Institutul de Istorie literară și Folclor nu a scos o publicație periodică și nici nu folosește paginile Buletinului științific al Secției de știință a limbii, literatură și arte a Academiei R.P.R. sau ale revistei «Viața Românească».

*

Altă cauză care explică activitatea nesatisfăcătoare a Institutului de Istorie literară și Folclor al Academiei R.P.R. este politica sa greșită în domeniul cadrelor de cercetători științifici. Conducerea Institutului tolerează această situație, deși nu lipsesc cadrele de istorici literari care ar putea întări colectivul său. Astfel, la catedra de literatură română a Facultății de filologie din București lucrează un număr de specialiști și tineri capabili. Sarcina conducerii Institutului este să-i antreneze în activitatea Institutului, pentru a întări deopotrivă și Institutul și catedra. Direcția Institutului de Istorie literară și Folclor nu acordă suficient ajutor colectivului în vederea însușirii concepției înaintate, a folosirii armei criticii și autocriticii, fără de care nu se poate ridica nivelul teoretic al cercetărilor.

La deschiderea Academiei R.P.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a trasat ca sarcină Academiei R.P.R. «să lege munca de creație și experiența savanților în vârstă cu elanul savanților tineri».

Institutul trebuie să atragă la activitatea științifică un număr mare de profesori de literatură din învățământul superior și mediu și pe cei mai buni absolvenți ai facultăților de filologie, în primul rând colectivele catedrelor de literatură română de la Universitățile din țara noastră și să se ocupe zi de zi de educarea lor ideologică și profesională.

Institutul nu are până azi un consiliu științific, care să contribuie la justa orientare a institutului și la asigurarea unui nivel înalt lucrărilor Institutului.

Consiliul științific, organ consultativ pe lângă direcția Institutului, are sarcina să discute principalele probleme științifice ale Institutului, să contribuie la coordonarea lucrărilor, să discute lucrările terminate și termenul de editare, să țină evidența celor mai importante realizări științifice etc. O parte dintre lacunele activității institutului – și în primul rând neîndeplinirea planului — se explică și prin lipsa unui consiliu științific.

Secțiunea de știință a limbii, literatură și arte a Academiei R.P.R. – de care depinde Institutul de Istorie literară și Folclor – deși s-a ocupat, în mai multe ședințe cu discutarea unor probleme ale Institutului, a făcut aceasta într-un mod formal, de aceea nu a obținut rezultate. Secțiunea nu a ajutat și nu a urmărit prelucrarea și aplicarea de către Institutul de Istorie literară și Folclor nici măcar a Hotărârii proprii sale Sesioni, din 2-4 iulie 1951.

La rândul său, Prezidiul Academiei R.P.R. nu a sprijinit suficient activitatea Institutului de Istorie literară și Folclor și nu a controlat munca lui științifică și editorială. Organizarea unei analize critice a Institutului în fața Prezidiului Academiei R.P.R. ar fi fost de un deosebit sprijin pentru intensificarea activității Institutului de Istorie literară și Folclor.

Aplicarea consecventă a Hotărârii Prezidiului Academiei R.P.R. din ianuarie 1951, cu privire la organizarea muncii științifice ar fi ferit Institutul de Istorie literară și Folclor de o serie de lipsuri.

*

Studiul istoriei literare și al folclorului poate să devină un minunat mijloc de educare a poporului muncitor în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar, un minunat mijloc de educare comunistă a tineretului nostru.

Valorificarea critică a prețioasei noastre moșteniri literare, generalizarea fenomenelor noi din literatura noastră, ridicarea nivelului științific al istoricilor literari, înarmarea lor cu metodele înaintate ale științei sovietice sunt sarcini de onoare care stau în fața Institutului de Istorie literară și Folclor. Acestui Institut îi revine sarcina importantă și urgentă de a aplica în mod creator la studierea literaturii noastre tezele noi, geniale, cuprinse în lucrarea lui I. V. Stalin: *Marxismul și problemele lingvisticii*, de a formula și aborda rezolvarea principalelor probleme ale istoriei literare și ale folclorului, care decurg din tezele teoretice staliniste asupra lingvisticii, de a combate pe cei care vulgarizează și trivializează marxismul în domeniul teoriei și criticii literare, pe toți amatorii de talmudism și scolastică. Sarcina Institutului este de a întocmi și publica lucrări de istorie literară și folclor, de a valorifica astfel puterea de creație a cercetătorilor noștri în slujba maselor largi.

Institutul nostru ocupă un sector important pe frontul nostru ideologic. El își va îndeplini cu cinste rolul său numai dacă – cu ajutorul Prezidiului

Academiei R.P.R. – va lichida în timp scurt lacunele din activitatea sa, dacă-și va restructura planul de muncă, introducând în el lucrări cu privire la marile probleme ale istoriei noastre literare și lucrări de popularizare, dacă se va lega de problemele care frământă azi pe scriitorii noștri, dacă va ajuta școala noastră, dacă va atrage la muncă pe tinerii dornici să se consacre acestei discipline și-i va călăuzi pe calea științei înaintate sovietice, dacă va organiza largi dezbateri publice asupra principalelor probleme ale istoriei și criticii literare, dacă se va lega de viață, dacă va trăi la soare, la lumină.

Partidul și Guvernul au creat condițiuni pentru rezolvarea favorabilă a acestor probleme și fără îndoială că direcția Institutului în frunte cu acad., G. Călinescu va ști să facă față cu cinste acestor sarcini”.

Stenograma ședinței desfășurate în redacția revistei „Viața Românească”, la 30 iunie 1952, pentru discutarea piesei *Caragiale în vremea lui*, de Camil Petrescu (fragmente din broșura *Procesul „tovarășului Camil”*. *Teatru documentar în stare naturală*, prefață de Mircea Zăciu, text îngrijit de Ion Vartic, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1998).

„TOV. ION VITNER: «[...] Eu aș vrea să fac o observație de ordin general: ceea ce era o lipsă esențială a piesei în versiunea anterioară, eu am nu impresia, ci convingerea că a rămas, și anume faptul că personalitatea lui Caragiale nu este redată așa cum apare ea din momentele esențiale pe care noi le cunoaștem din viața lui, așa cum ea apare din opera lui. Aici, Caragiale debutează ca un om de cafea, ca un cinic foarte inteligent care observă și-și îndreaptă critica împotriva a ceea ce este dăunător și împotriva societății. Impresia aceasta de om de cafea cinic rămâne oarecum de-a lungul piesei, fiindcă ceea ce este important pentru spectator la o piesă *Caragiale* este creația, opera lui Caragiale, adică viața lui în nemijlocită legătură cu opera lui, dar cu momente concrete ale operei lui; și noi cunoaștem, ca un moment concret al vieții în legătură cu opera lui, momentul *Noaptea furtunoasă*, de pildă, care este un șoc în viața lui Caragiale, sau momentul în care lucrează *O scrisoare pierdută*. Or, acestea apar implicit, iar nu explicit, în piesă. Adică, se discută aci: «Vreau să scriu *O scrisoare pierdută!*». Dar momentul creației, personalitatea lui creatoare nu reiese nici în această versiune și, dacă nu mă înșel, în observațiile care le-am făcut în amănunt data trecută cred că era și această observație, că nu se vede personalitatea creatoare, care este legată de opera lui Caragiale și care este desprinsă în orice caz de opera lui, în piesă...» (p. 24-25);

TOV. NOVICOV: «[...] obiecțiunea principală pe care o fac este că am convingerea că această piesă, care are ca obiectiv să ne redea personajul sau

personalitatea lui Caragiale, adică să fixeze într-o operă de artă pe scriitorul Caragiale, conține defectul că nu coincide figura din piesă cu figura, de pildă, pe care noi am valorificat-o în Centenar. Dacă cineva, care a urmărit Centenarul și presa cu acea ocazie, se duce la teatru și vede această piesă, nu va face o trăsătură de egalitate între cele două aspecte.» (p. 25)

TOV. CAMIL PETRESCU: «Acum, cum apare Caragiale? Ce propunem? Dacă vrei să-l faci pe Caragiale mai întâi un scriitor, ce poți pune? Scriitorii sunt foarte greu de adus în scenă. De ce? Ai un poet, de pildă Molière, care a fost adus în scenă printr-o comedie muzicală. Este o greutate enormă de a aduce un scriitor pe scenă, pentru că trebuie să-l aduci cu stilul lui propriu, cu mișcările lui proprii; el este o figură foarte cunoscută. Un pictor e mai ușor de adus pe scenă, pentru că poate să vorbească oricum; chiar dacă el stă împrejurul operei lui, spune: «Așa sunt geniile picturale! Este o figură uriașă care pictează!». Un scriitor, însă, ca să ca să fie adus pe scenă trebuie să fie adus în stilul lui propriu. Din această pricină, eu sunt de părere că noi nu putem să modificăm stilul lui Caragiale, cel intim, cotidian, câtă vreme n-am ars corespondența lui. Eu nu pot să fac un Caragiale care să nu vorbească cu un timbru al vocii agresiv, [decât] dacă nu ardem corespondența lui! D-ta, ca istoric literar, în ce situație mă pui pe mine când eu trebuie să arăt un Caragiale pe care nu-l recunoaște nimeni?! Mi se pune o altă problemă, mult mai adâncă: așa cum a fost Caragiale, era el în stare să scrie ce a scris? Era el un prieten al muncitorimii? Acestea sunt întrebările fundamentale la care, dacă răspund, am rezolvat problema. Eu trebuie să dovedesc că acest Caragiale, de aci din piesă, era în stare să scrie *Scrisoarea pierdută*, *Momente[le]* și celelalte opere. Adică, în momentul când îl vezi în piesă, să-l recunoști și să spui: Da, acesta este omul care putea să scrie *Scrisoarea pierdută*. Nu se știe cum a scris, aceasta este o altă problemă.» (p. 30-31)

TOV. IOSIFESCU: «[...] Dumneavoastră ați vrut să colorați portretul lui Caragiale, lăsând să se piardă trăsăturile unui om – trăsăturile esențiale – care știa pentru ce luptă». [...] „Se pierde orientarea criticii. Critica lui se risipește.»

TOV CAMIL PETRESCU: «Este ca și când mi-ai spune că trebuie să tăiem copacii de pe munte, fiindcă ne împiedică să vedem muntele. Nu pot să-l fac schematic». (p. 32- 33)

TOV. BARANGA: «Acum, să presupunem că I.L. Caragiale nu e mort, că se întoarce, în vârstă de o sută de ani, de la Berlin și face cerere să intre în Uniunea Scriitorilor. Și atunci, Caragiale își face autobiografia, din care esențiale sunt următoarele lucruri: sunt copil de părinți sărmani...»

TOV CAMIL PETRESCU: «Ai impresia că asta lipsește?»

TOV. BARANGA: «O să apreciem noi apoi dacă acele momente cruciale ca acestea, pe care Caragiale le-ar pune în autobiografie, sunt sau nu în piesă. Dar, ca să continuu: ar scrie: sunt copil de părinți sărmani. Ar trece apoi la tinerețea lui de sufleur și ar veni la primul mare moment, *Noaptea*

furtunoasă, cu tot ce s-a întâmplat atunci – scoaterea piesei de pe afiș, darea autorului afară cu piciorul în spate – și ar ajunge la al doilea moment: *Scrisoarea pierdută*; și apoi, la al treilea moment: *Momentele*; al patrulea moment ar fi 1907, *din primăvară până-n toamnă*; al cincilea moment ar fi procesul Caion și exilul la Berlin, iar după aceea – dacă ai voi – ar fi moartea, un moment pe care Caragiale nu l-ar mai putea pomeni. [...] În al doilea rând, ar mai trebui ca acest Caragiale care trece prin piesă, care vorbește, să aibă cel puțin în parte hazul pe care știm că l-a avut în viața lui. Atunci ar fi un Caragiale complet. Cred că în lumina acestor fapte am putea privi dacă această piesă corespunde...»

TOV. CAMIL PETRESCU: «Cu dumneata discuția este foarte ușoară, fiindcă ai mijlocul să mă zdrobești. Scrie dumneata un *Caragiale*. Dumneata, care ești autor de comedii, de ce nu faci un *Caragiale*?» (p. 39-40)

TOV. NOVICOV: «Eu sunt de părere că trebuie să lichidăm două probleme: 1. problema metodei de creație și 2. problema aprecierii personalității lui Caragiale. Astea sunt două probleme esențiale. Dumneavoastră spuneți așa – ați replicat lui Vitner sau Iosifescu, nu-mi mai aduc aminte: „Ce vreți, să scriu un *Caragiale* pe care nu-l cunoaște nimeni?” Este un punct de vedere just: dumneavoastră trebuie să dați un Caragiale pe care poporul să-l recunoască. Este evident că noi nu scriem despre un personaj inventat, ci despre un personaj istoric, tot așa cum Alexei Tolstoi a reușit să dea o operă pe care amintirea lui Petru I să o recunoască și atunci se pune problema: cum îl cunoaște poporul pe Caragiale? Aici suntem nevoiți să reluăm tema din prima discuție și să-mi spun părerea: cum cunoaște, după părerea mea, poporul pe Caragiale? Există, după părerea mea, din acest punct de vedere, două mari surse de cunoaștere a lui Caragiale, care, cred eu, definesc două concepții asupra lui Caragiale: există anecdotică, sursă burgheză de cunoaștere a lui Caragiale: toată această mulțime de snoave, de amintiri, de legende scrise și nescrise pe care le-a creat lumea în care Caragiale – *volens-nolens* – a trăit și care a format punctul de vedere al lui Caragiale [...]. Pe de altă parte, poporul și-a creat un alt Caragiale: Caragiale care izvorăște din opera lui, Caragiale care vorbește prin gura eroilor săi intransigenți în demascarea burghezo-moșierimii, cum este Ion din schița cu același nume care – păstrând proporțiile – spune ca și Galileu că pământul se învârte: puteți să mă bateți, să mă ucideți, dar măgarul nu va cânta. Și atunci, problema este: pe care Caragiale trebuie să-l prezentăm? Pe Caragiale care, în ciuda tuturor condițiilor vremii, a luptat cu o intransigență extraordinară împotriva coaliției burghezo-moșierești sau...»

TOV. CAMIL PETRESCU: «N-a luptat cu o intransigență extraordinară, că atunci ne încurcăm. [...]

TOV. NOVICOV: «Eu consider că I. L. Caragiale a fost în viață mult mai combativ decât apare în piesă și combativitatea lui Caragiale rezultă nu din atitudinea lui față de cutare sau cutare partid politic, ci din operă. În

concluzie, eu sunt de acord – cu toate că nu voi putea scrie o piesă – într-o măsură destul de mare cu Baranga. În ce sens? Că piesa ar trebui să fie o prezentare, o înșiruire a acelor momente din viața lui Caragiale în care procesul, deci conflictul lui cu societatea din jur, apare în mod evident și crescendo până la 1907, pentru că, fără îndoială, din punct de vedere literar, *O scrisoare pierdută* este momentul cel mai înalt din opera lui Caragiale, însă poziția lui combativă, culmea operei sale combative și culmea firească spre care merge întreaga lui dezvoltare ca personalitate creatoare este portretul 1907, unde se ridică pentru a afirma, pentru a prooroci, e adevărat, într-un mod destul de vag, dar pentru a prooroci zilele pe care le trăim noi astăzi. [...] TOV. CAMIL PETRESCU: Vă spun că toată discuția aceasta este așa fel dusă, încât mai rău m-a derutat! Propun să facem ipoteza că se cade de acord cu dumneavoastră să scoatem tot ceea ce miroase a netot! Vă rog să-mi dați un text și, într-o jumătate de oră, cu creionul în mână, tăiem tot ce spuneți; să vedem ce rămâne și să discutăm ce rămâne, fiindcă am impresia că acest lucru vă împiedică să vedeți restul.» (p. 40-45).

„TOV. MORARU: «[...] Care este conflictul în piesa *Caragiale*? Este problema destinului lui Caragiale în condițiunile societății în care a trăit el șazececi de ani. Deci asta este un bun câștigat. Conflictul din piesa *Caragiale* trebuie să demonstreze bătălia, lupta lui Caragiale cu condițiunile vitrege ale unei societăți de exploatare și exploatați. Atunci, care sunt momentele în cadrul cărora noi vom vedea pe Caragiale, eroul dumitale? Care sunt momentele în care dumneata ne oferi pe Caragiale în ciocnire cu societatea? Ciocnirea care ne duce la faptul ca noi să constatăm că, a dracului societate, era mizerabilă? Nu, noi vrem să știm de ce l-a prigonit pe Caragiale, care a fost atitudinea lui Caragiale în acest moment crucial de prigoană. Noi vrem să știm cum a crescut acest om de la *Noaptea furtunoasă* la 1907, din primăvară până-n toamnă, mai mult, la concluziile din piesă. Conflictul lui cu societatea va fi judecat de posteritate. [...] De ce nu se vede acest lucru? De ce nu se vede dragostea lui pentru poporul român, dragostea lui pentru Ion, pentru Leiba Zibal, pentru Cănuță, om sucit, oameni mici, oameni chibzuiți, oameni simpli – dragoste de care vorbește el însuși în primul tablou, unde pe nedrept îl acuză pe Eminescu că nu îi sunt dragi oamenii. Noi vrem să se demonstreze această dragoste în decursul piesei și nu este demonstrată suficient. De ce a scris *Caragiale 1907*? De ce a scris articolul *I Mai*? (n. Ion Vartic: „Teoretician al dreptului de a truca, N. Moraru îi atribuie articolul lui Caragiale (Nota ed.)”) De ce a satirizat ca nimeni altul societatea burghezo-moșierească? Eu vreau să adaug la ideea aceasta legătura de nezdruccinat a lui Caragiale cu poporul, faptul că scrie. De ce scrie Caragiale? El n-o face pentru direcția Teatrului Național, pentru deputăție. În definitiv, fiecare scriitor, când își face bilanțul vieții, trebuie să-și spună: de ce am scris eu ce-am scris? Poate la început, la primele încercări literare, când scria la «Claponul», el nu putea să-și răspundă

de ce scrie. Dar când a scris *Scrisoarea pierdută*, Caragiale a știut de ce. În piesa dumată nu apare și, în ultimele cuvinte, când stă de vorbă cu Luchi, el nu spune de ce». (p. 47; p. 57)

TOV. CAMIL PETRESCU: «[...] În ceea ce privește concepția fundamentală despre Caragiale, eu sunt limitat – puternic limitat – de câteva comandanamente. De pildă, eu nu-mi pun întrebarea pe care o puneți dumneavoastră: cum vede poporul pe Caragiale. Eu îmi pun întrebarea, ca un scriitor realist ce sunt: cum a fost Caragiale. Dacă acest Caragiale a fost un simplu povestitor de anecdote, atitudinea mea nu poate fi decât una: aș fi refuzat să scriu *Caragiale*; dacă el ar fi scris numai *D'ale carnavalului*, *La Moși*, *Al dracului domn' Mitică* (Nota Ion Vartic: „De fapt, *Justiție*. (Nota ed.)”) – toate acestea nu m-ar fi interesat. În momentul când am acceptat să scriu *Caragiale*, deși cunoșteam bine opera lui, am cerut timp să mă mai gândesc și să văd dacă există posibilitatea de a depăși pe Caragiale. Pentru mine, Caragiale nu este cel din anecdote decât întâmplător. Pentru mine, Caragiale este cel din corespondență și cel înregistrat de istoria literară, pe care noi nu putem s-o anulăm. Din punctul meu de vedere deci, pentru mine, problema Caragiale pune dificultăți foarte mari. Întâi și întâi, să găsec momentele esențiale și convingătoare din Caragiale și nu să scriu un *Caragiale* din fantezie; în al doilea rând, să pot realiza timbrul lui Caragiale. Cum am realizat lucrul acesta, o să vedem. În ce mă deosebesc, în concepția generală a felului cum înțeleg eu pe Caragiale, de tovarășii Moraru și Novicov și unde există, efectiv, divergență între noi? Tovarășul Moraru și-a pus o problemă mai demult care sună așa – și care a fost axa de pe care a scris articolele pe care le-a scris, a acceptat și nu a acceptat ceea ce s-a scris cu prilejul centenarului lui Caragiale: de pe ce poziție a privit Caragiale societatea românească burghezo-moșierească? Aceeași întrebare mi-am pus-o și eu, dar răspunsurile noastre diferă. Domnia-sa a spus că I.L. Caragiale a privit societatea burghezo-moșierească de pe poziția muncitorilor români. [...] O singură concesie se poate face în această chestiune: este că și poporul român muncitor și Caragiale erau așa cum îi definește Caragiale: captivi înlănțuiți, captivi ai intereselor clasei exploatoare, înlănțuiți prin legi, prin avere, prin puterea administrativă, de către burghezo-moșierime. Era deci captiv și trebuia să vină o revoluție care să sfărme această captivitate. Această revoluție nu s-a întâmplat între 1852 și 1912. Deci, Caragiale va rămâne neconținut în poziția de captiv al acestei societăți. Ce sentimente a avut Caragiale față de societatea burghezo-moșierească? Sentimentele pe care le are un captiv: de ură fără margini. În același timp, prin firea lui de artist, prin firea lui de om onest, începe să-și dea seama de poziția lui inițială unde se simțea nesigur, unde situația era falsă și, după ce încearcă un *modus vivendi* cu conservatorii, cu liberalii, ajunge la convingerea – spre *I Mai* (Nota Ion Vartic: „Vezi discuția de la pag. 53. (Nota ed.)”) – că nu este niciun *modus vivendi* posibil cu acești exploatare, ci numai un *modus vivendi* alături de

clasa muncitoare, de care începe să se apropie și, astfel, din momentul în care pleacă de la Teatrul Național, se apropie de clasa muncitoare. Prin urmare, Caragiale, la început, n-a fost pe această poziție, când a scris *Scrisoarea pierdută*. El a venit aici treptat, pipăind prima poziție, a doua poziție și a treia. Nici atunci n-a putut să rămână perfect consecvent, pentru că masele muncitorești nu erau organizate, nu avea o tactică și o vedere fără greș din punct de vedere principial. Asta poate explica oscilările lui interioare. Fiindcă este cert că a oscilat. A oscilat – până la muncitorime – între conservatorism și liberalism, a oscilat ca un captiv care se lovește de un perete al celulei, e aruncat în partea cealaltă și se lovește de celălalt perete, se apropie de masele muncitorești în diverse moduri, încearcă o apropiere de Take Ionescu. Nu pot trece peste asta. A trece peste asta, sub motiv că nu este esențial, înseamnă a anula din existența lui Caragiale avatarurile vieții lui. Eu mi-am pus întrebarea cum pot să depășesc aceste lucruri. Să le tăgăduiesc? Nu pot. Să le trec sub tăcere? Este o falsificare. Cine ar vorbi despre Balzac și n-ar vorbi despre atitudinea lui reacționară în anumite aspecte, oricât ar vorbi de autorul *Comediei umane*, ar fi incomplet.» (p. 68-71)

TOV. CAMIL PETRESCU: «[...] Am ascultat pe tov. Moraru și am înțeles un lucru de o reală adâncime și un fel de emoție: Partidul Muncitoresc a creat o anumită sensibilitate la oamenii pe care i-a format și care face ca ei să nu poată suporta anumite lucruri. De pildă, mai unanimitatea (sic!) celor de față suportă greu ideea că I.L. Caragiale a cerut direcția teatrului Partidului Conservator, că, totuși, un Partid Conservator l-a numit pe Caragiale la Teatrul Național. Eu înțeleg că este un fel de dezolare și că trebuie găsită numirea lui altfel decât prin cei doi fruntași conservatori – Carp și Maiorescu. TOV. MORARU: Nu, tot prin ei. TOV. BARANGA: Aici s-a făcut o afirmație gravă. TOV. MORARU: Că Partidul ne-a dat o sensibilitate care cere falsificarea vieții. TOV. BARANGA: Este ca și cum ne-ați fi spus că Partidul ne-a dat o sensibilitate specială ca să mințim. TOV. CAMIL PETRESCU: Ca să nu puteți suporta anumite lucruri». (p. 74)

TOV. BARANGA: «Eu, personal, cred că, atâta timp cât tovarășul Camil Petrescu n-o să cadă de acord că, dintr-un punct de vedere care nu este al meu, ci al Partidului nostru, care l-a reconsiderat critic într-un document care există publicat în «Scânteia» cu ocazia centenarului și care fixează fizionomia acestui mare scriitor, dând trăsăturile principale ale acestui luptător, acestui om care înseamnă cel mai necruțător și crud critic al societății burgheze care l-a prigonit – eu cred că tovarășul Camil Petrescu n-o să poată scrie această piesă. Citesc din stenogramă aceste rezultate, ca verificate la ședința de acum un an, următoarele: „Deci, sarcina dramaturgului cu experiență atât de valoroasă, cum este tovarășul Camil Petrescu, este să scoată în evidență această personalitate, care a fost în permanent conflict cu societatea burgheză”. Că tovarășul Camil Petrescu spune: dar n-a fost în conflict perma-

nent Caragiale cu societatea burgheză, omul acesta a fost agentul electoral al lui Take Ionescu, este altceva. Cât timp poziția sa rămâne așa, cred că tovarășul Camil Petrescu nu poate să scrie – așa cum poporul așteaptă de la el – piesa». (p. 87).

TOV. CAMIL PETRESCU: «Iată cum văd eu: vă las libertatea de a tăia tot ceea ce jignește sensibilitatea dumneavoastră și voi atinge încă mai mult momentele reale de atitudine politică a lui Caragiale, pe linia sugestiilor tovarășului Moraru, în ordinea concretă în care le-a expus». (p. 92)

1953

IANUARIE

8 ianuarie

• În „România liberă” sunt menționate o serie de „Cărți noi”, toate apărute la Editura de Stat pentru Literatură și Artă: *Probleme ale literaturii noi din R.P.R.* (articole de Mihai Beniuc, Ov. S. Crohmălniceanu, Sergiu Fărcășan, Mihai Gafița, Paul Georgescu, Nestor Ignat, Silvian Iosifescu, Dumitru Micu, Sorin Mladoveanu, Mihai Novicov, Traian Șelmaru, Ion Vitner), *Studii și conferințe cu prilejul centenarului I.L. Caragiale* (Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, Camil Petrescu, Victor Eftimiu, Gaal Gabor, Perpessicius, N. Popescu-Doreanu, Mihail Beniuc, Zaharia Stancu, Traian Șelmaru, Cezar Petrescu, Ion Vitner, Tudor Vianu, Mihail Novicov, Maria Banuș, Nicolae Moraru, Paul Cornea, Vasile Dumitrescu, Silvian Iosifescu, Simion Alterescu, Mihail Petroveanu); *Studii și articole închinat lui Mihail Sadoveanu* (discursurile de la Academie ale lui Traian Săvulescu, G. Călinescu, Iorgu Iordan, Traian Șelmaru, Nestor Ignat, S. Fărcășan, Cezar Petrescu, Mihail Novicov, Silvian Iosifescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, Vicu Mândra, E. Luca; volumul cuprinde și bibliografia creației 1904-1952); Lucia Demetrius, *Teatru (Cumpăna, Vadul Nou, Oameni de azi)*, Nicolae Bălcescu, *Opere (Reforma socială la români, introducerea la Puterea armată și arta militară de la întemeierea Principatului Valahiei până acum, prospectul la Magazin istoric pentru Dacia, Despre împrumutarea țărănilor, Mersul revoluției în istoria românilor, Românii sub Mihai Vodă Viteazul;* volumul cuprinde și o serie de texte despre Bălcescu de Alecsandri, Eminescu, Odobescu, Ion Ghica).

• Cu prilejul a 75 de ani de la moartea poetului rus Necrasov, are loc la Casa Prieteniei Româno-Ruse, sub auspiciile ARLUS și ale Uniunii Scriitorilor, o manifestare închinată scriitorului. Cuvântul de deschidere este rostit de A. Toma, iar Miron Radu Paraschivescu ține o conferință despre specificul creației poetului (principalele merite ale operei acestuia ar fi „**virulența tonică**, biciuitoare împotriva dușmanilor și apăsătorilor poporului”, dar și „faptul că-și trage subiectele din viața poporului”), propunându-l ca posibil model literar: „Pentru poporul și poezii noștri, opera lui este un nesecat izvor din care se poate învăța patriotismul, dragostea de libertate, strânsa legătură cu arta și limba poporului, înaltul nivel artistic și spiritul de tribun, combatant în primele linii ale poporului ce luptă pentru drepturile și libertatea sa”. Traian Șelmaru și Mihai Beniuc sunt alți doi participanți la eveniment. (cf. „România

liberă”, nr. 2573, 9 ianuarie, *Un mare fiu al poporului rus. Comemorarea lui N.A. Necrasov în capitala țării noastre*, comunicat transmis prin Agerpres)

10 ianuarie

- „Scânteia“ anunță, printr-o notiță, o nouă ediție a romanului lui M. Sadoveanu *Mitrea Cocor*: „De curând, romanul *Mitrea Cocor*, de Mihail Sadoveanu, distins cu Medalia de aur a păcii, a fost editat în Editura de Stat pentru literatură și artă într-un tiraj de 25100 exemplare, în colecția «Biblioteca pentru toți». Până acum romanul *Mitrea Cocor* a apărut în patria noastră în 4 ediții, însumând un număr de peste 1 200 000 exemplare“.

13 ianuarie

- „Scânteia tineretului” semnaleză apariția în versiune românească a revistei sovietice „Timpuri noi” (nr. 1/1953), cu un conținut politico-ideologic-propagandistic, dar și cu colaborarea scriitorului Alexandr Pismennai, din „carnetul” căruia extrage niște note cu titlul *Legea vieții noastre*.

15 ianuarie

- La „Centenarul Teatrului Național din București”, ziarul „Scânteia tineretului” publică un fragment din piesa lui Mircea Ștefănescu, *Matei Millo (Căruța cu paițe)*, iar sub acest fragment înștiințează despre *Manifestări artistice în cadrul Centenarului Teatrului Național „I.L. Caragiale”* care sau urmează să aibă loc în perioada 14-23 ianuarie. „Pe scena de la Comedia vor fi prezentate piesele”: *Hagi Tudose, Zori deasupra Moscovei, Fericirea furată, Othelo, Pentru fericirea poporului, Bălcescu, Trei surori*; la Sala Studio, *Ziua cea mare, Martin Rogers descoperă America, Revizorul, O scrisoare pierdută, Bătrânețe zbuciumată, O noapte furtunoasă, Lupii* și varianta în limba maghiară a piesei *O scrisoare pierdută* prezentată de Teatrul secuiesc de Stat din Târgu-Mureș. Teatrul Național din Iași urmează să fie prezent pe scena bucureșteană cu spectacolul *Coana Chirița în provincie*.

- În pagina a 2 a „Scânteii” sunt enumerate, sub genericul „Cărți apărute”, o serie de titluri ilustrative, în marea lor majoritate, pentru importanța decisivă a modelului sovietic în sfera noii literaturi științifice a epocii (Cernișevski și Dobroliubov, *Opere pedagogice alese*, Editura Cartea Rusă; *Probleme de cosmogonie – culegere de studii și articole sovietice*, Editura Academiei R.P.R.; *Problemele construcției colhoznică în U.R.S.S.*, Editura de Stat pentru literatură științifică; *Sesiunea Academiei de Științe a U.R.S.S. și a Academiei de Științe Medicale a U.R.S.S. consacrată învățaturii fiziologice a academicianului I. P. Pavlov*, Editura Academiei R.P.R.), precum și pentru strategiile de legitimare istorică a elitei politice comuniste (Academician P. Constantinescu-Iași, *Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932-1938*, Editura Academiei R.P.R.). □ În același număr, apare la

rubrica *Note bibliografice* o cronică a cărții lui Alexandru Jar, *Marea pregătire*, publicată la Editura de Stat pentru Literatură și Artă și descrisă ca fiind „al doilea roman din trilogia „Grivița”, care redă pagini din istoria luptei claselor noastre muncitoare”. Miza cărții este subliniată, în formulele deja clișeizate ale criticii dogmatice a epocii, în finalul articolului: „[...] evocarea luptei dârze duse de comuniști în ilegalitate, evocarea faptelor eroice ale ceferiștilor împotriva exploatării burghezo-moșierești constituie un puternic imbold pentru apărarea marilor cuceriri obținute până acum, pentru dobândirea de noi și noi victorii în opera de construire a socialismului.”

16 ianuarie

- „Scânteia” pledează, printr-un text nesemnificativ, *Pentru un nivel înalt de prezentare grafică a cărții*, în care unele neajunsuri înregistrate în receptivitatea față de producțiile editoriale propagandistice sunt puse în seama aspectului cărții.

17 ianuarie

- În „Scânteia” este publicat un amplu poem encomiastic intitulat *Hii, roibi aurii!*, semnat de Gavril Mihai și dedicat prefacerilor caracteristice noii lumi rurale angajate pe „drumul cel drept, luminos”, plasate sub zodia belșugului și a binefacerilor colectivizării, în antiteză manifestă față de trecutul întunecat, al robiei sub jugul „chiaburului”, ca dușman generic al țărănimii. Poemul exploatează un scenariu eschatologic redundant în literatura de propagandă a epocii, al conflictului dintre bine și rău, dintre clasa muncitoare și cea asupritoare, dintre lumea nouă și lumea veche. Imagieria selectată, tributară toposului utopic al „țării în care curge lapte și miere”, se întemeiază pe retorica consacrată de discursul politic legitimator, situând prezentul sub semnul „luminii” („roibii aurii”, „lampa lui Ilici” etc.) care prefigurează „mărețul viitor” „croit” de Partid după modelul oferit de „mărețta Uniune”.

18 ianuarie

- Tot sub semnul Centenarului Teatrului Național din București, „Scânteia tineretului” dedică evenimentului întreaga pagină a doua a ziarului. La rubrica „Din viața primei noastre scene”, semnează N. Bălțăteanu (*Marea bucurie a actorului*), George Vraca (*Acum o sută de ani...*: „În zilele acestea când în locul atitudinii în fața a tot ce venea din Apus, care caracteriza păturile dominante, stăpânește patriotismul fierbinte al clasei muncitoare, al tuturor celor ce muncesc, grija noastră cea mai mare este să promovăm o artă originală, a noastră”) și V. Maximilian (*Două aniversări* – o comparație între aniversarea de 50 de ani, „cu salarii neplătite, haine roase” etc. și cea centenară, „cu titluri de cinste” și ridicarea actorului la adevărata demnitate”).
 - În articolul *Tineretea unui teatru care a împlinit 100 de ani*, publicat la

aceeași pagină, Al Popovici vorbește despre tradițiile progresiste ale teatrului românesc, despre trecut și prezent, în antiteza deja clișeizată, cu dese referiri la exemplul, ajutorul și perspectivele deschise de Uniunea Sovietică: „Teatrul a devenit Național abia după eliberarea patriei noastre de către glorioasa Armată Sovietică”.

20 ianuarie

- „Cronica literară” din „Scânteia tineretului” este semnată în această ediție de Silvian Iosifescu, care prezintă volumul de *Nuvele alese* apărut la E.S.P.L.A. și cuprinzând „șaisprezece nuvele scrise de patrusprezece autori. Cu două sau trei excepții toate sunt scrise în ultimii ani”. Între cei „patrusprezece autori” și nuvelele lor se află: Mihail Sadoveanu (*Clonț de fier*), Petru Dumitriu (*Prietenul meu Sava*), Camil Petrescu (*Cei care plătesc cu viața*), Alexandru Jar (*Tehnicul și-a făcut datoria*), G. Călinescu (*Necunoscut – despre „farsa alegerilor din trecut”*), Geo Bogza (*Moartea lui Iacob Onisia*), Ion Călugăru (*Măseaua stricată*), Ion Istrati (*Șutul de onoare*), Istvan Horvath (*Schimbul*), din nou Petru Dumitriu (*Dreptate – în care „lupta de clasă la sate e prezentată în îndârjirea ei”*), Zaharia Stancu (*Primii pași*), Eusebiu Camilar (*Dreptul la viață*). Dacă nuvelele inspirate din „lupta pentru industrializarea țării” i se par comentatorului nesatisfăcătoare cantitativ, textele „transformarea socialistă a agriculturii” se reflectă, din toate punctele de vedere, mult mai puternic și evidențiază, spune criticul, „Formele pe care le ia munca de lămurire a țărănimii muncitoare, convingerea dobândită sub acțiunea de mobilizare și educare a partidului, că singura cale spre fericire a țărănimii muncitoare este cea a gospodăriei colective”.

22 ianuarie

- Un articol intitulat *Două roluri apare*, tot sub semnul Centenarului Teatrului Național, în „Scânteia tineretului”. M. Zonis, semnatarul textului, dezvoltă deja clasică antiteză între trecut și prezent. Trecutul este ilustrat prin figura lui Constantin Nottara, care își juca rolurile în vremea când „găsind un prilej nimerit de a-și etala toaletele croite după ultima modă din Paris, burghezia umplea locurile scumpe de la parterul teatrului și din loji”, în vreme ce „publicul de rând ocupa până la refuz locurile de la galerie”, dar talentul actorului le „dădea putere de luptă, le întărea încrederea în forța poporului nostru”. Peste ani, „actorul utemist” Mircea Anghelescu, fiul tâmplarului Constantin Anghelescu, trăiește o emoție mai mare decât la debut, pentru că „acuma joacă – pentru prima dată – un rol atât de important: întruchipează pe scenă figura unui om sovietic!”. „Numai în anii regimului de democrație populară s-au putut afirma astfel actori tineri, numai astăzi teatrul nostru și-a câștigat menirea adevărată”, conchide semnatarul articolului.

23 ianuarie

- În cadrul campaniei de omagiere a lui Caragiale, Camil Petrescu publică în „Scânteia“, sub titlul *Exemplul lui Caragiale*, un amplu articol în care pune accentul pe realismul cultivat de autorul și omul de teatru I. L. Caragiale și pe natura critică a demersului. Textul este, bineînțeles, în conformitate cu exigențele ideologice impuse de oficialitate și face mențiune despre „generațiile noi de dramaturgi și actori din țara noastră [care] caută să pășească pe căile marii arte realist-socialiste“ și despre valoarea pilduitoare a experienței ruse și sovietice în materie, dar evită cu abilitate recursul la groteștile formulări politizate frecvente în alte contribuții ale oamenilor.
- O cronică a spectacolului „*Chirița în provincie*” în interpretarea *Teatrului Național din Iași* este semnată, în „Scânteia tineretului”, de Mihai Lupu, care e convins că reprezentația „constituie un omagiu pe care oamenii muncii din țara noastră, constructori liberi ai socialismului, îl aduc memoriei lui Vasile Alecsandri, scriitorului care a militat la jumătatea secolului trecut pentru întemeierea teatrului românesc”. □ Pe aceeași pagină, o notă Agerpres informează despre „*O scrisoare pierdută*” prezentată de *Teatrul Secuiesc de Stat*. □ La rubrica „Ce să citim”, din aceeași ediție, ziarul recomandă volumul *Alexandru Vlahuță: Opere alese*, apărut la E.S.P.L.A. Un argument pentru această recomandare ar fi faptul că „Vlahuță se situează cu hotărâre pe poziția dragostei față de cei asupriți”.

24 ianuarie

- În „România liberă” apare *Comunicatul Direcției Centrale de Statistică de pe lângă Consiliul de Miniștri al U.R.S.S. cu privire la rezultatele îndeplinirii planului de stat pentru dezvoltarea economiei naționale a U.R.S.S. pe anul 1952*. În capitolul IX, *Construcția culturală, ocrotirea sănătății și lucrări edilitare*, se dau unele informații de tip propagandistic despre situația învățământului (insistându-se asupra temei „alfabetizării”) și despre instituția premiilor literare: „În 1952 nivelul cultural al poporului sovietic a continuat să crească. În legătură cu dezvoltarea învățământului de șapte clase și mediu, numărul elevilor de la clasa V-a până la a X-a, a crescut în 1952 cu mai mult de 1.500.000, iar numărul elevilor din clasele a VIII-a, a IX-a și a X-a a crescut cu 1.000.000. În conformitate cu sarcina trasată de a se trece de la învățământul de șapte ani la învățământul mediu general, în capitalele republicilor, în orașele de subordonare republicană, în centrele regionale și de ținut și în cele mai mari centre industriale, numărul elevilor din clasele a VIII-a, a IX-a și a X-a din aceste orașe a crescut în 1952 cu 44%. În instituțiile de învățământ superior (inclusiv cele prin corespondență) au învățat în 1952 1.442.000 de studenți, adică cu 85.000 mai mulți decât în 1951, în școlile medii tehnice și în celelalte școli medii speciale (inclusiv cele prin corespondență) au învățat 1.475.000 de persoane, adică cu 106.000 mai multe decât

în 1951. Numărul total al specialiștilor cu studii superioare terminate sau cu studii tehnice medii ocupați în economia națională a fost în anul 1952 cu 8% mai mare decât în 1951.” etc. ; „Pentru lucrări remarcabile în domeniul științei, invențiilor, literaturii și artei au fost distinși cu titlul de laureat al Premiului Stalin 1.776 de oameni de știință, ingineri, agronomi, oameni ai literaturii și artei, muncitori și fruntași în agricultură”.

25 ianuarie

• Un articol din „Scânteia“, semnat S. F. (probabil Sergiu Fărcășan) se ocupă de „*Denaturări ale realității în unele opere literare*“: sunt vizate scrieri ale unor autori români activi în epocă, iar grila de interpretare este dominată de necesitatea conformității politico-ideologice (cu nuanțe și subtilități greu de sesizat la prima vedere, administrate într-un mod care atestă că factorul politic, conducerea de partid, urmărirea ca literatura și arta să își joace rolul de factori de influențare ideologică și politică în modul cel mai strict aliniat față de obiectivele precise ale momentului). Astfel, „scriitorul Eusebiu Camilar, autorul unor valoroase romane ca *Temelia*“, e muștrădat cu asprime pentru schița *Întâmplări de pe Călmățui*, apărută sub formă de broșură în cadrul colecției „Albina“: „Se pare că intenția autorului a fost să oglindească într-un sat anumit o seamă de fenomene reale, petrecute ca urmare a devierii de dreapta: pătrunderea și tolerarea în unele gospodării colective a unor chiaburi camuflați în «mijlocași». Cititorul nu poate să creadă însă că lucrurile s-au întâmplat în realitate așa cum le prezintă autorul. Într-adevăr, în schiță președintele unui sfat popular izbutește să «strecoare» în gospodăria colectivă nu mai puțin de patruzeci de familii de chiaburi, dându-i drept «mijlocași», cu toate că întreg satul știe foarte bine că e vorba de chiaburi, protestează după cum arată autorul cu îndârjire, cu mânie, îi demască pe chiaburi în ședință, iar numeroși țărani muncitori, luând cuvântul, își manifestă indignarea împotriva călcării liniei partidului de către președinte, nu recunosc hotărârea președintelui – el însuși cunoscut pentru legăturile cu chiaburii – și-l acuză pe acesta, în mod direct, că a dat chiaburilor certificate false de mijlocași. Totuși autorul susține că în asemenea condiții un singur om a putut impune gospodăriei primirea a 40 de chiaburi.“ etc. După o lungă analiză, cazuistică, autorul articolului conchide: „Schița *Întâmplări de pe Călmățui*, care se încheie cu cuvintele «...drumul arătat de clasa muncitoare, de partid...numai acesta este drumul adevărului», dă în fapt drept linia partidului tot felul de acțiuni absurde, adesea contrarevoluționare, deviaționiste de «stânga», care nu pot decât să dăuneze operei de transformare socialistă a agriculturii. Documentele partidului nostru, tovarășul Gheorghiu-Dej în articolele și cuvântările sale au prevenit în repetate rânduri împotriva politicii și metodelor stângiste, arătând efectele lor dăunătoare și subliniind necesitatea de a combate și lichida cu toată tăria, cu severitate, orice abateri de la linia partidului“. Observații critice de același gen vizează și

nuvela *Desfășurarea*, a lui Marin Preda, de altfel apreciată de oficialitate, în epocă: „Din păcate, chiar o lucrare valoroasă cum ar fi nuvela *Desfășurarea* de Marin Preda, nuvelă care combate cu succes diferite manifestări ale devierii de dreapta și care mobilizează cu multă forță artistică țărănimea muncitoare în opera de transformare socialistă a agriculturii – cuprinde unele abateri stângiste. Astfel, atunci când țaranii muncitori din nuvelă, îmbrobodiți de chiaburi, vor să se retragă din gospodăria colectivă, reprezentanții ai organelor de partid sunt prezentați laudativ ca preconizând, în locul unei susținute munci politice, recurgerea la arestări și alte măsuri de represiune administrativă. Critica literară ocupându-se de nuvela *Desfășurarea* nu a sesizat această greșală grosolană“. După această observație privind nuvela lui Marin Preda, formulată în trecut, pentru a proba că până și în cele mai admirate scrieri se pot strecura erori de natură politică (în sensul precis din epocă), autorul articolului revine la „cazul“ schiței *Întâmplări de pe Călmățui*, dezaproband publicarea ei în „Viața Românească“ și felul în care ea fost comentată în acea revistă („revista «Viața Românească», neprecupețind tot felul de laude la adresa acestei lucrări care denaturează realitatea, o dădea ca exemplu de realism, o numea «o imagine veridică a ofensivei țăranilor muncitori conduși de partid împotriva chiaburimii, pentru întărirea și dezvoltarea gospodăriei colective» – și aceasta în cadrul unui articol intitulat, nici mai mult, nici mai puțin, «**Cunoașterea vieții – cheazășie a zugrăvirii ei veridice**» ! Trebuie spus că de multe ori criticii nu dau dovadă de grija cuvenită pentru apărarea și întărirea purității ideologico-artistice a literaturii noastre“. Este aspru criticată și editura care a tipărit schița în broșură, respectiv sunt condamnați redactorii care au avizat publicarea, ca fiind „lipsiți de pregătire politică și de vigilență ideologică atunci când e vorba de probleme de însemnătate principială“. Imputări i se fac și Uniunii Scriitorilor: „O răspundere serioasă pentru acest dezinteres față de problemele ideologice și pentru urmările acestei situații o poartă și Uniunea Scriitorilor, care neglijează în mod nepermis munca ideologică; nici până azi nu au fost prelucrate la Uniune importante teze cu privire la literatură cuprinse în raportul ținut de tovarășul G. M. Malenkov la cel de-al XIX-lea Congres al P.C.U.S. Uniunea Scriitorilor trebuie să combată credința greșită a unor scriitori și critici literari care își închipuie că marxismul se învață «după ureche», că problemele complexe ale realității noastre pot fi oglindite fără a studia și cunoaște temeinic stările de lucruri concrete și legile obiective de dezvoltare a societății“ ș.a.m.d.

28 ianuarie

- Sub semnătura Elisabetei Costin, apare în „Scânteia tineretului” poezia *În larg*, despre un elev-marinar care, în plină furtună se urcă pe catarg pentru a salva nava: „Funiile tari i-apasă pieptul./ Simte-aici, trezindu-i noi puteri,/ Arzător ca flacăra, carnetul?/ Drag, de utemist, primit de ieri...”. □ Un salut

adresat ziarului „România liberă”, la zece ani de la apariția primului număr, este publicat pe aceeași pagină.

- Aurel Baranga publică în pagina 4 a „Scânteii”, la rubrica „Foileton”, o satiră la adresa lumii politice americane (și, firește, a sistemului economic capitalist), intitulată *Între portofel și portofoliu* și având ca obiect magistratura lui Dwight Eisenhower, a cărui instalare în fotoliul prezidențial al Statelor Unite este descrisă ca un „bâlci” în egală măsură comic (amintind de „eternul” Caragiale) și dramatic („Spectacolul trist se referă la lista guvernului alcătuit de proaspătul președinte.”)

29 ianuarie

- În „România liberă” este publicată *Cuvântarea lui Ilya Ehrenburg* cu prilejul primirii de către acesta a premiului internațional Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare”; scriitorul sovietic insistă maniheist asupra raportului URSS-SUA: „Când un om sovietic întinde mâna, această mână nu ordonă și nu cere ajutor, această mână este gata să sprijine, această mână este mâna unui prieten. Dacă la adunările și congresele partizanilor păcii delegații tuturor țărilor ascultă cu atenție cuvintele reprezentanților sovietici este pentru că la baza acestor cuvinte se află munca, liniștea, puterea unui mare popor. [...] Guvernanții Americii nu vor să asculte glasul rațiunii. Astăzi se aud și mai tare blestemele lor sinistre, este și mai vădită zarva lor care nu prevestește nimic bun. Nu există mârșăvie de la care să se dea în lături. Nu există crimă în fața căreia să ezite. Ei își pierd capul pentru că și-au pierdut speranța. Pacea e în ofensivă și pacea va învinge”. Premiul îi fusese decernat în 27 ianuarie, de un Comitet al cărui vice-președinte era Louis Aragon. (cf. „România liberă”, *Solemnitatea înmânării Premiului Internațional Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare” lui Ilya Ehrenburg*).

29 ianuarie

- În „Scânteia” apare, pe pagina 1, o *Poveste de șantier* semnată de V. Nemțeanu, text ilustrativ pentru o supratemă a literaturii realist-socialiste a anilor '50, prezentă în mai toate genurile abordate de scriitorii aliniați ideologic: *șantierul*. Topos esențial al mitologiei politice oficiale, acesta reprezintă spațiul în care sunt puse bazele noii lumi, ale cetății ideale edificate la capătul muncii titanice a „minunaților oameni” care sunt „comuniștii noștri”. Asupra unui astfel de profil se fixează și schița-reportaj a lui V. Nemțeanu, printr-o narațiune exemplară acreditând, ca model ideal de umanitate, figura *muncitorului stahanovist*, redundantă atât în romanele, nuvelele, poemele dedicate șantierului, cât și în presa pe linie. Istoria șefului secției de utilaje din cadrul șantierului de la barajul Bicaz, Virgil Catrinoiu, „sthanovist renumit, decorat cu „Ordinul Muncii”” este emblematică pentru configurarea scenariului prometeic fixat pe activismul omului nou: împreună cu o echipă de muncitori „unul

și unul”, acesta reușește, în numai două zile, să monteze trei uriașe excavatoare, după ce, la îndemnul tovarășului Dej, îndeplinise planul de producție „în 10 luni și 26 zile”. Experiența titanică se încheie, exemplar, sub semnul *luminii*: „Fața lui împrumutase parcă ceva din luminile șantierului, din lumina mare care se va naște peste ani, aici la Bicăz...”

30 ianuarie

- În paginile 3-4 ale „Scânteii”, sunt publicate fragmente de proză istorică semnată de Eugen Jebeleanu și intitulată *Momente din viața lui Bălcescu*. Cronică rezumativă a Revoluției de la 1848, amestecând într-o structură compozită, narațiunea retrospectivă vizând momentele-cheie din viața eroului național, recuperat în panteonul, edificat pe baze ideologice, al mitologiei comuniste care se substituie istoriei, cu narațiunea scenică fixată asupra evenimentelor „fierbinți” ale epocii, textul prezintă toate elementele retoricii specifice discursului politic legitimator care exploatează scenariul maniheist al luptei de clasă. De o parte a baricadei se află liderul mesianic, atent la „vuietul în continuă creștere al mâniei poporului împotriva asupritorilor” și apărător al valorilor naționale, cel care traversează un traseu al dreptului pus la încercare („Iată-l azvârlit în închisoare pe când nu împlinise douăzeci de ani: ochii-i scăpărători vor lumina bezna temniței vreme de trei ani [...]), de cealaltă – dușmanii de clasă, „boierimea și arendașimea” aflată la cârma țării, „vrăjmașii Revoluției”, dintre care naratorul evocă nume sonore aparținând vechii elite politice, mulți dintre ei aparținând familiilor fondatoare ale partidelor istorice demonizate în discursul ideologic comunist: Ion Brătianu, C. Cantacuzino, colonelul Odobescu etc.

31 ianuarie

- „Scânteia” dedică un spațiu amplu comemorării unui secol de la moartea *Marelui patriot revoluționar democrat Nicolae Bălcescu*, transformat, în articolul din paginile 2-3, semnat de Paul Cornea, într-o figură emblematică a luptei de veacuri a poporului „împotriva asupritorilor”, și, mai mult decât atât, „într-unul din cei mai luminați înaintași ai mișcării muncitorești revoluționare”. Debutând și încheindu-se, simetric, sub semnul respectului față de perspectiva liderului comunist al anilor '50 asupra unei istorii menite să furnizeze o explicație-interpretare a prezentului „luminos” (este citat Gheorghe Gheorghiu-Dej, în calitate de comentator al „adâncii semnificații” a evenimentului comemorat), articolul furnizează o biografie mitizată a lui Bălcescu, pe fundalul unei analize a contextului socio-cultural caracteristic Țărilor Române în secolul al XIX-lea, purtând amprenta retoricii partinice, ale cărei clișee sunt prezente masiv atât în reconstituirea epocii, cât, mai ales, în fresca prezentului, la care demersul biografic-istoriografic se raportează constant. Finalul este edificator pentru anexarea istoriei naționale de către discursul ideologic legiti-

mator: „Opera lui Bălcescu constituie o armă prețioasă în munca ideologică a partidului. [...] Opera lui Bălcescu contribuie la întărirea hotărârii de luptă intransigentă împotriva imperialismului agresiv și a ideologiei sale canibalice, și îi însuflețește pe oamenii muncii în lupta pentru întărirea statului nostru democrat-popular, pentru consolidarea și dezvoltarea cuceririlor revoluționare ale poporului.”

[IANUARIE]

- Din nr. 1 al „Almanahului literar”, este de menționat prezența lui Mihail Sadoveanu, cu *Slujitorii boierești*, „capitol din romanul *Lisaveta*, a cărui acțiune se petrece la 1887” (p. 3-8), și o traducere a poemului lui Vladimir Maiakovski, *De vorbă cu inspectorul financiar* (p. 78-85), realizată de Mihai Beniuc. □ Tot în „Almanahul literar” (nr. 1/1953), Constantin Ciuchindel publică *Câteva scrisori inedite ale lui Nicolae Bălcescu* („Recenzii. Note. Comentarii”, p. 124-134), dintre care trei din 1844, adresate lui Ion Ghica.
- 146 de pagini din numărul pe ianuarie al revistei „Viața Românească” (an VI, nr. 1) sunt rezervate romanului *Pasărea furtunii*, de Petru Dumitriu. □ Poezie publică Radu Boureanu (*Candidatul Sadoveanu, Visurile devin realitate*), Victor Tulbure (*Fetița cu chibrite*), Iuliu Rațiu (*Iarnă peste Bucegi*), Cristian Sârbu (*Taina*), Aurora Cornu (*Zidarii satului meu*), Suzana Delciu (*Roata*), Letiția Papu (*Întâlnire*), Tudor Măinescu (*Bățul de corn...*); poetul maghiar Endre Andy publică în acest număr *Panorame-nsângerate, primăvara, Rozele de toamnă și Cântecul străzii*, în traducerea lui Eugen Jebeleanu. □ Paul Eluard este prezent cu poemele *Libertate* (tradus de Tașcu Gheorghiu) și *A apune tot* (în traducerea lui Sașa Pană). □ Un basm foarte lung și cu multe adaptări (norodul se răscoală și îl ucide pe împărat laolaltă cu „netrebnițiile lui slugi”) semnează Al. Constantinescu la rubrica „Literatura pentru copii” (*Ileana și Făt-Frumos*). □ „La 100 de ani de la moartea lui Nicolae Bălcescu”, cărturarul pașoptist este celebrat de Eugen Campus, care semnează textul ***Despre moștenirea ideologică a lui Nicolae Bălcescu***, și Mihail Petroveanu, autor al articolului ***Bălcescu, scriitor***. □ Primul text de la rubrica „Teorie și critică” este dedicat de Ion Vitner lui ***Paul Eluard***, mort de curând, la 18 noiembrie 1952. Înainte de orice analiză, Ion Vitner nu uită să folosească prilejul pentru a-și exprima atitudinea anti-imperialistă: „Acolo, în Franța, poezia și activitatea lui cetățenească constituia un avantpost al luptei antiimperialiste de pe întreg pământul. Pentru aceasta, poetul comunist Paul Eluard era iubit în lumea întreagă. Astfel se explică și ura dușmanilor vieții, împotriva lui Eluard, ură izbucnită cu josnicie în momentul în care Franța îndurerată își plângea poetul pierdut. Guvernul fascist al Franței a căutat să interzică poporului să-l conducă pe Paul Eluard pe ultimul său drum”. Analiza vine doar să confirme această idee, într-o demonstrație justificată uneori, forțată în alte cazuri, a caracterului militant comunist al poeziei lui Eluard. □ La aceeași rubrică, mai

semnează Mihai Gafița (*Se construiesc orașe noi* -un comentariu al romanului *Noul oraș*, de Ștefan Andrei), iar N. Dinescu și E. Campus, împreună, articolul ***Oameni de azi în dramaturgia noastră***, despre piesa Luciei Demetrius, *Oameni de azi*, pe care autorii textului o apără de „obiecțiile, criticile distructive ale unor specialiști cu puternice rămășițe cosmopolite”. „Specialiștii” vizați sunt cei de la „Almanahul literar” care au întâmpinat „cu dispreț cosmopolit această lucrare valoroasă”. □ Georgeta Horodincă se ocupă, la rubrica „Recenzii” de numerele 5, 6-7 și 8 ale revistei „Scrisul bănățean”, care „vădesc importante realizări ale colectivului de redacție, în special în domeniul prozei și al criticii literare”. Recenzenta face însă și câteva recomandări: „Importante sarcini revin colectivului redacțional în orientarea scriitorilor spre teme înfățișând clasa noastră muncitoare, în zugrăvirea veridică a manifestărilor luptei de clasă, a combaterii viguroase a titoismului”.

FEBRUARIE

1 februarie

- O lungă „Recenzie” a romanului *Strada mezinului*, de L. Kassil și M. Poleanovschi, realizează Mihai Gafița în „Scânteia tineretului”. Romanul reflectă viața scurtă a „pionierului Volodea Dubinin, căzut eroic în Marele Război de Apărare a Patriei Sovietice”.

5 februarie

- Un articol cu titlul ***Tânărul artist sovietic Igor Gorbaciov***, preluat, după toate aparențele, din presa sovietică, apare în „Scânteia tineretului”, sub semnătura Elenei Serebrovscaia. Textul prezintă, de fapt, destinul unui „om sovietic”, marcată fericit de regimul de democrație populară.

6 februarie

- În „Contemporanul” (nr. 6/1953) apare un articol de S. Damian, cu titlul foarte explicit – ***Conflictul literar și eroul pozitiv*** –, care se deschide printr-o situație teoretică a chestiunii abordate, în lumina ideologiei dominante a momentului: „În ultima vreme, în presa sovietică a fost foarte mult dezbătută problema conflictului literar. S-a subliniat importanța deosebită a conflictului pentru dezvoltarea calităților principale ale personajului literar, pentru redarea veridică, realistă a fenomenelor tipice ale vieții. [...] Au apărut în literatura noastră lucrări care redau viața în culori trandafirii, în care personajele nu se dezvoltă în luptă, în ciocnire, în care sunt ocolite greutățile care stau în fața eroilor literari, prezentând acțiunea lor ca o desfășurare lineară, nestingherită. Lipsa de conflict în aceste lucrări este determinată de depărtarea scriitorului de fenomenele caracteristice ale realității, de aspectele ei dramatice, inedite, pe care nu le sesizează. Concepția confuză a autorului asupra vieții, neînțelegerea

tendinței de dezvoltare a vieții, a inevitabilității contradicțiilor, a formelor variate și complexe ale luptei de clasă, a luptei între nou și vechi în realitatea noastră provoacă infiltrarea idilismului în lucrările literare, atenuarea conflictelor, a situațiilor încordate. Așa cum a arătat just și articolul recent publicat în «Scânteia»: *Denaturări ale realității în unele opere literare*, confuzia, lipsa de claritate ideologică, cunoașterea superficială a realității îl determină pe scriitor să rezolve greșit conflictele, să falsifice adevărul vieții. Lipsa clarității ideologice este adeseori izvorul fricii scriitorului, al reticenței sale în fața ciocnirilor ascuțite din viață, izvorul insuficienței îndrăzneli în abordarea problemelor spinoase, care presupun originalitate, drum nou în artă.“ După o consistentă introducere teoretică formulată în aceeași notă, autorul procedează la exemplificări analitice concrete: „Există unele lucrări literare în proza noastră, ca de pildă unele nuvele ale scriitorului Aurel Mihale despre viața satului, care chiar dacă vădesc o organizare exterioară a episoadelor, logică, precisă, o justă desfășurare a evenimentelor narate, totuși lasă impresia supărătoare că scriitorul apără personajele sale de situații dramatice neprevăzute și că adeseori impune schema lui preconcepută, arbitrară, aceste personaje se înăbușe între limitele rigide stabilite inițial de scriitor. Numeroase scene obișnuite, comune din viața eroilor, se repetă cu insistență, devenind banale, monotone. În aceste lucrări ale lui Aurel Mihale nu se simte plenitudinea, bogăția de culori a vieții, romantismul, patosul revoluționar al oamenilor noi. Eroii discută numai despre probleme de producție, despre arături, iar în alte domenii se mișcă cu sfială, atenți la prescripțiile fixate de autor. [...] Intervenția nedibace a scriitorului în evoluția personajilor, ocolirea momentelor zguduitoare, încordate, falsifică adevărul sufletesc al personajului. Personajul trebuie să se dezvolte conform cu logica lui interioară, cu însușirile lui de bază, fără a contraveni adevărului vieții“. Ca exemple demne de admirație, în raport cu problema în discuție, sunt invocate personaje din scrierile lui Petru Dumitriu și Marin Preda: „Un exemplu interesant și convingător este personajul Iordan din romanul *Drum fără pulbere* al lui Petru Dumitriu. Iordan este un muncitor cinstit, harnic, care iubește munca și știe să muncească; el are însă numeroase ezitări și regrete. Lui îi place ca toată lumea să-l asculte, să i se recunoască că are totdeauna dreptate, să fie veșnic măgulit, lăudat. [...] Dar el are un sfârșit tragic. Iar un final inacceptabil pentru scriitorul care concepe viața personajului mergând pe o linie bătătorită, «admisă». Dar acest sfârșit nu contravine logicii caracterului personajului, el este determinat firesc de evoluția lui sufletească. Petru Dumitriu, rezolvând în felul acesta soarta eroului, arătând drumul specific, neschematic al lui Iordan, mergând până la capăt în redarea conflictului dramatic care caracterizează existența lui, a arătat că alături de succese viața nu e lipsită de întâmplări dramatice, de înfrângeri, de tristețe și că acestea nu pot fi ocolite sau prohibite din literatură. [...] Lupta împotriva unui dușman primejdios presupune momente de mare tensiune, de

încordare extremă, presupune un conflict ascuțit, care reliefează eroi pozitivi puternici, cu bogate resurse sufletești. Un asemenea erou este de pildă comunistul Anghel din nuvela *Desfășurarea* a lui Marin Preda. Autorul a surprins fizionomia morală a personagiului, particularitățile caracterului său în relațiile încordate de luptă crâncenă care caracterizează viața satului Udupu, în ziua hotărâtoare a întemeierii gospodăriei colective. Anghel este angajat fără rezerve în conflict. Dar ciocnirea nu este unilaterală, într-o singură direcție. Anghel înfruntă forțe potrivnice care acționează multilateral și surprinzător, care-i pretind o participare deplină, fără rezerve, pentru a face față situațiilor încordate. Anghel trebuie să zădărnicească atacurile fățișe ale vechilor chiaburi ca Iancu Enache. El trebuie să descopere sub masca fățarniciei și demagogiei chipurile noilor chiaburi – de teapa lui Voicu Ghiocoaia – socotiți mijlocași, datorită politicii criminale a oportuniștilor. [...] Integrat într-un conflict tipic, Anghel este un erou tipic, care exprimă esența unui fenomen caracteristic al vieții satelor noastre: apariția unor conducători politici, capabili, dârji, căliți în școala luptei împotriva dușmanului perfid“. Un personaj din romanul *Pâine albă* al lui Dumitru Mircea nu se bucură de aprobarea autorului articolului, fiind considerată neverosimilă și schematică. Concluziile articolului sintetizează problematica, recurgând și la invocarea instanțelor de autoritate: „Eroi energici, combativi, cu o viață interioară bogată, plină de poezie și de romantism, se pot realiza doar prin angrenarea lor în conflicte puternice, inspirate de viață, conflicte care să fie duse până la capăt în mod firesc, veridic. Tovarășul Stalin cere scriitorilor: «Scrieți adevărul». Acest îndemn înțelept călăuzește pe inginerii sufletului să descopere temele și conflictele operelor lor în realitate, să creeze eroi tipici, care să exprime esența noilor fenomene istorice, să redea adevărul vieții. Aceasta presupune din partea scriitorului o atitudine militantă, plină de răspundere și exigență. Scriitorul nu trebuie să fie situat pe o poziție de pe care poate sesiza germenul nou din viață, poate prevedea tendința de dezvoltare generală a fenomenelor. În lucrările lipsite de conflicte ascuțite, eroul pozitiv apare palid, șters, și autorul nu realizează o sarcină de bază a literaturii realiste – pe care a indicat-o tov. G. M. Malencov în raportul rostit la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S., «să descopere și să scoată la iveală înaltele calități sufletești și trăsăturile pozitive tipice ale caracterului omului simplu, să creeze în culori vii chipul său artistic, demn de a fi exemplu și obiect de imitare pentru oameni».“

7 februarie

- Pagina a 2-a din „Scânteia” conține un articol cu titlul *Glasul poporului înfierează*, subtitrat *Versuri populare din regiunea Craiova despre călăul Tito*, semnat de I. Bragheș și A. Cleja, oferă o analiză a noului „folclor” ideologic axat, sub aspect tematic, pe demonizarea figurii liderului iugoslav, în replică la campania de promovare a acestuia reperabilă „în paginile văduvite

de idei ale ziarelor și revistelor americane”. Spiritul popular vine să sancționeze, în opinia autorilor articolului, atât în spațiul iugoslav cât și în cel românesc, această falsificare a imaginii celui numit în discursul public românesc al epocii „călăul”, „spionul”, „sluga credincioasă cea mai mârșavă, cea mai ieftină a imperialismului american în Balcani”, „sângerosul despot de la Belgrad”: „Oamenii muncii își manifestă în fel și chip acest sentiment de ură și dispreț față de simbriașii murdari ai negustorilor de sânge din America.” Alături de luările de poziție din gazetele de perete locale, atribuite unor muncitori care ar fi elaborat articole și caricaturi antititoiste „reușite”, cei doi autori inventariază o serie de produse ale acestei noi literaturi „populare”, „o autentică creație colectivă a oamenilor muncii sârbi și români de prin părțile” Craiovei. Sunt citate versuri ilustrative din „baladele” antititoiste, de tipul: „Peste Dunăre, în deal./ Stă la pândă un șacal./ Este Tito, hoț, spionul./ Plin de gol ca și balonul/ Ochii lui sunt foc și pară./ Vrea pârjol la noi în țară./ Tito, drace, nu-ncerca./ Va fi vai de pielea ta!” sau „Iuda Tito trădătorul/ Și-a vândut țara, poporul.../ Pentru treizeci de dolari/ Celor mai mari cămătari.”, cărora li se adaugă cele care glorifică marea patrie socialistă și pe ctitorul ei de la Kremlin, prezent în versurile citate, semnificativ, în finalul articolului: „Foaie verde, foi de crin,/ În cetate la Kremlin,/ Șade marele Stalin./ Și de-acolo, de departe./ Inima i-aud cum bate/ Pentru toți cei ce vor pace, / Și pentru popor – dreptate!” Valorificând retorica discursului ideologic al epocii precum și imageria eschatologică specifică mitologiei lenino-staliniste („Fiera fascistă”// vs// partidul-proletariat mesianic, care, „la noi”, „construiește cu succes socialismul”), într-o manieră curios de apropiată de așa-numitele produse ale noului spirit popular, demersul autorilor articolului este unul recuperator, caracteristic strategiei de legitimare partinică prin intermediul literaturii.

8 februarie

- În „România liberă”, Silviu Iosifescu publică o recenzie despre *Zaharia Stancu: „Dulăii”. Editura de Stat pentru Literatură și Artă* („Cronica literară”). Criticul socotește că romanul, dominat de „o unitate tragică, provenită din creșterea laolaltă a foamei și a mâniei” și de „o atmosferă grea, cenușie, în care trăiesc țărani exploatați, atmosferă străbătută din ce în ce mai des de scânteile revoltei”, „întregește acea adevărată monografie artistică asupra vieții țaranului sărac, în satul din timpul regimului burghezo-moșieresc, pe care o cuprindea *Desculț*”.
- „Scânteia tineretului” publică un fragment din povestirea tânărului prozator Ștefan Andrei, *Pe șantierul tineretului*.

13 februarie

- În „Contemporanul”, nr. 7, sub un titlu tern-descriptiv, „cuminte”, conform exigențelor epocii – *Unele probleme ale criticii literare în lumina Raportului*

tovarășului G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. – apare un articol semnat de G. Călinescu, abordând o chestiune mult dezbătută, în acea perioadă, în presa culturală și în manifestările publice dedicate orientării creației literar-artistice: „Orice om de cultură onest, care a citit Raportul de activitate prezentat de tovarășul G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al Partidului, va admira negreșit un fenomen necunoscut în viața politică burgheză. Un exponent de seamă al Partidului, după ce a examinat toate problemele de Stat, începând cu situația internațională, atacă și probleme de literatură, vorbind despre importanța tipizării și despre genul satiric”. (vezi **Anexa**) Într-o notă de subsol, G. Călinescu menționa câteva repere bibliografice din publicistica sovietică a vremii: „Amintesc dintre articolele apărute în U.R.S.S., în legătură cu raportul tov. Malencov, următoarele trei articole: *Sarcinile arzătoare ale literaturii sovietice* («Comunist», nr. 21), V. Ivanov: *Să ridicăm nivelul ideologic-artistic al operelor literare sovietice* («Znamia», nr. 121952), B. Meilah: *Despre tipic și ideal estetic în literatură* («Zvezda», nr. 1, 1953)“.

14 februarie

- **Pentru crearea unei literaturi originale de aventuri** pledează în „Scânteia tineretului” Al. Oprea „*Pe marginea nuvelei «Operația Magdalena», de Haralamb Zincă*”. În general favorabil, mai ales că vorbește despre „înfuntarea dramatică dintre serviciul de spionaj american și masele poporului nostru”, comentariul lui Al. Oprea sesizează și „o serie de lipsuri mari care trebuie semnalate și combătute”, cum ar fi faptul că neavând „suficientă încredere în interesul pe care-l poate stârni conflictul nuvelei – lupta dintre organele securității noastre de stat și spioni”, scriitorul a alunecat în senzaționalism nejustificat.

15 februarie

- „Scânteia” publică, în pagina a 4-a, *Sirena*, un poem semnat de Gavril Mihai și dedicat memoriei evenimentelor de la Grivița, aureolate de nimbul martiriului lui Vasile Roaită, pentru care stă mărturie sirena, instrumentul simbolic al „chemării”, „sfinte” pentru popor, către lupta de clasă: „Sirena cheamă să se-audă ’n lume/ Că alte drumuri spre victorii nu-s./ Dușmanul doar prin lupt-l poți răpune:/ Așa ne-a învățat poporul rus!” După o amplă secvență epică, dedicată istoriei simbolice a recuperării („eliberării”) sirenei din magazia prăfuită a unui tribunal „blestemat”, la 11 ani după Grivița, de către patru ceferiști care „au dus-o iar la locul ei măreț”, poemul se încheie în ton de odă, închinată, în spiritul epocii, lui Stalin, și de invectivă / amenințare la adresa „ucigași[lor]” și „răspânditori[lor] de ciumă” din New York și din Londra.

19 februarie

- O povestire de Nicolae Țic, *Steagul de pe furnal*, ocupă toată pagina 2 a ziarului „Scânteia tineretului”.

20 februarie

- În numărul 8 al „Contemporanului“, cronica literară, semnată de N. Tertulian, se referă la *Pasărea furtunii*, de Pertu Dumitriu: dincolo de diferite observații și sugestii de ameliorare, cronica este preponderent elogioasă (în raport cu criteriile de apreciere promovate în epocă, respectiv cele vizând valoarea educativ-propagandistică, în sensul obiectivelor regimului politic: „*Pasărea furtunii* e o povestire remarcabilă prin profunzimea [...] ideii fundamentale care stă la baza ei, prin valoarea mijloacelor artistice cu care este realizată. Inegalitatea valorii nuvelei ar putea fi înlăturată dacă scriitorul ar înfățișa cu o înțelegere mai justă lupta împotriva acțiunii dușmănoase [...] și ar elimina astfel simplismul conflictului care oglindește această luptă“).

21 februarie

- Sub titlul de rubrică „Recenzie“, „Scânteia tineretului” prezintă colecția „Biblioteca școlarului”, îngrijită de Editura Tineretului a C.C. al U.T.M.: „Colecția popularizează în rândul tineretului literatura clasică, vorbește despre tradițiile luptei poporului pentru libertate, dezvăluie bogățiile și frumusețile patriei, educă și cultivă la copii sentimentul de înaltă prețuire față de producțiile populare și ura împotriva exploataților”. Printre piesele importante ale colecției, sunt enumerate volumele lui Ion Păun-Pincio și Alexandru Sahia.

[FEBRUARIE]

- În „Flacăra“ (nr. 2), sub titlul generic „Scriitori și cărți”, Zaharia Stancu și Eugen Jebeleanu fac confesiuni publicului cititor asupra felului în care au scris opere publicate recent (*Cum am scris „Dulăii“*, respectiv *Cum am scris poemul „Bălcescu“*). Zaharia Stancu relatează: „Materialul necesar, ca și materialul din *Desculț*, îl aveam în minte. Am început să scriu. De obicei scriu greu. Mă chinuiesc uneori luni întregi. Mă chinuiesc uneori luni întregi până ajung să compun câteva pagini, arunc multe sute de foi de hârtie mâzgălite la coș. De data aceasta amintirile îndepărtatei copilării chemate, au venit în fugă și au aprins înăuntrul meu un foc năpraznic. La lumina acestor flăcări mistuitoare au înviat oameni de mult trecuți în lumea umbrelor și întâmplări pe care uitarea le acoperise cu pulberea ei ușoară. Am lucrat cinci zile și cinci nopți aproape fără întrerupere. Pe măsură ce scriam, manuscrisul meu era descifrat și copiat la mașină. Fructul acestei munci nu era o «schiță», ci o povestire de 80 de pagini. Am citit povestirea. Era nesatisfăcătoare. Am lipit paginile bătute pe alte foi albe mari. Am început să șterg, să stilizez, să adaug. După șase zile mă aflam în posesia a 180 de pagini. Am dat acest text «*Vieții Românești*» și editurii“. Eugen Jebeleanu relatează foarte serioasa activitate de documentare care a precedat scrierea poemului și menționează și nu uită să precizeze și sursele de inspirație în privința justeții orientării ideologice: „Considerațiile istoricului sovietic Zviaghin mi-au fost de mare folos, ca și ajutorul dat de tov.

Acad. Mihai Roller, după elaborarea celei dintâi versiuni a poemului. Un ajutor real, călduros, mi-a dat conducerea Uniunii Scriitorilor din R.P.R. “.

• Numărul 2 al „Almanahului literar” este dedicat revoltei muncitorești de la uzinele Grivița, din februarie 1933; sunt publicate poeme de Emil Isac, *Grivița roșie*, p. 3-6; Victor Felea, *Azi toți se-ntorc*, p. 9; Kiss Jenő, *La Grivița*, p. 13-15; Leonida Neamțu, *Un picur de rugină*, p. 16-17; Ion Brad, *Atunci căzu Ilie Pintilie*, p. 22-23 etc. □ În același număr al publicației, George Munteanu publică articolul **O nouă etapă în dezvoltarea nuvelisticii noastre** („Cronica”, p. 95-110), consacrat analizei nuvelei *Desfășurarea* de Marin Preda. Principalul merit al nuvelei ar fi faptul că se detașează de alte producții de gen, excesiv de schematice: „Când termini de citit *Desfășurarea* și încerci să înțelegi impresia generală favorabilă pe care ți-a lăsat-o, înțelegi fără prea multă greutate că originea acesteia trebuie căutată înainte de toate în faptul că nuvela lui Marin Preda nu seamănă cu alte lucrări înrudite ca temă. Și nu seamănă mai ales cu acea specie de lucrări în care se vorbește câte puțin și despre niște dușmani de clasă zevzeci, care ies în calea adversarilor lor cum iese șarpele la drum, și despre niște eroi pozitivi omnipotenti, care biruie greutatea cu ușurința unor făcători de minuni, lucrări în care e fatal ca «atmosfera de zarzări înfloriți peste pârliaz» să predomină. [...] În legătură cu aceasta, se poate spune de la bun început că scriitorul a trecut aproape în toate privințele examenul la care-l supunea realitatea; că a mers pe urmele vieții, știind să descopere în adâncurile ei o seamă de «rezerve interne», nebănuite de mulți alți scriitori și să le valorifice cu pricepere”. □ Cu toate acestea, lipsa de „schematism” a nuvelei derutează pe comentatorii vremii, prin prezența unei tipologii negative complexe, care contrazicea canonul epocii. Pe linia unui articolul (*Denaturări ale realității în unele opere literare*, publicat în „Scânteia” din 25 ianuarie), în care erau sancționate „lipsurile” nuvelei, George Munteanu inventariază astfel de „carențe” ale scrierii. Elocventă este referirea la personajul Prunoiu, care contrazice regulile de concepere a unui erou negativ: „Din păcate, pe tot parcursul nuvelei și mai ales spre sfârșitul ei, scriitorul introduce o serie de amănunte și precizări care creează o discrepanță între ceea ce cititorul vede că *este* de fapt Prunoiu, judecând după acțiunile lui, și între ceea ce crede autorul despre personajul său. Toată nedumerirea pe care o provoacă acest personaj poate fi concentrată în întrebarea: este Prunoiu un deviator conștient, ori nu? În intenția scriitorului, el trebuia să apară ca un aliat inconștient al dușmanilor de clasă, împins în brațele acestora de carierismul și miopia lui politică. În indignarea spontană cu care-l admonestează pe Ghiocioaia pentru că s-a dat cu chiaburii se simte chiar o urmă de cinste. Dar dacă ar fi o unealtă inconștientă, atunci ar fi în bună măsură iresponsabil pentru faptele sale și prăbușirea lui ar trebui să nu-i inspire cititorului decât milă și, eventual, cine știe ce considerații «filosofice» privitoare la ciudățenia soartei omenești.” □ Alte minusuri ale prozei: „insuficiența atenției acordată de

scriitor unor importante forțe sociale a satului de azi”, deoarece nu conține „nicio figură pe de-a-ntregul reprezentativă pentru categoria socială a mijlocașilor”; faptul că „oglindește insuficient problemele specifice legate de întemeierea gospodăriei colective” etc. □ Schematismul unor poeme apărute în publicațiile oficiale, ca „Viața Românească” sau „Contemporanul” (scrise de Cristian Sârbu, Miha Dragomir, Veronica Porumbacu), în care cerința includerii anecdoticului era utilizată în mod șablonard, este sancționat de Dan Costa, în articolul său *De la general la „concret”* („Note. Comentarii”, p. 117-124). În replică, publicistul propune o „discretă valorificare a unor procedee anecdotice specifice”, nu în sine, ci în chip de „suport pentru lirism”: „Așadar, ca mijloc capabil să pună și mai bine în valoare elementul liric, mijlocind de la poet la cititor în mod coerent starea de emoție, asemenea firișoarelor de nisip și pietriș pe care cimentul le strânge într-un tot inseparabil. Dar – din mijloc merit să sublinieze și să organizeze lirismul – anecdota, fabula, sau cu alte cuvinte: conținutul de fapte rezumabil al poemului, s-au emancipat, constituindu-se la mulți dintre poeții noștri mai ales tineri, stat în stat, scop în sine, îndeletnicire suficientă prin ea însăși”. □ Un exemplu de astfel de „anecdoticism superficial”, „cu poanta prevăzută dinainte”, ar fi un poem de Cristian Sârbu, analizat cu o ironie savuroasă: „Să luăm de pildă, *Taina* lui Cristian Sârbu, care prin anecdota ei și prin tonul în care e prelucrată nu-i cu totul străină de *Povățuitorul tinerelor mame*. Care-i în ultimă instanță «taina» acestei poezii? Autorul înfățișează o scenă intimă de familie având drept protagoniști pe «Doi tineri soți, luați de curând./ (S-au cunoscut la fabrică lucrând).» E fixat cu precizie timpul și locul acțiunii: «Florar.../ E ora 8. Nu-i prea târziu. Afară/ Cad pe fereastră fulguri de seară.» Evident, poetul nu putea spune « E ora 20», fapt care ar fi făcut cu totul de prisos cele două versuri cu explicații suplimentare. Dar nu despre un astfel de supliment e vorba aici! La aflarea tainei cum că vor avea un fiu (neapărat băiat!), tânărul viitor tată reacționează într-un chip neașteptat: mai întâi își îngăduie câteva reflecții de acest fel: «E tată! Va să zică vor fi trei./ La treabă încă nu, ci doar la masă». (Stând strâmb și judecând drept, s-ar putea aduce practicului raționament al viitorului tată un mic, însă necesar, amendament: câțiva timp nici la masă nu vor fi trei – dar în fine...). Mai surprinzătoare decât înseși gândurile grijuliului tată sunt îndemnurile lui, pe care poetul le consemnează astfel: «Și-apoi nevastei-i zice, cătinel: / – Mai taie un cartof și pentru el». După câte se vede închipuirea poetului galopează fantastic, nevăzută și nevăzând nimic, pe deasupra a tot ce merita să rețină o clipă sensibilitatea și capacitatea de a emoționa prin mijloace reținute, cerută de o asemenea poezie”.

● Prima secvență de poezie a revistei „Viața Românească” este subordonată tematic figurilor a doi eroi importanți ai mitologiei comuniste din anii cincizeci: Ilie Pintilie și Vasile Roaită. Primului îi dedică versuri Veronica Porumbacu, care publică acum zece piese „Din ciclul Ilie Pintilie”: *Lângă linia*

ferată, Lângă strada Clopotari (1929), Dâmbul (1932), Răspunsul (1932), Mărturia (1934), Cântec printre gratii, Cojoacele, Prietenia, Noiembrie 1940, Statuia (1947). Vasile Roaită este omagiat în versuri de Mihaela Dragomir (*Cântul Griviței*), Ștefan Iureș (*Brigada lui Roaită*) și Victoria Ionescu (*Leagănul*). Grupajul este prilejuit de împlinirea a 20 de ani de la grevele de la Grivița. □ O proză (Bătălie, două zeci și patru de ore pe zi) semnează Dumitru Ignea, după care revista publică un alt grupaj de poezie alcătuit cu contribuția lui Petre Luscalov, Florin Mugur, Demostene Botez, Ion Bănuță, Cezar Drăgoi și a poetului sovietic Iurii Iacovlev, în traducerea lui Demostene Botez. □ Un reportaj de *Pe canalul Volga-Don* este semnat de A.G. Vaida la rubrica „Oamenii și faptele zilelor noastre”. □ Miron Radu Paraschivescu colaborează la acest număr cu o traducere din N.A. Necrasov, Marchitanii. □ Sub titlul de rubrică „Teorie și critică” Mihai Novicov semnează articolul ***O sărbătoare a literaturii noastre***, întins pe 35 de pagini, despre acordarea premiilor de Stat pentru creațiile apărute în 1950 și 1951. Textul împletește tema recunoștinței datorate de scriitorii partidului cu mici analize stereotip-laudative ale creațiilor și, evident, cu accese de mânie împotriva trecutului burghezo-moșieresc și a imperialismului. □ Mai colaborează la realizarea aceleiași rubrici Vera Călin (*Literatura despre Grivița luptătoare*), Ov. S. Crohmăniceanu (*Cântec despre eroul revoluției de la 1848* – despre „vasta compunere poetică” *Bălcescu*, de Eugen Jebeleanu), Emma Beniuc (*Înflăcărătul mesaj al lui Necrasov* – la 75 de ani de la moarte), Silvian Iosifescu (*Un neostenit luptător pentru pace* – un portret al scriitorului sovietic Ilya Ehrenburg) și Eugen Campus, despre romanul *Dulăii*, de Zaharia Stancu (*Act de acuzare*). □ „Orientările sunt date de articolul ***Sarcinile esențiale ale literaturii sovietice***, preluat din „Comunist”.

MARTIE

1 martie

- Haralamb Zincă publică în „Scânteia tineretului” povestirea *Moartea pandurului*, o secvență eroică din războiul împotriva hitleriștilor.
- „Scânteia” publică în paginile 2-3, sub genericul „Note de drum”, o amplă frescă a Moldovei anilor '50, spațiul marilor realizări ale prezentului comunist, plasat în antiteză față de Moldova sărăcită și înrobite intereselor moșierilor și ale marilor trusturi americane, engleze și franceze, în perioada dinastiei Hohenzollernilor. Articolul, intitulat ***O regiune înfloritoare*** și semnat de I. Purcaru, se deschide cu un citat din *Amintiri din copilărie* care, interpretat în cheie ideologică, ar oferi informații despre acest trecut al mizeriei, căci „Numai un Creangă sau un Sadoveanu s-au încumetat să dea la o parte vălul țesut cu meșteșug de către clasele exploatare și să scoată la lumină jalea, suferințele adânci din viața poporului”. □ Același număr reunește, sub

genericul „Note bibliografice”, două cronici dedicate volumelor recent apărute la Editura de Stat pentru Literatură și Artă: *Probleme ale literaturii noi din R.P.R.* și *Pe drumul culturii noi* al lui Traian Șelmaru, ambele incluzând studii și articole publicate inițial în periodice cu specific literar sau în „Scânteia”. Cronicile schițează principalele direcții ale criticii dogmatice de după 1944, ilustrate exemplar, în primul volum menționat, de studiile unor critici a căror prestață supraviețuiește, în cele mai multe cazuri, contextului obsedantului deceniu (D. Micu, Ovid S. Crohmălniceanu, P. Georgescu, S. Iosifescu), dar mai ales de cele ale corifeilor „ideocriticii” anilor ’50 (M. Gafița, T. Șelmaru, S. Fărcășan, I. Vitner, M. Novicov, Nestor Ignat), dedicate unor scriitori cu nume nu mai puțin sonore și unor titluri emblematice pentru noua literatură concepută ca instrument de propagandă: M. Sadoveanu (*Mitrea Cocor*), P. Dumitriu (*Drum fără pulbere*), I. Călugăru (*Oțel și pâine*), E. Camilar (*Negura*), Dumitru Mircea (*Pâine albă*), Al. Jar (*Fragment de veac, Interogatoriul*) etc. „Studiile și articolele adunate în aceste volume, comentează autorul primei cronici, dau cititorilor, în linii mari, un tablou al dezvoltării literaturii noastre după 23 August 1944, pe drumul însușirii metodei realismului socialist, în luptă împotriva concepțiilor reacționare burgheze”. „Apariția acestor volume, se precizează în cea de-a doua cronică, [...] subliniază [...] obligația pentru criticii noștri literari și pentru presa periodică de a asigura, în mod sistematic, cu regularitate, recenzarea critică – cu o înaltă principialitate – a noilor opere literare, dezbateră problemelor literaturii noastre, demascarea și combaterea necruțătoare a oricăror manifestări ale ideologiei burgheze decadente.”

4 martie

• În „Scânteia“ apare un articol de Silviu Brucan, intitulat ***Pentru o oglindire justă și curajoasă a adevărului vieții (Cu privire la ediția a II-a a romanului „Drum fără pulbere”)***: „După cum se știe, romanul lui Petru Dumitriu, înfățișând cu o forță deosebită epopeea construcției Canalului Dunăre-Marea Neagră, a fost primit cu un adânc interes de masele largi de cititori și a fost distins cu Premiul de Stat. Presa de partid și cercurile de cititori, apreciind în ansamblu valoarea romanului, au arătat însă că are unele lipsuri în ceea ce privește oglindirea adevărului vieții. Însușindu-și critica, Petru Dumitriu a lucrat serios asupra romanului, îmbunătățindu-l considerabil, atât din punct de vedere ideologic, cât și din punct de vedere artistic. [...] «**Forța și însemnătatea artei realiste** – spune tov. Malenkov – **constă în aceea că ea poate și trebuie să descopere și să scoată la iveală înalte calități sufletești și trăsăturile pozitive tipice ale caracterului omului simplu, să creeze în culori vii chipul său artistic, demn de a fi exemplu și obiect de imitare pentru oameni**». Studiind viața de pe șantier, Petru Dumitriu a putut oglindi mai bine activitatea organizației de partid – motorul șantierului. Scriitorul a

reușit astfel să înlăture lipsa esențială a primei ediții, care prezenta foarte palid activitatea organizației de partid, iar pe comuniști, contrar adevărului vieții, ca pe niște oameni pasivi târați de evenimente. [...] Figura comunistului, omul de avangardă, luptător pasionat, plin de curaj și de abnegație pentru victoria construcției Canalului, este zugrăvită în persoana lui Maftei Niculae, eroul principal al romanului. Primind sarcina de organizator de partid al șantierului 8, Maftei se aruncă cu entuziasm și cu o energie clocotitoare în muncă. [...] Cu o mare forță surprinde Petru Dumitriu scenele în care comuniștii sunt puși față în față cu dușmanul Înlăturând în bună măsură lipsurile existente în această privință în prima ediție, care făceau ca Mateica, dușman înrăit al clasei muncitoare, să fie prezentat cu mijloace mai vii, mai expresive decât Maftei, Petru Dumitriu a reușit să zugrăvească forța morală și calmul pe care li-l dă comuniștilor conștiința superiorității cauzei lor. Îmbunătățind chipul lui Maftei, analizând cu finețe psihologică gândurile lui și metodele cu ajutorul cărora îl prinde treptat pe Mateica într-un clește neiertător. [...] Un merit cu totul deosebit al romanului *Drum fără pulbere* este că prezintă o întreagă galerie de portrete bine tipizate ale dușmanului de clasă, spioni și sabotori, lepădături ale genului omenesc, în care trădarea de patrie, servilismul față de imperialiștii ațățători la război se împletesc cu decăderea morală, cu depravarea și hoția ordinară. Cartea învață pe cititor să cunoască și să urască pe dușmani, trezind și educând vigilența revoluționară. [...] Un merit esențial al celei de-a doua ediții a romanului *Drum fără pulbere* este înfățișarea într-o lumină justă și cu deosebită forță artistică a rolului tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej în construirea canalului. [...] Petru Dumitriu a reușit să zugrăvească bogat și multilateral figura specialistului sovietic, al cărui rol este esențial în marile construcții din țara noastră. [...] Dobândind o mai mare claritate cu privire la țelurile romanului, scriitorul a putut rezolva cu succes și problemele de construcție și de tehnică. Romanul a devenit mai omogen, mai captivant. [...] Ediția a II-a a romanului *Drum fără pulbere* constituie o demonstrație puternică a rodniciei criticii și autocriticii – ca forță motrică a dezvoltării culturii și literaturii noastre. ★ Evident că față de o carte mare și exigențele sunt mari. Or. Trebuie spus că ediția a II-a a romanului *Drum fără pulbere* are încă o serie de lipsuri – unele dintrele destul de serioase. Cea mai serioasă lipsă rămâne încă modul cum este înfățișat principalul erou pozitiv al romanului, Maftei, și alți comuniști – problemă care se dovedește a fi pentru Petru Dumitriu, ca și pentru alți scriitori ai noștri încă nerezolvată în mod satisfăcător. [...] Petru Dumitriu a înțeles că «**exagerarea conștiință, reliefaarea figurii nu exclude tipicul, ci îl scoate în evidență și îl subliniază într-un mod mai deplin** (Malenkov)». Figura lui Maftei este puternic reliefată într-o seamă de împrejurări tocmai pentru a scoate în evidență ceea ce este tipic unui activist de partid. Dar, exagerarea conștiință, reliefaarea figurii nu înseamnă «înfrumusețarea» artificială a realității, ignorarea proceselor care au loc în viață. [...]

Chipul lui Maftai este «înfrumusețat» în sens nerealist, nedialectic, nu numai din punct de vedere al experienței muncii de partid, ci și din punct de vedere omenesc. În loc ca scriitorul să înfățișeze veridic lupta dintre ceea ce este vechi și nou în conștiința lui Maftai și să arate cum, ca un adevărat comunist, acesta găsește în sine forța necesară pentru autocritică, pentru control, pentru învingerea a ceea ce este vechi și pentru perfecționarea proprie, Maftai este înfățișat de la început ca un om turnat dintr-o bucată de oțel, fără nici un fel de lipsă sau defect propriu. Or, cerința de a tipiza are în vedere nu numai arătarea a ceea ce este nou, înaintat, generat de realitatea vieții noi, ci în egală măsură și arătarea procesului de creștere a oamenilor noului, a modului cum el își înving lipsurile, a modului cum triumfă noul asupra vechiului. Realitatea vieții noi în patria noastră este atât de frumoasă, de plină de fapte mărețe, de eroism, încât ea nu are nevoie de o «înfrumusețare» sau «romantizare» artificială. Romantismul revoluționar – parte integrantă a realismului socialist – nu are nimic comun cu o asemenea «înfrumusețare» a realității. [...] Reflectarea unilaterală a oamenilor înaintați sărăcește viața lor interioară, sufletească, și falsifică în mod grosolan realitatea vieții. De acest lucru își dau seama cei mai buni scriitori ai noștri. Se întâmplă însă că unii se tem să pătrundă în sfera sentimentelor intime, personale, ale eroilor lor și chiar un asemenea sentiment complex și nobil ca dragostea este înfățișat numai în funcție de probleme de producție sau de muncă socială. În acest păcat a căzut și Petru Dumitriu. [...] La baza lipsurilor din romanul lui Petru Dumitriu stă insuficiența cunoașterea a realității, insuficiența experiență de viață, faptul că scriitorul nu a studiat destul de temeinic și aprofundat procesele vieții noi în patria noastră. [...] În ciuda lipsurilor semnalate, *Drum fără pulbere* este o carte plină de forță mobilizatoare și educativă. *Drum fără pulbere* îndeplinește o cerință fundamentală pusă în fața noii literaturi – aceea de a fi nu numai o lectură interesantă, captivantă, ci și o carte din care cititorul să învețe cum să muncească, să trăiască și să lupte. Cartea lui Petru Dumitriu este una din cele mai valoroase creații ale noii literaturi românești.

5 martie

- Încetează din viață la Moscova, în urma unei hemoragii cerebrale (în emisfera stângă), I. V. Stalin. Presa românească este invadată, pentru câteva zile, de o serie de comunicate pe această temă și de necroloage. □ Pentru a surprinde atmosfera vremii, dar și pentru a da idee despre amploarea consemnării evenimentului în presa românească, prezentăm câteva numere din una dintre publicațiile oficiale, „România liberă”. Spre exemplu, în nr. din 6 martie, la p. 1, sub un chenar negru, cu inscripția *Tovarășul Iosif Vissarionovici Stalin a încetat din viață*, este publicat un comunicat „Din partea Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. și a Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. Către toți membrii

partidului, către toți oamenii muncii din Uniunea Sovietică”, în care se elogiază postum personalitatea dictatorului: „Moartea tovarășului Stalin, care și-a închinat întreaga sa viață slujirii fără preget a măreței cauze a comunismului, este cea mai grea pierdere pentru partid, pentru oamenii muncii din Țara Sovietică și din toată lumea. Vestea încetării din viață a tovarășului Stalin va umple de adâncă durere inimile muncitorilor, colhoznicilor, intelectualilor și ale tuturor oamenilor muncii din patria noastră, inimile ostașilor vitezei noastre armate și ai flotei maritime militare, inimile milioanele de oameni ai muncii din toate țările lumii. În aceste zile de adâncă durere, toate popoarele țării noastre își strâng și mai mult rândurile în marea și frățeasca lor familie, sub conducerea încercată a Partidului Comunist, făurit și educat de Lenin și Stalin”. Tot la p. 1 se publică și *Concluzia medicală asupra bolii și morții lui I.V. Stalin*, semnată de o serie de savanți sovietici. □ În același număr (p. 2), este reprodus, ca necrolog, un „articol de fond apărut în ziarul «Pravda» din 5 martie”, *Măreța unitate a partidului și poporului*, iar la p. 2-3, sub titlul *I.V. Stalin despre legea economică fundamentală a capitalismului contemporan*, un comentariu despre scrierea *Problemele economice ale socialismului în U.R.S.S.*, recent tradusă în românește. □ Sunt consemnate și reacțiile a diferiți oameni ai muncii (în acest număr, de pe șantiere), sub titlul *Marea durere a poporului nostru* (p. 3, nesemnat) etc. □ Comemorarea continuă în nr. 2622, din 7 martie. La p. 1, este publicat un comunicat oficial din partea guvernului român, sub titlul *Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Miniștri al R.P.R. și Prezidiul Marii Adunări Naționale a R.P.R. către toți membrii Partidului Muncitoresc Român, către toți oamenii muncii din R.P.R.* (datat „6. III. 1953”), din care cităm un fragment: „Dragi tovarăși și prieteni, Pentru partidul și poporul nostru moartea tovarășului Stalin constituie cea mai grea pierdere. Poporul român nu va uita niciodată că în momente din cele mai grele ale existenței sale a simțit ajutorul părintesc, salvator, al marelui Stalin. Glorioasele Forțe Armate ale Uniunii Sovietice, sub conducerea tovarășului Stalin, au eliberat patria noastră de sub jugul fascismului cotropitor și al imperialismului înrobitor de popoare. [...] Fiecare cetățean cinstit al patriei noastre știe că el este astăzi un om liber într-o țară liberă, că poporul nostru – stăpân pe bogățiile țării și pe destinele lui – își construiește o viață nouă, datorită lui Iosif Vissarionovici Stalin”. □ În același număr (p. 1) este publicată și o scrisoare trimisă *Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S.*, semnată „În numele C.C. al P.M.R. și al Consiliului de Miniștri al R.P.R., Gheorghe Gheorghiu-Dej. În numele Prezidiului Marii Adunări Naționale a R.P.R., dr. Petru Groza”, scrisoare data-tă „6 martie 1953”. Apar și o serie de comunicate: *Oamenii sovietici își iau rămas bun de la genialul lor conducător, prieten și învățător, Iosif Vissario-*

novici Stalin (comunicat transmis de la Moscova, 6 decembrie, prin agenția Tass, despre pelerinajul la sicriu); *Hotărârea Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. cu privire la locul așezării sarcofagului cu corpul neînsuflețit al lui Iosif Vissarionovici Stalin* (în Mausoleul din Piața Roșie, alături de sarcofagul lui Lenin), *Din partea Comisiei pentru organizarea funeraliilor tovarășului Iosif Vissarionovici Stalin* (programate pentru luni, 9 martie, ora 12); *Hotărârea Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și a Consiliului de Miniștri al URSS cu privire la construirea unui Pantheon, monument al gloriei veșnice a marilor oameni ai Țării Sovietice*; *Din partea Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române*, semnat „Președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Populare Române, Gh. Gheorghiu-Dej”, datat 6 martie 1953 (în care se anunță postarea de „drapele roșii și tricolore îndoliate” până la ziua înmormântării lui Stalin). □ Tot în nr. 2622, la p. 3, prin *Hotărârea ședinței comune a plenului Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, a Consiliului de Miniștri al URSS, a Prezidiului Sovietului Suprem al URSS*, se comunică și noua organizare politică a URSS, după moartea lui Stalin. Astfel, președinte al consiliului de miniștri al URSS este numit G. M. Malencov; prim vice-președinți ai consiliului de miniștri: L. P. Beria, V. M. Molotov, N. A. Bulganin, L. M. Caganovici; Membrii prezidiului C.C.: G. M. Malencov, L. P. Beria, V. M. Molotov, C. E. Vorșilov, N. S. Hrușcirov, N. A. Bulganin, L. M. Caganovici, A. I. Micoian, M. Z. Saburov, M. G. Pervuhin. □ Sunt consemnate și o serie de acțiuni din „țara prietenă”, Republica Populară Română. Iată unele dintre acestea: *Zeci de oameni ai muncii din Capitală au semnat în registrul de condoleanțe al Ambasadei Uniunii Sovietice, Adunare de doliu a oamenilor muncii din Capitală* (p. 2) etc. □ În nr. 2623, 8 martie (p. 1), este reprodus, după *Pravda*, nr. 66 (12.634), necrologul lui Gh. Gheorghiu-Dej, *Stalin – eliberatorul popoarelor*, cu precizarea „Din ziarul *Pravda*, nr. 66 (12.634)”, p. 1; cităm un fragment: „Glorioasele Forțe Armate ale Uniunii Sovietice, sub conducerea tovarășului Stalin, au eliberat și patria noastră, România. Poporul român nu va uita niciodată că în momentul când se afla la un pas de dezastru, ajutorul părintesc al marelui Stalin a fost salvator pentru existența sa. Eliberarea patriei noastre de sub jugul cotropitorilor fasciști și zădărnicierea planurilor perfide de cotropire ale imperialiștilor americano-englezi, care jinduiau să ia locul hitleriștilor, a adus poporului român, pentru prima dată în istoria sa zbuciumată, adevărata independență națională, i-a deschis calea spre o viață nouă și fericită”. □ Din delegația română care ia parte, la Moscova, la funeraliile lui Stalin se numără Mihail Sadoveanu și Sorin Toma (iar dintre oficialitățile politice, și Nicolae Ceaușescu) etc. □ Mai interesante, pentru scopul Cronologiei noastre, sunt reacțiile scriitorilor români la acest eveniment. Astfel, în „România liberă”, nr. 2623, din 8 martie, reținem necrologul

semnat de Geo Bogza, *Eroul Marii Revoluții* (p. 2); redăm un fragment: „A plecat din lumea aceasta omul al cărui nume e scris pe cea mai măreață pagină din istoria omenirii. A plecat din lumea aceasta omul în a cărui mână a stat spada cu care proletariatul a rupt pentru întâia oară lanțurile robiei. A plecat din lumea aceasta bărbatul ale cărui înalte calități de erou, a cărui adâncă înțelepciune a purtat prin furtuni și a dus la o mare forță și strălucire cel dintâi stat al muncitorilor. A plecat din lumea aceasta, și-a început somnul de veci sub stelele de rubin ale Kremlinului, marele Iosif Vissarionovici Stalin. [...] Lumea pe care a găsit-o Iosif Vissarionovici Stalin era o lume în care mai stăruiau urmele robiei. Lumea pe care o lasă în urmă e o lume asupra căreia au început să mijască zorii comunismului. Lumea în care a venit Iosif Vissarionovici Stalin era o lume plină de geamătul popoarelor aflate în robie, o lume plină de scrâșnetul mulțimilor asuprite. El pleacă acum însoțit de imnul de slavă, de dragoste și recunoștință a zeci de popoare eliberate, a uriașe mulțimi stăpâne pe viața și soarta lor. De când popoarele au început să-și glorifice eroii, în care eră și din mijlocul cărui popor a plecat spre veșnicie un erou investmântat în mantia unei atât de nepieritoare glorie, cum pleacă acum din mijlocul popoarelor sovietice și al întregii omeniri muncitoare, marele Iosif Vissarionovici Stalin?” În „România liberă”, nr. 2624, din 9 martie (p. 2), printre cei care îi aduc un ultim omagiu lui Stalin, se numără și Nina Cassian, cu poemul *În ceasul durerii* („Ci tu, în dimineața Patriei, / cu ochii tăi mai limpezi decât zorii, / cu prima ta suflare în leagănul din Gori/ și pân-la ultima suflare./ ai fost întreg al clasei muncitoare./ fiu și părinte-al ei”.) sau Mihail Novicov, cu articolul *Conștiința lumii*. În nr. 2625, 10 martie, Eugen Frunză publică și el un poem, *La monumentul lui*, p. 5. Nu lipsesc nici necroloagele semnate de scriitorii sovietici, reproduse după presa moscovită. Astfel, în nr. 2627, 12 martie, apare omagiul lui Ilya Ehrenburg, *Marele apărător al păcii* (reprodus după „Pravda”, 11 martie): „Cât de înțeles este durerea omului, oriunde ar trăi el, când a aflat de moartea marelui apărător al păcii! Dar toți oamenii știu: Stalin nu poate să moară. El trăiește nu numai în operele sale, nu numai în puterea și în creșterea statului sovietic, el trăiește în conștiința a sute de milioane de oameni ruși și chinezi, polonezi și germani, francezi și vietnamezi, italieni și brazilieni, coreeni și americani. Când a încetat să bată inima lui Stalin, inima omenirii îndurerate a început să bată și mai puternic; oamenii simpli au simțit că s-au apropiat și mai mult unii de alții, că sunt și mai strâns legați prin amintirea lui Stalin, prin poruncile lui Stalin, prin lupta pentru pace și fericirea omului. [...] Aceste cuvinte vor ajunge la toți oamenii simpli și ei vor spune împreună cu noi: «Stalin trăiește»”. Publicarea de articole comemorative ale oamenilor de cultură sovietici continuă și în celelalte numere ale ziarului; menționăm numai articolul lui A. Fadeev, *Umanismul lui Stalin*, „România liberă”, nr. din 19 martie.

7 martie

• În „Scânteia”, Mihail Sadoveanu îl omagiază pe I. V. Stalin, al cărui deces se anunțase la 5 martie: „Marele Iosif Vissarionovici Stalin a închis ochii. Vestea adormirii lui a străbătut pământul, fulgerând inimile tuturor oamenilor muncii. Vestea de cumplită durere, ca pentru cel mai bun părinte și cel mai înțelept tovarăș; veste în stare să ne covârșească și să ne înfrângă puterile, dacă n-am avea viu în noi exemplul pe care ni l-a dat însuși Iosif Vissarionovici la săvârșirea din viață a lui Lenin. Atunci, în anul de doliu 1924m el s-a ridicat deasupra durerii, făgăduind învățătorului său să rămâie fără odihnă și fără scădere în slujba poporului și a socialismului. Popoarele Uniunii și ale democrațiilor populare se simt astăzi ridicate de aceeași forță întru desăvârșirea operei staliniste. Oamenii revoluției, biruindu-și durerea, vor găsi în ei puterea de a duce cât mai departe și mai sus pildele și învățămintele geniale ale celui care va rămâne veșnic între noi, mai viu decât toți viii. [...] Acest om unic a dar avânt științelor și artelor. Sub privegherea lui s-a desfășurat și a luat avânt geniul poporului muncitor. Nu-i rămâneau necunoscute durerile, știa să găsească alinările. Stelele Kremlinului nu vegheau singure: sub ele veghea gândirea lui veșnic trează. Bătea [...] inima lui plină de dragostea de om. Imaginea lui a lucit la toate veghile oamenilor sovietici, în toate izbânzile întrecerilor socialiste, la toate neamurile ce ieșeau la lumină din întunericul veacurilor de asuprire; semințiile Asiei centrale i-au țesut chipul pe covoare la care au lucrat, cu iubire, femeile și copilele, poeții populari i-au slăvit isprăvile, cel mai vrednic cap al oamenilor muncii e de mult intrat în legendă [...]“.

8 martie

• Recent dispărutul conducător sovietic I. V. Stalin este omagiat, în „Scânteia“, de acad. G. Călinescu într-un text intitulat ***O figură gigantică a istoriei***: „În Kremlinul străjuit de turnuri, I. V. Stalin a închis ochii ca un om care se odihnește după o lungă și măreață trudă. O liniște cutremurată de respect și emoție s-a întins asupra continentelor, pretutindeni unde sunt popoare încrezătoare în cauza socialismului și a păcii. O figură gigantică a trecut pe neașteptate în veșnicie. «Admiteți – întreba un scriitor pe marele dispărut – o paralelă între Dumneavoastră și Petru cel Mare?» I.V. Stalin găsi comparația nepotrivită și se declară discipol al lui Lenin. Petru ridicase și întărise clasa moșierilor și a negustorilor pe spinarea țaranului iobag. El, Stalin, urmărea alt scop: «Sarcina căreia îmi consacru viața este ridicarea unei alte clase, și anume a clasei muncitoare... Dacă fiecare pas din munca mea pentru ridicarea clasei muncitoare și pentru întărirea statului socialist al acestei clase n-ar ținti la consolidarea și îmbunătățirea situației clasei muncitoare, aș socoti că viața mea nare nici un sens ». «Cât despre Lenin și Petru cel Mare – adăuga Stalin – acesta din urmă era o picătură în mare, iar Lenin un ocean întreg». Stalin însuși a fost un astfel de ocean., o forță grandioasă, temerară,

stăruitoare, combativă, mai ales constructivă, dar liniștită și zâmbitoare. De la 15 până la aproape 74 de ani I. V. Stalin și-a închinat viața cauzei Revoluției. Gânditor genial, conducător al Revoluției din Octombrie, întemeietor și teoretician al Statului Socialist dezrobitor al patriei, părinte al oamenilor muncii din toată lumea, apărător al păcii – fiecare din acestea ar fi fost îndeplătoare pentru desfășurarea unei mari personalități. În I. V. Stalin au stat laolaltă toate luminile de care au strălucit vreodată cârmuitorii de popoare. I. V. Stalin a fost un constructor îndrăzneț, uimind lumea prin realismul cu care a ridicat un monument social trainic fiindcă este în spiritul legilor societății. Văzând limpede ca și un savant și artist de geniu, realitatea în desfășurare a construcției, a fost în stare să facă la nevoie un popas, să critice, să pornească iarăși mai înainte, să privească în față greșelile, să le îndrepte cu calm, să formuleze neted legile societății descoperite în cursul faptei. O trăsătură caracteristică a lui I. V. Stalin a fost humorul sănătos. Cu bonomie severă el a creat adevărate tipuri, precum acela al «palavragiului cinstit», care e perfect «pe linie» și crede că recolta o să iasă bine fiindcă în conferința udarnicilor a proclamat toate lozincile partidului și a ales în prezidiul de onoare întreg biroul politic al Comitetului Central al partidului. [...] Stalin a condus uriașa acțiune de culturalizare a maselor muncitoare, a înălțat monumente de artă și cultură care depășesc fantezia arhitecților din Renaștere, biblioteci unde se citesc marii clasici, sălile de concerte unde se cântă Beethoven și Ceaikovski, teatrele unde se joacă Shakespeare și Gorki, și le-a umplut cu lucrătorii și lucrătoarele din fabrici. Foișoarele Kremlinului, cu cilindrele și paralelipipedele lor, au fost depășite de uriașa Universitate, de mărețele clădiri înalte ale epocii staliniste. Umiliți altădată, oameni din popor intră azi, ca deputați, în sala Sovietului suprem trecând pe sub lustre aurite cu explozii de lumină, hărăzite pe vremuri numai ochilor blazați ai aristocrației și burgheziei țariste. [...] Acum, Iosif Vissarionovici Stalin doarme privit cu adevărată venerație de popoarele iubitoare de pace din întreaga lume. Stegarul păcii a murit, steagul lui însă este dus spre izbândă de popoarele sovietice, de oamenii muncii de partizanii păcii din lumea întreagă. A încetat a bate inima marelui conducător dar clasa muncitoare luptă pretutindeni cu și mai mare dârzenie împotriva exploataților, pășește tot mai sus, în U.R.S.S., în țările de democrație populară, pe schelele construcției comunismului și socialismului [...].”

● În „România liberă” apare necrologul semnat de Geo Bogza, ***Eroul Marii Revoluții***; redăm un fragment: „A plecat din lumea aceasta omul al cărui nume e scris pe cea mai măreață pagină din istoria omenirii. A plecat din lumea aceasta omul în a cărui mână a stat spada cu care proletariatul a rupt pentru întâia oară lanțurile robiei. A plecat din lumea aceasta bărbatul ale cărui înalte calități de erou, a cărui adâncă înțelepciune a purtat prin furtuni și a dus la o mare forță și strălucire cel dintâi stat al muncitorilor. A plecat din lumea aceasta, și-a început somnul de veci sub stelele de rubin ale Kremlinului,

marele Iosif Vissarionovici Stalin. [...] Lumea pe care a găsit-o Iosif Vissarionovici Stalin era o lume în care mai stăruiau urmele robiei. Lumea pe care o lasă în urmă e o lume asupra căreia au început să mijească zorii comunismului. Lumea în care a venit Iosif Vissarionovici Stalin era o lume plină de geamățul popoarelor aflate în robie, o lume plină de scrâșnetul mulțimilor asuprite. El pleacă acum însoțit de imnul de slavă, de dragoste și recunoștință a zeci de popoare eliberate, a uriașe mulțimi stăpâne pe viața și soarta lor. De când popoarele au început să-și glorifice eroii, în care eră și din mijlocul cărui popor a plecat spre veșnicie un erou investmântat în mantia unei atât de nepieritoare glorie, cum pleacă acum din mijlocul popoarelor sovietice și al întregii omeniri muncitoare, marele Iosif Vissarionovici Stalin?”

9 martie

- Printre cei care îi aduc un ultim omagiu lui Stalin, în „România liberă”, se numără și Nina Cassian, cu poemul *În ceasul durerii* („Ci tu, în dimineața Patriei, cu ochii tăi mai limpezi decât zorii, cu prima ta suflare în leagănul din Gori și pân’ la ultima suflare, ai fost întreg al clasei muncitoare, fiu și părinte-al ei”). □ În același ziar, apare cu articolul *Conștiința lumii*, de Mihail Novicov, dedicat aceluiași eveniment.

- „Scânteia” publică în pagina 2, un poem (*Pentru Stalin*) dedicat de Dan Deșliu memoriei „părintelui” popoarelor, celui care a fost, în viziunea poetului, „steag al fericirii omenești”. Ideea-forță a poemului este aceea a nemuririi marelui conducător ale cărui atribute îl plasează în descendența liderului mesianic ce transcende condiția umană. Recurgând la retorica specifică discursului ideologic lenino-stalinist, poetul își organizează constelațiile simbolice în jurul scenariului eshatologic iudeo-creștin (inavubil): „O flacără de viață dăătoare,/ străluminând al anilor potop,/ pentru dreptatea clasei muncitoare/ tu ai jertfit suflare cu suflare/ și sângele din tine – strop cu strop...” Înfațșat ca „pururi treaz, cu mâna ațintită/ spre minunata lume înflorită”, „viu”, în măsura în care „țara visului e vie”, așa cum „viu e al omenirii viitor”, Stalin are, sub pana lui Dan Deșliu, toate trăsăturile personajului providențial – cel care își conduce poporul spre „Regatul dreptății” –, construit de profetii „noii religii” comuniste. Strofa finală accentuează identificarea liderului mesianic cu partidul și proletariatul, garanți ai viitorului luminos promis: „Stegar ne e atotînvingătorul/ partid în jurul cărui facem zid!/ E tot ce-a făurit mai bun poporul!/ în lupta lui trăiește viitorul/ și Stalin, viu, trăiește prin partid.”

13 martie

- „Contemporanul”, nr. 11, din 13 martie, cuprinde numeroase texte închinare cinstirii postume a lui Stalin, recent decedat: articole de Geo Bogza (*În inima Moscovei*), Petru Dumitriu (*Marele exemplu*), Laurențiu Fulga (*Era la Kremlin o fereastră luminată*), versuri de Radu Boureanu (*Stalin e veșnic*) etc.

- Sub semnătura lui A. Toma, apare în „Scânteia” un poem comemorativ care glorifică marile realizări ale liderului sovietic Stalin, a cărui moarte recentă constituie evenimentul cel mai mediatizat în presa politică a epocii, atât în spațiul românesc cât și în celelalte țări aflate sub presiunea U.R.S.S. Intitulat *Viața dați stalinistului gând!*, poemul valorifică temele consacrate de mitologia mesianică sovietică, insistând pe imaginea imortalității eroului care continuă să trăiască în memoria celor pe care i-ar fi smuls „din lanț”, ducându-i „în zbor” și punându-i „pe-al vieții făgaș”. Poemul se încheie cu un îndemn, adresat „fiilor muncii”, la păstrarea „avânt[ului] stalinist neînfrânt”, „sub cernitul drapel/ Al partidului nostru [...]”. În același număr este mediatizată, sub genericul *Note bibliografice*, recenta apariție la Editura Academiei R.P.R. a primului volum din *Operele* lui Nicolae Bălcescu, una dintre figurile istorice pe care mitografia elitei politice a epocii s-au grăbit să o plaseze în categoria „ilustrilor înaintași”. Nota pune accent pe importanța studiilor „pătrunse de un fierbinte patriotism” ale „marelui nostru patriot democrat revoluționar” pentru educarea maselor „în spiritul dragostei de patrie și al frăției între popoare, în spiritul luptei pentru apărarea independenței naționale și a cuceririlor revoluționare ale poporului” (pag. 3).

14 martie

- În traducerea lui Radu Boureanu, apar în „Scânteia tineretului” fragmente din poemul *Stalin – copilăria și adolescența*, creație a poetului sovietic Gheorghe Leonidze, „laureat al premiului Stalin pe anul 1940”. Grupajul, cu titlul *Adolescența*, beneficiază de o casetă de prezentare, din care extragem un scurt pasaj: „Primele capitole, care apar astăzi, zugrăvesc figura tânărului Soso Djugașvili, care se dovedea neîntrecut în întrecerile și jocurile la care lua parte, sentimentele sale puternice de dragoste pentru pământul și frumusețile patriei sale. Bărbăția și curajul său deosebit, dârzenia sa se împletesc cu hărnicia și stăruința sa la învățătură”.

15 – 17 martie

- „Scânteia” continuă seria poeziilor de doliu închinată memoriei lui Stalin, ai căror autori sunt, de astă dată, studenți, muncitori și gospodine sau mame eroine. Titlurile, retorica, temele abordate sunt similare celor din producțiile poezilor „de curte”, cu un adaos ostentativ de „stângăcie”, dar cu preocuparea constantă pentru accentuarea ideii de nemurire, de dăinuire în memoria colectivității, a marelui „OM”: *Nu moare-un OM ca tine niciodată!*, de Gheorghe Rădulescu, student în anul III la Facultatea de Istorie; *Lui Stalin îi jurăm* de Gr. Zaharia, muncitor ceferist din Gara Nord; *Prin noi trăiești*, de Victoria Trifu, gospodină (publicate în nr. 2609 din 15 martie, la pag. 3); *Lui Stalin*, de Otilia Zâmbatu, mamă a șase copii (în nr. 2610 din 16 martie, pag. 3); *La moartea tovarășului Stalin*, de Nicolae Pascu, muncitor la Serv. Intendență,

Spitalul Unificat de Adulți nr. 1 Dr. Cantacuzino (în nr. 2611 din 17 martie, pag. 3). Structurile tematic-stilistice, organizate în jurul aceluiași patern-uri mesianic-eroice, fiind redundante, mai importantă pare să fie, din perspectiva mizei propagandistice, apartenența autorilor la categorii socio-culturale diferite, dar solidare în glorificarea „Cel[ui] care a fost al vieții iubit și scump părinte”, „eroul cel mare-ntr-o eroi” (*La moartea tovarășului Stalin*).

20 martie

• „Contemporanul”, nr. 12, publică – în contextul omagierii postume a lui Stalin – un poem de Nicolae Labiș, *Gorunul (veșnicei memorii a lui I. V. Stalin)* : „S-au stârnit cu hohot mare /plânsete pe vânt.../ Cel mai înalt gorun din zare/ deodat’ s-a frânt./ Noaptea neagr-a fost aprinsă-n/ flăcări sângerii.../ Fruntea lui, de foc încinsă,/ s-a plecat pe glii./ Lung s-a-nfiorat pământul /unde-n ploi și-n nea /Veșnic viforu-nfruntându-l/ arborul vuia./ Cum să crezi că nu mai vuie,/ că pe veci s-a dus?.../ Ochii fără voie suie /lunecând în sus./ Da, gorunul nu mai este.../ Însă prin furtuni, /neînfrânt, mai mândru crește codrul de goruni./ Se înalță duri și fâlnici/ înfrunzind mereu/ toți gorunii ce crescut-au sub frunzișul său./ Iar prin gliile mănoase, fremătând nestins,/ Rădăcina-i viguroasă muguri noi a prins./ Mlade roșe-și cresc spre soare/ proaspete puteri/ aducând, înnoitoare, zvon de primăveri./ Vuie surd prin vijelie glasul codrului:/ «Urcă-n noi ca apa vie/ seva vieții lui!/ Suntem tari, și de-ndrăznește/ viscolul nebun,/ va simți că-n noi trăiește/ forță de gorun!»“. □ În același număr al „Contemporanului” apare un text nesemnlat, un fel de relatare-comunicat, intitulat *Cu privire la munca secțiilor de creație ale Uniunii Scriitorilor*: „În octombrie anul trecut s-au întrunit secțiile de creație ale Uniunii Scriitorilor și s-au ales noile birouri. Munca secțiilor a pornit pe baza unor planuri în general just orientate, care prevesteau o activitate rodnică, fructuoasă, de natură a ridica mult nivelul ideologic al scriitorilor noștri. În cele cinci luni de activitate, secțiile de creație au dobândit unele realizări. Biroul secției de poezie a adus o contribuție substanțială în elaborarea antologiei *Poezia nouă în R.P.R.* și a organizat în bune condițiuni o dezbatere în legătură cu problemele cântecului de masă. Discuțiile individuale cu poeți ca M. R. Paraschivescu și Cicerone Theodorescu în legătură cu volumele lor de versuri se înscriu de asemenea printre realizările pozitive ale biroului acestei secții. În ceea ce privește secția de proză, trebuie subliniat că referatele asupra unor cărți supuse dezbaterii obștești au fost prezentate de scriitori de frunte cu o bogată experiență literară ca Cezar Petrescu și Zaharia Stancu, ceea ce constituie o inițiativă prețioasă care trebuie continuată și dezvoltată. În activitatea secțiilor s-a remarcat munca rodnică a unor scriitori ca Petru Dumitriu, Veronica Porumbacu, Mihaela Dragomir, Nina Cassian, Laurențiu Fulga, Sütő András [...] Puținele discuții organizate de secțiile de creație nu au excelat prin calitatea lor. [...] Tezele atât de importante cu privire la tipic în arta realistă cuprinse în

raportul tovarășului G. M. Malencov n-au fost aproape deloc aplicate cu pri-lejul analizei operelor literare. În discuțiile organizate s-a manifestat o subesti-mare a problemelor de teorie, tendința către practicisim și empirisim în analiza critică, ceea ce a dăunat nivelului dezbaterilor. La aceste discuții absentează în mod sistematic scriitorii ca Marcel Breslașu, Marin Preda, Nicolae Jianu. De asemenea, unii dintre scriitori au adesea o prezență formală în cadrul ședin-țelor, deoarece ei nu citesc cartea analizată și nu pot deci ajuta la clarificarea problemelor, iar scriitori ca Mihail Davidoglu, Al. Jar, Eugen Jebeleanu nu aduc nici în birourile din care fac parte, nici în cadrul dezbaterilor o contribuție pe măsura posibilităților lor. În discuții se folosește slab metoda criticii și autocriticii, este puțin stimulată lupta de opinii. E bine cunoscută de altfel indiferența cu care unii critici ca Ion Vitner sau Paul Georgescu, membri ai biroului secției de proză, privesc această muncă. Mulți tovarăși au subliniat ce rol important revine conducătorilor secției d, au vorbit cu însuflețire despre importanța activității obștești a scriitorilor, pentru ca odată aleși în conducerea secțiilor să uite aceste lucruri. Această atitudine au adoptat-o scriitori ca V. Em. Galan, Eusebiu Camilar, președintele secției de proză și – în ultimele luni ale anului trecut – Maria Banuș, președintele secției de poezie [...]”.

21 martie

- Eugen Mandric publică pe patru coloane din șase ale ziarului „Scânteia tineretului” textul *Când „Urzica” nu urzică*. După ce face o comparație cu publicațiile umoristice din trecut, „îmbăcsite de glume pornografice, lipsite de bun simț și rupte de orice frământare reală, editate pentru burtă-verzimea îmbuibată”, semnatarul articolului consemnează câteva succese ale revistei, între care faptul că și-a îndreptat focul „împotriva dușmanilor vieții noastre creatoare” și „demascarea imperialiștilor americani și englezi și a slugilor lor plătite”. Scopul articolului este însă critic, iar subtitlurile din text evidențiază neconformitățile, în primul rând ideologice, ale revistei: *Satirizarea nesatisfăcătoare a ceea ce e vechi și moare* și *Calitatea artistică scăzută, mărturie a lipsei de conținut*. O a treia secvență, *O cotitură așteptată*, indică drumul cel bun și exprimă speranța în îndreptarea posibilă numai prin respectarea tezelor malencoviene și a învățăturii staliniste.

22 martie

- O schiță semnată de Mira Iosif, *În pădure*, apare în „Scânteia tineretului”. E vorba despre câțiva lucrători forestieri îndurerați de moartea lui Stalin, dar își duc bărbătește munca mai departe.

24 martie

- În „Scânteia” din 24 martie, într-o pretinsă „scrisoare de la un cititor” (se poate presupune instrumentarea textului de către aparatul de propagandă al

PMR), semnată de „Canalul Dunăre-Marea Neagră, Sectorul IV, Medgidia, în prezent elev la o școală militară“, și intitulată **De ce șchiopătă în creație unii scriitori**, i se aduc Mariei Banuș observații și reproșuri: „[...] A venit la Medgidia la o consfătuire cu prilejul săptămânii cărții. După ce a sosit – cu o oră întârziere – tovarășa a recitat trei poezii din opera d-sale. Apoi au avut loc discuții, dar în mare grabă. Tovarășa Banuș se grăbea să nu piardă trenul. Constructorii, cu mult interes, au întrebat-o despre viața și activitatea d-sale de inginer al sufletelor omenești, dar d-sa s-a ocupat de o serie de amănunte nesemnificative. [...] Știu că tov. M. Banuș a scris în trecut poezii subiectiviste, formaliste. Nu aș aminti acest lucru, căci îmi dau seama că în epoca noastră oamenii se schimbă, cresc. Am însă convingerea că în ce o privește pe tov. Banuș, producția ei poetică săracă și destul de palidă, felul cum se apropie de viață, arată că trecutul a mai lăsat unele urme. Cred că tovarășa Banuș nu știe încă să cunoască cum se cuvine viața nouă, pentru care oamenii muncii dau tot ce au mai bun, săvârșesc fapte de eroism.“.

• Sub semnătura lui S. Damian, apare în „Scânteia tineretului” articolul **Pentru versul „baionetă, lozincă, dezmierdare, cravașă”**, care conține observații critice determinate de poeziile „care nu te emoționează, nu-ți spun nimic nou”, cu versuri care „ajung să semene unele cu altele, fără să mai recunoști personalitatea, originalitatea autorului”. Exemplele rele vin chiar de la poeți consacrați, cum este Mihaela Dragomir, cu o poezie „rece, uscată, departe de inima cititorului”. Pentru „lipsă de combativitate și avânt liric” este citată și Suzana Delciu, cu piese publicate în nr. 1 din 1953 al revistei „Viața Românească” în care „lipsa de idei și sentimente a adus după sine retorismul, schematicismul”. Urmează o poezie publicată de Aurel Rău în „Contemporanul” (nr. 38), în a cărei a doua parte „poetul nu mai găsește calea justă, poetică, pentru a reda adevărul vieții. Cum acestuia din urmă S. Damian în alocă cel mai mult spațiu și îi găsește cele mai multe cusururi, e de bănuit că el reprezintă ținta reală a acestui articol critic.

24-27 martie

• Așa-numitele „teze asupra literaturii și artei expuse de tovarășul Malencov în Raportul ținut la Congresul al XIX-lea al P. C. U. S.“, asumate ca îndreptar de activitate de către organele de conducere și îndrumare ideologică a activității literare și artistice din România, au fost mult invocate, dezbătute, comentate și interpretate, în paginile presei și în cadrul unor manifestări oficiale, în strictă legătură cu fenomenul literar-artistice național. În 24-27 martie 1953, în organizarea Uniunii Scriitorilor, are loc dezbaterile **Unele probleme ale creației literare din R.P.R. în lumina tezelor asupra literaturii și artei expuse de tovarășul G. M. Malencov în Raportul ținut la Congresul al XIX-lea al P. C. U. S.** În „Contemporanul” (numerele 13, 14 și 15, din 27 martie, respectiv 3 și 10 aprilie 1953) sunt publicate, pe larg, referatul prezentat în cadrul

dezbaterii de Eugen Frunză, secretar al Uniunii Scriitorilor, cât și relatarea discuțiilor. Vom înfățișa aici – și nu la datele respective, ale apariției numerelor de revistă în care au fost publicate – consemnările intervențiilor de la acea dezbateră, pentru a asigura fluența și continuitatea prezentării, precizând, totodată, că, în mod evident, relatările publicate în presă nu sunt stenograme integrale, ci rezumate selective, supervizate, în vederea publicării, de factorii de control ideologic, și distorsionate în mod partizan, conform punctului de vedere oficial. În „Contemporanul“ din 27 martie este publicat, în pagina 1, un comunicat privind *Dezbateră organizată de Uniunea Scriitorilor din R.P.R.* : „În zilele de 24-27 martie a avut loc dezbateră organizată de uniunea Scriitorilor din R.P.R. cu tema: «Unele probleme ale creației literare din R.P.R. în lumina tezelor asupra literaturii și artei expuse de tovarășul G. M. Malencov în Raportul ținut la Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice». La dezbateră au participat scriitori din întreaga țară, precum și oameni din toate domeniile artei și culturii. Prezidiul ședinței a fost format din: acad. Mihail Sadoveanu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Mihai Beniuc, Traian Șelmaru, Eugen Frunză, secretari ai Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Cezar Petrescu, Geo Bogza, Petru Dumitriu și Kovács György. Deschizând ședința, acad. Mihail Sadoveanu a subliniat importanța acestor dezbateri pentru mersul înainte al literaturii noastre, factor important în educarea și formarea omului nou. După aceea a urmat referatul ținut de tov. Eugen Frunză și discuții“. În același număr al „Contemporanului“, la pagina 4, e publicat – „sub formă de extrase și rezumat“, după cum se explică într-o notă de subsol, și sub titlul care era cel al manifestării în chestiune: ***Unele probleme ale creației literare din R.P.R. în lumina tezelor asupra literaturii și artei expuse de tovarășul G. M. Malencov în Raportul ținut la Congresul al XIX-lea al P. C. U. S.*** – referatul prezentat de Eugen Frunză, text cât se poate de instructiv, pentru că sintetizează compact tezele și dogmele doctrinei oficiale privind menirea și misiunea literaturii, concepută ca instrument de edificare social-politică și comentează – sau evaluează – în lumina lor unele elemente particulare ale producției literare din epocă : „Referatul începe prin a arăta importanța uriașă a ideilor staliniste pentru știința literaturii, pentru dezvoltarea literaturii pe drumul realismului socialist. Referatul subliniază însemnătatea excepțională pentru dezvoltarea literaturii noastre a învățaturii lui I. V. Stalin despre metoda realismului socialist ca metodă a artei și literaturii socialiste, despre necesitatea ca scriitorii să oglindească în operele lor realitatea în transformarea ei revoluționară, despre funcțiile și rolul suprastructurii în dezvoltarea societății, despre limbă ca fenomen social, despre sarcina luptei intransigente împotriva ideologiei burgheze, despre însemnătatea criticii și autocriticii. Referatul reliefează de asemeni atenția deosebită pe care marele Stalin a acordat-o celor mai mari scriitori sovietici, îndeosebi lui Gorki și Maiakovski”. □ Relatarea dezbaterilor – în cadrul cărora au luat cuvântul

numeroși scriitori, între care M. Sadoveanu, V. E. Galan, I. Vitner, Szasz Janos, S. Iosifescu, M. Gafița, Ion Istrati, Cezar Petrescu, A. E. Baconsky, S. Fărcășan, Maria Banuș, Kovács György, E. Mandric, Nina Cassian, Petru Dumitriu, Radu Boureanu, Veronica Porumbacu, Ov. S. Crohmălniceanu, Miha Dragomir, Eusebiu Camilar, M. Novicov, M. Beniuc, Miron Radu Paraschivescu, Al. I. Ștefănescu, Demostene Botez, Șt. Iureș, Aurel Baranga, Al. Jar, Cicerone Theodorescu, Vicu Mândra, Traian Șelmaru, Miha Dragomir, Aurel Mihale – a fost publicată în numerele următoare ale revistei „Contemporanul“, din 3 și 10 aprilie. (vezi **Anexa**)

25 martie

• Conform practicii vremii, publicațiile oficiale reiau, la unele intervale, acțiunea de admonestare a unor reviste literare din provincie, suspecte de a se îndepărta de la canonul realismului socialist. Astfel, în „România liberă”, Georgeta Horodincă publică un articol intitulat **Publicațiile filialelor Uniunii Scriitorilor așteaptă îndrumare...**, revistele vizate fiind „Iașul nou”, „Scrisul bănățean” și mai ales „Almanahul literar” din Cluj. □ Reproducem în continuare câteva dintre obiecțiile și „minusurile” descoperite de publicistă, inventariate într-o lungă listă: „nu se oglindește decât în mică măsură viața regiunii respective, problemele de bază ale construirii socialismului”; „viața muncitorilor din industria grea, din marile uzine socialiste, de pe marile șantiere, viața și lupta țărănimii muncitoare sub conducerea clasei muncitoare, sub îndrumarea și cu sprijinul direct al partidului, pentru transformarea socialistă a agriculturii, sunt probleme ce-și găsesc o foarte slabă oglindire în paginile acestor reviste.”; „[o] așa-zisă documentare, pripită și superficială, a dus la crearea unor situații artificiale, căutate, care nu izvorăsc din viață și nu oglindesc dramatismul acestei vieți, ci numai efortul scriitorilor de a «înfrumuseța» realitatea cum cred ei de cuviință.”; „lupta de clasă, mereu mai ascuțită în perioada de trecere de la capitalism la socialism apare foarte palid schițată în paginile almanahurilor din provincie și în foarte puține lucrări.” □ Georgeta Horodincă insistă mai ales asupra „idilismului”, sintagmă prin care se desemna în epocă începutul timid de autoreflexivitate lirică: „De asemeni, în poezia almanahurilor se manifestă în forme foarte acute idilismul, acest dușman înverșunat al oglinirii veridice a realității. Presiunea ideologiei burgheze a teoriei stingerii luptei de clasă este ceea ce stă la baza idilismului. Și de multe ori poezia revistelor literare din provincie, prin optimismul de paradă, prin prezentarea trandafirică – veșnic în cântec și în sărbătoare – a realității noastre, ocolind adevărul că zidirea socialismului se face cu eforturi deosebite, prin muncă încordată pentru înfrângerea greutăților și în luptă permanentă cu dușmanul – păcătuiesc într-o foarte mare măsură prin bagatelizarea luptei de clasă. Iată un exemplu, luat din «Almanahul literar» din Cluj: «Soarele-i fierbinte/ Soarele dogoare/ patruzeci de fete/ Leagă snopi greoi/ În

întreceri lupta/ Aspră-i pe ogoare/ Noi luptăm și-n luptă/ Dușmani, pierdeți voi!». În «Almanahul literar» din Cluj într-o măsură se resimte încă o veche înclinație a poeților grupați în jurul revistei pentru poezia intimistă. În această privință sunt de citat și versurile tovarășei Veronica Porumbacu, o poetă iubită de masele de oameni ai muncii, care, la revista din Cluj nu a găsit un colectiv hotărât să combată linia intimistă a poeziilor *Pe Felecvar* și *Prietenii*, publicate în această revistă. Aceste poezii sunt un conglomerat de impresii și întâmplări din viața autoarei, care nu reprezintă decât cel mult un amabil salut al poetei către prietenii din Cluj”.

27 martie

- În „Scânteia tineretului”, Adrian Beldeanu recenzează „un nou roman apărut în Editura Tineretului a C.C. al U.T.M.”: **Tihon Semușchin: „Ciucotca”**, despre activiști sovietici care, în cadrul „politicii naționale a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice” „au fost trimiși să trezească la viață popoarele cele mai înapoiate oprimate înainte în fosta închisoare țaristă a popoarelor”. Pentru noi, afirmă în finalul textului său Adrian Beldeanu, romanul este pilduitor: „Tineretul patriei noastre învață din această carte ce rol măreț a jucat Puterea Sovietică în ridicarea poporului ciucci. Oamenii Sovietici au dăruit omenirii încă un popor cu însușiri deosebite!”.

31 martie

- Într-o rubrică intitulată „Cântece pentru patrie”. „Scânteia tineretului” publică trei poezii semnate de Eugen Frunză: *Frumoasă ești, patria mea, Comoara* și *Nu doar străvechiul plai îl cânt*. □ Pe aceeași pagină, rubrica „Note bibliografice” informează despre o nouă apariție la „Editura Cartea Rusă”: *Povestirile lui Ivan Corobov*, de A. Slavutschi, carte în care evenimentul cel mai important din viața personajului principal este întâlnirea cu Stalin.

[MARTIE]

- În „Scrișul bănățean”, nr. 1, martie 1953, publică poezii Rusalin Mureșan (*Sculptorul, Delta Dozi, Împotriva dușmanilor păcii*), Al. Jebeleanu (*Scrisoarea grănicerului către mama unui erou și Florile colectivistului*) și Ion Jivan (*Răvașul unui prizonier american din Coreea*). Aurel Martin publică nuvela *Grânele*, iar Ion Ardeleanu semnează o recenzie pe marginea volumului *Poezii* al lui Mihai Beniuc.
- Numărul din martie al revistei „Viața Românească” apare după moartea lui Stalin și își rezervă aproape o treime din conținut acestui eveniment. O parte a acestei secțiuni funebre constă în diferite comunicate, apeluri, telegrame sau cuvântări oficiale determinate de dispariția „părintelui popoarelor”, incluzând un text-necrolog al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, preluat din ziarul „Pravda” (*Stalin, eliberatorul popoarelor*), o telegramă adresată Uniunii Scriitorilor

Sovietici de Mihail Sadoveanu, „în numele Uniunii Scriitorilor din R.P.R.”. Mai multe personalități literare semnează texte cu acest prilej: din nou Mihail Sadoveanu, de data aceasta în nume propriu (*Marele geniu al omenirii progresiste*), George Călinescu (*O figură gigantică a istoriei*), Geo Bogza (*Eroul Marii Revoluții*). Contribuie cu versuri de omagiere a dispărutului A. Toma, Dan Deșliu, Eugen Frunză, Eugen Jebeleanu, Veronica Porumbacu. □ Un articol, reprodus dintr-un număr din 1949 al ziarului „Pravda”, se intitulează *Imaginea tovarășului Stalin în cântecele popoarelor URSS* și este semnat de V.M. Sidelnicov. □ Dintr-un alt grupaj de versuri, pe teme curente, reținem poemul *Pe aici nu se trece*, în care Mihai Beniuc se răfuește liric cu Tito și „potăile” lui. □ Literatura sovietică este reprezentată prin Maiakovski, și Constantin Simonov. □ Ion Vitner apare în acest număr în postura reporterului care își scrie impresiile lăsate de vizitarea Muzeului Central al Armatei Sovietice în textul *Învățămintele istoriei* publicat la rubrica „Oamenii și faptele zilelor noastre”. □ Rubrica „Teorie și critică” este susținută, printre altele, de un text al lui V. Frolov, *Despre trăsăturile specifice ale comediei*, „din manuscrisul «Comedia sovietică», în pregătire pentru tipar la secția redacțională a Asociației Unionale a Teatrului”. Teoretizând în spiritul realismului socialist, astfel de texte sunt importante pentru că, de regulă, au caracter de directivă pentru creația literară românească: „Comedia sovietică a fost creată în lupta necontenită cu formalismul. În această luptă s-au format particularitățile comediei ca gen în dramaturgia noastră. Comedia sovietică este o specie a genului dramatic, care oglindește viața cu contradicțiile ei, lupta noului cu vechiul. Ca și orice gen al literaturii noastre, ea oglindește viața pe baza metodei realismului socialist”. □ La aceeași rubrică, Horia Bratu analizează elogios piesa *Matei Millo*, de Mircea Ștefănescu (*Reîntâlnim un mare actor*), încercând să-l prezinte pe Millo drept un luptător contra regimului burghezo-moșieresc și reproșându-i dramaturgului că nu a evidențiat suficient conflictul cu moșierimea reacționară, dușmana neîmpăcată a culturii naționale.

APRILIE

5 aprilie

• În „Scânteia tineretului”, apare o cronică elogioasă a romanului *Pâine albă*, de Dumitru Mircea, semnată de Ion Hobana (*O prezentare viguroasă a chipului tânărului comunist*). Comentariul e preponderent conținutistic și ideologizat, iar concluziile sunt, cu o ușoară rezervă, favorabile: „Conflictul viu și antrenant în cea mai mare parte a romanului, lânzește spre sfârșit. Se vede în aceasta experiența neîndestulătoare a autorului, care se află la primul său roman. Această carte dovedește însă bogate resurse – încă nu pe deplin folosite – ale tânărului prozator. [...] Romanul lui Dumitru Mircea se înscrie

printre cele mai valoroase lucrări ale literaturii noastre noi, reliefând totodată un tânăr scriitor cu mari perspective de dezvoltare în viitor”.

7 aprilie

- Septimiu Sever exprimă în „Scânteia tineretului ” *Mândria de a reda pe scenă chipul contemporanilor noștri*. Autorul textului, tânăr actor, desfășoară tot inventarul frazeologic al epocii, de la Raportul lui Malencov, din care citează, până la recunoștința pentru condițiile de muncă și viață create de partid. Pe de altă parte, elogiază câțiva dramaturgi care înfățișează „clocotul vieții” și chipul omului nou (Lucia Demetrius, M. Davidoglu, Aurel Baranga, Nicolae Moraru, Maria Banuș), el însuși simțindu-se mândru să interpreteze două astfel de roluri.

9 aprilie

- La „400 de ani de la moartea lui Francois Rabelais”, „Scânteia tineretului” publică articolul *Un mare luptător cu arma satirei împotriva obscurantismului și nedreptății sociale*, semnat de Petre Vedeia. Este, de fapt, o repovestire rezumată a scrierilor lui Rabelais, exploatat ideologic pe linia epocii: scriitorul este un „răzvrătit împotriva ideologiei reacționare”, al „sistemelor teologice obscurantiste de educație” etc.

10 aprilie

- În „Contemporanul”, nr. 15, apare articolul lui I. Mihăileanu *În marginea unor articole*, care vizează un text publicat de G. Călinescu în aceeași revistă, în numărul 7, din 13 februarie (*Unele probleme ale criticii literare în lumina Raportului tovarășului G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S.*), precum și articolul lui Szabédi László, din „Utunk”, referitor la menționatul text călinescian. (vezi fragmente în Anexă) □ Tot în „Contemporanul” din 10 aprilie, în continuarea celei de-a doua părți a relatării lucrărilor dezbaterii în chestiune, sunt publicate *Concluziile Biroului Uniunii Scriitorilor*, un document care reia, în esență, tezele, aprecierile, analizele și îndemnurile prezente în referatul prezentat la începutul dezbaterii, dar cuprinde și câteva referiri concrete la intervențiile unor participanți, cu elogierea ori, dimpotrivă, condamnarea aspră a faptelor, spuselor și atitudinii lor.

- Sub titlul *O nuvelă care denaturează chipul tânărului constructor al socialismului*, „Scânteia tineretului” publică, sub semnătura lui Mihai Lupu, un comentariu extrem de critic al nuvelei *Spre șantier*, de Ștefan Andrei, apărută la Editura Tineretului, în colecția „Ogoare noi”. Nuvelei i se reproșează caracterul schematic, neconvingător, lisa de calități literare și, în special, neconformarea la cerințele care reieșeau din faimoasele teze din raportul prezentat de G. M. Malencov la congresul P.C.U.S. □ În aceeași ediție a ziarului, Nicolae Țic publică povestirea *Biblioteca*, de fapt mai mult un reportaj cu și despre utemiștii dintr-o întreprindere. Reproducem un scurt episod, în care un

tânăr „din pricina poeziei s-a certat cu o fată pe care voia să o ia de nevastă. Cum anume? El i-a tot spus versuri din Eminescu. Și într-o bună zi vine fata la el: să nu-mi mai citești versuri decadente! Asta-i literatură burgheză! Nu vezi că scrie numai de dragoste?” La rândul lui, tânărul îi reproșează bibliotecarului că-l învață să citească literatură burgheză, iar acesta organizează o conferință „de reabilitare” a lui Eminescu și cei doi îndrăgostiți se împacă.

12 aprilie

- La „130 de ani de la nașterea lui Alexandr Nicolaevici Ovstrovski”, autorul romanului *Așa s-a călit oțelul*, „Scânteia tineretului” publică articolul Galinei Maievski *Un mare dramaturg clasic rus*, probabil preluat din presa sovietică.

15 aprilie

- În „Scânteia” apare articolul *O manifestare de obiectivism în interpretarea unor clasici*. Vinovat pentru această manifestare este Perpessicius, autor al prefeței celui de al patrulea volum din opera lui Eminescu, cuprinzând postume. Prefațatorul este criticat pentru lipsa atitudinii față de interpretările trecute ale creației eminesciene și nu interpretat textele din unghiul ideologiei marxiste.

16 aprilie

- Aurel Beldeanu îndeamnă în „Scânteia tineretului” „Să citim cărți despre viața și lupta tovarășului Stalin”. Cartea pe care o recomandă în această ediție a ziarului este *Alexei Tolstoi: „Pâinea”*, cu o prezentare care se încheie astfel: „Figura lui I.V. Stalin, cel mai mare conducător de oști al tuturor timpurilor, nu va pieri nicicând din amintirea poporului nostru pentru care a fost eliberatorul și cel mai bun prieten al său”.

17 aprilie

- În „Contemporanul”, sub semnătura lui Lucian Raicu, apare amplul articol *Să continuăm marea tradiție a satirei noastre!*, un text de direcție, de situare ideologico-artistică și de consiliere a producției literare în curs, cu referire la texte de autoritate (din marxismul clasic și din recomandările ideologice sovietice de ultimă oră) și la tradițiile literare naționale în materie de satiră: „Marx a definit râsul ca un factor important în «conducerea unei vechi forme sociale spre mormânt». Această observație corespunde perfect și epocii pe care o străbatem, când numeroase aspecte ale contrastului între iluziile claselor exploatatoare și realitatea care infirmă necruțător aceste iluzii, constituie o inepuizabilă sursă pentru înflorirea unei literaturi satirice. În lumina acestei precizări apare cu totul greșită convingerea unor scriitori, după care pe măsura înaintării spre socialism și comunism posibilitățile satirice scad. Teoria lipsei de conflict, teoria că fenomenele negative nu ar fi și ele tipice realității

socialiste a fost în mod categoric respinsă la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S. «*Ar fi greșit să se creadă — a arătat tovarășul Malencov — că realitatea noastră sovietică nu oferă material pentru satiră*». Teza care arată că tipicul nu este o simplă medie statistică, ci ceea ce corespunde esenței fenomenului istoric dat, a spulberat ideea potrivit căreia personagiile satirice, situațiile comice nu ar fi tipice noii realități, ar «discredita-o»; această idee se baza pe concepția greșită că fenomenele negative nu ar fi în orânduirea socialistă sau în perioada de trecere spre socialism, fenomene caracteristice, tipice, esențiale, ignorându-se faptul că ele personifică tocmai ceea ce este vechi, putred, condamnat pieirii în societate. Învățătura marxist-leninistă despre artă, îmbogățită cu documentele Congresului al XIX-lea, constituie o admirabilă bază teoretică pentru crearea unei literaturi satirice. Direcția satirică necesară literaturii noastre ar fi orientarea tocmai împotriva «a tot ceea ce este negativ, putred, cangrenat, tot ceea ce frânează mișcarea înainte.» Dar opera de creare a unei bogate literaturi satirice nu poate fi dusă până la îndeplinire fără însușirea celor mai bune tradiții ale scriitorilor clasici. Râsul a fost dintotdeauna o armă. Poporul nostru a îndurat secole de-a rândul asuprirea, de multe ori a încercat s-o înlătura și n-a izbutit vreme îndelungată; dar niciodată, nici o clipă, poporul n-a încetat să rădă de stăpânitorii săi vremelnici, să-i ridiculizeze. Cei mai buni scriitori ai noștri au răs împreună cu poporul: ei au dus arta satirei la desăvârșire. În râsul acestor mari artiști a tremurat durerea crâncenă a oamenilor muncii: la focul aprins de ei, oamenii au văzut mai limpede toată ticăloșia asupritorilor. Iară la rugul pe care s-au mistuit vechiul regim și instituțiile sale o flacără a adăugat și ironia marilor artiști. [...] Dezvoltând cuceririle scriitorilor clasici trebuie să creăm o literatură satirică bogată în specii, cu un umor de bună calitate, desăvârșită din punct de vedere artistic, care să critice nimicitor tot ceea ce este vechi și cangrenat – și să acționeze ca un factor de educare comunistă a oamenilor muncii. În fața contemporanilor, clasicii literaturii satirice au creat o faună a monștrilor morali, figuri de o excepțională forță generalizatoare în care s-au concentrat toate viciile și nedreptățile. Tipurile satirice create de Caragiale și Grigore Alexandrescu au jucat un uriaș rol în lupta poporului nostru împotriva exploatării. «Spiritul de partid în satiră – arată esteticianul sovietic Eisberg – se manifestă în special în felul profund și necruțător în care scriitorul demască în chipuri și trăsături tipice toate manifestările negative ale realității». După enunțarea unor considerații privind diferite tipuri de personaj, ilustrate și acreditate de autori clasici (cu recurs la exemplificări și comentariu analitic, de pildă privind tipul reprezentat de personajele Leonil, Mitică Râmătorian și Rică Venturiano, din scrieri ale unor V. Alecsandri, N. Filimon, I. L. Caragiale), textul continuă cu referiri la deziideratele și perspectivele privind producția literară satirică care ar fi urmat să fie dată de scriitorii activi în acel moment: „Epoca noastră generează o varietate de tipuri satirice, într-adevăr ineputabilă. Dacă marii scriitori clasici

creau nemuritoare tipuri satirice, condamnând bazele orânduirii existente în numele unui ideal înaintat încă nerealizat, astăzi literatura noastră satirică are menirea de a apăra și consolida orânduirea existentă, de a extirpa din mijlocul societății noi, al orânduirii sociale înaintate, ceea ce e putred, anchilozat, sortit pieirii. [...] După pilda clasicilor, trebuie create tipuri negative care să oglindească descompunerea vechilor clase și a vechii mentalități, tipuri satirice care să ajute pe oamenii muncii să-și cunoască și combată mai bine pe dușmani. Crearea de asemenea tipuri are o imensă însemnătate politică contribuind la dezvoltarea vigilenței revoluționare a maselor, la victoria forțelor noii orânduirii. Trebuie creat tipul moșierului și al capitalistului zvârlit de la putere, dar care încă nutrește ridicula speranță a redobândirii paradisiului pierdut și se aruncă în luptă – cum arăta Lenin – cu o enervare turbată; tipul chiaburului perfid și mios, plin de ură față de schimbările sociale care i-au și decis sfârșitul inevitabil ; tipul birocratului – dușman de moarte al progresului care se manifestă mai periculos și mai ofensiv decât pașnicul și nesemnificativul erou cu care voia să ne convingă Al. Jar, într-o schiță nu de mult publicată în «Contemporanul»; tipul intelectualului cosmopolit, sceptic, aflat în sfera influenței dușmanului de clasă: tipul împotriva căruia ne-a avertizat tovarășul Stalin, al «palavragiului cinstit» care își închipuie că alegerea «în întregime» a biroului în prezidiul de onoare al adunării asigură reușita recoltei; tipul schițat de tovarășul Malencov în Raportul său la Congresul al XIX-lea al fățarnicului care se bate cu pumnul în piept, declarând devotament partidului și maselor, dar care în realitate este intolerant față de critica de jos, o înăbușă, se răzbuună pe cei care critică. Fenomenele negative indicate de tovarășul Malencov – cum ar fi de pildă automulțumirea, culcarea pe lauri, nepotismul, sugrumarea criticii, prezentarea trandafirică, de paradă, a situației, sunt de o mare actualitate pentru literatura noastră satirică. [...] De o mare importanță pentru literatura noastră este precizarea tovarășului Malencov că «exagerarea conștientă, reliefaarea figurii nu exclude tipicul, ci îl scoate în evidență și îl subliniază într-un mod mai deplin». Clarificarea problemei exagerării conștiente în arta realistă reprezintă o contribuție de neprețuit la tezaurul esteticii marxist-leniniste. Lipsa preocupării pentru satiră în literatura noastră se datora – între altele – și prejudecăților unor critici literari, care înțelegând tipicul ca pe o oarecare medie statistică, se temeau de exagerare ca de un procedeu antirealist. În literatura noastră clasică există nenumărate modele ce confirmă justetea tezei tovarășului Malencov privitoare la exagerarea conștientă, în direcția dezvoltării firești a realității. Este exagerată figura lui Farfuridi ? Fără îndoială că într-un anumit sens este, căci e greu de presupus să fi existat un om real, exprimându-se chiar în acest fel: «adică vreau să zic, da, ca să fie moderați, adică nu exagerațiuni!... Într-o chestiune politică... și care, de la care, atârână viitorul, prezentul și trecutul țării,, să fie ori prea prea, ori foarte foarte... încât vine aici ocazia să ne întrebăm: pentru ce...da, pentru ce ?». Aici avem de a

face nu cu o obișnuită «exagerație», aici e vorba de șarjă, element specific satirei. Și totuși, realitatea nu e diformată, căci se insistă tocmai asupra laturilor esențiale ale figurii politicianului demagog, prost și agramat, dar cu mari pretenții politice. Experiența clasicilor ne spune că exagerarea trebuie utilizată pe linia verosimilului, «a posibilităților raționale a lucrurilor» – cum se exprimă Dobroliubov într-un articol. [...] Opera marilor reprezentări ai literaturii satirice înarmează în lupta împotriva schematismului și a caricaturizării neartistice. [...] Din păcate, exemplele bune de preluare a moștenirii clasicilor satirei sunt puține. Unii scriitori înțeleg încă problema moștenirii satirice într-un mod vulgarizator. Pentru ei, a «învața» de la Caragiale înseamnă a elabora imitații proaste, a fura unele tipare și procedee de tehnică satirică, luate de-a gata [...]. Alții confundă satira cu invectiva de speță minoră. Fără îndoială problema e mult mai complexă. Violența față de dușman nu trebuie să se manifeste prin avalanșa verbală, ci prin demascare profundă, artistică, prin tipizarea care să stârnească indignarea și dezgustul cititorilor pentru asemenea oameni. A păstra moștenirea culturală, după cum ne învață Lenin, nu înseamnă deloc a ne limita la ea. Problema tradiției implică obligatoriu pe cea a inovației. Moștenirea culturală trebuie dezvoltată creator în raport cu epoca noastră. Pilda marilor clasici se cuvine a fi urmată și dezvoltată cu atât mai mult cu cât dușmanii n-au devenit nici mai puțini, nici mai puțin odioși, nici mai puțin ridiculi“.

19 aprilie

- Sub titlul de rubrică „Scrisori din orașul metalelor”, Petru Dumitriu publică în „Scânteia tineretului” reportajul „*Locul meu de baștină*”, despre constructorii oțelăriei de la Hunedoara, moldoveni de origine, dar care se simt ca acasă „oriunde se topește [sic!] în țara asta oțel și fontă”. □ Cu astfel de reportaje, din același ciclu („Scrisori din orașul metalelor”), Petru Dumitriu este prezent în ediția „Scânteii Tineretului” din 21 aprilie (*Cea mai frumoasă meserie*) și în cea din 22 aprilie (*Povestea unui vizitator străin*, despre vizita unui inginer roman la Dresda, pentru specializare în industria siderurgică).

21 aprilie

- O „Cronică teatrală” cu titlul „*Un flăcău din orașul nostru*” apare în „Scânteia tineretului”, sub semnătura Adei Simionescu, despre piesa sovieticului Constantin Simionov, aflată în repertoriul Teatrului Tineretului. Printre interpreți, Radu Beligan și Constantin Codrescu.

22 aprilie

- În „Scânteia” sunt inventariate, sub genericul *Cărți apărute*, alături de titluri ale unor clasici ai literaturii sovietice (D. I. Fonvizin, *Teatru*, Editura „Cartea Rusă”; V. G. Belinski, *Pagini alese*, E.S.P.L.A.; A. S. Novicov-Priboi, *Dincolo de oraș* (schițe), Editura „Cartea Rusă” etc.), volumele unor scriitori

români considerați reprezentativi pentru direcțiile imprimate în epocă literaturii naționale: A. Bacalbașa, *Schițe și articole* (E.S.P.L.A.), Al. Odobescu, *Mihnea-Vodă cel Rău. Doamna Chiajna* (Nuvele istorice) (Editura Tineretului), I. I. Mironescu, *Furtună veteranul* (Nuvele) (Editura Tineretului) etc.

28 aprilie

- „Scânteia tineretului“ publică, sub titlul *Un exemplu de realism socialist în literatura pentru copii*, elogioase „însemnări pe marginea cărții *Vitea Maleev la școală și acasă*“, a Mirei Iosif. Cartea autorului sovietic este recomandată ca exemplu pentru scriitorii români: „Povestirea *Vitea Maleev la școală și acasă* nu contribuie numai la educarea comunistă a pionierilor, ci este și o școală a realismului și a măiestriei artistice pentru tinerii scriitori ai țării noastre“.

29 aprilie

- Ca urmare a raportului prezentat de G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al PCUS și a Plenarei Uniunii Scriitorilor (vezi mai sus 24-27 martie 1953) organizate pentru dezbaterea acestui document (*Unele probleme ale creației literare din R.P.R. în lumina tezelor asupra literaturii și artei expuse de tovarășul G. M. Malencov în Raportul ținut la Congresul al XIX-lea al P. C. U. S.*), „Scânteia” publică un amplu articol, nesemnlat, cu titlul *Pentru o puternică înfățișare a vieții în literatura noastră*. De altfel, textul este impregnat cu citate din amintitul raport, devenit în cultura epocii cel mai important text directivă. Subtitlurile sunt semnificative: *Tipicul – problema hotărâtoare a literaturii și artei* („Problema tipicului, a adevărului în artă, a constituit în toate timpurile o problemă politică, un teren al luptei între clase. Astăzi, arta realistă, al cărei stegar este clasa muncitoare, are în burghezie un dușman de moarte. Teoriile estetice reacționare ale burgheziei caută în fel și chip să-i abată pe scriitorii de la înțelegerea și redarea tipicului, urmărind să împiedice cunoașterea de către popor a adevărului despre lume și societate, a căilor fărâșării unei lumi noi, fericite, fără exploatare”); *Să dezvăluim în toată măreția lui chipul omului nou* („Literatura trebuie «să dezvăluie în imagini artistice pozitive chipul omului de tip nou în toată măreția demnității lui omenești și astfel să contribuie la cultivarea... unor caractere, deprinderi și obișnuințe libere de plăgile și viciile generate de capitalism». – G. M. Malencov”); *O confuzie dăunătoare: falsa individualizare* („Ideile greșite cu privire la individualizare se datoresc în mare măsură influenței dăunătoare a literaturii și esteticii decadente burgheze, precum și neclarităților teoretice care dăinuiesc și la unii scriitori înaintași”); *Pentru redarea ascuțită a contradicțiilor vieții* („Una dintre sarcinile fundamentale ale literaturii noastre este aceea de a înfățișa cu îndrăzneală contradicțiile și conflictele existente în viață și, în primul rând, lupta ascuțită de clasă, care caracterizează mersul înainte al țării noastre. Scriitorii trebuie să biciuiască în operele lor tot ceea ce este negativ, putred,

reacționar, să demaște, să reliefeze cu ascuțime trăsăturile tipice ale dușmanilor de clasă dinlăuntru și din afara țării, să mobilizeze astfel masele în lupta împotriva dușmanilor păcii și ai socialismului și împotriva deprinderilor, viciilor și plăgilor sădite de capitalism în conștiința unor oameni ai muncii”); ***Pentru spirit de partid, împotriva influențelor ideologiei burgheze; Condiția esențială a dezvoltării literaturii*** („Cauza principală a lipsurilor actuale ale creației noastre literare, a rămânerii ei în urmă față de viață este aceea că **scriitorii nu studiază încă temeinic și sistematic realitatea țării noastre, oamenii ei, nu cunosc profund politica partidului și obiectivele ei concrete de luptă**”); ***Necesitatea dezvoltării luptei de opinie și a criticii principale*** („Poporul nostru muncitor așteaptă cu deplină încredere, cu dragoste și viu interes noi și noi cărți, opere de valoare capabile să satisfacă cerințele sale spirituale mereu crescânde, să-l înalțe sufletește și să-l călească în bătălia împotriva dușmanilor, să înfățișeze în toată măreția lor tipuri de oameni înaintași – modele demne de urmat în viață – să dea glas noului, puternicului său sentiment de bucurie, optimismului său atotbiruitor în lupta grea pentru făurirea unei vieți fericite”). În multe locuri ale sale, aproape în fiecare capitol, articolul sancționează anumite lipsuri, abateri sau insuficiențe ale creației literare. Uneori, critica are caracter general („scriitorii nu au zugrăvit încă în toată măreția lui...”; „un mare rău, o adevărată plagă, reprezintă lucrările care înfățișează omul nou, contrar adevărului vieții, ca pe un om șters, palid, fără chip” etc.), dar deseori culpabilii sunt individualizați. Printre cei supuși criticii se numără M. Davidoglu, Aurel Baranga Petru Dumitriu (pentru o „concepție confuză și greșită” privind noțiunea de „individualizare”), E. Camilar, Laurențiu Fulga, Maria Banuș și Marcel Breslașu (pentru că „nu luptă serios pentru cunoașterea vieții, pentru lichidarea rămășițelor concepției lor formaliste”), Nina Cassian (pentru versurile „individualiste”), Cicerone Theodorescu, Ion Vitner și din nou Nina Cassian (pentru „tendința înapoiată de a respinge criticile întemeiate ce li se aduc”), presa, inclusiv ziarul „Scânteia” pentru că „acționează încă cu timiditate”.

30 aprilie

- În „Scânteia” e publicat un vast poem epic comemorativ, intitulat *Îmi amintesc* și semnat de Nazim Hikmet (în adaptarea lui Dan Deșliu), dedicat memoriei lui Stalin, nume rostit cu venerație de activiștii comuniști, „delegații păcii” din întreaga lume (un turc, un coreean, un francez, un hindus): „tatăl omenirii” e identificat de discipoli cu comunismul care e „veșnic viul soare,/ e tinerețea fără de sfârșit,/ e primăvara ’n veci nemuritoare.”

[APRILIE]

- În 35 de pagini ale numărului din aprilie (an VI, nr. 4), „Viața Românească” reproduce extrase din clasicii socialismului, *Marx, Engels, Lenin, Stalin*

despre literatură și artă. □ Semnăturile de la rubrica „Teorie și critică” sunt printre cele mai importante ale revistei și ale momentului: Mihai Gafița (*Pentru o literatură bogată în idei*), Ov. S. Crohmălniceanu (*Humorul lui G. Topârceanu*), S. Damian („*Florile purpurii*” *ale literaturii noastre noi*), Eugen Campus (*Într-un singur șuvoi, năvalnic*), Al. Oprea („*Trandafir de la Moldova*”). Despre misiunea literaturii în anii cincizeci vorbește aproape fiecare frază a articolului lui M. Gafița: „A milita în operele literare pentru ca ideile partidului să fie trecute în practică, pentru ca sarcinile și problemele indicate de partid să fie însușite de masele cele mai largi, să devină călăuză și ținta lor în activitatea de fiecare zi, înseamnă a asigura literaturii posibilitatea de a păși – cum spunea Maiakovski – cu un ceas înaintea vieții. [...] Caracteristica de bază a vieții țării noastre în etapa actuală, a trecerii de la capitalism la socialism, o formează lupta de clasă tot mai ascutită împotriva rămășițelor claselor foste exploatare, împotriva chiaburimii, împotriva tuturor acelor care, sub o formă sau alta, încearcă să întoarcă în țara noastră vechea orânduire. Tocmai de aceea, conflictul esențial al literaturii este – și nu poate fi altul – decât lupta de clasă a oamenilor înaintași, împotriva resturilor capitalismului. Succesele literaturii noastre obișnuite până acum au fost realizate prin oglindirea luptei permanente a comuniștilor în fruntea maselor, împotriva dușmanului de clasă”. □ Nu mult diferite sunt frazele lui S. Damian care analizează *Poezia nouă în R.P.R.* (titlu al volumului apărut în 1953 la E.S.P.P.L.A., din care este reprodus în revistă fragmentul respectiv): „Abordând unele momente și aspecte esențiale, punând în miezul poeziilor lor chipul omului nou al vremii noastre, cu avântul său creator, în lupta sa împotriva dușmanilor vieții, împotriva a tot ce e vechi și putred, cele mai bune poezii au devenit cântări înflăcărate ale construirii socialismului, mobilizând și educând oamenii muncii în vederea unor noi și mari succese. [...] poezii au fost permanent călăuziți și îndrumați de partid, în spiritul nemuritoare învățături a lui Marx-Engels-Lenin-Stalin”. □ Înscriindu-și articolul *Humorul lui G. Topârceanu* în campania de reconsiderare a unor scriitori din trecut, prin formulele pe care le folosește, Ov. S. Crohmălniceanu urmează stereotipiile acestei direcții: „Literații burghezi, care-și dădeau tot concursul pentru răspândirea valului de misticism în cultura românească, se străduiau să izgonească voia bună și dragostea de viață din poezie și din întreaga literatură. [...] În fond, esteții burghezi, care încurajau cu mult zel humorul trivial, gluma deșăntată cu subînțelesuri, nu-i puteau ierta lui Topârceanu ascuțiturile critice îndreptate împotriva lumii lor”. □ În textul său, Eugen Campus comentează volumul al doilea, *Marea pregătire*, al trilogiei „Grivița”, de Al. Jar. Din niciun text al rubricii „Teorie și critică” nu lipsesc referiri sau citate din textele clasice ale marxism-leninismului, din cuvântările lui Malencov, îndeosebi cele privitoare la problema tipicului în arta realistă”, sau ale lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. □ Mai notăm din acest număr apariția lui Dinu Săraru, în postura de recenzent al romanului sovietic *Strada mezinului* (rubrica „Recenzii”)

MAI

1 mai

• Un amplu articol apare sub titlul *Primăvara poeziei noastre noi* și sub semnătura lui Mihai Beniuc, în „Contemporanul“, nr. 18; obiectul comentariului este antologia *Poezia nouă în R.P.R.*, apărută la sfârșitul anului 1952: „Dacă peste veacuri, nepoții noștri vor citi volumul *Poezia nouă în R.P.R.*, tipărit la sfârșitul anului 1952, putea-vor ei, oare, să-și dea seama, să simtă și să vadă, zugrăvită în icoanele și cadența versurilor înmănunchiate în această carte, măreția zbuciumată și falnicul avânt al oamenilor muncii din timpul nostru, în țara noastră? Greu mi-ar veni să cred că nu. Căci poezia noastră de astăzi, ea însăși arte integrantă a luptei poporului muncitor, care construiește sub steagul Partidului, cu ajutorul Uniunii Sovietice, patria sa socialistă, întruchipează artistic năzuințele și visurile constructorilor socialismului, slăvește și consacră în cuvinte meștere biruințele lor. În țara noastră a fost dărâmată putreda orânduire a asuprașii și exploatării burghezo-moșierești, au fost dărâmate tarabele negustorilor de vieți omenești“. Sunt, în continuare, citate elogios opere ale unor Maria Banuș, Emil Isac, Eugen Frunză, Imre Horvath (în traducere), Dan Deșliu, Marcel Breslașu ș.a. Sunt trecute în revistă ceea ce era considerat a fi succesele poeziei noi și explicate clar temeiurile și manifestărilor superiorității acesteia față de poezia din trecut: „[...] poezii și-au mobilizat toate forțele pentru a da opere pătrunse de spirit de partid, realist-socialiste. Astfel, poezia ermetică, cu imagini și cuvinte cultivate pentru ele înșile, poezia «inițiaților», a protagoniștilor apolitismului în artă, a fost măturată din câmpul literaturii, în ciuda unor răbufniri și recidive ale influenței burgheze în creația celor ce nu s-au pătruns pe deplin de sensul artei realiste. Mulți dintre cei mai talentați poeți, care acum câțiva ani erau puternic influențați de formalism, au reușit în această perioadă, cu ajutorul Partidului, să creeze poezii realiste, care servesc luptei poporului. Creația lor valoroasă, cucerită prin luptă împotriva decadentismului și cosmopolitismului burghez, confirmă justetea orientării ideologice a literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Cât de elocvent este saltul calitativ al poeziei noastre dacă comparăm poezia lui Eugen Jebeleanu din *Inimi sub săbii* cu *Lidice* sau *Bălcescu*, dacă comparăm volumul Ninei Cassian *La scara 1/1* cu poezia *Balada femeii care și-a pierdut iubitul în război* sau *Cântecele de galeră* ale lui Cicerone Theodorescu cu *Certificatul de alegător*. Noi ne mândrim astăzi că poezia noastră este o poezie cu tendință, cu tendința de-a exprima adevărul vieții, pătrunsă de înaltele idealuri umane ale socialismului și comunismului. Ea nu vorbește câtorva «rafițați», gustători de «chintesențe» ale decadentismului burghez, ale acelor care se îmbată de miasmele putreziciunii lumii capitaliste, proslăvindu-le și făcând apologia descompunerii și a morții ca lege universală, ci se adresează tuturor acelor care cred că cel mai de preț capital

în lume este omul, omul care muncește și creează spre binele și folosul tuturor. Poetul nu numai că se simte solidar cu oamenii muncii, luptând pentru pozițiile cele mai avansate pe care i le indică învățătura marxist-leninistă, ci grăiește așa fel încât să fie priceput de aceia cărora li se adresează“. După practica vremii, articolul relevă și insatisfacții, insuficiențe, defecte de remediat pe viitor: „Desigur că volumul *Poezia nouă în R.P.R.*, însumând ceea ce s-a realizat mai bun în ultimii cinci ani, de când a luat naștere republica populară, reprezintă poezia noastră cernută, curățată de multe lucruri de prisos, fără totuși a cuprinde nici toate numele, nici toate versurile bune. Este vorba de o antologie reprezentativă, deși prin înseși proporțiile ei firești și prin omisiunile și scăpările celor ce-au lucrat la ea comite poate și unele nedreptăți. Totuși, chiar și în această culegere de poezii, se mai pot întâlni neajunsuri care sunt semnificative pentru însăși etapa de dezvoltare literară în care ne găsim. Spuneam la început că peste sute de ani cititorii n-ar putea să nu-și dea seama, din versurile conținute în această carte, de măreția furtunoasă a vremii noastre. Aceasta cred că este adevărat, dar cu rectificarea că nici pe departe poezia acestor ani nu oglindește amploarea, bogăția de fapte, elanul creator, avântul în luptă și în muncă al celor ce construiesc socialismul în țara noastră, îndrumați și ajutați la fiecare pas de partid și luând exemplul și învățătura de la oamenii sovietici. [...] Adesea figurile ce se profilează pe orizontul poeziei noastre nu sunt oameni vii, cu dreptul de a se amesteca printre oameni ca personaje pilduitoare, ca eroii din cântecele bătrânești sau din basmele și povestirile poporului. Adesea ne izbim în operele celor mai buni poeți de versuri neizbutite, sărace, banale, neconvingătoare. [...] Ori aceste gânduri și sentimente pot fi surprinse numai în mijlocul oamenilor, de vorbă cu ei – nu numai despre strung și despre norma, ci despre toate cele, despre tot ceea ce își spun oamenii când au încredere unii în alții. [...] Pentru a releva chiar în această antologie, cum le scapă poezilor noștri trăsături esențiale din viață, să ne întrebăm ce vor spune cititorii noștri citind versurile noastre, pese veacuri, în legătură cu dragostea? N-o să creadă în nici un caz că pe vremea noastră s-a stins iubirea, ci vor spune probabil: «Ciudat! De ce n-or fi scris prin anii 1950 despre dragoste?» De fapt, acest lucru îl spun și oamenii muncii de astăzi: «Noi ne iubim. De ce nu scrieți despre asta?»“. □ În același număr apare un al doilea articol de G. Călinescu „în legătură cu problema tipicului în literatură“, intitulat ***Discuții și analize literare***. Referindu-se la articolul său anterior, din februarie, precum și la ecourile și reacțiile pe care acesta le suscitase, G. Călinescu nuanțează abordarea și recurge și la exemple concrete din producția literară a vremii: „Dezbaterea asupra problemei tipicului a luat o proporție interesantă și eu cred că e folositor acum să trecem la analize pe obiect. Mulțumesc călduros tov. Ion Mihăileanu pentru că într-un număr recent al «Contemporanului» a respins chipul absurd cum cineva a răstălmăcit articolul meu *Unele probleme ale criticii literare în lumina Raportului tovarășului G. M. Malencov la Congresul*

al XIX-lea al P.C.U.S. precum și pentru amenitatea observațiilor pe care le face acolo unde crede a se deosebi de mine. De fapt, în aproape unanimitatea cazurilor, gândesc la fel ca și tov. Mihăileanu, totuși întâmpinările sale sunt binevenite, întrucât îmi dovedesc că niciodată nu trebuie să renunț la silința de a da cea mai mare limpezime ideilor și-mi oferă prilejul să reformulez unele puncte care-mi vor fi utile în aplicările ce vor urma. Fiindcă eu am zis că «opera educativă a literaturii nu decurge decât din faptul că literatura aparține sferei frumosului» și că «lipsurile politice ale unei literaturi au dimensiunea greșelilor de ordin artistic», preopinentul meu se teme că s-ar putea înțelege cum că frumosul există în sine. Gândul meu n-a fost acesta. Artă este ideologie, artă implică o poziție de clasă, implică un conținut; un frumos curat formal e un non-sens sau un senzualism monstruos. Puțin ar rămânea din Eminescu dacă opera sa ar consta din cuvinte goale sunând din coadă. Rin urmare eu recunosc că o operă săracă sau greșită în conținutul ideologic, are o valoare artistică proporțional mai redusă, frumosul rezultând din condiția specială a unor idei de a fi inculcate plastic. Însă artă înțeleasă ca ideologie concretă are o mare putere educativă și un roman de Gorki ca *Mama* înrâurește asupra conștiințelor mai mult și mai durabil decât un articol de ziar. De aici importanța dată în Uniunea Sovietică sectorului artă și criticarea literaturii fade. Un scriitor de talent este dator să facă uz de toate mijloacele sale artistice spre a comunica ideologia progresistă. Dacă nu face acesta și opera sa nu e izbutită și nu e frumoasă, adică nu este ideologie palpabilă, sugerată prin darurile fanteziei creatoare, atunci nereușita lui e o greșeală politică. De ce insist asupra acestui lucru evident ? Pentru că unii, în ciuda luptei pentru calitate, sunt dispuși să zică: opera mea e justă ideologică, e «pe linie», iar dumneata îmi faci obiecții de esență formalistă, precum că frumosul e deficient, crezând astfel într-un frumos în sine. Acelora eu le-aș spune: Prin frumos eu înțeleg conținutul însuși relevat de creație, ideologia incorporată artistic. Unde nu e creație, o ideologie oricât de justă e tulbure ca imaginea într-un binoclu nepus la punct. E mai bine ca autorul să exprime ideile sale discursiv într-un articol științific. În afară de studiul marilor artiști progresiști și mai presus de aceasta, eu am recomandat scriitorului cercetarea naturii. «Cum poate un scriitor să ajungă a crea tipuri evitând fadoarea și paloarea? Observând natura în primul rând». Mi se atrage atenția că nu e de ajuns a observa «natura în genere» ci de a fi «activ participant la viața socială». Și aici îmi pare rău sau mai degrabă îmi pare bine că sunt de aceeași opinie cu preopinentul meu. Termenul «natură» a intrat în uzul critic și eu înțeleg prin el pur și simplu: viața. Când e vorba de roman, mai cu seamă subînțelegem natura morală, adică de fapt viața socială. Ce descrie Balzac, bazându-se pe observarea naturii, decât formația burgheziei reacționare sub Restaurație ? Din moment ce literatura rezultă dintr-o poziție de clasă, nici vorbă că studiul naturii are un caracter combativ. Termenul larg de natură ne ajută să pricepem că în creație intră tot universul văzut prin

concepția de clasă a scriitorului deci și natura fizică. Spiritul de partid îndeamnă tocmai pe adevăratul scriitor să cunoască aspectele și legile naturii și societății ca să poată vorbi despre forțele lor. Dacă cumva un scriitor are ideea că fluturii ies primăvara din râuri și oceane și că merele se scot din mușuroaie precum cartofii, vă închipuiți cât de puțin potrivită va fi opera sa pentru a forma pe noul om agrar. A dezvălui legile naturii și a stârni interesul omului pentru ele, izgonind ignoranța și superstițiile înseamnă a contribui la grăbirea deznodământului ce duce la victoria socialismului și comunismului. Oricum suntem de acord că a studia natura nu înseamnă a contempla indiferent peisajul, ci a lua o poziție de clasă, față de viață, de societate. (Parcă Chateaubriand când descria priveliști sălbatice, afectând o anumită impasibilitate și dezinteresul față de civilizație, nu lua o poziție de clasă, retrogradă !) Nu am găsit de cuvânt să atrag atenția că «abstractizarea trebuie să fie precedată de cunoașterea vieții» întâi fiindcă am spus că scriitorul se cade să observe natura, adică viața. Pe urmă și pentru alt motiv. Toată lumea admite că în procesul de creație se disting două momente: generalizarea laturilor esențiale și individualizarea în acel element generic – concret, specific literaturii, ce se cheamă tip, sau, ca să fiu și mai simplu și să evit orice pedanterie de cuvinte, «generalizarea» și «individualizarea (vezi și V. A. Razumâi, *Despre esența imaginii artistice realiste* în «Voprosi Filosofii» nr. 6 1952). De reținut că și Flaubert (Correspondance, II, 1852) intuia, bineînțeles în spirit obiectivist, acest lucru: «Ce qui distingue les grands génies ; c'est la **généralisation** et la **création** ; ils résumant en un type des personnalités éparses et apportent à la conscience du genre humain des personnages nouveaux» («Ceea ce distinge pe marile genii, este **generalizarea și creația**, ele rezumă într-un tip personalități disparate și aduc în conștiința umanității personaje noi»). Însă generalizarea artistului nu e o «abstractizare», adică o traducere în termeni logici ai complexității vieții și distincția pe care o facem între generalizare și individualizare e un simplu procedeu critic. Niciodată creatorul, după ce a consultat viața, nu-li face o schemă «abstractă», pe cale lucidă, spre a cădea apoi din nou în concretul ficțiunii. Artistul se bizuie direct pe viață, vede genericul în individual. Prin urmare, și de data aceasta mă unesc cu observarea tov. Mihăileanu, considerând că nu m-am exprimat satisfăcător, precum cred că nu e dezbinare între noi în privința tipizării esențialului, cu toate că am putut da impresia că vorbesc de îngroșarea unor trăsături de amănunt, accidentale. Nu mai intru în examenul exemplelor, fiindcă scopul meu este să ajung la o formulare fără echivoc teze care să-mi folosească practic la analiza unor opere. Eu am vorbit de «scoaterea **esenței** din accidental». Fără discuție, tipizând, scriitorul generalizează esența, pe de altă parte totuși nu e obligat a se ține de media statistică, în fine «îngroșă». Dar în libertatea lui artistică, scriitorul, ocolind media statistică (dacă e nevoie) poate ajunge la esențial printr-o notă ce până atunci părăuse accidentală. Această alegere a exemplului care descoperă mai pregnant esența

tipologică împreună cu alte elemente originale de individualizare, constituie acel *nescio quid* de care am vorbit și căruia îi corespunde în lirică «timbrul personal» de care a pomenit tov. M. Beniuc în cuvântul său la recenta plenară a Uniunii Scriitorilor. Anomalia cleștelui gigantic la rac, deși un accident în afara mediei statistice, pune în vedere în mod izbitor caracterul tipic, al vieții: rapacitatea. Trebuie să mărturisesc că în privința caracterului nu văd lucrurile altfel decât tov. Mihăileanu și sunt oarecum contrariat că mă exprim așa de confuz. În nici un fel nu cred în existența «unei scheme caracterologice independente de condițiile istorice», de vreme ce am scris: «Caracterele nu sunt idei platonice, revelate odată pentru totdeauna în indivizi prin actul nașterii», vorbind despre înrâurirea educației, despre aspectul lor de valori sociale, de mutația lor prin deplasare istorică (am înțeles prin mutație – schimbare). După Pavlov complexul nervos final al individului reprezintă «rezultatul contopirii trăsăturilor tipului său (temperamentul) cu variațiile determinate de mediul extern – adică fenotipul sau caracterul» sau, precum am rezumat eu: «Caracterele sunt puncte de interferență între temperamentele determinate de complexiunea fiziologică și înrâurirea educației». Caracterele se constituie treptat pe un fond temperamental dat – care este, la rândul lui, până la un punct influențabil – și deci n-am înțeles deloc că ele ar fi formate a priori fiind doar modificate de factorul social, dimpotrivă că sunt rezultate din înrâurirea neconținută a societății. În consecință am admis și admit că factorul istoric determină caracterele. Mulțumindu-i tovarășului Mihăileanu că n-a făcut să văd nevoia de a aduce aceste explicații și rugându-l ca în toată sinceritatea să-mi destăinuie nedumeririle sale asupra propozițiilor ce i se par neclare ca să înlăturăm orice confuzie, remarc că există un singur punct din articolul său pe care nu l-am asimilat și care constituie o problemă serioasă și anume aceea a eternului în artă. Tov. Mihăileanu zice: caracterele nu sunt eterne. Și eu spun la fel. Dar tot d-sa scrie mai jos: «Personagiile marilor capodopere ale literaturii universale sunt viabile și astăzi pentru că scriitorii au știut să întruchipeze trăsăturile tipice ale caracterelor, determinate de o anumită societate, de o anumită clasă »... Prea bine. Cum pot fi oare caracterele durabile și caduce totodată ? Cum e posibil ca ceea ce a devenit ininteligibil pentru omul nou, fiindcă aparține unei lumi perimate, să rămână, totuși, inteligibil ? Nici un cititor de astăzi nu tresare de voluptate auzind că anticii ar fi mâncat lăcuste îndulcite cu miere. Și cu toate acestea sentimentul de voluptate îl înțeleg. De aici nu reiese faptul că totuși caracterele sunt veșnice, ci doar că prin caracterele mutabile și revoluționate istoricește se dă la iveală un fond omenesc stabil. Problema e prea vastă spre a o rezolva într-un picior, stante pede. Constat însă că de fapt și de data aceasta sunt de acord cu tov. Mihăileanu: în artă este ceva durabil“. Articolul continuă prin examinarea rapidă, cu verdicte în general, aparent favorabile (deși par să fie totodată impregnate de semnele unei subtile ironii: „Compunerea este sprinteră și de o

grațioasă exuberanță“; „Rezultatul alegerilor trecute în care au votat 98,84 la sută din cetățeni e o temă statistică în care nu oricine poate să vadă poetic. Tov. Frunză a atacat-o totuși cu dezinvoltură și cu un arcuș dulce și a găsit imagini dintre cele mai agreabile și chiar puternice“ etc.) și cu blânde obiecții, parcă și ele ironice în subtext („Ca și Beatrice a lui Dante, într-o altă diviziune a istoriei, milițiana trebuie să trezească în bărbat, de astă dată prin înțelegerea sublimității ordinii comuniste, smerenia de a nu călca regulile și a nu se lăsa amendat“), a unor piese din creația poetică a lui Eugen Frunză.

6 mai

• La 6 mai apare în „Scânteia tineretului” o convorbire cu Eugen Frunză, secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., intitulată *Planurile de creație ale scriitorilor*. Întregul interviu este plasat în contextul întâmpinării festivalului mondial al tineretului, care urma să aibă loc în vară, iar proiectele diferiților scriitori menționați de Eugen Frunză sunt prezentate ca fiind dedicate respectivului festival: „Scriitorul Petru Dumitriu pregătește un scurt roman din viața unor tineri oțelari. Alexandru Jar pregătește o lucrare despre dragostea nețărmurită pentru patrie și eroismul tineretului nostru, lucrarea sa are ca temă fapta mărețată a unui ostaș erou din armata noastră populară. Zaharia Stancu scrie o povestire despre viața nouă a ostașilor noștri. [...] O seamă de tineri prozatori abordează în creația lor cu prilejul Festivalului Mondial tema tineretului. Așa de pildă Aurel Mihale scrie un roman despre tinerii oameni de știință, Dumitru Mircea despre tinerii colectiviști, Petru Vintilă lucrează la o povestire despre tinerii tractoriști, iar Ștefan Andrei scrie un roman despre tinerii constructori ai hidrocentralei de la Bicaz. [...] Numeroși poeți au lucrat sau lucrează texte pentru cântece. Mihai Beniuc lucrează un text pentru o *Horă a Festivalului*, Veronica Porumbacu a scris texte pentru *Imnul U. T. M.*, Maria Banuș a realizat două texte închinare Festivalului și acum scrie un text pentru un cântec al tinerelor fete, Mișu Dragomir, Dan Deșliu și A. E. Baconsky pregătesc fiecare câte un text pentru *Cântecul Festivalului*. Au mai scris și scriu texte D. Corbea, Virgil Teodorescu, Șt. Iureș, Letiția Papu și alții.“

14 mai

• În pagina a 2-a din „Scânteia” sunt enumerate sub genericul „Cărți apărute” o serie de titluri circumscrise noii literaturi de propagandă, semnate de scriitori aparținând fie spațiului sovietic, fie celui est-european aflat sub incidența modelului impus de U.R.S.S.: Antonina Copteaeva, *Ivan Ivanovici* (Roman distins cu Premiul Stalin), E.S.P.L.A.; A. Voinov, *Povestiri despre generalul Vatutin*, Editura Tineretului; Gleb Comarovschi, Nicolai Comarovschi, *Cei de-o vârstă cu tine*, Editura Tineretului; Alois Jirasek, *Capete de câini* (roman), E.S.P.L.A. etc. Lista conține doar un autor român, plasat, semnificativ, la început, și acesta este Mihail [sic!] Eminescu cu *Călin nebunul* (Editura Tineretului).

29 mai

• În „Contemporanul“, nr. 22, apare articolul *Romanul construcției socialiste*, semnat de „acad. G. Călinescu“. Prima parte a textului abordează în special chestiuni teoretice, dar cu referire la realitatea literară de actualitate, în contextul impunerii modelului sovietic în materie: „Problema ridicată de redacția «Contemporanului» în nota la articolul meu *Discuții și analize literare* cu privire la durabilitatea operelor de artă clasice este dintre cele mai importante și n-am putut continua dezbaterea noastră fără să ne înțelegem provizoriu asupra chipului de-a pune chestiunea. Eu am zis că «în artă este ceva durabil» și am pomenit de un «fond omenesc stabil». Prietenii mei admit valabilitatea tipului literar de-a lungul «mai multor orânduiri sociale». Însă asta am voit să spun și eu. Prietenii mei se tem de termenul «etern» deoarece, conform marxism-leninismului, «nu există categorii sociale eterne». Fără îndoială. Însă cuvântul «etern», folosit și de publiciștii sovietici, nu e luat în accepție metafizică. Iată ce scrie I. B. Astahov: «„Secretul” eternității artei constă în obiectivitatea veridicului ei. În arta adevărată se găsește ceva care nu moare odată cu epoca ce ia dat naștere, ceva ce-și păstrează valoarea pentru dezvoltarea progresistă de mai târziu a societății». G. F. Alexandrov ajunge la aceeași încheiere: «Tovarășul Stalin a spus mărețele și înțeleptele cuvinte: „Numai poporul este nemuritor; restul e trecător”. Fapt este că operele progresiste de seamă ale literaturii și artei, care oglindesc veridic experiența și viața maselor populare, sunt și ele nemuritoare. Ele nu pot fi legate numai de condițiile sociale în care au apărut, deși nu pot fi înțelese fără a se ține seama de aceste condiții...». Un articol redacțional din «Voprosî filosofii», nr. 6/1952, *Despre locul și rolul artei în viața socială*, criticând unele aspecte ale studiilor scrise până în acel moment, menține totuși propozițiile de mai sus. De pildă: «Тов. Jdanov a subliniat profunda justețe a ideilor lui A. N. Serov, care spunea: “Asupra a ceea ce este cu adevărat frumos în artă, timpul este neputincios – căci altfel nu am admira nici pe Homer, Dante și Shakespeare, nici pe Rafael, Tizian și Poussin, nici pe Palestrina, Händel și Gluck...”». Temerea că folosind noțiunea de «fond omenesc stabil» am putea cădea în idealism eu personal n-o am, totuși spre a evita orice confuzii, recunosc bucuros că nu strică a ne exprima cât mai explicit. Idealism ar fi dacă am conferi «fondului uman» transcendentalitate, caracterul de lucru în sine. Literatura nu se ocupă însă decât cu relațiile dintre fenomene, fie ele fizice ori morale și care luate ca atare nu sunt eterne, așa cum zice și poetul antic: [«] Precum știi, Anaximene,/ Trăim printre fenomene/ Tot ce toarce Clotho-n caier/ Este zămislit din aer, /Soarele, imensul sfeșnic,/ Mă-ndoiesc că este veșnic...[»]. Cu toate acestea, nu păcătuim de idealism atunci când descoperim relații stabile între fenomene, raporturi necesare. Natural, stabilitatea și aici este relativă, comandată de legea mai generală a devenirii prin contradicție. Știința și literatura sunt «cunoaștere» numai în măsura în care există o ordine

în lumea relativă a fenomenelor. Nici o construcție inginerească n-ar fi cu putință dacă temperatura de topire a fierului s-ar schimba de la zi le zi și armătura metalică s-ar înmuia neprevăzut la arșița soarelui ca ceara, ori dacă betonul s-ar evapora cu flăcări la ivirea lunii. [...] E adevărat că «trăsăturile morale ale omului» sau mai bine zis ale oamenilor nu sunt eterne, nu mai puțin însă schimbările în compoziția morală odată cu perimarea unei suprastructuri se fac în cadrul unor coordonate biologice și psihologice de o stabilitate mai lungă deși nu absolută. [...] Caracterele nu sunt eterne, însă caracteristic pentru om, în marginile permanenței umanității, este de a avea un caracter. Lupta oamenilor Renașterii împotriva apăsării prejudecăților medievale a devenit azi fără înțeles în obiectul ei imediat, însă continuă mereu a fi inteligibilă ca aspirație a omenirii de a se elibera de tot ce e vechi și de orice superstiție, constituie un aspect al umanismului și fondului cel mai adânc și universal al popoarelor. [...] Tot așa de primejdios ca și idealismul este nihilismul, tăgăduirea termenilor universalii ai vieții (bucuria, dragostea, prietenia etc.) fără de care nu se poate ridica nimic mareț, cu adevărat popular și în spiritul umanismului socialist (vezi și în această privință articolul sus-pomenit [articolul din «Voprosi filosofii», nr. 6/1952, din care G. Călinescu citează amplu, în mai multe rânduri, în sprijinul tezelor sale – n.n.] și îndeobște toată bibliografia sovietică a problemei). Inginerul Pangrati, un erou al romanului *Drum fără pulbere* de Petru Dumitriu, exprimă cu mare frumusețe această năzuință a omului către lucrurile care «țin mult»: “ – Da ! Să crez lucruri care durează mai mult decât mine: poduri, căi ferate, șosele, case, orice lucru care ține mult; nu ține o veșnicie, dar e singurul fel de veșnicie de care putem avea parte și de care ne putem lega numele”. Ce este critica, în definitiv ? O încercare de a determina dacă o operă, ivită în timp, este în stare să țină mult. /*/ Fiindcă a venit vorba de durabilitatea înfăptuirilor omenești, găsec cu cale a spune câteva cuvinte despre romanul construcției, luând c exemplu Drum fără pulbere în ediția a doua. Nu voi face o recenzie a acestei cărți. Petru Dumitriu e un tânăr cu spiritul pregătit umanistic, care a început a-și exercita condeiul în maniera adevăraților artiști, copiind clasici, căutând a surprinde măreția gestului elin. Realismul lui are o origine dublă: studiul vieții și al artei. Numai așa se naște adevărata creație. Întrucât dar prețuiesc romanul lui Petru Dumitriu, pot să-mi îngăduiesc să-l examinez ca pe ceva existând în lumea valorilor și să încerc a formula unele principii, fără preocuparea de a-i pune note bune sau rele. Părerea mea este că un factor important într-un astfel de roman al omului care construiește socialismul este natura. Romanul ingineresc e o varietate de *Dichtung*, o epopee narând lupta între stăruința ingenioasă a omului și sublimitatea inerției fizice sau a forțelor oarbe. [...] Misiunea unui romancier al construcției socialiste este, bineînțeles, de a arăta cum elementul la început obtuz se luminează treptat de conștiința cea mai înaintată. Titlul ales de Petru Dumitriu pentru roman, *Drum fără pulbere*, este foarte frumos, și e o

transcriere mai aproape de concret a termenului abstract «canal» Scriitorul avea de preparat în prealabil două mari cartoane: viziunea actuală a unei porțiuni a Dobrogei, uneori dezolată, în general aridă, și viziunea «drumului fără pulbere» de mâine, cu țărmurile înverzite, cu digurile, uzinele, orașele sale. Autorul evocă realitatea viitoare, realismul său presupune deci o facultate de a proiecta posibilul în spațiu [...]». □ Tot în numărul 22 al revistei „Contemporanul” este publicată o recenzie a primei apariții a publicației institutului condus de G. Călinescu, revista „Studii de istorie literară și folclor”. Este recenzat destul de amănunțit cuprinsul numărului – „Acad. G. Călinescu publică în acest număr un bogat material documentar cu privire la Gr. Alexandrescu, C. Negruzzi, Al. Odobescu, M. Eminescu, Barbu Șt. Delavrancea, Toni Bacalbașa și Spiridon Popescu. Luăm, astfel, cunoștință de un «contract» din care rezultă că gazeta «**Curierul de Iași**», la care a fost constrâns să salohorească, în condiții umiltoare, Eminescu, aparținea unor junimiști de frunte (Jacob Negruzzi, Ștefan Vârgolici, Teodor Balș, Anton Nanu) care se constituiseră într-o asociație ce exploata fără scrupule munca celui mai mare poet român. O scrisoare a lui Alexandrescu către C. Negruzzi arată legăturile de prietenie între acești doi scriitori și personalitățile progresiste cele mai de seamă ale timpului: Bălcescu, Kogălniceanu, Bolliac. De mare interes sunt paginile dintr-un manuscris până acum necunoscut al lui Negruzzi, «Vânătorul bun sau meșteșugul de a nu ți-oi fi urât», pagini de certă valoare literară. Articolul tov. Ovid S. Crohmălniceanu, *Trecutul de luptă al poporului în opera lui Mihail Sadoveanu*, întreprinde o analiză sintetică a romanelor istorice ale lui M. Sadoveanu, dezvăluind în lumina unei interpretări științifice, marxist-leniniste, înălțimea concepției scriitorului, adâncul democratism și patriotism care străbate paginile oglindind lupta poporului român pentru libertate și dreptate socială. Articolul pune în lumină ideile întruchipate în aceste romane, izvoarele populare care l-au inspirat pe scriitor, trăsăturile calitativ noi ale povestirii *Nicoară Potcoavă* și, deși într-o mai mică măsură, particularitățile artistice ale romanului istoric al lui Sadoveanu. Capitolul *Elemente ale specificului național cuprinse în evocarea istorică a operei lui Sadoveanu* conține multe constatări interesante asupra modului cum s-au cristalizat în operele lui Sadoveanu trăsături ale fizionomiei psihice a poporului; din păcate, autorul se ferește să generalizeze observațiile sale interesante, să abordeze cu mai mult curaj aspectele teoretice ale problemei pe care o tratează. Articolul *Legături literare româno-ruse*, semnat de tov. Ion Vitner, demonstrează, pe baza unei bogate documentații, influența binefăcătoare a literaturii ruse asupra începuturilor literaturii noastre. Articolul aduce date importante cu privire la înrâurirea exercitată de scriitorii ruși ca Antioh Cantemir, Fonvizin, Deriavin, Caramzin, Gogol, Pușkin etc. asupra unor scriitori români ca Al. Donici, C. Negruzzi, Kogălniceanu, Asachi, precum și cu privire la răsunetul marilor clasici ruși în conștiința celor mai de seamă

scriitori ai noștri (Eminescu, Caragiale, Odobescu, Alecsandri etc.), subliniind că de la scriitorii clasici ruși au învățat în bună măsură scriitorii noștri să-și atenția spre popor, spre realitățile patriei. Articolul *B. P. Hașdeu și problemele de folklor* de I. C. Chițimia aduce o contribuție pozitivă la cunoașterea activității deosebit de bogate a lui B. P. Hașdeu pe tărâmul studierii multilaterale a folclorului nostru. Ar fi fost însă necesar ca autorul articolului să acorde o atenție mai mare interpretării bogatului materia pe care l-a adunat, să nu se lase târât de tendințe dăunătoare către factologie, către empirism și «erudiție în sine». Publicarea articolului *Însemnătatea lucrărilor lui I. V. Stalin despre problemele de lingvistică pentru dezvoltarea științei despre creația populară poetică* de A. M. Astahova constituie un prețios ajutor pentru cercetătorii folclorului din țara noastră în aplicarea genialelor teze staliniste din lucrarea *Marxismul și problemele lingvisticii* etc. – și sunt formulate și observații critice vizând sfera activității institutului, în general, cu recomandarea unei mai consistente aplecări asupra literaturii contemporane, în sensul dispozițiilor formulate în amplul articol din «Contemporanul», nr. 4/1952: „Așa cum arată însăși Direcția Institutului, în articolul introductiv, întâiul număr din «Studii și cercetări de istorie literară și folklor» «apare neechilibrat și cu lipsuri». O lipsă importantă este absența aproape totală a preocupării pentru literatura noastră nouă. Una din sarcinile Institutului – accentuată în *Cuvânt înainte* – este «să ajute pe scriitorii tineri care caută să afirme în literatura noastră principiile realismului socialist»“.

- Un articol din „Scânteia tineretului” vorbește despre *Cărți pentru copiii sovietici*: „Literatura sovietică pentru copii este o mărturie vie a faptului că viitorii cetățeni URSS sunt educați în spiritul idealurilor păcii și muncii constructive”. □ Același număr semnalează *Cărți noi*, apărute la Editura Tineretului: *Basme populare uncrainene*, *Povestire din Altai*, de L. Voroncova, *Povești și povestiri*, de Maxim Gorki, *Călin Nebunul*, de M. Eminescu, și *Istoria românilor sub Mihai-Vodă Viteazul*, de N. Bălcescu, ultimele trei în colecția „Biblioteca Școlarului”.

[MAI]

- În „Almanahul literar” (nr. 5) apare, sub titlul *Pe scurt*, un text prin care A. E. Baconsky contestă viguros valoarea poeziilor lui Eugen Frunză, autor, după cum se știe, deosebit de agreat de oficialitate: „A fost la noi o perioadă de intensă creație în domeniul poemului epic, perioadă când majoritatea poezilor nu visau decât dosare voluminoase în care să «freamăte» miile de versuri – și aceasta pentru că se scriseseră câteva poeme bune și moda poemului devenise curentă. De la o vreme însă au pornit alte discuții: bine, poemul e bun el, dar unde sunt poeziile mici, concentrate, adevărate picături de apă care să oglindească imensitatea oceanelor? Câteva strofe frumoase, lirice, pornind de la o idee, de la o imagine. Da, au început să suspine unii, poezia vieții, poezia

de dragoste, pastelul, meditația... Și iată că apele s-au întors pornind spre alte alpii. Au apărut poantele care încheie poezia de două-trei strofe. De cele mai multe ori poeziile de acest fel sugerează aruncarea ciocanului pe stadioanele de sport. Asemenea aruncătorilor care, apucând firul de oțel cu greutatea la capăt, se rotesc de câteva ori și abia apoi îl aruncă – tot așa și poezii se pregătesc în primele două-trei strofe ca să prezinte poanta din strofa finală. Exercițiul devine însă înduioșător când la capătul firului nu este decât o biată greutate de o sută de grame. [...] De pildă, tovarășul Eugen Frunză a publicat în numărul 3 al «Vieții Românești» un ciclu de treisprezece poezii a două strofe fiecare. Toate poeziile acestui ciclu sunt construite după același procedeu: în prima parte se expune un sentiment, o idee, un aspect, iar în a doua se trage concluzia, opunându-se primei părți o nouă afirmație menită astfel să se pună în valoare prin contrast. [...] În aparență poeziile nu-și arată deficiențele. Ideile sunt juste, versificația este corectă, respectând toate regulile metrice, ba chiar ritmul, măsura și alternanța rimelor schimbându-se de la poem la poem, pot da impresia unei varietăți a mijloacelor de expresie poetică. [...] Totuși, senzația sălcie pe care ți-o lasă poeziile chiar de la întâia lectură te determină să le cercetezi mai îndeaproape“. După ce a citat câte ceva din poeziile lui Eugen Frunză luate în discuție (de pildă catrenul. „«Mult mi-e drag și drag mi-o fi/ Omul – flacăra pe creste/ Dârș și simplu, zi de zi/ Făurar al țării-acestee“), A. E. Baconsky își continuă comentariul, flegmatic dar necruțător: „Poetul nu se poate mulțumi să afirme: «Mi-e drag omul nou care zi de zi construiește socialismul în țara noastră!». Pentru asemenea afirmații nu se cere talent. Așa ceva poate spune orice om fără a avea pretenția că e poet. Ceea ce i se cere poetului este însă de a găsi o modalitate lirică, o idee poetică în stare să comunice printr-o emoție faptul că el iubește omul nou, constructor al socialismului în patria noastră. Astfel, declarația tovarășului Frunză cuprinsă în primul catren citat nu poate constitui artă (cu toate că nimeni nu se îndoiește că ceea ce spune el e adevărat) pentru că este lipsită de orice modalitate de expresie poetică, cum de asemenea lipsită de idee poetică este și cealaltă strofă a poemului în care autorul ne încredințează că: «...urăsc pe cel ce-așteaptă/ Socialismul mură-n gură / Lung la vorbă / Scurt la faptă, chiulangiul secătură»“ [...] etc. După o consistentă masacrare a unor poezii în mod evident inepte, autorul articolului conchide, invocând și „umbrela“ ideologică menită să-i asigure protecția în fața eventualelor represalii: „Poeziile nereușite din ciclul *Pe scurt* impresionează neplăcut pe cititori și îi uimesc, mai ales când sunt semnate de un poet care a dat cititorilor din patria noastră poezii ca: *Nu-n slujbe divine petrec monseniorii, Act de acuzare, Lecția de istorie* și altele. Ele au un efect nefast, pentru că bagatelizează, prezintă ca lipsite de poezie tocmai acele aspecte nenumărate ale vieții care sunt adevărate izvoare ale poeziei noastre. prezentate însă în acest fel, plat, șters, lipsite de cea mai elementară preocupare poetică, aspectele în aparență mărunte ale vieții noastre nu pot

transmite cititorului marea poezie, Tovarășul Malencov, în raportul său la cel de-al XIX-lea Congres al P.C.U.S., spunea: în literatură și artă apar încă multe lucrări mediocre care denaturează realitatea sovietică“. □ Tot din nr. 5 al „Almanahului literar” menționăm cu titlu bibliografic următoarele apariții: A. E. Baconsky, cu *Trei poezii despre funcționari; I. Baladă; II. Cântecul funcționarilor; III. Inscripție pe un dosar*, p. 30-35 și Aurel Gurghianu, cu poemul *Vecinul meu, lăcătușul*, p. 36-38. Eugen Jebeleanu traduce poemul lui Vladimir Maiakovski, *Jubileul* (p. 56-64).

• „Viața Românească” din mai (an VI, nr. 5) conține rubrica ocazională „Decada R.S.S. Moldovenești”, care cuprinde un text semnat de M. Vlad (*Înflorește o literatură nouă* – comentariu al unui roman al scriitorului basarabean Ion Cannă) și patru poezii: Liviu Deleanu – *Gânduri despre Stalin*, Emilian Bucov – *Cântec despre Stalin*, Andrei Lupan – *Capitala patriei noastre* și Leonid Corneanu – *Obozul de pâine*. □ Rubrica „Orientări” este susținută de două texte preluate din presa sovietică: *Trăsăturile specifice ale artei și locul ei în viața socială*, de A. Egorov, și *Problema tipicului în artă*, cu semnăturile lui I. Borev și V. Razumnai. La acestea se adaugă *Pentru o puternică înfățișare a vieții în literatura noastră*, articol nesemnat, reproduc din „Scânteia” (vezi mai sus, 29 aprilie 1953). Toate trei sunt legate de preceptele lui Malencov, privitoare la literatură. □ Două dintre textele publicate la rubrica „Teorie și critică” sunt simple, dar zeloase, ecouri ale tezelor lui Malencov: *Între tip și schemă*, sub semnătura lui Mihai Gafița, și *Gorki, maestru al tipizării*, de Nicolae Moraru. Altul, *Când criticii nu-și înțeleg menirea*, cuprinde nemulțumirile lui Al. Oprea, determinate de două „atitudini lipsite de principialitate” în critica literară practică la „Scânteia tineretului”. Țintele sunt două cronici: una realizată de Ion Hobana la romanul *Pâine albă*, de Dumitru Mircea (vezi numărul din 5 aprilie, *O prezentare viguroasă a chipului tânărului comunist*), cealaltă la nuvela *Spre șantier*, de Ștefan Andrei, semnată de Mihai Lupu (*O nuvelă care denaturează chipul tânărului constructor al socialismului*, în „Scânteia Tineretului” din 10 aprilie). Prima păcătuiește, în opinia lui Al. Oprea, prin superficialitate apologetică, cealaltă prin exces de severitate. □ De la rubrica „Teorie și critică” reține atenția și textul *Pe marginea volumului de versuri al lui Victor Tulbure*, prilej pentru Sorin Arghir, semnatul textului, de a face considerații asupra poeziei lirice, în general: „Vorbind despre poezia lirică, manualele burgheze afirmă că în ea scriitorul exprimă nemijlocit sentimentele proprii. I se acorda deci poeziei lirice, cu precădere prerogativele individualismului – copil legitim al ideologiei burgheze. Despre exprimarea pe calea poeziei lirice a sentimentelor și ideilor înaintate ale umanității, nu se pomenea în sus amintitele manuale”. □ În acest număr mai semnează: Emil Isac, Maria Banuș, Nina Cassian (*Rândunelul inovator* – fabulă), Miha Dragomir, Aurora Cornu, Al. Philippide – versuri; Mihail Davidoglu – *Schimbul de onoare* (piesă în 4

acte); Silviu Podină – nuvelă. □ O traducere din Maxim Gorki (*Fata și moartea*) este semnată de Demostene Botez, alta (*Legenda valahă*), de Al. Philippide.

IUNIE

3 iunie

• În „Scânteia tineretului”, sub semnătura lui Mihai Lupu, apare articolul ***Pentru crearea unor opere literare la înălțimea vieții tinerei generații***. Textul ilustrează exemplar formula curentă a materialului de propagandă și „îndrumare” ideologică din epocă, reiterând toate sloganele și tezele momentului și completându-le cu unele referiri și directive concrete. Sunt, astfel, trecute în revistă faimoasele teze ale lui Malenkov din raportul la congresul partidului comunist sovietic, lucrările și concluziile dezbaterii organizate de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. pe tema respectivă, fiind apoi menționate și evaluate „realizările” și indicate „obiectivele” în domeniul literaturii destinată tineretului. Pe lângă succesele naționale în materie, totuși firave, sunt recomandate ca modele realizările literaturii sovietice („Tânăra noastră generație nu poate însă în nici un chip să se declare mulțumită cu ceea ce s-a realizat în această direcție. Ea cunoaște bine pe mulți dintre minunații eroi ai literaturii sovietice, ca Pavel Corceaghin (din *Așa s-a călit oțelul*, Davâdov (din *Pământ desțelenit*), Batmanov (din *Departee de Moscova*) și alții, și dorește ca și în creația scriitorilor noștri să apară figuri care să se apropie de înălțimea ideologică și artistică a acestor eroi”). Articolul e destul de bogat în referiri concrete, preponderent critice, cum ar fi: „Sunt multe cărți [...] în care se amintește doar în treacăt – «ca să fie» – de existența organizației U.T.M.. Într-o nuvelă valoroasă în ansamblu cum e *Desfășurarea* de Marin Preda, secretarul organizației de U.T.M., Boțoghină, are un rol de figurant care nu participă cu nimic la desfășurarea acțiunii și care e înfățișat în partea finală ca un flăcău lipsit de orice personalitate, înfricoșat în fața pericolului“. Operele menționate ca meritorii sunt cele cutate și cu alte ocazii similare, în epocă: „Succese remarcabile pe tărâmul demascării dușmanului de clasă, al educării maselor în spiritul urii fierbinți împotriva vrăjmașilor păcii și socialismului din lăuntru și din afara țării, au fost dobândite în opere ca *Drum fără pulbere*, *Oameni de azi*, *Brazdă peste haturi*, *Desfășurarea* și altele, precum și în poeziile pline de patos și combativitate închinete luptei pentru pace, ale unora dintre cei mai talentați poeți, ca de pildă Eugen Frunză sau Eugen Jebeleanu“. Sunt citate elogios scrierile pentru copii, publicate de unii scriitori: „E îmbucurător că unii reprezentanți de seamă ai scrisului nostru, ca acad. A. Toma și acad. Barbu Lăzăreanu, Nina Cassian, Marcel Breslașu, Maria Banuș, Cicerone Theodorescu, Al. C. Constantinescu au creat unele lucrări valoroase pentru cei mici. Pot fi date drept pildă creații recent apărute ca: A. Toma, *Piuci și frații lui*

mici; Barbu Lăzăreanu, *Dan inimosul*; Cicerone Theodorescu, *Întâmplarea din grădină* și *Un an întreg* etc. Faptul că basmul în versuri *Nică fără frică* a fost distins cu Premiul de Stat clasa a III-a este o mărturie a grijii și prețuirii partidului și poporului muncitor pentru cele mai bune opere literare destinate copiilor“. Dar, totodată, chiar dacă au fost menționați ca având succese pe tărâmul creării literaturii noi pentru tineret, scriitorii stigmatizați în cadrul recentei dezbateri despre „tezele Malenkov“ sunt, din nou, criticați în termeni aspri: „Tineretul muncitor din patria noastră a aflat cu vie satisfacție de poziția fermă, pătrunsă de răspundere și spirit de partid pe care s-au plasat majoritatea scriitorilor participanți la plenară, care au criticat vehement manifestările greșite, străine, vădite la unii literați ca scriitorii Nina Cassian, Cicerone Theodorescu și criticul Ion Vitner. Încercările acestora de a se «apăra» de critică ajungând să pledeze pentru liberalism și toleranța față de lipsuri, față de pătrunderea unor influențe ideologice dușmane, au fost respinse cu hotărâre la plenară. În lupta necruțătoare pentru extirparea rămășițelor formaliste, intimiste, împotriva oricăror manifestări și influențe ale ideologiei burgheze, scriitorii noștri vor cuceri noi poziții pe drumul spre realismul socialist“.

5 iunie

• În „Contemporanul“, nr. 23, Ovid S. Crohmălniceanu publică un amplu articol despre o chestiune de care se făcea mare caz în politica de „îndrumare“ a literaturii, dat fiind că decurgea din faimoasele teze despre literatură și artă din raportul prezentat de Malenkov la congresul partidului comunist sovietic: ***Exagerarea conștientă și problemele tipicului***. Autorul articolului tratează problema în detaliu, sensul general al intervenției sale fiind de a afirma obligativitatea corectitudinii politico-ideologice (conformă poziției oficialității totalitare): „O înțelegere justă a problemelor tipicului nu e posibilă fără lămurirea rolului exagerării conștiente în arta realistă. Precizând că «în concepția marxist leninistă, tipicul nu înseamnă nicidecum o medie statistică oarecare» ci «corespunde esenței fenomenului social-istoric dat», tovarășul Malencov arată că: «Exagerarea conștientă, reliefația figurii, nu exclude tipicul, ci îl scoate în evidență și îl subliniază într-un mod mai deplin». Această indicație prețioasă are o însemnătate excepțională în lupta împotriva literaturii plate, cenușii, bântuită de monotonie și mediocritate, în lupta pentru o literatură de o înaltă măiestrie, capabilă într-adevăr să oglindească viața în toată profunzimea și complexitatea ei. Indicația se leagă de altfel direct de combaterea concepțiilor greșite după care tipicul ar fi pur și simplu «lucrul cel mai răspândit, ceva ce se repetă des, ceva cotidian». Esența fenomenelor complexe ale realității nici nu poate fi scoasă în evidență fără o anumită reliefație și știința însăși nu se dă îndărăt de la aceasta“ etc. În pledoaria-îndrumar pe care-o desfășoară, autorul recurge – pe lângă invocarea patrimoniului dogmatic al realismului socialist, a indicațiilor decurgând din tezele

lui Malenkov, din principiile marxism-leninismului oficial, și a unor judecăți peremptorii prezentate ca ținând de sensul comun – la referiri concrete, respectiv la marea literatură universală, clasică, la literatura rusă și rusă-sovietică, la clasicii români. Din literatura română de după 1948, sunt citați ca exemple negative (în raport cu problema în discuție) Aurel Mihale și Ștefan Andrei („Lucrări literare ca: *Ogoare noi* de Aurel Mihale sau *Noul oraș* de Ștefan Andrei ilustrând efectele aplicării teoriei «tipicul ca o medie statistică oarecare», estompează, de fapt, trăsăturile esențiale ale fenomenelor, diminuează forța și dramatismul faptelor vieții. Ca și teoriile naturaliste, concepțiile care identifică tipicul cu o medie statistică oarecare duc la o artă lipsită de putința reflectării adevărului vieții. La baza ei stă în fond tot obiectivismul burghez, pentru că în loc să se înregistreze absolut tot ce trece pe dinaintea retinei artistului se înregistrează numai ce e răspândit. Aparatul de fotografiat a fost înlocuit cu mașina de calculat și în locul procesului verbal al școlii din Medan s-a introdus o fișă statistică.“), sunt criticate și ironizate opere schematice, cu final idilic („Lucrările [...] au mai totdeauna un final liric, în care brusc toate obstacolele dispar și ca sub lumina unui bec nevăzut, lucrurile se colorează în roz tandru. Tipic în acest sens e epilogul romanului *Temelia* de Eusebiu Camilar: trâmbiți răsună în văzduh, vântul poartă muzici de hore și la răsărit, la apus, se înalță steaguri «mai sus decât pomii și acoperișurile»), iar ca exemple pozitive, demne de elogiare, Dan Deșliu (cu *Lazăr de la Rusca* și *Minerii din Maramureș*), Camil Petrescu (*Bălcescu*), Petru Dumitriu (*Pasărea furtunii*). Exagerarea conștientă este recomandabilă în cadrul procedurilor metodei realismului socialist, și în sensul exprimării accentuate a esenței, a noului, dar nu este demnă de elogiare, se deduce din articol, în orice împrejurări: „Nu se poate milita cu ajutorul exagerării realiste pentru orice ideal social și moral. Poeții decadenti, interesați să acopere contradicțiile sociale, să mascheze mizeria și asuprirea, mistifică, născocesc simboluri, exagerează conștient împotriva legilor firii, aspectele neesențiale din realitate, menite să slujească lumii exploatatorilor. «Arta e mai degrabă un vâl decât o oglindă», afirma Oscar Wilde, recunoscând că pentru el «minciuna, afirmarea frumoaselor lucruri inexacte, constituie însuși scopul artei». Alegerea și cu atât mai mult sublinierea unui lucru în raport cu celelalte implică o concepție și o atitudine față de viață. [...] Artiștii care aplică metoda realismului socialist au posibilitatea să exagereze în mod conștient, să reliefeze diferite aspecte ale vieții cu scopul de a reda perspectiva viitorului pentru că arta lor se bazează pe înțelegerea științifică legilor dezvoltării realității, pe știința marxist-leninistă“. Finalul lungului articol afișează – prin citarea unui fragment din Geo Bogza – un idilism SF nu mult diferit de cel semnalat și înfierat, în chiar cuprinsul lui, în unele opere schematice: „[...] ne pare firească, plină de verosimilitate imaginea cu chiar Geo Bogza, în încheierea rândurilor citate descrie pe astronomii marțieni, receptând cu emoție la enormele lor telescoape mesajul planetei

noastre: «Pământul ne semnalizează că socialismul a triumfat pe a șasea parte a lui și că se îndreaptă acum spre comunism»⁴. □ În același număr al revistei, sub titlul *Între fantezie și realitate* și purtând semnătura lui Gh. Achiței, apare un comentariu al volumului de povestiri pentru copii *Cei dintr-a V-a A*, de Sonia Larian și Victor Vântu; povestirile din volum sunt, în general, elogiute, dar unora dintre ele le sunt reproșate diferite insuficiențe („Autorii, necunoscând suficient realitatea, au încercat uneori s-o suplinească prin combinații fanteziste, menite să camufleze lipsa de conținut“).

- „În vederea vacanței de vară a pionierilor și școlărilor”, „Scânteia tineretului” recomandă „Ce să citim”. 15 autori, din cei 28, sunt sovietici. Dintre români, Cezar Petrescu (*Fram, ursul polar*), Victor Eftimiu (*Păunașul codrilor*), Eusebiu Camilar (*Povestiri la foc de tabără*).

7 iunie

- Radu Cosașu semnează în „Scânteia tineretului” schița *Piese obișnuite*, despre un strungar care adoarme cu bucuria că a lucrat niște pinioane la cotele cerute. □ În același număr apar alte recomandări de lectură pentru „vacanța de vară a pionierilor și școlărilor”, din nou în majoritate scriitori sovietici, dar și Mihail Sadoveanu (*Nicoară Potcoavă*) și Victor Hugo (*Gavroche*).

- În „Scânteia” este publicată o schiță realist-socialistă de V. Albușescu, intitulată *Geologii* și fixată asupra temei *șantierului* și asupra *omului nou* care participă la făurirea „epocii de aur a comunismului” (aici geologul care năzuiește să „zmulgă” „pământului atâtea comori încât în viața tuturor să pătrundă larg belșugul și îndestularea”).

9 iunie

- Sub genericul „Note bibliografice”, „Scânteia” publică un articol pe tema *Colecția „Biblioteca școlărilor” – ajutor în munca de educare comunistă a copiilor*, care debutează cu sublinierea importanței „cunoașterii și valorificării moștenirii culturale progresiste a trecutului pentru educația comunistă a tinerei generații.” Articolul inventariază autori și opere de referință deja publicate, plasând alături de clasici recuperați ideologic – Caragiale cu *O scrisoare pierdută*, Creangă cu *Harap-Alb* și *Dănilă Prepeleac*, Eminescu cu *Călin nebunul* și *Făt-Frumos din lacrimă*, Odobescu cu *Mihnea-Vodă cel Rău* și *Doamna Chiajna*, Alecsandri cu *Pasteluri* și *Ostașii noștri*, Anton Pann cu *Povestea vorbei*, Bălcescu cu *Istoria Românilor sub Mihai Vodă Viteazul*, Sadoveanu cu *Dumbrava minunată* și *Povestiri de război* -, autori obscuri, dar „pe linie”, ca D. Th. Neculuță și A. Toma. Sunt citate, de asemenea, titluri aparținând „clasicilor” literaturii ruse, ca Maxim Gorki și V. Corolenco, așezați alături de Lermontov și Pușkin, dar și La Fontaine și Dickens, din spațiul literaturii universale.

10 iunie

- „Scânteia tineretului” publică povestirea lui Ștefan Iureș, *Primăvara la Viena*, despre un șomer care refuză să lucreze în industria de război, chiar dacă refuzul îi amână planurile de căsătorie.

12 iunie

- În „Contemporanul”, nr. 24, Vasile Nicorovici publică un articol destinat tinerilor autori de încercări poetice și vizând îndrumarea lor în sensul dezideratelor momentului, cu referire la o carte de inițiere în meșteșugul poetic, semnată de M. Isacovschi (*Pe drumul cuceririi măiestriei poetice. De vorbă cu tinerii noștri colaboratori despre cartea „Măiestria poetică” de M. Isacovschi*). Sunt pomenite indicațiile „tovarășului Malencov”, sunt reproduse și explicitate pasaje din lucrarea lui Isacovschi, sunt invocate exemple din operele unor poeți consacrați ai momentului (Eugen Frunză, Dan Deșliu, Veronica Porumbacu), totul cu referire la scrisoarea unui tânăr, trimisă redacției, și la versurile aceluia, respectivul corespondent devenind destinatarul direct al unor sfaturi cu bătaie mai generală, desigur.

14 iunie

- În „Scânteia” este publicată lista *Cărților literare apărute* (la p. 2), cuprinzând titluri și autori aliniați sau „recuperați” ideologic din spațiul românesc (G. Coșbuc, *Poezii*; C. Petrescu, *Fram, ursul polar*; C. Ignătescu, *Mitruț al Joldii*), sovietic (M. Socolov, *Scânteii*; Arcadii Gaidar, *Timur și băieții lui*; L. Leonov, *Invazia*; Vasili Grossmann, *Stepan Colciughin*; Mihail Luconin, *O zi de muncă* etc.), dar și din cel occidental (Aragon, *Comuniștii și Archie Johnstone, În numele păcii*).

16 iunie

- „Scânteia tineretului” publică **Recomandări de cărți pentru perioada vacanței**, „pentru școlarii din clasele I-a și a II-a”: Lev Tolstoi, *Povestiri*; Lev Tolstoi [eroare, de fapt: A. N. Tolstoi], *Cheița de aur*; Lev Tolstoi, *Povestiri pentru copii*; A. I. Ulianova, *Copilăria lui V. I. Lenin*; Serghei Mihalkov, *La Muzeul V. I. Lenin*; V. Bianchi, *Povestiri și povești* etc. Dintre autorii români, sunt prezenți pe lista de recomandări Mihai Novicov, Nina Cassian, Al. Șahighian ș.a., cu volume desinate copiilor. □ În același număr al „Scânteii tineretului” găsim, sub semnătura Adei Simionescu, o amplă cronică dramatică, prilejuită de prezentarea în premieră, la Teatrul Național din București, a piesei *Matei Millo (Căruța cu paiate)*, de Mircea Ștefănescu. Marea majoritate a textului e reprezentată de comentarea – într-o optică preponderent conținutistă și, după exigențele epocii, ideologizată grosier („Din toată acțiunea piesei, spectatorul înțelege cât de grea și plină de suferințe a fost în trecut viața actorilor români, câte piedici au trebuit ei să înfrunte din partea moșierimii și

apoi din partea coaliției burghezo-moșierești. Mizeria și înjosirea la care au fost supuși în trecut marii actori ai țării noastre sunt prezentate în piesă cu un puternic dramatism“) – a piesei, care este preponderent elogiată, ca o mare realizare a dramaturgii românești, dar căreia i se descoperă și insuficiențe (de pildă: „Piesa *Matei Millo* cu toate calitățile ei mari are și unele scăderi înspre care ar fi bine să-și îndrepte atenția autorul. Este vorba mai ales de prezentarea nejustă, de pe poziții neprincipiale, a operei lui I. L. Caragiale. Din piesa *Matei Millo* reiese că marele nostru scriitor s-ar fi mulțumit numai să fotografieze viața, să înfățișeze fără nici o prelucrare artistică diverse tipuri întâlnite în societatea vremii (Zița, Veta, Mitrică etc.). Mircea Ștefănescu nu a ținut seama de faptul că marea măiestrie a lui Caragiale a constat tocmai în felul în care a știut să exagereze în mod conștient, întruchipând în personagiile sale trăsăturile tipice ale unei întregi categorii sociale“, observație formulată, evident, în lumina acelor teze ale lui G. Malenkov care dominau orice discurs despre literatură în momentul respectiv, în presa română).

27 iunie

- „Scânteia” publică, sub genericul „Note de drum”, o schiță-reportaj de Gavril Mihai, intitulată *Viața nouă pe meleagurile Sighetului*. Textul, supra-încărcat de clișeele discursului ideologic, accentuează binecunoscuta antiteză trecut-prezent, construind imaginea utopică a lumii noi, edificată la capătul sacrificiului fondator având ca obiect trecutul întunecat: „Anii de înapoiere și întuneric au apus pentru totdeauna, odată cu stăpânirea boierilor și a proprietarilor de mine și de munți. După eliberarea țării de către oștile sovietice, după izgonirea exploataților de la putere, odată cu drumul de fier, pătrund tot mai adânc spre Sighet semnele vieții noi. [...] Partidul a deschis și spre acest colț îndepărtat al țării poarta civilizației socialismului.”

[IUNIE]

- Climatul literar de după moartea lui Stalin se caracterizează printr-o oarecare liberalizare și desprindere de sub tutela realismului socialist. Deocamdată, acest lucru este cel mai bine reflectat de publicația clujeană „Almanah literar”, începând cu nr. 6 (iunie) din acest an. De astfel, și până acum revista se plasase polemic, mai mult sau mai puțin direct, în privința punerii în practică a anumitor concepte sau directive ale realismului socialist, fapt evident mai ales în repetatele admonestări ale revistei de către forurile oficiale (v. mai sus), dar și în intervențiile lui Dan Costa, publicist la „Almanahul literar”. Însă, începând cu nr. 6, acest lucru devine și se va dovedi și în continuare din ce în ce mai evident, raportarea polemică fiind sesizabilă chiar în modelul de lirism propus de poezii de la revistă. □ Elocvent din această perspectivă este poemul *Manifest* publicat de A. E. Baconsky în numărul de față, unde alături de câteva versuri pe linie („Pentru pace cântecul să zboare,/ Pentru libertate să cântăm,/

Pentru marea noastră sărbătoare,/ Pentru voi, închin acest poem!”), apar și altele profund contrastante față de canonul realismului socialist; iată un exemplu: „Eu n-ascult poveștile, oricare,/ Năluciri – imagini care mint -/
Lacrima iubitelor mă doare,/ M-a străpuns săgeata ei de-argint.// [...] Apoi frunzele s-au scuturat, /Timpul curge-n fluvii mai departe, / Luntrea fără vâsle s-a-necat,/ Alte raze soarele împarte...”.

Încercări, oarecum timide, de pastel apar și într-una dintre poeziile din acest număr ale lui Aurel Gurgianu (*Rondel*): „Soare, tu, nepotolit avânt/ Cu puteri ascunse, pururi noi,/ Ierburi și semințe germinând/ Din pământu-nviorat de ploi”. □ O delimitare importantă de canonul oficial, împreună cu sugerarea unui alt tip de poezie, face Dan Costa într-un articol intitulat *Poezii de dragoste* („Cronica”). Urmând una dintre strategiile epocii, respectiv organizarea duală a discursului, textul are ca miză principală contestarea, prin persiflare, a modelului poetic oficial. Dan Costa alege un poet etalon pentru realismul socialist, Eugen Frunză, și una dintre rețetele „lirice” frecvent prescrisă în publicistica epocii, și anume ceea ce se numea „fuga de schematism”. Însă Eugen Frunză, a cărei lirică este definită drept „exemplu tipic de ideologie tăiată în strofe, trecută prin ritm și rimă și condimentată înainte de a fi servită”, este prezentat ca tipic pentru „*falsa fugă de schematism*”. Pentru exemplificare, Dan Costa alege câteva poeme recente ale lui Eugen Frunză, *Cântece de iubire* („Contemporanul”, nr. 14, 1953), comentate astfel: „Dar să vedem mai întâi ce vrea să ne spună poetul în *cântecele* sale. Și întrucât el procedează metodic, să procedăm și noi la fel:

- Dragostea poetului pentru iubită – în noile condiții de viață – e trainică și nu cunoaște sfârșit pentru că: «Slujind obșteștii fericirii/ Din zori în seară» cei doi se împărtășesc din însăși trăinicia vieții pe care o durează: «Cum să se stingă-al vostru dor/ O clipă, una.../ Când steagul roșu-i arzător/ Întotdeauna!» (*Nu mă-ntreba*).
- Poetul e fericit știind că iubita lui pășește alături de dânsul, însuflețită de același ideal, aceeași «patimă-dogoare»: dragostea de patrie și «dorința zborului ne-nfrânt spre socialism». Dacă n-ar fi așa, conchide poetul, «Tu dragă nu mi-ai fi nicicând...» (*De fericit ce sunt...*).

Conștient că viața și cauza pentru care luptă e grea și comportă sacrificii, poetul trasează iubitei sale linia de conduită: «De va fi să fim vreodată/ Despărțiți în calea grea/ Steagul luptei, ne-nfricată/ Să-l urmezi, iubita mea» (*De va fi*). După cum se vede, poemele conțin idei și preocupări foarte pozitive care – teoretic – ar putea oricând constitui indicații prețioase cu privire la dezvoltarea poeziei de dragoste, indicații care să-i avertizeze pe poeți asupra pericolelor intimismului, ale fugii de idei... Dar a oferi – în versuri oricât de corecte – o orientare numai *teoretică* în locul exemplului viu care desțelenește un pământ cât de arid – e tot una cu a scrie un inspirat ... articol de ziar. Și de fapt, tocmai așa stau lucrurile în cazul de față. Poemele în speță sunt un

exemplu tipic de ideologie tăiată în strofe, trecută prin ritm și rimă și condiționată înainte de a fi servită, cu tot soiul de arome procurate din frecventarea clasicilor, pentru a face să dispară gustul fad pe care-l au îndeobște generalitățile versificate. Căci în ciuda versurilor care vorbesc de «adâncul castaniu» al ochilor iubitei, de «întâiu-ți fir de-argint» al părului, de «pasul tău ocrotitor topit în spume» (vers și dizgrațios) – colocviul poetului cu iubita e inimaginabil în planul vieții și aceasta din pricină că, așa cum vorbește, poetul pare a se adresa unei fantome, unei abstracțiuni pe care nu știe din ce motive ține s-o numească «iubită»». □ Comentariul lui Dan Costa nu va rămâne fără reacții în presa epocii. (v., printre altele, chiar intervenția autocritică, redacțională, cu privire la poziția revistei, unde se fac ample referiri la acest articol, publicată în nr. 10 din acest an a „Almanahului literar” precum și „scrisoarea”- articol *Cui îi folosește?*, de Petre Dragoș, „Contemporanul” (nr. 39, din 25 septembrie 1953). □ Pe de altă parte, și aici intervine aspectul dual al analizei, Dan Costa își calibrează textul urmând canonul critic oficial. Propunându-și să sancționeze „schematismul, insuficienta individualizare și abstracționismul”, publicistul consemnează negativ două poeme ale lui Baconsky („În forma lor actuală poemele sunt însă departe de ceea ce făgăduiau și aceasta se datorează în primul rând alunecării nepăsătoare a poetului peste răspunderile cetățenești pe care le implică descoperirea de către un adevărat talent a unor idei poetice valoroase”), dar și unele creații ale Ninei Cassian, în care descoperă „o sinceritate târâtoare, lipsită de perspectivă și de elan”. Mai mult, Dan Costa face și o serie de observații de ordin general despre „eroul liric”, destul de conforme cu linia oficială: „Cauza acestor dificultăți trebuie căutată –socotim noi- în faptul că poeții noștri ignorează uneori, conștient ori nu, conținutul complex al noțiunii de *erou liric* în condițiile făuririi unei literaturi și arte realist-socialiste. Doi dintre termenii care constituie acest conținut complex ni se pare că sunt esențiali pentru a defini structura eroului liric: 1) eroul liric e prin excelență un *erou pozitiv*, un om înaintat al epocii noastre, dând expresie prin creația sa ideilor și sentimentelor care animă masele de oameni liberi ce-și făuresc o viață nouă în patria noastră și 2) eroul liric este în esență însuși poetul vorbind despre sine, despre ceea ce are mai presant de comunicat la un moment dat celor din jurul său; sentimentul deplinăi autenticități a spuselor sale și convingerea că ultima sa creație are precădere asupra oricăror alte proiecte ale poetului trebuie să se degaje cu forță din versurile sale”; „numai desăvârșita identitate dintre cei doi termeni care definesc structura eroului liric, așa cum îl vede timpul nostru, asigură poemului liric perspectiva unui bogat conținut de idei și sentimente, cu largă și rodnică difuziune în masă”.

• În „Scrisul bănățean”, nr. 2, iunie 1953, Al. Jebeleanu publică poezia *În pustă*. Numărul conține un grupaj de versuri reunite sub titlul „Împotriva dușmanilor păcii”. □ Poetul rus Maiakovski este comemorat în articolul Adei Liteanu, *La 60 de ani de la nașterea lui Maiakovski*. □ S. Levin și Anghel

Dumbrăveanu semnează articole de direcție: *Pentru o literatură combativă*, respectiv *Consfătuirea organizată de Filiala Timișoara a U.S. din R.P.R. în legătură cu tipicul*.

• Sumarul numărului din iunie (an VI, nr. 6) al revistei „Viața Românească” nu conține prea multe materiale demne de consemnat. Dintre creațiile originale reține atenția piesa în trei acte *Lumina de la Ulmi*, de Horia Lovinescu, o „dezbatere” dramaturgică a rolului scriitorului și a literaturii în epoca de construcție a socialismului. Personajul principal, Emil Comșa, este un scriitor talentat, dar cu mari lipsuri ideologice, ceea ce face ca scrisul său să aibă de suferit, să se îndepărteze de „adevărul vieții poporului” și să alunece spre formalism. Rolul celorlalte personaje – care vorbesc în fraze pur malenkoviene – este de a-l aduce pe calea cea bună. □ Printre ceilalți semnatari ai acestei secvențe a revistei se află Victor Tulbure, Alexandru Jar (schita *Arhivarul*), Cicerone Theodorescu, Al. Andrițoiu, Aurora Cornu, Simion Pop, Papp Ferenc, Corneliu Leu. Creația străină este reprezentată de sovieticii Evghenii Vinocurov, A. Covalencov, Jurii Gordienco, Ivan Readenco, grecul Dimos Rendis și coreeanul Te-Ghi-Cen, prin traduceri asigurate de Mișu Dragomir, George Dan, Al. Philippide, Demostene Botez etc. □ De la rubrica „Teorie și critică” atrage atenția articolul *Greșeli vechi în formă nouă*, în care Mihai Gafița, mereu atent la acuratețea ideologică și „principialitatea” materialelor publicate în presa literară, analizează câteva numere ale „Almanahului literar”, în care „și-au găsit adăpost atitudini și manifestări necorespunzătoare spiritului nou care domnește în literatura noastră”. Acestea, constată M. Gafița, „reapar, ce-i drept în forme schimbate, dar sub învelișul lor nu e deloc greu de descoperit recidiva”. Unul dintre cazurile „necorespunzătoare” analizate în articol este un fel de polemică nevinovată, mai degrabă niște împunsături, purtată în paginile „Almanahului” de Victor Felea și Aurel Gurghianu prin niște poezii (*Iubește sportul*, Victor Felea „lui A.G.”, și *Poetul și divanul*, Aurel Gurghianu, „lui V.F. și altora”). M. Gafița consideră că „astfel de lucrări” au un „caracter – am zice intim, dacă n-ar fi de-a dreptul neprincipial”, fapt care i se pare cu atât mai grav, cu cât „în paginile publicației clujene a apărut un adevărat mărăciniș intimist, acum doi-trei ani. Revista era atunci socotită organul personal de publicitate pentru reveriile intime, rupte de viața ale câtorva poeți în căutare de originalitate cu orice preț, convinși că, cu cât te depărtezi de pământ, cu atât faci artă mai bună”. Dan Costa (Cornel Regman) este alt vinovat indicat de M. Gafița, pentru prea mare severitate dovedită de critic în cronicile despre volumele lui Mișu Dragomir sau Eugen Jebeleanu. □ Mai consemnăm, din aceeași rubrică de „Teorie și critică”, articolul lui V. Iliu, *Pentru ridicarea nivelului ideologic și al măiestriei artistice în producția de filme*, cu numeroase citate din Malencov și Stalin. □ Un text de o plată conformitate semnat de Nicolae Moraru, *Gorki, maestru al tipizării*, va fi ținta

unor critici îndreptățite formulate net de Dan Costa în numărul din iulie al „Almanahului literar”.

IULIE

9 iulie

• „Scânteia” publică în paginile 2-3 o amplă cronică dedicată romanului *Cumpăna luminilor*, de Nicolae Jianu, „romanul construirii unei hidrocentrale” (tipărit în „Viața Românească” și distins cu Premiul de Stat, cl. a III-a pentru proză), semnată de Ovid S. Crohmălniceanu. Cronică debutează în termenii binecunoscutului tribut encomiastic de la care discursul critic al epocii nu se poate sustrage, nici în cazurile în care vocea aparține unui reprezentant al elitei criticii postbelice cum este Ovid S. Crohmălniceanu. Autorul textului vedește însușirea perfectă a clișeelelor dogmatice în prezentarea mai mult decât elogi-oasă a tematicii cărții, subordonată, firește, imperativelor impuse de concepția artei ca ideologie: „Operă valoroasă, inspirată de prefacerile adânci prin care trece viața oamenilor muncii din țara noastră, *Cumpăna luminilor* pornește de la un aspect concret al bătăliei pentru îndeplinirea sarcinilor planului de electrificare. Romanul prezintă un crâmpei din activitatea creatoare plină de frumusețe a maselor populare din țara noastră; romanul nu ocolește arătarea miilor de greutate de care se lovesc constructorii, de la nenumăratele piedici naturale până la acțiunile ticăloase de sabotare întreprinse de dușmanul de clasă prin uneltele sale strecurate pe șantier. Desfășurarea întregii acțiuni arată cum elanul oamenilor muncii nu poate fi înfrânt și cum, la data hotărâtă de partid, muncitorii și tehnicienii sărbătoresc clipa emoționantă când apele îmblânzite pleacă spre furnalele uzinei metalurgice și în sălbatica vale a Corundului se aprind primele lumini electrice. Autorul reușește să surprindă multe aspecte interesante ale vieții noi, clocotitoare de pe șantier. Impresionantă e mai ales redarea faptelor de eroism în muncă, întruchipând rezervele de energie creatoare a maselor populare, rezerve pe care reușește să le descătușeze partidul în opera de construire a socialismului.” Dacă acțiunea romanului, înscrisă în tematica deja consacrată a uriașei opere cosmogonice a partidului-proletariat mesianic, îl mulțumește pe deplin pe critic, în construcția personajelor acesta descoperă „o serie de lipsuri serioase”, care demonstrează „o atitudine inconsecventă a artistului față de eroii săi”, „o nepotrivire supărătoare între ceea ce autorul vrea să facă din personajul său și felul cum faptele cărții îl arată”. Raportându-se, din nou, la învățătura partidului, criticul sesizează că „Imaginea deformată a modului în care se desfășoară procesul luptei de clasă e accentuată și de felul nesatisfăcător în care sunt zugrăviți oamenii cei mai înaintați de pe șantier. [...] În timp ce personagiile negative pun în discuție probleme adânci de viață și caută să și le explice în spiritul moralei lor, personagiile pozitive se comportă asemenea unor automate, a

căror minte e preocupată doar de detaliile tehnico-organizatorice ale muncii. În gândurile și acțiunile lor strălucește prea puțin scopul pentru care luptă și muncesc.” Prevalându-se de această învățătură, autorului cronicii chiar îi reușește, pe alocuri, demersul, asumat, al unei „critici juste”, prin sublinierea stereotipiilor, a schematismelor care caracterizează tipologiile cărții: „Se vădește aici o înțelegere greșită a ceea ce înseamnă individualizarea unui personaj literar. Unii dintre scriitori, ca N. Jianu, cred că particularitățile individuale – în care văd o seamă de trăsături accidentale – se adaugă prin alăturare unei scheme abstracte a personajului. Ei nu înțeleg că tocmai trăsăturile individuale reliefează în ansamblul lor esența forței sociale pe care personajul o reprezintă. [...] Principalele lipsuri ale romanului reflectă rămășițele concepției antirealiste după care eroii unei cărți nu trebuie construiți pe baza studiului profund al vieții, ci pe baza „eliberării de realitate”. [...] „Eliberarea de realitate” nu poate duce la reliefaarea curajoasă a noului, ci la plâsmuiri artificiale, în care imaginea adevărată a vieții e schimonosită.” Criticul deconstruiește, așadar, structurile clișeizate ale literaturii aliniate ideologic, apelând chiar la reperele teoretice care ar trebui să o legitimeze: „N. Jianu n-a pornit întotdeauna de la aprofundarea realității, ci s-a căznit să introducă materialul de viață cunoscut în cadrul unor scheme abstracte prestabilite.”

10 iulie

• În „Contemporanul”, nr. 28, S. Damian publică un articol intitulat *Glusul poetului*, pledând pentru individualizarea poeziei („Pentru a reda caracterul tipic, esența fenomenelor vieții, poezia lirică trebuie să fie individuală, personală. Unitatea între tipic și individual în poezia lirică rezidă tocmai în participarea afectivă a poetului.”; „Printre unii poeți circulă teorii confuze, derutante, O anumită critică simplistă, rigidă, a propovăduit necesitatea izgonirii «personalului» din poezie, deoarece după opinia ei, viața, frământările poetului sunt neinteresante în artă. [...] Asemenea teorii au provocat mult rău poeziei noastre lirice, denaturând principiile realismului socialist și derutând pe unii poeți”; „Fiți mai personali în creație! Acesta este îndemnul cititorilor către tovarășii lor poeți [...]”), dar conținând, între altele, diatribe vizând individualismul excesiv al unor poeți, provocat de presupuse înrâuriri ale concepțiilor „burgheze”: „Pentru a fi într-adevăr poet, poetul trebuie să fie și personal. Noi luptăm împotriva concepției burgheze cu privire la personalitatea scriitorului, împotriva individualismului respingător, împotriva teoriilor retrograde care cer poetului să se retragă în turnul de fildeș, departe de frământările sociale, dospind propriile sale himere, preferând trista singurătate. Critica presei noastre de partid a combătut înrâurirea concepției burgheze în unele versuri ale poezilor Maria Banuș, Mihaela Dragomir sau Nina Cassian, caracterul individualist, tendința de izolare de realitate, vizibilă în unele

poezii“, sau: „Acest fel de a înțelege prezența personală a poetului nu este nici astăzi străin ciclurilor de versuri publicate de Baconsky în «Almanahul literar» din Cluj, după cum nu este străin nici altor poezii apărute în această revistă. Dacă poetului îi place să-și audă propriu glas, să se admire singur și să prezică drumul cântecului său peste veacuri, el este într-adevăr «personal» în creație, dar ceea ce scrie nu suscită interesul cititorilor, îi lasă profund indiferenți. Noi milităm pentru acea personalitate a poetului care să izvorască din adevărul sa la lupta poporului, din spiritul său de partid“. Ca exemple pozitive, ca modele, sunt citați Mihai Beniuc și Eugen Frunză. Articolul face, fără îndoială, parte dintr-un fel de campanie lansată, din inițiativa unor organe de decizie politico-culturală dotate cu o oarecare doză de perspicacitate și competență în evaluarea expresivității literare, și care transpare din consultarea presei din epocă: operațiunea urmărea un obiectiv de fapt foarte dificil de atins, și anume revenirea la o *oarecare* complexitate și autenticitate a demersului literar (în urma, probabil, a constatării efectelor devastatoare pe care le produsese pe plan estetic „îndrumarea“ rigidă a creației literare de către aparatul de partid și de critica oficială), fără, însă, bineînțeles, a renunța la subordonarea literaturii și artei așa-numitului „spirit de partid“, ca instrumente, în cele din urmă, de propagandă și de influențare politică a publicului cititor. De fapt, o asemenea propovăduire a unei oarecare complexități, autenticități, a unei ținute artistice acceptabile, era perfect convergentă – dacă nu chiar determinată direct de – așa numitele „teze Malenkov“, care, și acelea, combăteau schematismul, falsa „umanizare“, simplismul, cenușiul etc. în creația literară. Trebuia, cu alte cuvinte, „slăbit (puțin !) șurubul“ controlului ideologic asupra creației literare (pentru că, mutilată grotesc de excesele aceluia control, ea risca să nu mai fie în nici un fel atractivă pentru cititori, deci, la urma urmei, să nu-și mai poată exercita rolul de propagandă subtilă și de influențare politică), dar nu prea mult (arta trebuia, totuși, să rămână o „unealtă“ a factorului politic!). Marja de manevră era extrem de îngustă, conformarea față de „linia“ oficială extrem de greu de obținut (autori care luau de bune îndemnul oficial de a renunța la schematism se pomeneau deodată taxați de deviere față de spiritul de partid, alții, sau aceiași, după o vreme, încercând să evite acuzațiile de a devia, se pomeneau incriminați pentru schematism etc.). Asemenea articole, precum cel citat aici, al lui S. Damian (care, pe de o parte, recomanda poezilor să fie personali, și, pe de alta, incrimina, la diferiți poeți, manifestarea individualismului de sursă „burgheză“) e reprezentativ pentru asemenea demersuri cu adevărat „derutante“ din epoca respectivă.

• *Tinerii din Mahabad* este titlul unei poezii prin care, în „Scânteia tineretului“, Eugen Jebeleanu se dovedește încă o dată atent la actualitatea, cinstind memoria unor manifestați uciși de poliție în Iran, pentru că organizaseră o manifestare culturală în cinstea Festivalului Mondial al Tineretului, aflat în pregătire.

12 iulie

- Dumitru Mircea publică în „Scânteia tineretului” schița *Un flăcău pe plac*, despre viața nouă a tinerilor în satele românești.

14 iulie

- Silvian Iosifescu publică în „România liberă” un articol despre *Poezia lui Ștefan Iureș*, în care oferă o descriere tematică minimală: „Poeziile lui Ștefan Iureș vorbesc despre fapte felurite. Descriu oameni și aspecte de la noi din țară: Zidărița din furnalele de la Hunedoara (*Fata din turnul de foc*), marinarii din *Așa a fost în Baltica...*, copiii care dorm la creșă. Evocă lupta din ilegalitate a avangărzii revoluționare, a comuniștilor și a uteciștilor, luptă care a făcut posibilă înfăptuirile de azi (*Ucenicul partidului*). Sau, aruncându-și ochii peste hotare, arată cum în țara sovietică și în pustiul Kara Kum «dă rod Octombrie» în vreme ce în Franța marshalizată, Jeannot scrie cu creta pe ziduri părărea lui și a Franței cerând eliberarea țării sale de sub ocupația trupelor americane”. □ Ca inerente „lipsuri ideologice”, sunt remarcate „tendința spre prolixitate” sau „tratarea exterioară, schematică a temei”, atunci când „conținutul de idei e mai sărac și poemul nu se unifică, nu ajunge la generalizare”.

17 iulie

- În „Contemporanul”, nr. 29, sub semnătura lui Gh. Achiței, apare un articol intitulat *Realizări și lipsuri ale revistei „Tânărul Scriitor”*: „În decursul unui an și jumătate de apariție, revista «Tânărul Scriitor» s-a străduit să-și ducă la îndeplinire sarcinile ce i-au stat în față. Printre creațiile literare publicate în paginile sale se află unele lucrări izbutite, care constituie succese ale creației tinerilor scriitori. Lucrările în proză *Boabele de grâu* de Ana Lungu, *Go-Home* de Adrian Cernescu, *În căutarea eroului pozitiv*, de Tita Chiper, *Săgeata*, de Alex. V. Popescu, *Porțile de aramă* de Gh. Tomozei, poeziile scrise în cinstea Festivalului publicate în ultimul număr, reprezintă rezultate valoroase ale muncii redacției revistei cu tinerii literați”. Lucrările elogiuate sunt prezentate pe rând, cu succinte comentarii, de pildă: „Se remarcă prin nota satirică incisivă schița *În căutarea eroului pozitiv* de Tita Chiper (Nr. 7/1952). Personagiul central al schiței, Cristofor Popescu – tipul unui poet șablonard, rupt de viață, încrezut, lipsit de orice talent, – este bine individualizat, iar situațiile în care acționează sunt tipice pentru o serie de «meșteșugari» fără orizont, care nu au nimic comun cu literatura. În basmul *Porțile de aramă* (nr. 1/1953) tânărul scriitor Gheorghe Tomozei a reușit să contureze cu talent chipul eroului legendar Dragomir – simbol al artistului popular care refuză să-și pună talentul în slujba asupritorilor și tiranilor. Basmul *Porțile de aramă* dovedește că Gh. Tomozei știe să surprindă tablouri vii, autentice, respectând totodată cadrul mitic, atmosfera fantastică specifică genului: «*Sunt munții înroșiți de soare/ Și stânci golașe se zoresc,/ Pasc mândre turme de mioare/ Și*

din caval ciobani doinesc [...]» etc. Sunt lăudate și unele rezultate ale activității revistei în materie de «îndrumare» a tinerilor autori: „Și în privința îndrumării literare a tinerilor scriitori, revista a obținut unele realizări lăudabile în paginile sale au apărut o serie de articole tratând despre arta literară a unora dintre scriitorii clasici ai literaturii noastre și ai celei universale. Așa au fost articolele scrise de M. Gafița despre învățămintele operei lui Caragiale pentru tinerii scriitori (Nr. 3/1952), de D. Micu despre opera lui I. Slavici (Nr. 2/1951), articolul Georgetei Horodincă despre opera lui I. Creangă (Nr. 6/1952) etc. Trebuie menționat ca un fapt pozitiv publicarea scrisorilor unor scriitori cu experiență ca: Eugen Frunză, Mihai Novicov, Mișu Dragomir, I. Olteanu către tinerii membri ai cenaclurilor literare, scrisori în care sunt tratate o serie de probleme de teorie și măiestrie literară“. După enumerarea succesorilor, bineînțeles că urmează și o critică, destul de aspră, a activității redacției publicației literare pentru tineret: „[...] Superficialitatea și ușurința cu care redacția revistei «Tânărul scriitor» publică unele lucrări monotone, construite după clișee simpliste, se resimt mai ales în domeniul poeziei. Multe poezii publicate în revistă sunt plate, discursive, lipsite de idei poetice, construite după șablonul atât de uzitat al antitezei dintre trecut și prezent. Ele folosesc, un vocabular redus, sărac. [...] O serie de poezii publicate în «Tânărul scriitor» vădesc ocolirea problemelor esențiale ale vieții. Fie pentru că autorii lor nu le cunosc, fie din teama de a le aborda. Aceste lucrări se pierd în discutarea unor probleme mărunte, lăturalnice. [...] Cele mai multe poezii publicate se pierd în nararea versificată a unor fapte concrete, brute, pe care autorii le transmit fără discernământ, fără selectare artistică [...]“. Sunt semnalate numeroase alte neajunsuri, sub diferite raporturi: „O lipsă serioasă a redacției este că a lăsat ca încercări literare în ansamblu merituose, care au fost premiate la concursul literar organizat anul trecut de «Tânărul scriitor» să fie publicate în paginile revistei (vezi nr. 1/1953) fără nici o îmbunătățire [...]. [...] Îndrumarea tinerilor scriitori în munca de creație n-a devenit o preocupare centrală a «Tânărului scriitor», deoarece redacția a evitat să discute mai profund problemele creației noastre literare. Editurile noastre au tipărit o serie de lucrări literare valoroase ale tinerilor scriitori: romanul *Pâine albă* de Dumitru Mircea, volumul de poezii *Mesteacănul* de Aurel Rău, cărțile pentru copii ale Mirei Iosif, Soniei Larian și Victor Vântu etc. Până astăzi nici una din aceste lucrări literare nu a fost discutată în paginile revistei. Tinerii autori care au publicat lucrările lor de debut în «Tânărul scriitor» n-au primit ajutorul cuvenit din partea revistei lor. [...] O serioasă deficiență în activitatea «Tânărului scriitor» o constituie apariția sa neregulată. De pildă nr. 1 care a apărut la sfârșitul lunii ianuarie 1953 era prevăzut să vadă lumina tiparului în septembrie 1952. Redacția revistei «Tânărul scriitor» nu și-a însușit cu destulă seriozitate critica cuprinsă în «Scânțea» care, analizând unul dintre numerele revistei, atrăgea atenția asupra rolului important pe care ea trebuie să-l joace în

activitatea tinerilor scriitori“. Redacției i se recomandă, evident, să înlăture lipsurile, astfel încât „Tânărul Scriitor“ „să devină cu adevărat un organ de afirmare și îndrumare a cadrelor de mâine ale literaturii noastre“.

18 Iulie

- Sub genericul „60 de ani de la nașterea lui Vladimir Maiakovski“, în „România liberă“ sunt publicate, alături de articolul invadat de clișee al lui Al. N. Trestieni, *Maiakovski – poetul cetățean*, o serie de poeme ale scriitorului rus, în traduceri notabile: *Marșul brigăzilor de șoc*, trad. de Maria Banuș; *Ședințagii*, trad. de Mișu Dragomir; fragment din poemul *Vladimir Ilici Lenin*, trad. de I. Costin; *Povestea turnătorului Ivan Cozârev despre instalarea lui într-o locuință nouă*, trad. de Mișu Dragomir; fragment din *Nu-i vom lăsa, tovarăși!*, trad. de Eugen Jebeleanu.

24 iulie

- Unii dintre criticii ruși din romantism, descoperiți ca precursori ai teoriei marxiste aplicate literaturii și artei, continuă să fie comentați. Astfel, în „România liberă“, sub genericul „125 de ani de la nașterea lui N. G. Cernășevschi“, N. Moraru publică articolul ***Un mare gânditor și luptător revoluționar-democrat***, în care supraevaluează, din punct de vedere ideologic, concepțiile de la baza criticii sociologice practicate de Cernășevschi: „Lucrările lui Cernășevschi în domeniul esteticii constituie o adâncă fundamentare teoretică a realismului în literatură, a artei înțelese drept armă înaintată în lupta pentru făurirea vieții mai bune pentru oameni. În lucrarea sa *Arta și realitatea din punct de vedere estetic*, lovind cu putere idealismul și concepțiile sale despre artă, nimicind teza «artei pure», Cernășevschi elaborează o concepție materialistă consecventă în problemele artei. Pornind de la demascarea filosofiei idealiste care tinde să rupă filosofia de viața socială, de realitatea istorică concretă, demascând caracterul reacționar al tendinței de a prezenta filosofia drept o sferă și un proces al «gândirii pure», Cernășevschi combate și teza idealistă care prezintă arta drept un fenomen în sine, fără finalitate, negând relația strânsă între artă și viața obștească. Marele revoluționar democrat demonstrează că literatura și arta au o înaltă chemare socială. El dovedește că opera de artă oglindește luptele sociale, frământările epocii. Pornind de la teza priorității materiei față de conștiință, el arată că și opera de artă este o reflectare a realității obiective. Întreaga estetică materialistă a lui Cernășevschi, ca și filosofia lui, are un caracter activ, luptător. Pentru el preocuparea de problemele literaturii și artei constituie o sarcină organică a mișcării revoluționare. Văzând în scriitori și artiști oameni care trebuie să spună adevărul, el căuta să-i îndrume în munca lor creatoare pe calea slujirii cauzei revoluționare. [...] O importanță deosebită are teza lui Cernășevschi cu privire la faptul că arta este o armă pentru cunoașterea vieții și pentru

transformarea ei. Marele luptător revoluționar demonstrează că literatura și arta nu au menirea doar de a oglindi viața; arta explică viața, ea este izvorul ideilor înaintate atunci când oglindește marile bătălii ale epocii, ea este o armă de demascare a lumii care moare și de luptă eficace pentru aceea care se naște. De aci însemnata concluzie pe care o trage gânditorul și anume: caracterul și rolul social al literaturii și artei”.

25 iulie

- Eugen Frunză, secretar al Uniunii Scriitorilor, semnează articolul din pagina a 2-a „Scânteii”, intitulat *Înariate cuvinte de prietenie*, cu subtitlul *Despre lucrările prezentate la concursul literar în cinstea Festivalului* (concurs organizat de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. în cinstea celui de-al IV-lea Festival Mondial al Tineretului de la București). Concursul, arată autorul, „a dovedit cât de bogată și multilaterală este preocuparea tineretului și a poporului nostru pentru Festival.” Astfel, alături de cei 151 de scriitori și ziariști „mulți dintre ei laureați ai Premiului de Stat” (dintre care sunt amintiți Dumitru Mircea, Dan Deșliu, Maria Banuș, Ion Brad, Nina Cassian), concursul s-a bucurat de participarea „tineri[lor] muncitori, ucenici și elevi, [...] tehnicieni [...], funcționari și învățători, ostași și țărani muncitori”; mai mult decât atât, „printre participanți” s-au numărat „și doi bătrâni bolnavi care au scris din spital, un cioban, un student polonez venit la învățătură în țara noastră [...]” etc. Secvențele citate din poeziile diverșilor participanți la concurs vin să sublinieze amploarea evenimentului care a transformat Bucureștiul în „capitala păcii”, așa cum o atestă fragmentul următor (dintr-un text atribuit unui tânăr englez): „De-ați fi liberali, comuniști, protestanți ori catolici,/ De orice culoare ori rasă, din orice țară ați fi, voi,/ Deschideți butonul pe-a viitorului unde:/ Vorbește lungimea de undă a păcii spre noi!/ ...Veniți de pe-ntregul pământului mare, prieteni,/ Veniți, Bucureștiul vă cheamă!/ Tinerețea-i cu el!”.
□ Un articol redacțional din același număr prezintă și analizează **O temă principală a literaturii**. E vorba, de fapt, despre tipurile umane necesar și obligatoriu să fie reflectate în literatură: „figuri de oameni înaintați”, „chipul muncitorului înaintat, fruntaș la mașina lui sau în activitatea socială” etc.

28 iulie

- La centenarul nașterii unui scriitor democrat rus, V. G. Corolenco, „Scânteia tineretului” publică un comentariu la primul volum de *Opere alese*, apărut cu această ocazie. Comentariul este semnat de Teșu Similcov.

[IULIE]

- Numărul 7 al „Almanahului literar” este dedicat aniversării lui Maiakovski. Sub genericul *60 de ani de la nașterea lui V.V. Maiakovski* sunt publicate o serie de studii despre opera poetului și de traduceri: *Tovarășului Nette – vapo-*

rului și omului, trad. de A.E. Baconsky; *Scrisoare din Paris către tovarășul Costrov despre esența dragostei*, trad. Aurel Rău, *Ordin nr. 2 pe Armata Artelor*, trad. de D. Florea-Rariște; *Cea mai bună poezie*, trad. de V. Felea; *Rămas bun*, trad. de A. Gurghianu (p. 80-92). În cadrul rubricii intitulată „Cronica” este publicat studiul lui Eugen Naum, *Maiakovski, continuator al lui Gogol și Scendrin*. □ Și în acest număr, „Almanahul literar” continuă să se distanțeze de publicațiile oficiale bucureștene, ca și de ideologii epocii. Lipsa de înțelegere a sugestiilor formulate de Malenkov în celebrul său raport devine, pentru Dan Costa, un pretext de a contesta debilitatea de concepție a unui studiu al lui N. Moraru despre *Gorki, maestru al tipizării*, apărut în nr. 6 al „Vieții Românești” (*Etichete înșelătoare*, „Recenzii. Note. Comentarii”): „Prea adesea revistele noastre găzduiesc asemenea exerciții de mântuială purtând însă etichete la ordinea zilei, și în general sunt încă privite cu bunăvoință acele materiale în care abilitatea autorului înghesuie într-un spațiu minim (cazul cel mai fericit) o serie întreagă de locuri comune și de clișee verbale aliniate sub comanda ultimelor cuceriri teoretice intervenite.[...] Din categoria aceasta face parte procedeul întocmirii acelor specii de catagrafii de autori, în care de fiecare dată se spune despre un scriitor și opera lui tot ce poate fi spus într-un spațiu parcă dinainte fixat, și în termeni officioși, de permanentă sărbătoare. Ce importanță are că cititorul care urmărește cu regularitate revistele și citește cărțile care apar, a trecut de faza când se mulțumea cu o simplă informare (oricât de judicioasă) asupra scriitorului respectiv și aspiră spre ceva mai mult – un studiu, bunăoară, care să adâncească măcar un aspect sau altul al operei scriitorului preferat. [...] Acum, în urmă, «Viața Românească» nr. 6 a publicat un articol al lui N. Moraru intitulat *Gorki, maestru al tipizării*. Cititorul se va fi bucurat, desigur. O contribuție nouă, cât de mică, în explicarea creației de tipuri, proprie artei unuia din cei mai mari scriitori ai lumii, este demnă de tot interesul. Care critic, apoi, a putut rămâne nepăsător? [...] Iată însă că termeni ca cercetare ori *contribuție nouă* se dovedesc cu totul idilici în cazul articolului citat. Simpla lui lectură te convinge asupra faptului că ai în față o tipică și prea cunoscută catagrafie întocmită după toate regulile genului, și că – în toate acestea – numai titlul articolului pare nou. Urmărind planul articolului, îți dai seama că autorul a atins toate problemele *ce se pun îndeobște în legătură cu întreaga viață și operă a lui Gorki*, și n-a dezvoltat, bineînțeles, nimic. Găsești aici de toate, ca într-un compendiu de istorie literară: și un crâmpei de biografie, care putea foarte bine lipsi, și o serie întreagă de citate, începând cu cele cunoscute din Lenin și Stalin (despre Gorki) și sfârșind cu altele din Nemirovici-Dancenco, Anatole France ori Andresen-Nexö... Toate acestea ocupă mai bine de un sfert din paginile articolului, care printre altele mai vorbește și despre umanismul socialist al lui Gorki, ori despre atitudinea sa antifascistă și antiimperialistă și sfârșește prin a înfățișa situația traducerilor din Gorki în România ... Și toate

acestea sub eticheta: «Gorki, maestru al tipizării!»! Cât privește însăși problema ce trebuia să-l preocupe pe autor, ea se sufocă asemenea unei plante care a avut inspirația să răsară într-un crâng de mult crescut și înverzit. [...] E timpul ca revistele noastre să renunțe la asemenea practici și în locul comemorărilor moarte, osificate, să treacă la stimularea interesului pentru studierea operei vii, în toate articulațiile sale“.

• În revista „Lupta de clasă“, organ ideologic al PMR, în numărul din iulie 1953 (seria a V-a, anul XXXIII, nr. 7), apare, sub semnătura lui Traian Șelmaru, un foarte amplu articol de direcție, de bilanț și de „îndrumare“, cu titlul *Unele probleme ale dezvoltării literaturii în R.P.R.* În limbajul „de lemn“, specific documentelor oficiale din epocă, sunt analizate realizările și indicate „sarcinile“ literaturii naționale. Articolul face referire explicită la recenta consfătuire-dezbatere organizată de Uniunea Scriitorilor în lumina documentelor Congresului al XIX-lea al Partidului Comunist la Uniunii Sovietice. Abordarea este similară cu aceea din relatarea „oficială“ a respectivei consfătuiri, publicată în „Contemporanul“, dar arborează o perspectivă mai „teoretică“ – manifestată mai ales prin proliferarea verbiajului ideologizant –, deși recurge și la referiri concrete, precis țintite (în special în domeniul exemplelor considerate demne de elogiu, critica fiind mai puțin virulentă decât în intervențiile la dezbateri). Prima parte a articolului trasează coordonatele teoretice ale chestiunii, neprecupețind generalitățile și platitudinile: „Rolul literaturii în viața socială este deosebit de însemnat. În articolul *Organizația de partid și literatura de partid*, ca și n alte opere ale sale, Lenin a arătat care sunt sarcinile scriitorilor în lupta revoluționată a clasei muncitoare. El a combătut cu ascuțime părerea că literatura ar putea fi socotită o chestiune individuală, precizând că, în concepția partidului, literatura este o armă puternică de luptă în mâinile clasei muncitoare, un mijloc însemnat de educare a maselor, *parte integrantă a muncii de partid*. Lenin a dat o lovitură zdrobitoare «apolitismului» literaturii și artei, demascând esența burgheză a acestei teorii, arătând că sub firma «artei pentru artă» se ascund de fapt interesele claselor exploatatoare“. Chestiunea tipicului și cea a realismului socialist sunt abordate în termenii cunoscuți, repetați până la sașietate în presa epocii: „Învățătura marxist-leninistă după care tipicul nu înseamnă nicidecum o medie statistică oarecare, ci corespunde esenței fenomenului social-istoric dat, după care exagerarea conștientă, reliefația figurii nu exclude tipicul, ci îl scoate în evidență și în subliniază într-un mod mai deplin, dă o lovitură zdrobitoare acelei teorii după care tipic ar fi numai ce se întâlnește cel mai des, teorie nedialectică, nemarkxistă, care nu permite artei de a înfățișa contradicțiile din viață, lupta noului cu vechiul, invincibilitatea noului, reducând considerabil rolul social al artei. Aceasta presupune însă din partea scriitorului – pentru a putea reda tipicul – o adâncă cunoaștere a legilor de dezvoltare a societății tocmai pentru a putea reda «ceea ce exprimă în modul cel mai plin și mai

expresiv esența forței sociale respective», esența fenomenului social“. Trecând la referiri și analize concrete, autorul articolului elogiază scrieri ale lui Dan Deșliu (*Minerii din Maramureș, Lazăr de la Rusca*), Mihail Sadoveanu (*Mitrea Cocor*), Petru Dumitriu (lăudat aproape cu căldură: „În proză, succese importante a obținut tânărul scriitor Petru Dumitriu, laureat al Premiului de Stat. Oglindind cu măiestrie viața, Petru Dumitriu a izbutit să redea, în cele mai bune lucrări ale sale, trăsături esențiale ale noii noastre realități, ascuțitul conflict de clasă, caracteristic perioadei de trecere de la capitalism la socialism, a reușit să zugrăvească viu și expresiv forțele sociale în luptă. Creând situații tipice, Petru Dumitriu a reușit să ne dea imaginea unor eroi tipici, care se întipăresc în mintea cititorului și au asupra lui o mare forță mobilizatoare, tocmai pentru că pătrunde în esența fenomenului social, pentru că știe să vadă aspectele vieții nu în întâmplări izolate, ci în lumina legilor de dezvoltare a societății. Cei mai mulți dintre eroii lui Petru Dumitriu reprezintă însuși poporul muncitor, în frunte cu clasa muncitoare, condusă de partid, eroi care, cuprinși de patosul revoluționar al muncii libere, creatoare, transformă țara, transformându-se pe ei înșiși“), N. Moraru și A. Baranga (*Pentru fericirea poporului*), Zaharia Stancu (*Dulăii*) etc. Problema orientării ideologice a artei este exprimată explicit și insistent: „Lupta pentru orientarea literaturii noastre pe drumul realismului, pentru zdrobirea pozițiilor reacționare în literatură, pentru dezvoltarea realismului socialist a fost dusă de partidul nostru zi de zi, cu intransigență și principialitate. Partidul a combătut sistematic ideologia burgheză reacționară, în presa de partid au fost criticate manifestările concrete ale formalismului și cosmopolitismului. Partidul a desfășurat și desfășoară o largă și susținută acțiune de valorificare critică a moștenirii literare a poporului nostru. Marii clasici realiști Caragiale, Eminescu, Creangă, Coșbuc ș.a. sunt redați poporului, opera lor este analizată în lumina marxism-leninismului, pentru ca nimic din ceea ce a fost înaintat și valoros în trecut să nu să piardă. Anii scurși după eliberare au fost ani de susținută muncă ideologică în rândurile scriitorilor. Sub conducerea de zi cu zi a partidului, Uniunea scriitorilor din R.P.R. a organizat câteva dezbateri asupra problemelor literaturii. În dezbaterile asupra problemelor poeziei au fost combătute manifestările formaliste, proletcultiste și intimiste. În plenara asupra dramaturgiei focul criticii a fost îndreptat împotriva schematizării vieții, ca și împotriva atitudinii de subapreciere a noii noastre dramaturgii de către conducerea unor teatre. Scriitorii s-au bucurat de ajutorul permanent al presei, care a scos în evidență ceea ce apărea nou și înaintat în literatură, fără a slăbi critica împotriva rămănelor în urmă[...]“. Scriitorilor li se cerea să evite schematismul, păstrând totodată corectitudinea ideologică, soluția concilierii acestor exigențe fiind recomandată a fi „cunoașterea aprofundată a vieții“: „Neaprofundarea de către unii scriitori a problemelor vieții, a conflictelor și contradicțiilor din societatea noastră, este în strânsă legătură cu felul nesatisfăcător, sărac, adesea schematic

sau greșit în care sunt prezentați în unele lucrări oamenii zilelor noastre. Oamenii sunt doar aceia care sunt chemați să rezolve aceste probleme. Toate aceste probleme se traduc în nenumărate împrejurări din viață. Scriitorul realist are sarcina ca printr-un studiu atent al vieții să sesizeze împrejurările tipice în care de dezvoltă caracterul omului nou. Numai astfel el va reuși să redea acele tipuri caracteristice societății noastre în drum spre socialism, și în primul rând tipul eroului pozitiv, al omului care în cel mai înalt grad se dezvoltă trăsăturile omului socialist. [...] A fost criticat, și pe bună dreptate, schematismul cu care sunt prezentați în literatura noastră mulți dintre eroii pozitivi, în special comuniștii. De cele mai multe ori aceasta provine din faptul că autorii nu-i situează în mijlocul conflictului, nu creează asemenea situații tipice în care trăsăturile lor să se poată dezvălui“. Alte lipsuri semnalate: „[...] este supărător când într-o lucrare literară ni se prezintă eroii unilateral, preocupați doar de problemele producției. Unii autori merg atât de departe pe acest drum încât chiar și atunci când își permit să creeze, cu timiditate, o scenă de dragoste între cei doi eroi se grăbesc să le atribuie niște replici care au de scop să-l liniștească pe cititorul care s-ar alarma că cei doi au uitat de producție“. Recomandările sunt numeroase și detaliate, vizând în ansamblu !crearea figurii tipice a comunistului, în toată bogăția sa sufletească, demna de a fi exemplu și obiect de imitare pentru oameni“. Unele observații vizează și probleme de limbă a operelor literare: „[...] trebuie combătut faptul că mulți dintre eroii pozitivi ai literaturii noastre vorbesc o limbă săracă, plată, fără culoare și relief, care coboară figura lor spirituală. Chiar și scriitorii ca Petru Dumitriu atribuie adesea eroilor lor un limbaj vulgar, din care nu lipsesc înjurăturile. Asemenea greșeli face și Marin Preda. Alți scriitori, ca Ion Istrati, de pildă, fac abuz de regionalisme, crezând că astfel dau lucrării mai multă originalitate. Rezultatul e că fraza capătă un caracter căutat, forțat, iar pe de altă parte, aceasta întunecă claritatea exprimării, îngreunând înțelegerea conținutului“. Și activitatea criticii literare este criticată fără menajamente, în același spirit: „Critica literară are încă față de fenomenul literar o atitudine pasivă, de indiferență, ea nu militează în mod consecvent și principial pentru a putea ajura frontul literar să meargă înainte. Cronicile literare care apar în presă au de cele mai multe ori un caracter contabilicesc, de înregistrare a cărților care apar, sunt articole de serviciu care se mulțumesc să rezume subiectul, fără și să facă aprecieri neaprofundate, fără a se strădui să meargă la esențial. Multe din cărțile care apar nu sunt recenzate în mod serios, nu formează obiect de dezbateră în coloanele ziarelor și revistelor, ceea ce pe de o parte duce la o slabă popularizare a lucrărilor valoroase, pe de altă parte, lipsește pe scriitorii de îndrumare. [...] Datoria criticului este ca printr-o atitudine principială, pătrunsă de spirit de partid, să descopere ceea ce este caracteristic în fenomenul literar, să militeze pentru nou, să combată ceea ce este vechi. Până acum nu s-a întreprins nimic în ceea ce privește valorificarea critică a lucrărilor unor

scriitori care au creat mult între cele două războaie, scriitori dintre care unii activează și azi, cum sunt G. Călinescu, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Mircea Ștefănescu etc. În felul acesta ei nu sunt ajutați să-și dezvolte propriile lor poziții realiste din trecut, nu li se arată concret împotriva căror manifestări antirealiste trebuie să lupte“. Finalul articolului este, în tonul vremii, mobilizator și optimist, după un citat din Gheorghe Gheorghiu-Dej, autorul își exprimă convingerea că „nu încapă îndoială că scriitorii noștri, care au dat poporului un număr însemnat de opere de mare valoare, vor ști să răspundă acestei înalte chemări de luptă“.

• O secvență specială este dedicată aniversării a „60 de ani de la nașterea lui V. V. Maiakovski” în „Viața Românească” (An VI, nr. 7, iulie), prin trei materiale: un foarte scurt text (o pagină și jumătate) semnat de Geo Bogza (*Vocea lui Maiakovski*), un articol mai amplu, de șapte pagini, sub semnătura lui Nicolae Moraru (*Înflăcărutul îndemn al lui Maiakovski*) și un grupaj de trei texte ale poetului aniversat, în traducerea lui Cicerone Theodorescu, Miha Dragomir și Veronica Porumbacu. Articolul lui N. Moraru conține toate stereotipiile epocii: „Armata Sovietică eliberatoare”, binefacerile „regimului de democrație populară”, „exemplul literaturii sovietice”, prohibirea literaturii progresiste de către regimul burghezo-moșieresc etc. □ La rubrica „Teorie și critică”, două articole discută despre două culegeri de schițe ale unor autori tineri, una deja apărută la E.S.P.L.A., cealaltă aflată în pregătire la Editura Tineretului. Cel dintâi, *O școală a agerimii și desăvârșirii scriitoricești*, semnat de Cezar Petrescu, nu se referă aproape deloc la volumul pe care își propune să-l prezinte, articolul fiind, aproape în întregul său, reproduceri sau comentarii asupra unor idei pilduitoare ale lui Lenin, Gorki, Fedin sau din diverse documente politice privitoare la literatură, la limbajul artistic la schiță ca specie care poate servi mersul înainte spre socialism. Celălalt text, lui Al. Oprea, are titlul *Schițele tinerilor scriitori* și cuprinde o analiză mai aplicată, nelipsită de apelul la clasicul marxism-leninismului, dar nici de observații critice îndreptate nu numai spre prozele celor două volume comentate, ci și spre textele de gen apărute în unele publicații literare, între care „Iașul nou” (nr. 1/1953) sau chiar „Viața Românească”, pentru schița *Loteria*, publicată de Dumitru Mircea în numărul din aprilie. Reproșul principal formulat de Al. Oprea este că această schiță, ca și altele, „nu ajută efectiv la educarea cititorului”. În mod asemănător articolului cezarpetrescian, textul lui Al. Oprea se dedică mai puțin materiei propriu zise a celor două volume, rezervând, în schimb spații largi monotone și foarte conformiste unei teorii foarte puternic ideologizate a schiței. □ În cadrul aceleiași rubrici, Silviu Iosifescu publică studiul amplu, de 30 de pagini, *Trecutul prin ochii prezentului*, în care face un comentariu sintetic al „noului roman istoric”, referindu-se la câteva creații recente ale genului: Mihail Sadoveanu (*Nicoară Potcoavă*), Ion Pas (ciclul *Lanțuri*), V. Em. Galan (*Zorii robilor*) etc., dar mai cu seamă la cuvântări și

articole din presa sovietică pe tema romanului istoric, valorificate în sspiritul tezelor malenkoviene □ La rubrica „Recenzii”, „Almanahul literar” este din nou supus unor critici, în textul *O imagine tulburătoare a răscoalei lui Doja* (în poemul istoric *Gheorghe Doja*, publicat de D. Florea-Rariște în nr. 8-10 al „Almanahului...”). Recenzentul, Ion Horea, reproșează autorului poemului, căruia îi recunoaște, totuși, înzestrarea, schematismul, insuficienta grijă pentru conturarea conflictului de clasă. □ Printre celelalte contribuții la realizarea acestui număr se mai pot consemna: un scurt fragment reprodus din romanul *Frații Jderi* (cu ocazia reeditării acestui cunoscut roman sadovenian), poezii semnate de Radu Boureanu, Veronica Porumbacu, Dragoș Vicol și Al. Andrișoiu, un lung poem de George Dan, intitulat *Rapsodia marinarilor*, o piesă într-un act (*Mesagiul*), de Noe Smirnov, și, desigur, traduceri din literatura sovietică și alte literaturi progresiste.

AUGUST

7 august

- În „Scânteia” apare, pe pagina 1, un fel de schiță-reportaj semnată de Dan Deșliu, cu titlul *Voința de a învinge*, dedicată unei curse de atletism desfășurate „pe stadionul din Dealul Spirei”, la care participă „partizani ai păcii” din toate colțurile lumii, într-o atmosferă sărbătorească pregătind finalul rezervat victoriei unui „atlet din marea echipă a păcii”. Este vorba, firește, de reprezentantul delegației sovietice.

11 august

- „Scânteia” publică un poem epic închinat Festivalului Mondial al Tineretului de la București (eveniment dedicat „Partizanilor păcii” din întreaga lume), intitulat *Fără viză* și semnat de Dan Deșliu. Poemul exploatează imaginile sărbătorești ale lumii noi în opoziție cu cele demonizate ale imperiilor coloniale, din perspectiva unui „delegat” al păcii sosit în București din „Africa neagră”, semn al solidarizării mondiale a „noii omeniri”.

12 august

- Un articol nesemnat din „Scânteia” pledează *Pentru lărgirea schimburilor culturale internaționale*, evident, în limitele partinității. Interesant este că modelul sovietic nu mai este absolutizat, dimpotrivă, se vorbește de cultura „popoarelor mari și mici”, de pe poziții de egalitate.

14 august

- „Scânteia” publică în pagina 2 un text semnat de Veronica Porumbacu și intitulat *Drumul cu flori*, în care autoarea ipostaziază unul din momentele sărbătorești din cadrul Festivalului Mondial al Tineretului de la București, din

perspectiva martorului la o demonstrație a tinerelor partizane ale păcii venite din întreaga lume (Haiti, Franța, Germania, Finlanda, Japonia, Spania, Coreea, Liban, Italia, Marea Britanie și, firește, U.R.S.S.). Textul se încheie cu imaginea „frumosul[ui] anotimp al iubirii” (împrumutată din versurile lui Schiller), emblematică pentru spațiul-timp ipostaziat, al mării sărbători a solidarității tineretului comunist.

16 august

- Florin Mugur publică în „Scânteia tineretului” poezia *Dansul trandafirilor*, un poem de șaisprezece strofe despre lupta și sacrificiile poporului coreean în războiul de apărare împotriva imperialismului american, temă frecventă în lirica epocii.

18 august

- Texte ale câtorva scriitori participanți la Festivalul Mondial al Tineretului desfășurat la București sunt publicate în „Scânteia tineretului”: versurile unui tânăr poet (17 ani) belgian (Philippe Frank, *Încredere*, în traducerea lui Ștefan Iureș), mărturisirea unei scriitoare din Grecia (Elle Alexiu, *Pentru ca pacea să nu fie niciodată pusă în pericol*) și declarația unui laureat al Premiului se Stat din R. P. Polonă (Julian Strijcowski, *Aportul nostru*). Toate aceste texte dau conținutul unei pagini cu titlul „O sărbătoare de neuitat”.

- Petru Dumitriu semnează în pagina a 2-a a „Scânteii” un reportaj intitulat *Frumosul nostru oraș*, dedicat atmosferei sărbătorești a Festivalului Mondial al Tineretului de la București. După ce citează opiniile participanților (scriitori și oameni ai muncii) din toate colțurile lumii referitoare la frumusețea capitalei („our beautiful city”), autorul încheie subliniind că: „Internaționalismul, prietenia între popoare sunt lucruri importante și grave căci ele au o înrăurire hotărâtoare asupra istoriei lumii în veacul nostru.”

20 august

- La rubrica intitulată „Cărți literare apărute” din „Scânteia”, sunt enumerate titluri emblematice atât pentru direcția recuperatoare imprimată, în epocă, demersului istorico-literar și critic (*Din folclorul nostru*, culegere de texte și melodii, E.S.P.L.A.; Al. Vlahuță, *România pitorească – pagini alese*, Editura Tineretului; V. Eftimiu, *Poveste haiducească*, E.S.P.L.A.), cât și pentru noua literatură realist-socialistă: Veronica Porumbacu, *Ilie Pintilie*, Editura Tineretului.

21 august

- În „Contemporanul”, nr. 34, apare, sub titlul *Republica Populară Română*, un fragment din – după cum se precizează în nota de subsol aferentă textului – „scenariul literar cu același titlu”, de Geo Bogza. Pasaje din plămada poemelor

în proză specific bogziene, de apoteozare descriptiv-afectivă a peisajelor și oamenilor patriei, sunt montate ca introducere la un fel de reportaj condensat de la o demonstrație menită să celebreze ziua de 23 august, sărbătoarea națională a României, sărbătorita cu fast în fiecare an: „Treptat, coloane de manifestați se pun în mișcare spre Piața I. V. Stalin. E o uriașă revărsare de oameni, înaintând cub fluturarea involburată a drapelului. Uneori, stând în mijlocul străzii, vedem cum vin asupra noastră chipuri luminoase de bărbați și femei, cu fața deschisă într-un zâmbet larg, cu privirea strălucind de bucurie, dar în același timp cu ceva hotărât, neclintit, ca de piatră, în felul în care merg umăr lângă umăr. Alteori privind de sus, de pe acoperișul unei clădiri de pe care flutură drapelul, ne dăm seama de lungimea fără sfârșit a marilor fluvii de oameni“ etc.

22 august

- Din seria evenimentelor legate de celebrarea zilei de 23 August, menționăm și validarea oficială a unui nou imn național, pe versuri de Eugen Frunză și Dan Deșliu, muzică de Matei Socor. Reproducem strofele 3 și 4 (după „România liberă”, nr. 2766, 22 august, *Decret cu privire la Imnul de Stat al Republicii Populare Române*): „Înfrățit fi-va veșnic al nostru popor/ Cu poporul sovietic eliberator./ Leninismul ni-e far și tărie și avânt./ Noi urmăm cu credință Partidul ne-nfrânt, / Făurim socialismul pe-al țării pământ.// Puternică, liberă, / Pe soartă stăpână,/ Trăiască Republica/ Populară Română!”
- Pe prima pagină a „Scânteii” e publicat *Imnul de Stat al Republicii Populare Române* (text de Eugen Frunză și Dan Deșliu, muzica de Matei Socor), centrat pe imaginile emblematice ale *pământului-patrie*, eliberat după ce a fost „zdrobit al trecutului jug blestemat”, ale Partidului „ne-nfrânt” și ale înfrățirii cu „poporul sovietic eliberator”, sub semnul leninismului care „ni-e far și tărie și-avânt”.

25 august

- Unul dintre scriitorii care omagiază în scris ziua de 23 August este Geo Bogza. Astfel, în „România liberă”, acesta publică un text intitulat **23 August în conștiința poporului român**; reproducem un fragment: „În aceste neuitate nopți de august am putut măsura la lumina puternică a reflectoarelor lungul drum pe care poporul nostru alături de atâtea alte popoare l-a parcurs datorită istoricei victorii dobândite de Uniunea Sovietică împotriva fascismului. Pentru a avea întreaga măsură a acestui drum era suficient să trec fulgerător cu închipuirea de la ce prindeau în snopul lor de lumină reflectoarele cu nouă ani în urmă până la imaginea pe care o dezvăluiau acum. În această comparație sta tot sensul păcii și al prieteniei între popoare, proclamate de marele Lenin și urmate de atunci stăruitor de popoarele sovietice”.

26 august

- În „România liberă”, Georgeta Horodincă inventariază, în *Vitrina cu cărți*, scrieri recent apărute: *Istoria Românilor sub Mihai-Vodă Viteazul* de Nicolae Bălcescu; *Mihnea Vodă cel Rău, Doamna Chiajna* de Odobescu; *Alexandru Lăpușneanu* de Negruzzi; *Despot Vodă* de Alecsandri; *România pitorească* de Vlahuță; *Povestea vorbei* de Anton Pann; baladele populare *Miorița, Toma Alimoș, Corbea*. (toate la Editura Tineretului, colecția „Biblioteca școlarului”); Charles Dickens, *Note din America*; *Pagini alese* din Jack London; Schiller, *Intrigă și iubire*; reeditarea mai vechii ediții „Cartea Rusă”, în traducerea lui M. R. Paraschivescu, din opera lui N. A. Necrasov, antologia *Din folclorul nostru* (Editura de Stat pentru Literatură și Artă, colecția „Biblioteca pentru toți”); nuvela *Vipera* de A. Tolstoi („Cartea Rusă”) etc.

27 august

- Radu Cosașu, care este prezent destul de des în paginile „Scânteii tineretului”, semnează în acest număr al ziarului schița *Deputata*.

28 august

- În „Contemporanul”, nr. 35, Petru Dumitriu publică un articol cu titlul *Însemnări despre individualizarea eroilor*. Scriitorul glosează, cu oportunitate, pe o temă a cărei importanță conjuncturală era imensă, deoarece decurgea din mult repetatele „teze ale tovarășului Malenkov” privind creația literar-artistică, dogme ale politicii culturale a momentului. O face cu iscusință, cu grație, cu talent publicistic și rigoare stilistică, cu referiri docte și oportune la patrimoniul mării literaturi universale etc., însă, bineînțeles, în sensul preconizat și recomandat de autoritățile cultural-politice, cu încercarea, totuși, de a pleda în favoarea nuanțării, complexității și verosimilității, împotriva șabloanelor, profitând de faptul că acesta era, declarativ și în principiu, și punctul de vedere al oficialității: „Individualul e singura cale reală de manifestare a generalului în viață, și deci și în literatură: creația noastră nu poate realiza personajii tipice decât dacă îmbină în mod indisolubil generalul și particularul. Am respectat noi, scriitorii și criticii literari, acest adevăr ? Nu întotdeauna, și nu destul. Există o frică de individualizare sau o stângăcie în a individualiza, la creatori, iar la redactori, critici și militanți pe tărâmul literaturii, o frică de a accepta o individualizare curajoasă, originală a eroilor. De aceea se merge uneori spre șablon, spre zugrăvirea aproape identică a unui «tip» fără caractere individuale sau cu trăsături individuale superficiale, neadâncite. Tipul de tânără odraslă a burgheziei în agonie: aceeași eroină, sub trei nume diferite și realizată cu izbânzi variabile, apare în *Iarbă rea*, piesa lui A. Baranga, și în romanele lui N. Jianu și P. Dumitriu” ș.a.m.d.

- „După o scrisoare trimisă de caporalul M. Florescu”, St. Luca și Gh. Vintilă alcătuiesc în „Scânteia tineretului” materialul *O trupă ambulată și un buchet de gură-cască*, despre o trupă ambulată „de estradă”, alcătuită de Kiki

Laurian, care, cu acordul autorităților, străbate satele „debitând în fața unui public consternat bancuri cu adultere, cu murdării, care denigrează omul nou, înjosesc femeia, calomniază realitatea noastră. Fără nicio jenă, acești șarlatani, excluși din viața artistică, jecmănesc țărănimea muncitoare setoasă de cultură și artă adevărată”. □ Dintre **Cărți**[le] **apărute în colecția „Biblioteca Școlarului”** (Editura Tineretului), ziarul prezintă *Istoria Românilor sub Mihai-Vodă Viteazul*, de Nicolae Bălcescu, *Făt frumos din lacrimă*, de Mihai Eminescu, *Povestea vorbeii*, de Anton Pann, *Mihnea-Vodă cel Rău și Doamna Chiajna*, de Al. Odobescu. Fiecare volum beneficiază de o scurtă prezentare, în clișeele epocii.

29 august

• Într-un articol din „România liberă”, intitulat ***Pe drumul înfloririi continue a literaturii noastre noi***, Al. N. Trestieni comentează unele dintre succesele raportate de literatura română prin urmarea indicațiilor date de Malencov în chestiunea „tipicului”. Sunt inventariate unele dintre personajele și temele literare. Din „tot mai larga galerie de tipuri de oameni noi, ai zilelor noastre, de muncitori înaintați, de comuniști, ale căror trăsături sunt dezvăluite în imagini artistice, de proza, poezia și dramaturgia noastră nouă” sunt menționați: „Remeș sau Toader doinitorul din poemul *Minerii din Maramureș* sau Lazăr de la Rusca din poemul cu același nume, zugrăviți cu măiestrie de poetul Dan Deșliu, sunt chipuri de oameni vii, de oameni înaintați, care întruchipează trăsăturile tipice ale forțelor sociale cărora le aparține viitorul în țara noastră. Aceste personaje caracterizate prin dragostea fierbinte față de patrie și prin devotamentul profund față de cauza partidului constituie pentru masele largi de oameni ai muncii un luminos exemplu pe care se străduiesc să-l urmeze în viață; în acest sens eroii pozitivi amintiți exercită o reală influență transformatoare asupra maselor. Același lucru se poate spune despre eroii pozitivi care se revelă în situațiile tipice pentru țara noastră, zugrăvite cu măiestrie de Petru Dumitriu. Acesta face să ți se perinde prin fața ochilor oameni mulți din popor, oameni care cresc în procesul muncii constructive pașnice și care privesc cu încredere viitorul. Din mijlocul lor strălucesc cu putere chipurile comuniștilor, se reflectă frumusețea lor morală, tăria partidului care rezidă în indisolubila sa legătură cu masele. [...] Creșterea muncitorilor înaintați ca Maței din *Drum fără pulbere* sau Petru Arjoca din piesa *Cetatea de foc* a lui M. Davidoglu, profilarea unor chipuri noi de intelectuali ca dr. Murgu din piesa *Oameni de azi* de Lucia Demetrius, de ostași ca Asandei Constantin (*Undeva pe Dunăre* de Al. Jar) reprezintă aspecte ale unui vast proces de transformare a societății, de afirmare a unui om nou, proces tipic pentru actuala etapă istorică pe care o străbate țara noastră”. □ Din perspectivă tematică, sunt citate, pentru „redarea tabloului prefacerii concepțiilor și a vieții țărănimii”, lucrări ca *Temelia* de Eusebiu Camilar, *Brazdă peste haturi* de István Horváth, *Pâine albă* de Dumitru Mircea, *Desfășurarea* de Marin Preda; laolaltă cu alte scrieri „care-și trag izvorul inspirației din trecutul de luptă al poporului nostru pentru libertate

și o viață mai bună”, precum piesa de teatru *Pentru fericirea poporului* de N. Moraru și A. Baranga, *Bălcescu* de Camil Petrescu, *Bălcescu* de Eugen Jebeleanu, *Dulăii* de Zaharia Stancu, *Zorii robilor* de V. Em. Galan.

[AUGUST]

- Din nr. 8 (august) al revistei „Almanahul literar” se rețin îndeosebi traducerea unui fragment al poemului lui A.S. Pușkin, *Toamna* (p. 31-34), de către A. E. Baconsky, și un articol inserat în cadrul rubricii „Carnet sovietic”, ***Critica sovietică despre unele probleme ale poeziei*** (cu precizarea „Note scrise pe baza unor articole apărute în *Literaturnaia Gazeta*”, p. 102-107). Articolul este cu atât mai interesant cu cât servește, indirect, drept pledoarie pro-domo pentru politica literară a publicației, de raportare polemică, mai mult sau mai puțin sesizabilă, la canonul poetic al realismului socialist. Astfel, într-o primă parte a articolului, „Proza îmbrăcată în versuri”, este contestată lipsa unei „structuri interioare, artistice, imagistice” din unele lucrări; într-o alta, „Despre valorificarea ideii poetice”, autorul se referă la „lipsa de individualitate” a unor versuri (atunci când „poetul se oprește la prima și cea mai generală treaptă a ideii poetice, fără a o mai întrupa în vreo imagine sau situație concretă”, „fie că autorul n-are informații suficiente în ceea ce privește tema aleasă”, fie „din cauza pasivității creatoare a poetului, căruia îi este lene să facă acest al doilea pas necesar în dezvoltarea și detalizarea (sic!) ideii sale poetice”. □ În ultima parte a articolului, „Despre specificul liricii”, este afirmat dreptul la existență al „poeziei intimiste”: „Fără a apăra poezia lirică intimistă, mărunță și lipsită de idei [...] autorul articolului (este vorba de Lev Ozerov n.n.) se declară împotriva acelor care, recunoscând teoretic dreptul la existență al poeziei lirice îi limitează – în practică – sfera de manifestare”.
- Interesant titlul grupajului semnat de Mihai Beniuc în numărul din august (an VI, nr. 8), al revistei „Viața Românească”: *Poezii lirice*, ceea ce, în regimul de strictă interdicție a intimismului, poate părea și ciudat. Cu atât mai mult, cu cât titlul uneia dintre aceste „poezii lirice” este *Ciclu de dragoste*, de fapt, o încercare, uneori înduioșătoare, alteori ridicolă, în multe locuri auto și amar ironică, de armonizare a sentimentelor private cu cele obștești: „Iubito, nu mai suntem tineri,/ Iar de căutăm în calendar,/ La tine-i Joi, la mine-i Vineri,/ Ai părul nins, am părul rar.// [...] Iubito, eu mai am un gând,/ În forfota din țara-ntreagă/ Pe șantiere colindând/ Să-ți mai repet cu tu mi-ești dragă.” □ În acest număr al revistei, Aurel Baranga publică piesa în trei acte, *Mielul turbat*. □ Mai publică Ion Bănuță, Cristian Sârbu, Demostene Botez, Haralamb Zincă (schița Amintire), Simion Pop, Mihnea Gheorghiu (un fragment din poemul *1821. Primăvara*). Domokos Geza susține rubrica „Note de drum”, cu reportajul *Cel mai frumos mesaj. Privești de pe Volga*. □ La rubrica „Orientări” este reprodus un articol din presa sovietică, urmare a tezelor lui Malencov: ***Problema imaginii tipice în literatura realistă***, de A.

Miasnicov. □ Un articol scurt, de numai trei pagini, dar foarte interesant în contextul politico-ideologic al epocii, este cel semnat de Zaharia Stancu, sub titlul *Comori îngropate*. Scriitorul deplânge aici lipsa de preocupare pentru reeditarea operei unor scriitori din trecut, inclusiv din interbelicul ocolit cu grijă, sau tatonat cu mare vigilență de diriguitorii politici ai culturii: Liviu Rebreanu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Mateiu Caragiale, Hortensia Papadat-Bengescu, G. Bacovia, Elena Farago etc. La fel, scriitorii mai vechi, Ioan Slavici, Duiliu Zamfirescu, Delavrancea etc. Pentru a fi mai convingător în pledoaria sa, Zaharia Stancu face apel la diferite articole directive din „Scânteia” și la cuvântări ale lui Gheorghiu-Dej, privitoare la „revalorizarea tuturor valorilor reale ale trecutului”. □ Articolul publicat de Ov. S. Crohmălniceanu la rubrica „Teorie și critică” se numește *În legătură cu comedia satirică* și este în directă legătură cu tezele lui G.G. Malenkov despre literatură. Pe baza lor, criticul face o trecere în revistă a creațiilor de gen din literatura română, și așează la „pozitiv” și „negativ” rezultatele aplicării acestei grile. Un model i se pare a fi comedia *Mielul turbat*, publicată de Aurel Baranga, probabil spre deliberată ilustrare a acestui text, chiar în numărul respectiv al revistei. □ Vera Călin este celălalt contribuabil la realizarea acestei rubrici, cu textul *Chipul omului înaintat în poezia noastră nouă*, o sinteză tematică alcătuită în grilă malencoviană, în care discută chestiuni teoretice legate de distincția epic-liric, despre prevalența epicului în poemele noi cele mai prestigioase, din necesitatea de a crea eroi puternici și memorabili (ca în *Lazăr de la Rusca*, sau *Minerii din Maramureș*) etc. □ La rubrica „Recenzii”, semnează, printre alții, Lucian Raicu, Al. Săndulescu, Aurora Cornu, Ion [Dodu] Bălan, Al. Oprea.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

• În „Scânteia”, S. Fărcășan publică o amplă cronică a schiței lui N. Jianu, *Filonul XXV*, apărută recent în „Viața Românească” și axată pe una din temele consacrate ale prozei realist-socialiste a epocii, viața mediilor proletar-industriale (aici decorul este cel al minei). Autorul cronicii începe prin a lăuda virtuțile genului prin raportarea la orizontul de așteptare al cititorului proletar: „schița are o serie de particularități care, respectate, contribuie ca literatura să se împletească mai intim cu viața poporului”, „fiind chemată să chemată să joace un rol însemnat în educarea” „celor mai largi mase de cititori”, „să ajute la formarea și dezvoltarea gustului lor literar”. În același timp, „dacă e de bună calitate – mica schiță are un mare rol și în dezvoltarea altor genuri literare, punându-l pe scriitor în strâns contact cu poporul, furnizându-i o experiență imediată și supunându-l la un exigent și repetat examen al măiestriei sale.” Apreciind schița pentru „simplitatea și firescul ei”, precum și pentru „figuri[le]

vii, bine conturate”, criticul îi reproșează, totuși, absența, în unele puncte-cheie ale „conflictului”, a comentariilor auctoriale, în măsură să dea „greutate” acțiunii personajelor și dezbaterilor de idei centrate, firește, pe lupta de clasă. Cronica se încheie cu sublinierea, o dată în plus, a funcției cu care este investită literatura în epocă: „să exprime artistic, cu puterea exemplului înaintat, viața și preocupările multilaterale ale omului nou, lupta lui pentru stârpirea a tot ce e învechit, să înfățișeze sufletul său mare.”

2 septembrie

- Un volum de *Pagini alese* din textele scriitorului englez John Aldridge, apărut la ESPLA, beneficiază de o „Recenzie” semnată de Dan Raicu în „Scânteia tineretului”: *John Aldridge, „Pagini alese”*. Este vorba despre povestiri inspirate din lupta mișcărilor de rezistență din Grecia și Italia, ca și a unor „ostași englezi cinstiți”, în cel de al doilea război.

3 septembrie

- Același Dan Raicu scrie în numărul din această zi al „Scânteii tineretului”, la rubrica „Recenzie”, despre *Denis Ivanovici Fonvizin, un clasic al comediei ruse*, „care a făcut din comedia satirică o armă de luptă împotriva asupririi și nedreptății sociale”. Recenzia este prilejuită de apariția în limba română a pieselor *Brigadierul* și *Neisprăvitul*, fără a se preciza la ce editură.

4 septembrie

- În „Contemporanul“, nr. 36, apare un articol de Dumitru Micu, intitulat *Unele probleme în legătură cu rubrica de teorie și critică literară a revistei „Viața Românească”*. Autorul articolului afirmă, între altele: „Cu totul inexplicabilă este absența din paginile «Vieții Românești» a unor articole care să dezbată probleme esențiale ale literaturii și artei realiste, precum: tipicul ca principală sferă de manifestare a spiritului de partid, corespunzând esenței fenomenelor social-istorice date, exagerarea conștientă ca mijloc de reliefare a tipicului etc. Evitarea problemelor teoretice scoate în evidență și o altă deficiență a sectorului de teorie și critică din «Viața Românească»: lipsa de combativitate, lipsa de curaj în a organiza în paginile revistei discuții în care să se desfășoare curajos lupta de păreri. Se poate vorbi, din nefericire, de o atmosferă stătută în paginile de critică ale revistei. Nu e de conceput ca tocmai critica, al cărui rol este de a lupta împotriva anchilozării, a rămânerii în urmă în literatură, să ea însăși sectorul cel mai înapoiat, cel mai inert. Adesea spiritul combativ este înlocuit printr-o tendință de a polemiza cu orice preț: se inventează atunci teze opuse, pentru a le combate vehement, spre a «învia» astfel întregul articol. În «Viața Românească» mai apar articole în care se strecoară confuzii și greșeli, datorită faptului că autorilor nu le sunt clare

anumite probleme teoretice. Cele mai multe din confuzii provin din rămășițe ale unor concepții vulgarizatoare cu privire la literatură. Cronicile care desfac operele în bucățele. Comit implicit o gravă greșeală teoretică: aceea de a considera o lucrare literară un fel de aliaj în compoziția căruia intră, pe de o parte, teme și idei, iar pe de alta, procedee artistice. Acest mod de a privi opera nu e decât formalism deghizat“.

5 septembrie

- *Un reprezentant de seamă al literaturii noastre clasice* este titlul unui text publicat, fără semnătură, în „Scânteia tineretului”, la 95 de ani de la nașterea lui Alexandru Vlahuță, peste ale cărui opere „societatea burghezo-moșierească a țesut un văl al uitării. [...] După dărâmarea societății nedrepte pe care Vlahuță a înfierat-o cu atâta ură și sarcasm, în versuri sau în proză, poporul nostru a putut cunoaște, îndrăgi și prețui cum se cuvine adevărata înfățișare a operei marelui nostru scriitor clasic, marea ei bogăție de idei”. Astfel de caracterizări sunt ilustrate pe aceeași pagină cu schița *Socoteala*.

6 septembrie

- În „Scânteia” este omagiat, la 95 de ani de la naștere, Al. Vlahuță, într-un scurt articol nesemnlat, intitulat *Un clasic al literaturii noastre*. Recitat în cheie ideologică, Vlahuță devine aici scriitorul care „și-a exprimat în pagini puternice, pline de talent, revolta față de societatea în care trăia, față de asuprire, nedreptăți, fățarnicie, față de starea mizeră în care era ținut poporul de către regimul burghezo-moșieresc. [...] Scriitorul, în vremea sa, regreta că operele literare nu pătrund în mase. Azi, în anii puterii populare, opera lui Vlahuță a început să capete răspândirea pe care o merită.” □ Pe aceeași pagină apare, alături de o secvență – intitulată *Casa artiștilor* – din publicistica autobiografică a lui Vlahuță (istoria unui vechi proiect al poetului care, împreună cu Eminescu, visase la un spațiu în mijlocul Bucureștilor, în care artiștii să fie „la ei acasă”, în care „literatura, muzica, pictura și-ar avea fiecare rostul și încăperile ei”), un fragment din poemul *Unde ni sunt visătorii?* Textul este perfect adecvat unei relecturi din perspectiva ideologiei epocii, fiind centrat pe funcția „profetică” a poetului care își asumă, dincolo de revolta socială, rolul de „mergător înainte” capabil să înfățișeze în operă „lumea nouă”.

8 septembrie

- O rubrică de „Note bibliografice”, din „Scânteia”, prezintă, fără semnătură *L. Voroncova, „Povestire din Altai”*, carte apărută la Editura Tineretului, cu eroi comsomoliști. □ La „Cărți noi” sunt semnalate, printre altele, *România pitorească*, de Al. Vlahuță, o culegere de *Poezii populare*, alta de „texte și melodii” (*Din folclorul nostru*), *Intrigă și iubire*, de F. Schiller, *Pagini alese* din J. London și *Poveste haiducească*, de Victor Eftimiu.

9 septembrie

• Numărul din această zi al „Scânteii tineretului” cuprinde câteva texte prilejuate de împlinirea a „125 de ani de la nașterea lui Lev Tolstoi”. O parte a materialului dedicat evenimentului constă într-un grupaj de fragmente reprezentând aprecierile lui *Lenin despre Tolstoi*, extrase dintr-un articol scris la moartea scriitorului. □ Cezar Petrescu semnează cu această ocazie articolul *Un titan al literaturii universale*: „În paginile nepieritoare ale creației lui Tolstoi răsună ideile și tendințele care s-au născut la milioane de țărani ruși în vremea izbucnirii revoluției burghezo-democratice, aspirațiile acelor mase ale poporului rus care – după cum spunea Lenin – au ajuns deja să urască pe stăpânitori, dar nu au ajuns încă până la lupta conștientă consecventă, neînduplecată până la capăt, împotriva lor”. □ În sfârșit, pe aceeași pagină a ziarului este reprodus un scurt fragment din romanul *Învierea*.

10 septembrie

• „Scânteia” publică, pe pagina a doua, sub genericul „Însemnări”, un articol intitulat *Discuții fără scop...*, în care autorul (anonim) își asumă o critică a criticii, pornind de la un text apărut în almanahul literar „Iașul nou”, semnat de V. Al. Gerariu, cu titlul *Asupra artei ca formă integrală a cunoașterii*. Articolul din „Scânteia” sancționează „încâlceala pe care a produs-o în numai 7 pagini autorul articolului [din „Iașul nou”, n. n.], îngrămădind confuzii și contraziceri de tot felul” îndeosebi în ceea ce privește „problema destul de limpede a luptei dintre realism și curentele vrăjmașe lui”, arătând în ce măsură acesta „denaturează”, de pildă, „învățătura marxistă științifică despre tipic”, dovedindu-se, pe de altă parte, „rupt de problemele literaturii noastre”.

11 septembrie

• În „România liberă” apare notița *Un reprezentant de seamă al literaturii noastre clasice. Alexandru Vlahuță* (text prilejuit de împlinirea a 95 de ani de la naștere). Plasat într-o serie din care fac parte Caragiale și Coșbuc, epigonul eminescian este prezentat ca un spirit care „a luptat consecvent pentru o literatură realistă care să se adreseze și să slujească poporului, deschizându-i orizonturi noi”: „Prin poezii, schițe și nuvele, articole de gazetă și pamflete, Vlahuță a exprimat un viguros protest împotriva regimului burghezo-moșieresc și, depășind influența pesimistă pe care a suferit-o mai ales în prima parte a activității sale, și-a manifestat încrederea că ... «mergem spre o viață senină, mai bună și mai fericită»”. Este reprodusă, din creația sa, proza *Visuri*. □ În același număr, sub genericul *Cărți noi* (nesemnate), sunt consemnate și o serie de apariții editoriale: Nina Cassian, *Tinerețe* (versuri), Veronica Porumbacu, *Ilie Pintilie*, (versuri), F. Mugur, *Cântecul lui Philipp Müller*, Ștefan Iureș, *Urmașii lui Roaită* (poem) etc. (toate la Editura Tineretului).

- Sub titlul generic „Demascarea trecutului de asuprire în scrierile marilor noștri clasici”, „Scânteia tineretului” reproduce textul lui Alexandru Vlahuță *Câțiva paraziți*.
- Sergiu Fărcășan publică în „Scânteia” un amplu articol dedicat lui *Alexandru Vlahuță*, omagiat la 95 de ani de la naștere, pentru o operă care, „creată în timpul regimului burghezo-moșieresc, e opusă acelu regim prin tot ce are ea mai însemnat și mai frumos”, și care „critică și condamnă rânduiețile claselor exploatoare și își trage seva din legătura cu poporul.” Citând poemul-manifest *Unde ni sânt vișătorii?*, autorul atrage atenția asupra misiunii „profetice”, de vestitori ai „viitorului luminos”, cu care poetul îi investise, în vremea lui, pe scriitori, într-o operă care „vădește în primul rând creșterea influenței clasei muncitoare asupra mișcării cultural-artistice a timpului.” Trecând în revistă, alături de poezia din care selectează, firește, titluri subordonate tematicii sociale (1907), repere ale prozei și publicisticii lui Vlahuță, autorul încheie, așa cum a început, cu sublinierea recuperării acestui model în contextul contemporan, când opera scriitorului „devine cu adevărat un bun al poporului, – al oamenilor muncii care se ridică în libertate la o viață nouă și sunt setoși de cultură.”

12 septembrie

- În „România liberă” apare prima parte a reportajului de călătorie al Luciei Demetrius, *Note de drum în R. P. Ungară. Budapesta astăzi* (continuă în numărul din 20 septembrie, cu *II. La lacul Balaton*).
- Mihai Dragomir semnează în „Contemporanul”, nr. 37, o *Scrisoare deschisă către tov. A. E. Baconsky*, text care, pe un ton cordial și „tovărășesc”, face un adevărat rechizitoriu la adresa unor poezii publicate în revista clujeană „Almanahul literar”: „Dragă tovarășe Baconsky, îți amintești, desigur, micul grup de poeți care discuta gălăgios, cu tinerească bucurie, acum vreo patru ani, vestea înființării «Almanahului literar». [...] Ca poet, am așteptat întotdeauna cu interes apariția unui număr nou al «Almanahului literar» și așteptarea mi-a fost răsplătită, de cele mai multe ori, cu prisosință. Poeme semnate de maestrul Emil Isac, stihurile melodioase de M. R. Paraschivescu, versurile tale, ale lui Aurel Rău, Ion Brad sau ale celor mai tineri, ca Doina Sălăjan, erau citite cu mult interes, făcând ca revista să fie iubită de numeroșii ei cititori. Din păcate, însă, nerăbdarea cu care deschideam revista mi-a fost din ce în ce mai mult înșelată în ultimul timp. Am în față cele 7 numere apărute anul acesta și, recitind poeziile publicate, îmi stăruie în fața ochilor imaginea unei linii care, după câteva zig-zaguri, coboară din ce în ce mai aproape de vertical”. În continuare, autorul articolului-scrisoare deschisă critică foarte sever (spicuim formulări ca: „era oare nevoie ca «Almanahul literar» să reînvie moda romanțelor ieftine [...]?”; „Oare poezie să fie această înșiruire hilară de platitudini?”; „Atmosferă de imprecis, de gratuit”; „tendențele evazioniste ale poeziei

d-tale“; „vălul neclarității“), recurgând la citate ilustrative, poeme de Aurel Rău, Victor Felea, A. E. Baconsky, și conchide – oarecum de pe poziții de forță, ușor amenințător, cu sentențiozitatea autorității – : „Cred că a te izola de literatura noastră, a denigra lucrările valoroase, a cultiva spiritul «superiorității» într-un grupuleț, înseamnă a aluneca pe poziții primejdioase, a lipsi, într-o bună măsură, frontul nostru literar de unul din importantele puncte de sprijin, care poate și trebuie să fie «Almanahul literar»“.

- Nicolae Țic publică în „Scânteia tineretului ” povestirea *Condica de reclamații*, cu o intrigă minoră și un miner care nu vrea să plece în concediu la „casa stahanoviștilor” pentru că e prea dăruit muncii sale și dorește o depășire și mai mare a normelor.

18 septembrie

- Sub genericul „Note bibliografice” sunt enumerate, într-un scurt articol din „Scânteia”, pe pagina 2, titlurile unor cărți ale „marelui nostru clasic Mihail Sadoveanu”, apărute sau în curs de apariție la E.S.P.L.A. și la Editura Tineretului – *Frații Jderi*, *Hanu Ancuței*, *Baltagul* și *Nicoară Potcoavă* – cărți pe care cititorii le „întâmpină cu dragoste” și în care „scriitorul a oglindit viața poporului nostru, lupta lui pentru o viață mai bună.”

20 septembrie

- La rubrica de „Cărți literare apărute”, sunt prezentate, în „Scânteia”, titluri semnate de I. Creangă (*Fata babei și fata moșneagului*), Jean Bart (*Schițe marine*) și Florin Mugur (*Cântecul lui Phillip Müller*). În același număr, în pagina 3, sunt semnalate, în două scurte articole, apariția volumului 8 din *Operele* lui M. Gorki și *Sărbătorirea scriitorului Marcel Breslașu*.

- Prezent cu destul de mare frecvență în paginile „Scânteii tineretului”, Nicolae Țic publică în acest număr povestirea *Stâlpii*, despre racordarea unui sat la sistemul de electrificare.

22 septembrie

- Articolul *Căi neprielnice creației literare*, publicat de Paul Georgescu în „Scânteia”, acuză „asocialul” unor creații literare, situarea în vag și misterios, îndepărtarea de realitate și de viața nouă a poporului. Un exemplu negativ citat în articol este A.E. Baconsky: „Ideile tulburi sunt redată într-o formă tulbure, care fac poezia să fie greu de înțeles [...]”.

24 septembrie

- Gavril Mihai semnează în „Scânteia” un reportaj literar intitulat *Mlădițe ale vieții noi*, în care descrie minunata lume nouă care i se înfățișează călătorului prin Moldova lui Eminescu, pusă în antiteză, evident, cu trecutul înrobirii și al vieții „plină de obidă”.

25 septembrie

• Sub titlul *Cui îi folosește?*, „Contemporanul“, nr. 39, publică o „scrisoare de la scriitorul Petre Dragoș“, care ar fi fost primită de redacție: „Tovarăși, mă surprind anumite concepții, tonul și limbajul ce se strecoară în ultima vreme în unele din articolele noastre de critică sau discuție literară. Despre articolul lui V. Al. Gerariu din *Almanahul literar «Iașul nou»* nr. 2, ziarul «Scânteia» și-a spus cuvântul. De asemeni «Scânteia» a analizat recent manifestările nesănătoase, dăunătoare, din paginile revistei «Almanahul literar» din Cluj. Eu aș vrea să mă ocup în câteva rânduri de articolul *Poezii de dragoste* publicat de Dan Costa în paginile «Almanahului literar» din Cluj (Nr. 6), articol care m-a nemulțumit și m-a indignat. «Scânteia» a arătat că în acest articol precumpnesc teorii și păreri dăunătoare, teze idealiste care trebuiesc combătute. Aș vrea să exemplific mai larg această apreciere, referindu-mă mai ales la tonul și limbajul cronicii lui Dan Costa, care trădează pozițiile sale cosmopolite, retrograde. Pe un ton ironic și pretențios, cu un dispreț de-a dreptul boieresc, autorul cronicii «face praf» o seamă de creații literare ale unora din cei mai iubiți poeți ai noștri ca Maria Banuș, Eugen Frunză, Veronica Porumbacu și alții. El stăruie îndeosebi asupra poeziei lui Eugen Frunză, văzând în ea expresia «unor însemnate slăbiciuni ale liricii noastre». Nimeni nu contestă că poezia lui Eugen Frunză sau a celorlalți poeți vizați în articol suferă de anumite lipsuri. Aici e vorba însă de amplificarea malițioasă a acestor lipsuri, autorul articolului urmărind astfel să «lichideze» creațiile respective în întregul lor. [...] Vrând să-și camufleze adevărata poziție, autorul articolului și-a confecționat un întreg păienjenis stilistic, presărând la tot pasul expresii și citate menite să-l impresioneze pe cititor prin «erudiție» și «competență». Nu este de mirare, astfel, că în articol se întâlnesc formule ca: «lirism de explozie», «momente de comoție sufletească» (prilejuite de poeziile noastre valoroase) sau «foarte adesea eroul liric este doar sensul viu al unei creații lirice, forța ei de izbire, comunicativitatea sa, exprimând amploarea și tăria unor convingeri și afecte» etc., etc. Cronica lui Dan Costa este un articol de jignitoare persiflare, nejust în cea mai mare parte a sa, scris de pe poziții de fapt cosmopolite. El urmărește nu smulgerea unor buruieni ce dau să năpădească noul, ci înăbușirea și strivirea însăși a noului. Poeziei noastre i se recunosc «realități remarcabile mai ales pe plan agitatoric cetățenesc», pentru ca apoi, după ce reverențele s-au îndeplinit, poezia lirică să fie supusă unui atac vehement, cu artileria termenilor pretențioși și a batjocurii fără frâu“. □ În același număr al „Contemporanului“ e publicată o relatare a sărbătoririi poetului Marcel Breslașu, manifestare care avusese loc cu puțină vreme în urmă: „Cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la nașterea sa, scriitorul Marcel Breslașu a fost distins de către Comitetul Central al U.T.M. cu Diploma de Onoare a C.C. al U.T.M., pentru merite deosebite în munca de creație literară pentru tineret și copii. Autorul poemului *Grivița roșie* și al nenumăratelor poezii pentru copii s-a

întâlnit, cu acest prilej, cu micii săi cititori la Palatul Pionierilor. În cadrul festivității, poetul Mihai Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor a rostit un cald cuvânt despre creația celui sărbătorit. «Pentru mine – a spus poetul Mihai Beniuc – este nespus de mișcător acest moment în care pot să-i aduc lui Marcel Breslașu, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de viață – o jumătate de veac – un salut din partea scriitorilor». Este reprodus și cuvântul sărbătoritului, care a afirmat, între altele: „Pe vremuri, se întâmpla ca un poet să aibă atâtea flori, dar numai în jurul coșciugului; astăzi, un poet, în țara noastră, în republica noastră dragă, se simte și la 50 de ani tânăr, privește cu încredere înaintea lui pentru că simte atâtea dragoste în jurul său și știe că drumul său va fi rodnic, așa cum din inimă mă angajez în fața voastră să mă strădui să fie drumul meu“. □ În același număr, 39, al „Contemporanului“, G. Călinescu publică un amplu **comentariu *Despre poezia lui Mihai Beniuc***. Tonul și sensul general al comentariului este favorabil, respectiv elogios (dar nu caricatural-encomiastic, cum se proceda uneori, în epocă, în critica literară vizând operele unor autori agreați de oficialitate sau investiți cu funcții importante, cum era în acel moment poetul M. Beniuc, secretar al Uniunii Scriitorilor). Demarajul textului e abrupt, „călinescian“, și puțin obișnuit pentru presa culturală a epocii, prin tenta de frivolitate cordială (și, totodată, bine criptată, însă totuși perceptibilă, de fină ironie): „Multe din poeziile mai vechi ale lui M. Beniuc ar putea părea egotiste sau mai bie zis egolate (ca să nu se înțeleagă greșit că ele ar fi un jurnal al culturii eului) sau în fine, dacă vreți, autobiografice: *Ca țăranul printre snopi de grâu/ Voi intra masiv și greu în vreme/ Cu un car cât dealul de poeme*. Poetul acuză o mare preocupare de împlinirea sa literară, încredere, temporar optenebrată de îndoieli, în izbânda viitoare a ideilor pentru care combate: *Eu tot mândru: «Nu mă tem,/ Nu mă tem eu de blestem,/ Vreau să fiu ce vreau să fiu/ A, să fiu ce vreau să fiu!»* Se poate vorbi de o poezie a ambiției literare, în sensul de a exprima, cât mai artistic, năzuințele masei, cu toate momentele psihologice legate de acest sentiment“. Bogat în citate din poemele autorului comentat, articulate prin scurte notații interpretative ale criticului, articolul lui G. Călinescu navighează într-o indicibilă marjă de ambiguitate, evită panegiricul, dozează ironia până la limita imperceptibilității, expune o interpretare critică acceptabilă în orice împrejurări, plătește – cu grație, și cu „pagube“ minime – inevitabilul tribut exigențelor ideologice oficiale ale epocii. Alături de amplele pasaje în care autorul recurge masiv la citarea comentată, articolul cuprinde și secvențe compacte de discurs critic, cu afirmații consistente, imprevizibil mlădiate: „Că M. Beniuc este un adevărat poet, se vede îndată chiar din citatele de mai sus, din chipul direct, vibrant, supus unui stil, cu care se mărturisește. A spune gramatical Eu nu-i condamnabil în poezie, fiind dimpotrivă forma tipică de obiectivitate a liricii. Poetul nu e subiectivist, ci obiectiv prin subiect (zicând Eu în loc de Noi), văzând lumea răsfrântă în sine, considerându-se un nerv al umani-

tății. Prezența personalității e cu atât mai legitimă cu cât poetul se întreabă asupra propriei sale misiuni în viață, ca om și cetățean. Poezia poeziei a existat de mult, ca simplă meditație solitară asupra modului liric personal; dar la poezii revoluției și construcției socialiste întâlnim o lirică a definiției noului poet. A determinării rolului travaliului liric în frontul obștesc al producției. [...] Poemele lui M. Beniuc, nu rareori prolix, adică vreau să spun înfoiate, abundente ca un stufig, cresc dintr-o [...] metaforă nucleară. A susține că ele sunt lipsite de compoziție este o afirmație riscantă. Poetul aruncă o vâlvătaie pe care apoi o înăbușe, o incită, o înfășură din nou în fumuri și umbre spre a o face suportabilă ochilor. Astfel și compozitorul simfonic ia o temă clară pe care o împiedică cu dizarmonii spre a nu-i epuiza dintr-odată potența. Cărțile trebuie citite în întregul lor ca «poezia lui M. Beniuc». În paranteză fie zis, o anumită dialectizare și singularizare a graiului îngreunează pasta poetică (să ne păfuge = să ne pună pe fugă; modru – folosit și de Coșbuc –, căsulie, otavă, clopul, mejdii, vâlcede). Revenind la problema compoziției, există alături de poemele fluviale, alcătuirii perfect finite și încadrate, precum *Cu fruntea răzimată-n cer*, în care, în ciuda unor convenții tocite (nisip, oază) și a contradicției geologice lut-nisip, ideea se traduce cu maximă economie. Poetul stă cu fruntea rezemată pe cer, semn al înălțimii idealului său, târând trecutul spre un viitor roșu, indistinguibil precis pe atunci pentru poet și de a cărui realitate se îndoiește o clipă. Dar gloatele s-au strâns înapoia lui și-l împing mai departe (excelentă imagine a ineluctabilității procesului și a dependenței de mase a conducătorilor“.

26 septembrie

- Pe pagina a doua din „Scânteia”, M. Popa descrie viața *Azi, în Humuleștii lui Creangă*, accentuând, în limbajul sărbătoresc consacrat de reportajele despre lumea nouă, faptul că „satul, altădată uitat de lume, oglindește în mic marile transformări ce se înfăptuiesc astăzi în întreaga noastră patrie, pentru binele poporului muncitor.” □ Tot aici, V. Sebastian semnează o cronică a cărții, publicate recent de E.S.P.L.A., a lui I. Ludo, *Domnul general guvernează*, care tratează, „în multe pagini demascatoare, pline de vervă”, „despre monarhia desfrânată și lacomă, și despre oamenii politici ai moșierimii și burgheziei din anii care au urmat primului război mondial [...]”: „Această lume a exploatării și asupririi, a întunericii și a mizeriei, subliniază autorul cronicii în final, nu a uitat-o și nu trebuie s-o uite poporul. Rememorând trecutul întunecat, poporul nostru duce mai departe cu și mai multă energie tot ce a cucerit prin lupte grele împotriva stăpânilor de altădată ai țării.”

27 septembrie

- La rubrica „Demascarea trecutului în scrierile marilor noștri clasici”, „Scânteia tineretului” publică schițele lui Anton Bacalbașa *Cum se vindecă bolile și Teorii*, fragmente din *Moș Teacă*.

29 septembrie

• La rubrica „Recenzie”, din „Scânteia tineretului”, V. Savin comentează volumul *Domnul general guvernează*, apărut la ESPLA, sub semnătura lui I. Ludo. Titlul cronicii este *Sub focul necruțător al satirei*, căreia V. Savin îi atribuie o puternică „forță demascatoare”, pentru că îi învață pe tineri să-i urască mai aprins pe exploatați.

[SEPTEMBRIE]

• Din nr. 9 (septembrie) al revistei „Almanahul literar” se reține articolul lui George Munteanu, *Despre semnificațiile unei „arte poetice”* (în cadrul rubricii „Cronica”, p. 103-109); mai mult decât analiza elogioasă a poemului cu același titlu al lui Mihai Beniuc (recent publicată în „Contemporanul”), interesează relatările despre una dintre practicile curente ale epocii, anume întâlnirile cu cititorii (aici, cele din cadrul manifestației „Săptămâna cărții”): „În cadrul mai fiecărei întâlniri a fost combătut infantilismul literar, amintindu-li-se scriitorilor că «unele cărți seamănă între ele» și că cititorilor li se par cel puțin stranii astfel de lucrări «scrise după calapod». S-a văzut și atunci, ca și cu alte prilejuri, cât de neplăcut îi impresionează pe cititori puținul pe care îl spun unele lucrări literare. «Scriitorul, au spus, în esență, participanții la consfătuirea din orașul Sf. Gheorghe, trebuie să deschidă o atât de largă perspectivă în fața cititorului, încât acesta să poată vedea întreaga viață a eroilor săi. Nu trebuie să ascundem acele laturi ale vieții, care la o privire superficială par a fi mai puțin importante». Muncitorii de la Șantierul Naval Român din Galați au fost și mai expliciti. «Ei ne-au spus, povesteau scriitorii care au fost în mijlocul lor, că în cele douăzeci și patru de ore ale unei zile, mai fac și altceva decât să muncească. Ei găsesc de ajuns timp să iubească, să admire un peisagiu, să participe la jocurile copiilor lor. Ei cer ca în cărțile noastre să nu se audă numai loviturile ciocanelor, ci și râsete de veselie, cuvintele simple: dragoste, floare, aureolă». Iar în alte părți, poate cu alte cuvinte și slujindu-se de alte pilde, cititorii le-au imputat scriitorilor același lucru, că nu acordă însemnătatea cuvenită tuturor aspectelor caracteristice ale vieții, care, întrucât există, își cer dreptul și la o existență artistică”.

• Apare, în „Viața Românească” (An VI, nr. 9), prima parte a romanului *Un om între oameni*, de Camil Petrescu. □ Dintre creațiile publicate în acest număr mai consemnăm: un poem de aproximativ 45 de pagini, de Mihaela Dragomir (*Războiul*), trei schițe semnate de Suto Andras, Viorela Arghirescu, respectiv Petru [sic!] Sălcudeanu, versuri de Veronica Porumbacu, Nicolae Tăutu și Aurora Cornu. □ Victor Vântu semnează reportajul *Din zilele festivalului*, consemnare entuziast-avântată a desfășurării celui de al patrulea Festival Mondial al Tineretului, la București. □ Rubrica „Teorie și critică” este susținută de Petru Dumitriu, cu un articol scurt, *Pentru literatura lui 1954*. Aparent, substanța acestui text este conjuncturală, scriitorul îndemnându-și confracții să gândească din timp și cu atenție operele cu care să întâmpine

aniversarea unui deceniu de la „marea cotitură din 1944”. Pare însă că adevărata miză a articolului este aceea de a reintroduce în circuit unele valori interbelice (vezi și articolul lui Zaharia Stancu din numărul anterior al revistei), pe care o consideră „una din cele mai bogate și mai interesante literaturi din această parte a Europei”: Cezar Petrescu, Ion Marin Sadoveanu, Rebreanu, Mihail Sebastian, Mateiu Caragiale, Arghezi. Cât privește literatura creată în cei zece ani de „democrație populară”, scriitorul anunță o serie de analize, bilanțuri, evaluări pe care revista le va iniția sub titlul de rubrică „Pe drumul realismului socialist” și cu participarea unor critici și istorici ai literaturii: G. Călinescu, Camil Petrescu, Ion Vitner, Nestor Ignat, Traian Șelmaru, Nicolae Moraru, Sergiu Fărcășan, Ovid S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, N. Tertulian etc. □ De la rubrica „Teorie și critică” rețin atenția textele lui Eugen Campus (*Pentru expresivitatea chipurilor literare*) și Lucian Raicu (*Simțiri reci – imagini banale*), încercări de relaxare a dogmei, în direcția individualizării, a redobândirii unui teritoriu „privat” al existenței personajelor, al expresivității nuanțate.

OCTOMBRIE

3 octombrie

- Teodor Mazilu publică în „Scânteia tineretului” povestirea satirică *Din pricina unui vagon cu prune*, despre birocrăție, servilism, producție și satira de la gazeta de perete a unei întreprinderi.

6 octombrie

Volumul lui Florin Mugur, *Cântecul lui Philipp Muller*, apărut la Editura Tineretului, beneficiază de o prezentare în Scânteia tineretului”, sub semnătura lui Ștefan Iureș, cu titlul *Cântec despre un tânăr luptător*.

7 octombrie

- „Scânteia tineretului” prezintă la rubrica „Note bibliografice”, sub titlul „Să citim scrierile clasicilor literaturii universale”, câteva dintre cărțile apărute la ESPLA, în colecția „Biblioteca Școlarului”: Beaumarchais – *Teatru*, F. Schiller – *Intrigă și iubire*, Charles Dickens – *Note din America*. Toate prezentările au ca notă comună evidențierea luptei contra exploatării, iar în cazul celei de a treia cărți și a discriminărilor rasiale.

8 octombrie

- La „Note bibliografice”, „Scânteia tineretului” prezintă, fără semnătură, cel de al șaselea volum al operelor lui M. Gorki, apărut la editura „Cartea Rusă” cuprinzând piesele de teatru scrise în perioada 1901-1906, în care autorul rus „demască puternic orânduirea strâmbă a acelei epoci”.

14 octombrie

• Cezar Petrescu publică în paginile 2-3 ale ziarului „Scânteia” un amplu articol biografic dedicat memoriei lui Ciprian Porumbescu la „un veac de la nașterea sa”, veritabilă narațiune exemplară valorificând „pilda artiștilor înaintași care, prin iubire fierbinte de popor și de patrie, au făcut să rodească creația lor, luptând împotriva deșartelor ispite și rătăcirii, ferindu-se de pângărirea propriilor talente și vocații”. „Un artist, un creator și un luptător”, Ciprian Porumbescu este, în viziunea scriitorului, „un mare premergător al muzicii noastre care a plătit cu viața pasiunea sa pentru artă, patriotismul său înflăcărat”. Situația lui Ciprian Porumbescu în peisajul cultural autohton se face, în maniera deja consacrată în discursul critic al epocii, prin raportarea atât la trecutul vitreg în care a trăit compozitorul, cât mai ales la prezentul luminos pe ale cărui coordonate își plasează autorul demersul recuperator: „Sărbătorim un veac de la nașterea lui Ciprian Porumbescu, în cu totul alte împrejurări decât acelea în care a trăit marele compozitor și a fost mai apoi dat uitării tocmai pentru că opera lui progresistă, legată de popor nu era și nu putea fi pe placul stăpânilor din acele vremuri ale asupritorilor poporului. Abia acum opera lui Ciprian Porumbescu ajunge să fie cunoscută și prețuită după marile ei merite de către poporul pentru care a fost creată.” În continuare, excursul biografic construiește, firesc, un portret al artistului, după ce se va fi implicat în „lupta fățișă cu despotismul imperiului habsburgic și cu sprijinitorii lui din rândurile asupritorilor băștinași”, viața sa împletindu-se cu biografia unei opere intrate în nemurire și devenite „pildă și îndemn urmașilor.” □ În același număr, la p. 2, un alt articol comemorativ, semnat de C. Palade, secretar al Uniunii Compozitorilor din R.P.R. fixează ***Pilda unui mare înaintaș al muzicii noastre.***

17 octombrie

• Sub genericul „Note de călătorie”, apare în „Scânteia” un reportaj de Zaharia Stancu intitulat ***Pe drumuri siberiene***, în care spațiul Gulagului a devenit „un ținut înflorit și înfloritor”, al „împlinirii” și al „desăvârșirii” marilor idealuri ale revoluției din Octombrie. Apelând la retorica hiperbolică supralicitată în discursul de propagandă, scriitorul se întrece pe sine în zugrăvirea țării în care curge lapte și miere. În Siberia lui Zaharia Stancu totul apare la superlativ: de la frumusețea sălbatică a peisajelor la cea a arhitecturii noilor cartiere din Novosibirsk și a monumentelor eroilor luptei împotriva asupritorilor, de la impunătoarele uzine (pe care autorul le inventariază oferind date statistice, ca și în cazul școlilor, cinematografele, bibliotecilor, institutelor tehnice etc.) la impresionanta revărsare de belșug din magazine și din fermele agro-zootehnice. Descrierea se înscrie pe eternelle coordonate ale antitezei trecut-prezent: Siberia a fost săracă în flori, pomi fructiferi, animale etc., însă totul s-a schimbat în prezentul luminos. De sub condeiul lui Zaharia Stancu apar, pe rând, în această

nouă grădină paradisiacă, toate fructele care în Europa se coc în momente diferite ale anului, alături de animale fabuloase, precum sunt porcii de 600-800 de kg (!), vacile care dau până la 7200 l de lapte pe an, oile care furnizează lână de calitate cea mai bună (câte 12 kg pe an, spre deosebire de cele din trecut, care dădeau doar 2). Articolul se încheie cu imaginea copiilor, „în plină creștere”, ai Siberiei, cei care „vor duce mai departe spre împlinire și desăvârșire ceea ce a început cu Marea Revoluție din Octombrie 1917.”

18 octombrie

- Radu Cossașu semnează în „Scânteia tineretului” schița *Cei de-acasă*, despre modul de a face un reportaj. □ În același număr al ziarului, o „Recenzie” a romanului *Rândul întâi*, al scriitorului german Stephan Hermlin, este semnată de E. Dascălu. Romanul vorbește despre rezistența antifascistă din Germania.

20 octombrie

- La rubrica „Recenzie”, din „Scânteia tineretului”, sub titlul *O carte despre un mare erou al antichității – Spartacus*, Geta Costin semnează o prezentare a romanului *Spartacus* (cel pe care Marx l-a numit „un adevărat reprezentant al proletariatului antic”), scris în secolul al XIX-lea de Raffaello Giovagnoli. Comentariul este prilejuit de apariția cărții la Editura Tineretului.

22 octombrie

- În cadrul manifestărilor generate de „Săptămâna Cărții Sovietice”, „Scânteia tineretului” publică articolul *Cunoștință cu Vasili Tiorchin*, despre amplul poem al lui A. Tvardovschi, *Vasili Tiorchin – Carte despre ostaș*. Recenzia este semnată de Ștefan Iureș.

23 octombrie

- Seria „Însemnări[lor] de călătorie” din „Scânteia” continuă cu reportajul lui Traian Șelmaru intitulat *Prin capitala Cehoslovaciei*. Autorul, participant la ședința comemorativă organizată în cadrul Academiei și al Uniunii Scriitorilor Cehoslovaci la zece ani de la moartea lui Iulius Fucik, scriitor reprezentativ pentru noua literatură cehă și erou al luptei antinaziste, evocă o Pragă care trăiește prin figurile sale eroice, acelea ale tinerilor comuniști, așa cum o atestă citatul final din opera lui Fucik: „Chiar morți vom trăi într-o părticică a marii noastre fericiri...” (p. 3)

25 octombrie

- Victor Chereșteșiu, directorul Institutului de Istorie al Academiei R.P.R. semnează, în „Scânteia”, un amplu articol dedicat memoriei lui *Dimitrie Cantemir, mare învățat, patriot și luptător pentru prietenia româno-rusă* (la 280 ani de la naștere). „Cantemir, subliniază autorul de la bun început, a

înțeles că Țările Române numai în strânsă alianță cu Rusia se vor putea smulge din robia turcească. În scurta sa domnie pe tronul Moldovei și până la sfârșitul vieții, el a militat neconținut, prin activitatea sa politică și prin scrierile sale, pentru prietenia româno-rusă.” Tipic pentru anexarea discursului istoriografic de către cel politic și, implicit, pentru demersul rescrierii/ mitologizării istoriei naționale în scopul legitimării puterii comuniste, articolul despre Dimitrie Cantemir se vrea unul recuperator, după ce „istoriografia burgheză cosmopolită” se străduise să „lase îngropată [...] în colbul arhivelor” „opera vastă și multilaterală” a domnitorului, în care autorul-mitograf descoperă „strânsa împletire a activității sale științifice cu interesele fundamentale ale poporului și statului moldovenesc, lupta pentru eliberarea și propășirea țării, acțiunea sa pentru încheierea și întărirea prieteniei româno-ruse.” Autorul trece rapid peste *Istoria ieroglifică* (abținându-se de la orice comentariu), oprindu-se asupra *Hronicului vechimii Romano-Moldo-Vlahilor*, asupra *Descrierii Moldovei* și asupra *Istoriei creșterii și descreșterii Porții otomane*, pentru care propune, firește, o relectură protocronistă și în care se străduiește să descopere cu orice preț rădăcini ale narațiunilor politice legitimizeatoare contemporane.

- Cezar Petrescu susține rubrica „Recenzie” din „Scânteia tineretului”, cu un text despre „*Ana Karenina*” – o capodoperă a marelui Tolstoi. Comentariul uzează de clișeele ideologice ale momentului, de trimiteri la părerile lui Lenin și constituie o demonstrație din care rezultă, printre altele, puternicul realism critic al operei lui Tolstoi.

30 octombrie

- Petru Dumitriu publică, în pagina 3 din „Scânteia”, un „reportaj” intitulat *Vis din Ural*, care începe, în mod curios (având în vedere codul care reglementează specia abordată), cu relatarea unui vis al autorului, sosit în vizită în minunata lume nouă siberiană, în orașul Sverdlovsk: acesta reproduce o conversație imaginară, urmată de un veritabil drum inițiat prin orașul al cărui părinte fondator fusese Vasiliu Nichitici Tatișcev (interlocutorul din vis), „colaborator al țarului reformator Petru I”. Exploatând scenariul – redundant în discursul literar și politic legitimator al epocii – al metamorfozei lumii vechi într-o cetate ideală (Uralul în care cresc căpșunile lui Miciurin), reportajul „atipic” al lui Petru Dumitriu se încheie exemplar, cu meditația asupra unei lumi în care visul a devenit realitate.

[OCTOMBRIE]

- În „Lupta de clasă” (nr. 10), Paul Georgescu publică un amplu comentariu al romanului *Pâine albă*, de Dumitru Mircea (*Un roman al construirii vieții noi la sate. Dumitru Mircea: „Pâine albă”*) : „*Pâine albă* este primul roman al tânărului scriitor Dumitru Mircea. Chiar titlul cărții spune cititorului că romanul se ocupă de marile transformări care au loc în satele noastre, de lupta pentru consolidarea noilor forme de gospodărie, socialiste, singurele în stare să

asigure oamenilor muncii de pe ogoare, care în orânduiriile trecute au avut parte de multă suferință și de prea puține bucurii, «Pâine albă». Și, într-adevăr, paginile romanului sunt o chemare la marea bătălie pentru organizarea cu succes a vieții noi în satele noastre. Importanța temei obligă pe scriitorii care o abordează să descrie veridic și convingător transformările adânci care au avut loc în ultimii ani și continuă să aibă loc în viața satelor. Întemeierea primelor gospodării agricole colective, lupta pentru consolidarea lor economico-organizatorică, împotriva uneltirilor chiaburilor, pentru transformarea lor în centre de atracție a întregii țărănime muncitoare pe calea socialismului., constituie evenimente de importanță istorică în viața poporului nostru și cititorul trebuie să găsească în paginile unei cărți cu asemenea temă imaginea reală a procesului atât de complex și de dramatic al transformării mentalității înapoiate, individualiste a țăranului, asupra vreme de veacuri, într-o mentalitate înaintată, colectivistă, de stăpân al vieții și viitorului său. Meritul principal al acestei cărți îl constituie faptul că, ridicând probleme însemnate pentru dezvoltarea agriculturii noastre pe drumul socialismului, redă într-o mare măsură răsunetul pe care aceste transformări le au în conștiința oamenilor, oglindește numeroase aspecte semnificative ale vieții cu totul noi pe care satul o trăiește. [...] Conflictul dramatic al cărții constă în ciocnirea dintre țăranimea muncitoare, condusă e partid, pe de o parte, și elementele exploatoare, pe de altă parte. O altă latură a conflictului este aceea care are lor în sânul țăranimii muncitoare, conflictul dintre mentalitatea veche, individualistă, conservatoare, și noua mentalitate, înaintată, a muncii colective. În prima parte a romanului Dumitru Mircea pune, așa cum s-a arătat, cu îndrăzneală, probleme importante ale satului nostru. Dar fie din necunoașterea modului just în care aceste probleme trebuie soluționate, fie din lipsa de curaj de a duce conflictul până la capăt, le rezolvă uneori superficial, în grabă, dând în final o imagine aproape idilică a satului. Tendința de a rezolva repede conflictul declanșat face ca acesta să piardă din intensitate, ca personajele să fie mai vag conturate în partea a doua a romanului. Succesele obținute de scriitor în crearea multor scene dramatice și a personajelor bine realizate se datorează curajului cu care a spus adevărul vieții. Dar când acest curaj îi lipsește, când ocolește într-o măsură mai mare sau mai mică unele probleme care i se par prea grele sau le rezolvă simplist, neconvingător, apar unele lipsuri care micșorează valoarea romanului. Trebuie combătută atitudinea unor redactori ai revistelor și editurilor noastre, care din lipsa spiritului de răspundere îndeamnă cu sâcâitoare perseverență pe scriitori să nu ridice «anumite» probleme «dificile», sugerându-le că noi nu am fi în măsură – deocamdată – să le rezolvăm. Asemenea indicații contrazic fundamental poziția partidului, care cere scriitorilor să vorbească cu îndrăzneală despre problemele cele mai complicate, despre problemele cele mai complicate, despre lipsurile încă existente, arătând în același timp în mod convingător calea spre lichidarea acelor lipsuri și pe omul nou

educat de partid, care este în stare să învingă lipsurile și greutatea, oricât de dificile ar fi ele. [...] Romanul *Pâine albă* ne oferă posibilitatea verificării faptului că însușirea învățaturii marxist-leniniste, singura care ne dă posibilitatea de a analiza adânc fenomenele din viața socială, cunoașterea liniei partidului în toate problemele construirii socialismului este absolut necesară pentru un scriitor care dorește să dea cititorului o operă literară care să oglindească veridic, realist, viața și să contribuie la transformarea acestei vieți“. Comentariul lui Paul Georgescu este, în ansamblu, preponderent elogios, însă scriitorului Dumitru Mircea îi sunt totuși reproșate, cu destulă severitate, o seamă de insuficiențe, de imperfecțiuni în ce privește conformarea strică la „linia partidului“, cum ar fi, de pildă, în pasajul următor: „Iată-l, așadar, pe Dumitru Mircea aprobând manifestări stângiste puse pe seama unor personaje ca Toma, Melchior, Suci, care sunt dați drept exemplu cititorului. Dar autorul nu se mulțumește să aprobe asemenea idei, ci aprobă și faptele care decurg din ele. Astfel, chiaburului, colectivității îi confiscă cu de la sine putere un dinam, pe care Costea îl ținea în curte, și aparatul de radio. Dacă autorul ar fi arătat că se petrec asemenea fapte ilegale și le-ar înfățișat așa cum sunt, ca devieri de la linia partidului, el ar fi procedat bine; aprobându-le însă, dându-le drept exemplu, el a dat dovadă de neînțelegerea consecințelor negative pe care asemenea acte le pot avea în viața de toate zilele în lupta pentru transformarea socialistă a agriculturii“. Concluzia cronicii rămâne, totuși, favorabilă, dincolo de rezervele expuse pe larg: „Romanul *Pâine albă* se numără, fără îndoială, printre succesele de seamă obținute în domeniul literaturii. [...] Prin numeroasele probleme legate de viața nouă care se construiește la sate pe care romancierul a știut să le ridice, transpunând în imagini artistice învățătura partidului și realizând scene emoționante în care eroii se conturează, capătă viață. Romanul *Pâine albă*, cu toate lipsurile arătate, se situează printre creațiile valoroase ale literaturii noastre noi“.

• Luna octombrie, devenită „Luna Prieteniei Româno-Sovietice“, prilejuiește o serie de acțiuni culturale. Comitetul desemnat, într-o ședință din 24 septembrie, pentru a se ocupa de eveniment, are o componență eclectică: Mihai Beniuc (secretar al Uniunii Scriitorilor), Emil Bodnăraș (ministru al Forțelor Armate, membru în biroul politic al CC al PMR), G. Călinescu, Iosif Chișinevschi, Chivu Stoica, Constanța Crăciun, Gh. Gheorghiu-Dej, dr. Petru Groza, Nestor Ignat, Eugen Jebeleanu, N. Moraru, Leonte Răutu etc. (cf. „România liberă“, 25 septembrie, **Constituirea Comitetului Național pentru sărbătorirea „Lunii Prieteniei Româno-Sovietice“**). Dintre numeroasele acțiuni inițiate în cadrul manifestației, o menționăm doar pe aceea intitulată „Săptămâna Cărții Sovietice“, programată pentru 21-28 octombrie. Aceasta presupunea, printre altele, deschiderea unui Bazar al Cărții Sovietice, în localul librăriei Cartea Rusă, deplasări în țară ale Caravelor Centrului de Difuzare a Cărții, conferințe în diferite orașe ale țării, organizate de Uniunea Scriitorilor

(cf. „România liberă” din 9 octombrie, „**Săptămâna Cărții Sovietice**”, comunicat transmis prin Agerpres). Nu în ultimul rând, „Săptămâna Cărții Sovietice” presupunea și un amplu program editorial. Astfel, era prevăzută apariția a 58 titluri, într-un tiraj de 869.000 exemplare; dintre care 26 titluri, tiraj 543.000 volume, la Editura „Cartea Rusă” (*Opere complete*, vol. II Turgheniev, tiraj 30.000 exemplare, *Basme* și drama *Boris Godunov* de Pușkin, prima tiraj 30.000 ex. (a 2- a tiraj neprecizat), *Pădurea* de A.N. Ostrovschi; *Azilul de noapte* și *Barbarii* de M. Gorki, *Poeme alese* de Maiakovski, *Pe Donul liniștit*, I și II, de M. Șolohov, tiraj 30.000 ex. etc.), iar restul la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (editarea Tolstoi, *Povestiri* și *Anna Karenina*, 15.000 exemplare fiecare; Geo Bogza, *Meridiane sovietice* și Dan Deșliu, *Lazăr de la Rusca*, în lb. Sârbă) sau la Editura Tineretului (A. Fadeev, *Tânăra gardă*, 40.000 exemplare etc.) (cf. „România liberă”, 6 octombrie, **Cărți editate în cinstea Lunii Prieteniei Româno-Sovietice**).

• Din nr. 10 (octombrie) al „Almanahului literar”, se reține în special memorialul lui A. E. Baconsky, **Călătorii în R.P. Bulgară – fragmente. Fluviul Mărița și cele șapte coline** (p. 56-77), și articolul lui Dan Costa, **Un precursor al satirei românești: Dimitrie Bolintineanu** („Studii”, p. 78-96). Recitindu-l pe Bolintineanu din această perspectivă, Dan Costa inventariază și analizează poemele satirice și politice ale lui Bolintineanu (din epoca 1861-1870, reeditate în 1951); broșurile, articolele și pamfletele prin care scriitorul „demască farsa liberalismului în chiar momentul pregătirii ei, în acei ani când exponenții cei mai autorizați ai **partidei roșilor** (burghezia liberală) se coalizau cu boierimea pentru a doborî regimul lui Cuza și a zădărnici efectele reformelor lui”; romanele (astfel, *Elena* ar oferi „prezentarea mediului boieresc reacționar și decăzut”) etc. Publicistul insistă asupra volumului de satire *Nemesis*, „un fel de *circ politic* cu figuri care vorbesc și se mișcă într-o permanentă confruntare, până la autodemascarea finală”, remarcând „reala capacitate de satirizare, forța pamfletară a definițiilor, verva pasionată păstrând ceva din șfichiul sarcastic al străzii bucureștene”. □ Poziția specială a publicației în câmpul literar al epocii, atins deocamdată în bloc de scleroza realismului socialist, este reafirmată, de astă dată autocritic, într-un articol redacțional intitulat **Cu privire la unele greșeli ale revistei noastre** („Recenzii. Note. Comentarii”, p. 108-110). □ Încercăm o reconstituire a evenimentelor anterioare apariției acestei notițe, pornind de la informațiile pe care le furnizează în acest sens: politica literară a publicației, vizibilă mai ales în ultimele numere, care „se abat în mod primejdios de la linia unei orientări sănătoase în literatură, alunecând pe panta apolitismului, a concesiilor făcute spiritului artei formaliste și în ultimă instanță procedelor literaturii decadente burgheze”, fusese sesizată de forurile ideologice oficiale și sancționată prompt în „Scânteia” (articolul *Căi neprielnice creației literare*, de Paul Georgescu, publicat în numărul din 22 septembrie, al cotidianului central al CC al PCR) și în cadrul dezbaterii de la Uniunea

Scriitorilor din Cluj, în zilele de 3 și 4 octombrie. □ Astfel, articolul de față ar fi o sesizare „autocritică”, în spiritul epocii, la obiecțiile indicate de forurile superioare, care, după toate aparențele, par a fi fost trei: îndepărtarea publicației de spiritul „combativ” al realismului socialist, slaba rezonanță a publicației la celebrul raport al lui Malenkov, și, poate în primul rând, articolul lui Dan Costa, *Poezii de dragoste* (v. mai sus, iulie, nr.7), în care era contestată printre altele, în manieră ironică, poezia lui Eugen Frunză. Iată fiecare dintre obiecții preluată „autocritic”: „Este vorba de o practică greșită în lupta contra șabloanelor și a schemei, cu un cuvânt – o practică greșită în ceea ce privește lupta împotriva rămășițelor proletcultismului în literatura noastră. Încercând să ducem lupta contra platitudinii și mediocrității șablonului și schemei, contra literaturii neconvingătoare, noi am căzut uneori în greșeala de a căuta căi «aparte» în combaterea acestor deficiențe, izolându-ne de fapt, în mod primejdios, de lupta comună ce se duce în țara noastră pentru o literatură combativă, pătrunsă de spirit de partid, și de o înaltă valoare artistică”. Iată, simplificat, raționamentul acestei atitudini: despre stahanoviști s-au scris destule lucrări slabe; noi să scriem mai bine despre frământările spectaculoase ale micilor burghezi capricioși și mărunți, iar pentru a nu pune lozinci în gura vreunui erou care s-a ivit printre ei – hai mai bine să nici nu aducem în acțiune vreun asemenea erou (M. Zăciu – *Pasagerii de pe corabia beată*); sau: a cânta în poezie bucuria și elanul tineretului este greu, fiindcă multe poezii slabe au circulat e tema aceasta – hai mai bine să sondăm îngrijorarea, exasperarea, macabrul, de care se însoțește în general imaginea războaielor. Pe calea asta s-a strecurat însă, fără voia noastră, îndoiala de însuși succesul imensei bătălii pentru pace dusă azi de milioane de oameni de pe întregul glob (A. E. Baconsky, *Manifest*) “. La sectorul de critică al revistei „au fost neglijate constant problemele esențiale ale creației literare din momentul de față: discuția despre tipic, pe baza prețioaselor învățături ale tovarășului Malenkov, formulate în Raportul ținut la Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, neglijarea problemelor teoretice ale satirei și ale tipicului ca principală sferă de manifestare a spiritului de partid în literatură. [...] Acestui scăzut nivel teoretic al sectorului de critică i se adaugă atitudinea negativă, de lichidare uneori, manifestată într-o serie de cronici literare privind opere realizate ale literaturii noastre tinere: cronică lui E. Naum despre *Oameni de azi* de Lucia Demetrius sau considerațiile minimalizante ale lui D. Florea-Rariște asupra unui poem de valoarea lui *Bălcescu* de E. Jebeleanu. Dar principala greșeală a criticii a fost încercarea de teoretizare a acelor poziții dăunătoare, false, manifestate în unele creații ale «Almanahului literar» și a căror analiză am făcut-o mai sus“. □ În fine, referirea autocritică la articolul lui Dan Costa: „Dar principala greșeală a criticii *Almanahului* a fost încercarea de teoretizare a acelor poziții dăunătoare, false, manifestate în unele creații ale *Almanahului literar* și a căror analiză am făcut-o mai sus. Acesta este cazul

articolului lui Dan Costa, *Poezii de dragoste* (publicat în nr. 7 al revistei). Nimeni nu neagă acestui articol o serie de afirmații juste. Dar poziția de pe care e scris arată indiferența și uneori chiar disprețul autorului pentru «măruntele» (după părerea lui) strădaniile ale poezilor noștri de a crea o poezie nouă. Cauzele acestei atitudini dăunătoare sunt clare: în redacția revistei «Almanahul literar» s-a făcut o rupere crescândă a scriitorilor de viață și de problemele pe care le ridică la tot pasul în fața noastră, astăzi, în condițiile construirii unei noi societăți. Textul autocritic cuprinde și promisiunea de îndreptare a situației, în viitor, angajament obișnuit în asemenea situații, în epocă și mai târziu, și însoțit de expunerea măsurilor luate în vederea realizării lui: „Analizând aceste lipsuri, colectivul redacțional a trecut hotărât la lichidarea lor, luând în acest sens o serie de măsuri menite să îmbunătățească activitatea revistei, precum: asigurarea condițiilor favorabile pentru toți redactorii în scopul unei permanente legături cu viața; organizarea unor deplasări sistematice în orașele Ardealului în vederea descoperirii și îndrumării noilor talente; strângerea legăturilor dintre redacție și colaboratori, dintre revistă și cititori (prin organizarea de discuții, șezători etc.); întărirea activității în colectiv a redacției, în vederea unei cât mai bune îndrumări date colaboratorilor revistei, pentru îmbunătățirea materialelor ce urmează să apară”.

• Urmare a programului anunțat în numărul anterior al revistei de Petru Dumitriu (*Pentru literatura lui 1954*), „Viața Românească” din octombrie include rubrica „Pe drumul realismului socialist”, susținută de Mihai Gafița cu ***Drumul creației lui Eusebiu Camilar***. □ Rubrica „Teorie și critică” are doar două materiale: ***Un prozator autentic*** (Remus Luca, autorul povestirii *Ana Nucului*), autenticat de Petru Dumitriu, și ***Viața și opera lui Turgheniev***, de Emma Beniuc. □ La „Discuții”, Remus Luca („prozatorul autentic” din textul lui Petru Dumitriu) semnează textul ***Intențiile au fost bune***, în care discută despre schiță, lingușindu-i pe „maestrii actuali” ai genului, Petru Dumitriu, Zaharia Stancu, Eusebiu Camilar, cu rugămintea să-l frecventeze mai des, pentru ca tinerii să aibă de la cine învăța. □ Cea mai mare parte a acestui număr (aproximativ două treimi) este dedicată creației originale, ilustrată prin texte de Zaharia Stancu (povestirea *Florile pământului*), Aurora Cornu (poemul *Studenta*), Radu Boureanu (*Băteau atâtea flamuri*), Suzana Delciu (*Macaragiul*), Emil Isac (*Mărioara și Trei pionieri*), Nicolae Tăutu (piesa în trei acte *Torrente*) și alții. Camil Petrescu publică în acest număr al doilea fragment din romanul *Un om între oameni*.

NOIEMBRIE

1 noiembrie

• Veronica Porumbacu consemnează, în pagina 3 din „Scânteia”, ***Primele impresii despre o carte de neuitat***, cronică a romanului *Tânăra Gardă*, de Al.

Fadeev (roman distins cu Premiul Stalin de gradul I și aflat la a doua ediție la Editura Tineretului). După ce va fi întreprins o analiză a tipologiilor românești, într-un limbaj în care lirismul se împletește, firesc, cu ideologia, autoarea recomandă cartea pentru modelele exemplare furnizate, reflectând „chipul tineretului sovietic, superioritatea moralei sale, ca și a literaturii realismului socialist în general.” În pagina 4 a aceluiași număr, Aurel Mihale consemnează, sub genericul *Note de drum din R. P. Bulgaria*, impresii despre *Primele șarje* (de oțel) ale Uzinelor metalurgice „Lenin”, într-o revărsare de superlative despre noua lume și despre „viața nouă fericită” clădită de oamenii muncii bulgari.

13 noiembrie

- Vicu Mândra susține „Cronica dramatică” din „Scânteia tineretului”, cu un text despre *Mihail Davidoglu – „Schimbul de onoare”*, imputându-i dramaturgului că „n-a reușit să creeze figura caldă și puternică a activistului de partid”.
- „Scânteia” publică în pagina 2 o recenzie a volumului de reportaje *Meridiane sovietice* al lui Geo Bogza (E.S.P.L.A.), semnată de Toma George Maiorescu. Autorul identifică în „poemele în proză ale lui Bogza”, descrise ca niște „fierbinți imnuri închinare îndrăzelii prometeice a constructorilor comunismului”, „suflul fierbinte al internaționalismului proletar, al dragostei pentru Uniunea Sovietică”, „pasiunea călătorului îndrăgostit de minunatele realități ale Țării Socialismului biruitor”, care „transmit cititorului sentimentul realității nemijlocite.”

14 noiembrie

- Sub genericul „Note de drum”, apare în „Scânteia” un reportaj al lui I. Purcaru, intitulat *Prin ținuturile Olteniei*. În nota sărbătorească binecunoscută, autorul descrie frumosul „colț oltenesc” punându-l în antiteză cu orașul din vremea vechii orânduiri burghezo-moșierești: „de-o parte viața ușoară, luxul, desfrâul și trândăvia claselor avute – de altă parte mizeria, umilințele de tot felul și exploatarea cruntă de care aveau parte oamenii muncii.”

19 noiembrie

- În „Scânteia”, Ovid S. Crohmălniceanu semnalează în termeni dintre cei mai elogioși, sub genericul „Note bibliografice”, apariția la E.S.P.L.A. a unui volum de *Nuvele* al lui Camil Petrescu, subliniind ca și acestea din urmă, „ca și romanele, ca și piesele sale de teatru, [...] dezbat situația intelectualului în lumea burgheză, ostilă activității creatoare și gata oricând să condamne la mizerie și suferință pe cel care refuză să se supună canoanelor ei.” Criticul salută în textele camilpetresciene – fie că sunt noi, fie că reprezintă rescrieri ale unor proze mai vechi –, „o atitudine critică a autorului față de propriile sale lucrări, o tendință de a le adânci și complecta înțelesurile în lumina concepțiilor clasei muncitoare”, concluzionând: „Mărturii impresionante ale condițiilor

lor de viață ale intelectualului din societatea burgheză, nuvelele lui Camil Petrescu îmbogățesc patrimoniul realist al literaturii noastre.”

20 noiembrie

- „Scânteia tineretului” publică în acest număr povestirea lui Ștefan Halmoș intitulată *Poștașul* și prezintă câteva „Cărți noi”, cele mai multe apărute la Editura Cartea Rusă (10 titluri, între care texte de Gorki, Turgheniev, Pușkin, A.N. Ostrovski) și la Editura Tineretului (A. Fadeev, *Tânăra gardă*). La ESPLA, Geo Bogza publică *Meridiane sovietice*.

21 noiembrie

- Radu Cosașu publică în „Scânteia tineretului” schița (subintitulată, de fapt, „moment”) *Urâta*, despre o „îngrijitoare de păsări” harnică, dar nu foarte frumoasă, despre care un ziar local chiar scrie, fără să se documenteze, că este urâtă. Un flăcău din sat știe însă să aprecieze frumusețea morală a fetei.
- Petru Dumitriu publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Pe urmele unui colhoznic*, continuând descrierea dintr-un număr anterior (din 30 octombrie) a Sverdlovsk-ului, fostul Ecaterinburg, evocat ca fundal al traseului existențial – emblematic pentru omul nou sovietic – al lui Ivan Iacovlevici Corșunov (colhoznicul-model), un spațiu devenit acum o „icoană a liniștii, a bunăstării și a păcii”.

22 noiembrie

- La 22 noiembrie 1953, T. Arghezi este prezent, după o pauză de optsprezece ani, în emisia postului național de radio, cu un *Medalion Krâlov*, al cărui text a fost publicat în 2001, în Tudor Arghezi, *Scrieri*, vol. 43 : „Am impresia că le sunt dator auditorilor noștri o salutare de întoarcere la microfonul românesc. N-am mai vorbit din acest loc de optsprezece ani – și credeam, pe temeuri de vârste, că n-am să mai vorbesc niciodată. Deci, bine v-am, găsit, sănătoși! Pe vremuri, în vorbirile mele săptămânale de colaborator al postului București, încercam caricaturizarea aspectelor din viața superficialităților noastre de altădată. Aș spune că după o absență de optsprezece ani mă găsesc în aproape aceeași situație ca atunci, căci salutând publicul din nou, de astă dată nu vin la urechea dumneavoastră singuratic, ci însoțit de un fabulist, care a tratat vechea societate rusă cu biciul – un bici însă de mătase”.

28 noiembrie

- Despre *Tinere talente literare* scrie în „Scânteia tineretului” Sorin Vieru, în care analizează activitatea „Cercului Literar al Tineretului din București”. □ Între „Cărți[le] noi” semnalate în același număr se află M. Eminescu – *Poezii*, M. Sadoveanu – *Baltagul*, Alexandru Jar – *Interogatoriul*, toate apărute la Editura pentru Literatură și Artă.

[NOIEMBRIE]

- Cu toată autocritica din numărul anterior al publicației (v. mai sus, octombrie), fronda „Almanahului literar continuă în numărul 11 noiembrie cu una dintre primele publicări după 1948, a lui Lucian Blaga cu traducerea din Goethe, *Faust, Prolog în cer* (p.19-22); traducerea este însoțită de precizarea „din volumul care va apare la Editura de Stat pentru Literatură și Artă”.
- Rubrica „Literatura între 1920 și 1944” pare a se datora programului revistei „Viața Românească” (Anul VI, nr. 11) de rediscutare a unor opere și scriitori interbelici și de recuperare a acestora în conformitate cu dogma ideologică, dar de pe poziții mai relaxate. În acest număr, Ovid S. Crohmălniceanu discută despre **Liviu Rebreanu**: „De multă vreme, în jurul amintirii lui Liviu Rebreanu stăruie o tăcere nedorită, explicabilă însă în felul ei. Ultimii ani ai vieții romancierului au rămas legați de perioada cea mai neagră a literaturii noastre și, din păcate, numele lui n-a străbătut-o fără pată. [...] Tăcerea se dovedește astfel mai mult decât nefericită, pentru că, după ce lasă uitării o operă de mare însemnătate, lipsește noua noastră creație epică de prilejul unei extrem de rodnice ucenicii literare. Procesul moștenirii lui Rebreanu se cere de aceea grabnic limpezit și în cadrul lui e datorია fiecăruia dintre noi să revendicăm ceea ce e valoros și ne aparține”. Analiza realizată de Crohmălniceanu este, în general corectă, grila ideologică se dovedește în acest caz destul de largă, chiar dacă apropierea romancierului de orientările fasciste nu este cruțată, iar excesele naturaliste, altminteri reale, sunt ferm sancționate. Pentru procesul de recuperare și reintroducere în circuitul literar a prozatorului, textul are o importanță specială. □ În aceeași tendință a recuperărilor se înscrie și materialul de la rubrica „Texte și documente”, **Un clasic mai puțin cunoscut: Al. Macedonski**, realizat de Mișu Dragomir, în calitate de îngrijitor al unei ediții de versuri și proză, aflată în curs de apariție. Premisa lui Mișu Dragomir este că imaginea negativă a lui Macedonski se datorează criticii burgheze și a fost preluată ca atare, necritic, de critica și programele școlare de după 1948, care-l etichetează cu ușurință pe poet drept decadent. Folosindu-se de formula magică a „realismului critic”, Mișu Dragomir găsește aici un argument posibil pentru reconsiderarea și scoaterea din uitare a operei macedonskiene: „Faptul că majoritatea operei lui Macedonski zace încă prin publicațiile timpului i-a făcut și pe criticii și istoricii literari de astăzi să tragă concluzii greșite, socotindu-l pe poet ca un reprezentant al formalismului, în timp ce tendința generală a operei sale este categoric realist-critică. Este, credem, timpul să redăm literaturii un poet deosebit de valoros, sfâșiind vâlul uitării, intenționat aruncat asupra-i de istoricii literari burghezi. Opera lui, în care contradicțiile și chiar greșelile foarte grave nu lipsesc, trebuie studiată în ansamblul ei, nu pe fragmentele pe care ni le prezenta burghezia, voind să treacă în rândul poezilor minori un scriitor clasic de incontestabilă autenticitate”. □ De la rubrica de „Recenzii”, reținem textul lui Lucian Raicu despre **Primul volum al unui tânăr poet** (Florin Mugar, *Cântecul lui Philipp Muller*, Editura Tineretului,

1953). □ Oarecum surprinzătoare, dar nu în dezacord cu noul și încă timidul program al revistei, este prezența în acest număr a lui Tudor Arghezi cu trei poezii, care, fără a fi strălucite, nu au nicio legătură cu preceptele momentului: *Giuvaere*, *Secera*, *La cosit*. □ Mai semnează: Cicerone Theodorescu, Camil Petrescu (a treia parte din romanul *Un om între oameni*), Suto Andras, Claudia Millian, Miron Radu Paraschivescu, ca traducător al poemului *Prizonierul din Caucaz*, de A.S. Pușkin.

DECEMBRIE

1 decembrie

- În „Scânteia tineretului”, Valentin Silvestru semnează povestirea *O casă șubredă*, despre un tânăr german care se opune soldaților americani rămași ca ocupanți, după, război, în Germania.

2 decembrie

- Mihu Dragomir semnează la rubrica „Recenzie” din „Scânteia tineretului” textul *În lumea minunată a basmelor*, în care comentează volumul *Basme*, de A.S. Pușkin, apărut la Cartea Rusă, în traducerea lui Adrian Maniu.

3 decembrie

- În pagina 3 a „Scânteii”, Maria Banuș publică *Însemnări din Budapesta*, un amplu reportaj despre un oraș care, „nou, necunoscut”, îi apare inițial ca „o carte cu șapte peceți” (!). Încântarea provocată de minunile orașului nu o lasă însă pe autoare să uite trecutul întunecat, anterior eliberării staliniste, zăgrăvit în culori apocaliptice (nu știm dacă descrierea are vreo legătură cu comparația sus-menționată). Emblemă a Ungariei vecine și prietene (autoarea nu precupește nimic în a arăta că cele două popoare – român și maghiar – sunt legate printr-o prietenie „de nezdruncinat”), noua Budapestă, visată cândva de poeții naționali reprezentativi (sunt citați Petőfi și Ioszef Attila), este spațiul „vieții clocotitoare de azi, plină de marile eforturi ale întregului popor și de mari victorii”.

4 decembrie

- *Un mare roman al colectivizării agriculturii sovietice* este titlul sub care, la rubrica „Recenzie” din „Scânteia tineretului”, B. Dumitrescu comentează romanul *Bruschi*, apărut la Editura Cartea Rusă, sub semnătura sovieticului F.I. Panflorov.

8 decembrie

- În „Scânteia tineretului”, Nicolae Țic publică o nouă povestire, intitulată *A lui Mitrofan*.

12 decembrie

- Radu Cosașu revine în „Scânteia tineretului” cu schița *Încrederea*, despre un președinte de sfat popular care a înșelat încrederea partidului, își neglijează sarcinile și s-a cam îmburghezit.

13 decembrie

- În „România liberă”, într-o rubrică specială, intitulată „Ce să citim”, sunt consemnate ultimele apariții editoriale: Cezar Petrescu, *Întunecare*; Al. Andrițoiu, *În țara moșilor se face ziuă*; Dragoș Vicol, *Valea fierului*; Aszталos Istvan, *Inimă tânără*; columnul colectiv *Șantierele luminii*; Mihail Davidoglu, *De trei ori ca la brigadă*; Tudor Șoimaru, *Afaceriștii*; Dumitru Mircea, *Matca* (Colecția „Albina”), George Sidorovici, *Tinerete* (Colecția „Albina”) (toate la ESPLA); Mihail Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*, Emil Suter, Pavel Antal, *Urmașii surorilor Trung*; Hagi Ismailov, *Încăpățânatul*; *Almanahul tinerilor scriitori* (la Editura Tineretului).

19 decembrie

- La rubrica „Note literare” din „Scânteia tineretului”, Cornel Stanca analizează *Dezvoltarea unei tinere scriitoare*, în care urmărește evoluția Soniei Larian, imputându-i didacticismul onora dintre texte, dar apreciindu-i calitățile și capacitatea de a progresa.

22 decembrie

- Începe o altă acțiune literară, intitulată „Decada cărții”. La sesiunea de deschidere a evenimentului (sediul „Librăriei noastre”, nr. 1) ia cuvântul Camil Petrescu, care se referă la numărul mare al tirajelor cărților (de 15.000 – 30.000 exemplare) și asupra reeditărilor din Eminescu, Coșbuc, Slavici, dar și Vlahuță. □ Cu prilejul evenimentului, sunt publicate o serie de scrieri: G. Călinescu, *Bietul Ioanide* (ESPLA), vol. I Camil Petrescu, *Un om între oameni* (Ed. Tineretului); poezie: Cicerone Theodorescu, *Un cântec din ulița noastră* (ESPLA) și *Gogu Pintenogu* (Ed. Tineretului); Veronica Porumbacu, *Prietenii mei* (ESPLA), Maria Banuș, *Bucureștiul meu drag* (Editura Tineretului), M. R. Paraschivescu, *Laude* (ESPLA), Horvath Imre, *Versuri alese* (ESPLA), Al. Andrițoiu, *În țara moșilor se face ziuă* (ESPLA); reeditări: *Baltagul*, *Neamul Șoimăreștilor*, la ESPLA, respectiv Ed. Tineretului; Cezar Petrescu, *Întunecare* (ESPLA); Zaharia Stancu, *Dulăii* (ESPLA), Aurel Baranga, *Teatru și Cântecul libertății* (ambele ESPLA), Marcel Breslașu, *Cântec de leagăn al Doncăi* (ed. Tineretului), Petru Dumitriu, *Bijuterii de familie*, ed. II (ESPLA), colecția de „Clasici Români” de la ESPLA, incluzând I. Budai-Deleanu, *Țiganiada*, *Opere* de I. Creangă, 2 vol.; Panait Cerna, *Poezii*; col. „Studii literare”, la ESPLA, cuprinzând Mihai Beniuc, *Despre poezie*; Cezar Petrescu, *Despre scris și scriitori*, Ov. S. Crohmălniceanu, *Articole și cronici*, Mihail

Novicov, *Pentru literatura vieții noi* etc. (cf. „România liberă”, nr. 2870, 22 decembrie, *Astăzi începe „Decada cărții”*, p. 1 și nr. 2871, 23 decembrie, *Deschiderea festivă, „Decada cărții”*). □ Despre eveniment informează și „Scânteia tineretului ” din 23 decembrie, sub titlul festivist *Sărbătoarea cărții noastre*. Articolul nu este semnat. În același număr al ziarului sunt semnalate cărțile recent apărute, cu prilejul evenimentului, între care *Prietenii mei*, de Veronica Porumbacu, și *Cronici și articole*, de Ov. S. Crohmălniceanu.

24 decembrie

• La rubrica „Cronica literară” din „Scânteia”, S. Fărcășan scrie despre „**Ana Nucului**” – **nuvelă de Remus Luca**, text pe care autorul îl consideră reprezentativ pentru noul tip de feminitate acreditat în zorii lumii noi, căruia „îi sunt caracteristice o serie de trăsături ale femeii de azi, îndeosebi ale țărăncii muncitoare din zilele noastre care, educată de partid, se transformă, devine o luptătoare activă pentru socialism.” Definierea portretului-robot al femeii de azi, pentru care personajul lui Remus Luca servește drept ilustrare, se face, cum era de așteptat, prin raportarea obsesivă la condiția sa umilă din trecut: „Farmecul Anei Nucului e acela al atâtor femei din popor, ținute în trecut departe de vechea viață politică a țării și care acum, când se avântă în activitatea obștească, o fac cu o deosebită puritate sufletească, cu un elan sincer, care nu cunoaște stavili.” Intens preocupat de conflictul – emblematic pentru tema opoziției prezent-trecut (supratemă a literaturii alinate ideologic) – dintre Ana cea înaintată (o țărăncă devenită directoare a căminului cultural) și soțul său Petrea, cel „înapoiat”, care nu înțelege rostul noilor atribuții ale femeii, autorul cronicii subliniază complexitatea tipurilor umane zugrăvite în nuvelă, pe care o opune schematismului procedeelelor folosite de unii „literați”. Și totuși... Cronicarul nu ezită să sublinieze unele „lipsuri” ale nuvelei, în buna tradiție deja încetățenită a discursului critic al obsedantului deceniu, observând că „Încordarea și proporțiile asaltului împotriva a ceea ce e vechi, precum și rezistența vechilor forțe – toată această luptă dramatică capătă în nuvelă culori mai puțin aprinse, e atenuată, adesea minimalizată. Rezistența chiaburului e mărginită în carte la organizarea unor hore, care să abată oamenii de la căminul cultural. [...] La fel, e micșorată influența acelei forțe mari, dar pieritoare, care e obiceiul înapoiat deprins din bătrâni – superstiția, prejudecata.” Pe de altă parte, textul prezintă probleme din punctul de vedere al construcției, prezentând „spre sfârșit o seamă de „lungimi” supărătoare”. În ansamblu, însă, nuvela se remarcă, dincolo de abordarea – extrem de importantă – a temei „culturalizării satului” prin numeroase calități, între care „caracterul ei popular”, prin „faptul că e necesară și folositoare poporului, că e scrisă pe înțelesul lui, pe limba lui.”

• Ion Mihăileanu este semnatarul rubricii „Cronica literară” din „Scânteia tineretului”, unde comentează romanul *Valea Fierului* al lui Dragoș Vicol, care „dovedește talent și reale posibilități de dezvoltare”.

26 decembrie

- În recenzie sa din „România liberă”, *Cartea tinerelor talente*, „*Almanahul tinerilor scriitori pe anul 1953*”. Editura Tineretului („Decada Cărții”), Aurel Mihale atrage atenția asupra unor tineri poeți: Aurora Cornu, *Maistrul*, *Sondoriță*, *E clipa plecării, iubite!*; Gh. Tomozei, *În seară cântase soldatul*.
- În „Scânteia” apar, sub genericul *Din comorile poeziei populare*, *Fragmente din „Antologia de literatură populară”*: *Doine*, *Cântece* și *Strigături*, alături de fragmente din balada *Toma Alimoș*, al cărui scenariu a putut fi interpretat, în contextul ideologic al epocii, ca expresie a modului în care spiritul popular a oglindit lupta de clasă.

27 decembrie

- Petru Dumitriu semnează în „Scânteia” cronica a două poeme emblematice pentru pseudo-folclorul realist-socialist al obsedantului deceniu, așezate alături de deja clasicizatele *Minerii din Maramureș* și *Lazăr de la Rusca*, de Dan Deșliu, și *În satul lui Sahia* de Eugen Jebeleanu, dar și de marile eposuri populare naționale (*Miorița* și *Cântecul lui Corbea*), comparabile, din perspectiva autorului, cu capodopere aparținând literaturii culte universale (recuperate și acestea în traducerea epocii), precum *Cântul lui Igor*, *Evghenie Oneghin* sau ... *Vasilii Tiorchin* de Tvardovski: e vorba de *Războiul* lui Mișu Dragomir și *Studenta* de Aurora Cornu. Ambele poeme sunt interpretate din perspectiva narațiunilor exemplare pe care le oferă cititorului contemporan, tineretului „sănătos și înaintat”: *Războiul* concentrează, în istoria unui model ideal de umanitate (un drept pus la încercare), „drama”, „calvarul” unei generații”, aceea „care a copilărit în anii terorii fasciste”, reprezentând „o pasionată demascare a războiului imperialist”, iar *Studenta* propune traseul, în egală măsură exemplar, al emancipării feminine ca pattern legitimator în ideologia epocii (eroina Aurorei Cornu e o fostă sondoriță devenită studentă și viitoare ingineră).

31 decembrie

- Pe pagina a doua din „Scânteia” sunt publicate „Versuri din volume editate cu prilejul Decadei cărții”, dintre care menționăm *Stema țării* de Mihai Beniuc (din volumul *O samă de poeme*) și *Floarea soarelui* de Demostene Botez (din volumul *Barca soarelui*), ambele titluri fiind raportabile la metaforele deja consacrate de retorica poeziei encomiastice dedicate unui prezent și mai ales unui viitor luminos. Textul lui M. Beniuc se încheie cu o odă dedicată „stelei noi” spre al cărei „răsărit” se înclină fruntea poetului, iar cel al lui D. Botez – cu aceeași privire a poetului orientată spre viitor, spre „soare”, ca „floarea soarelui”. Li se adaugă *Materii prime* (din volumul *Prietenii mei*) de Veronica Porumbacu, *Drumul mare* (din volumul *Laude*) de Miron Radu Paraschivescu, și *Cântec de petrecere* de Ștefan Iureș (din volumul *Cuvânt despre tinerețe*),

toate fixate asupra imaginilor patriei luminoase și îmbelșugate, asupra tinerei lumi care se naște.

[DECEMBRIE]

• În „Iașul nou“ (anul V, nr. 3-4, decembrie 1953), Gheorghe Ivănescu publică o contribuție de istorie literară, sub titlul *Un poet român necunoscut*, din a doua jumătate a secolului XVIII: „Preotul D. Furtună din Dorohoi a descoperit un volumaș de poezii imprimat pe la sfârșitul secolului XVIII și pe a cărui copertă se găsește scris numai: *Poezii noo alcătuire dă I...C....*. Cartea, cumpărată acum vreo douăzeci de ani, de la un bătrân din Botoșani, provenea din fosta bibliotecă a lui Vasile Vârnav, proprietar al moșiei Hilișeul-Vârnav și traducătorul din limba germană al operei lui D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, publicată sub titlul *Scrisoarea Moldovei*, Mănăstirea Neamț, 1825. Volumașul se află acum în posesiunea celui ce semnează aceste rânduri și este singurul exemplar cunoscut. El a fost înregistrat în *Bibliografia românească veche*, IV, *Adăugiri și îndreptări*, București, 1944, p. 111 (n. 247), căci preotul D. Furtună comunicase Academiei titlul volumului și inițialele autorului. [...] Limba textului ne arată că avem a face cu opera unui muntean sau oltean. Totul posedă particularitățile lingvistice ale dialectului literar muntean din secolul XVIII și din prima jumătate a secolului XIX. Cultura, ideile și maniera poetică ne duc spre epoca de început a literaturii române moderne, cuprinsă între 1780 și 1830. [...] Cartea despre care vorbim n-a putut fi scrisă și tipărită mai înainte ca autorul să fi împlinit 30 de ani. Ne îndeamnă la aceasta conținutul operei, care nu se potrivește cu vârstă mai înaintată, dar nu reflectează nici preocupările unui om prea tânăr. El era desigur, un om ceva mai tânăr ca Ienache Văcărescu, și poate de aceeași vârstă cu Alecu Văcărescu și Budai-Deleanu. Autorul acestei cărți este deci, împreună cu Ienache Văcărescu și Matei Millo, începătorul poeziei moderne la români și este primul poet care, după Dosoftei, a tipărit un volum de poezii. Cu toate că opera sa a fost tipărită, ea a rămas complet necunoscută posterității și deci istoriei literare românești“. Volumul de poezii al lui I...C... e analizat cu toată acribia, din punct de vedere filologic și al diferitelor unghiuri de abordare ale istoriei literare, sunt oferite citate consistente din opera poetului, iar concluzia cercetătorului este următoarea : „Cu toate slăbiciunile ei, opera poetică a lui I. C., redusă ca proporții, prezintă un interes tot atât de mare ca și opera celorlalți poeți începători ai literaturii române moderne. Cartea *Poezii noo* salvată de la o eventuală distrugere de preotul D. Furtună completează imaginea noastră despre literatura aceluia timp. Și dovedește că acea epocă a fost mai bogată în manifestări culturale decât neam închipuit până acum“. □ În același număr al revistei „Iașul nou“, Dumitru C. Micu semnează, în cadrul rubricii „Recenzii“, un amplu comentariu al scrierii lui G. Călinescu *Șun*, piesă de teatru care tocmai fusese reeditată. Textul comentariului, consistent și atent formulat, nu

poate evita referirile politice reclamate imperios de contextul momentului: „*Șun*, cunoscuta piesă a lui G. Călinescu, a apărut într-o nouă ediție. Această lucrare a fost plăsmuită într-o vreme de grea restriște, când «în loc să ne bucurăm, de sveltețea schelelor, plângeam printre ruine». În anii războiului hitlerist tâlhăresc și al sângeroasei dictaturi fasciste, satrapii regimului dezlănțuiau teroarea cea mai sălbatecă, mai nemiloasă, împotriva întregului popor, împotriva a tot ce însemna cultură, inteligență, independență și gândire. [...] Cum spuneam la început, în *Șun*, autorul și-a propus să figureze tipul de conducător al cărui țel suprem în viață este propășirea statului și fericirea poporului. Așa cum recunoaște însuși G. Călinescu, *Șun* este «o imagine încă neînchegată a ceea ce trebuie să fie călăuzitorul de noroade în spirit progresist și popular». [...] Nu trebuie să uităm însă că *Șun* e închipuit ca un împărat-filosof de pe la începuturile istoriei Chinei. A-l fi prezentat ca un conducător care guvernează în numele maselor populare împotriva minorității exploatare ar fi însemnat a săvârși o lucrare cu totul convențională, hibridă, neconformă cu mediul de mitologie chineză în care se petrece acțiunea. *Șun* este așa cum este, în cea mai mare parte fiindcă astfel îi cere atmosfera în care trăiește. [...] Cum spune autorul în prefață, această scriere a țâșnit în anii întunecați «ca o dibuire a lumii noi pe care o ridicăm...». Astăzi, *Șun* se citește ca o încântătoare operă care, înnoind atmosfera unor timpuri mitice, slăvește năzuința omenirii spre progres, lumină și fericire“.

• În „*Flacăra*“ (nr. 15) apare un poem-pamflet – *Foaie verde* – de Tudor Arghezi, îndreptat împotriva emigranților sau autoexilaților din rândurile vechilor clase dominante, atașați vechiului regim social-politic și ostili noii orânduiri instaurate în România: „La Paris, între pahare,/ Stau în coate, pe ziare,/ Foști curteni și foști boieri,/ Câtiva bravi stăpâni de ieri./ De când sunt pe dinafară,/ Ei suspină după țară,/ Că se nimeriră toți/ Mari români și patrioți./ Doar odată au șovăit,/ De s-au strâns și au fugit./ Când corabia se-neacă,/ Șobolanii, droaie, pleacă./ Din pârjol, ca de-obicei./ Au tulit-o-n cârd și ei./ Cu o muscă pe căciulă,/ Groasă-n pântec și sătulă./ Truda voastră-n gol, Ioane,/ Au cărat-o-n geamantane./ S-aibă, să benchetuiască,/ Din sudoarea românească/ Tălmăcită în valută./ A-ncetat să le mai pută./ Gândul li se-abate-n țară/ Însă hoitul, bunăoară,/ S-au grăbit cu-ntâietate/ Să și-l ia-n streinătate./ Cei cu pipota mai mare,/ Să și-l puie la păstrare/ Unde sunt asigurate,/ Miliardele furate./ În depozite secrete./ Încă de pe când, băiete,/ Se băteau în piept, la Moși,/ Pentru glie și strămoși./ Peste țări și peste ape/ Își simt țara mai aproape./ Scumpe fură toate celea/ Dar mai scumpă le-a fost pielea,/ I-ai văzut? Când să răspundă/ Au pierit într-o secundă,/ Parcă nici n-ar mai fi fost./ Tu, Ioane, om cu rost,/ Ai rămas la brazda ta,/ A plivi și seceră./ Putregaiul de strânsură/ Ajunsese la coptură/ Și buboiul, prins de oase,/ Îngrășat la vârf, crăpase./ Haimanaua fără țară,/ Pripășită și fugară/ Luând trecutul cu chirie/ Și-a făcut și-o meserie:/ Din senin și dintr-o dată/ Se propune exilată./ Maimuțoii ciocoiești/ S-au trezit în

tren Bălcești,/ – Dați-le câte-o hârtie,/ În trei limbi, de mărturie,/ Că în timpurile grele/ S-au gândit numai la piele/ Și că ceasurile mari/ Le-au trăit schimbând dolari.“ etc.

• Singurul material din numărul 12 (an VI) al revistei „Viața Românească” înscris pe linia unei anumite deschideri este un grupaj de poezii populare „culese în luna februarie 1953 de pe Valea Mureșului, din satul Vaidei, raionul Orăștie, regiunea Hunedoara”, după cum reiese din prezentarea acestui material (*Din cântecele poporului nostru*) realizată de Ion Dodu Bălan. De altfel, chiar această prezentare vădește încercarea de a depăși marginile obligativităților tematice care marcau inclusiv acest sector al creației: „Am ales cântece referitoare la o perioadă din viața poporului nostru nu prea îndepărtată de zilele noastre – nu numai din acelea care reflectă lupta între exploatași și exploatați, ci și din acelea care exprimă sentimente și gânduri dintre cele mai diverse: dragostea, concepția poporului despre frumos, meditații despre destinul oamenilor. Adesea se manifestă la unii cercetători de folclor o atitudine unilaterală: interesându-se exclusiv de creații care oglindesc manifestările cele mai directe ale înfruntării între clasele sociale, ei dau mai puțină atenție realizării artistice a acestor creații și în orice caz sunt ispițiți să le neglijeze pe acelea care înfățișează alte laturi și aspecte ale vieții poporului și care nu sunt deloc puțin importante și numeroase [...]”. □ În rest, cuprinsul revistei nu oferă decât materiale sau clișeizate, sau neinteresante. Rubrica „Pe drumul realismului socialist, de pildă, cuprinde două texte despre scrisul lui Marin Preda: *Izbânda realismului în creația lui Marin Preda*, de Al. Oprea, și articolul lui Petru Dumitriu, *Note de cititor despre povestirile lui Marin Preda*, acesta din urmă de numai trei pagini și jumătate. Referindu-se în ansamblul la creația predistă, ambii comentatori acuză naturalismul unora dintre piesele cuprinse în volumul de debut, *Întâlnirea din pământuri*. Iată un extras exemplificator din comentariul lui Al. Oprea, nu mult diferit de pasajele în care Petru Dumitriu vorbește, în textul său, de aceeași trăsătură „negativă”: „Influența literaturii decadente și-a pus însă tiparul ei întunecat și asupra creației lui Marin Preda. Marin Preda a adus în scrierile sale o bogată cunoaștere a realității și a omului. Dar influența metodei naturaliste de creație va face deseori ca el să nu pătrundă semnificația acestui material de viață, ca el să prezinte din plin tocmai ceea ce este întâmplător, necaracteristic și nu ceea ce este tipic, esențial”. Fără a neglija astfel de neconformități și fără a afișa un entuziasm excesiv, Petru Dumitriu sesizează ferm autenticitatea scriiturii lui Marin Preda: „[...] l-am întâlnit pe autorul «Desfășurării» într-o seară din 1945, când, într-unul din amfiteatrele Universității din București, câteva sute de studenți ascultau recitări de poeme și lecturi de proză. S-a suit pe estradă un om tânăr, cu fața frământată, care a citit «ca pe nimic», cum ar zice el, o poveste despre un salcâm. În cursul povestirii, nevasta unui țăran iese în prag: mică, grasă, cu mâinile în șolduri, «semăna cu o ulcică cu două toarte». Am

ciulit urechea la comparația asta neașteptată de humor sobru, legat în adâncurile sale cu universul țărănesc. Am ascultat cu atenție toată bucata și mi-am dat seama ca aveam de-a face cu unul din cei mai autentici scriitori care au povestit la noi despre țărani”. Dincolo de miza acestor comentarii, „realismul socialist” al nuvelei „Desfășurarea”, astfel de afirmații sunt interesante. □ Din cuprinsul acestui număr mai consemnăm: poemul Rândunica albastră, al unui Nicolae Labiș care propune o versificație neregulată, dar fluentă, de un conformism minimal cu obligativitățile ideologice ale epocii; o nuvelă de Alexandru Jar (*Un mort care nu tace*), una de Francisc Munteanu (*Lența*) și alta a lui Nicuță Tănase (*M-am făcut băiat mare*) etc.

[1953]

• În „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” (an. II, 1953), G. Călinescu reia o serie de intervenții (ale sale sau ale altora, ca I. Mihăileanu) despre problema tipicului într-un articol intitulat *Probleme de critică literară. Tipicul în literatură. Elementul general uman în opera literară* (p. 7-21). Totodată, articolul poate fi considerat o reacție indirectă față de articolul din „Utunk”. □ Se cuvine menționat, în același număr, și un bun articol de istorie literară (în ciuda unor insinuări ideologice, deocamdată inevitabile), *Ecoul creației lui Turgheniev în literatura română* (p. 95-139, nesemnat). Meritul articolului este prezentarea cronologiei diferitelor traduceri românești din Turgheniev, din secolul al XIX-lea și până în prezent (inclusiv în periodice, pentru perioada 1906-1940). Sunt analizate și influențele creației lui Turgheniev în literatura română (sesizabile în operele unor scriitori ca Odobescu, Nicu Gane, I. A. Bassarabescu, Emil Gârleanu, Mihail Sadoveanu etc.). □ Al. Bistrițeanu publică un articol pe o temă impusă oficial, ***Creația populară ca preocupare și izvor de inspirație la D. Cantemir și N. Bălcescu***, p. 23-54; în același număr apare și un articol nesemnat *Cezar Bolliac. Luptător revoluționar și jurnalist progresist* (p. 141-174), în care se urmărește supradimensionarea scriitorului pașoptist, sesizabilă și în alte articole din presa oficială. □ G. Călinescu și colectivul de documentare publică *Material documentar și știri noi despre G. Asachi, Gr. Alexandrescu, Barbu Paris Mumuleanu, C. Bălăcescu, Cezar Bolliac, Anton Pann, Al. Odobescu, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, Al. Macedonski, Ion Păun-Pincio, D. Neculuță, □t. O. Iosif, A. Toma*, (p. 201-232). □ În acest număr se face și o dare de seamă despre *Cronica ședințelor de comunicări științifice ale Institutului de Istorie literară și folclor* („Cronici”, p. 247-272). Reținem unele date. Astfel, pe 24 noiembrie 1951, pe ordinea de zi a unei ședințe prezidate de Mihail Sadoveanu figurează: „1. «Concepția sovietică despre folclor», de Mitu Grosu. 2. «Vechi elemente folclorice de muncă agrară», de I. C. Chițimia”). Subiectele ședinței din 10 martie 1952 (prezidate de Ion Vitner) fuseseră „1. «Maxim Gorki și folclorul», comunicare de Gh. Ghiță. 2. Discuții referitoare la *Miorița*”. Pe 20 septembrie 1952, G. Călinescu

susține o serie de „Dezbateri literare în jurul lucrării lui I. V. Stalin *Marxismul și problemele lingvisticii* (Teoria eroilor și rolul activ al personalității, literatura față de noua definiție a bazei, suprastructurii și fenomenelor sociale specifice)”, în care „referențialul ia ca punct de plecare un caz concret de interpretare a rolului «eroilor» în revoluția de la 1848 în Muntenia și dezbate unele probleme ridicate în fața istoricului literar, de lucrarea lui I. V. Stalin *Marxismul și problemele lingvisticii*, folosind și un număr de articole sovietice și românești, cele mai multe recente, în legătură cu problema în discuție, dar păstrând în același timp legătura cu practica prin referiri la modul cum diferitele teze pot fi aplicate în cercetările institutului.”. Se reține și ședința din 14 februarie 1953, în care era programată o dezbateră despre „problema tipicului”. G. Macovescu susține comunicarea *Tipicul în literatură*, în care teoria lui Malenkov este simplificată astfel: „Elementul nou pozitiv trebuie scos în evidență și tipizat, elementul vechi necorespunzător trebuie combătut. Apoi la baza creației trebuie să stea spiritul de partid”. Vorbitorul are și unele propuneri, cu un aer caragialian involuntar: „prin *erou* să se desemneze *personajul pozitiv*, cel negativ rămânând la simple denumiri de *personaj*”. Crohmălniceanu încearcă să aplice teoria și „artei decadente” („în privința tipizării, a generalizării, și «arta decadentă» generalizează, dar, plecând de la ipoteze false, ajunge la o falsă generalizare”), fiind completat și de Ion Vitner, care „observă că tipizarea în curentele antirealiste pleacă numai de la particular și dă despre lume numai aparența ei. Eroii unor astfel de opere sunt abstracți, fiind doar pretexte pentru idei”. În fine, pe 20 februarie 1953, Zoe Dumitrescu susține o comunicare intitulată *Aspecte caracterologice în basm*.

1953
ANEXĂ

G. Călinescu, *Unele probleme ale criticii literare în lumina Raportului tovarășului G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S.*, „Contemporanul“ (nr. 7), 13 februarie 1953

„Orice om de cultură onest, care a citit Raportul de activitate prezentat de tovarășul G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al Partidului, va admira negreșit un fenomen necunoscut în viața politică burgheză. Un exponent de seamă al Partidului, după ce a examinat toate problemele de Stat, începând cu situația internațională, atacă și probleme de literatură, vorbind despre importanța tipizării și despre genul satiric. Pentru noi totuși o astfel de manifestare apare firească. «Problema tipicului – zice tovarășul Malencov – este întotdeauna o problemă politică». Artă în general este o problemă politică strâns legată de construcția satului socialist. Întâi de toate producerea frumosului este cerută de popor ca o necesitate rezultată din noua orânduire socialistă care cere «asigurarea satisfacerii maxime a nevoilor materiale și culturale mereu crescânde ale întregii societăți prin creșterea și perfecționarea neîntreruptă a producției socialiste pe baza tehnicii celei mai înalte». În al doilea rând arta, respectiv literatura, îndeplinește un rol pedagogic. «În măsura și nobila cauză a educării și reeducării oamenilor în spiritul comunist – a zis scriitorul Fadeev la același congres – ajutorul partidului poate fi, trebuie să fie și va fi literatura artistică sovietică».

Literatura realist-socialistă evocă anticipat imaginea lumii de mâine, servind ca plan de construcție, înfățișează pe omul nou, socialist, cu entuziasmul, viziunea sa de viață și etica sa, și totodată zugrăvește «tot ceea ce este negativ, putred, cangrenat, tot ceea ce frânează mișcarea înainte», cum zice tovarășul Malencov. A zugrăvi realist și viu oamenii așa cum sunt azi în lumea socialistă, pe buni și pe răi, înseamnă a ajuta pe cititorul care meditează asupra vieții sociale să găsească drumul cel drept: «Tovarășul Malencov – zice și tovarășul Corneiciuc (Pravda, 11. X. 1952) – analizând problema tipizării – a dezvăluit esența ei filozofică și a chemat pe creatorii pe tărâmul literaturii și artei la muncă, la studiul aprofundat al vieții, a făcut apel să luptăm fără cruțare împotriva putregaiului, minciunii, să scoatem la iveală calitățile sufletești și trăsăturile tipice pozitive ale caracterului cetățeanului sovietic de

rând, să creăm imaginea sa clară, artistică, vrednică de a sluji drept exemplu și obiect de imitare pentru oameni». Un lucru se cade să fie subliniat. Opera educativă a literaturii nu decurge decât din faptul că literatura aparține sferei frumosului. Educativ este frumosul iar lipsurile politice ale unei literaturi au dimensiunea greșelilor de ordin artistic. O «literatură de agitație», fără frumusețe, este și fără priză adâncă asupra maselor. Moralitățile seci, neîncorporate în veșmântul artei, sunt așadar și politicește de o calitate mai redusă. Raportul tovarășului Malencov atrage deci atenția asupra lipsurilor de ordin artistic: «Oamenii sovietici nu tolerează ceea ce e palid, lipsit de idei, fals și manifestă cerințe înalte față de creația scriitorilor și artiștilor noștri». Fără îndoială că pentru literatura noastră socialistă încă la începuturile ei, această critică e de un interes acut și cere un examen conștiincios. De unde vine impresia de fad pe care o produc unele scrieri literare, oricât de bine intenționate ? în mod general, ca să facem o tautologie utilă, din aceea că nu sunt vii. «Muți scriitori – zice și Fadeev – nu studiază viața îndeajuns de adânc dacă nu înțeleg ceea ce văd». Mai amănunțit, falsitatea, având în vedere că literatura e o cunoaștere plastică a genericului, provine sau din insuficiența generalizării sau din inexpressivitatea concretizării, sau, și mai simplu, din aceea că scriitorul nu studiază caracterele sau nu știe să le scoată din zona abstracției și să le prefacă în indivizi cu stare civilă. Un erou de roman ca să trăiască trebuie să aibă o anume consecvență interioară, să fie definit, previzibil în gândurile și gesturile sale, ferit de incoerențe și incongruități. Cu toate că indivizii nu sunt niște automate, cunoașterea lor și deci conduita noastră ar fi foarte dificilă, dacă ei n-ar avea ceva ce se poate înscrie unei categorii, adică inteligibil, stabil și clasificabil, dacă n-ar fi avari, ambițioși, lingușitori, cinstiți etc., dacă n-ar reprezenta, într-un cuvânt, caractere. Fiind vorba de caracterologie, trebuie totuși să ne ferim de a cădea în idealism. Caracterele nu sunt idei platonice, revelate o dată pentru totdeauna, în indivizi prin actul nașterii. Cine a citit pe Pavlov se încredințează că ele sunt valori sociale, în raport strâns cu influența mediului. Caracterele sunt puncte de interferență între temperamentele determinate de complexiunea fiziologică și înrâurirea educației. De acest lucru și-au dat seama scriitorii încă din epoca romantică, atunci când, în locul caracterelor metafizice, au apărut «fiziologiile». De pildă: fiziologia provincialului, a burghezului. O deplasare istorică poate să producă în acest caz și o mutație caracterologică: burghezul reacționează altfel decât aristocratul și proletarul. Ținând seama de acest factor determinant, și o deplasare geografică poate să dea caracterului o anume particularitate. Un om din provincie are altă conduită decât cel din capitală. Dar oricum, a cunoaște înseamnă a generaliza: având în vedere condițiile spațiale și temporale, caracterele există și un scriitor nu e adânc dacă nu face operă de clasificare morală, reprezentând generalul, notele esențiale ale unei categorii întregi.

O poziție idealistă în caracterologia literară este eliminarea contradicțiilor interioare, șablonarea etică în alb și negru, iar în cele din urmă înlăturarea completă a negrului și crearea unor ființe paradiziace întrupând perfecțiunea umană. Când am ajuns aici, am și desființat proza, cultivând genul liric al dithyrambului. Scopul fundamental al pasajului despre literatură din Raportul tovarășului Malencov este călăuzirea scriitorului pe drumul realismului socialist. Omul este perfectibil nu perfect. Fără acest plan înclinat de la minus la plus, literatura cade în somnolență. Contradicția rămâne mereu agentul mergerii înainte și scriitorul e dator să arate «contradicțiile vieții». Fără conflict nu pot exista nici drame, nici comedii și teoria falsă că în lumea socialistă nu pot fi conflicte, a fost combătută prin intervenția a chiar tovarășului I. V. Stalin. Când nu este conflict antagonist dăinuie totuși unul neantagonist, lupta între entuziasm și inerție, încredere și scepticism etc. Observarea e tot atât de valabilă în proză și roman, unde întronarea unui erou desăvârșit ar duce la idealismul cel mai regretabil. Întâi, cel mai perfect om e combătut de contrarietăți, altfel n-ar fi om, apoi admitând că s-a terminat lupta între lumea socialistă și cea burgheză (ceea ce nu-i adevărat) se ivesc noi discordanțe și o caracterologie nouă, ca expresii ale vechiului, punându-se în calea noului: birocrațism, lașitate, conformism etc. Alt Pristanda, alt Cațavencu se ivesc pe alt punct al spiralei. A-i descoperi este o acțiune politică însemnată. Arta literară, a prozei în special, conține la baza ei o operație științifică (chiar dacă e făcută prin mijloace intuitive), un studiu al umanității în constantele și diversitățile sale. De cele mai multe ori o literatură este fadă fiindcă simți lipsa acestei cunoașteri mature, înlocuite cu scheme de convenție și cu o abundentă descripție la suprafață. Caracterizarea, clasificarea eroilor e un act totodată polemic în sensul artistic al cuvântului. Într-un fel toți eroii, buni și răi, sunt «simpatici» pentru autor, care fără a fi obiectivist, este obiectiv pentru că recunoaște datele vieții. Ca artist, Caragiale trebuie să fi simțit un fel de «entuziasm» când a dat de Cațavencu. Dar asta nu înseamnă că marele scriitor suferea de insensibilitate etică și politică. Deoarece Cațavencu era un produs al societății, înregistrându-l bine, corectându-l pe ici pe acolo spre a-l face și mai credibil, și-a făcut din el un instrument polemic. Cațavencu e rizibil, nimeni nu vrea să fie Cațavencu, prin urmare scriitorul și-a atins țelul pedagogic. Polemica în artă nu constă în invectivă, ci în reprezentarea surprinzătoare, în prepararea monștrilor ce vor sluji ca exemple de ceea ce trebuie combătut în viață. Satira este latentă în orice gen literar care descrie natura umană i impresia de paliditate a unor descrieri provine de acolo că autorul nu pune pasiune în descripția răului, înlocuind studiul răului, cu o lecție despre rău.

Tovarășul Malencov a pus degetul exact pe nervul problemei. Avem nevoie de satiră, adică în general de o ținută mai virilă față de viață, mai com-

bativă, trebuie să zugrăvim pe răi sau pe șovăielnici și să evităm serafismul. Cuvintele tovarășului Malencov sună și mai semnificativ pentru noi: «În operele lor, scriitorii și artiștii noștri trebuie să biciuiască viciile, lipsurile, fenomenele nesănătoase care se întâlnesc în societate, să dezvăluie n imagini artistice pozitive chipul omului de tip nou în toată măreția demnității lui omenești și astfel să contribuie la cultivarea în oamenii societății noastre a unor caractere, deprinderi și obișnuințe libere de plăgile și viciile generate de capitalism. În beletristica, dramaturgia, ca și în cinematografia noastră sovietică, continuă să lipsească încă un asemenea gen artistic ca satire. Ar fi greșit să se creadă că realitatea noastră sovietică nu oferă material pentru satiră. Noi avem nevoie de Gogoli și Șcedrini sovietici...». Nu trebuie să limităm aceste pătrunzătoare observații numai la genul simplificat ce se cheamă «satiră». Ele sunt valabile la literatura de cunoaștere în general. Având în vedere și necesitatea conflictului, ca o rezultantă a contradicțiilor din viața socială, scriitorul trebuie în mod obligatoriu să sublinieze caracterele pozitive prin caractere negative și încă și mai mult, chiar când e vorba de un caracter pozitiv, respectând complexitatea și pluridimensionalitatea vieții, să contureze pe cei doi oameni dintr-un om: pe cel care pășește înainte și pe cel care rămâne în urmă, făcând ca unul să biruiască asupra celuilalt. Numai astfel o creație este și adevărată și pedagogică. Metoda polemică cere însă o îngroșare a liniilor, care în fine, în înțeleșul nobil al cuvântului «șarjă». Iată o vorbă neplăcută criticilor de modă veche, însă pe nedrept. «Caricatura» e posibilă și în bine și în rău. Un sculptor care a dat o figură suavă de față, producție eminentă a naturii, va elimina o ușoară protuberanță a nasului, iar romancierul care înfățișează un cămătar prefăcut și întortocheat la vorbă, îl va putea face puțin surd, căci prin surzenie eroul malign își întârzie răspunsurile, dându-și răgazuri de reflecție. În orice creație – a recunoscut și M. Gorki – intră o doză de exagerație, care dă un sentiment de viață și mai viguros.

Arta nu este verism, adică copie credincioasă a mediocrului ci realism, scoaterea esenței din accidental. În limbajul, critic trebuie să distingem între caracter și tip. Ca două fețe ale aceleiași realități din alt unghi de vedere. Spunem despre un erou că e un caracter, atunci când descoperim că are o stabilitate structurală, implicând temperamentalul și socialul. De pildă, un erou țăran este obez, dichisit, merge legănat, face ochii mici când vorbește cu altul, e zgârcit la cuvinte și se întrerupe ca să nu-l dezvăluie gândul, e smerit, suspect de zelos, de acord totdeauna cu cel mai în vază, întinzând mâna moale celui mai slab, dat totuși întinzându-i-o, căci acela poate să devină puternic, ascultând ce se spune oriunde se strâng mai mulți inși etc. Veți spune: acesta e chiaburul. Să admitem dacă vreți pentru folosul discuției. Toate aceste note caracterologice care pot fi descoperite la analiză într-un erou de roman nu condiționează ele înșile viața fictivă a eroului. Tabloul caracterologic al unui

om îl poate face și un psiholog cu mijloace abstracte, cum am procedat mai sus. Propriu artistului este de a crea un tip. Prin tip înțelegem personificarea speței într-un individ foarte reprezentativ, însă cu nume propriu, ale cărui note de speță sunt evidente, dar care se particularizează prin dozări sau deformări unice, care-l fac expresiv, viu, înregistrabil la starea civilă. *Individuum est ineffabile*, au zis unii, adică indefinisabil. Adevărul este că individul este definibil, cu observarea că unicul stă laolaltă cu categorialul, sau mai bine zis categorialul ia înfățișarea de unicat. Cațavencu este expresia demagogiei burghezo-moșierești, dar dacă eliminăm pe rând notele de speță mai rămâne ceva nedefinit, un *nescio quid* personal, căci dramaturgul nu s-a ținut de mijlocia statistică, ci a îngroșat pe alocuri, adăugând unele accidente (sentimentalism, galanterie, o anumită probitate în necinste etc.). Într-un cuvânt, având înaintea tabloului caracterologic, scriitorul și-a exercitat la crearea tipului libertatea artistică, fiindcă, nu-i vorbă, era un mare artist. De aceea Cațavencu trăiește și ne dă o mână de ajutor politic și azi spre a face ridiculi pe cei de specia sa. Valoarea politică a artei de a crea tipuri, fugind de fabricația în serie și de observația statistică, intuind categorialul în unic, forțând conturul mediocru, o afirmă tov. Malencov: «În munca lor de creație pentru făurirea de imagini artistice, artiștii, literații, oamenii de artă de la noi trebuie să țină minte totdeauna că tipic este nu numai ceea ce se întâlnește cel mai des, ci ceea ce exprimă în modul cel mai plin și mai expresiv esența forței sociale respective. În concepția marxist-leninistă tipicul nu înseamnă nicidecum o medie statistică oarecare. Tipicul corespunde esenței fenomenului social-istoric dat și nu este pur și simplu lucrul cel mai răspândit, ceva ce se repetă des, ceva cotidian. Exagerarea conștientă, reliefația figurii nu exclude tipicul, ci îl scoate în evidență și îl subliniază într-un mod mai deplin. Tipicul reprezintă principala sferă de manifestare a spiritului de partid în arta realistă». Cum poate un scriitor să ajungă a crea tipuri evitând fadoarea și paloarea? Observând natura, în primul rând. Natura nu se relevă într-un specimen ca o descripție amănunțită a speței, ci adesea printr-o anomalie pilduitoare. Bunăoară un rac are un clește normal și celălalt de o mărime gigantică, sugerând caracterul hrăpăreț al viețuitoarei. Sunt oameni loviți de o răgușeală permanentă, siliți fiziologic să vorbească în confidență, definindu-se de-a gata prin natură ca nesinceri și tenebroși. Mai cu seamă apoi, scriitorul trebuie să studieze pe clasici. Ceea ce a rezistat vremii merită examenul. Iată-l pe Pristanda a lui Caragiale: un conformist din cauza vremurilor mizerabile în care a trăit. Cuvintele cele mai splendid caracterizatoare și vii sunt de esența caricaturii: «curat murdar», însă câte reflecții psihologice și sociologice nu trezește acest nemuritor calambur! Pristanda s-a automatizat în așa chip în servilism, încât aprobând mereu pe șeful său cu vorba «curat», nu arde atenția filologică trebuitoare spre a-și da seama de grotescul alăturării celor două cuvinte contradictorii, deși unul luat în

înțeles deosebit. Dacă s-ar fi călăuzit după media statistică, nici vorbă, Caragiale ar fi trebuit să renunțe la acest amănunt totuși așa de tipic.

*

Care sunt sarcinile criticilor noștri sau mai degrabă ale criticii noastre în lumina raportului tov. G. M. Malencov? Pentru noi în special care avem cu mult mai mult drum de străbătut spre marile înfăptuiri, raportul este de neprețuit. Evident, vom dezbate aceste probleme. Dar aceasta nu e de ajuns. Adevărurile lui trebuie aplicate și dacă e vorba de discuție ea trebuie să se facă pe obiect. Se simte nevoia unei critici întemeiate pe principii solide și însuflețite de o adevărată dorință de construcție. Am făcut intenționat o discriminare între critică și critici. Fără îndoială că e bine ca unii să se consacre exclusiv studiului științific și judecării operelor literare. Cu asta nu am rezolvat nimic atâta vreme cât scriitorii nu participă ei înșiși la dezbateri și nu reflectează critic. Nu de mult un ziar a deschis o anchetă cu privire la critică la care s-au dat răspunsurile cele mai nesocialiste din lume, reeditându-se vechi clișee despre antagonismul dintre critică și creație. Nu puțini scriitori cred că e treaba exclusivă a criticilor să analizeze operele literare, chemarea artiștilor fiind de a crea în pură inspirație. Această concepție e o tenace eroare. Nu acum e momentul de a vorbi despre esența criticii, ceea ce trebuie afirmat cu tărie este că examenul critic și reflecția intră în creație așa cum planul arhitectului constituie primul act prin care ia ființă un monument. Tov. Malencov însuși vorbește de «exagerarea conștientă». Noțiunea de spontaneitate trebuie înțeleasă într-un chip foarte larg, ca un sentiment că totul decurge conform legilor naturii. Critica nu-i posibilă decât fiind cu puțință autocritica, prin care admitem sincer că judecățile date de alții despre noi sunt adevărate. Câtă vreme critica criticului asupra unui scriitor nu se prefăce în autocritică liber consimțită în măsura în care a fost înțeleasă din partea scriitorului, între critică și creație este o prăpastie și una nu poate ajuta pe cealaltă. În trecut fie zis, toate cărțile care apar trebuie recenzate fără excepție în cronici literare stabile, într-un spirit serios, adică în așa fel încât să se înțeleagă ce e bine și ce e rău. O critică constructivă înseamnă după mine o critică onestă, rațională și făcută de un om de o recunoscută pricepere, preferabil, dacă se poate, un creator care cunoaște meșteșugul artei din proprie experiență. Oricine ar face-o, el trebuie lăsat să-și exercite examenul nestânjenit de nicio susceptibilitate, căci dacă scriitorul are datoria, precum zice tov. Malencov, «să biciuiască viciile, lipsurile, fenomenele nesănătoase care se întâlnesc în societate», i se poate concede criticului să discute cu scriitorii lipsurile, mult mai reparabile, ce se întâlnesc în literatură.“

Unele probleme ale creației literare din R.P.R. în lumina tezelor asupra literaturii și artei expuse de tovarășul G. M. Malencov în Raportul ținut la Congresul al XIX-lea al P. C. U. S. – dezbateri organizată de Biroul Uniunii Scriitorilor între 24 – 27 martie, ale cărei materiale sunt rezumate în „Contemporanul“ (numerele 13, 14 și 15, din 27 martie, respectiv 3 și 10 aprilie 1953)

Rezumatul referatului prezentat de Eugen Frunză (fragmente)

„Referatul începe prin a arăta importanța uriașă a ideilor staliniste pentru știința literaturii, pentru dezvoltarea literaturii pe drumul realismului socialist. Referatul subliniază însemnătatea excepțională pentru dezvoltarea literaturii noastre a învățaturii lui I. V. Stalin despre metoda realismului socialist ca metodă a artei și literaturii socialiste, despre necesitatea ca scriitorii să oglindească în operele lor realitatea în transformarea ei revoluționară, despre funcțiile și rolul suprastructurii în dezvoltarea societății, despre limbă ca fenomen social, despre sarcina luptei intransigente împotriva ideologiei burgheze, despre însemnătatea criticii și autocriticii. Referatul reliefează de asemeni atenția deosebită pe care marele Stalin a acordat-o celor mai mari scriitori sovietici, îndeosebi lui Gorki și Maiacovschi. Subliniind însemnătatea epocală a operei geniale a tovarășului Stalin *Probleme economice ale socialismului în U.R.S.S.* și a lucrărilor Congresului al XIX-lea al P.C.U.S., referatul analizează, în lumina tezelor staliniste și a lucrărilor tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej legile obiective care determină dezvoltarea economiei noastre în perioada trecere de la capitalism la socialism și arată în această lumină conținutul luptei de clasă în etapa actuală în țara noastră. Făcând o scurtă analiză a situației politice actuale din țara noastră, situație caracterizată prin ascuțirea luptei de clasă, referatul insistă asupra rolului literaturii noastre în lupta pentru victoria orânduirii socialiste. Rolul literaturii noastre este de a sprijini activ forța socială care construiește noua bază, socialistă, de a educa oamenii muncii în spiritul socialismului. Rolul literaturii noastre este de a reflecta în imagini artistice lupta de clasă din ce în ce mai ascuțită în țara noastră, de a cultiva și spori în rândurile oamenilor muncii vigilența revoluționară, de a-i ajuta astfel să biruie dușmanul de clasă, de a-i ajuta astfel să biruie dușmanul de clasă, de a-i mobiliza la fapte eroice închinare fericirii întregului popor muncitor. Acesta este un rol de mare răspundere și importanță istorică. Numai după măsura în care îndeplinim acest rol se poate aprecia dacă operele noastre sunt opere valabile, cu adevărat artistice. Tezele privitoare la literatură și artă din Raportul tovarășului Malencov la cel de al XIX-lea Congres al P. C. U. S. au pentru scriitorii noștri o deosebită însemnătate, prin faptul că ridică în fața lor problema fundamentală, anume problema tipicului, ca problemă politică, ca principala sferă de manifestare a spiritului de partid în arta realistă. Sintetizând experiența literaturii realiste mondiale și îndeosebi a

literaturii sovietice, în lumina învățaturii marxist-leniniste, tovarășul Malencov, dezvoltând teoria leninistă a reflectării a dat o definiție profundă și exactă a tipicului în arta realist. Această definiție a tipicului scoate în evidență tocmai principalul pentru scriitor sau artist și anume că scopul creației sale este de a demasca ceea ce și-a trăit traiul, de a contribui la victoria a tot ce e nou. Spiritul de partid al unui scriitor sau artist, poziția sa, se manifestă deci în lupta pentru sprijinirea și promovarea forței sociale menită să împingă înainte societatea, pentru lichidarea forței care se opune progresului. Tovarășul Malencov ne atrage în primul rând atenția asupra faptului că tipic nu este numai ceea ce se prezintă frecvent la un moment dat. Dimpotrivă se poate întâmpla ca tocmai ceea ce e tipic să apar în viață la început mai puțin frecvent, dar să exprime acea forță care, la un moment dat, devine caracteristică și hotărâtoare pentru situația dată. [...] Pentru ca scriitorul să ajungă la ceea ce este tipic, el nu poate să rămână la descrierea superficială, la clasificarea statistică și obiectivistă a fenomenelor, ci trebuie să pătrundă până la raporturile cauzale dintre ele, până la legile care determină dinamica desfășurării lor. Numai astfel scriitorul poate să creeze imaginea care redă adevărul vieții, care corespunde, cum spunea tovarășul Malencov, «esenței fenomenului social-istoric dat». Prin aceasta ajungem la ceea ce este fundamental în tipic, adică la faptul că tipicul «exprimă în modul cel mai plin și mai expresiv esența forței sociale respective». [...] Trecând în revistă succesele literaturii noastre noi, referatul subliniază pe larg faptul că cele mai bune dintre operele noastre confirmă că redarea adevărului vieții în opera literară nu se poate face decât sesizând ceea ce este tipic în viață, adică ceea ce corespunde esenței fenomenului social-istoric dat. Astfel, Mitrea Cocor, eroul maestrului Sadoveanu, Lazăr de la Rusca, eroul poemului lui Dan Deșliu, exprimă tendința milioanelor de țărani muncitori care, sub conducerea clasei muncitoare, încep să pășească pe făgașul socialismului. Un personaj negativ tipic este Mateica din romanul *Drum fără pulbere* de Petru Dumitriu; eroi tipici sunt de asemenea Asandrei Constantin din povestirea *Undeva, în Bărăgan* de Al. Jar, Țurlea și Ilie Barbu din nuvela *Desfășurarea* de Marin Preda, doctorul Murgu din piesa *Oameni de azi* de Lucia Demetrius. Numeroase creații poetice reușesc să exprime în puternice imagini artistice aspecte de viață, idei și sentimente tipice zilelor noastre. Totuși literatura noastră nu este încă la înălțimea vieții, a realității Patriei noastre, deși, de fapt, ea ar trebui să fie *cu un pas înaintea vieții*. Această rămânere în urmă este vizibilă în primul rând în îngustimea tematicii lucrărilor noastre literare. De asemenea, scriitorii n-au realizat chipul veridic al celor mai înaintați fii ai poporului nostru, al comuniștilor. Ei se preocupă cu totul insuficient de marile probleme ale industrializării socialiste, de figura muncitorului înaintat. [...] Trebuie spus că monotonia, cenușiul, schematismul, sunt incompatibile cu tipicul în literatură. Artă realistă îi cere scriitorului să creeze oameni vii, complecși, multilaterali, cu caractere

puternice, individualizate. [...] Dacă un membru de partid sau stahanovist va fi prezentat schematic, sărăcit sufletește și simplist, dacă scriitorul nu-l va prezenta ca purtător al unor puternice trăsături morale, caracteristice tocmai unor asemenea oameni în viață, dacă el nu va fi model de imitare pentru oameni – așa cum este în realitate – atunci nu numai că n-am creat un erou tipic și n-am exprimat adevărul, ci dimpotrivă, am născocit o grosolană minciună. Poporul însă iubește adevărul și respinge minciuna. [...] O serie de personaje din diverse opere seamănă între ele tocmai din cauza schematismului lor. Se știe că în viață, atât oamenii cât și situațiile concrete sunt foarte deosebite. Chiar dacă vederile oamenilor asupra vieții, concepțiile și idealurile lor sunt aceleași, totuși fiecare dintre ei este un caracter aparte, cu particularități specifice care îl fac să nu fie o entitate abstractă, ci un om viu. Operele literare, pentru a realiza atipicul, trebuie să reflecte această diversitate de caractere și situații. Scriitorul realizează această cerință a artei realist e individualizând personajele, făcându-le să se deosebească unele de altele prin trăsăturile lor specifice de caracter, trăsături care nu sunt comune tuturor, ci sunt numai ale lor, proprii, dar care, în același timp, dau relief trăsăturilor esențiale ale forței sociale respective. [...]

Tovarășul Malencov a arătat necesitatea ca literatura să biciuiască fără cruțare viciile, lipsurile, fenomenele nesănătoase care se întâlnesc în societate. Nu se poate spune că în literatura noastră nouă nu există o serie de opere remarcabile care demască pe dușmanii păcii și ai libertății popoarelor, imperia-liștii americani și englezi precum și pe slugile lor titoiste, că nu există opere care să demaște figura odioasă a dușmanului de clasă din țara noastră. Totuși și în acest domeniu se resimt unele lipsuri serioase. În viață, în procesul ascuțirii luptei de clasă în țara noastră, dușmanul este mult mai perfid, mai rafinat și mai periculos, decât este prezentat în unele opere literare. În prezentarea personajilor negative se manifestă încă puternic schematismul și șablonul. De cele mai multe ori personajele negative în operele literare nu sunt puternice și parcă n-ar prezenta o primejdie reală, atunci când oamenii nu sunt vigilenți. Adeseori dușmanul e prezentat doar ca un individ mărginit, și, în fond, un neputincios. Aceasta duce la minimalizarea pericolului pe care îl reprezintă dușmanul, la adormirea vigilenței și în același timp la minimalizarea figurii eroului pozitiv. [...] Ar fi greșit să credem că lipsurile noastre sunt simple deficiențe și rămăneri în urmă în meșteșugul artistic. Lipsurile și greșelile noastre izvorăsc mai ales din concepții sau resturi de concepții greșite, influențe ale ideologiei burgeze, ale formalismului și cosmopolitismului, asupra unor scriitori. Influența cosmopolitismului încearcă săucidă în scriitor dragostea față de realitatea nouă. Schematismul și cenușiul operei literare rezultă nu numai dintr-o lipsă de cunoaștere sau dintr-o lipsă a capacității scriitorului de exprimare a adevărului vieții – ci mai ales din lipsa de participare activă a scriitorului la lupta pentru mersul înainte al vieții. De aici rezultă și lipsa de

efort în căutarea mijloacelor celor mai eficace de exprimare artistică. Dezvoltarea literaturii noastre presupune lichidarea totală a oricărei concepții și metode artistice burgheze, însușirea deplină a concepției clasei muncitoare și a metodei de creație a realismului socialist. Trebuie spus că simpla atribuire a unor trăsături înaintate eroilor, fără a le demonstra, platitudinea și cenușii unor opere literare, schematismul personajilor pozitive sau negative, sărăcia de idei – toate acestea sunt potrivnice artei realismului socialist. Prezentarea plată, negrăitoare, banală a unui erou pozitiv este în mod obiectiv sinonimă cu denigrarea acestui erou în fața oamenilor muncii. Este așadar limpede că lupta pentru oglindirea fenomenelor tipice în literatura noastră este în fond o luptă împotriva tuturor rămășițelor și influențelor ideologiei burgheze și pentru însușirea realismului socialist. Este însă limpede că nu poți milita pentru ideile comunismului, dacă tu însuși nu le cunoști, în adâncime. Și nu poți vedea în viață ceea ce e tipic, dacă nu ești înarmat cu știința marxist-leninistă, care îți permite să te orientezi în multitudinea de fenomene și fapte ale vieții. Trebuie combătută cu hotărâre părerea încă răspândită printre unii scriitori că talentul ar fi o garanție suficientă a reușitei operelor lor. Fără busola sigură a științei marxist-leniniste, scriitorul de astăzi se va pierde în labirintul faptelor și întâmplărilor vieții. Pentru ca să creăm opere care să ajute din plin la construirea socialismului, noi trebuie să cunoaștem profund sarcinile concrete și din ce în ce mai complexe ale construirii socialismului, sarcinile pe care partidul le pune în fața oamenilor muncii, căci la îndeplinirea acestor sarcini și noi, scriitorii, avem o răspundere directă. [...]

Învățăturile cuprinse în Raportul prezentat de tovarășul Malencov se referă în mod nemijlocit și la critica literară. A afirma și a susține o operă sau un fenomen în literatură este o problemă profund politică. Spiritul de partid în critica literară se manifestă prin sesizarea fenomenelor tipice în câmpul literaturii, în promovarea a tot ceea ce este înaintat și în combaterea a tot ce înseamnă influență a ideologiei dușmane. În raport se citează unele cronici apărute în «Viața Românească» și în «Almanahul literar» din Cluj care vădesc orientarea greșită, influența ideologiei burgheze și în mod special a cosmopolitismului în rândurile unor cronicari literari. Scriitorii trebuie să combată cu tărie atitudinea unor critici – cum e, de pildă, Tovarășul Ion Vitner – de evita sistematic să-și spună cuvântul în problemele actuale ale literaturii. De asemenea este locul să ne întrebăm: de ce oare critica literară nu ia poziție față de unii scriitori ca Marcel Breslașu sau Maria Banuș, care prin absența lor îndelungată din creația poetică nu aduc servicii cauzei poporului? Raportul se ridică de asemenea împotriva articolelor de critică literară meșteșugărească, de serviciu, cenușii, făcute de mântuială, care mai apar uneori în presa noastră, precum și împotriva lipsei de atenție din partea criticii literare în ceea ce privește creșterea de noi cadre scriitoricești. [...] Nu s-a creat încă o opinie publică sănătoasă care să combată cu principialitate atitudinea iresponsabilă a

unor scriitori față de creație, nu sunt criticați cei ce uită de interesele obștești, sunt încă tolerate manifestări de îngâmfare și aroganță. Referatul condamnă atitudinea neprincipială a unor scriitori ca Maria Banuș, Nina Cassian și alții, de a nu primi critica, de a propovădui teoria, profund greșită, că scriitorii nu trebuie speriați prin critică. În încheierea referatului, se subliniază sarcinile de răspundere ce revin literaturii noastre în opera de educare comunistă a oamenilor muncii. Pentru a ridica la un nivel superior creația noastră literară este necesară o cunoaștere mai aprofundată a vieții, studiul permanent al operelor clasicilor marxism-leninismului, perfecționarea măiestriei artistice. Trebuie stimulată lupta de opinii, pentru demascarea și extirparea manifestărilor cosmopolite, formaliste, pentru combaterea schematismului, a platitudinii, a lucrului de mântuială. Să punem în centrul operelor noastre pe minunatul erou al construirii socialismului, de la care să învețe milioane de oameni ai muncii. Să luptăm pentru a ne însuși noi înșine trăsăturile cele mai înaintate, pentru ca să putem zugrăvi la înălțimea cuvenită pe eroul din realitate“.

Dezbateri (rezumat, fragmente)

„În cuvântul de deschidere, acad. **Mihail Sadoveanu** a spus: Iubiți prieteni și tovarăși, adunarea aceasta publică de astăzi a fost organizată de Uniunea Scriitorilor, în primul rând pentru membrii Uniunii și în al doilea rând pentru acei tovarăși care se interesează de mersul Uniunii și de mersul literaturii noastre. Discuțiile cu privire la problemele noi, la ritmul nou în literatură, sunt făcute ca să lămurească cât mai deplin unele chestiuni care nu sunt lămurite pentru unii din oamenii care lucrează pe tărâmul literar. Asemenea discuțiuni sunt necesare pentru progresul literaturii în R.P.R. Sunt de deosebită importanță pentru dezvoltarea literaturii noastre și lămurirea problemelor actuale ale literaturii ultimele lucrări ale lui I. V. Stalin, precum și tezele privitoare la problemele tipicului în literatură, din Raportul tovarășului G. M. Malencov ținut la al XIX-lea Congres al P.C.U.S.[...]

În cuvântul său, **I. Vitner** s-a ocupat de însemnătatea teoretică a problemei caracterului obiectiv al legilor societății pentru creația literară, pentru combaterea subiectivismului în teoria literară. Vorbitorul a arătat că promovarea subiectivismului în istoria noastră literară a fost critica idealistă a lui Titu Maiorescu. Referindu-se la exemplul operei lui Balzac, Ion Vitner s-a referit în cea mai parte a cuvântului său la exemple din istoria literară și numai la intervenția din sală a unor participanți la dezbateri, a amintit în treacăt unele din problemele literaturii noastre contemporane. Citând nuvela *Pasărea furtunii* de Petru Dumitriu, Ion Vitner a pretins că este o lucrare ratată, un eșec al unui scriitor talentat. Referindu-se la problemele criticii literare, I. Vitner s-a declarat în dezacord cu aprecierile făcute în referat. După părerea sa, lipsurile criticii literare ar fi fost exagerate în referat, trecându-se peste succesele câștigate în acest domeniu. Asemenea succese ale criticii noastre literare

actuale ar fi, după părerea vorbitorului, cele patru culegeri de articole de critică literară apărute la ESPLA la sfârșitul anului trecut și apariția volumului *Postume* de Eminescu. În continuare, I. Vitner a contestat justetea aprecierii făcută în referat asupra activității sale în domeniul criticii literare. El a încercat să-și motiveze absența din câmpul criticii literare prin faptul că trei articole pe care le-a scris nu au fost acceptate spre publicare de unele redacții literare. I. Vitner a recunoscut doar că a manifestat o combativitate scăzută. Cuvântul lui I. Vitner a fost lipsit în mod evident de o poziție autocritică față de inactivitatea sa prelungită pe tărâmul criticii literare. El n-a luat poziție față de manifestările ideologiei burgheze în câmpul nostru literar.

Szász János, ocupându-se de problemele scriitorilor maghiari din R.P.R., a criticat referatul pentru că nu se ocupă de lucrările scriitorilor din provincie. [...] În continuare, Szász János a ridicat câteva probleme în legătură cu tezele tovarășului Malencov despre tipic. Declarându-se în dezacord cu articolul *Unele probleme ale criticii literare în lumina Raportului tovarășului G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S.* semnat de acad. G. Călinescu în «Contemporanul», vorbitorul a expus punctul de vedere al articolului de răspuns publicat de Szabédi László în revista «Utunk». După părerea autorului acestui articol, părere împărtășită pe de-a-ntregul de Szász János, pasajul din articolul acad. Călinescu *Unele probleme ale criticii literare în lumina Raportului tovarășului G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S.* în care se vorbește despre conflictul dintre ceea ce este nou și ceea ce e învechit în conștiința omului înaintat ar însemna denigrarea omului nou, prezentarea lui ca un om bântuit de sfășieri lăuntrice.

Silvian Iosifescu, ocupându-se de problemele criticii literare, arată că Uniunea Scriitorilor nu acordă grija și atenția cuvenită acestui sector important al frontului nostru literar. Șantierul literar în critică este foarte sărac. Majoritatea cronicilor literare publicate în reviste și ziare sunt șterse, schematice, cenușii, construite adeseori după un anumit șablon. [...] Trebuie subliniat de asemenea faptul că criticii literari nu cunosc realitatea, că ei sunt adeseori întocmai «orbilor care trebuie să aprecieze culorile». Nu s-a desfășurat suficient lupta de opinii și în acest sens – apreciază vorbitorul – referatul prezentat de Uniunea Scriitorilor nu este suficient de autocritic, după cum a lipsit și preocuparea organizatorică, căci comisia de critică literară (al cărei responsabil a fost numit de multă vreme Ion Vitner) este inexistentă. În problema tipicului, Silvian Iosifescu a combătut tendința unor lucrări de a oglindi fapte bizare, senzaționale, pe baza unei greșite interpretări a tezei că tipicul nu este numai ce se întâlnește cel mai des. Afirmația că operele respective și-ar dobândi valoarea numai prin faptul că au personaje și situațiile excepționale nu ține seama de ceea ce este fundamental în definiția dată de tovarășul Malencov, și anume că tipicul este ceea ce corespunde esenței fenomenului social-istoric dat și că, în consecință, nu orice erou ieșit din comun poate fi calificat ca tipic prin simplul fapt că nu e un fenomen frecvent.

M. Gafița a combătut părerea acelor care identifică tipicul cu noul din viață. Arătând că pentru realitatea noastră este tipică și descompunerea și prăbușirea claselor exploatoare, M. Gafița a spus că scriitorii au datoria să prezinte în creația lor fenomenele tipice ale vechiului care pierе în luptă cu ceea ce se naște și se dezvoltă. Înfrățirea vieții în dezvoltarea ei dialectică, reliefând lupta dintre vechi și nou, este singura înfrățire justă a realității. [...] Vorbitorul a arătat apoi că nici modul în care și-a înfrățit I. Vitner propria sa activitate nu corespunde realității. [...] I. Vitner se ferește să ia poziție față de fenomenul literar, să participe intens la viața literară. [...] M. Gafița a subliniat că critica noastră este lipsită în general de combativitatea necesară, că nu se dă o luptă suficient de puternică și stăruitoare împotriva formalismului, a naturalismului, a cosmopolitismului toate fețe ale aceleiași ideologii burgheze. M. Gafița și-a încheiat cuvântul său subliniind necesitatea desfășurării unei largi lupte de opinie, care să creeze climatul necesar promovării curajoase a literaturii noi, valoroase, și înlăturării lipsurilor care îi mai împiedică dezvoltarea. [...]

S. Fărcășan a arătat că unii vorbitori nu au înțeles încă teza tovarășului Malencov că tipicul reprezintă principala sferă de manifestare a spiritului de partid în arta realistă. Astfel I. Vitner considerând că tipizarea este o lege obiectivă a creației artistice, nu a subliniat că tocmai spiritul de partid face cu puțință ca scriitorul să cunoască just realitatea, să sesizeze tipicul. I. Vitner a încercat să inoculeze criticilor un spirit de înfumurare și autoliniștire cu privire la rămânerea în urmă a criticii literare. Vorbitorul a subliniat faptul că în majoritate criticii resping tendința lui I. Vitner de a prezenta în culori roze, demobilizatoare situația criticii noastre literare actuale. I. Vitner a încercat să arate că diferitele sale lipsuri ar fi independente de conștiința sa, de spiritul său de partid, că s-ar datora chipurile unor condiții obiective, eschivându-se astfel de la o analiză serioasă, autocritică. Vorbitorul a amintit că I. Vitner a scris foarte puțin în ultimii doi ani, că a manifestat în general o atitudine de comoditate refuzând numeroase propuneri, nerespectându-și angajamentele, dovedind în fond lipsă de dragoste față de literatura noastră nouă. I. Vitner nu s-a preocupat suficient de calitatea și justetea puținelor articole pe care le-a scris. Cuvântul său în cadrul dezbaterilor a demonstrat limpede rămânerea sa în urmă, ruperea sa de frontul literar. I. Vitner, în dezbateri, s-a ocupat doar de literatura din trecut și abia în urma cererilor din sală a trecut la situația actuală a literaturii noastre, improvizând neconvingător și ignorând – între altele aspectele concrete pe care le îmbracă astăzi lupta împotriva ideologiei burgheze în literatură. Prin cele spus în cadrul dezbaterilor, I. Vitner a militat în fapt pentru liberalism, pentru îngăduință față de orice idei și opinii ca și pentru lipsă de exigență față de articolele și materialele scrise de mântuială. Astfel el a ajuns să exprime poziția tuturor celor acriți de insuccese, codași în ale creației, oameni mânați de individualism, care cer să se deschidă drum liber formalismului și în general lucrărilor scrise de mântuială. Literatura trebuie să

slujească cauza socialismului și nu poate înflori decât slujind această cauză. Or iată că sunt tovarăși – și în această categorie se înscrie și Ion Vițner – care nu vor să recunoască deloc că poate și în producția lor vor fi unele «micuțe» greșeli. Ei spun: – «Așa am scris eu!... așa concep eu!... așa văd eu!...» Iar opinia publică, critica tovarășilor nu mai contează, restul este o cantitate neglijabilă. Subliniind că în țara noastră există condițiile necesare pentru dezvoltarea luptei de opinie, că partidul nostru combate orice gătuire a criticii, vorbitorul a arătat în încheiere că trebuie urmată pilda aceluia care vor să lupte împotriva lipsurilor, socotind critica drept un ajutor pentru ei, punând mai presus de toate cauza socialismului, înflorirea literaturii noastre noi; dezbaterea este menită să fie abia un punct de plecare pentru studierea, discutarea și aplicarea tot mai profundă a importanțelor teze despre tipic.

Discutând problema eroului liric, **Maria Banuș** a arătat că, pentru a putea exprima sentimentele cele mai tipice ale oamenilor muncii, poetul trebuie să se ridice la înălțimea celor mai înaintați oameni ai vremii noastre, situându-se pe pozițiile de luptă ale clasei muncitoare. Imaginea eroului liric tipic – a spus vorbitoarea – este rezultatul sudurii complete între poet și clasa muncitoare. [...] În continuare, Maria Banuș s-a referit doar în treacăt la lipsa ei îndelungată de pe frontul literar, evitând să analizeze cauzele serioasei rămânări în urmă a creației sale literare și nu a luat poziție față de manifestările ideologiei burgheze în literatura noastră.

Kovács György s-a ocupat de unele probleme ale literaturii maghiare din R.P.R., subliniind cu tărie faptul că Uniunea Scriitorilor nu acordă atenția cuvenită literaturii scriitorilor din provincie. Criticând noul roman al lui István Asztalos, *Cu inima tânără*, care înfățișează pe alocuri o imagine falsificată a realităților din țara noastră, vorbitorul a subliniat importanța cunoașterii profunde a vieții de către scriitor, de pe pozițiile de luptă ale clasei muncitoare. De la această obligație nu se pot sustrage nici criticii literari, care nu pot să se mărginească a da verdicte din birou. Pentru a exemplifica acest mod de a face critica, Kovács G. a citat cazul articolului *Doi oameni într-un om* de Szabédi László apărut în revista «Utunk» de la Cluj. Referindu-se la unele formulări confuze din articolul acad. G. Călinescu *Unele probleme ale criticii literare în lumina Raportului tovarășului G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S.*, publicat în nr. 7, din 13 februarie a.c. [1953 – n.n.] al revistei «Contemporanul», autorul articolului din «Utunk» denaturează sensul acestor formulări. Kovács György și-a exprimat dezacordul și cu poziția susținută de scriitorul Szász János, care, în intervenția sa în cadrul dezbaterilor s-a declarat de acord cu afirmațiile articolului din «Utunk», lăsând a se înțelege că acel articol exprimă atitudinea unui număr mai mare de scriitori de limbă maghiară, ceea ce nu corespunde realității. [...]

Nina Cassian s-a oprit, în cuvântul său, asupra problemelor poeziei de care, după părerea ei, referatul nu s-a ocupat în suficientă măsură. După ce a

arătat câteva aspecte teoretice în legătură cu problema eroului liric, vorbitoarea s-a referit la unele lipsuri ale poeziei noastre și a analizat unele aspecte ale creației Veronicăi Porumbacu. Nina Cassian a criticat tendința unor poeți de a pastșa versurile altora, de a imita, în diferite variante, o idee poetică izbutită. În legătură cu propria sa creație, vorbitoarea a arătat că multe din poeziile ei plate se datoresc, printre altele, faptului că le-a scris mânată doar de dorința de a căpăta «viza de trecere» necesară publicării, de a fi prezentă în literatură, fără a cunoaște însă în adâncime problemele de viață pe care le-a tratat. În cuvântul său, vorbitoarea s-a exprimat în sensul că deși e convinsă că 80 % din concepția ei ar fi justă, nu știe ce surprize îi vor aduce în viitor rămășițele ideologiei burgheze. Nina Cassian s-a menținut în cuvântul ei pe o poziție individualistă și, neabordând problemele importante puse în dezbatere, nu a avut o atitudine principială, după cum nu a analizat în spirit autocritic ultimele creații literare.

Petru Dumitriu s-a ocupat în introducerea cuvântului său de câteva probleme ridicate în cadrul dezbaterilor. El a arătat că puținele referiri ale lui I. Vitner la problemele actuale ale literaturii noastre au fost sentențioase, lipsite de fundamentare. Petru Dumitriu a dezbătut apoi problema individualizării eroului tipic în opera literară. Citând exemple clasice din literatura universală, vorbitorul a arătat că procesul alegerii elementelor tipice pornește întotdeauna de la cunoașterea profundă, multilaterală a fenomenelor vieții. El a subliniat importanța orientării ideologice ferme, a cunoașterii marxism-leninismului pentru sesizarea elementelor tipice ale realității sociale contemporane. Analizând raportul dintre tipic și individual vorbitorul a considerat că procesul creației artistice ar fi scindat în două faze distincte: alegerea tipicului (rezultat al muncii de cunoaștere, asemenea omului de știință) și individualizarea (rezultat al muncii artistice). Petru Dumitriu a mai arătat că același fenomen social poate fi prezentat prin caractere distincte. [...] Petru Dumitriu a arătat că elementul individual reliefează înseși laturile tipice ale fenomenului social-istoric dat. [...] Vorbitorul a citat exemple din munca scriitorilor și din activitatea îndrumătorilor, unde se manifestă ezitarea de a merge pe linia maximei individualizări a eroilor, preferând redarea lor identică, stereotipă. Creația noastră trebuie să exprime o trăsătură foarte importantă a vieții: varietatea, bogăția de culori și de forme, prin care se exprimă esența vieții, tipicul. Pasajul analizat din Raportul tovarășului Malencov la Congresul al XIX-lea al P. C. U. S. conține și această învățătură: să înlăturăm monotonia, șablonul, timorarea, să arătăm realist bogăția nesfârșită a vieții. În încheiere, Petru Dumitriu a analizat unele poezii ale Ninei Cassian, trimise redacției revistei «Viața Românească» arătând conținutul lor individualist, retrograd, poezii în care autoarea presupune existența unei bariere între popor și scriitor. Vorbitorul a subliniat necesitatea întăririi vigilenței ideologice, a combaterii a tot ceea ce este putred și ostil drumului de dezvoltare a literaturii noastre pe linia

realismului socialist. De asemenea el a cerut criticilor și îndeosebi lui Traian Șelmaru să publice mai multe articole și studii literare. [...]

Veronica Porumbacu a pus cu ascuțime în cadrul dezbaterilor problema participării poetului la lupta poporului muncitor. Ridicându-se cu hotărâre împotriva poziției adoptate de Nina Cassian, vorbitoarea s-a oprit asupra ultimelor poezii prezentate spre publicare «Vieții Românești» de această poetă, citindu-le în ședință. În aceste poezii, Nina Cassian a dat expresie unor frământări individualiste ce nu au nimic comun cu sentimentele tipice ale celor ce construiesc socialismul. Una din poezii exprimă concepția cu totul falsă că misiunea poetului ar implica un sacrificiu cumplit, că soarta lui ar purta o pecete tragică. Veronica Porumbacu a arătat că o asemenea concepție este contrazisă puternic de realitățile de azi din țara noastră. Ea era îndreptățită pe vremea când regimul burghezo-moșieresc căuta, prin cele mai perfide mijloace, să ucidă talentele creatoare. Pușkin, Necrasov, Heine, Eminescu, Lenau se aflau în luptă neîmpăcată împotriva unei societăți nedrepte. Vorbind despre situația poetului în societatea socialistă Veronica Porumbacu a spus: «Dar de la Maiacovschi încoace, între poet și societate nu mai există contradicția din trecut. Poetul e inginerul sufletelor unor oameni liberi. Și dacă nu e ușor să cânti, dacă poezia cere nu numai dragoste de oameni și har, ci și muncă, muncă și iarăși muncă, nu se poate spune însă că a fi poet înseamnă să fii damnat, să te jertfești. Una din legile noii noastre orânduirii este lupta pentru fericire. Și poezii participă la ea!». Într-o altă poezie, Nina Cassian consideră că poetul însumează mai multă poezie decât realitatea. Vorbitoarea a combătut cu tărie această concepție, subliniind că izvorul poeziei este viața noastră de luptă și că poezii – așa cum s-a spus în referat – n-au reușit încă să exprime nici pe departe întreaga bogăție și frumusețe a vieții noi. «Poezia – a spus vorbitoarea – e viitorul inclus în realitate, e ceea ce are mai bun, mai adânc, mai tipic realitatea. Atunci, de ce teoretizarea Ninei Cassian, prin arta ei poetică, a superiorității poetului față de viața ce ne înconjoară, de oamenii ei?» Cauza constă într-o concepție străină poporului, în izolarea poetei de viață, în îndepărtarea de freamătul luptei constructorilor vieții noi. Din această izolare, din lipsa legăturii cu viața, izvorăsc accentele pe care le conțin ultimele poezii ale Ninei Cassian. [...] Vorbind în continuare, V. Porumbacu a adus o critică ascuțită lui A. E. Baconsky, care în ultima vreme a scris extrem de puțin. Noi nu avem dreptul – a spus vorbitoarea – să ne închidem armele în sertar acum când poporul ne cere să participăm cu toate forțele la luptă.

Ovid S. Crohmălniceanu a arătat la început însemnătatea discutării diferitelor aspecte ale făuririi tipurilor literare, ca o problemă politică, legată de orientarea ideologică a scriitorilor. Vorbitorul a subliniat rolul imens pe care îl are generalizarea în literatură, rolul gândirii, al concepției despre viață și lume a scriitorului. Nu generalizarea restrânsă, limitată, ci generalizarea profundă, care dă tipurilor create acel certificat de viață etern, care face din

tipurile create, din întregul complex al legăturilor dintre diferite tipuri și realitatea socială o amplă judecată a artistului despre viață, un mijloc puternic de influențare a oamenilor. Talentul singur și îndemânarea, deprinderea, rămân neputincioase fără forța gândirii înaintate, a ideologiei clasei revoluționare, care este direct interesată în descoperirea acestor largi generalizări, care nu se teme de ele și le dorește pentru că îi slujesc în lupta ei. Relevând figurile unor eroi din literatura noastră nouă care exprimă o generalizare profundă socială și psihologică, figuri ca Ilie Barbu (*Desfășurarea* de Marin Preda), Ovid S. Crohmălniceanu critică lucrările care se caracterizează tocmai printr-o treaptă scăzută de generalizare, ca *Judecata* de Aurel Mihale sau *Trandafir de la Moldova* de Ion Istrati. Ovid S. Crohmălniceanu s-a ocupat în continuare de problema individualizării, subliniind că mulți concep încă, greșit, individualizarea ruptă de problema tipizării și nu o văd ca o parte a ei. Vorbitorul a arătat că este nejustă scindarea procesului de creație în două faze (tipizarea și apoi individualizarea), cum susținuse în cadrul discuțiilor Petru Dumitriu, și a demonstrat unitatea indisolubilă între tipic și individual. [...] Ovid S. Crohmălniceanu a analizat articolele publicate de M. Novicov în revistele «Limba română» și «Viața Românească» arătând că autorul lor tratează în mod simplist problema individualizării, că se ferește să vorbească despre particularitățile individuale, artistice ale scriitorilor. [...]

Mihu Dragomir [...] a subliniat succesele obținute de poezia noastră pe drumul realismului socialist, succese ce se concretizează în antologia *Poezia nouă din R.P.R.*. Vorbitorul a arătat că spiritul de partid al poetului se manifestă e calea imaginii artistice a eroului liric, exponent al sentimentelor și năzuințelor poporului constructor al socialismului. De aceea nici poeziile «declarative», confecționate din lozinci rimate, și nici poeziile scrise pe baza unor fapte ne semnificative cărora autorul vrea să le dea sens politic printr-o «poantă» lipită la final, – nu pot fi considerate ca poezii realiste, reflectând sentimente și trăsături tipice. Vorbitorul a arătat că multe poezii cenușii, plate, scrise uneori în versuri corecte, cu respectarea regulilor poetice, având în fiecare strofă câte o imagine, dar care privesc în ansamblu arată repetarea acelorași idei, a acelorași imagini, uneori a acelorași expresii poetice – uniformizează creația diferiților poeți și eu nu-și dezvăluie personalitatea lor artistică. [...] Șablonul se naște din necunoașterea vieții și din confecționarea în birou a imaginii. Cenușii și șablonizarea în literatură se datoresc însă și unor îndrumători care nu joacă rolul unor grădinari care să crească răsadul nou, ci se comportă ca acei grădinari care retează plantele în forme geometrice uitându-se atent ca nu cumva vreuna să iasă în relief.

În cuvântul său scriitorul **Eusebiu Camilar** a luat poziție autocritică față de gravele greșeli semnalate de «Scânteia», cu privire la conținutul ideologic greșit al reportajului *Întâmplări de pe Călmățui*. Eusebiu Camilar a analizat – în lumina celor relevate de articolul respectiv – cauzele care l-au dus la greșita

prezentare a realității, a căror rădăcină comună constă în insuficiența cunoașterea a marxism-leninismului, în neadâncirea problemelor de bază ale construirii socialismului în patria noastră. Condamnând propriile greșeli, scriitorul a combătut și lipsa de principialitate a unor redactori care au îmbrățișat lucrarea sus amintită. [...]

Ion Mihăileanu abordând problema rămânerii în urmă a criticii literare față de cerințele vieții, a combătut poziția potrivnică dezvoltării literaturii și criticii noastre literare adoptată de Ion Vitner. Amintind că Ion Vitner care se prevalează de cercetările sale în domeniul istoriei literare, nu numai că nu a dat nici o lucrare de critică literară, dar în ultima vreme na scris nici o lucrare de istorie literară, vorbitorul și-a exprimat convingerea că refugiarea în literatura trecutului reprezintă la Ion Vitner o formă subtilă de evadare din realitatea actuală, o manifestare concretă a lipsei de dragoste pentru literatura noastră nouă. Vorbitorul a arătat lipsurile articolului publicat de acad. G. Călinescu în «Contemporanul» despre unele probleme ale tipicului. Referindu-se la articolul publicat în revista «Utunk» ca răspuns la acest articol și la cuvântul lui Szász János care s-a situat pe aceeași poziție ca articolul din «Utunk», Ion Mihăileanu a demască răstălmăcirile grosolane care au stat la baza articolului publicat în revista clujană. Vorbitorul s-a ocupat apoi de încălcarea metodei tipizării literare în unele creații ale Ninei Cassian, care în poeziile *Darul poetului* și *Investiții*, prezentate redacției «Vieții Românești» și considerate pe bună dreptate nepublicabile s-a situat pe o poziție antipartinică, individualistă, aristocratică. Referindu-se la expresia Ninei Cassian despre o pretinsă «viză de trecere» pe care ar obține-o numai versurile șterse, cenușii, vorbitorul a demonstrat, citând exemplul unor poezii valoroase de Dan Deșliu, Maria Banuș, Veronica Porumbacu și Nina Cassian însăși, că, dimpotrivă, versurile pline de vigoare și bogăția vieții se bucură în țara noastră de toată dragostea. Criticii, scriitorii și poporul nostru vor fi însă întotdeauna neîngăduitori față de orice poezie scrisă de pe altă poziție decât aceea a clasei muncitoare, față de manifestările ideologiei dușmane. [...]

În cuvântul său în cadrul dezbaterilor, **Mihail Sadoveanu** a spus: Iubiți prieteni, în drumul destul de lung al vieții mele am întâlnit mulți medici. Câțiva dintre acești artiști ai științei aplicate m-au surprins prin unele deficiențe. Aveau a îngriji suferințe trupești și morale și oamenii veneau la ei spre a fi salvați. Ei făceau gesturile comandate de marea lor artă, însă fără sinceritate față de ei și față de lumea suferindă; căci erau ei înșiși bolnavi, robiți, de pildă, alcoolului și stupefiantelor, dovedite nocive de știință. Or, ca să convingă într-adevăr, un medic trebuie întâi să fie convins el însuși. Am dat acest exemplu ca să vin la scriitori. Un scriitor are nevoie de talent: îl are. Are nevoie de cultură: o găsește, să zicem în bibliotecă sau în școala pe care o urmează, în studiile pe care le face. Bineînțeles că are la îndemână dicționare enciclopedice, dar asta nu înseamnă cunoașterea directă și cunoașterea bună.

Avem o școală de literatură cu un număr important de studenți. Se înțelege că nu putem pretinde școlii noastre de literatură să dea un contingent de scriitori mai mare decât e cu putință. Adică, parafrazând un cuvânt al lui I. L. Caragiale de acum cincizeci de ani, privitor la artiștii dramatici – ca să iasă din școala de literatură scriitori de talent, mai întâi trebuie să **intre**. Talentul nu-l poate da școala o dată cu diploma. Studentul trebuie să fi intrat în școală cu toate însușirile de a putea deveni scriitor adevărat. Școala de literatură îți dă îndrumările de care ai nevoie, punându-te în condițiile optime de a te forma. Înveți să scrii corect limba literară, gramatica, ortografia, punctuația și celelalte nimicuri importante, al căror folos îl prețuiești numai după ce ți le-ai însușit. Scriitorul trebuie să pătrundă în întregime literatura progresistă a poporului nostru, de la începuturi până azi. [...] Dar scriitorul de talent mai are nevoie de o răbdare susținută și de o statornicie rară. Nimic din ce atacă nu trebuie să-i fie străin [...]. Realismul său trebuie să fie însoțit de o cunoaștere desăvârșită a oamenilor, împrejurărilor, îndeletnicirilor. Să-ți fie familiare cerul și anotimpurile; numele florilor și ale păsărilor; să fi mângâiat mieii din luna Martie; să fi fost tovarăș cu oamenii muncii etc., etc. adică să ai curiozitatea de a cunoaște multe și variate lucruri. Nu poți avea călăuză mai bună în cariera de scriitor decât experiența. Adug numaidecât că toată această experiență trebuie să devină semnificativă, adică să servească progresul și înălțarea umanității.[...] Fără credință, fără dragoste pentru popor, fără desăvârșită sinceritate și lealitate în ceea ce facem și în ceea ce scriem, nu se poate da o carte bună.

Analizând teza tovarășului Malencov care arată că tipicul este «principala sferă de manifestare a spiritului de partid în arta realistă», **Mihai Novicov** a subliniat că problema principală a creației literare este aceea a poziției ideologice a scriitorului. [...] Neajunsurile din unele lucrări ale scriitorilor noștri, schematismul, idilismul, paliditatea figurilor, se datorează în cea mai mare măsură unor recidive ale mentalităților burgheze. Ar fi o mare greșală – a spus M. Novicov – dacă am subaprecia primejdia influenței ideologiei dușmane, considerând că neajunsurile literaturii noastre se datorează doar insuficienței experiențe artistice a unor scriitori, fără a vedea că principala frână în dezvoltarea creației literare o constituie reziduurile concepției burgheze. [...]

Mihai Beniuc a combătut poziția neprincipială adoptată de I. Vitner care a militat pentru introducerea unui spirit liberalist în munca redacțiilor cu scriitorii. Redacțiile – a spus vorbitorul – nu trebuie să șicaneze scriitorii, cerându-le tot felul de modificări de amănunt, dar ele au datoria să aibă o atitudine exigentă și principială față de manuscrisele primite. Analizând în lumina tezelor din Raportul tovarășului Malencov unele probleme ale poeziei noastre, M. Beniuc a accentuat că poezii sunt chemați să exprime tot ceea ce are mai esențial realitatea noastră în transformarea revoluționară, să redea paosul mersului înainte spre socialism. [...] Vorbitorul critică de asemenea tendința unor poeți de a căuta sprijin în poezia altora, în loc să meargă pe

picioarele proprii. Văzând, bunăoară, că anumite creații ale unui poet au avut succes, ei imită în chip servil procedeele utilizate de acesta, fără să cugete că un procedeu artistic oricât de ingenios nu poate suplini participarea înflăcărată a poetului la faptele înfățișate de el în poezie. [...] Maria Banuș – a spus vorbitorul – a vorbit de dibuielile ei pentru a găsi drumul just. Este foarte bine ca poeta să-și caute drumul, dar să-l caute cât mai înainte, iar nu înapoi, ca racul, în felul cum s-a manifestat însă în ultimul timp, Maria Banuș a dovedit tocmai că n-a reușit să meargă înainte în creația artistică. Dimpotrivă, este evidentă la ea o dare înapoi, despre care singură a spus că provine din «moleșirea spiritului de partid». M. Beniuc a combătut concepția exprimată în volumul de versuri prezentat de Cicerone Theodorescu la E.S.P.L.A. Titlul acestui volum, *Munca de noapte*, arată concepția autorului după care munca poetului ar fi cea mai grea dintre toate activitățile umane. Aceeași concepție de superioritate față de poporul muncitor – a arătat vorbitorul – străbate poeziile Ninei Cassian *Darul poetului și Investiții*. [...]

În cuvântul său, poetul **Miron Radu Paraschivescu** s-a referit îndeosebi la acel pasaj din Raportul tovarășului Malencov în care se arată necesitatea unei literaturi satirice care să ardă cu fierul roșu tot ce e vechi, putred, cangrenat în societate. Vorbitorul a subliniat importanța valorificării învățămintelor marilor noștri clasici satirici: Gr. Alexandrescu, Nicolae Filimon, Mihail Eminescu, Ion Luca Caragiale – pentru a crea personaje negative care să întruchieze într-adevăr forțele sociale în descompunere și să educe astfel masele în spiritul vigilenței și al intransigenței revoluționare.

Al. I. Ștefănescu [...] referindu-se la pasagiul din Raportul tovarășului Malencov în care sunt înfierate lucrările cenușii, plate, scrise de mântuială, [...] a arătat că lipsa de răspundere se manifestă în activitatea de creație, în munca de mântuială la redactarea lucrării, în insuficienta atenție acordată problemelor limbii literare și în general în lipsa de grijă pentru finisarea operei literare. Astfel de exemple negative sunt furnizate de unele din lucrările predate editurilor de Alexandru Jar, Aurel Mihale ș.a. Alți scriitori, ca Cicerone Theodorescu, Miron Paraschivescu și Virgil Teodorescu, situându-se pe o poziție formalistă, nu vor să renunțe – în alcătuirea propriilor lor culegeri de versuri – la publicarea unor poezii confuze care plătesc tribut ideologiei burgheze. [...]

Ștefan Iureș s-a ocupat de problemele îndrumării tinerilor scriitori, subliniind marea răspundere pe care o au scriitorii cu experiență în formarea tinerilor scriitori.

Aurel Baranga a vorbit, printre altele, de necesitatea creării unor comedii originale. [...]

Alexandru Jar s-a declarat în dezacord cu modul superficial în care a pus problemele scriitorul Aurel Baranga; vorbitorul a considerat necorespunzătoare autocritica poetei Maria Banuș.

În cuvântul său, **Cicerone Theodorescu** referindu-se la teza lui Belinski citată în referat «fără idei înaintate talentul este sterp», a susținut că modul în care această problemă a fost tratată în referat ar duce la negarea de fapt a talentului, a caracterului artistic al literaturii. Cicerone Theodorescu a lăsat să se înțeleagă că diferitele critici cu privire la influența formalismului în versurile unor poeți contemporani s-ar datora unei neînțelegeri, unei vulgarizări, pentru că «poetul este în primul rând poet». În cuvântul său, Cicerone Theodorescu nu a spus nimic despre puternicele influențe ale ideologiei burgheze în creația sa și a manifestat tendințe liberaliste, indiferență față de conținutul ideologic al operelor literare, subapreciind rolul îndrumării principale.

În cuvântul său, **Traian Șelmaru**, subliniind însemnătatea definiției pe care tovarășul Malencov a dat-o tipicului ca fiind ceea ce «corespunde esenței fenomenului social-istoric dat» a arătat că pentru a putea oglindi esența fenomenului social-istoric în condițiile actuale de dezvoltare a țării noastre este necesar să cunoaștem adânc legile luptei de clasă tot mai ascuțite care se desfășoară astăzi în țara noastră, să participăm cât mai activ la această luptă. Sarcina literaturii noastre, sarcina scriitorului realist, este, așadar, de a oglindi ascuțirea luptei de clasă, de a reflecta conflictele încordate ale vieții, de a sta de partea forțelor înaintate ale vieții, de a afirma ceea ce este nou și înaintat și de a demasca ceea ce este înapoiat, putred, condamnat pieirii. [...] Vorbitorul a combătut «teoria» scriitorului Nicolae Jianu, care intenționând în noul său roman să descrie trezirea la viață a unei regiuni înapoiate și neizbutind să sezeze noul din realitate și să-l reliefeze, a ajuns să propovăduiască «eliberarea de realitate», ignorarea adevărului realității și creația bazată doar pe puterea imaginației. Această «teorie» este o recidivă a concepțiilor estetice burgheze care predică ruperea de realitate, neîncrederea în viață. În poeziile Ninei Cassian se manifestă poziții individualiste, care vin în contradicție cu ideile înaintate din versurile valoroase ale poetei, se manifestă ruptura ei de viața poporului. Vorbitorul a combătut în mod just încercarea nereușită a lui Cicerone Theodorescu, făcută în cadrul dezbaterilor, de a folosi steagul lui Maiacovschi, pentru a apăra poziția formalistă în literatură, precum și tendința de a «uita» de lupta ideologică pe tărâmul creației literare în țara noastră.[...] Traian Șelmaru a subliniat cu tărie că este sortită eșecului orice încercare de a împăca cele două ideologii opuse, ideologia socialistă și ideologia burgheză, și a criticat poziția poezilor Miron Radu Paraschivescu, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu, Virgil Teodorescu, care insistă cu încăpățânare să retipărească în noile volume vechi poezii din trecut, impregnate puternic de influența concepțiilor burgheze. [...] Traian Șelmaru și-a însușit criticile care i-au fost aduse pentru absența îndelungată din paginile presei noastre și a subliniat greșeala pe care a făcut-o de a-și fi desfășurat munca exclusiv în cadrul Uniunii Scriitorilor, limitându-se adesea la discuții individuale cu scriitorii. Vorbitorul a combătut poziția lipsită de spirit de partid a lui I. Vitner, liberalismul de care

a dat dovadă, subliniind ruptura de problemele construcției socialismului care s-a manifestat și în cuvântul său la dezbateri. [...] Vorbitorul s-a adresat tuturor aceluia care s-au grăbit să-l «consoleze» pentru critica primită, tuturor «mieroșilor consolatori», arătând că datorită ajutorului criticii principiale, scriitorii noștri nu sunt lăsați să alunece pe panta ideologiei burgheze, că nu există forță care să reușească să-i smulgă din frontul unit de luptă împotriva ideologiei burgheze, Ion Vitner a arătat că își însușește criticile care i-au fost făcute și că va căuta prin activitatea sa să învingă propria rămânere în urmă față de problemele construcției socialismului și față de creația noastră literară.

Aurel Mihale a combătut poziția lipsită de principialitate a acelor tovarăși care, luând cuvântul în cadrul discuțiilor, au încercat în fel și chip să «împace» ideologia socialistă cu ideologia burgheză; vorbitorul a arătat că rădăcina acestor atitudini obiectiviste constă în lipsa spiritului de partid“.

Concluziile Biroului Uniunii Scriitorilor

Față de dezbaterile noastre s-a manifestat un interes deosebit, deoarece Raportul tovarășului G. M. Malenkov lămurește în mod stalinist problemele de bază ale creației literare și artistice și constituie pentru noi un izvor de învățăminte deosebit de bogate. Dezbaterile noastre au fost luminate de genialele învățături ale marelui Stalin. Cu acest prilej s-a dovedit încă o dată că tot ceea ce s-a obținut mai bun în literatura noastră de azi se datorează în primul rând însușirii învățăturilor lui Iosif Vissarionovici Stalin. Învățătura stalinistă, îndrumarea Partidului, însușirea experienței sovietice constituie chezașia sigură a dezvoltării literaturii noastre. Dezbaterile care au avut loc au arătat creșterea nivelului ideologic al scriitorilor înaintați și creșterea simțului lor de răspundere față de creație, față de poporul muncitor, față de marile sarcini ale minunatei epoci staliniste în care trăim. Acest simț de răspundere, dorința fierbinte de a servi progresul literaturii noastre, de a dezvolta mai departe succesele noastre și de a lichida influențele ideologiei burgheze, care frânează mersul nostru înainte – iată ce caracterizează cuvântul scriitorilor fruntași care au participat la discuții. Tocmai dorința fierbinte de a sluji progresul literaturii noastre ne-a făcut să folosim din plin critica și autocritica. Tocmai pentru a nu ne opri în drum ci pentru a merge mereu înainte, nu ne-am mulțumit cu relevarea succeselor mari pe care le-am obținut, ci am căutat în mod deosebit să scoatem la iveală și să combatem lipsurile, greșelile și confuziile în frontul nostru literar, am lovit în manifestările ideologiei burgheze. [...] Îndrumați de partid, însușindu-și experiența marii literaturi sovietice, tradițiile progresiste ale literaturii clasice, scriitorii înaintați din Republica noastră Populară au creat numeroase opere de valoare. Ele reprezintă contribuții de seamă la lupta pentru construirea socialismului și apărarea păcii. În literatura noastră au început să apară figurile oamenilor înaintați. Personaje cu înalte calități ale omului nou ca: Mitrea Cocor, Lazăr de la Rusca, Asandei Constantin, Dr. Murgu sunt

cunoscute și iubite de masele largi de cititori. De asemenea sunt înfățișate și chipuri ale dușmanului de clasă prin care literatura noastră contribuie la educarea oamenilor muncii în spiritul vigilenței față de uneltirile ticăloase ale vrăjmașilor vieții noi. [...] Cele mai valoroase creații ale scriitorilor noștri sunt pătrunse de ideile patriotismului socialist și ale frăției între popoare și de dragostea adâncă pentru Uniunea Sovietică. [...] În genere se poate spune că literatura noastră este pe drumul just al artei realiste și a obținut succese însemnate în însușirea metodei realismului socialist. [...]

Unele poziții încă nelichidate ale ideologiei burgheze constituie principala frână în dezvoltarea literaturii noastre. Toate succesele noastre le-am obținut în lupta necruțătoare împotriva ideologiei burgheze. Ideologia burgheză a primit lovituri zdrobitoare, dar ar fi greșit și primejdios să credem că ea a fost pe deplin lichidată. Dimpotrivă lupta de clasă în țara noastră se ascute și pe plan ideologic. Ideologia burgheză se manifestă în forme tot mai ascunse și în mod tot mai perfid și înverșunat, de la forme aparent inofensive, până la încercările fățișe, agresive de a lovi în pozițiile ideologiei clasei muncitoare. Mai sunt la noi unii scriitori ca Maria Banuș sau Marcel Breslașu care păstrează o tăcere perseverentă, nu publică de multă vreme și nu-și îndeplinesc menirea de scriitori, pe măsura cerințelor poporului nostru. Iar scriitori ca N. Jianu și alții scriu lucrări mult sub nivelul posibilităților lor. De ce nu-și pot ei desfășura pe deplin forțele creatoare ? Mai mulți vorbitori care au luat cuvântul la discuii au arătat că toți acești scriitori sunt încă izolați de viața poporului. Ținându-se departe de lupta oamenilor muncii, închiși în singurătatea unor frământări sterile, ei nu fac eforturi susținute pentru a se dezbăra de individualism, de intimism și de alte manifestări ale ideologiei burgheze. [...] În cuvântul pe care l-a luat în cadrul dezbaterilor, poetul Cicerone Theodorescu s-au manifestat puternice concepții formaliste, dispreț față de învățătură, încercare de a nega rolul ideilor înaintate în artă, al criticii, precum și tendința de a împăca formalismul cu realismul. Această atitudine dovedește că Cicerone Theodorescu n-a înțeles până acum că numai ruperea definitivă cu formalismul poate să-l ducă pe drumul artei adevărate. [...] Deosebit de caracteristică este [manifestarea] ideologiei burgheze în cazul poetei Nina Cassian. Tov. Nina Cassian, după ce a obținut succese în creația ei, a prezentat recent redacției revistei «Viața Românească» un ciclu de poezii cu idei înapoiate, scrise de pe o poziție individualistă, străină oamenilor muncii. Poeziile acestea trădează încă o atitudine boierească față de popor, privit de Nina Cassian de la înălțimea «turnului de fildeș» pe care poeta nu l-a părăsit încă definitiv. O manifestare fățișă a descompuselor concepții burgheze a fost poziția pe care a adoptat-o tov. Ion Vitner în dezbaterile noastre. Într-un moment când lupta ideologică se ascute, când lupta împotriva ideologiei burgheze capătă o importanță tot mai mare, tov. Vitner a încercat să ne tragă înapoi, să slăbească frontul nostru literar. Prin intervenția sa, el a arătat că s-a înstrăinat

de problemele creației literare și că nu are destulă dragoste față de noua noastră literatură. [...] Vrând să mascheze propria sa inactivitate, tov. Vitner a căutat să prezinte în culori trandafirii și fals situația din domeniul criticii. El a îndemnat la slăbirea spiritului de partid și a exigenței ideologice, pledând pentru liberalism în critică. Tov. Vitner n-a găsit nici un cuvânt pentru demascarea și combaterea influențelor burgheze în literatura noastră contemporană. Spre sfârșitul dezbaterii noastre, tov. Ion Vitner și-a făcut un început de autocritică. El trebuie să dovedească prin fapte, prin activitatea sa de critic literar, că este hotărât să se debaraseze de influența ideologiei burgheze. Tov. Ovid S. Crohmălniceanu, a cărui contribuție la dezbateri merită în general o apreciere pozitivă, nu a adus nici un serviciu criticii noastre și nici tovarășului Ion Vitner, evitând să ia atitudine hotărâtă față de poziția greșită a acestuia. [...] Măiestria literară a realismului socialist constă tocmai în a descoperi ce e tipic în viață și a-l exprima cu cele mai înalte mijloace artistice. [...] [scriitorul] trebuie să fie un conducător al opiniei publice, un constructor de caractere, un îndrumător al oamenilor în viața și lupta lor. În țara noastră, scriitorul are o imensă răspundere socială. El trebuie să învețe a vedea problemele nu dintr-un punct de vedere îngust, limitat, ci de la înălțimea omului de stat. De aceea, considerăm necesar să atragem atenția unor tovarăși ca Al. Jar, Aurel Baranga, Mihail Davidoglu, Radu Boureanu, Ion Istrati și alții, a căror dezvoltare literară este amenințată de rămânerea în urmă din punct de vedere teoretic – să lichideze cât mai grabnic această situație. Poporul cere scriitorilor opere cât mai multe, cât mai bogate în idei, adevărate opere de artă. [...] este de subliniat ca un fapt pozitiv participarea activă la dezbateri a unui număr de peste 30 de scriitori. Au adus o contribuție deosebită tovarășii: Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Demostene Botez, V. Em. Galan, Petru Dumitriu, S. Fărcășan, Kovács György, Veronica Porumbacu, Aurel Baranga, Miha Dragomir, Mihai Beniuc, Traian Șelmaru [...] Strâns uniți în jurul Partidului Muncitoresc Român să slujim din toate puterile noastre, așa cum ne învață tovarășul Stalin, măreață cauză! Să slujim, cu nestrămutată credință, lupta poporului muncitor al patriei noastre, cauza prieteniei între popoare, să facem totul pentru ca deveni adevărați ingineri ai sufletelor omenești. Acesta să fie angajamentul nostru !“.

I. Mihăileanu, În marginea unor articole, „Contemporanul“, nr. 15, 10 aprilie (fragmente)

„[...] Înțelegerea problemei tipicului, în lumina raportului tovarășului Malencov la Congresul al XIX-lea, are o importanță vitală pentru dezvoltarea literaturii noastre. De aceea, discutarea acestei probleme în coloanele ziarelor

și ale revistelor va ajuta pe scriitorii și oamenii noștri de artă să-și însușească teoria marxist-leninistă cu privire la artă. În acest sens, articolul semnat de academicianul G. Călinescu *Unele probleme ale criticii literare în lumina Raportului tovarășului G. M. Malencov la Congresul al XIX-lea al P.C.U.S.* apărut în nr. 7 (332) al revistei «Contemporanul» poate fi considerat un început la o dezbatere amplă a concluziilor pe care le trag scriitorii și oamenii de artă din țara noastră în lumina lucrurilor Congresului al XIX-lea al P. C. U. S. [...] Acad. G. Călinescu scoate în relief interdependența între viața luminoasă a oamenilor sovietici și cerințele lor înalte față de literatură. În articol se arată în mod just caracterul social, militant, al literaturii, ajutorul pe care-l dă partidului în formarea omului de tip nou.

Acad. G. Călinescu ridică problema necesității reflectării conflictelor [...], a promovării satirei, a luptei împotriva a tot ceea ce e palid și lipsit de idei, militând pentru însușirea măiestriei artistice, a experienței clasicilor, pentru o contribuție sporită a criticii literare la dezvoltarea creației noastre literare. În legătură cu articolul din «Contemporanul» a apărut în revista «Utunk» un articol polemic semnat de Szabedi Laszlo. În articolul din «Contemporanul», acad. G. Călinescu arătase că literatura trebuie să înfățișeze conflictul dintre vechi și nou care se desfășoară în conștiința unui individ, că omul este perfectibil pe baza victoriei noului asupra vechiului. Acad. G. Călinescu nu arătase că acest conflict din conștiința unui individ este reflectarea conflictelor sociale. De aici «Utunk» a ajuns la o serie de afirmații foarte grave. Astfel se atribuie acad. G. Călinescu idei pe care nu le-a exprimat, anume că omul este imperfect, că este supus unor contradicții de neînălțurat, ajungându-se la concluzia falsă că în felul acesta este calomniat omul de tip nou. Articolul din «Utunk» mai conține o serie de idei confuze, printre care și aceea că conștiința socialistă a omului înaintat nu este un rezultat al luptei împotriva ideologiei burgheze, ci un fenomen cucerit prin sine și de la sine, fără conflict social. Astfel de articole ca acelea din revista «Utunk», conținând teze greșite, lipsite de principialitate, sunt străine spiritului de partid în critica noastră literară. E necesar totuși să subliniem că pe lângă tezele juste care au adus o contribuție la clarificarea unor probleme de critică literară, în articolul acad. G. Călinescu apărut în «Contemporanul» există și o serie de formulări care vin în contradicție cu teoria leninist-stalinistă în problemele literaturii și artei, cu tezele juste expuse de însuși acad. G. Călinescu. Astfel se afirmă următoarele cu privire la esența și la locul pe care-l ocupă literatura ca fenomen social: «Opera educativă a literaturii nu decurge decât din faptul că literatura aparține sferei frumosului. Educativ este frumosul, iar lipsurile politice ale unei literaturi au dimensiunea greșelilor de ordin artistic». [...] Ideea despre frumos nu poate fi despărțită de concepția clasei care-și creează literatura corespunzătoare. Caracterul educativ al unei literaturi decurge din conținutul de idei al operei literare transmis pe calea imaginilor artistice, din rolul transformator pe care-l are în societate.

Academicianul G. Călinescu, călăuzindu-se just după tezele tovarășului Malencov, arată necesitatea ca literatura să oglindească conflictele existente în viață. Ele sunt, după acad. G. Călinescu, lupta între entuziasm și inerție, între încredere și scepticism, între caractere pozitive și negative și încă și mai mult, lupta între vechi și nou în conștiința aceluiași om. În felul acesta, deși acad. G. Călinescu amintește fugar de existența unui conflict antagonist, se omite tocmai conflictul fundamental în societatea noastră care generează celelalte conflicte: lupta ascuțită între clasa muncitoare care aduce eliberarea omenirii și clasa burgheză care, odată cu pieirea ei, urmărește să distrugă toate comorile civilizației, antagonismul între concepțiile despre viață ale celor două clase. Sesizarea conflictelor se face nu în primul rând natural, în genere, așa cum recomandă acad. G. Călinescu, ci participând la viața socială. [...] Acad. G. Călinescu susține că în descrierea conflictului social «într-un fel toți eroii, buni și răi, sunt "simpatice" pentru autor, care fără a fi obiectivist, este obiectiv pentru că recunoaște datele vieții. Ca artist, Caragiale trebuie să fi simțit un fel de "entuziasm" când a dat de Cațavencu». Probabil că autorul articolului se referă aici la satisfacția artistului când a descoperit și a întruchipat un personaj care a descoperit și întruchipat un personaj care redă perfect ideile și sentimentele sale. Însă cu «simpatie», fără ură fierbinte care să clocotească în sufletul scriitorului nu poate fi «preparat» un monstru social, un dușman al omenirii, care să slujească ca exemplu de ceea ce trebuie combătut în viață. Întreaga operă a lui Caragiale, vestitul său pamflet despre răscoala din 1907, scrisorile din exilul în care a fugit de figurile Cațavencilor, sunt o mărturie elocventă a urii pasionate pe care a nutri-o Caragiale față de clasele exploatare.

Absența obiectivismului, participarea subiectivă a scriitorului la lupta socială, nu exclud, ci dimpotrivă, presupun, condiționează oglindirea științifică a acestei lupte pe baza cunoașterii legilor obiective de dezvoltare a societății. În Raportul său la Congresul al XIX-lea, tovarășul Malencov a dat o formulare magistrală forței și însemnătății artei realiste [...]. În legătură cu reflectarea în literatură a caracterelor omenești, acad. G. Călinescu formulează unele teze care contrazic propria sa afirmație potrivit căreia caracterele sunt valori sociale. Caracterele, după academicianul G. Călinescu, au o stabilitate structurală fiziologică. Factorul istoric, factorul social n-are posibilitatea de a determina caracterele di doar de a le înrâuri, producând numai mutații caracterologice. După acad. G. Călinescu oamenii prin natura lor sunt buni sau răi, răi sau șovăielnici, nesinceri sau tenebroși. De aceea, când autorul, exemplificând, înfățișează caracteristicile sufletești ale unui chiabur, rezultă limpede că ele pot foarte bine aparține unui negustor în vremea feudalismului, unui funcționar slugarnic în vremurile noastre ș.a.m.d. De altfel, notele caracterologice specifice ale chiaburului sunt admise numai «spre folosul discuției». Din întreaga sa argumentare s-ar putea înțelege că acad. G. Călinescu admite eternitatea

caracterelor omenești, despărțirea lor în caractere pozitive și negative, existența unui tablou al unei singure scheme caracterologice, independente de condițiile istorice. În acest sens, e caracteristică că, nearătându-se că abstractizarea trebuie să fie precedată de cunoașterea vieții, se recomandă scriitorului să scoată caracterele din zone abstracției și să le prefacă în indivizi cu stare civilă. Personajele marilor capodopere ale literaturii universale sunt viabile și astăzi pentru că scriitorii au știut să întruchieze trăsăturile tipice ale caracterelor, determinate de o anumită societate, de o anumită clasă sau categorie socială.

Transformările sociale produc nu simple mutații, ele revoluționează pur și simplu conștiința oamenilor. Chiar în epoca construirii socialismului și a construirii comunismului, caracterele oamenilor simpli nu pot fi concepute în mod static. Ceea ce le caracterizează sunt înaltele calități sufletești, iar misiunea literaturii este, așa cum arată tovarășul Malencov, «să contribuie la cultivarea în oamenii societății noastre a unor caractere, deprinderi și obișnuințe libere de plăgile și viciile generate de capitalism». Pentru a reflecta just în literatură caracterele, trebuie să pornești de la viață, să tipizezi în imagini vii, artistice, caracteristicile tipice, pozitive, în dezvoltare ale omului simplu, sau caracteristicile tipice, negative, ale celor care se opun mersului înainte al istoriei. Înțelegerea a ceea ce înseamnă exagerarea conștientă, reliefarea figurii, are o deosebită importanță pentru reflectarea tipicului în literatură. Academicianul G. Călinescu înțelege prin exagerarea conștientă în primul rând îngroșarea la un personaj a unor trăsături fiziologice sau de amănunt, accidentale: «Un sculptor care a dat o figură suavă de față, producție eminentă a naturii, va elimina o ușoară protuberanță a nasului, iar romancierul care înfățișează un cămătar prefăcut și întortocheat la vorbă, îl va putea face puțin surd, căci prin surzenie eroul malign își întârzie răspunsurile, dându-și răgazuri de reflecție». După acad. G. Călinescu, Caragiale, îngroșând pe alocuri la Cațavencu unele accidente (sentimentalism, galanterie, o anumită probitate în necinste etc.) a dat personajului un «nescio quid personal», indefinit, fugind astfel de media statistică. A reduce exagerarea personajului la un «nescio quid personal» particular, înseamnă tocmai a pierde din vedere reflectarea esenței forței sociale respective, a aluneca în observație statistică. Caragiale a îngroșat personajul lui Cațavencu nu prin sentimentalism sau probitate în necinste, ci prin caricaturizarea unor trăsături negative tipice, care îl fac să fie odios, reprob de către cititor. Însuși exemplul pe care acad. G. Călinescu îl dă cu privire la caricaturizarea de către Caragiale a lui Pristanda prin folosirea mecanică a expresiei «curat murdar» demonstrează cum prin reflectarea a ceea ce este esențial, nestatistic, Caragiale a redat chipul funcționarului servil. Exagerarea conștientă nu înseamnă îngroșarea unor trăsături sufletești neesențiale, accidental, ci, de pildă, descoperirea și întruchiparea a ceea ce este nou, care se dezvoltă și are viitorul în față, care este caracteristic pentru fenomenul social

respectiv, chiar dacă nu e ceva cotidian, chiar dacă nu reprezintă o medie statistică. Scriitorul nostru va exagera conștient fenomenul social actual, de pildă prin reflectarea trăsăturilor morale înalte ale lui Nicolae Vasu și Dumitru Arjan, chiar dacă eroii muncii socialiste nu sunt astăzi o medie statistică, dar trăsăturile lor sunt tipice clasei noastre muncitoare. Lipsurile articolului acad. G. Călinescu nu anulează aportul pe care articolul l-a adăos la discutarea problemei tipicului la noi în țară. Fără îndoială că aplicarea consecventă a esteticii marxist-leniniste va ajuta pe omul de cultură prețuit, pe militantul pentru pace și progres care este acad. G. Călinescu să aducă un aport și mai mare la critica noastră literară.

Tezele noi cu privire la artă și literatură aduse de tovarășul Malencov în Raportul la Congresul al XIX-lea sunt de o mare actualitate pentru literatura noastră. [...] Recenta dezbatere organizată de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. a stimulat lupta de opinii pe tărâmul literaturii, a lămurit o serie de probleme principale legate de orientarea ideologică și artistică a literaturii noastre, a subliniat necesitatea întăririi spiritului de partid, a legăturii indestructibile dintre scriitori și oamenii muncii. Dar această discuție înseamnă doar un început. Ea trebuie continuată în paginile ziarelor și revistelor, abordându-se mai curajos problemele teoretice, dezbătându-se mai profunde aspectele variate ale creației noastre literare”.

INDEX DE NUME

- Abramovici, Seli, 242
Achiței, Gh., 418, 427
Albulescu, V., 418
Alecsandri, V., 61, 62, 84, 230, 252,
261, 262, 304, 359, 363, 397,
412, 418, 439
Alexandrescu, Grigore, 95, 260,
311, 397, 411, 471, 492
Alexandrescu, Sică, 83, 187, 197,
212, 226, 290
Alterescu, Simion, 11, 223, 359
Amado, Jorge, 7, 88, 185, 223
Andrei, Mihail, 249
Andrei, Ștefan, 295, 369, 372, 395,
408, 414, 417
Andrițoiu, Al., 14, 43, 47, 55, 64,
66, 76, 87, 116, 117, 118, 127,
129, 209, 223, 240, 423, 436,
465
Andronescu, Pompiliu, 296
Anghel, Ion, 127
Anghel, Paul, 11, 66
Antal, Pavel, 465
Apostol, Gh., 11, 44, 66
Apostol, Pavel, 78
Archip, I., 50
Ardeleanu, Gh., 290
Ardeleanu, I., 282, 393
Arghezi, Tudor, 302, 452, 462, 464,
469
Arghir, Sorin, 200, 223, 256, 273,
310, 414
Arghirescu, Viorela, 451
Argint, Aneta, 242, 250
Asztalos, István, 26, 33, 465, 486
Bacalbașa, Anton, 308, 311, 313,
411, 450
Baconsky, A. E., 21, 24, 33, 67, 68,
84, 92, 97, 100, 104, 107, 109,
121, 207, 240, 255, 264, 268,
271, 301, 309, 310, 392, 408,
412, 413, 420, 422, 426, 431,
441, 446, 447, 458, 459, 488
Bacovia, G., 442
Balla, Ernő, 209
Balmuș, C., 88
Banuș, Maria, 18, 21, 23, 25, 26, 39,
46, 51, 57, 63, 65, 67, 68, 87, 92,
96, 97, 99, 107, 133, 194, 203,
213, 214, 217, 240, 256, 263,
264, 269, 277, 278, 307, 310,
359, 389, 390, 392, 395, 401,
403, 408, 414, 415, 425, 429,
430, 448, 464, 465, 482, 486,
490, 492, 495
Baranga, A., 32, 34, 36, 37, 38, 47,
67, 74, 76, 78, 81, 89, 135, 211,
213, 217, 263, 278, 292, 297,
300, 366, 392, 395, 401, 433,
441, 465, 492, 496
Barbu, Dan, 242, 257, 268, 291
Bârlădeanu, Victor, 301
Bârna, Vlaicu, 30, 71
Băieșu, Ion, 84, 97, 269
Bălan, Ion Dodu, 84, 470
Bălănică, C., 134
Bălcescu, Nicolae, 25, 26, 67, 90,
215, 307, 309, 359, 360, 367,
368, 377, 387, 403, 411, 412,
417, 418, 439, 440, 441, 459,
471

Bănulescu, Ștefan, 241, 282
 Bănuță, Ion, 377, 441
 Beauvoir, Simone de, 54
 Beldeanu, Adrian, 393
 Beldeanu, Aurel, 396
 Beligan, Radu, 187, 190, 196, 211,
 212, 215, 216, 219, 223, 226,
 290, 399
 Beniuc, Emma, 377, 460
 Beniuc, Mihai, 10, 15, 17, 18, 18,
 21, 22, 23, 32, 33, 36, 37, 39, 43,
 46, 50, 52, 57, 58, 65, 66, 67, 68,
 77, 78, 81, 82, 84, 86, 87, 87, 90,
 90, 93, 95, 99, 100, 107, 133,
 135, 148, 149, 150, 151, 152,
 153, 154, 155, 156, 190, 194,
 211, 212, 214, 215, 217, 222,
 234, 235, 236, 240, 258, 260,
 264, 265, 282, 297, 300, 305,
 306, 307, 310, 359, 368, 391,
 392, 393, 394, 403, 407, 408,
 426, 441, 449, 451, 457, 465,
 467, 491, 492, 496
 Bică, Ion, 134
 Bistriceanu, Nichita, 33, 39
 Blaga, Lucian, 70, 463
 Bociort, Fl. I., 26
 Bogza, Geo, 8, 17, 18, 31, 32, 34,
 48, 51, 53, 58, 71, 88, 95, 211,
 221, 236, 241, 246, 248, 257,
 265, 269, 291, 362, 383, 385,
 386, 391, 394, 417, 435, 437,
 438, 458, 461, 462
 Boiculesi, Valeria, 91, 191
 Bolonioc, Ion, 293
 Bonda, Mircea, 91, 191
 Botez, Demostene, 7, 15, 16, 18,
 54, 55, 58, 81, 83, 93, 223, 241,
 265, 282, 309, 377, 392, 415,
 423, 441, 467, 496
 Botez, Ioachim, 44, 87, 211
 Botez, Mihai, 59
 Boureanu, Radu, 8, 19, 23, 52, 75,
 194, 211, 247, 259, 278, 368,
 386, 387, 392, 436, 460, 493,
 496
 Brad, Ion, 14, 33, 38, 61, 91, 124,
 129, 237, 240, 241, 295, 310,
 375, 430, 446
 Bragheș, I., 371
 Brateș, Olga, 129
 Bratu, Horia, 20, 46, 54, 63, 301,
 394
 Bratu, Savin, 81, 201, 232
 Breazu, Ion, 201, 207, 309
 Breslașu, Marcel, 9, 43, 51, 57, 73,
 77, 133, 193, 211, 219, 259, 269,
 389, 401, 403, 415, 447, 448,
 465, 482, 495
 Brucan, Silviu, 378
 Bruckstein, Ludovic, 265
 Brunea Fox, F., 7
 Bubă, I., 84
 Bucov, Emilian, 414
 Bucur, Constantin, 301
 Budai-Deleanu, I., 465
 Busuioc, N., 50
 Calimachi, Scarlat, 37
 Camilar, Eusebiu, 8, 13, 19, 27, 34,
 46, 67, 67, 71, 72, 77, 81, 92,
 107, 217, 222, 226, 234, 236,
 276, 282, 284, 297, 362, 364,
 378, 389, 392, 401, 417, 418,
 440, 460, 489
 Campus, Eugen, 13, 20, 46, 54, 57,
 68, 97, 209, 241, 283, 309, 368,
 377, 402, 452
 Camus, Albert, 54, 136
 Candrea, I.A., 59, 69, 143
 Cannă, Ion, 414
 Caragea, B., 38, 253

Caragiale, I. L., 12, 15, 18, 25, 26, 37, 49, 52, 54, 79, 83, 90, 93, 97, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 220, 222, 223, 224, 226, 230, 240, 242, 248, 250, 255, 261, 263, 290, 292, 311, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 359, 360, 363, 366, 397, 412, 418, 420, 428, 433, 442, 445, 471, 475, 477, 491, 492, 498, 499
 Caragiale, Mateiu, 452
 Caranfil, Constantin, 227
 Cârneci, Radu, 97
 Cassian, Nina, 10, 13, 23, 35, 75, 81, 95, 97, 107, 124, 125, 193, 194, 215, 216, 259, 261, 262, 266, 269, 270, 276, 297, 298, 310, 383, 386, 388, 392, 401, 403, 414, 415, 419, 422, 425, 430, 445, 483, 486, 487, 488, 490, 492, 493, 495
 Cazaban, Alexandru, 267
 Cazimir, Otilia, 9, 188
 Căldăraru, Emilia, 191
 Călin, Vera, 20, 72, 83, 377, 442
 Călinescu, G., 7, 16, 22, 26, 35, 51, 52, 79, 82, 93, 190, 197, 202, 210, 215, 216, 219, 290, 291, 296, 301, 310, 345, 347, 349, 359, 362, 373, 384, 394, 395, 404, 409, 435, 442, 449, 452, 457, 465, 468, 471, 473, 484, 486, 490, 497, 498, 499
 Călugăru, Ion, 38, 40, 44, 55, 67, 76, 77, 92, 97, 201, 232, 297, 362, 378
 Ceaușu, Gheorghe, 293
 Celine, Louis F., 54
 Cernescu, Adrian, 96, 250, 427
 Cheresteșiu, Victor, 454
 Chiper, Tita, 427
 Chirescu, I. D., 64
 Chițimia, I. C., 310, 412, 471
 Ciopraga, Constantin, 93, 240
 Cita, Petre, 237
 Ciuchindel, C., 202, 309, 368
 Ciucurencu, Al., 22
 Ciudan, George, 128
 Ciurea, Doina, 241, 250, 268, 293
 Cleja, A., 371
 Colin, Vladimir, 37, 53, 66, 220, 253
 Coman, Anton, 25, 40, 53, 63, 79, 90
 Constantin, Radu, 211
 Constantinescu, Al. C., 266, 368, 415
 Constantinescu, Mihai, 253
 Constantinescu, Miron, 97, 254
 Constantinescu-Iași, P., 28, 84, 85, 224, 226, 360
 Corbea, Dumitru, 81, 93, 301, 408
 Cordun, Val, 25, 254
 Corlaci, Ben, 21, 59, 63, 218
 Cornea, Paul, 7, 40, 196, 197, 269, 273, 359, 367
 Corneanu, Leonid, 414
 Cornu, Aurora, 265, 282, 292, 368, 414, 423, 442, 451, 460, 467
 Cosașu, Radu, 185, 293, 296, 308, 418, 439, 454, 462, 465

Costa, Dan (*vezi și Regman, C.*), 14, 72, 91, 207, 237, 376, 420, 422, 423, 431, 448, 458
 Costea, Dan, 241, 264, 282
 Costin, Elisabeta, 365
 Costin, Geta, 454
 Costin, I., 221, 429
 Coșbuc, G., 15, 16, 32, 47, 73, 84, 91, 100, 118, 228, 262, 300, 344, 419, 433, 445, 450, 465, 471
 Coșovei, Traian, 272
 Coteanu, Ion, 52, 242
 Covaci, Aurel, 47, 55, 240
 Creangă, Ion, 7, 25, 52, 139, 186, 198, 201, 206, 225, 262, 298, 314, 315, 345, 347, 377, 418, 428, 433, 447, 450, 465
 Cremene, Mioara, 43, 262, 266
 Cremer, I., 52
 Criș, Ilie, 250
 Crohălniceanu, Ov. S., 15, 18, 47, 177, 304, 311, 359, 377, 378, 392, 402, 411, 416, 424, 442, 452, 461, 463, 465, 488, 496
 Cudelca, Ana, 269

Damian, S., 29, 32, 36, 82, 84, 87, 88, 92, 97, 247, 270, 277, 369, 390, 402, 425
 Dan, George, 423, 436
 Daniel, Ion, 19
 Dascălu, E., 201, 454
 Davidoglu, M., 38, 49, 67, 77, 81, 107, 135, 232, 262, 278, 292, 297, 300, 389, 395, 401, 414, 440, 461, 465, 496
 Delavrancea, Barbu Șt., 122, 292, 311, 332, 411, 442
 Delciu, Suzana, 21, 102, 249, 309, 368, 390, 460
 Deleanu, Liviu, 414

Demetrius, Lucia, 221, 223, 232, 241, 263, 269, 278, 291, 292, 297, 339, 359, 395, 440, 446, 459, 480
 Demetru Pan, George, 67
 Densusianu, Ovid, 69
 Deșliu, Dan, 13, 18, 21, 23, 25, 26, 32, 39, 43, 46, 52, 57, 63, 67, 71, 77, 78, 83, 86, 88, 94, 95, 99, 100, 104, 107, 109, 115, 133, 135, 201, 217, 232, 240, 252, 267, 291, 297, 300, 307, 310, 386, 394, 401, 403, 408, 417, 419, 430, 433, 436, 438, 440, 458, 467, 480, 490
 Diaconescu, Paul, 242
 Dima, Al., 240
 Dimitrescu, Florica, 96
 Dinescu, N., 369
 Dinu, Eugenia, 260
 Djentemirov, Mihail, 11
 Dobrogeanu-Gherea, C., 205, 313, 319
 Dos Passos, John, 54
 Dragomir, Miha, 12, 13, 18, 32, 35, 39, 48, 54, 59, 63, 68, 78, 83, 91, 96, 107, 194, 207, 221, 236, 237, 249, 259, 301, 307, 310, 376, 377, 388, 390, 392, 408, 414, 423, 425, 428, 429, 435, 446, 451, 463, 464, 467, 489, 496
 Dragoș, Petre, 44, 422, 448
 Dragu, Miron, 188
 Dragu, Petre, 191, 242
 Drăgoi, Cezar, 30, 109, 110, 116, 133, 377
 Drăgoi, Sabin, 32, 38, 64, 86, 291
 Druia, Ștefan, 75
 Drumaru, Dumitru, 91
 Dulgu, Gabriela, 88
 Dumbrăveanu, Anghel, 7, 256, 423
 Dumitrescu, B., 464

Dumitrescu, Geo, 55, 239, 309
 Dumitrescu, Vasile, 189, 359
 Dumitrescu, Zoe, 472
 Dumitriu, Petru, 12, 13, 20, 26, 27,
 32, 40, 44, 45, 46, 47, 52, 53, 54,
 57, 59, 60, 61, 62, 67, 71, 74, 77,
 81, 82, 84, 88, 92, 93, 94, 161,
 162, 163, 165, 166, 167, 168,
 169, 171, 172, 173, 176, 177,
 178, 195, 201, 203, 232, 234,
 236, 259, 269, 277, 283, 288,
 293, 297, 299, 300, 301, 302,
 362, 368, 370, 378, 379, 386,
 388, 391, 399, 401, 408, 410,
 417, 433, 437, 439, 440, 451,
 455, 460, 462, 465, 467, 470,
 480, 483, 487, 489, 496

 Eftimiu, Victor, 7, 37, 71, 78, 84,
 97, 203, 211, 213, 214, 236, 359,
 418, 437, 444
 Ehrenburg, Ilya, 12, 18, 88, 135,
 178, 366, 377, 383
 Eminescu, M., 8, 15, 17, 48, 49, 51,
 52, 59, 63, 79, 100, 194, 198,
 201, 206, 228, 230, 248, 249,
 255, 298, 311, 313, 314, 315,
 317, 336, 343, 344, 345, 347,
 352, 359, 396, 405, 408, 411,
 412, 418, 433, 440, 444, 447,
 462, 465, 484, 488, 492
 Endre, Andy, 368
 Enescu, George, 84

 Farago, Elena, 442
 Faur, Sanda, 94
 Fărcășan, Sergiu, 88, 175, 218,
 250, 253, 359, 359, 364, 378,
 392, 442, 446, 452, 466, 485,
 496

 Felea, Victor, 21, 57, 91, 101, 122,
 127, 207, 240, 375, 423, 431,
 447
 Filimon, Andrei, 7
 Filimon, N., 16, 397
 Filimon, Valeriu, 43
 Firea, Fred, 55
 Florea-Rariște, D., 431, 436, 459
 Friduș, Ion, 57
 Frunză, Eugen, 11, 21, 23, 30, 39,
 85, 101, 102, 109, 112, 113, 118,
 253, 258, 259, 297, 300, 304,
 307, 310, 383, 391, 393, 394,
 403, 408, 412, 415, 419, 421,
 426, 428, 430, 438, 448, 459,
 479
 Fulga, Anda, 240
 Fulga, Laurențiu, 64, 89, 97, 252,
 269, 277, 298, 297, 301, 386,
 388, 401

 Gábor, Gaál, 97, 207, 359
 Gafița, Mihai, 32, 46, 63, 89, 91,
 209, 241, 242, 249, 265, 292,
 304, 359, 369, 378, 392, 402,
 414, 423, 428, 460, 484
 Gaiceanu, D., 191
 Galaction, Gala, 93
 Galan, V. Em., 9, 11, 38, 46, 204,
 225, 226, 283, 297, 300, 389,
 441, 496
 Gâlmeanu, Pompiliu, 265
 Gane, Tamara, 32
 Gavrilu, Leonard, 42
 Găetan, Maria, 124
 Georgescu, Aurel, 134
 Georgescu, George, 25, 64
 Georgescu, Paul, 13, 16, 20, 83, 84,
 96, 179, 258, 269, 284, 306, 359,
 378, 389, 447, 452, 455, 458
 Gerariu, V. Al., 445, 448

- Geza, Domokos, 441
 Ghecu, D., 32
 Ghelerter, Moni, 51
 Gheorghe, I., 84
 Gheorghiu, Mihnea, 20, 32, 256, 441
 Gheorghiu, Niculaie, 242
 Gheorghiu, Tașcu, 368
 Gheorghiu, Valentin, 25, 64
 Gheorghiu-Dej, Gheorghe, 28, 39, 40, 47, 86, 87, 166
 Ghica, Ion, 16, 309, 359, 368
 Ghilia, Alecu Ivan, 241
 Ghimpu, Manole, 223
 Ghiță, Gh., 471
 Gogol, Nikolai, 208, 216, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 230, 233, 237, 240, 241, 242, 248, 289, 330, 411, 431
 Goldberger, N., 232
 Gonda, Gh., 37
 Gorki, Maxim, 28, 36, 38, 40, 44, 46, 50, 51, 54, 64, 90, 93, 122, 162, 165, 186, 216, 224, 229, 230, 233, 235, 290, 330, 385, 391, 405, 412, 414, 418, 423, 431, 435, 447, 452, 458, 462, 471, 476, 479
 Graur, Alexandru, 55, 59, 62, 70, 80, 144
 Green, Graham, 54
 Gribacev, N., 11, 94, 282
 Grigorescu, Dan, 47, 83
 Grosu, Corin, 97
 Gruia, Călin, 69, 262, 266
 Guillen, Nicolas, 67, 72, 78
 Gulian, C. I., 33
 Gurghianu, Aurel, 38, 90, 124, 130, 240, 255, 414, 421, 423, 431
 Hagi, Grigore, 84, 134, 192
 Hajdu, Zoltán, 14, 278, 297
 Halmoș, Ștefan, 462
 Hâncu, Costin, 127, 130
 Heine, H., 19
 Hikmet, Nazim, 52, 64, 241, 304, 401
 Hobana, Ion, 34, 44, 199, 267, 295, 394, 414
 Horea, Ion, 17, 282, 301, 436
 Horodincă, Georgeta, 95, 96, 250, 369, 392, 428, 439
 Horváth, Imre, 21, 33, 269, 297, 300, 403, 465
 Horvath, Istvan, 268, 297, 362
 Hudici, Vera, 59
 Hugo, Victor, 32, 221, 222, 223, 237, 240, 242, 262, 418
 Huxley, Aldous, 54
 Ibrăileanu, Garabet, 199, 205
 Ignea, Dumitru, 93, 377
 Ignat, Nestor, 200, 300, 359, 378, 452, 457
 Ignatiev, O., 185
 Ignătescu, C., 58, 225, 419
 Ilieș, Olga, 34
 Ionașcu, Al., 91
 Ionescu, Nae, 70
 Ionescu-Rion, Raicu, 205, 313
 Ionescu, Victoria, 223, 377
 Iordan, Iorgu, 55, 59, 62, 69, 80, 83, 143, 144, 359
 Iosif, Mira, 209, 266, 389, 400, 428
 Iosif, Petre, 39, 211, 223, 232
 Iosif, Șt. O., 471
 Iosif, Vasile, 43, 57, 119, 128
 Iosifescu, Silvian, 9, 25, 25, 49, 81, 81, 202, 258, 263, 265, 269, 273, 287, 294, 307, 308, 359, 362, 372, 377, 378, 392, 427, 435, 484

Isac, Dumitru, 204, 209, 309
 Isac, Emil, 38, 65, 207, 213, 375, 403, 414, 446, 460
 Ismailov, Hagi, 465
 Istrati, Ion, 39, 59, 94, 284, 306, 362, 392, 434, 489, 496
 Iureș, Ștefan, 32, 39, 43, 59, 91, 127, 130, 132, 133, 192, 194, 209, 241, 253, 261, 268, 273, 310, 377, 392, 408, 419, 427, 437, 445, 452, 454, 467, 492
 Iuteș, Gica, 10, 133, 266
 Ivanov, N., 50
 Ivănescu, Gheorghe, 468

Jalea, I., 22
 Jar, Al., 13, 17, 42, 62, 67, 95, 96, 107, 180, 256, 277, 283, 297, 300, 361, 362, 378, 389, 392, 398, 402, 408, 423, 440, 462, 471, 480, 492, 496
 Jebeleanu, Al., 39, 49, 63, 86, 94, 256, 282, 309, 393, 422
 Jebeleanu, Eugen, 7, 13, 21, 23, 32, 39, 47, 52, 67, 78, 90, 91, 99, 107, 194, 217, 221, 222, 236, 241, 249, 264, 269, 295, 297, 298, 300, 304, 305, 307, 308, 309, 367, 368, 374, 377, 389, 394, 403, 414, 415, 423, 426, 429, 441, 457, 459, 467
 Jianu, Eugen, 266
 Jianu, N., 63, 77, 220, 297, 305, 306, 389, 424, 425, 439, 442, 493, 495
 Jipa, Ion, 59, 268
 Jivan, Ion, 282, 393
 Joltea, A., 41

Kernbach, V., 230

Kim, Sun Sek, 10
 Kirișescu, Al., 13, 55, 97
 Kiss, Jenő, 375
 Klein, George, 64, 193
 Koch, Iozefina, 265
 Kovács, György, 220, 297, 300, 391, 486, 496

Labiș, Nicolae, 54, 84, 188, 240, 264, 268, 282, 293, 303, 304, 388, 471
 Larian, Sonia, 428, 465
 Lăncrănjan, I., 84
 Lăzăreanu, Barbu, 190, 204, 214, 233, 235, 415
 Lebercht, Hans, 61
 Lenin, V.I., 8, 11, 13, 22, 23, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 43, 46, 50, 66, 68, 71, 74, 85, 86, 102, 122, 123, 135, 139, 140, 141, 195, 207, 220, 223, 232, 234, 257, 261, 273, 274, 293, 320, 321, 381, 384, 398, 401, 419, 429, 431, 432, 435, 438, 445, 455, 461
 Leonidze, G. N., 17
 Lesnea, George, 63, 282
 Leu, Corneliu, 423
 Liteanu, Ada, 256, 309, 422
 Liu, Elisabeta, 93
 Lovinescu, Horia, 64, 423
 Luca, Elisabeta, 211
 Luca, Eugen, 58, 62, 83, 92, 96, 200, 249, 266, 306, 359
 Luca, I., 55
 Luca, Remus, 84, 244, 265, 460, 466
 Lungu, Ana, 427
 Lupan, Andrei, 414
 Lupu, Mihai, 23, 194, 363, 395, 414, 415
 Luscalov, Petre, 245, 266, 377

Macedonski, Al., 463, 471
 Macovei, Ligia, 96
 Macovescu, George, 20, 265
 Macovescu, Tereza, 223
 Maiakovski, V., 16, 262, 430, 435
 Maiorescu, Titu, 308, 330, 331, 332, 483
 Maiorescu, Toma George, 64, 82, 96, 461
 Mândra, Vicu, 10, 47, 127, 265, 359, 392, 461
 Mandric, Eugen, 389
 Manole, Ion, 16, 33, 242
 Manolescu, Gabriel, 309
 Margul-Sperger, Alfred, 83
 Marian, Ion, 65
 Marin, Ion Z., 59
 Marosi, Péter, 209
 Marr, N.I., 59, 69, 143
 Martin, Aurel, 14, 24, 38, 79, 97, 191, 223, 241, 253, 256, 393
 Martinescu, Pericle, 249, 256
 Massoff, Ioan, 25
 Mazilu, Teodor, 302, 452
 Măinescu, Tudor, 83, 221, 223, 368
 Mănoiu, Alice, 191
 Mărgărit, Gabriel, 86
 Meițoiu, Ioan, 209
 Mendelsohn, Alfred, 38, 64, 96
 Mezincescu, Eduard, 190, 211
 Mezincescu, Florica, 82, 89
 Micu, Dumitru, 33, 35, 46, 55, 64, 78, 84, 96, 97, 106, 161, 241, 242, 359, 378, 428, 443, 468
 Mihai, Gavril, 301, 361, 373, 420, 447
 Mihalache, D., 97
 Mihale, Aurel, 13, 37, 78, 83, 91, 95, 265, 283, 370, 392, 408, 417, 461, 467, 489, 492, 494
 Mihăileanu, Ion, 395, 404, 466, 471, 490, 496
 Mihăilescu, Ecaterina, 228
 Miller, Henry, 54
 Milotin, Petre, 127, 134
 Mircea, Dumitru, 223, 241, 247, 263, 265, 270, 271, 284, 305, 306, 371, 378, 394, 408, 414, 427, 428, 430, 435, 440, 455, 465
 Mirodan, Al., 47
 Mitin, M. B., 27, 30
 Mladoveanu, Sorin, 218, 224, 250, 268, 359
 Mocanu, Zorina, 8
 Moraru, N., 16, 17, 18, 32, 34, 36, 37, 38, 42, 58, 67, 78, 81, 91, 97, 135, 148, 191, 204, 207, 209, 211, 236, 263, 278, 291, 297, 300, 352, 359, 395, 414, 423, 429, 431, 433, 435, 441, 452, 457
 Motoarcă, Ion, 14, 127
 Movilă, Sanda, 21
 Mugur, Florin, 127, 131, 133, 192, 268, 292, 377, 437, 445, 447, 452, 463
 Munteanu, Francisc, 13, 38, 55, 471
 Munteanu, George, 14, 33, 47, 55, 96, 207, 239, 375, 451
 Munteanu, Zizi, 192
 Mureșan, Rusalin, 393
 Murgescu, Costin, 50
 Murgescu, Ilie, 274
 Mușat, I. D., 249
 Mușatescu, Tudor, 23, 49
 Nagy, Istvan, 33, 38, 61, 256, 257, 265
 Nasta, Nicolae, 34, 43, 111
 Naum, G., 295
 Neagu, Fănuș, 84
 Neamțu, Leonida, 375

Necrasov, N., 16
 Neculuță, Th., 242, 305, 306, 418, 471
 Negruzzi, C., 230, 261, 311, 312, 411, 439
 Nemțeanu, V., 366
 Neruda, Pablo, 10, 67, 72, 78, 88
 Nichita, A., 197
 Nicolau, Ștefan S., 28, 214
 Nicorovici, Vasile, 17, 59, 61, 76, 84, 130, 191, 250, 419
 Nisipeanu, Constantin, 209
 Niță, Petre, 197, 267
 Novac, Maria, 41
 Novicov, Mihai, 12, 13, 14, 15, 18, 49, 64, 67, 77, 78, 83, 84, 85, 93, 156, 167, 170, 178, 204, 207, 211, 217, 223, 236, 261, 263, 265, 266, 304, 306, 310, 359, 377, 378, 383, 386, 392, 419, 428, 466, 489, 491

 Odobescu, Al., 224, 230, 311, 359, 367, 400, 411, 418, 439, 440, 471
 Olteanu, Crisanta, 223
 Olteanu, Ioanichie, 39, 73, 81, 194, 269
 Olteanu, Lucia, 250
 Oprea, Al., 83, 241, 373, 402, 414, 435, 442, 470
 Oproiu, Ecaterina, 212
 Oproiu, Gelu, 250
 Ornaru, Vintilă, 78, 191, 209
 Orzea, Gh., 61, 80, 88
 Oti, Al., 262

 Palade, C., 453
 Pallady, Th., 22
 Panaiteșcu, Val, 240

 Pană, Sașa, 37, 65, 368
 Pancu-Iași, O., 262
 Pann, Anton, 418, 439, 440, 471
 Papadat-Bengescu, Hortensia, 22, 64, 442
 Papp, Ferenc, 423
 Papu, Letiția, 37, 43, 83, 368, 408
 Paraschivescu, Miron Radu, 14, 33, 37, 38, 43, 55, 72, 84, 222, 297, 359, 377, 388, 392, 439, 446, 464, 465, 467, 492, 493
 Pas, Ion, 15, 41, 435
 Pauker, Ana, 39, 43, 65, 116, 196, 254
 Pavel, Gh., 265
 Păcurariu, D., 202
 Păun-Pincio, Ion, 374, 471
 Perpessicius, 93, 97, 310, 313, 359, 396
 Pervain, Iosif, 14, 204
 Petrache, Ion, 191
 Petrașincu, Dan, 35
 Petrescu, Camil, 25, 26, 37, 50, 58, 67, 88, 93, 97, 187, 190, 203, 204, 211, 213, 214, 215, 226, 235, 264, 269, 278, 301, 334, 349, 354, 359, 362, 363, 417, 435, 441, 442, 451, 460, 461, 464, 465
 Petrescu, Cezar, 7, 13, 19, 32, 37, 48, 55, 57, 58, 64, 76, 78, 80, 84, 93, 210, 223, 245, 265, 359, 388, 391, 418, 419, 435, 442, 445, 452, 453, 455, 465, 496
 Petrescu, Florin, 72
 Petrescu, Radu, 47
 Petrov, Serghei, 50
 Petroveanu, Mihail, 13, 52, 209, 359, 368
 Petrovici, Emil, 27, 28, 31, 34, 55, 144, 214, 225, 237

- Philippide, Al., 32, 83, 223, 249,
256, 297, 414, 423
- Pietraru, E., 241
- Pillat, Ion, 308
- Plugaru, V., 242
- Podină, Silviu, 415
- Polevoi, Boris, 9, 43
- Pop, Simion, 423, 441
- Popa, Petre, 265
- Popescu, Alexandru V., 265, 427
- Popescu, Maria, 60
- Popescu, Spiridon, 311, 411
- Popescu-Doreanu, N., 69, 190, 226,
359
- Popovici, D., 33
- Popovici, Titus, 38, 55
- Popper, J., 15, 16, 17, 44, 47, 50,
58, 80, 174, 195, 236
- Porfiri, Nicolae, 214
- Porumbacu, Veronica, 12, 13, 18,
21, 23, 31, 33, 35, 37, 38, 39, 43,
52, 57, 64, 68, 77, 78, 80, 83, 86,
92, 94, 99, 100, 107, 109, 123,
200, 203, 209, 211, 222, 223,
234, 236, 241, 242, 256, 258,
260, 264, 276, 277, 292, 297,
300, 307, 309, 376, 388, 392,
393, 394, 408, 419, 435, 436,
437, 445, 448, 451, 460, 465,
466, 467, 487, 488, 490, 496
- Pound, Ezra, 54
- Preda, Marin, 61, 71, 77, 282, 284,
305, 306, 310, 365, 370, 375,
389, 415, 434, 440, 470, 480,
489
- Prestes, Luiz Carlos, 7, 15
- Priboi, T. S., 13, 24
- Purcaru, Ilie, 32, 33, 51, 57, 96,
220, 268, 377, 461
- Purcaru, Ion, 127
- Puşcariu, Sextil, 59, 69, 143
- Puşkin, Al., 16, 102, 224, 230, 233,
239, 282, 297, 312, 411, 418,
441, 458, 462, 464, 488
- Rahmanov, I., 38
- Raicu, Dan, 296, 300, 301, 443
- Raicu, Lucian, 84, 97, 209, 249,
265, 396, 442, 452, 463
- Ralea, Mihai, 33, 88, 97, 211
- Raţiu, Iuliu, 368
- Razgovorob, N., 242
- Răchiţeanu, Irina, 73
- Rădulescu, Doina, 265
- Rău, Aurel, 32, 43, 72, 84, 91, 94,
121, 237, 301, 390, 428, 431,
446
- Răutu, Leonte, 28, 31, 97, 212, 215,
226, 254, 269, 291, 457
- Rebreanu, Liviu, 442, 452, 463
- Regman, C. (*vezi și Costa, Dan*),
14, 72, 91
- Ressu, C., 22, 38
- Rolland, Romain, 7, 232
- Roller, M., 25, 26, 85
- Roman, Radu, 38
- Rosetti, Al., 55, 59, 62, 70, 97, 143
- Roşianu, Mihail, 13, 47, 54
- Rovan, Maria, 44
- Rucăr, Em., 72
- Sadoveanu, Ion Marin, 53, 87, 223,
452
- Sadoveanu, M., 8, 9, 12, 13, 15, 18,
19, 25, 26, 28, 32, 34, 35, 38, 42,
43, 44, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 63,
67, 73, 77, 79, 81, 82, 86, 87, 88,
89, 93, 97, 107, 133, 135, 159,
188, 190, 202, 203, 210, 212,
214, 215, 216, 217, 219, 220,
222, 224, 226, 227, 230, 249,

252, 262, 267, 269, 279, 287,
 288, 291, 301, 304, 306, 311,
 345, 359, 360, 362, 368, 377,
 378, 382, 384, 391, 392, 394,
 411, 418, 433, 435, 447, 462,
 465, 471, 480, 483, 490, 496
 Sahia, Al., 40, 72, 266, 273, 298,
 308, 374
 Saioc, Florea, 57
 Sârbu, Cristian, 78, 282, 368, 376,
 441
 Sartre, J.P., 54, 136, 262
 Savin, V., 451
 Sălăjan, Doina, 446
 Sălcudeanu, Petre, 13, 39, 55, 451
 Săndulescu, Al., 256, 265, 442
 Săraru, Dinu, 80, 96, 223, 249, 402
 Sărăţeanu, Leon, 8, 11, 41, 49, 60,
 87, 193, 225
 Săvulescu, Traian, 27, 28, 30, 44,
 56, 57, 69, 88, 214, 227, 359
 Scipaciov, Stepan, 12, 14, 35, 133
 Sebastian, Mihail, 32, 452
 Sebastian, V., 450
 Secară, Mircea, 250
 Serebreanu, Ion, 35, 84, 128
 Sevastos, M., 50, 56, 93
 Sever, Septimiu, 395
 Sidorovici, George, 59, 73, 465
 Silvestru, Matei, 211
 Silvestru, Valentin, 12, 65, 91, 464
 Similcov, Teşu, 430
 Simionescu, Ada, 252, 399, 419
 Simonescu, Dan, 50, 53
 Sitnic, C., 68
 Slavici, Ioan, 96, 194, 262, 442
 Slavu, Mircea, 10, 306
 Smirnov, Noe, 436
 Socol, Ion, 59
 Socor, Matei, 25, 64, 190, 438
 Solgan, M., 42
 Solomon, Petre, 32, 265
 Sorbul, Mihail, 13
 Soreanu, H., 7
 Stalin, I.V., 9, 10, 11, 17, 20, 21,
 22, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 36, 37,
 42, 43, 46, 47, 50, 52, 55, 56, 64,
 68, 69, 72, 73, 74, 77, 80, 82, 85,
 86, 89, 91, 94, 95, 96, 97, 99,
 102, 106, 108, 116, 118, 120,
 123, 124, 126, 134, 135, 139,
 140, 141, 142, 144, 146, 147,
 148, 156, 160, 185, 188, 189,
 194, 195, 199, 216, 220, 224,
 225, 226, 227, 229, 232, 234,
 235, 242, 245, 248, 249, 252,
 253, 257, 260, 264, 265, 267,
 273, 274, 280, 293, 307, 312,
 320, 348, 364, 366, 371, 372,
 373, 380, 384, 386, 387, 388,
 389, 391, 393, 396, 398, 401,
 408, 409, 414, 420, 423, 431,
 438, 461, 472, 475, 479, 483,
 494, 496
 Stanca, Cornel, 465
 Stancu, Horia, 265
 Stancu, Zaharia, 76, 77, 93, 97, 186,
 209, 211, 215, 218, 219, 284,
 292, 301, 304, 306, 359, 362,
 372, 374, 377, 388, 408, 433,
 441, 442, 452, 453, 460, 465
 Steinmah, M., 265
 Stere, Gh., 88
 Stoian, Nicolae, 192, 250, 293
 Stoica, Petre, 91
 Strujan, Sorin, 61
 Sturdza-Bulandra, Lucia, 13, 215,
 226, 291
 Surkov, A., 12, 35, 94, 257, 283
 Suter, Emil, 465
 Sütő, Andras, 14, 278, 297, 300,
 388, 451, 464
 Szanto, Stela, 72
 Szász, János, 392, 484, 486, 490

Şaghinian, Marietta, 238
 Şahighian, Al. , 262, 265, 419
 Şelmaru, Traian, 13, 21, 22, 48, 84,
 89, 135, 202, 204, 207, 211, 212,
 214, 215, 217, 219, 226, 236,
 239, 249, 258, 359, 378, 391,
 432, 452, 454, 487, 493, 496
 Şerbănescu, Mircea, 256, 282, 309
 Şerbu, Ieronim, 218, 220
 Şoimaru, Tudor, 7, 71, 465
 Şolohov, Mihail, 57
 Ştefănescu, Al. I., 97, 392, 492
 Ştefănescu, Costin, 30
 Ştefănescu, Mircea, 297, 309, 360,
 394, 419, 435

 Tabacu, D., 189
 Tamna, Liviu, 248
 Tăuşan, G., 25
 Tăutu, Nicolae, 30, 38, 66, 68, 78,
 122, 241, 276, 282, 292, 295,
 307, 310, 451, 460
 Teculescu, Radu, 207
 Teodoreanu, Ionel, 22
 Teodorescu, Virgil, 27, 47, 83, 91,
 97, 194, 241, 256, 307, 408, 492,
 493
 Tertulian, N., 11, 284, 374, 452
 Teşa, Nicolae, 36
 Theodorescu, Cicerone, 23, 32, 34,
 39, 43, 78, 89, 97, 194, 259, 282,
 310, 388, 392, 401, 403, 415, 423,
 435, 464, 465, 492, 493, 495
 Tito, I.B., 42, 95, 207, 245, 261,
 262, 371, 394
 Toma, A., 21, 25, 26, 32, 36, 44, 57,
 67, 86, 87, 97, 99, 100, 107, 133,
 190, 211, 236, 299, 301, 359,
 387, 394, 415, 418, 471
 Toma, Sorin, 82, 89, 190, 215, 216,
 219, 254, 267, 291, 301, 382

 Tomozei, Gh., 84, 427, 467
 Topliceanu, Constantin, 228
 Trestieni, Al. N., 186, 217, 221,
 429, 440
 Tudor, Andrei, 32
 Tudor, S., 53
 Tudorache, Constanţa, 37, 43, 57,
 91, 129
 Tulbure, Victor, 13, 17, 32, 64, 83,
 107, 120, 241, 254, 307, 310,
 368, 414, 423
 Tulnic, Vitalie, 127

 Țaţomir, N., 50, 94, 112, 264, 282
 Țic, Nicolae, 42, 86, 127, 133, 189,
 227, 280, 302, 373, 395, 447,
 464
 Țugui, Pavel, 38, 277

 Utan, Tiberiu, 33, 91, 97, 124
 Utchin, Iosif, 47

 Vaida, A. G., 81, 201, 232, 262,
 377
 Vâlcu, V., 232
 Vântu, Victor, 191, 241, 265, 418,
 428, 451
 Vârgolici, Teodor, 76, 242
 Vartic, Ion, 263, 349, 352, 353
 Vasiliu, Em., 46, 83
 Văleanu, I., 78, 84
 Vedea, Petre, 290, 395
 Vescan, M., 54
 Vianu, Tudor, 22, 80, 222, 359
 Vicol, Dragoş, 17, 131, 264, 436,
 465, 466
 Vieru, Anatol, 25, 64, 75
 Vieru, Sorin, 462

Vintilă, Petru, 9, 16, 60, 94, 408
Vișinescu, Victor, 11, 265
Vitner, Ion, 8, 11, 35, 61, 68, 72, 93,
198, 206, 215, 219, 226, 236, 256,
263, 283, 284, 303, 307, 310, 314,
332, 345, 359, 368, 378, 389, 392,
394, 401, 411, 416, 452, 471, 482,
483, 484, 485, 487, 490, 491, 493,
494, 495
Vlad, M., 414
Vlahuță, Al., 15, 192, 228, 230,
311, 315, 343, 345, 363, 437,
439, 444, 445, 446, 465
Voluntaru, Maria, 190
Voronco, Platon, 249
Vrancea, Ileana, 185
Vulpescu, R., 84
Zaciu, Mircea, 14, 90, 207, 240,
263, 268, 309, 349, 459
Zalis, H., 91
Zamfirescu, Duiliu, 442
Zăgan, Ion, 21, 101, 129
Zilieru, Horia, 93
Zincă, Haralamb, 38, 51, 282, 284,
373, 377, 441
Zonis, M., 362

INDEX DE PUBLICAȚII

- Adevărul, 7, 12, 15, 16, 18, 19, 25, 28, 31
Almanahul literar, 14, 33, 46, 84, 91, 96, 97, 106, 116, 117, 121, 122, 124, 161, 207, 237, 239, 255, 264, 268, 301, 309, 310, 368, 369, 375, 392, 412, 414, 420, 422, 423, 426, 430, 431, 436, 441, 446, 448, 451, 458, 460, 463, 482
Almanahul poporului, 24, 38, 47, 55, 72, 78

Carnetul agitatorului, 20, 54
Clopotul, 37
Contemporanul, 11, 15, 16, 21, 24, 26, 27, 34, 38, 43, 47, 50, 52, 53, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 67, 68, 72, 73, 74, 76, 78, 80, 81, 82, 85, 86, 87, 89, 90, 92, 95, 98, 148, 177, 187, 191, 197, 200, 210, 246, 247, 249, 255, 258, 262, 266, 270, 275, 276, 277, 283, 284, 288, 290, 293, 299, 303, 310, 312, 313, 330, 334, 344, 369, 372, 374, 376, 386, 388, 390, 391, 395, 396, 403, 404, 409, 416, 419, 421, 422, 425, 427, 432, 437, 439, 443, 446, 448, 451, 473, 479, 484, 486, 490, 496, 497
Cultura poporului, 13, 19, 32, 38, 47, 55, 71, 78, 84, 97, 276
Cum vorbim, 59, 69, 83, 91, 96, 144, 146, 222
Curierul de Iași, 411

Evenimentul literar, 330

Făclia Ardealului, 53, 61, 65, 67, 76, 90, 94
Flacăra, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 21, 24, 26, 27, 28, 30, 34, 35, 37, 39, 40, 44, 48, 50, 52, 53, 111, 124, 174, 310, 374, 469

Gazeta învățământului, 30, 52

Iașul nou, 15, 64, 112, 118, 209, 240, 264, 282, 310, 392, 435, 445, 448, 468

Îndrumătorul cultural, 14, 32, 37, 47, 54, 71, 78, 84, 97

Luceafărul, 8, 84
Lumea nouă literară și științifică, 330
Lumea nouă, 50
Lupta Ardealului, 53
Lupta de clasă, 20, 161, 180, 206, 280, 314, 432, 455
Lupta Moldovei, 39, 50, 62, 63, 86, 93
Luptătorul bănățean, 39, 41, 42, 45, 49, 50, 56, 60, 63, 64, 79, 82, 86, 90, 94

Munca, 60, 64, 65, 113, 117, 118,
 129, 132, 294, 330
 Munca literară și științifică, 330
 Muzica, 32, 64, 84

Opinia, 39, 40, 43, 50, 53, 60, 63

Pravda, 9, 17, 20, 50, 52, 185, 246,
 275, 381, 393, 473

România liberă, 8, 9, 10, 11, 12, 15,
 17, 19, 23, 25, 27, 31, 33, 34, 36,
 38, 39, 40, 41, 42, 44, 48, 49, 51,
 52, 59, 61, 65, 67, 72, 73, 80, 85,
 87, 88, 89, 92, 93, 95, 186, 187,
 188, 189, 190, 193, 194, 195,
 196, 201, 202, 204, 211, 212,
 213, 215, 217, 218, 221, 222,
 223, 224, 225, 225, 226, 227,
 235, 246, 247, 248, 254, 255,
 257, 261, 267, 269, 274, 275,
 279, 288, 291, 292, 295, 296,
 298, 301, 302, 303, 304, 305,
 306, 307, 308, 359, 360, 363,
 366, 372, 380, 385, 386, 392,
 427, 429, 438, 439, 440, 445,
 446, 457, 465, 466, 467
 România muncitoare, 330, 332

Scânteia, 7, 9, 12, 17, 18, 21, 25,
 28, 36, 39, 40, 40, 42, 44, 46, 49,
 51, 58, 59, 61, 62, 65, 66, 68, 69,
 71, 72, 74, 79, 81, 82, 83, 84, 86,
 88, 89, 91, 94, 95, 96, 109, 112,
 133, 176, 185, 189, 191, 192,
 195, 196, 200, 203, 204, 205,
 211, 213, 214, 215, 217, 218,
 219, 220, 222, 224, 225, 226,
 227, 229, 233, 234, 236, 240,
 245, 246, 247, 248, 250, 252,
 253, 254, 255, 257, 258, 261,
 264, 266, 267, 268, 269, 270,
 273, 275, 283, 288, 293, 296,
 299, 300, 301, 302, 303, 304,
 306, 314, 340, 354, 360, 361,
 362, 363, 364, 366, 367, 370,
 371, 373, 375, 377, 378, 384,
 386, 387, 389, 396, 399, 400,
 401, 408, 414, 418, 419, 420,
 424, 428, 430, 436, 437, 438,
 442, 444, 445, 446, 447, 448,
 450, 453, 454, 455, 458, 460,
 461, 462, 464, 466, 467, 489
 Scânteia tineretului, 7, 10, 22, 25,
 26, 29, 32, 34, 36, 37, 39, 42, 43,
 44, 72, 81, 82, 91, 94, 185, 187,
 188, 189, 192, 193, 194, 195,
 196, 197, 199, 201, 211, 227,
 232, 236, 245, 247, 248, 252,
 253, 254, 257, 259, 260, 261,
 262, 267, 268, 270, 273, 277,
 280, 287, 288, 290, 293, 295,
 296, 301, 302, 303, 304, 306,
 308, 360, 361, 362, 363, 365,
 369, 372, 373, 374, 377, 387,
 389, 390, 393, 394, 395, 396,
 399, 400, 408, 412, 414, 415,
 418, 419, 419, 426, 427, 430,
 437, 439, 439, 443, 444, 445,
 446, 447, 450, 451, 452, 454,
 455, 461, 462, 464, 465, 466
 Scrisul bănățean, 256, 282, 309,
 310, 369, 392, 393, 422
 Studii, 29, 33, 55, 59, 70, 77, 85,
 142, 143, 310, 359, 458, 465
 Studii de istorie literară și folclor,
 411
 Studii și cercetări de istorie literară
 și folclor, 310, 412, 471

Studii și cercetări de lingvistică, 70,
143, 146

Tânărul leninist, 47, 72, 127

Tânărul scriitor, 20, 48, 83, 89, 96,
135, 156, 179, 241, 248, 249,
265, 269, 270, 310, 428

Universul, 7, 9, 12, 15, 16, 18, 22,
23, 25, 28, 37, 40, 44, 46, 48,
49, 50, 53, 56, 57, 58, 63, 64,
76, 79, 82, 90, 92, 93, 94, 170,
302, 326

Urzica, 87, 389

Utunk, 395, 471, 484, 486, 490, 497

Veac nou, 37, 210, 220, 228, 230

Viața Românească, 13, 20, 23, 31,
37, 46, 51, 54, 57, 63, 65, 66, 67,
68, 72, 77, 81, 82, 88, 90, 91, 97,
102, 109, 120, 122, 124, 167,
200, 209, 219, 223, 241, 249,
253, 256, 258, 263, 264, 269,
271, 282, 284, 292, 301, 309,
347, 349, 365, 368, 376, 390,
393, 401, 414, 423, 424, 431,
435, 441, 442, 443, 451, 460,
463, 470, 482, 487, 489, 495

Viața sindicală, 41, 42, 55, 66, 76

CUPRINS

1951

Ianuarie	7
Februarie	15
Martie.....	21
Aprilie	33
Mai.....	38
Iunie	47
Iulie	55
August.....	64
Septembrie	72
Octombrie	78
Noiembrie	85
Decembrie.....	91
Anexa 1951	98

1952

Ianuarie	185
Februarie	210
Martie.....	223
Aprilie	245
Mai.....	252
Iunie	257
Iulie	266
August.....	270
Septembrie	275
Octombrie	283
Noiembrie	292
Decembrie.....	301
Anexa 1952	314

1953

Ianuarie	359
Februarie	369
Martie.....	377

Aprilie	394
Mai	403
Iunie	415
Iulie	424
August.....	436
Septembrie	442
Octombrie	452
Noiembrie	460
Decembrie.....	464
Anexa 1953	473
Index de nume.....	501
Index de publicații	514